

પદ ૩૩ મું-રાગ 'મારૂં.'

ભીમ-વિચારે હાર જડશે રે, અત્યા તને હાર વિચારે જડશે; ।
 વલુ વિચારે વિપત્ત પડશે રે, અત્યા તને હાર વિચારે જડશે. ટેક-
 અત્યા તું પાધડી બાંધે ખૂણાળી, ઝીણાં જામા ને પટકા રે;
 સ્ત્રી સામુ જોઈ આંખ નચાવે, વળી કરે હાથના લટકા. અત્યાં
 નગર સ્ત્રી તને મોહી રહી, તું લંપટ દંભ ધારી રે;
 કામની કંઠે બાંહે ધરીને, નાચે નચાવે શું નારી. અત્યાં
 હમણાં હાર મગાવની મેહેતા, તારો કોણ છે દેવમોરારી રે;
 ભીમ દે બે ધડીનું સાંડું, નહીંતર રાપછ નાંખશે મારી. અત્યાં

પદ ૩૪ મું-રાગ પરજ.

૧૧ ૧૧

મેહેતા-હે હરિ! તારે ભરસે વજુધોરે, હું તો તારે ભરમે વજુધો. 'ટેક' ।
 મેંડળિક મુજને મારશે રે, તારે ગોકુળ કેમ રેહવાશે રે;
 મારૂં તો કંઈ નથી જાતું, તારૂં ભક્તવત્સલ ગિરદ જાશે. હું તો
 પ્રહ્લાદથી હિરણ્યકશિપુ તારો, અંબરીષથી દુર્વાસા રે;
 એકવાર આ દુષ્ટોને હરાવો, મુજને તારી મોટી આશા. હું તો
 સંન્યાસી સહુ વસ્તું બોલે, એ ધણા ને હું એક રે;
 વિનતિ કરે નરસિંયો હાર માટે, વાળલા, હવે વળ્યો આંક છેક. હું તો

દેવના દેવ સુણ દેવકી નદન, બહુપાળક એવું િખિરદ તારૂં;
એમ જાણી ઘટે તમ કરે વિકૃત, અવર અદા નહિ કાંઈ મારૂં. હરિં
હુણ બાવે કરી પૂતના તારી તે, તેનો જન્મદૂતનો બધ નિવારી;
મામિકી નામ કીર્તન કરી ઓધરી, તુ વિના કોણ તારે મોરારી. હરિં
જો મારા કર્મને ભુલીય તુ બૂધરા, પતિત પાવન તારૂં ખિરદ જાશે;
છોડતાં તો તુ નહિ છૂટે શામળા, છાંડતાં તારૂં ઉપહાસ્ય થાશે. હરિં
દ્રીપદીને તે પટકૂળ પૂરિયાં, યાપીઓ મુવ અવિચળ આગે;
દાસ નરસંયો તુજને બંજો જપે, રાખ શર્ણુ નહિ તો લાજ લાગે. હરિં

પદ ૩૭ મું-રાગ માળવ.

નરસિંહાશ્રમ-વટલ્યો રે નાગર નરસંયો, જોણે જોટયું આહીરતું ખાધું રે;
અવર રસ સર્વ ઢળતો મૂક્યો, વિષ દહાદહ પીધું. વટ
જેને બ્રહ્મા વેદ વખાણે, લાગી જોગેશ્વરસું તાળી રે;
સનકાદિકને સ્વપ્ને ન આવે તે, ક્યાંથી મળે વનમાળી. વટ
જેને ખાંધે કામળી ને હાથે લાકડી, તે ગૌ ચરાવા જન્ય રે,
તે નરમૈયાને સાચ. બેસાડી, એકકો બેશી ખાય. વટ
સ્વમ સાચુ જાણી વૃજુધ્યો, ગળા સ્વાદે ગાય રે;
નરસિંહાશ્રમ કહે તરે નરસંયો, જો શ્રીપાતને શર્ણુ જન્ય. વટ

પદ ૩૮ મું-રાગ પ્રલાતીયું.

મેહુતો-અગ્નિ અપુદ્ધ તારૂં મન ચોદિશ મમે, પ્રીતની રીત તું શુ રે જાણે;
પ્રીત વિના તું વિપરીત મુખ ઓચરે, એમ અગ્નિ તુ કેમ આણે. અ
વિશ્વ વ્યાપક પાળક છે શ્રી હરિ, તે રઘુનાથને તુ શું રે જાણે,
વેદ નેતિ કહે નારદ શારદ સદા જપે, જે હરિ ગોપીકા પ્રેમ આણે. અ
જે રઘુવીર રણવીર કાઢાવે સદા, દશરથ વીર રઘુનાથ કઢાવે,
અળગો છે સર્વથી, સર્વ મધ્યે સદા, તે અદ્ય પુદ્ગિને ધટ કેમ આવે. અ
અદ્ય મતિ ઓચરે, જન્મ વૃથા કરે, હરિજન વિના હરિ હાથ નાવે,
બણે નરસંયો હું અમલ ન ઓચરે, વિન થયા વિના હરિ કેમ આવે. અ

પદ ૩૩ મું-રાગ મા૩.

લીમ-વિચારે હાર જડશે રે, અત્યા તને હાર વિચારે જડશે; ૧
 વણુ વિચારે વિષત પડશે રે, અત્યા તને હાર વિચારે જડશે. ટેક૦
 અત્યા તું પાધડી બાંધે ખૂણાળી, ત્રીણાં જામા ને પટકા રે;
 સ્ત્રી સામુ જોષ આંખ નચાવે, વળી કરે હાથના લટકા. અત્યા૦
 નગર સ્ત્રી તને મોહી રહી, તું લપટ દબ પારી રે;
 કામતી કંઠે બાંહે ધરીને, નાચે નચાવે શુ નારી. અત્યા૦
 હમણાં હાર મગાવની મેહેતા, તારો કોણુ છે દેવમોરારી રે;
 ભીમ કે બે ધડીનું સંકું, નહોતર રાવણ નાખગે મારી. અત્યા૦

પદ ૩૪ મું-રાગ પરજ.

મેહેતો-હે હરિ! તારે ભરસે વળુધ્યોરે, હું તો તારે ભરમે વળુધ્યો. ટેક૦
 મડળિક મુજને મારશે રે, સારે ગોકુળ કેમ રેહવાશે રે;
 માઈ તો કંઈ નથી જાતુ, તારૂં ભક્તવત્સલ બિરદ જાશે. હું તો૦
 પ્રહલાદથી હિરણ્યકશિપુ તાર્યો, અખરીપથી દુર્વાસા રે;
 એકવાર આ દુષ્ટોને હરાવો, મુજને તારી મોટી આશા. હું તો૦
 સન્યામી સહુ વસ્તું બોલે, એ ધણા ને હું એક રે;
 વિનતિ કરે નરસૈયો હાર માટે, વાદલા, હવે વળ્યો આંક છેક. હું તો૦

પદ ૩૫ મું-રાગ સૌરઠ.

અદ્ભુતાશ્રમ-રહે રહે ઉભો નાગરા, હરિશું ન કીજે ગર્વ રે,
 હડે હાર આપે નહીં, તેં સુકૃત બોલું સર્વ. રહે૦
 હડે દાનવ પદવી પામે, તે રહે યોગા કાળ રે,
 તપોબળે વરદાનજ પામે, તે ઉચાપે ગોપાળ. રહે૦
 હિરણ્યકશિપુ હડે ભરાયો, જોને રાવણ દુર્યોધન રે;
 અકળ પુરુષ નવ હડે પામે, તું છોડને મમતા મન. રહે૦
 કેમ કરી લજ્જા રાખે તારી, તેં હરિ ભળ્યા જમ તમ રે;
 અટપટી ગત ગોપાળની, એમ કેહ છે અદ્ભુતાશ્રમ. રહે૦

પદ ૩૬ મું-રાગ પ્રભાત.

૥-હરિતું દયાળ હું દીન દામોદરા, જુઓ દીનાનાથ હૃદયે વિચારી;
 સરથ આંખોઃ કૃપાનાયજી, કરની સભાગ ગોપાળ ભારી. હરિ૦

દેવના દેવ સુષ્ણુ દેવકી નદન, ભક્તપાળક એવું િખરદ તારૂ,
એમ જાણી ઘટે તમ કરો વિકૃતા, અવર અદાષ નહિ કાઈ મારૂ હરિં
દુષ્ટ ભાવે કરી પૂતના તારી તે, તેનો જન્મદૂતનો ભય નિવારી
મામિકી નામ કીર્તન મરી ઝોધરી, તુ વિના કેણુ તારે મોરારી. હરિં
જો મારા કર્મને જીલીશ તુ જીધરા, પતિત પાવન તારૂં ખિરદ જશે,
છોડતા તો તું નહિ છૂટે શામળા, ગડતા તારૂં ઉપહાસ્ય ચારો હરિં
દ્રોપદીને તે પટકૂળ, પૂરિયા, યાપીઓ ક્રુવ, અવિચળ આગે,
દાસ નરસંયો તુજને બને જપે, રાખ શણું નહિ તો લાજ લાગે. હરિં

૫૬ ૩૭ મું-રાગ આળવ.

નરસિંહાશ્રમ-વટરો રે નાગર નરસંયો, જોણે જોટયુ આહીરતું ખાધુ રે,
અવર રસ સર્વ ઢળતો ચૂક્યો, વિષ દળાદળ પીધુ વટં
જોને જાણા વેદ વખાણે, લાગી જોગેશ્વરસુ તાળી રે,
સનકાદિકને સ્વપ્ને ન આવે તે, કયાથી મજે વનમાળી વટં
જોને ખાધે કામળી ને હાથે લાન્ડી, તે ગૌ ચરાવા જાય રે,
તે નરસંયોને સાચ ખેમાડી, એકઠો બેસી ખાય વટં
સ્વપ્ન સાચુ જાણી વગુડો, ગળા સ્વાદે ગાય રે,
નરસિંહાશ્રમ કહે તરે નરસંયો, જો શ્રીપાતને શણું જાય વટં

૫૬ ૩૮ મું-રાગ પ્રભાતીયું.

મેહુતો-અગ્નિ અમુદ્ધ તારૂં મન ચોદિશ બમે, પ્રીતની રીત તું શુ રે જાણે,
પ્રીત વિના તુ વિપરીત મુખ ઝોયરે, એમ અગ્નિ તુ કેમ આણે અં
વિષ વ્યાપક પાળક છે શ્રી હરિ, તે રધુનાથને તું શુ રે જાણે,
વેદ નેતિ કહે નારદ શારદ સદા જપે, જે હરિ ગોપીકા પ્રેમ આણે અં
જે રધુનીર રધુધીર કહાવે મદા, દસરથ નીર રધુનાથ કહાવે,
અળગો છે સર્વથી, સર્વ મધ્યે મદા, તે અદ્ય પુદ્ગિને ઘટ કેમ આવે અં
અદ્ય મતિ ઝોયરે, જન્મ વૃથા કરે, હરિજન વિના હરિ હાથ નાવે,
બણે નરસંયો હું અસલ ન ઝોયરું, નિન યથા વિનાહરિ કેમ આવે અં

૫૬ ૩૯ મું-રાગ સોરઠં.

અચ્યુતાશ્રમ-ગર્ભ ન કીજો મેન્ડા, શુ સાન મુખાન્સુ,

મુકૂત ખોલુ હાં વડે, શુ કર્મ કમાયુ ગાં

નેત્ર છતે થયો આધળો, જ્ઞેને મનમાં વિચારી;
 નેત્રી જ્ઞેતા આપણી, તેવી જાણુ પરનારી. ગર્વ૦
 શા કાળે તું અવતર્યો, તેં શું કારણ કીધું;
 અમૃત રમ મેલી દેખને, દળાદળ કેમ પીધું. ગર્વ૦
 અણુધતું શુ જોયરે, હદે થયું શું શૂન્ય;
 અચ્યુતાશ્રમ જોમ જોયરે, મેહેતા કાં રહ્યો મુન્ય. ગર્વ૦

૫૬ ૪૦ મું-રાગ વેળાવર.

મેહેતા-મુન્ય અમે રહીએ નહીં, હરિયે આપ્યું છે મુખ,
 દૃષ્ટુ લીલા રસ ગાંધએ, પ્રેમ પરમ સ્વરૂપ. મુન્ય૦
 મુન્ય રહ્યા જે મુનિયો, તેને નડ્યું દુઃખ,
 હરિ રસને પીધા વિના, બાગે નહીં જૂખ. મુન્ય૦
 હરિ રસ પીને તરપત થયા, સાચા તે જન;
 નરસયાચા સ્વામીને મળ્યા, તેનાં ગયાં પાપયુગ. મુન્ય૦

૫૬ ૪૧ મું-રાગ વેળાવર.

કેશવાશ્રમ-મેહેતા મોટમ નવ કીછએ, સુધી સમજતી વાત,
 નિર્મળ મન રાખી કરી, સમરને સિતાનાથ. મેહેતા૦
 માધનને ના નિદીએ, સાંધન મર્ધ મલ્ય;
 માધન સાધે પ્રથમથી, તો હોયે ગત્ય. મેહેતા૦
 પ્રથમ મૂળ સાધન ખરૂં, સાધ્યે સીઝે કામ,
 કેશવાશ્રમ મુણ્ણરે મેહેતા, બાવે બજળે શ્રીરામ. મેહેતા૦

૫૬ ૪૨ મું-રાગ માડ.

મેહેતા-રહેવા દે તારે રામ, ભગુવા રહેવા દે તારે રામ;
 તેનું મરતી વેળા છે કામ, ભગુવા રહેવા દે તારે રામ. ૨૬૦
 કેશ પળાય ને નેણાં ગળે રે, અવણે સાંબળતા રહિયે;
 લયુતા વાધે શ્વાનની પેરે, ત્યારે રામજી કહિયે. ભગુવા૦
 જન્મનો જ્ઞેમી કુટુંબ વિરોધી, જોઈ જોરો મળીઆણી;
 રંગીયો જીવીશે નરમયાચો સ્વામી, તે કેમ સકેનું જાણી. ભગુવા૦

પદ ૪૩ મું-રાગ કાફી.

મેહિતો-શું સુતો સોડ તાણી, શામળા શું સુતો સોડ તાણી;
 મેં તો તારી દુભેણુ ન જાણી, શામળા શું સુતો સોડ તાણી. ટેક૦
 સમોવડ સાથે શોભીએ રે, દેવતા સંગ જુગદીશ;
 કીડી ઉપરે શો દૂહાડો, મુજ રંક ઉપર શી રીશ, શામ૦
 વૃંદાવન દુમ શીતળ છાયા, જમુના યટ સમીર;
 રાધાજી તારા ચર્ણુ તળાંમે, ઘણું બાંધ્યો સ્યામ શરીર. શામ૦
 જેમ જાગ્યો દ્રીપદીને કાળે, ગજની કીધી વહાર;
 જરાસંધને છતી મૂકાવ્યા, રાજ તે વીરા હજાર. શામ૦
 માનીતીને કાળે લાવ્યા, પારિજાતકનું ઝાડ;
 નરસંયાને એક દાર આપતાં, શાનો ચરે છે પાડ. શામ૦
 વસુદેવ નંદ તો મોતે મુખ્યા છે, મુજ ઉપર શો ક્રોધ;
 બહો નરસંયો હવે વાહણું વાયું, જાગ્યરે જાગ્ય જોદ. શામ૦

પદ ૪૪ મું-રાગ કાફી.

પ્રસાદપુરી-તારે કાળે સુતો, શામળિયો તારે કાળે સુતો;
 અત્યા વિપયા રસમાં ગુંધ્યો, શામળિયો તારે કાળે સુતો. ટેક૦
 જ્યાં વિપય ત્યાં વિખણુ નહિરે, એમ જોસે વેદ પુરાણ;
 રામ તજી જોણે વિપય રસ ગાયો, તે પુરણ નહિ પણ પાદાણ. શા૦
 સનકાદિક ને શંકર સરખા, નારદ શુક સુમનજ;
 ગોરખ, દત્ત, વસિષ્ઠ વખાણે, નિર્મળ શ્રી નારાણ. શા૦
 નારાયણને નિદ્રા નથી રે, નરસંયા તું અવિધાર;
 પ્રસાદપૂરી કેહ તારો કનૈયો સુતો, જ્યારે ને ગાયો શણુગાર. શા૦

પદ ૪૫ મું-રાગ કાફી.

મેહિતો-સાચાની કરે સહાય, શામળિયો સાચાની કરે સહાય;
 શું જાણે શ્રીપાતો સરવે, હરિ તણો મહિમાય. શામ૦
 તમે જાણો વિપય રસ ગાયો, મારો હરિશું પ્રેમ ઉભરાય;
 હરિ લીલા શણુગારજ ગાતાં, વિપયી નહીં કહેવાય. શામ૦
 શુક સનકાદિક નારદ શારદ, હરિલીલા રસ આધાય;
 બહો નરસંયો હરિ રસ ગાતાં, સકળ કારજ સિદ્ધ યાય. શામ૦

૫૬ ૪૬ મું-રાગ રામઘી.

દેવા ભક્તિ વાંદલી, દેવા ભક્તિ વાંદલી, વૈકુઠી ભૂમિ આવ્યા આલી; .
 અખિલ સ્વરૂપ તારૂ દેવને દુર્લભ, ગોપીકાને કંઠે બાંધ ધાલી. દેવા૦
 શ્રીમુખે એમ કહ્યું ભક્ત આધીન છું, તો દાસને પ્રાણુની પેર ખાળો;
 સર્વની સહાય કરે છે તું રામજી, આજ દુઃખ માહરૂં શે ન ટાળો, દેવા૦
 ભક્તિ કારણુ જસોદા ઘેર અવતર્યો, કસ માયો, નાથ્યોરે નામ કાળી;
 ભક્તને કારણે અંબરીષ ઉગારીઓ, અવતાર લીધોરે તે વળી વળી. દેવા૦
 સ્તંભ ફાડી આવ્યો ભક્તને કારણે, પ્રહ્લાદને અભેદાન દીધું;
 નરસૈયાયા સ્વામી ભક્તવત્સજ સદા, હારને કાળે કાં અમ્બર કીધું. દેવા૦

૫૬ ૪૭ મું-રાગ દેશાખ.

અહ્માનંદ-હા લીધે અર્થ ન થાય, મેહેતા હા લીધે અર્થ ન થાયરે;
 આઠ માસ બપોયો ટળવળે, તેને મેઘ પાણી નવ પાય. મેહે૦
 સાચી સેવા વિના રામ રાચે નહિ, બોટી તારી પ્રીતરે;
 આશુષીએ હાર આપે હરિરે, હાય જોગ સાધ્યાની રીત. મેહે૦
 વાયુને રોધો શરીરમાં ગોધો, ઘટ ઘટ રામજીને નિરખોરે;
 અલભારથી કહે નરસૈયા, યા જોગી અમ સરખો. મેહે૦

૫૬ ૪૮ મું-રાગ સામેરી.

મેહેતા-જોગી રે જોગી, અથ્યા અમે જોગી રે જોગી;
 જેનાં પાપ હોય તે થાય જોગી, અથ્યા અમે જોગીરે જોગી. રેક૦
 જટા ધરે જગદીશ મળે તો, વડ વૈકુઠે ચાલે રે;
 દંડ ધરે દીનાનાથ મળે તો, આંધળાં લાકડી ઝાલે. અથ્યા૦
 ભસ્મ ઝોળે ભગવાન મળે તો, ગર્ધવ છારમાં લોટે રે;
 દડવતે, દયાળ મળે તો, બોરિંગા અહાને બેટે. અથ્યા૦
 વનમાં વમે વ્રજનાથ મળે તો, વનચર ગામ ન હુકે રે;
 સિંગીએ શામળિયો મળે તો, બેહેરા સંખ બહુ કુંકે. અથ્યા૦
 જગોટા કછોટા કંચા જોદડી, રાખ ને શિંગી કુંકોરે;
 ભણે નરસૈયો તમે પ્રેમ ધેર ન જાણો, મિથ્યા વદતું મૂકો. અથ્યા૦

પદ ૪૯ મું-રાગ ભાર.

શ્રીધરાશ્રમ-રાત રહી છે, યોડી, નાગરા, રાત રહી બહુ યોડી;
 સ્નેહ દોડો તારા શામળિયાનો, તે શે નવ આવ્યો દોડી ? નાગરાં
 મોરહ મૂરત સર્વે જોવા મળી છે, કઈ અર્થ ન સીઝોરે;
 હવુ આશા તને હાર તણી છે, કોણે ઘેલો કીધો. નાગરાં
 પાગે પડ પહેલાં સંન્યાસીને, મૂકને આ માળા ઉતારીરે;
 મૃત્યુ થકો ઉગરરે નરસૈયા, - કહે શ્રીધર બ્રહ્મચારી. નાગરાં

પદ ૫૦ મું-રાગ ભાર.

મેહુતો-જીવને સાટેરે, માળા, મારી જીવને સાટેરે;
 શું મૂકું મૃત્યુ બધ માટે, રે માળા, મારા જીવને સાટેરે. ૮૬૦
 પૂર્વના પુન્યે હું માળા પામ્યો, તે કેમ મૂકી જાયરે;
 જો નરસૈયો માળા ઉતારે તો, જગત પ્રલે થાય. માળાં
 નવસેં નવાણું અવળી આવે, સંમુદ્ર સાતે મુકે રે;
 મેરૂ અગ્ને રવિ પશ્ચિમ પ્રગટે, નરસૈયો માળા ન મુકે. માળાં
 તમે જોગી સર્વે વૈષ્ણવ થાઓ, મારી પેઠે તાળ વગડોરે;
 ભણે નરસૈયો રાખ ચોળીને, શીદને જન્મ વણસાડો. માળાં

પદ ૫૧ મું-રાગ ભાર.

વિશ્વેશ્વરાશ્રમ-મનની રાખરે, મેહુતા માળા મનની રાખરે,
 તુલસી કાષ્ઠમાં ભાર ધણો છે, એ ગુણમાં કાઠી નાખ. મેહુતાં
 ભરમ તિલક તો ધરની લલાટે, મન આનંદ પમાડરે;
 મોહ બ્રહ્મને બેઠો બેઠો ગાતી, અનહદ તાળ વગડ બેઠો. મેહુતાં,
 આત્મ વિચાર વિષુ અર્થ શરે નહિ, દુર્લભ મળવા રાખરે;
 વિશ્વેશ્વરાશ્રમ કહે નરસૈયા, આમ ન કુધાનું કામ. મેહુતાં

પદ ૫૨ મું-રાગ ભાર.

મેહુતો-વૈષ્ણવપણામાં ભાર, જોગીડ, છે ધણોરે;
 મનમાં લે હરિનું નામ, જે હોય ગુણોરે.
 અમે વિરલા વૈષ્ણવજન, પ્રગટ હરિ ગુણ ગાઇએરે;
 નાચી કુદી કીજે કીર્તન, લાજ કેમ જાઇએરે.

ચોરીનો શું છે માલ જે, ખૂણે બેઠા ખાઈએ;,
 અમે પીજે હરિ રસ પાન કે, પરને પાઈએ.
 આગળ નીસરું સરિયાન, ખરે ખંખારીને;
 કુળ જાત ને લોકાર્યાર તે, સરવે વિસારીને.
 નથી જોવો કેવળ કૃપ્ણ કે, આંખ ફટારિયો;
 તને લાગી નથી શ્રીપાત કે, પ્રેમ કટારિયો.
 લટકાળા છખીલા નાથને, પ્રેમે પેખું દૂર;
 નરસૈયાઓ સ્વામિ અમોલિક રતન, અન્યતુણવત્ લેખું છું.

૫૬ ૫૩ મું-રાગ સિંધુડો.

દેવા અમમ્મી વાર કાં બેદશ હોયલા, આપુલ્યા ભક્ત કાં બિસરે જોલા;
 દ્રુવ અખરીય પ્રહલાદ વિભીષણ, નામા હાથલે દૂધ પીલા. દેવાં
 અસુર માંહે હતો કખીર ઉદ્ધારિયો, નામાનું છાપડું આશું છાપ,
 જયદેવને પદ્માવતી આપીને, રખે નાગરાને તું તો જાતો વાહી. દેવાં
 અમો ખળખળતાં તમે ખળખળશો, જોકુળમાં કેમ રહી શકશો;
 વૃદાવનમાં રાધિકાની સગે, અમો વિના આનંદ કેમ કરશો? દેવાં
 મડળિક મુજને મારમે નાથજી, મુકડી ધૂળ ભીમજી જાશે;
 ભક્તિ કરતાં નરસૈયો મારીયો, દેવકીના પુત્ર ઉપહાસ્ય થાશે. દેવાં
 તમે વડી વડી વારના વાહવ છો, મડળિક રામે તો માંડું દીંગાણું;
 જશ ઘો તો જહુનાથજી છતીએ, નરસૈયાનું આ તો મંગળ ટાણું. દેવાં

૫૬ ૫૪ મું-રાગ મારૂ.

વાસુદેવાશ્રમ-મૂક ને લીધી વાત, વૈષ્ણવજા, મૂક ને લીધી વાત;
 કસ્યપ મત ઉદયાચળ ઉગ્યો, હવણાં થામે પ્રભાત. વૈં
 વૃત્ત કરી કરી ચર્ણુજ યાકયા, તાળ વળડી હાય રે;
 શુભુ ગાઇ ગાઇ સ્વર થયો ગાડો, નવ આવ્યા જોકુળનાથ. વૈં
 શ્રીપાત સરવે, તુજને કહે છે, તું દીસે મહાસક રે;
 લટકા મટકા કરીને ગાએ, શું કરે હવે પાખંડ. વૈં
 મોરઠ સર્વને આઘા આપ હવે, આપ આપણે ઘેર જાય રે;
 વાસુદેવાશ્રમ કહે તો જીવે, નમો શ્રીપાતને પાપ. વૈં

૫૬ ૫૫ મું-રાગ મારૂ.

મેહોતો-એ તો ન હોય રે પાખડ, બચવા ન હોય રે પાખડ, ૫
 હરિગુણ ગાતા સ્વર બેસે તો, શુદ્ધા કરૂં શત ખડ બચું
 ના ઝોસડે કીર્તન કરતા બે, ભાગી પડે શ્વશ્વર રે,
 હાર આપ્યા વિના નરસૈયાઓ, સ્વામિ, કેમ હુગવા દે માર્તંડ. બચું
 મૂકી છખીલાને નમુ તમને, તેપે પાકુ પડ રે,
 બણે નરસૈયો હમણા હાર મગાવુ, મૂકાવુ તમારા દુ. બચું

૫૬ ૫૬-મું રાગ ગમકી.

બીમ-લપગી કપગી વાત ફૂડી કરે, બોલ વિચારી વિવેક મેહોતા,
 ખટ શાસ્ત્ર વેદ પાર બણે નહીં, કેમ હવા દામોદર પિતા લપં
 ધૂર્ત વચન બહુ ઉચ્ચરે નાગરા, આપ દાખ્યાનિન ન વૈષ્ણવ થનાએ
 નાગરી નાતમા અધિક લટકા કરે, શામળા શર્ણુ એમ નહિ જવાએ લપં
 મદમતિ તુજ તણી, બુલિયો વિશ્વ ધણી, રામનું નામ સૌ દુ ખ ટાળે
 બીમ બણે અધ્યા સાબળ નાગરા, તુજ ચાલ ત્રૈલોક્યમા ટાણુ ચાને લપં

૫૬ ૫૭ મું-રાગ રામકી.

મેહોતો-લપગી કપગી જન્મ જૂઠો સદા, જે હરિ કૃષ્ણ શર્ણુ ન આળો
 લીન તે દીન તે, ચટપટ ચાડિયો, જે હરિજન થકી દૂર કહાળો લં
 અચાન અસત્ય તુ બોન બાપે સદા, કોણુ ધરમ બોલે મૂઠ માતો,
 તું હરિજન થકી રૂઠો રૂઠો ફરે, કુલ્યુદિ વિવેક ને રગ રાતો લં
 અધ્યા હરિજન સાથે તું હોડ શાને કરે, બે જે તું ભીમડા પ્રીત મારી,
 બણે નરસૈયો હરિ હાર આપે મને, સાર પુટે કોણુ અરયા ગત તારી, લં

૫૬ ૫૮ મું-રાગ રામકી.

બીમ-શ્રીરામ રઘુવીર રણધીર ધરણીધરા, સુખ કર્યો દુ ખ દર્યો સીત સ્વામી,
 પ્રાણુપતિ રઘુપતિ અતિગતિ શુભમતિ અવિગત નાય અતરંગમી શ્રીં
 માત એ તાત એ બ્રાત એ રઘુપતિ, હાથ મસ્તક આવીને ધરશે,
 દીન હુ લીન છુ, દીન માયા વિષે, રામ કૃપાથી સસાર તરશે શ્રી
 દશરથ બાળ દયાળ કૃપા બર્યો, એમ જાણીને હુ શરણુ આ-વો,
 બીમ બણે રે મૂકાવ્યા સસારથી, જેમ આદ્ય થકી, ગજ મૂકાવ્યો. શ્રીં

પદ ૫૯ મું-રાગ; રામઝી.

મેહતો-અગાન અચ્ચુદ તાઈ મન મોદિશ બમે, પરબ્રહ્મની રીત તું શું રે જાણે;
 પ્રીત વિના મુખ એમ શું આચરે, એવડું અગાન તું કેમ આણે. અં
 વિશ્વ વ્યાપક પાળક હરિ છે સદા, તે રઘુવીરને તું શું રે જાણે;
 વેદ નેતિ કહે નારદ નવ લહે, એ હરિપર ગોપિકા પ્રેમ આણે. અં
 શ્રી રામ રઘુવીર રઘુવીર ધરણીધરા, દશરથ વીર રઘુનાથ કાલમે;
 સંકળ વ્યાપી રહ્યો આપર જન્મ જિયે, તે ઘટ ઘટમાં કેમ આવે. અં
 ક્રુદ્ધ બાંધી હરે, ફેલ શાના કરે, હરિજન હરિ હાથ નાવે;
 બણે નરસૈયો અમલ નહીં આચરૂં, પ્રેમ પાળે રામ ઘટમાં ન આવે. અં

પદ ૬૦ મું-રાગ મારૂ.

વિશ્વભરાશ્રમ-મૂકને લીધો વાદ, કુડા મૂકને લીધો વાદ,
 રજની બાંધી વાતે ગમાવી, કરી બહુ બકવાદ. ફૂડાં
 સ્નેહ તારો સધળો દોડો, ઉકને વહાણું વાધુંરે;
 શ્રવણ અપવિત્ર થયા, અમારા, શણુગાર હળાહળ પાયું. ફૂડાં
 ખોટ પાયે ભીંત ચઢે નહીં, જૂડે સાચ ન હોયરે;
 નૃસિંહ મળે જો નામે ખુદે, તો શાસ્ત્ર બણે નહીં કોય. ફૂડાં
 ધુધરો છોડ તું પાલવ આદ તું, જોડને બતો હાથ રે;
 વિશ્વભરાશ્રમ કહે નરસૈને, ગાજી કહે રઘુનાથ. ફૂડાં

પદ ૬૧ મું-રાગ મારૂ.

મેહતો-જાણે નહીં હાડ મારો, હરિ જાણે નહીં હાડ;
 આવી જાઓ રહ્યો છે કમાડ, મારો હરિ જાણે નહીં હાડ. ટેકાં
 જ્યાં વિશ્વાસ લ્યાં વિશ્વંભર છે, હરિની પ્રીત ન હોય ખોટી રે,
 વૈષ્ણવ માર્ગમાં ગોથાં ખાજે, પુજ સરખા લગોટિયા લખ કોટિ. મારો
 નામ્યા પ્રહા, નામ્યા નારદ, નામ્યા તો નિગમ આરે;
 શાસ્ત્ર બાંધી શાગરમાં નાંખ તું, મારો હરિ આપશે હાર. મારો
 સાંકલ નૃત્યો ને તાળાં વજ્રટશે, વહાલે મથુરામાં જેમ કીધુંરે;
 બણે નરસૈયો મુને દરશન દેશે, જેમ દેવકીને દર્શન દીધું. મારો

૫૬ ફર શું-મારું.

મેહુતો-તમે મેલો સર્વે મોડ, મનમાં રહેશે મનના કોડ.
તમે જન્મ મારો હાર આપશે, વેચીશું તો વેચાયો જશે. મનમાં
ભક્ત જનને છે વિશ્વાસ, તમે દુર્જન ચારો નિરાશ.
ભણે નરસંયો વળી સાંભળો, કેહતાં કયતાં રખે પાછા ફરો. મનમાં

૫૬ ફર શું-રાગ મારું.

મેહુતો-શું જાણો સંન્યાસી, તમે શું જાણો સંન્યાસીરે;
બકબક કરતા બેસી રહોને, આત્મદેવના ઉપાસી. તમે
મારે. તો એક કૃષ્ણ છબીયો, વૃદાવનનો વાસીરે;
તે તો મુજને હાર આપશે, ચારો તમારી હાંસી. તમે
વાહલો મારો ભક્તવત્સળ છે, અમે ભક્ત વિશ્વાસીરે;
વિશ્વાસીને વાહે નહરિ, સદાય પૂરે આશી. તમે
લટકાળો લટકતો આવી, આપશે હાર અવિનાશીરે;
ભણે નરસંયો શ્રીપાતો સર્વે, તમે જઈને બેસો કાશી. તમે

૫૬ ફર શું-રાગ ધવળધનાશ્રી.

સંન્યાસી સહ મળીને બેઠા, કરતા મનમાં વિચાર છ;
શ્રી દામોદરને કહે બાંધ્યો, તાણી કરીને હારછ.
મંડળિકને કોધાંધ કરી, નરસંયાને બીવરાબ્યોછ;
ખડ્ગ ઉધારી રાગ થયો બોલો, સંન્યાસી મન ભાવ્યોછ.
ધર્મી રાગહરિજનપર આવ્યો, ભારે રાણીએ સાલો હાથછ,
મા મારો એ દાસ હરિનો, દુભાયે વૈકુઠનાથછ.
વળતું રાગ એણી પેર બોલ્યો, વાત કહું વિસ્તારીછ;
આજ આપણી સભા મધ્યે, જે થયું છે નારીછ.
નાગર આલણ નરસંયો, એ હરિનો ભક્ત કહેવાયછ;
નારી કહે હાથ ધરીને, ગાન કરીને ગાયછ.
તેનો, પરચો બોલો કાજો, લોક મળીને આવ્યાછ;
પ્રલબ પ્રધાને સત્તર, સંન્યામી, રાજસભામાં તેડાવ્યાછ.
હાકોરછને હાર પહેરાવ્યો, બો નરસંયા કંઠ ધરશેછ;
બો નહીં હાર પેહરાવે એને, હું મારીશ એ મરશેછ.

તવ માતા મંડપમાં - આવી, ક્યાં હુતો રાગનશ્ચ;
 સાંભળ કુંવર કુબુદ કાં આવી, આવડું શું અભિમાનશ્ચ.
 દુહનો પ્રેયો તું પ્રેરાયે, દુહનો તજ તું સંગશ્ચ;
 મૂઠ બની વૈષ્ણવને પીડે, રાગ્ય જવાના ઠંગશ્ચ.
 ધિક ધિક તારા હાથી ઘોડા, ધિક તારો બંડારશ્ચ;
 ધિક તારો જન્મારો મમકુળ, તારો ધિક અવતારશ્ચ.
 મિથ્યા તારાં દાન ધર્મ છે, મિથ્યા તુજ મહિમાયશ્ચ;
 પૃથ્વી પ્રસે થાશે પાપી, નરસંયો જો દુબાપશ્ચ.
 શાંત કરી માત વિદાય થઇ, મુકુદાશ્રમ આગ્યો ત્યાંયશ્ચ;
 રાગને કોઇ ચલાગ્યો તેથી, ખડ્ગ લેઇને ઉભો જોઇશ્ચ.

પદ ૬૫ મું-રાગ આરાધરી.

મુકુંદ આગ્યો સભા ભરી ન્યાંય, રાપને વિનતિ કરે છે ત્યાંય;
 બોલ્યો અર્વ ધરી મતિમદ, નરસંયો કરે છે મહા પાખંડ.
 રજની સધળી વહીને ગઇ, એના હરશ્ચએ હાર આગ્યો નહોં;
 ધૂર્ત પર હવે શી ધરવી મયા, હણવો રાખવી નહોં કંઇ દયા.
 તું વૈષ્ણવને આઘ કરીશ, સંસાર સાગર તેણે ન તરીશ;
 અટકર્શન શું ખોટાં થયાં, તાલ કાંસા શું સાચા થયા ?
 મને આવડે અષ્ટાદશ પુરાણ, જુહું બોલે નાસવણની આણ;
 હું જાણું આરે વેદ, મને આવડે ન બેદાબેદ.
 ત્રણ કોટી મેં કીધાં વ્રત, માફ હરે છે પરમ પવિત્ર;
 અટકાઈ તીરથ મેં એવ્યાં દૂરી, પ્રલક્ષ મેં નવ દીક્ષા કેડે હરી.
 આગે કોને એમ થયું નથી, એમ સાંભળ્યું સર્વ મુખેથી;
 વૈષ્ણવને જો ઉપર કરે, અમારી લજ્જા નિશ્ચે પડે.
 દામોદર કહ્યું એતું જો કરે, નરસં માળા જો કંડે ધરે;
 હાર આપે દામોદરરાય, તો નરસંની કરો પસાય.
 નહોં તો દેને એને દંડ, કરે ન મદમતિ એવાં પાખંડ;
 જો માફ કહ્યું ન કરેશ, તો પૃથ્વી પલ્લે નિશ્ચે કરેશ.
 તે સાંભળી રાગ વિરમે થયો, સભા મધ્યે આવીને રહ્યો.

દોષક-સાખા,

એવું જાણીને થયો આકળો, મૂઠ બની 'જયો'તેવારદે;
 નરસંવાપર કાપે ચઢ્યો, ધરીને અહંકારદે.

પદ ૬૬ મુ-રાગ મેવાડો.

રાજા પ્રેમે ચઢ્યોરે હો, હુને નહી દોષજી,
એનું જ્ઞાન મુકાસુરે હો, મડલિક ધરી રોષજી
મદગલ હસ્તિરે હો, એ મગાવીએજી,
ખીજા મગાવ્યારે હો, જન બેડી પહેરાનીએજી
માનભગ થઈએ છેરે હો, સર્વે માનુનીજી,
ગાન કરતી અટકારે હો, મોરની ભામનીજી
મટેતાએ પુત્રીરે હો, ત્યા તેડાવ્યાજી
વિપરિત વેદનારે હો બાધ પધાર્યાજી
કહી છે વિપતિરે હો, ભયે પ્રેમ ધરીજી,
જાઓ સાસરેરે હો, નરસં વડે આ વધજી

પદ ૬૭ મુ-રાગ મેવાડો.

રડતી આવીરે, કુવરબાધ દીકરીરે, જોઈ પિતાની વિપતિ વેળ
પાથે પડીનેરે, રદન બહુ કરેરે, જોઈને રાગના અનના ફેળ
ભડતે હાથ ફેરવીરે, લીધી પુત્રી પાસા માય,
મહેતો-ચિંતા સોપોરે, શ્રી હરિનેરે, કરશે ભક્તને સહાય
સાસરે પધારોરે, મારી કુવરીરે, વિપત વેદના વિસાર,
ગિયર તમારૂં રે, પુત્રી હુકુ રે, છે શ્રી ગોકુળપતિ પરિવાર
તાત તમારોરે, ત્રિકમ રામજીરે, માત તમારી લક્ષ્મી જોહ,
મહીયર તમારૂં રે, પ્રભુ વિના પ્રે નહિરે, તેની સરણુ તમારો દેહ
હરિશુભુ ગાતારે, હરખે હોડજોરે, સત સમત શુદ્ધ વિચાર,
રદન મા કરશોરે, હરિજી હસશેરે, નથી પ્રેમ આસનુ લોહનાર
મુજ નિરધનનેરે, તુ પે પડીરે, કંઈ નવ પામી પિયરમા સુખ,
નાત નરોરે, કઠોર નામર તણીરે, હામ હામ દીધુ બહુ દુખ
માત તારીરે, હરિને જઈ મળીરે, બ્રાત શ્રી કૃષ્ણ પામ્યો શર્ણુ,
ચર્ણુ વશુધોરે, કુસરી રહ્યો રે, આજ આ પ્રેમે ભુકુ મર્ણુ
પ્રેમની પીઝરે, કુવરી પીઝે ઘણુરે, પણ શિરપે હરિનો હાથ,
નાયજી ન મૂડરે, અદક્ષણ મન ચકીરે, તે તુજ પિતા સાચો નાથ
પ્રભુને સભારો રે, પુત્રી માહરી રે તે તો ઝરગે તારી સહાય,
ભણે નરસંજો રે, હરિ બાવે ભજોરે ખી ને અવર નથી ઉપાય

પદ ૬૮ મું-રાગ મેવાડો.

કુંવરખાઈ-એમ નકીજો રે હો, મારા તાતજીરે, રાખો નટવરજીનું નેહ;
 સાર ધણી કીધીરે હો, એણે શામલેરે, તે કેમ દેશે જીવીતો હેહ.
 જોણે મામેફરે હો, કીધું મુજનુંરે, રાખી ટ્રીપદીની લાજ;
 હુડી સીકારીરે હો, એણે શામલેરે, તે દાર આપશે મહારાજ.
 સાસરે જાળનેરે હો, કહો પિતા શું કંઈરે, જ્યારે રૂઢ્યા સારંગપાણ;
 નરસંયાચા સ્વામિરે હો, વહેલા પધારજોરે, નહિ તો નિશ્ચે જાશે પ્રાણ.

પદ ૬૯ મું-રાગ મેવાડો.

કુંવરખાઈ-આધારને હુતો રે, હરિ મુને તાહરો રે, અમો અખળાનો અવતાર;
 પ્રીતડી તો હુતીરે, પેલા બવ તણીરે, તે કેમ મકીરે વિસાર. આં
 / પટકૂળ પૂર્યારે, પ્રેમદા તણારે, રાખી દુષ્ટ સભામાં લાજ;
 દીન જાણીને રે, તમે દયા કરોરે, ભક્તને મૂકવો માહરાજ. આં
 જ્યમ ગ્રાહ્યીરે, ગજ મૂકાવીઓરે, વાહરે ધાયા અચરણ શર્ણ;
 દાસનાં દોહલારે, સહી રહી નવ શકોરે, શું તમે સૂતા શામળવર્ણ ? આં
 સોરઠ સહુનેરે, હરિ હસાવિયુંરે, હારને કાં લગાડી વાર;
 હળવાંને પાડ્યારે, આ સંસારમાંરે, વાઈ કીધું નંદકુમાર. આં
 તમે તો વિસાર્યારે, અમે ન જીવીએરે, એકલા શો કરશે વિલાસ;
 દીન જાણીનેરે, અમને દયા કરોરે, પૂરો અમ અખળા કેરી આશ. આં
 વિનતિ માહરીરે, શે નવ સાંભજોરે, ભક્તવત્સલ શ્રી ભગવાન;
 કરજોડીનેરે, કરે છે વિનતિરે, નરસંયા સખી ભાગે છે રે માન. આં

પદ ૭૦ મું-રાગ મેવાડો.

સખી-દામોદર દીનનેરે, દર્શન દીજીએરે, તમારો મેહેતાજી હુભાય;
 જનમ જનમનો રે, દાસ છે તમ તણોરે, તમે તો ધણી કીધી છે સદાય. દામો
 નરસંયાને રે, શું મંડજિક મારશેરે, તમે શું પોદશે રાધાજીને ઘેર;
 ગોપીઓની સંગે રે, પ્રભુ રંગે રમો રે, તો યાશે શી દાસીની પેર ? દામો
 પ્રીતડી ભાળીરે, પ્રભુજી પધારજો રે, આવો હરજી રમીએ રાસ;
 મોગરાની માળારે, સેતા આવજોરે, પૂરો અમ અખળા કેરી આશ. દામો
 ભટકી બ્રહ્માંડરે, અમો જૂલાં પડ્યાં રે, પ્રથમ શ્રી ગોકુળ મધ્યે દામ;
 નરસંયા સાથે રે શાનું રૂપું રે, એમ કેમ મરે શામળિયા કામ. દામો

વૃદાવન માહે રે, લાડ લડાવિયા રે, આજ કેમ પિસારો મોરાર,
 રૂપણા લીધારે, અમો દોહિવા ધ્યાં રે, એમ નન કીજો પ્રાણાધાર દામો
 દીન જાણીને રે, દયા પ્રભુ આણીએ રે, મેહેતો ધરે છે તમારૂં ધ્યાન
 નરસૈયાની રે, સખીની વિનતિ રે, કાહનજી ધરજે રે તુ કાન દામો

૫૬ ૭૧ સુ-રાગ આરૂ.

સખી-શામગિયા માથે સ્નેહ કે, તતક્ષણ આવજો રે,
 કંઠુ મારા મનડા ધરી વાત કે, લટકે હાર લાવજો રે
 આવોજી રમીએ માનમ રાત કે, કામનીઓ ટાડશુ રે,
 અમો સમોવડ સાથે સ્નેહ કે, રગ ભેર હોડ શુ રે
 અમો હળના પડયા છુ આજ કે, તમને કેમ ગમે રે,
 મેહેતાને એક તમારી આશ ક, તેને રાખજી આ દમરે.
 નરમૈયો મૂકે છે મામ કે, અવગ એવુ કા નથીરે,
 જોઈ કાહનજી કરે છે સાન કે, નવ મૂકે હાથધીરે

૫૬ ૭૨ સુ-રાગ કાફી.

જીનન જાદવારે, મારી વીનતડી અવિધાર,
 મકટ હું તો શુ કહું રે, વાહલા ધણી લગાડી વાર જીવન
 આ સૌ દુરીજન દેખતા રે, આપો મેહેતાજીને હાર,
 બિરદ તમારૂં પાળજો રે, તમે સેવક જન આધાર જીનન
 રાજ, લાજ તમને લાગશે રે, છો બક્તવત્સજ શીનાથ,
 સાર કરો તમો શામળા રે, અમો રકનો જાલો હાથ જીવન
 તમો ગુણ સાગર ગોવિંદજી રે, કરી ગોકુળની પ્રતિપાળ
 અનાથ તણા તમે નાથજી રે, છો દીનજીવ દયાળ જીવન
 બહુ દિન વિયોગે વહી ગયા રે, અમો કાઠ ન પામ્યા દામ
 તમો વિના ક્ષણ રહી ના શકું રે, મારી સેજલડીના વિશ્રામ જીનન
 લીનજ લપટ અમે કહેવાઈરે, તમે ન આવ્યા મંદારાજ,
 પ્રીત ધણી છે નરસૈયાની રે, હરિ જાને તમારી લાજ જીનન

૫૬ ૭૩ સુ-રાગ આરૂ.

મહેતો સખીને-સખી તુ કહેતી કુતી કે, કાહન તે પેલા પિંડારમારે
 એમો સુદર ચતુર સુગળુ કે, નહીં નર નારમારે

વાધ્યો શામળિયા શું રોહ, કે પ્રીન જેમ આતડીરે;
 નૂહા લોક જોશે છે આળ કે, દુરીજન પાતડીરે.
 હરિયુષ્ઠ ગાતાં લાજ કે, લાગે તો લાગજોરે;
 કપૂર ખાતાં દાંત કે, ભાંગે તો ભાંગજોરે.
 સુવર્ણ પેહેરતાં કાન કે, ત્રટે તો ત્રટજોરે;
 પુન્ય કરતાં બઝાર કે, ખૂટે તો ખૂટજોરે.
 થડ મૂકી શું ભમિયે ડાળ કે, કાળ મસ્તક ભમેરે;
 કેહ નરસૈયો સૌને વાત કે, હરિ નવ મૂકે ક્યમેરે.

પદ ૭૪ સુ-રાગ કાફી.

સુરસેના-પ્રભુ મારી વિનતિ રે, તમે સાંભળો સારંગપાણી
 કટ કહણુ આ તો પડ્યું રે, વાહલા જાણો જાણુ સુખણુ. પ્રભુ
 દાસ તમારો દોહલું વેઠે રે, તે કેમ સહો છો આજ;
 વિલંબ કરતાં વિકૃષ્ટા રે, હવે જાશે તારી લાજ. પ્રભુ
 હું હળવો પડ્યો છું માવજી રે, પછે તારા ગુણ કુણુ ગાય;
 ખિરદ પાળે નહિ તું શામળા રે, તો કેમ મનથી છવાય. પ્રભુ
 શે સજ થાઓ નહીં શામળા રે, તું કાયર શું થયો આજ;
 હાર આપને તારા દાસને રે, જેમ માને મંડળિક મહારાજ. પ્રભુ
 સ્વામી અમ વિના તમે એકલા રે, શો કરસો રંગ પિલાસ;
 અરસપરસ છે શામળા રે, મને છે એકલી તારી આશ. પ્રભુ
 તું જળહળતો સુંદરવર રે, હું છઉં તારી નાર;
 નાથ વિના તે નારી ક્યમ રહે રે, તું છે અજળાનો આધાર. પ્રભુ
 જાણુ સુખણુ ઘર્ષ શું બુલે રે, મનથી મેલોને ભુંડા રીસ;
 સુરસેનાને ક્ષમા કરો રે, વૈષ્ણવ નામે શીશ. પ્રભુ

પદ ૭૫ મું-રાગ મારૂ.

સુરસેનાની વિનતિ જાણી, ચડપ ઉઠયા તે સારંગપાણી;
 જળહળ જ્યોત સરીખો આજ્યો, ભક્તને દર્શન દેઇ પધાર્યો.
 સખીઓને અધ કરડી આપી ખીડી, હૃદયાની સાથે હરખે બીડી;
 મુખે જોડ્યા થી જગદીશ, નામ્યું ભક્તને પ્રેમે શીશ.
 તારી સ્તુતિથી મેં ન રેહવાય, સાંભળી ચિત્ત ચંચળ થાય;
 તું શાને કરે છે વિલાપ, મેં સમર્પ્યું તમને આપ.

મને વેચો તો વેચાઈ, કાચે તાંતણે બાંધ્યો જાઈ;
 બ્રહ્માદિકને વચ ન થાઈ, જન્મ કોટિ કરે ત્યાં ન જાઈ;
 હું તો પ્રેમે સુખીઓ થાઈ, સંધ્યાવદન કરે ત્યાં ન જાઈ.
 જેને વિદ્યાતણું અભિમાન, ત્યાં ન જાઈ કહે ભગવાન;
 શિવ સનકાદિક ધરે ધ્યાન, તે તો નહીં તમારા સમાન.
 મને વાહલા ધણું હરિજન, જેની મારી સાથે લગન;
 એ તો સત્ય વચન હું બાપું, તે જનની લજ્જા રાખું.
 તમે જે માગો તે આપુ, ભક્તનું વચન નહીં ઉઘાપું;
 રતનબાઈને મસ્તક મુક્યો હાથ, કહું સાંભલ મારી વાત.
 કાનબાઈને આલિંગન દીધું, અંગોઅંગ તાડું કીધું;
 તમસું રમત કરું છું હું, માનબાઈ સાંભલને તું.
 આપણું રંગ વિનોદ કીજે, એવો ખેલ મલીને ખેલીજે;
 આરત ન મનમાં કરશો, મારા નામથી નિશ્ચે તરશો.
 એ તો સત્ય વચન હું બાપુ, લાજ ભક્તની નિશ્ચે રાખું;
 હવે એક પહોર છે રાત, તમને હાર આપીશું પ્રભાત.
 કાં કેદારો ચિત્ત ન આણો, મેહેતા ધરણીધરને ઘેર મુકાણો;
 મેહેતે લખી આપ્યો મહારાજ, એક આદ્યજુ કેરે કાળ.
 કહી સખીઓએ તે વાત, ચિત્તમાં ઉતારી શ્રી જહુનાય.
 મેહેતાને કહેા કેદારો ગાય, ગાયા વિના હાર ન અપાય;
 ગાઓ હું જઈ બેસું આસન, તમે સાંભલો મુજ વચન.
 સારે રાગ સામેર કીધો, નરસંયો હૃદયમાં લીધો;
 આસન આપ્યાં દામોદર રાવ, સખીઓને હરખ ન માય.

૫૬ ૭૬ મું-રાગ મારૂ.

જીઓની આ ભક્તવત્સળ ભગવાન, જાએ કૃપા કરી ભક્તને;

જાઈ વાહલા તારે ભામણેરે.

તાઈ દીનબધુ બિરદ સાચું, તાઈ વદન જોઈને રાચું; વાહલા.
 કાને કુડળ મુકુટ ખીરાજે, મુખ વીણા સુંદર વાજે. વાહલા.
 અંગે અંગ સહુ શોભામાં, સગ ગોવાળારૂપ નિધાન; વાહલા.
 સાચો ભક્તવત્સળ મોરાર, નરસંયો જાણ જલિહાર. વાહલા.

૫૬ ૭૭ મું-રાગ ધવળધનાત્રી.

દામોદરરાંયને છે વહાલો, રાગ કેદારો રે, નાગરાજ;
તે વિના નહીં આપે હરિ, હાર આસના બરી, નથી આસરાજ.
ગિરિવરધારી ને કુંજ બિહારી, તે સાથે થી હોડજ;
શ્રી હરિની પ્રીત બંધાઈ, રાગ કેદારની નથી જોડજ.
મેહેતાજી મન સ્થિર કરી રાખે, નહીં મુકે વહાલો મારોજ;
શ્રીદામોદરને ધણું વાહલો છે, પણ કેમ ગાઈ રાગ કેદારોજ.
કેદારો મુક્યો છે ગીરથી, કેમ મુકું માઈ માનજ;
ને રાગ આલાપ્યા વિના નવરીજે, સમર્થ શ્રી ભગવાનજ.
રસિયાને મેહેતો કેમ રીજવે, રાગ કેદારો ગાઈજ;
હરિયે કહ્યું તે છે પણ સાચું, પણ પત કેમ ગુમાવુંજ.

૫૬ ૭૮ મું-રાગ ધવળ ધનાત્રી.

મેહેતો-મેહેતાજી કહે પુત્રી મારી, સાંભળ વાત વિવેકજ;
હરિની આરા કેદારાની છે, ને મારે અટક છે એકજ.
સાઠ રૂપએ ધરાણે મુક્યો છે, કેમ કેદારો ગવાયજ;
આપી યાપણ છાની લેખએ, પત આપણી જાયજ.
ધરણીધર મેહેતાને મંદિર, ખત લખી મેં આપ્યુંજ;
બ્યાજ સંગાતે ગરથ પોતાં વિણ, ગાઈ તો જીભ કાપુંજ.
અટક સાંભળી મેહેતાજીની, સમર્થ સારંગપાણિજ;
હરિ કેદારો મુકાવા આલ્યા, પ્રીત પૂરવની જાણીજ.

૫૬ ૭૯ મું-રાગ કેદારો.

કેદારો મુકાવા આલ્યા, ભક્તવત્સલ ભગવત સ્વરૂપ;
ધરણીધર મેહેતાને મંદિર, આવ્યા નરસિંહુ ધરી રૂપ. કેદારો
ધન આપી ખત માગી લીધું, બ્યાજ સુધાં પોહ્યાડ્યું સહુ;
ધરણીધર મેહેતાને મંદિર, એક પાંગળી હુતી વહુ. કેદારો
ઘેલી કહી સૌંદર્ય બોલાવે, તેની પાસે ગયા ભગવાન;
મસ્તક હાથ મૂકીને ઉઠાડી, રૂપ કીધું તેનું લક્ષ્મી સમાન. કેદારો
એક પંથ બેઠ કાજ કરીને, હરિ આવ્યા સભાની માંય;
મેહેતાને બોલે ખત નાખ્યું, અંતરિક્ષ રહીને હરિજી સાંય. કેદારો

તે શ્રીપાત સંન્યાસી સૌએ દીધું, મડળીક કુશ્મ માગે માન;
નરસૈયો ઇશ્વરનો સેવક, સાચો સેવક શ્રીભગવાન. કેદારો
અન્યો અન્ય સૌ વાત કરે છે, ખત આપ્યું દામોદરરાય;
મેહેતાને મદિર મોકલીએ, નહીં તો આપણો મહિમા જાય. કેદારો
ધરણીધર મેહેતો સભામાં આવી, પ્રશ્નિપત કરી પડ્યો ચરણે રાય,
હરિના જન હરિ સરખા જાણો, નરસૈયાને લાગો પાય. કેદારો

પદ ૮૦ મું-રાગ દેવગાંધર.

દારિકા પોલા કમળાપતિ, રામાનંદને કહી વિનતિ,
તમે વેગે જુનાગઢ જાઓ, નરસૈયાને કરો પસાયો.
ત્યાં થયો રે મારો સવાદ, સંન્યાસી મળી કીધો વાદ,
જુનાગઢનો મડળિક રાય, તેને ત્યાં મળી સર્વ સભાય.
સર્વ મળી મેહેતાને નડે, ઘેર જવાની આજ્ઞા ન દે;
મેહેતાને સમજાવો જઈ, લીધા વિના હાર ઉઠીશ નહીં.
પરમાનંદ પ્રભુએ કહ્યું, રામાનંદે હૃદમાં લલ્યું,
આવ્યા રામાનંદ સભા મોઝાર, ધરણીધર ત્યાં કરે વિચાર.
નરસૈને રૂપે આવ્યા ભગવાન, પાંગળી વડુકરી લક્ષ્મી સમાન;
ગરથ આપી ખત લીધું હરિ, ધરણીધરે વાણી ઓચરી.
શ્રીપાત સાંભળી વિસ્મયે થયા, મડળિક વાત વિચારી રહ્યા;
અન્યો અન્ય વાતો ઓચરે, વૈષ્ણવ સાથે વેર કુણુ કરે.
દક્ષણાવત ગંગોદક ભર્યો, નરસૈ નાગર વૈષ્ણવ ખરો,
ગાયે રત્ન ગાથુ જાણે સહ, જડે રત્ન ને શ્રવે ગહ.
એવડી પ્રીત દામોદર ક્યાંથી કરે, ભાગી ભોગળ હારકડે ધરે,
માટે મેહેતાને મોકલો ઘેર, આપણે આજ્ઞા સાથે શુ વેર.
એમ વાત વિચારે થઈ, સભા સહ વિસ્મયે થઈ રહી;

પદ ૮૧ મું-રાગ ધનવજયંતી.

રામાનંદ-પછી રામાનંદ વચન ઉચ્ચરે, તર્મેજે જે સુદિની પેરજ;
સાચો ભક્ત હરિનો જાણો, તારે વળાવે છે ઘેરજ.
ખત આપ્યું દામોદર રાયે, ત્યારે થયા સાનધાનજ,
સર્વ મળીને પ્રીતને છે, દે છે મેહેતાને માનજ.

મેહેતાજી હાર મગાવને, માનજો મારી વાતજ;
 હારકાથી મને મોકલ્યો, શ્રી હરિયે સાક્ષાતજ.
 મેહતા તમારે મદિરે ન જાતું, એટલી કહેવી વાતજ;
 નામ તમારૂં સૌ કોઈ જાણે, કેહ રામાનંદ શ્રીપાતજ.

૫૬ ૮૨ મું-રાગ આશાવરી

જો હરિજનની નિંદા કરે, તે રૌરવ નરક સયરે;
 જૂઠા પુરુષની પક્ષ ધરે, તે નિરજો નરકે પરવરે-જો હરિજનની૦
 નરસૈયા નાગર તું અવિધાર, પૂર્વે પદરપુર મોઝાર;
 બ્રાહ્મણે આણી મલેક ગાય, લઈ બાંધી મુલતાન સભાય-જો હરિજનની૦
 નામદેવ ગાય સજીવન કરે, તો તુલસી માળા કહે ધરે;
 તે નામદેવની છવાડી ગાય, એવા સમરથ વૈકુઠ રાય-જો હરિજનની૦
 જૂરસોક અળગા થઈ રહ્યા, વૈષ્ણવના ધર્મ સાચા થયા;
 જગત ભક્તને આદે વેર, એ મેહેતાજી વિચારો પેર-જો હરિજનની૦
 જો પ્રહલાદને કોપ્યા તાત, તો પ્રભુ પ્રકટ થયા સાક્ષાત;
 વિભીષણને વિરે મારી લાત, તો તેને મળ્યા શ્રી રઘુનાથ-જો હરિજનની૦
 અળસીયને દુર્વાસા કોપીઆ, તો પ્રભુએ ત્યાં કીધી મયા;
 જો ધ્રુવને સંતાપી અપર માત, તો તેને મળ્યા વૈકુઠનાથ-જો હરિજનની૦
 શ્રવણ સાથ અળગા ચઢબડી, ભરત વૈષ્ણવને માતા નડી;
 મુધન્વાને કોપ્યો પિતાય, ત્યાં હરિયે તેની કીધી સહાય-જો હરિજનની૦
 કૌરવે કાઠ્યાં પચાસીનાં ચીર, તે પૂર્ણ ત્યાં સ્થામ શરીર;
 તે માટે મહેતા તુને કહું, સમાર ચરિત્ર સધળાં લહું-જો હરિજનની૦
 જો હાર લીધા વિના જાશે ઘેર, પછે વૈષ્ણવની કોણ યાશે પેર;
 બાંગી ભોગળ મગાવો હાર, ત્રૈલોક્ય વર્તે જોજોકાર-જો હરિજનની૦
 નિજ ધર્મ સાક્ષી મહારાજ, દામ દામ રાખી ભક્તની લાજ;
 હરિજનનાં મુખ યશે સ્થામ, આપશે હાર યશે સિદ્ધ કામ-જો હરિજનની૦
 મેહેતા તમે કેદારો ગાઓ, હાર લઈ સમોતા યાઓ;
 રામાનંદ વાયક ઓચરે, ત્યારે મહેતાજી હર્ષજ ધરે-જો હરિજનની૦
 જોઈ રહ્યા તે સરવે ખરા, મેહેને હરિના વિશ્વાસ ધર્મા,
 નરસૈં મુણી થયો મગન, હરિ સાથે લાગી પ્રેમની લગન.-જો હરિજનની૦

પદ ૮૩ મું-રાગ કેદારો.

મેહુતો-મારો વાલોજી રાગ મૂકાની લાવ્યા, ખત વાગીને ખ ખાયરિ,
 પછે કેદારો આલાપીને ગાયો, મારે વાહલે નથી વિસાર્યારે.
 સુદર રાગ સોહામણો સારો, મારો જોરીઓ ગમાણે આવ્યોરે,
 ધમકે ધુધરી ને નૃત્ય કરે છે, મારો રાગ કેદારો મૂકાવ્યોરે.
 પ્રગટ થાઓ પાતળિયા સભામાં, મુજને આપો હારરે,
 શામળિયા સગ સાધડાં લેઇશ, નહીં લાગે કંઈ વારરે.
 મયપતા મડપમાં આવો હરજી, મેં જાણ્યા દીનદયાળરે,
 સભા મર્વ દેખતા મારા વાહલા, મારે કંઠે આરોપોની માળરે.
 એવું કહી ખત મસ્તકે મેં યુ, સર્વ સખીઓ યાઓ સાવધાનરે,
 જોજોકાર જોલો કેદે નરસંયો, સહ સુદરી કરોની ગાનરે.

પદ ૮૪ મું-રાગ કેદારો.

ઠે હોય જહાંડનું રાજ આપે, આપણા અગની સ્ત્રીને આપે,
 વળી આપ સરીખો કરી થાપે, ભક્તિ ન આપે, નાથ ભક્તિ ન આપે. ટેક.
 ભક્તિ માગે તેને મુક્તિ આપે, વળી મક્કળ ભોગ સન્નેગ આપે,
 અખિય હ્રદાદિક ભોગ આદે દઇ, તે થકી અધિક કરીને થાપે બં
 જે કોઇ નિદે ભક્ત વૈષ્ણવને, તે ભક્તિની વાતમા શુ રે જાણે,
 તુલસી તિલક તણા બેખ જોડા કહે, આપ આપણી તે તો તાણે બં
 અવર જે બાપડા મુક્તિને માગે, મદ તે કૃષ્ણ મેવા ન જાણે,
 આંહાં નરસંયો કાઇ ઇચ્છે નહીં, જનમ જનમ તારી ભક્તિ રાખે. બં

પદ ૮૫ મું-રાગ મહાર.

ચોદિશ જોઈ તારી વાટડી, મારો નાથ ન આને,
 મડળિક ખડગ કાઢી રહ્યો, મને મેણ મેલાવે. ચોદિશં
 હમીયા હરજી હઠ મૂડીએ, હાર આપો મુજને,
 મારી પુણ મારા નાથજી, લાજ લાગશે તુજને. ચોદિશં
 ગજ કારણ ગરૂડ તજી, ચાલ્યા અડવે પાયે,
 નરસંયાને હાર આપતા, તારૂં શુ જાણે ચોદિશં
 વામન રૂપે બલિ જાણ્યો, ધરા તણુ પદ કીધી,
 ઇન્દ્ર ઇન્દ્રાસન રાખિયુ, શિક્ષા બલિને દીધી. ચોદિશં

મેસાણું કીધું ભધું, ગરથ ગાંઠે નહેતો;
 લક્ષ્મી સહિત પધારીને, મુને કીધો સમેતો. ચોદિશ૦
 તમે રાધાજીયું રંગે રમે, નરસૈં મૂક્યો વિસારી;
 છબીલાજી નિજ કંઠથી, હાર આપો ઉતારી. ચોદિશ૦
 નરસૈંયો નાગર વિનવે, દામોદર સહુ જાણો;
 તમે હો શું નથી જોલતા, મંડળિક રામે ભરાણો. ચોદિશ૦

પદ ૮૬ મુ-રાગ પરજ.

હુરે માંગુ મુને મયા કરો, ગાયોના ચારણુ જોવાલિયા;
 વારે વારે શુંરે કહું પુંજને, પરદુઃખભંજન પિંડારિયા. હુરે૦
 આગે અનેક ભક્તને કશ્ણા કરી, હાર આપો મુને થાય કસ્યાણુ;
 જે માંગે તેને તું આપે છે, તો મુને શે ના આપે નારાણુ. હુરે૦
 રાસ દિવસ સેવા કરે તોરી, સાહે કરો મારી શામળવેશ;
 ભણે નરસૈંયો અવર નહીં લેશું, પુંજ ભક્તિ વિના અવતાર કે દેશ. હુરે૦

પદ ૮૭ મુ-રાગ સિંધુડો.

તું કર્યો દાકરો હું કર્યો ચાકરો, કર્મના લેખ ભુંસ્યા ન જાયે;
 મંડળિક હાર માટે મને ખહુ દમે, હરિ વિના હારદ દોને કેહવાયે. તું૦
 કોઇ કહે લંપટ, કોઇ કહે લોભિયો, કોઇ કહે તાલ ફૂટિયોજ ખોટો;
 સાર કર શ્રી હરિ, દીન જાણી કરી, હાર આપો તો કહું નાથ મોટો. તું૦
 મુજને વેદવાદ્યએ ઘણું વગોવિયો, ઉપ્પોદક મૂકી ઉપદેસ કીધું;
 મેઘ તે મોકલી ગૃહ તાણી નાંખ્યું હરિ, આપણો જાણીને માન દીધું. તું૦
 ન્યારથી મહાદેવે મજપર કૃપા કરી, તે દિનનો મેં લક્ષ્મીનાથ ગાઓ;
 મામેરા વેળાએ લાજ જાતી હતી, ગરૂડે ચઢી તું તરત ધાયો. તું૦
 મારી પાસ સુંદરી હાથ કઠે ધરી, કેશવા કીર્તન એમ નહોયે;
 અખુદ્ધીમાં લોકડાં અસલ વાણી વટે, પુંજ વિના માહરું નહીંરે કોયે. તું૦
 હીરની દોરીએ હાર શુંયો હરિ, દામોદરરાય મારે કંઠ ધાણો;
 વાહણું વાશે ત્યારે દાસને મારશે, દયા કરીને મને હાર આણો. તું૦
 સોરઠ માંહે મને સર્વ સાચો કહે. પુત્રીનું મામેરું જેમ કીધું;
 નાગરી ન્યાતમાં નામ વધારિયું, નરસૈંયાને અભેદાન દીધું. તું૦

૫૬ ૮૮ મું.

ભોગળ ભાંગીએ રાય ઘમોદરા, બોડો જહુનાથ દેવાધિદેવા;
 એ મંડળિક મદ ભયોં ઝોચરે, બણે નરસૈયાની જૂડી સેવા. ભોગળ
 ભક્તપાળક દયાળ તુ શામળો, મારે તો પુરણુ પ્રીત તારી;
 નાગર સાથ નવલ નેહ દાખવો, અકળ ચરિત તારાં મોરારી. ભોગળ
 જે મારે નરહરિ નામ હૃદે વસ્યું, પતિત પાવન તારૂં બિરદ કહાવો;
 આહથી ગજને મૂકાવ્યો શ્રીહરિ, તેમ નરમૈયાને મૂકાવો. ભોગળ

૫૬ ૮૯ મું.

કૃષ્ણ કૃપાનિધિ કેશવા શ્રી હરિ, હું અનાથ તું નાથ કહીએ;
 હાર કાળે મને રાવણ પરભવે, શામળા શરણુ દોને જધએ. કૃષ્ણ
 હું શરણુ આળ્યો મંસારને પરહરી, તો પ્રભુ કાં પેર પેર પીડે;
 અતરગત અવિયોક્ષિને શામળા, તું વિના હૃદયશું કોખુ ભીડે. કૃષ્ણ
 મંડળિક મુજપર કોપ ધણો કરે, તે માઈ દુઃખ તું શે ન બણે?
 બણે નરસૈયો પ્રભુ પ્રીતડી તોડતાં, લાજ જાશે અસ્થા તારી વાહણે. કૃષ્ણ

૫૬ ૯૦ મું.

ગોપાલજીરે તુમચી ભક્તિ પાખે, હુંને ભવ વિષે ભટકતો કાણુ રાખે;
 અનેક જ્યોતી ભમ્યો, સમકાંનો નવ સમ્યો, દાણુ એક સુખ નહિ શરણુ પાખે. ગો
 આળ્યની સમય કરી, અંબર સર્વે સજી, સમયસંચેકરી સરગ પામ્યા;
 દિણુ ધુણ્યે કરી, મનુષા દેહ અવતરી, દેહતણા સુકિત દાણુ ન વિરામ્યાં. ગો
 લોભ લેહેરે ભમ્યો, નીચ જનને નમ્યો, દેહ દુઃખમાં રમ્યો, વિપય પામ્યો;
 રતન જતને જડ્યું, છીપ માંહે પડ્યું, કાળ અત્યાનકે કંઠ સાહ્યો, ગો
 કામદેશની કુટીલ માયા મલી, કારમુ કુટુંબને પ્રકટ કીધું;
 સાચો મગો ગયો, નિર્મનો યધ રહ્યો, અણુજતું દુઃખ તે શીર લીધું. ગો
 જનમને મરણુ જોખન જરાએ દમ્યો, આહાર નિદ્રા વિપય મિથુને મોહ્યો;
 કલ્પના કોટ, ભવ મોટમ મટી નહીં, કૃષ્ણ કીર્તન વિના કાળ ખોયો. ગો
 મોહ મમતા કરી, મન માઈ આવ્યું, દાણુ એક જોવાને ચિત્ત ધાલે;
 નરસૈયા રંકને ડક ભોરગ ડસ્યો, એ દુઃખ તુંજ વિના કાણુ ટાલે. ગો

૫૬ ૯૧ મું.

સાર કર સાર કર શામળા માહરી, સનમુખ યધને જોની આજ;
 નાગર જ્યારે હઠ, કરી બોલશે, રાખે નહીં ત્રિકા તારી લાજ. સાર

ગોઝુળ 'માંહે તું ગાળ ખાતો ફરે, નવનીત આહીરનાં લેતો ચોરી;
ચંચળ ચોર તું મુખ નથી બોલતો, હજુ અમો લાજ રાખુંજ તોરી. સારં
બહુ પેર ગોપીએ લાડ લડાવિયો, અન્ન આહીરનું જોતો ચાખી;
નટવાની પેર તું નૃત્ય લીલા કરે, તે નરસૈયો રેહ છે રે સાંખી. સારં

૫૬ ૯૨ મું.

મોગરા માળે શું મોહિ રહ્યો મોહના, હાર આપો જશ ખ્યાત વાધે;
કેહેશે નાગરો કોહનું નામગાતો હતો, કૃષ્ણ તુજને કોઈ નહિ આરાધે. મોં
સારી પંક્તિ તણા સોઠ સર્વે મળ્યા, સદાય કરશે તેની પાસ યાશે;
મૃત્યુના ભય થકી નરસૈયો નવ બિયે, પણ તારો જશ જગદીશ જશે. મોં
રજની તો વહી ગઇ, રાત યોડી રહી, જોતતોઝાંખી થઇ ગઇ દીવાની;
કેશવા કંઠથી માળ અળખી કરો, પ્રેમે આરોપો નરસૈની કમાણી. મોં

૫૬ ૯૩ મું.

હારને કાજ શું હક કરે શામળા, જાગવાને તારી પાસ આળ્ખો;
રાધિકાની સંગે બેઠો વાતો કરે, કેહે રે વૈકુંઠી તું શું રે લાળ્યો? હારં
તાઈ નામ વિશ્વંભર ધર્મુ તે વરાંસિયે, નદનો છાકરો છાશ પીતો;
હોડતો કામળી હાથમાં લાકડી, ગાવડી ચારતો વંન રહેતો. હારં
માત તું, તાત તું, બ્રાત તું બૂધરા, તું વિના દુઃખ તે કોને કહીએ;
ભણે નરસૈયો તારા ગુણ ગાઇ શ્રીએ, એકલા જૂતળ કેમ રહીએ. હારં

૫૬ ૯૪ મું.

હાર કાજે શું વિલખ કરવો ધણો, નહિજ કૌસ્તુભ વિદ્રુમ માળા;
ઉજવળ પુષ્પ ને સૂત્રનો તાંતણો, તેને શું મોહિ રહ્યો નંદલાલા. હારં
જિયને મૂકીને નીચને અનુસર્યો, જોઇ નહિ જાદવા જાત દાસી;
રાજની દિકરી રૂકમણી પરદરી, કુબડી મંદિરનો થયોરે વાસી. હારં
રત્ન ગુંગ વચે બેઠ નહીં બૂધરા, સાગર છીલરાં સમ વખાણો;
મંડળિક હારને કાજ મને પરબવે, દોહેલાં દાસનાં રો ન જાણો. હારં
લોક કૌતુક જુએ, લાજ તારી ખુએ, મુખે શું સુતો દેવાધિદેવા;
કેશવા માળ કંઠથી ઉતારિયે, પ્રેમે શણગાર નરસૈની શ્રીવા. હારં

૫૬ ૯૫ મું.

આખ્ય 'રે હાર વસુદેવ સત્ત વિઠૂલા, વિવિધ વિચારતાં વાર લાગે;
લોકનાં વચન અવિલોક તું શામળા, નાથ નિદ્રા તજી શે ન જાગે? આં

દીનબધુ તણું બિરદ હરિતુ સુણ્યુ, એમ બોલે સત્ય વેદ વાણી,
કરમ તારા રખે આજ સભારતો, રાખ્ય હુ વિપ્રને રક બણી આં
કૃપણપણું તું મૂખ્ય કમળાપતિ, જગપતિ જગ ઉપહાસ યાશે,
મોહના મંડળિકડો નરસૈને મારશે, હાર આપો જશ ખ્યાત યાશે આં

પદ ૯૬ સું.

આખ્યની હાર વસુદેવ નદન, આધ અનાધ તુને લાજ થોડી,
ઈસના બધ થકી નારી ગોકુળ ગયો, રહ્યો આહીરશુ પ્રીત જોડી આં
સ્વારથ માટે મા બાપ તે પરા કર્યો, સુર અસુર મુનિ સર્વ જોતા,
કસનો વધ કર્યો અર્થ તારો મર્યો, ગોપીજન મકીઆ વને રોતા આં
બકિત કરતા આહીરનો નવ થયો, તો મુને હાર તું કેમ આપે
બણે નરસૈયો હવે રજની થોડી રતી, આખ્ય તમ્કર હસી કા સતાપે આં

પદ ૯૭ સું.

ઉઠને શામળા મકી મન આમળા, બોલે નહીં શા અભિમાન માટે,
આપીએ હાર કે પ્રગટ હવણા કર, જે કામ કીધુ બીજીવટ ધાટે ઉં
અણુવરી નાર તે બોગની બૂધરા, પરણતા ગરથ શુ નોહતો તારે,
હારને વાર થઈ ભાર ભાગી ગયો, શુ કહિયે નાથજી વારે વારે ઉં
કળિયુગ માહે કલંક જે લાગશે, વેધ્યુવની ગત તે કોણુ યાશે,
બણે નરસૈયો ત્યારે હું હળવો પડ્યો, તાર્ક ખીર્તન જશ કોણુ ગાશે ઉં

પદ ૯૮ સું.

કોણુ ઠાકોરને વિનવુ વિકૃષ્ઠા, કથા કમળાતણા મન વિચાર,
દ્રૌપદી લાજને કાજ આવ્યા હરિ, તેમ હુ ખ પામે ધણુ, દાસ તાર કોં
પ્રગટ ચયુ નામ જૂતળ વિષ બૂધરા, નરસૈયા નાથ એવુ બિરદ કાઢવે;
સેવકનું સકટ ટાળીએ ત્રિકમા, તો તું નાથજી બલોરે બાવે કોં
લોક દેખે મહુ કૌતક થાએ બહુ મંડળિક મદ બર્યો ફૂડ બોને
નરસૈયાયા સ્વામી નિત્ય દાતા સદા, શામળા સમોવડ નહિ કો તોને કોં

પદ ૯૯ સું

તને રોડી રતી રાધિકા રગ જામ્યો ધણો, રસિયા રજની રહી રે થોડી
નદના નદન તું શાને આળસ કરે, નાગરા સાથે શુ પ્રીત તોડી ? તને

બાળ કૃપાળિયો કામ પ્રજ્ઞળિયો, ઈશ્વર પદ પામ્યો ઉમિયાદે સ્વામી;
શામળા તુજને લોક લંપટ કહે, થયો વ્યભિચારી કાનુડો કામી. તને
હક કરે તેશું હક કીજીએ શામળા, તૂટશે સ્નેહ નિકમ તાંતણે;
ભણે નરસંયો અવધ સૌ વહી ગઈ, મંડળિક આરશે મુજને વાદણે. તને

પદ ૧૦૦ મું.

જે તારા ચરણ સરણને અનુસરે દેવા, તે જનને તુજ સરીખા કીધા;
ભોગવે ભોગ સંસારનો શામળા, વિગય રસ સેવતાં કાર્ય સિઝ્યાં. દેવા
જોતાં જનકનાં કર્મ શાં કેશવા, રાજ રિદ્ધ વિલસતો નરક વામ્યો;
નામ પ્રતાપથી જમપતિ જીતીઓ, અજમિલ તાં અભેપદ પામ્યો. દેવા
ભક્ત વાહલા સદા દાસનાં દુઃખ હરો, નિઝે વાયક એવાં વેદ બોલે;
અંબરીખ દાસથી કોધી રૂપિ રાજ રજળિયો, તો મંડળિક તારે શાજ તોલે. દેવા
તાહારા ચરણને જે કોઈ અનુસરે, ને તો વૈકુંઠથી અધિક હોયે;
ઈશ્વરિક બ્રહ્માદિક શંકર સેવતા, તાહરો પાર ન જાણે કાચે. દેવા
ઈદ્રિ અહલ્યા થકી મહા દુઃખ પામિયો, સહસ્ર ભગ તન થયાં તને સંભારે;
સાલ કરની હવે સાધુ સંતાપતો, નરસંયાને નાથ કાં ગિસારે. દેવા.

પદ ૧૦૧ મું.

કૃષ્ણ કૃપાળ કરણાનિધિ કેશવા, હું અનાથનો નાથ કહીએ;
ભૂપતિ બોલો એને મર્મ મનમાં વસ્યા, શ્યામ વિના શર્ણુ કોને જઈએ. કું
સગાં સરવે મળી, ન્યાત નાગર તણી, કૌતક જોવાની પેર કીધી;
ઉપજીજળ મેઘ તે મોકલ્યો શ્રી હરિ, છાજવેળા આવી આશ દીધી. કું
મને અપજશ તો તને અપજશ થશે, મને જશ તો તારો જશ વાધે;
હારને કાજ શું હક કરે શ્રી હરિ, એવડો અનર્થ શીઘરે સાધે. કું
મંડળિકરાય જે મુજને આરશે, તેમાં તો તાહરું પત જણુશે;
મૃત્યુને ભયે નરસંયો બિહતો નથી, ભક્તવત્સલ તાં અિરદ જાશે. કું

પદ ૧૦૨ મું.

ભક્તના ઇશ તુને વિશ્વ સૌકો કહે, કાંગવા કેરાં તે દાન કર્યાં;
વિપ્ર સુદામાને નવનિધ મોકલી, વિદુરને મંદિર વાસો વસ્યા. ભક્ત
કૃષ્ણ કૃપાળ કૃપણ થયા શ્રી હરિ, ભક્તની બીડ જાણો ગોપાળ;
નાશી કરીને ગીરિ મધ્યે જઈ રહ્યા, કાળવવન નોયે શિશુપાળ, ભક્ત

જરાસંધ નહીં દેશી નરકાસુર, તેહતણારે અહંકાર મોડયા;
અધાસુર બકાસુર વેર ભાવે કરી, તેતણા તનના બંધ છોડયા. ભક્ત૦
ભાવે કભાવે જોણે આરાધિયો, ગર્ભ નિવાસ નહિ આવે વળતો;
જોણે નરસૈયો હું દીન થઈ વરણું, રાખ્ય રે રાખ્ય મુને બાપ બળતો. ભક્ત૦

૫૬ ૧૦૩ મું.

કાજ પડ્યું કેશવા વલવહું નિકૃલા, બેઉ કરજોડીને માન માયું;
આવ તુ ધસમશી નાય નિદ્રા કશી, ઉઠ આજસ તજી જે ન જગ્યુ? કા૦
તાણુ કરતાં બહુ હાણુ યાજે અધ્યા, હઠ કરતા હલકાઈ થાશે;
કપટની પ્રીતે તો ભાર બાગી જશે, દીનબધુ તારૂં બિરદ જશે. કા૦
શરણુ આવે તેનું સકટ તુ ખુએ, વેદ સમૃત વદે રે વાણી;
તે બિરદ તારૂં જાય છે ત્રિકમાં, રાખ્ય નરસૈયાને દીન જણી. કા૦

૫૬ ૧૦૪ મું.

હારને કાળે શું હઠ કરે માવજી, બોલતો શે નથી મુજો માટે;
રાય મંડળિક પ્રતિત કારણુ પ્રભુ, તુજને પાર્યું શીશ સાટે. હાર૦
પૂછતું હોય તો પૂછ તું નારીને, લે કાંઈ મૂલ્ય બેઠું જે તારે;
લોક સરવે સમુ દા શણુગારને, શું કહું શામળા વારે વારે. હાર૦
કળિયુગ માંહે પ્રતિત નહિ લોકને, હાર નહિ આપો તો કોણુ ધારે;
કહે નરસૈયાને હાર આપ્યો નહિ, ઔદલોક ગુણુ તારા ક્યમ ગારો. હાર૦

૫૬ ૧૦૫ મું.

મારે તો તાહરા નામનો આશરો, તું વિના સાહે કોણુ કરે મારી;
દીનબંધુ તમે સદા રે દામોદરા, આ અવસર આવી લો ઉગારી. મારે૦
ભક્તની લાજ તું રાખ લક્ષ્મીવર, નામ દયાળ તુ બિરદ ધારી;
તારે સેવક કોટી છે શામળા, મારે તો એક છે આશ તારી. મારે૦
મંડળિક રાયને માન વાધ્યું ધણું, તે તમે ચિત્ત ધરો નાય મારા;
જોણે નરસૈયો ભૂતજમાં અવતરી, અહરનિશ ગુણુલા ગાઉ તારા. મારે૦

૫૬ ૧૦૬ મું.

દીનબંધુ તમે હરિ દારિદ્રમોચના, દાસને અનત આશ તારી;
અનેક શત્રુ મળી મુજને પરભવે, નાય વિના કોણુ કરે સાહે મારી. હરિ૦

તું નાથ અનાથનો સાખ સમૃત પૂરે, વાત વિસ્તારતા વાર લાગે;
 ફલ તારાં રખે આજ સંભારતો, હું મતિ મંદ અમાન આગે. હરિં
 રંકની લાજ તું રાખ લક્ષ્મીવર, દુષ્ટ જ્યમ લય લવે લોક સદ્ધ;
 તેની હાંથી ને માફ મોત છે, જેમ હરિ રાખશે તેમ રદ્દ. હરિં
 માન અપમાન માહરે નવ રહ્યું, ભૂપતિ બોળ્યો કામ કીજે;
 રાખીએ નાથ અનાથને દુઃખથી, આશ અનંત તુજ નામ લીજે. હરિં
 સૂત વસુદેવના અંતર અવિદ્યોદીએ, પતિત પાવન એવું બિરદાતાઈ;
 આપીએ હાર ઉગાર તું નરસેને, આણ કશ્યા નહિ તો પ્રાણ કાઢકું. હરિં

પદ ૧૦૭ મું.

વિશ્વપાતક વિશ્વંભર કઈ વિનતી, તુજ વિના દુઃખ બીજુ કાણુ જાણે;
 વિલપતાં વિલપતાં વહી ગઇ જમની, નાથ નિદ્રા તું શૂરે આણે. વિશ્વં
 રાહી રહી રાધિકા કે પુત્રી બીમક તણી, અંગના સંગમાં શો રંગ માણે;
 હક થકી સુર અસુર સૌ હારીઆ, ત્રૃટશે રનેહ ત્રિકમા આ તાણે. વિશ્વં
 રાહી ચંદ્રાવળી કે મળી લલિતા સખી, કામવચ થઇને શુંરે સૂતો;
 પુલના હારમાં એમ તું કાં કરે, પ્રાતઃ થયો ને રાયે વગૂતો. વિશ્વં
 સાચ પાપે કોઇ રાયે ન શ્રીહરિ, જગત જીવનજી શે ન જાણો;
 શીઘ્ર થઇ હાર નરસેયાને આપીએ, રાદે ચડયો મંડળિક રાણો. વિશ્વં,

પદ ૧૦૮ મું.

સ્વારથભૂત ના હોવ રે ભૂધરા, પરમ કશ્યાનિધિ વેદ ગાયે;
 માહના મુખથી ગજને મૂકાવિયો, ગરડ નજીને ગોપાળ ધાયે. સ્વાં
 ગરડની ગતિ અતિ મંદ લહી આવજી, અર્થે ધાયા ધણું સંકટ જાણી;
 આપ નહિ પોદવીઆ ચક્ર લાં પાઠ્યું, બેહ ઓધારિયા કશ્યા આણી. સ્વાં
 હરિનામ જશ વાધીઓ લાં થકી સામળા, સેવક સંકટ ટાળ્યુંરે મારે;
 બણે નરસેયો સેહલ વાતને કારણે, કશ્યાસિંધુ બિરદ શાને ડાટે. સ્વાં

પદ ૧૦૯ મું.

દયા આણુ દયાળજી શીઘ્ર સેવક તણી, તું રે મારો ધણી વિશ્વ જાણે;
 પ્રકટ મુજ નામ તે તુંજ થકી સામળા, કાં ન એ વિનતિ મન આણે. દયાં
 મંત્ર તું જંત્ર તું ધ્યાન ધરણીધરા, મંત્રી મોહન વિના નહિ રે બીજે;
 હાર આપ્યા વિના લાજ કોહ કેમ રહે, દીન દેખી હરિ શે ન રીજે. દયાં
 સાહે કીધા વિના નેટ નહીં છૂટકો, જે તમ ચરણની આશ આપી;
 નરસેયાયા સ્વામી માન માગી કહું, હાર આપી નાખો દુઃખ કાપી. દયાં

૫૬ ૧૧૦ અં.

પુષ્પથી સાર અનેક છે શામળા, મુજને હારતું દાન દીજે,
રેંક રાથે લહી, વાત દુલ્લભ કહી, કોની કેશવ હવે કેમ કીજે. પુષ્પથી૦
કાજ કીધાવિના પ્રતિત નહી પુરપને, પ્રીતની રીતનો આપીરે ભાસ;
સકળ સુરીનરકહે, અકળ કોનવ લહે, મારે તોતુજ વિના નહિરે આશ. પુષ્પથી૦
નામ પ્રતાપે પાપાણુ જળમાં તર્યા, પતિત ઓધારણુ નામ તાર;
નરસૈયાતું તું સંકટ હર શામળા, હાર આપે યાથે કાજ મારું. પુષ્પથી૦

૫૬ ૧૧૧ અં.

નંદના નંદન વાર લાગી ઘણી, દુરિજન લોકને કા હસાવે;
અપકીર્તિ થશે, મારી ને તાહરી, વાત ચિત્તમાં તને રો ન આવે. નંદના૦
પેર પેર પ્રણવું, માન માગી કરી, કંઠણુ કાં થઈ રહ્યો કૃષ્ણ કામી;
કપટ ભાવે ભળ્યો તોય તુજને હરિ, સાહે સભારી કર સત સ્વામી. નંદના૦
કોણુ વેળા થઈ હાર આવ્યો નહીં, સાંભળો શામળા વાત મારી;
નરસૈયાચા સ્વામી મુજને તો દુઃખ નથી, લાજ જાશે બદુનાય તારી. નંદના૦

૫૬ ૧૧૨ અં.

ધણું રે વરાંસિયે, આજ હું ત્રિકૃલા, અવસર વેળા ન આવ્યો કાજ;
કરણાસિંધુ તને નિગમ નારદ બણે, ભક્ત સધળાને લગાડી લાજ. ધણું૦
અધ્યા વાંક તારો નહીં, ગત મેં નવ લહી, ગામ આરી કહો મેં ગોવાળ,
આહીરમાં રમી યુદ્ધિ સહુ નિર્ગમી, તે ક્રોધે નહીં આપે પુષ્પ માળ. ધણું૦
સગ સુનાર નહીં, જે શીખ સારી દીએ, હાર આપે દુઃખ મારું જાયે;
દુરિજનનાં મુખ સ્વામ કર કેશવા, જે નરસૈયો તારી લીલા ગાયે. ધણું૦

૫૬ ૧૧૩ અં.

પ્રીતની રીત ત્રૈલોક્યમાં સાર છે, શું કરે શામળા જે વિચારી;
સાચુ જૂઠું જગદીશ જાણો તમો, પ્રીતની રીત તો અટપટી ભારી. પ્રીતની૦
શકર સ્વામીએ દીન જાણી મને, હરિ ગુણુ ગાવાની ટેવ પાડી;
વિવિધ વિલાસ ગાયા મેં ગોવિંદના, ભક્તિભાવ જૂલ્યો શું હું અનાડી, પ્રીતની૦
તે દિનનો મેં તો તુજને આરાધિયો, સાધિયો શુદ્ધ કરી મન સાથે;
આજ વેળા પડી આવ ઉતાવળો, ભલાઈ ભૂધરા કર રહીને માથે. પ્રીતની૦
મારું તો બળ નથી, ઝાઝુ શુ કહું કથી, તુજ થકી યાશે તેજ યારો;
ભણે નરસૈયો જે જીવ મારો જશે, વળતી ગુણુ તાહરા કોણુ ગામે. પ્રીતની૦

૫૬ ૧૧૪ મું.

કાનફૂટા થયા શામળા શ્રી હરિ, લક્ષ્મીના નાથ કે નિદ્રા આવી;
 બિરદ મોહું ધણું પતિતપાવન તણું, શરણ આગ્યો તેની બાંધ સાહવી. શ્રવણું
 નિરદે નિદ્રા તણ તાર નિજ બંધનને, તુ વિના માહરો કોણ સ્વામી;
 દુરિજન લોકને મન આનંદ વમે, અવર કોને કહું શીર નામી. શ્રવણું
 પુષ્પની માળ શું મન અટકી રહ્યું, વિદૂષમણિ એ શું મન તારે;
 નરસૈયાયા સ્વામિ વિલગ તે બહુ ક્યો, હાર અરખો નહો કંઠ મારે. શ્રવણું

૫૬ ૧૧૫ મું.

પ્રીતડી ગોહડી કરી, તે શું નવ માંબરે, ન્યૂન તારે મન થઇ રે આજ ?
 કોથળી કમન તણી નથીરે છોડવી, પુષ્પના હારનું મારે કાજ. પ્રીતડીં
 વૈષ્ણવ મારગે શામળા મેં તુજને બળ્યો, હવે કા તજે મને રે કહાન;
 નકોરકાં થઇ પડ્યો, મડળિક મદે ચડ્યો, તોય તને નવ આવી સાન. પ્રીતડીં
 મેલ મમતા હવે ફૂલના હારની, વાર લાગે ધણી વિશ્વનાથ;
 નરસૈયાયા સ્વામી આશ તારી ધણી, અર્પરે અર્પ હવે કંઠ હાર. પ્રીતડીં

૫૬ ૧૧૬ મું.

આસ્થા હાર દેયે ધર્મો, દામ કાં વિસર્મો, કેઇ મોટમ હૃદય મધે આણી;
 જહુપતિ જનપતિ જગપતિ શામળા, તારી મોટાઇ મેં તો કીક જાણી. અં
 હું તને જાણું રૂડી પેર જાહવા, કંચુકી પેહરીને તું રે નાચે;
 ગોપીઓ સરવને તારે રમાડવી, પુષ્પના હારથી તે બહુરે રાચે. અં
 જે તુજને બળે ગૃહસ્થપણું તે તજે, જોગી થઇ વનમાં ભીખ માગે;
 ભણે નરસૈયો મુને હાર આપો હરિ, નિર્લજ આ કાળે તુને લાજ લાગે. અં

૫૬ ૧૧૭ મું.

નિરદે સદા હરિ, દયા તે તો નવ ધરી, પયપાન કરાવી પુતના પ્રાણુ લીધા;
 અબળા વ્યાકુળ કરી, તેહ ત્યાં ચરચરી, કાલાવાલા તારા કોટિ કીધા. નિં
 જનકસુતા સતી, બંધુ લક્ષ્મણુ જતિ, વણુ અપરાધે તે વન ભમાબ્યાં;
 દુષ્ટતા તેં કરી, તેહને પરહરી, દમન બહુ બહુ કરી તેને દમાબ્યાં. નિં
 માતનો વધ ક્યો, તે તું દોગોદરો, વિસરી કેમ જાય વાત કૂડી;
 આપતાં દાન પાતાજે બલિ ચાંપીઓ, પેર પ્રભુ એ ન હોય રૂડી. નિં
 જે તુને ધાય તેનું ચરવશ જાય રે, જોગી થઇ વન વન ભીખ માગે,
 ભણે નરસૈયો તું તો નિદે રે નરહરિ, જોયું વિચારી ન પાછે આગે. નિં

પદ ૧૧૮ સું.

ઉડરે અટપટા, નથી બોલતો લટપટા, લંપટા લાજ તારી આજ જાશે;
 ષ્ટજપતિ રંગમાં કેવળ ઘટા કરે, તુજ વિના વાહરે તે કાણુ ધારે. ઉં
 ઉઠે તું ચરવડી, શું બેડો હરબડી, ગાંઠ ઘાઠી પડી મુજ સાથે;
 બરદ પાલક હરિ, સાર કરજો ખરી, નિર્ગમે લાજ તો તુંજ હાથે. ઉં
 જીવ મારો જગમગે, અંગ મારૂં ફગમગે, ડગમગે તેજ જોવાને રૂપ;
 નરસૈયો રંગમગે, લોક સહુ ચગમગે, કોપીઓ મડળિક દુષ્ટ ભૂપ. ઉં
 ફેલ મુકની પરા, જેલ તે બહુ કરા, ગોપીને રીઝવી બહુરે સંતાપ્યા;
 માતને દુભવી, તાતને વીસરી, બોલને કાનડા નરસૈને શાં સુખ આપ્યાં. ઉં

પદ ૧૧૯ સું.

બોલ્યને શામળા આવડા શા આમલા, કામલામાં મન કેમ રાખે;
 કોટિ બ્રહ્માંડ તુજ ખાંધે બાહુ બળા, આજ મુને હાથથી ક્યાંફેંકી નાખે. બો
 પ્રહલાદ ઉગારીઓ, ધ્રુવને પહોચાડીઓ, બલીને કીધો પાતાલ ભૂપ;
 હવથાં શું હારિઓ, કોણે તુને વારીઓ, નારીઓ મોહિ રહી નિજ રૂપ. બો
 અલ્યા મૂઝ્ય રે મરકડા, ફાગટ ફરકડા, હરકડા મૂઝ્ય વાઈ રે વાહલા;
 નરસૈયા વિના તને આમ કોણુ પ્રીતવે, નગથાન ષ્ઠએ મારા નંદલાલા. બો

પદ ૧૨૦ સું.

ડગડગે કહાન તાઈ મન ચોદિશ બમે, જાણે મને નાગર કંધકિ આપે;
 નામ લક્ષ્મીવરા કરે લાલચ સદા, આ રંકને રાચ ક્યાં સંતાપે, ડગમગે
 તાંહલા લધ રિદ્ધ વિપ્રને મોકલી, ભુવન કીધું વૈકુંઠ સમુ;
 માહરે તો દાન તો ગાન છે તાહરૂં, નિલ પ્રીત ગુણ ગાધ રમુ. ડગડગે
 મન મોહું કરી હાર મુજ કંઠ ધરી, હરખીને હરિ મારા રે આવો;
 બણે નરસૈયો રજની સહ વહી ગધ, દુષ્ટને હાથથી મને મૂકાવો. ડગડગે

પદ ૧૨૧ સું.

દેવા દેવ તુજને સદા દીન પ્રતિ પાળવા, કથ કમળા રહ્યો સંત સામે;
 લાખો પાણે તેનો દોષ શો માનીએ, હાથ જમણો વજે મુખ સામે. દે
 કામધેતુ કૃષ્ણજી કોડ કરતાં રહ્યાં, ગોપીનાં ગોરસ ચોરી પીધાં;
 શખરીના બોરમાં સ્વાદ ઝાઝો જડયો, મુનિતણા વૃંદના માન લીધાં. દે
 દ્રીપદી કરી લાજને કારણે, દારિકાંથી ધરયો એક શ્વાસે;
 પાંચ પાંડવ તણી લાંચ નોહતી જડી, દૂત મધને ગયો દુષ્ટ - પાસે. દે

બૂપતું નોતડું બાવ વિષુ પરહયું, પ્રેમનો પારખું પરમ ડાહ્યો;
 ભક્તની ઝુંપડી જગત-ઊચી કરી, બાળને બોળને તું ધરાયો. દે
 બિરદ તારૂં બહુ વિશ્વ જાણે સહુ, ના ચળે નાચણ વેદ વાણી;
 નરસૈયા રંકને ઝંખના તાહરી, આપ અલખેલડા દીન જાણી. દે

૫૬ ૧૨૨ મું-રાગ આશાવરી.

ઝોળખ્યો હરિ રાગ વિભીપણુ, નામે'નામકી તારી રે;
 કુખખનું કષ્ટ હર્યું ધરણીધર, અદલ્યા શ્રી હરિએ ઉગારી રે. ઝોળ
 હુષ્ટ દુશાસન ને દુયોધન, સતીને સભામાં આણી રે;
 / પંચાલીને પટકૂળ પૂર્યા, સમરથ સારંગપાણિ રે. ઝોળ
 ક્રુવ અંબરીખ રાગ રક્ષમાંગદ, પાંડવની પત રાખી રે;
 સુદામાને નવેનિધ આપી, સુરીનર મુનિવર સાખી રે. ઝોળ
 સાંદીપનને સત આપ્યો આણી, વદે વેદમાં સાચું રે;
 મારો દાકોર શ્રી દામોદર, અન્યને હું નહીં જાણું રે. ઝોળ
 તારણ તરણ પૂરણ પુરુષોત્તમ, નિરાકાર જે કહાવે રે;
 નરસૈયાઆ સ્વામી સંગે રમતાં, પુનર્પિ જન્મ ન આવે રે. ઝોળ

૫૬ ૧૨૩ મું-રાગ પરજીઓ.

તુંને હું ભક્ત કેમ સાંભેરે રે, સેવક જનના રાખણુદાર;
 તુંને દાસ કેમ વસરે રે, સકળ વિશ્વના આધાર. તુંને
 જેને સોલ સદસ પટરાણી, સાક લક્ષ સુત ગુણવંત;
 તોએ તમને પ્રીતિ નહિ રે, વિનતિ કંઈ છું અનંત. તુંને
 આગે અનેક ભક્ત ઓધારીયારે, તે વિમાસણ મુજને;
 બળે નરસૈયો થાવ સાવધાન હરિ, ખોડ લાગશે તુજને. તુંને

૫૬ ૧૨૪ મું-રાગ રામઝી.

મહા રંડનો મુખથી નહીં બોલે, જોતાં જૂઠો જડુનાથ રે;
 ધૂતારો ધરણીધર જાણ્યો, હરિયો ન મૂકે વાત રે. મહા રંડનો
 ગોકુળમાં ગોવાળીઓ ચઢને, ચાર્યા વનમાં દોર રે;
 જાણ્યું બળ જીવણુજ તારૂં, નવનીત કેરો ચોર રે. મહા રંડનો
 ચંચળ લંપટ ચાડીઓ, સધળે તે કરતો સોરરે;
 ગોકુળ માંહે હેરણાં હેરતો, એણે અજીઠાં ચાખ્યાં ખોરરે. મહા રંડનો
 પરાધીન ચઢને પેટજ ભરતો, જેમ કોઈ નકોર નાદાનરે;
 નરસૈયા સાથે હારને કાળે, આવડું શું અભિમાનરે. મહા રંડનો

પદ ૧૨૫ મું-રાગ મા૩.

તું તો ગોકુળ માંહે રેહતો, તવ નવનીત ચોરી લેતો;
 તું તો ગુનરતે ઘેર જાતો, તેનો ટાઢો દુનરો ખાતો.
 જસોદાજી બાંધતાં તાણી, હું મૂકાવતો સારંગપાણિ;
 તમે તે દહાડા સંભારો, એવું જાણીને ઉગારો.
 માંદોમાંદો મોટાઈ ન આણો, મને પોતાનો કરી જાણો;
 મારે રૂંડે તમારે રૂંડું, માહરે જૂંડે તમારે જૂંડું.
 મારી પત જાતાં તારી જશે, ત્યારે ગોકુળ કેમ રેહવાશે;
 લોક વરવાં બોલે છે મારાં, હાંક મારાં ઉધાડીશ તારાં.
 નાગર બટકરલડાં બોલા કહીએ, તું તો કાંઈ ન આણે હૃદયે;
 એવું જાણીને ઝોરા આવો, હાર આપીને મુજને મનાવો.
 તને બ્રહ્મભાન સુતા રહી રાખી, તેણે આંનદથી જોતો આંખી;
 તારો નરસૈયો રીસે ભરાય, મુજ વિના જશ કોણ ગાય.

પદ ૧૨૬ મું-રાગ પંચમ.

ભાંગો ભોગળ, ભાંગો ભોગળ, ભાંગો ભોગળ શામલીઆ રે;
 ઘેલા ઘેલાઈ મુકો મારા વાહલા, ગાયોનાચારણ ગાવાલીઆ રે. ભાંગો
 આહીરડાંને આવડો શો મચકો, આપો મોગરડાંની માળા રે;
 ખટકો ચિત્તમાં શાનો પેડો, કે ખટકો મારો વાહલા રે. ભાંગો
 હવાં ગાલ ન દેઈ મારા લાલા, નરદરિ નાધડીઆ રે;
 બધું તમને બલવતા જાણી, પ્રેમે અરપી ગાવડીઆરે. ભાંગો
 શુક સનકાદિક ધ્યાન ધરે છે, તે નદતણો પિડારે રે,
 તને લપટ કહી હુલાવે, એવું છે જાતું અમારું રે. ભાંગો
 આવોને આલિંગન દીજે, સુંદીર મુખડું નિહાળું રે;
 બણે નરસૈયો રજની વીતી, ચંદ્ર ત્રિલોકે અજવાલું રે. ભાંગો

પદ ૧૨૭ મું-રાગ પ્રસાદ.

જગો જગો જહુપતિ રજની વિહાણી, અવૈષ્ણવડાં મુને બિહાવેરે;
 અરણ્ય ઉદે ચયો હરણિયો આચમ્યો, તોય તુને દયા ન આવેરે. જા
 વસોણું વસોવાયે વેદ બણાયે, જામનીઓ મરે પાણીરે,
 આવી શક્યા નહીં શ્રીહરિ મારા, શકે કોણે બાંધ્યા- તાણીરે. જા

કુંભકર્ણુ મુચુકુંદ થકી રે, નિઝા અધિક તુંને વાધીરે;
જદુપતિ દીન હું કંઈ નવ જાણું, તારય તારય નરસૈયો અપરાધીરે. ૧૧૦

૫૬ ૧૨૮ મું-રાગ પ્રભાત.

શકે ખત વાંચતાં હું રે ખંખાર્યો, તેણે ચઢી શું રીસ રે;
આવો આલિંગન દીને માહરા વાહલા, તારે હસીઆ જગદીશ રે. શકે.
સભા સર્વકો જેમ સાંભળે, એવું હસીઆ નાય રે,
હ્યો મેહેતાજી ત્યો મેહેતાજી, એવી બોલ્યા વાત રે. શકે.
અમારે તમારે અંતર શાનો, હું તો દાસનો દાસ રે;
આંગણી મુખમાં ધરી નરસૈયે, તારે વાહરે આવ્યા અવિનાશ રે. શકે.
દઢ ભક્તિ દીડી આસનથી ઉઠ્યા, ચાલ્યા શ્રી અવિનાશ રે;
ચરણ ચલાવ્યા હાર લઈ આવ્યા, ગિરિધર કુળ વિલાસ રે. શકે.
નરસૈયાયો સ્વામી અતરભમી, ઘણી આરત જાણી નાયે રે;
સાક્ષાત સ્વરૂપ પ્રગટયા અંતરયામી, ભેટયા હરિજન સાથે રે. શકે.

૫૬ ૧૨૯ મું-રાગ વિલાસ.

દાતણુ કરની વેળાએ મારે વાહસે, વાચા પોતાની પાલી રે;
આપુલા ભક્તને લાડ લડાવવાં, એ આવ્યા વનમાલી રે. દાતણુ.
મુનિજનનો તેડયો નવ આવે, બ્રહ્માદિકને વશ ન થાય રે;
એ નરસૈયો, એજ ગોપી, એક સ્વરૂપ કહેવાય રે. દાતણુ.

૫૬ ૧૩૦ મું-રાગ વસંત.

કમાડ કડકડિયાં ગડગડિયાં રે, મડળિકનાં મદિર,
સાંકળ ત્રૂટી ને હાર ઉધડિયાં રે, સમરથ સ્થામ શરીર. કમાડ.
ખડખડિયાં ધર ને કોશીસાં રે, પડિયો પોળે પોકાર,
ધુળે બૂર સભામાં સહુકો રે, થઈ રણો હાહાકાર. કમાડ.
આસનથી ઉઠ્યા અવિનાશી રે, આવ્યા સભા મોઝાર;
સભા સર્વ દેખતાં આરોધ્યો રે, મેહેતાજીને કંઠે હાર. કમાડ.
પીતાંબર પ્રીતે ઝોરાધ્યું રે, કાને કુડળ જોડ;
મરતક મુગટ મુકી નાયે રે, જે જે શ્રી રણુછોડ. કમાડ.
મુખે મોરલી મધુરી વળડે રે, દીનાનાથ દયાળ;
રંગીલો છખીલો ને છોગાળો રે, ફરે કુદડી દે તાળ. કમાડ.
જે જે કાર વદે સહુ સખીઓ રે, ધન ધન ગોકુળ રાય;
નરસૈયાને જીજ બરી બરી ભેટે રે, હૈડે હરખ ન માય. કમાડ.

પદ ૧૩૧ મું-રાગ સામેરી.

આદ્રણીએ જોને દાર ઉધડિયાં, દાર ગોપાળ રાયે દીધો રે;
 રાગ હતો તે થર થર કાંપ્યો, કહે મહા અપરાધ મેં કરીધો રે. આદ્રણીએ
 દાતણ કરવાની વેળાએ, વાયા પ્રભુએ પાળી રે;
 સંકટ સંધારજ કરીધો, વિપત સધળી ટાળી રે. આદ્રણીએ
 મુનિજનનો તેડયો ના આવે, બ્રહ્માને વશ ના થાયે રે;
 તે પ્રભુએ પ્રલક્ષ આવી, નરસૈ ભક્તની કરીધી સાહે રે. આદ્રણીએ
 શ્રીપાત સંન્યાસી વિરમે પામ્યા, જોઈ રહ્યા ગોપાળ રે;
 જોણે જોવા તેણે તેવા, દીક્ષ દીન દયાળ રે. આદ્રણીએ
 રઘુનાથાશ્રમે રઘુનાથ દીક્ષા, નરસિંહાશ્રમે નૃસિંહ રૂપ રે;
 અદ્વિતાશ્રમે અદ્વિતરૂપ દીક્ષા, ગોવિંદાશ્રમે ગોવિંદ સ્વરૂપ રે. આદ્રણીએ
 સરસ્વાતી સચરાનંદ દીક્ષા, માધવાશ્રમે માધવજેહ રે;
 અદ્ભૂતાશ્રમે અદ્ભૂતરૂપ દીક્ષા, અચ્યુતાશ્રમે અચ્યુત દેહ રે. આદ્રણીએ
 કેશવાશ્રમે કેશવરૂપ દીક્ષા, પ્રસાદપુરીએ પ્રેરક પ્રભુ રે;
 બ્રહ્માનંદાશ્રમે બ્રહ્મરૂપ દીક્ષા, શ્રીધરાશ્રમે સિદ્ધ વિભૂ રે. આદ્રણીએ
 વિશ્વેશ્વરાશ્રમે વિશ્વરૂપ દીક્ષા, વસુદેવે વાસુદેવ લાંચ રે;
 વિશંભરાશ્રમે વિશંભર દીક્ષા, મુંકુંદે મુંકુંદ જ્યાપ રે. આદ્રણીએ
 રામાનંદાશ્રમે રામાનંદ દીક્ષા, ભીમડે દીક્ષા રામ રે;
 રાજમાતાએ ચતુર્ભુજ દીક્ષા, રાણીએ મુંદર સ્થામ રે. આદ્રણીએ
 પ્રલંબે પ્રલંબે રૂપ દીક્ષા, મંડળિકે દીક્ષા કાળ રે;
 શ્રીધર પંડિતે પંડિત રૂપ દીક્ષા, સભાએ મુંદર ગોપાળ રે. આદ્રણીએ
 ચારે સખીઓએ ચતુર્ભુજ દીક્ષા, કુંવરબાઈએ દીક્ષા તાત રે;
 નરસૈયે રંગીલો છખીલો દીક્ષા, શ્રી ગોકુળનો નાથ રે. આદ્રણીએ
 જોને જોવો ભાવજ છુતો, તેણે તેવો દીક્ષા દયાળ રે;
 મહેતાજીને કો આરોપી, મોહને મોગરાની માળ રે. આદ્રણીએ

પદ ૧૩૨ મું-રાગ ધવળ ધનાશ્રી.

શ્રીપાત સંન્યાસી મંડળિકને કેહ છે, લાગો મેહેતાને પાપ છ;
 અંધ પ્રધાને કંઈ નવ જણ્યું, આકંઠ કરે છે રાપ છ.
 ભૂર ભીમડે ભલું નવ કર્યું, રાય કરે વિલાપ છ;
 રાણી મેહેતાને ચરણે લાગી, અમોને ઉગારો આપ છ.

સારે રામાનંદ કેહ મંડળિકને, હીણુ મતિ તું રાય છ;
 ધિક ધિક જીવતર તારું રાગ, ધિક ધિક તુંજ પિતાય છ.
 અમ્મર તણે હાથે મરણુ પામજે, જીર જાતના તંન છ;
 રામનંદે રાગ સાધ્યો, કહી બહુ ક્રોધ વચન છ.
 રાગ્ય તારું જશે અપરાધી, તે દુબ્યો હરિનો દાસ છ;
 રિદ્ધ સિદ્ધ સંપત તારી જાગે, નહિ રેહ કોઇ તણુ વાસ છ.
 મેહેતાજી કહે એમ ન કીજે, ક્રોધ રામાનંદ મુન્ય છ;
 રાય દામોદરે હારજ આપ્યો, તે રાય મંડળિકનું પુન્ય છ.
 આપણુ કોઇને દોષ ન દીજે, મને લાગે કલંક છ;
 દામોદર રાથે લજ્જા રાખી, હું ઉગાર્યો રંક છ.
 સારે રાગ મન પરતાણો, આવીને દડવત કીધો છ;
 મેં કુમતિએ કહ્યું નવ માન્યું, એકે અરથ ન સિઝો છ.
 આગે સોત્રણની બ્રહ્મપુરી આપી, તે એક ન આબ્યું કામ છ;
 કલિયુગમાં હરિ ભક્તિ મોટી, મોહું નારાયણુ નામ છ.
 એ પિતકતો કોને કહીએ, મધ્યા બીમ પ્રધાન સંન્યાસી છ;
 નારાયણુનો જન દુભાયો, એણે નવ જોયું વિનાસી છ.
 એવો શાપ સુણીને રાગ, કરજોડી લાગે પાય છ;
 હું અસાની કઈ નવ સમજ્યો, અતિ થયો અન્યાય છ.
 વૈષ્ણવ સાથે વિપરીત કીધું, દીધું દુઃખ અપાર છ;
 પૂર્વનાં પાપજ પ્રગટયાં, આવીઆ આડા આ વાર છ.
 એવી ખુદિ કેમ થઇ મારી, તે સમજાવો વાત છ;
 સ્વામી તમે કોહ કેઇ પેર જાણી, મારી જે જીર જાત છ.

વલતી માતા એની પેરે બોલ્યાં, સાચુ કહું છું હુંય જ;
રાજમહેલમાં એક સ્થેચ્છ રહે તો, તેની દષ્ટે ઉપજ્યો તુંય જ.
તે દષ્ટે ગર્ભમાં આજ્યો, યયો જન્મ આ તારો જ;
નરસૈયો બણે ભક્તિથી, સ્થેચ્છ બુદ્ધિનો એ મુજારો જ.

પદ ૧૩૩ મું-રાગ કેદારો.

જય જય રાખે સુરીનર ઓચરે, કુસુમતણી હોય વૃદ્ધિ અપાર;
ધન્ય ધન્ય આ નરસૈયાને, જેણે હરીના કહનો પહેયો હાર. જય●
દુંદભિ નાદ ગમડે નભ માંહી, હરખ્યા હરિજન સર્વ અપાર:
દેવતણી દેવાંગના સરવે, ધન ધન વચન વદે મુખ સાર. જય●
ધન્ય નરસૈયા તું, ધન્ય આ સખીઓ, ધન્ય એ ભૂતળમાં અવતાર;
સુરીનર સહુકા એણીપેરે બોલે, ધન્ય નરસૈયા ઉતયો ભવપાર. જય●

પદ ૧૩૪ મું-રાગ સિંધુડો.

આ હરિ ઓચરે નરસૈયા ચિત્ત ધરે, સાંભળે સર્વ સમારે ધીરી થઇરે;
હાર આપી હરી વિનયે વિનતિ કરી, સનમુખ શામળો જોડી ખૂબ બનીરે. આ●
શ્રીહરી હરખે ઓચરે, વૈષ્ણવ જન માંડે જીવન, દાખવે દામોદર દીન વાણી;
સંસાર પરહરે, પ્રેમ મુજપર ધરે, પૂરણ પરધણ કહે પ્રીત આણી. આ●
દાસનો દીન છું ભક્ત આધીન છું, કોણુ લેખું મેહેતા હાર કેઈ;
કહે બ્રહ્માંડપતિ કઈ એ વિનતિ, નરસૈયા વચન એ નહિરે ફેઈ. આ●

પદ ૧૩૫ મું-રાગ પ્રભાતિયું.

કૃષ્ણ-પ્રાણુપે મને વૈષ્ણવ વાહલા, હરનિશ તેને ગાઉરે;
તપ તીરથ વૈકુંઠપદ ચૂકી, મારા ભક્ત બોલાવે સાં જાઉરે. પ્રા●
અખરીપ રાજ મને અતિ ધણો વાહલો, દુર્વાસા માન ભંગ છીધુરે;
મેં માંડે અભિમાન તજીને, ચક્રદર્શન વાળી લીધુરે. પ્રા●
ગજને માટે ગરૂડે ચઢી પળિયો, હરિજનની સુધ લેવા રે,
ઉંચ ને નીચ હું તો કષ્ટ નવ જાણું, મને બળે તે મુજ જેવારે. પ્રા●
લક્ષ્મીજી અર્ધાંગના મારી, પણ મારા સંતની દામી રે,
અડસક તીરથ મારા સતને ચરણે, કોટિ ગંગા કોટિ કાશી રે. પ્રા●
સંત ચાલે સાં હું આગળ ચાહું, ને સત સુએ તો હું જાય રે,
મારા મંતની નિંદા કરે તેની, જીંદા સઘજ કાપ રે. પ્રા●

મારા રે બાંધ્યા વૈષ્ણવ છોડે, વૈષ્ણવે બાંધ્યા મેં નવ છૂટે રે;
એકવાર વૈષ્ણવ મને બાંધે તો, તે બંધન મેં નવ તૂટેરે. પ્રા०
મેશી ગાય ત્યાં હું ઉભો ઉભો સાંભળું, ઉભા ગાય ત્યાં હું નાચું રે;
હું તો વૈષ્ણવથી ક્ષણ નહીં અગગો, ભણે નરસૈયો એ સાચું. પ્રા०

૫૬ ૧૩૬ મું-રાગ પ્રભાત.

કૃષ્ણ-ધન્યતું ધન્યતુ એમ કહે શ્રી હરિ, નરસૈયા તું મારો ભક્ત સાચો;
મેલી પુરપણું સખીરૂપે થઈ રહ્યો, તાહરા પ્રેમથી હું રે રાચ્યો. ધ०
તુજ ને મુજમાં બેઠ નહીં નાગરા, માનજે એ મારી વેદ વાણી;
હજારે જોને તને પ્રતિત ન ઉપજે, મેં તને મોકલ્યું ટાહું પાણી. ધ०
મામેફ મોકલ્યું તે કેમ વિસર્યું, આપીયો હાર પ્રત્યક્ષ ભૂપ;
ત્રિભુવનમાં તુજ સમો કો નહીં નાગરા, તાહરું ને માહરું એક છે રૂપ. ધ०
તારો અક્ષર જે ગાય ને સાંભળે, તે કુલ સહિત પવિત્ર થાય;
ભણે નરસૈયો મીઠી બોલીશુ રીઝવે, કરજોડી કૃષ્ણજી સમ ખાય. ધ०

૫૬ ૧૩૭ મું-રાગ પંચમ.

મેહેતા-મેં ગાયો બ્રહ્મ તે પરમ આનંદશું, કરમના જીવ તે મરમ બોલે;
ધરમ દુરધરા તમને ભણે નહીં, રત્ન ગુણ કરે એક તોલે. મેં
નિગમ ને અગમ ને સુગમ તો તેં કર્યાં, જોખી વિહારને કોણુ જાણે;
લક્ષ્મીપતિ એ રચે નહીં કામના, ભોમીના જૂર તેને મર્મ આણે. મેં
જ્યાં ॥ પ્રેમ ત્યાં પરમ આનંદ છે, અન્ય આનંદ ત્યાં અન્ય હોયે;
નરસૈયો મહામતિ ગાય છે શુણુ કથી, કામી એ સમજે તો કામ નોયે. મેં

૫૬ ૧૩૮ મું-રાગ કેદારો.

દેવા તું રે નાચે ને હું તાલ વાઉ, એ તાલને સખદે વૈકુંઠ જાઉં;
અનેક અધરીત ગતિ પિંગળા પારખું, નાથ કહી બેઠ તુજ પુડે ગાઉં. દેવા०
દેવા તું ધર વાંસળી ક્ષુદ્ર ઘંટાવળી, કેશરી લંક કટિ જંત્ર સાઉં;
રાધિકા સગ તુજ બાંધી ઝીવા ધર, રંગી રેલમાં હું તણાઉં. દેવા०
જંત્ર વીણા રસ ઝાલરી ઝાંઝરી, ધ્રુધરી પગ ધરી ઠમક યાઉં;
ભમર ચક્ષ આળમાં નેણુ લટકા કરે, જીવતીના જીવમાં હું સમાઉં. દેવા०
કચુકી હાર ને લટકે કૌસ્તુભમણિ, મુકૂટ મણિ મેખળા વારી જાઉં;
માનીતી સાચ જ્યારે પ્રેમ ભમરી ફરે, ચરણની રેણુમાં હું સમાઉં. દેવા०
અતિ રે આનંદ ભેર સખળ જળ સિંચતાં, રીઝતાં દેખીને હું સરાઉં;
ભણે નરસૈયો પ્રેમરસ રમતાં, તુને નિરખીને બલીહારી જાઉં. દેવા०

પદ ૧૩૯ મું-રાગ કાલેરા.

માહારો હાકોર શ્રી દામોદર, સાર કીધી સંભાલીરે;
 અનેક ભક્ત આગે ઉગારિયા, કૃપા કરી મોરારીરે. મારો.
 શુક સનકાદિક મુનિવર નારદ, નિગમ ચતુર મુખ ગાયરે;
 પ્રહલાદ સરખા તાલ વળડે, ગણતા પુરા ન થાયરે. મારો.
 જેની સેવા સુરીનર વાંછે, સહસ્ર અઢ્યાસી મુનિરાયરે;
 રૂદ્રાદિક ગણગાંધર્વ અપસરા, નિતનિત વૃક્ષ કરાયરે. મારો.
 ભક્તને વસ્ત્ર આભુષણ આપ્યા, વસી આપ્યા સર્વ શણગારરે;
 મંડલીક દેખતાં નરસૈયાને, આ હરિ આપે છે હારરે. મારો.

પદ ૧૪૦ મું-રાગ પંચમ.

દશ તોલા મુગળ રાજ આપ દહાડી, નાહતો ગંગા નીર રે;
 વૈષ્ણવસું દેવ કરવાથી થયું, તેનું કાલું શરીર રે. મારો.
 સધલું સોરઠ નિરખી રહ્યું છે, પહોંચ્યા મનના કોડ રે;
 શ્રીપાતનો થયો ભવાડો, મહેતાજી જીત્યા હોડ રે. મારો.
 કલિયુગમાં રે કંઠણ, માનવી, પામરને ન પતીજ રે;
 બણે નરસૈયો ન બળે નારાયણ, મને ચરણ રાખો કરો રીજ રે. મારો.

પદ ૧૪૧ મું-રાગ વિશાસ.

શ્રી દામોદરજીએ કીધી મયા, મુગટ સહિત મુને આપ્યો હાર;
 બાણુબંધ ને બેરખા આપ્યા, ત્રિભોવન વર્ત્યો જેજેકાર. શ્રી.
 રાજા હું તો થેલો થયો હતો, ખડ્ગ લેધને આપ્યો સંગ;
 વાલાજીસું રંગબર રમતાં, તે ગોવાળીએ રાખ્યો રંગ. શ્રી.
 ભક્તપાલકને સાચા બળો, હૃદયે રાખો દૃઢ વિશ્વાસ;
 નરસૈયાનો સ્વામી બલે મલીઓ, સકળ મનોરથ પુરી આશ. શ્રી.

પદ ૧૪૨ મું-પ્રસાતિયું.

મારો હાકોર શ્રીદામોદર, મારી સાર કીધી સંભાળી રે;
 અંતર નવ રાખ્યો મન સાથે, હાર આપ્યો ઉતારી રે. મારો.
 રમઝમ કરતા હરિ પધાર્યા, આપ્યો દાસને હાર રે;
 સખીઓ સઉકો હરિને વધાવે, બોલે જેજેકાર રે. મારો.
 શ્રી મુખ બોલે દામોદરજી, ધન ધન વૈષ્ણવ જાત રે;
 અંતઃકરણનો સાક્ષી મારો, વેચાઈ તારે હાથ રે. મારો.

શિવ સનકાદિક નારદ શારદ, દેવતા તેત્રીસ કોડ રે,
અતરીક્ષ હરીને જે જે બોલે, નરસૈયો જીવે હોડ રે. મારો

૫૬ ૧૪૩ સુ-રાગ આશાવરી.

સભા શીખ આ નરસૈયાને આપે, વૈષ્ણવ મદિર પધારો રે,
ધન ધન મેહેતા ધન ધન સખીઓ, ધન ધન સ્નેહ તમારો રે. સભા
રાયે આગ્રા આપી મેહેતાને, મદિર પધારો સ્વામી રે,
તમો ભક્ત હરિના સાચા, અમો કુતુહિયા કામી રે સભા
તત્ક્ષણ પ્રણામ કરીને ઉડિયા, કરમા લેધને તાળ રે,
સખીઓ સહુ પુઠે પલાયે, જય જય શ્રી ગોપાળ રે. સભા
ગાઓ ગુણ ગોપાળજી કરા, એ સકટનો સ્વામિ રે
નરસૈયાનો પ્રભુ નકરો ન કરો, બાનાની પત રાખે એ નામી રે. સભા

૫૬ ૧૪૪ સુ-રાગ આશાવરી.

સરસ ગાન સુધરીઓ કરે, વાયે ચગ મૃદગ ને તાળ રે,
નર નારી સહુ મોહ્યુ નગરનું, જય જય દીન દયાળ રે,
સખીઓની ટાટે બાય ધરીને, મેહેતો કરે છે ગાન રે,
સોરઠ સહુકો જોષ રહ્યુ રે, અકળ ચરિત્ર ભગવાન રે.
મેહેતોજી આલ્યા મદિર મધ્યે, હખ્યો સત પરિવાર રે,
હારજ લેઇ હરિ હોડજી જીસા, ધન વૈષ્ણવ અવતાર રે
ધન્ય એ સોરઠ, ધન્ય એ માલા, ધન્ય આશાવરી, રાગ રે,
ધન્ય નરસૈયો ભલે અવતરીયો, શ્રીકૃષ્ણ ભજ્યાનો લાગ રે.

૫૬ ૧૪૫ સુ.

આ દામોદર મદિરમા આલ્યા, જઈ મેહેતાજી વધાવે રે,
નાગરી ન્યાતમા ઇંડુ ચઢાવ્યુ, કંઠે હાર લટકતા લાવે રે
કુવરીએ ચરણે શીશ નામ્યુ, બોલ્યા ગલિત દીન વાણી રે,
આજ સકટથી ઉગાર્યા અમને, પ્રભુ પ્રીત્ય તમારી ભણી રે
નિરધન ને વળી નાત નાગરી, હરિ ન આપીશ અવતાર રે,
ભણે નરસૈયો એ શુભ સાચુ, હું માચુ વારવાર રે
હરિ ભક્તિ વિના જે જન જીવે, તેનો જગે અદ્વિજ અવતાર રે,
ગુલસીની માળા તિલક વણુ પાખે, બીજા જૂઠા સણુગાર રે.

૫૬ ૧૪૬ મું-રાગ આશાવરી.

દશ માસ માતા મહા દુઃખ પામી, અકારજ ખર ભાર રે;
 દેહ ધરીને હરિનો દાસ ન કહાવ્યો, તેની જગુનીને ધિક્કાર રે.
 હરિ ભક્ત જેને નહીં વાહલા, તેને કૃપા નહીં નિરધાર રે;
 નરસૈયાના સ્વામી વિના ખીજા, અનેક ધર્મ વ્યભિચાર રે.

૫૬ ૧૪૭ મું-રાગ ધનાશ્રી.

તેણે નર જીત્યું રે જીત્યું. ટેક.
 તેણે વેદ પુરાણ વદી તું રે, તેને સુક્ત વાહણ ઘેર છીત્યું રે છીત્યું;
 રાખ્યા નાથ હૃદમાં જેણે, તેને અવતરતું ફરી વીત્યું રે વીત્યું. તેણે.
 લાલચ છાંડી નીરજ ભક્તિ માંડી, જેણે ગોવિંદના શુભ ગાયા રે;
 બણે નરસૈયો સત્ય કરી માનો, સફળ હવી તેની કાપારે. તેણે.

૫૬ ૧૪૮ મું-રાગ આશાવરી.

વૈષ્ણવ જન તો તેને કહીએ, જે પીડ પરાધ બણે રે;
 પર દુઃખે ઉપકાર કરે તે, મન અભિમાન ન આણે રે. વૈષ્ણવ.
 સકળ લોકમાં સહુને વંદે, નિંદા તે ન કરે કેની રે;
 વાચકાછ મન નિશ્ચય રાખે તો, ધન્ય ધન્ય જનની તેનીરે. વૈષ્ણવ.
 સમ દષ્ટિ અને તૃષ્ણા ત્યાગી, પર સ્ત્રી જેને માતરે;
 જીહ્વા થકી અસત્ય ન બોલે, પરધન નવ આથે હાથરે. વૈષ્ણવ.
 મોહ માયા વ્યાપે નહિ તેને, દૃઢ વૈરાગ્ય જેના મનમાંરે;
 રામ નામ શું તાળીરે લાગી, સકળ તિરથ તેના તનમાંરે. વૈષ્ણવ.
 વણુ લોભી ને કપટ રહિત છે, કામક્રોધને નિવાર્યા રે;
 બણે નરસૈયો તેતું દરશન કરતાં, કુળ ધિક્કારે તાર્યારે. વૈષ્ણવ.

૫૬ ૧૪૯ મું-રાગ આશાવરી.

સંવત પંદર બારેતરો, ચૈત્રી સપ્તમિ ને સોમવાર રે;
 અતિ આનંદે માળા ગાઇ, નરસૈયો ઉત્તરો પાર રે. સંવત.
 વૈદ્યુત વ્યતિપાત એકાદશી, વૈષ્ણવ સુખ સુણાવ રે;
 અગમ અગોચર તેનાં પાતિક, હેલામાં સૌ જાય રે. સંવત.
 જે જન સાંભળે ભાવ ધરીને, તે જન નારકી ન યાય રે;
 બણે નરસૈયો તે હરિપદ પામે, ગરૂડે ચહડી વૈકુંઠ જાય રે. સંવત.

રાસ સહસ્રપદી.

પદ ૧ લું-રાગ મલહાર.

કાંમની સર્વ ટોળે મળી, માંડયો વંદાવન રાસ;
 બાવના ચંદન છાંટણાં, રમે માધવ પાસ. ૧
 રાસકીડા રમે માનની, ગુણ ગાએ ગોવિંદ;
 કોકીલા કંઠે સ્વર કરે, સ્થિર થઇ રહ્યો ચંદ. ૨
 કાછ વાળ્યા સર્વ કામની, સોહે સકળ શયુગાર;
 હાર હયાના લેહેકતાં, ઝાંઝરના ઝમકાર. ૩
 પલવટવાળી પટોલડી, ગોરી શામળી નારી;
 કુંડળાકાર કરી રહી, મધ્યે આપ્યા મોરારી. ૪
 ત્રિભુવન ચણે ચાલતાં, થાય દ્રમદ્રમકાર;
 પગતણા પ્રહાર વાજી રલા, કોય ન લહે પાર. ૫
 શબ્દ કોય કેના શુણે નહીં બોલે જુજવી વાણી;
 રોહીણી પતિ રહે સ્થિર, ખટમાસી રાત્રી વેઢાણી. ૬
 ખલ શારદા આઠે થઇ, દેવો નેવે છે રંગ;
 નાદ નિરધોપ વાજી રલા, તાલી તાલ મદંગ. ૭
 મુની જન મન વિમાસી રલા, ધન ધન કૃષ્ણાવતાર;
 નરસિંહાચા સ્વામિ જુગમે, પ્રગટીયા તે નિરધાર. ૮

પદ ૨ જું.

વંદાવનમાં માનની મધ્યે, મોહન રાજે;
 કંઠે પરસ્પર બાહુડલી, ધૂન નેપુર વાજે. ૧
 એક એક આગે આલાપતી, એક નાચતી રંગે;
 એક મધુરે સ્વર ગાઇને, તાલ આપે રંગે. ૨
 એક આલિંગન લઇ ઉર ધરે, બીડે બામની બાવે;
 શ્રમજળ વદને ઝળકતાં, શામા શામ સોહાવે. ૩
 મરકલડાં કરીને કૃષ્ણને, ભલા બાવ જણાવે;
 યૈ યૈ કરે પ્રેમે, ઉરના હાર હલાવે. ૪

કામી કૃષ્ણ ત્યાં સંચરે, નાદ નિગમનો ધાય;
મડળ માંહે મલપતાં, વહાલો વાંસલી વાય. ૫
હાર કુસુમના પહેર્યા, * * *
ચુવા ચંદન ચરચીયાં, વાધ્યો પ્રેમ રસાળ. ૬
તાળી દેતાં તારણી, ઝાંઝરનો ઝમકાર;
કટિ કિંકણી રણજલે, બુધરીના ધમકાર. ૭
ધનરે ધન એ સુંદરી, ધન શામળવાન;
નરસૈયો ત્યાં દીવી ધરી રહ્યો, કરે દરીનું ગાન. ૮

પદ ૩ બું.

લીલા માહે લલવતો, કૃષ્ણ કામનીને સગે;
વંદાવન માંહે મલપતો, વાધ્યો મહારસ રગે. ૧
મનમથે માન મુકાવીયું, કરી રમણ રસાળ;
નાચતાં નેહ ઝડ લાગી રહી, ગાય ગોપી ગોપાળ. ૨
પ્રેમદા પિયુને અંગ મળી, કરે પ્રેમ રસ પાન;
વહાલાને વહાલે રીઝવ્યો, મુકી મન ચડી માન. ૩
કરસું કર મહી કામની, કરે કૃષ્ણ શું વાત;
આનંદ અંગે ઉલટયો, રમે નવી નવી ભાત. ૪
જે જે શબ્દ સુરી નર કરે, વરસે કુસુમ અપાર;
નરસૈયો મુખી લેહેરમાં, ન્યાં કરે કૃષ્ણ વિહાર. ૫

પદ ૪ બું.

વંદાવનમાં વિકૃલો, વાહે વેણુ રસાળ;
તેમ તેમ તારણી સ્વર કરે, તાળી મેળવે તાળ. ૧
શસમંડળ મધ્યે મહાવજ્ર, ઝળકે મુગટ અપાર;
એક એકને કંઠે બાહુડી, નાચે નેહ ભરી નાર. ૨
ઉર પર ચોળી ચમકતી, સોહે જીવણી ભાત;
ચીર ને ચરણા ચુંદડી, રમે માત્રમ સત. ૩
ચતુરાં ચપકવેલના, ગુંથે પ્રેમસું હાર;
મરકયો કરીને માનની, આરોપે નદકુમાર. ૪
અગો અગ બળી રહી વારે, * * *
તન મન પ્રાણ રૂપકીધાં વહાલે, પુનવાં શામ સુગણ. ૫

કરે રે ભમરી પ્રબળ પ્રેમદા, ધમકે ધુધરી પાય;
 ઉરપર હાર શોહે ધણા, ઉલટ અંગ ન માય. ૬
 જોડના મનમાં જે વદે, યુરે તેની આશ;
 માનની મોહન રંગે રમે, ધન ધન આસુ માસ. ૭
 ધન ધન આ અવતાર ભલું, ધન ધન ગોકુળ નાર;
 નરસૈયાયા સ્વામિ ધન તમો, ધન ધન એ વિહાર. ૮

પદ ૫ સું.

શરદ સોહામણો આંહોરે, ને સોહામણી નાર રે;
 કેલિ કરંતી કૃષ્ણસું, કરે ચૈદ્યકાર રે. ૧
 એક આગળ આવી કરી, કરે સન્મુખ શાન રે;
 રસ માહે રીઝવે નાથને, મેજે તારણી તાન રે. ૨
 અંબર અંજે ઝળકતાં, ભામની નેણે નેહ જણાવે રે;
 ભમરી હેતાં ભામની, સિય મુગટ શોહાવે રે. ૩
 મરકતાં મનસું કરે, હેતાં અન્યોન્ય તાળી રે;
 પ્રેમદાને પ્રેમ અતી ઉલટયો, કૃષ્ણ વદન નિહાળી રે. ૪
 તાલમ્રદંગ ધૂન અતી ધણી, ઉલટયો અંબર ગાજે રે;
 ગાન કરીને ગજરતી, જીણું જાંઝર વાજે રે. ૫
 ધન રે રમત રસ ચઢી, વાધ્યો અતી આનંદ રે;
 માહોમાહે મલ્લપતાં વચમાં ગોપી જેવિંદ રે. ૬
 ધન ધન લીલા. કૃષ્ણની, જોતાં હૈયે હર્ષ ન માય રે;

* * * * ૭

અહા ઇદ્ર આનંદે દઈ, કહે ધન્ય નારી ને નાથ રે;
 નરસૈવાને કરણા કરી અહો કૃષ્ણજીયે હાથ રે. ૮

પદ ૬ સું.

પ્રેમ પ્રબળ શું પ્રેમદા, કરે, કૃષ્ણ સું કેલ રે;
 વંદાવન રણીયામણું, વાધી રંગની રેલ રે. ૧
 રણુઝણુ રણુઝણુ રણુઝણુ, દ્રમકે પગતણા પ્રહાર રે;
 નાચંતાં નાચંતાં નારીને, વાધ્યો હર્ષ અપાર રે. ૨
 સોળ કળા સસીયર યયો, જણે ઉદયો ભાણુ રે;
 મંડળ માંહે માનની ગાએ, મધુરી મધુરી વાણુ રે. ૩

હળવે આવી કૃષ્ણને, અબળા ઉરપર ઢાળે રે;
કઠે વળગી કામની, અતર કાંઈ ન રાખે રે. ૪
પૂરણ પ્રીત પામ્યાં સૌ, સુદરી ને શામ રે;
મન ગમતો રહી મહાલતો, કીધો પૂરણ કામ રે. ૫
ભામણાં લઇને નાચનાં, જોળનમાતી નાર રે;
નેણે નેણુ મેળાવીને, અરપે કુસુમના દાર રે. ૬
વેંધાણી વશ વાળતાં, શુદ્ધ ન રહી અંગ રે;
મહારસ માહે ઝીલતાં, જોખી ને જોાવિદ રે. ૭
નરસૈં નેણે નિહાળી, કરતો જોાવિદ ગાન રે. ૮

પદ ૭ મું-રાગ ગાડી.

છાની કેમ રહું, વન વેણું વાળે;
સાંભળતાં અગે અનંગ બાગે. ૧
કાનનાં કુંડળ પાઉએ ધાલી;
ત્રેહની વેધી, જોખી વન ચાલી. ૨
ત્રેહ નીછરાએ, વિકૃતો પામી;
બકલવત્સળ મળ્યો નરસૈંયો સ્વામી. ૩

પદ ૮ મું-રાગ સામેરી.

ઝાંઝરી ઝમકતે, શામા શણુગટડો વાળે રે;
મરકલડેશુ માન ધરીને, નારી નાથ નિહાળે રે. ૧
સેજડીએ રંગ રમતાં રામા, વહાલાને વશ કીધો રે;
મુરતમંઝામે સન્મુખ થઇને, આનદે જીર લીધો રે. ૨
વિવિધ વિલાસ કરતી કામા, કઠે બાહુડલી વાળી રે;
નરસૈંયાચા સ્વામિએ સગમ, મેહેલો અંતર ટાળી રે. ૩

પદ ૯ મું.

ઝાંઝરીયાં ઝમકતે, લટકતે બાહુડી લોડે રે;
સાન કરીને સન્મુખ શામા, શણુગટડો સંકોડે રે. ૧
વાદ કરીને વહાલા સાથે, લટકે દેતી તાળી રે;
હળવેશું લઇ ઉરપર આણે, કઠે બાહુડલી વાળી રે. ૨
મનગમતુ મહાવે મોહનશુ, માનનિ માનને વારી રે;
નરસૈંયાચો આમિ રીઝીયો, સુદર સેજ સમારી રે. ૩

૫૬ ૧૦ મું.

ઝાંઝર ઝમકે ને ખળકે ચુડી, વહાલાશું રમતાંરે;
 પીન પયોધર ઉરપર રાખી, અધર અમૃતરસ પીતાંરે. ૧
 નલવટ દીલી ને ઝાલ ઝમુકે, નેણે કાજળ સાધુંરે;
 મારો વહાલો સામું જુવે, તન ગન ઉપર વાંરે. ૨
 માજમ રેણી મહારસ માહે, વહાલો વાદે ચઢીયારે;
 નરસૈયાચો સ્વામિ મનમોહન, મહારી સેજે સોહીતારે. ૩

૫૬ ૧૧ મું.

ઝાંઝર ઝમકે તાળી દેતાં, શામળીયાને સંગેરે;
 મરકલડો કરી વદન નિહાળે, ઉલટ વાધો અંગેરે. ૧
 સકળ સણગાર થયો મનગમતો, વહાલો પ્રેમે જોવેરે;
 મલપંડો હિંડે મંદિરમાં, તેમ તેમ મનહું મોહરે. ૨
 મેં વહાલાને સરવસ સોપ્યું, અવર ન જાણું કાંધરે;
 નરસૈયાચો સ્વામી સન્નિધ, વહાલે લીધું સાંધરે. ૩

૫૬ ૧૨ મું.

ઝાંઝરીયાં ઝમકતે પિયુને, તારણી તાળી દેતી રે;
 મરકલડો કરી મોહ મચકોડે, માનની માન ધરેતી રે. ૧
 સેજ સમારી શામળીયાશું, ભાવે ભાગતી ભાવે રે;
 વહાલા કેઈ વદન નિહાળી, નારી નેણુ નચાવે રે. ૨
 મહા રસ ઝીલે પ્રેમદા પ્રેમે, શણગટડો સંકોડે રે;
 ભણે નરસૈયો સાંધકું લેવા, હળવે આળસ મોડે રે. ૩

૫૬ ૧૩ મું.

ઝાંઝરીયાંને ઝમકે રે, હમકે નેપૂરીયાં વાજે રે;
 શામળિયાને સંગમ રમતાં, માનની મચ્છર છાજે રે. ૧
 લટકે બાહુ લોડાવે, રામા હંસ તણી ગત ચાલે રે;
 મોહી રહી સુંદર વર જોતાં, મદભરી માનની મહાલે રે. ૨
 રાખડલી ઝળકતી દીસે, ગોફણુલે ધુધરડી ધમકે રે;
 ભણે નરસૈયો નલવટ દીલી, કાને ઝાલ ઝમુકે રે. ૩

પદ ૧૪ મું.

ઝાંઝરીયાં ઝમકાવી કામા, કઠે બાહુડલી વાળી રે;
અધર અમૃતરસ પાન કરતાં, ઉરનો અંતર ટાળી રે. ૧
માનની માલી પિયુ રંગ રાતી, આનદે અંગ ઓપે રે;
મગન યદ્ય મોહનની સાથે, શામા સરવસ સોંપે રે. ૨
ઉલટયોઅંગ અનંગઅતિ ભારી, સારીપેરે સુખ લીધુ રે;
નરસૈયાઓ સ્વામિ ભોગવતાં, કાજ કામની સિધ્ધુ રે. ૩

પદ ૧૫ મું.

ઝાંઝરીયાં ઝમકાવતી, ગોરી ગજગતિ આલે રે;
મરકલડો કરી વહાલા સન્નુખ, શણુગટડો વાળે રે. ૧
જડીત વિશાળ બળીઆળી, કાને ઝાલ ઝળકતી રે;
ભામની ભાવ ધરીને પિયુંશું, અંચળ નેણે જોતી રે. ૨
લીલાંબરસોહો અંગ અબળા, માહે અંધારણી ઓળી રે;
નરસૈયાઓ સ્વામિ ઉરપર લીધો, કઠે બાહુડલી વાળી રે. ૩

પદ ૧૬ મું.

ઝાંઝરીયાંને ઝમકેરે, શાંમા સેજડીઓ આવેરે;
નેપુરીયાંને રણુકે ઠમકે, લટકે બાહુ લોડાવેરે. ૧
શિરપર સોહો રાખડલી, જાણે પુત્ર પનોતીરે;
નેણે નેચુ સમાયો, નાકે અનોખમ મોતીરે. ૨
હળવે આવી ઉરપર લીધો, કામાઈક વિશાગીરે;
નરસૈયાઓ સ્વામિયા સગર મતાં, નેણે નેટ ઝડ લાગીરે. ૩

પદ ૧૭ મું.

ઝાંઝરને ઝમકે ઝકે, તારણી તાળી દેતીરે;
આનંદ વાધ્યો અબળા અંગે, શામળીયો ઉર ધરતીરે. ૧
પ્રેમ ધરી પાતળીયા સાથે, રેણી રસમાં રમતીરે;
વહાલા કેઈ વદન નિહાળી, મરકલડે મન હરતીરે. ૨
અચળ નેણે ચિત્તકું ચોરી, સેજે રમતાં છતીરે;
નરસૈયાઓ સ્વામિયે મંગમ, રજની રંગ બર લીતીરે. ૩

પદ ૧૮ મું.

ઝાંઝરીયાં ઝમકાર કરે, રે વીછુડા વાદે રે;
 બાહુડી કેરાં કંકણુ ખલકે, બોલંતી બર નાદે રે. ૧
 રાખડલી રત્નમે ઓપે, વેણી વિચાળી દળકે રે;
 આછુ અંબર શિરપર ઓઢી, ગેપ નાગ જેમ સળકે રે. ૨
 હંસાગમની હસગતિ ચાલે, ચણું તળે ચીર ચાંપે રે;
 હરમંડળપર અબળા સોહે, મુનીજનનાં મન કાંપે રે. ૩
 સકળ શણુગાર સોહે શામાને, શામતણે રગ રાતી રે;
 નરસૈયાચા સ્વામિને મળવા, નિશા એકલડી ભાતી રે. ૪

પદ ૧૯ મું.

ઝાંઝરને નાદે રે, નારી નર નરની ચાલે રે;
 આળસ મોડે, અગ સકોડે, ને અંબોડો વાળે રે. ૧
 પ્રેમ ધણો પુર્યોત્તમશું, મળવા શામળની સેજે રે;
 સકળ શણુગાર કરીને, આવી માંછડાં લેતી રે. ૨
 રમતાં રમતાં અતિ રસ વાધ્યો, કરતાં અધરરસ પાન રે;
 નરસૈયાચો સ્વામિ હરપર લીધો, તણને મન અભિમાન રે. ૩

પદ ૨૦ મું.

ઝાંઝરીયાં ઝમકાવતી, આવે સેજડીએ રમવા રે;
 શામળીયાશું સ્નેહ ધણો તે, અધર અમૃત રસ પીવા રે. ૧
 જોયન માતી મધુરૂં ગાતી, નેપુરીયાં ટમકાવે રે;
 મુખ અભીમાન ધરે મંગાનેણી, વહાલાને મન ભાવે રે. ૨
 પીન પયેધર કશણુ કશીને, હળવે આલિગન લેતી રે;
 નરસૈયાચા સ્વામિ સંગમ રમતાં, મરકલડે મન હરતી રે. ૩

પદ ૨૧ મું.

ઝાંઝરીયાં ઝમકે રે, જોરી ગજ ગતી ચાલે રે;
 માન ધણું મનમાંહે ધરીને, જઈ સહીયર માહે મહાલે રે. ૧
 જડીત્ર વિશાળ બળીઆળી, ઝાલ જથુકે કાન રે;
 શામળીયાશું સંગમ કરવા, મુખ ધરતી અભીમાન રે. ૨
 પિતાંબર પટોળી પહેરી, માહે ચંપાવરણી ચોળી રે;
 નરસૈયાચા સ્વામિને મળવા, ચાલી બાબર બોળી રે. ૩

૫૬ ૨૨ સું.

ઝાંઝરીયાને ઝમકે, અળળા આલિંગન લેતી રે;
 ઉરપર રાખી રહે વહાલો, નેણે નેણુ મેલતી રે. ૧
 હાસ્ય કરે હળવેશું બોલે, પિયુને પ્રેમ જણાવે રે;
 સેજડીયે શામળીયા સાથે, રમતાં રૂડી બાવે રે. ૨
 શાન કરીને શણુગટ વાળે, મરકણડે મન મોહે રે;
 વહાલા કંઠે બાહુ ધરીને, દરપણુ માંહે જોયે રે. ૩
 વહાલાશું વિલસતી શામા, રેણી રસમાં માતી રે;
 નરસૈયાયા સ્વામિયે સંગમ, અધર અમૃત રસ પાતી રે. ૪

૫૬ ૨૩ સું.

ઝાંઝરીયાનો ઝમકારે, શોહે શામળીયાને સંગે રે;
 માજમ રેણી અમૃત વેણી, ઉલટ વાધ્યો અંગે રે. ૧
 કસકસતી કાંચલડી ઉપર, લટકે મુક્તા હાર રે;
 નિલાંબર ઝોપે અળળાને, શોભતો શણુગાર રે. ૨
 પ્રેમ ધરીભુજ બરીભામનિ, વહાલે સેજડીયે સુખ આપ્યું રે;
 નરસૈયાયા સ્વામિ સંગમ રમતાં, શામાયે સરવસ સાંપ્યું રે. ૩

૫૬ ૨૪ સું.

ઝેહવી નારીને ભોગવી જોને, ઝાંઝરનો ઝમકાર રે;
 કરતુરી કાળજશું ભેળી, માહે અંજનનો અધિકાર રે. ૧
 વીધીડા વાળે ને આવે, નેપુરની ઝણુ વાળે રે;
 દેશપાશ કુસુમે અતિ ગુંથી, પુલ્પ ઝરતી આવે રે. ૨
 નેણે નેહ જણાવે સકળ, શિરોમણી બાવે રે;
 નરસૈયાયા સ્વામિયે સંગમ, રમે મીટ નમાવે રે. ૩

૫૬ ૨૫ સું.

ઝાણુડે ત્રિભુવન મોહ્યા; મુનિવર મોટા રે;
 રૂપસ્વરૂપ કળ્યું નવ જાયે, જાણે ઈશ્વરી માયા રે. ૧
 નિલવટ કુંકુમ પીયળ પીળી, માહે મૃગમદની દીક્ષી રે;
 આંખડલી અણીયલ, પાખડલી લીલા લાડ ઘેલી રે. ૨
 ગંચળ નેણુ મોદસ આવે, માંહે મદન આવો રે;
 નરસૈયાયા સ્વામિ કદ્દુ તમને, મુંઝરી વદન નીહાલો રે. ૩

૫૬ ૨૬ મું.

મુખ જોતા અભીમાન ધરીને, ચણુગટડો વાળે રે,
અડપડીયાળી આખડહીરે, કુચ ઉપર પાવવ ચાલે રે. ૧
મુખ તમોજે ભર્યા, ગતિ ગોઠે, કટીકોમળતા ભાવે રે,
પિતામર પહેરીને ચાલે, ધ્રાસન ડોલાવે રે. ૨
મુનિજનડેરા માન જડાવે, મેજે મુગ્ધી ભાવે રે,
નરસૈયાચા સ્વામિને મગવા, હમતી મગમ આરે રે. ૩

૫૬ ૨૭ મું.

ચમકતી ચાલેજે ચતુરા, ઝાઝરનો ઝમકારજે,
કામની કામ ભરી, ભુજ બીડે મગમ નદુભાર રે. ૧
મજરાથી મહાધે મોહનશુ, બજતા ભાવ જણાવે રે,
મરખંડેશુ મોહ મચઝાડી, નારી નેણુ નચાવે રે. ૨
સેજડીએ શામળીયો પામી, વામી વેદના ભારી રે,
નરસૈયાચો સ્વામિ રેણી મધળી, રાખ્યો ઉરપર ધારી રે. ૩

૫૬ ૨૮ મું.

ચપાવરણી ચોળી ચતુરા, નવરંગી ફાળી રે,
મરકલડો કરી મોહન સાથે, તારણી દેતી તાળી રે. ૧
સાન કરી શામળીયા સન્મુખ, અળખા ઉરપર લેતી રે,
અધરઅમૃત રમ પીય કરીને, બામની ભુજ ભરી ભેગી રે. ૨
મુદર રનેહ સગમ આવ્યો, ભાવે રંગ ભરી રમતા રે,
નરસૈયાચો સ્વામિ ભરે મળીયો, સુખ પામી માધકુ લેતા રે. ૩

૫૬ ૨૯ મું.

શામળીયા કરે કંઠ ધરીને, વનિતા વિવસે રે,
વદ્રાવનમા જીવતી, જીનનજોડુ મુદર દીસે રે. ૧
ક્ષણુએક વહાલો વેણુ વમ્મડે, ક્ષણુએક મધુર ગાય રે,
શામા સાથે રનેહ ધરીને, બીડે હૃદયા માહે રે. ૨
ભોગ કરે ભોગી ભૂતળમા, નહોં કોઈ એને તોલે રે,
ભણે નારસૈયો ધન ધન લીધા, નિગમ નિરતર ખેચે રે. ૩

૫૬ ૩૦ મું.

મરકલડે મોહીરે મખી, હું મારગડે જતા રે,
શામળીયે મહારો પાવવ, ઝાપ્યો ભાવે બીડતા રે. ૧

દીસંતો નાનડીયો મુંદર, ક્ષણું જોળનમાં યાય રે;
માનનીયાંને મોહ પમાડે, મધુરૂં મધુરૂં ગાય રે. ૨
મનમાં જાણું એ વહાલાશું, નિશ્ચિન રગભરી રમીયે રે;
નરસૈંયાઓ સ્વામિ ઉરપર રાખું, ક્ષણું અજગો નવ ટળાયેરે. ૩

૫૬ ૩૧ મું.

નેણુ મોહાગી શામળીયો, હુંને પ્રેમ ધરી બોલાવેરે;
હળવેશું આલિંગન લેતાં, નેણુ નેહ જણાવેરે. ૧
કંઠે બાહુડલી વાળી વહાલો, હું સાચે પરવરીયારે;
વાળી વાળી વદન નિહાળું, આનંદે ઉર ધરીયારે. ૨
વિવિધ વિલાસ કીધ, મહારે વહાલો વધ્રાવન મોઝારે;
ભણે નરસૈંયો એ રસલીલા, જાણે પ્રજની નારે. ૩

૫૬ ૩૨ મું.

તે દહાડો ધન સખીરે મેરી, શામળીયો આવે રે;
રગભર રમતાં સજની, નવલો નેહ જણાવે રે. ૧
મનગમતો શણુગાર કરીને, પહેરી પટોળી સાર રે;
જેમ જેમ રીઝે તેમ તેમ મહાયું, સંગમ નંદકુમાર રે. ૨
ક્ષણું આંગણે ક્ષણું મદિર માહે, પિયુષ વિના ન સોદાય રે;
નરસૈંયાઓ સ્વામિશું રમતાં, નર દુર્લભ તે મારે વશ થાયરે. ૩

૫૬ ૩૩ મું.

પ્રેમ ધરી શણુગાર કરૂંરે, શામળીયાને ભાવે રે;
પહેરી પટોળી ચોળી અળકે, વહાલો ઉરપર ધરાવે રે. ૧
ભરજોળનમાં કામધેહેલી, મોહન મળવા જાતી રે;
મારગડે મરકલડો કરીને, દરપણુ માંહે જોતી રે. ૨
સન્મુખ આવે સુંદરવરને, કશી કર દીધી તાળી રે,
નરસૈંયાઓ સ્વામિ નેણુ નિરખી, કંઠે બાહુડલી વાળી રે. ૩

આલિંગન લીજેરે ધાડું, જોમ વહાલો મન રીઝે રે;
નરસંયાયા સ્વામિશું રમતાં, માનની માન ન કીજે રે.

૩

પદ ૩૫ મું.

શામળિયાશું તાળી દેતાં, ઝાંઝરીયાં ઝગડે રે;
હળવેશું આલિંગન આપું, જાહુલડીને લટકે રે.
નીલાંબર ચોલી અતી ચળકે, માહે નાનાવિધ બાત રે;
રસમાં રાતો મહારો વહાલો, રમતાં રસાળી વાત રે.
હું મહારા વહાલાશ સાથે, માન નિવારી મહાલી રે;
બહે નરસંયો મરકલડેશું, કંડે જાહુલડી વાળી રે.

૧

૨

૩

પદ ૩૬ મું.

ઉર પર ચોળી ચળકતી, માહે પેહેરણુ પટોળી સાર રે;
મુંદરવરને સંગમ આપી, શોભતો શણુગાર રે.
નાકે મોતી નિર્મળાં, સોહે નેણે કાજળ સાફ રે;
વહાલા સાથે વાત કરતા, મોહી રહ્યું મન મહાઈ રે.
કુચ ઉપર કર વાહી વહાલો, આપ મુખશું બળીયો રે;
બહે નરસંયો મહારો મનોરથ, વહાલે પૂરણુ કરીયો રે.

૧

૨

૩

પદ ૩૭ મું.

પેર પ્રીછી પાતળીયા, તહારી નેણે ચાલે રે;
હું એકલડી મારગ માહે, ઉર વરશું નિદાળે રે.
પીનપથોધર ગ્રેહતાં, મારે નારંગડે નખ લાગે રે;
નણુદી મહારી ખરી અદેખી, સાચો ઉત્તર માગે રે.
આલિંગન તો આપું મહારા વહાલા, જે અમશું અંતર ટાળે રે;
નરસંયાયા સ્વામિ મહારા ઉપર, નિશ દિન આવી મહાલો રે.

૧

૨

૩

પદ ૩૮ મું.

ત્રોરડીયાળી દેખીને વહાલે, ત્રાચકડો કીધો રે;
મુખે મરકલડો કરીને વહાલે, અધરતણો રસ પીધો રે.
એકવાર મંદરથી જાતાં વહાલે, કરગ્રહી પાલવ તાણ્યો રે;
આલિંગન લીધું મહારે વહાલે, મેજ મુંરંગી માણ્યો રે.
સર્વ અંગે મુખ પાળી જાઈ રે, હૃદયાબ્ધંતર લીધી રે;
નરસંયાયો સ્વામિ બલે મળીયો, આપ સરીખડી કીધી રે.

૧

૨

૩

૫૬ ૩૯ મું.

આજ સખી શામળીયે, મુશુ સાન કરીને જોયું;
મારગડે મરકલડો કીધો ત્યાં, મહાર્ મન મોહ્યું. ૧
સહી સમાણિ સાથે હુંતી, તેહમાં હુંને મોલાવી;
વદ્રાવનમા ગ્રેમ ધરી વહાયે, સાધકુ લીધુ આની. ૨
દુરિજન સધળાં અદક બોયે, એ તો એમજ કરતી,
બણે નરસૈયો લવતાં મેહેલી, કૃષ્ણતણે રગ રમતી. ૩

૫૬ ૪૦ મું.

ધુધટડામાં ગર્વ ધહેલી, મરકલડો કરતી,
શામળીયાને સંગમ રમવા, નાનાભાવ ધરતી. ૧
ગોદુણ્ણે ધુધરડી ધમકે, રાખલડી રતનાળી,
નલવટ દીલી ને નેણુ સમાયાં, ઉરપણુમાહે નીહાળી. ૨
શામળીયાની સેજે આવે, રમઝમ કરતી રામા,
નરસૈયાયો સ્વામિ ઉરપર લીધો, કેલ કરતી કામા. ૩

૫૬ ૪૧ મું.

ધુધટડો ગોરીને સોહે, સંગમ રમતાં,
શામળીયાશુ રનેહ ધરતી, શામા મગમ રમતાં. ૧
કસકસતી કાચળત્રી ઉરપર, લટકે નવ સર હાર;
નીલાંબર પહેર્યું મનગમતુ, સકળ કર સણુગાર. ૨
ચતુરાં ચિત્ત ચતુર વર ચરણે, વિનય કરી વિલસતી;
નરસૈયાઆ સ્વામિશુ રમતાં, રજની રજે વીતી. ૩

૫૬ ૪૨ મું.

ધુધટડો ગજગમનિ વાળે, ઝાઝરને ઝમકે,
વહાલાને વશ કરતી શામા, દીલડીને ટમકે. ૧
મોતીએ માંગ ભરાવી મન ગમતી, આંછ આંખ અણીઆળી,
વહાલા સાથે વહાલ ધરીને, કંઠે બાહુડલી વાળી. ૨
મન તણા મનોરથ પુરિયા, ગ્રેમે પિયુછ પામી,
નરસૈયાયો મ્વામિ રજે રમીયો, વ્રેદ વેદના વામી. ૩

૫૬ ૪૩ મું.

વાસવડી વાહીરે વહાયે, મારગડે જાતા,
અંગેઅંગે વિંધાણી હું, મરકલડો કરતા. ૧

આલો આવી શામળીયે, મહારી લટકે બાહુડી ઝાલી;
મહીની ગોળી ધરણે ઢાળી, કંઠે બાહુડલી વાળી. ૨
અધર અમરત રસપાન કરતાં, અગોઅંગે ભળીયો;
બણે નરસૈયો મહારસમાહે, આવી અટળક ઢળિયો. ૩

૫૬ ૪૪ મું.

આવી અટળક ઢળીયો જોની, મોહન મારગ માહે;
મહારે પ્રાણુજીવન ધન વહાલા, રાખ્યા હૃદયામાહે. ૧
મદીરમાં પધરાવો પ્રેમે, મોતીએ ચોક પુરાવું;
દીવડીયો અજવાળી પુરું, મગળ ગાન કરાવું. ૨
ધન ધન રેણી આજની મહારે, નદકુવરશું રમતાં;
બણે નરસૈયો ધન આ જોખન, વહાલાશું અનુભવતાં. ૩

૫૬ ૪૫ મું.

અનુભવશું અગે અંતર ટાળી, શામળીયાને સેજે;
હળવેશું હું ઉર પર રાખી, સાંધડાં લેશું હેતે. ૧
નલવટ દીલી ને નાકે કેશર, ઝાલ ઝણકે કાને;
સકળ સણગાર કરી અંગ આપું, સંગમ શામળવાને. ૨
વહાલા સાથે વાત કરતાં, મનમાં મોહ ન માય;
નરસૈયાયા સ્વામિ મુખ દીઠે, જોતાં તુમ ન થાય. ૩

૫૬ ૪૬ મું.

નેણુ ભરી ભરી જોતાં વાલો, રીઝવશું રસ માહે;
મરકલડો કરી વહાલા સાથે, મોહી રહી મન માહે. ૧
સેજ સમાઈ કુસુમ લખને, પ્રેમળ પૂરણ આણું;
વહાલા સાથે વંદાલ ધરીને, રેણી રંગ ભરી માણું. ૨
મન ગમતો હું મચકો કરીને, દરથણ માહે જોઈ;
બણે નરસૈયો બ્રહ્મદી ભાવે, વહાલાતું મન મોહું. ૩

૫૬ ૪૭ મું.

બ્રહ્મદી ભાવ કરીને વહાલો, મહારા ઉરપર રાખુ;
સર્વસ સોંપી શામળીયાને, વિનય વચન મુખ ભાખુ. ૧
અંતરગતની જાણે વહાલો, પ્રેમ હોય તો આવે;
નેણુ નેણુ નિહાળી વહાલો, માનની માન છંડાવે. ૨

એક થઇ આલિંગન લેતાં, વેદાલો અંતર તાપ સમાવે;
ભણે નરસૈયો સંગમ સ્વાદે, અણુ તેડયો ધર આવે. ૩

પદ ૪૮ સું.

અણુ તેડયો આવે મારો વહાલો, મંથમસંતી ઉર ધાડે રે;
બામણુલાં લઈ બાવ ધરીને, મનથી માન નિવાડે રે. ૧
નીલી પટાળી અગે મહારે, યોળી ચપાવણી રે;
સુંદરવરને કંઠે વળગું, રસમાં જાગે રેણી રે. ૨
ભોગીને ભોગવતાં રંગ વાધ્યો, સેજ સુરગી સોહે રે;
ભણે નરસૈયો શામળીયો, તે મહાલતો મન મોહે રે ૩

પદ ૪૯ સું.

મોહી રહી મંદરમાં મહાલે, શામળીયો સુકુમાર રે;
પ્રેમ ધરી ઉર માંહે આણુ, મહારો પ્રાણુ આધાર રે. ૧
રેણી રંગ ભરી ભોગવતાં, કરતી અમૃત પાન રે;
નેણે નેણાં નેહ ઝડ લાગી, કંઠે વિલાગી કહાન રે. ૨
સુખતીસીમા શામળીયો મહારો, બુજાવળે બીડી રહીએ રે;
નરસૈયાચા સ્વામિશુ રમતાં, સહી સપેરાણાં ચૈએ રે. ૩

પદ ૫૦ સું.

સપરાણી કાધી રે વહાલે, સૈયરને દેખતાં રે;
તાળી દેતાં ચિત્તકુ લાગુ, મોહી રહી મુખ જોતાં રે. ૧
કર ઉપર કર ધરી મારો વહાલો, વદાવન પરવરીયો રે,
હાસ્ય કરીને શામળીયાને, મેં મહારે ઉર ધરીયો રે. ૨
રંગભર રમતાં રમતાં વહાલો, મુખ ઉપર મુખ કરતાં રે,
ભણે નરસૈયો મહારો મોહન, દર્પણ માહે જોતાં રે. ૩

પદ ૫૧ સું.

દરપણુ માંહે જોઇ મહારે વહાલે, મુખમરકલડો કાધોરે;
કંઠવિલાગી કહાનજીને, અધર અમૃતેરસ પીધોરે. ૧
મનગમતું મહાહું મોહનેશું, ટાળી અંતર ઉરનોરે;
હુ સોહાગણુ કાધી મહારે વહાલે, પુર્વો મનોરથ મનનોરે. ૨
શાં શાં સુખ કહુ શામળીઆનીં, પ્રગટયો પ્રેમ અપારરે,
ભણે નરસૈયો ધન આ જોખન, ધન મહારો શણુગારરે. ૩

૫૬ ૫૨ મું.

શણુગારે સોહંતીરે દું, શામળીયાને સંગે રે;
 નેજે નેજુ મેળાવી વહાલો. બીડયો અંગોઅંગે રે. ૧
 ચોળીઅંધ કસરી કથી, પહેરી નીલી પટોળી રે;
 અધર અમૃતરસ પીવા કારણુ, કઠે બાહુડલી વાળી રે. ૨
 સારી પેરે સુંદરવર સાથે, સાંધડાં દેતી બાતું રે;
 નરસૈયાયા સ્વામિયે સંગમ, નાના બાવ જળાતું રે. ૩

૫૬ ૫૩ મું—રાગ માળવ.

આ જોની આ ફેનું પગલું, પગલે પહાતણું અંધાણુ;
 પગલાં પાસે બીજું પગલું, તેરે સોહાગણુ નીતમ જાણુ. આ જો. ૧
 પૂરણુ બાઅ તે જીવતી કેરું, જે ગઘ વહાલાને સંગે;
 એકલડી અધર રસ પીશે, રજની તે રમશે રંગે. આ જો. ૨
 અડવડતી આખડતી ચાલે, દેહ દશા ગઈ જૂલી;
 નિશ્ચે હરિ આબ્યા આ વનમાં, જો જો કમોદની કુલી. આ જો. ૩
 પુછે કુંજ લતા કુમવેલી, ક્યાંઈ દીડો નંદકુમાર;
 વૃક્ષ તણી શાખા કુલી રહી, અભિષેક કીધો નિરધાર. આ જો. ૪
 નયણે નીર ને પંથ નિહાજે, કહાન કહાન મુખ બોલે;
 ચાલી ચતુરાં સરવ મળીને, નંદકુંવરને બોલેરે. આ જો. ૫
 જોતાં જોતાં વનમાં આબ્યાં, દીડી એક સાહેલી;
 ધૂતારાનાં લક્ષણુ જો જો, ગયો એકલડી મેલી. આ જો. ૬
 ન દીદા નાથ ગોપી પાછાં આબ્યાં, જળ જમુનાંતે તીર;
 બાળલીલા કીધી તે વારે, પ્રગટયા હળદર વીર. આ જો. ૭
 રાસ આરંબ્યો સર્વ શામા મળી, સુરી નર જે જે કીધો;
 ગોપીમાં દું તો નરસૈયો, પ્રેમ સુધા રસ પીધો. આ જો. ૮

૫૬ ૫૪ મું—રાગ રામકળા—અથવા પંચીટો.

પંચડો નિહાળતીરે, જોતી પીતાંજર પગલાં;
 મદનરસ ઘેલડીરે ભરતી, લડસડતાં ડગલાં. પંચડો. ૧
 ચતુરાં ચાલતીરે જાણે, વન ત્રાડી હરણી;
 શુદ્ધ શુદ્ધ વીસરીરે, વહાલા તે તારી કરણી. પંચડો. ૨

શામા શામનેરે, હીડે મારગડે જોતી;	
નેણે નીર ઝરેરે, ચતુરાં ચીરવડે લહોતી.	પથડો ૩
શામા સહુ મળીરે, કીધો એક વિચાર;	
ચાલો સખી ત્યાં જમ્મએરે, જ્યાં રમતા નદકુમાર;	પથડો ૪
ચાલ્યાં ચાલ્યાં ત્યાં ગયારે, આંખ્યાં જમુનાજીને તીર;	
આ આંહી હરી ખેસતારે, જમતા કરમલડો ખીર.	પથડો ૫
વહાતા વાંસળીરે, ગોપી સહુકો ગાતાં ગીત;	
તે કેમ વીસરેરે, વહાલા પુરવ જનમની પ્રીત.	પથડો ૬
પુછીયુ હમનેરે, ક્યાંધ મહારા નાચતણો ઉપદેશ;	
અમ તજી ગયોરે, ધૂરત ધાળળીઆજો વેસ.	પથડો ૭
જતને જાળવ્યુંરે, જોખન જુદર ભેટ કરેસ;	
જો હરી નહીં મળેરે, મહારા પાપી પ્રાણ તજેસ;	પથડો ૮
આણે આણે મારગડેરે, આંખ્યાં લખ ચોરાશી વાર;	
મનખા દેહ બલોરે, જોણે પાખ્યાં નંદકુમાર.	પથડો ૯
વરોવર પુછ્યુંરે, ક્યાંધ નટ નાગર કેરી ભાજ;	
નરસૈયાચો રવામિ, મળ્યોરે દીનોનાથ દયાળ.	પથડો ૧૦

પદ પપ મું-રાગ વસંત.

શાપિ ગોવીંદશુ ગોવીંદશું, વદ્રાવન માંહે મહાલે રે,	
સન્મુખ આવી શામળીયા પર, અખીલ મુલાલ ઉછાળે રે.	૧
સુંદરવરને શણુગારીને, હીડે હરખ ન માય રે;	
વાળ વાળે નાચે નારી, મધુર મધુર ગાય રે.	૨
પિતાંબર યોગી અતિ ચળકે, નાકે વેશર લળકે રે;	
નરસૈયાચો રવામિ શાભે સુંદર, કાને ઝાલ ઝથુકે રે.	૩

પદ પદ મું.

ગાજે ગર્ભ ધરી ગર્વ ધરી, વહાલાને વસ કરતાં રે;	
સુગા ચદન ચરચી અજે, હળવે હર પર ધરતાં રે.	૧
ટાળે ટાળે સર્વ તારણી, મરકલડાં કરતી રે;	
પ્રાણજીવન ધનને હર, આણી, સરસ રસ ભરતી રે.	૨
વહાલા કેરૂ વદન નિહાળી, ઉભી ગાલ વળડે રે;	
ભણે નરસૈયા આવી, તારણી તાળી પાડેરે.	૩

૫૬ ૫૭ મું.

બાહુડી મહેતોજી મહેતોજીરે, શુ છે અમથું કાજ;
 અખીલ ગુલાલે અંગ બધું, વડાલા નહીં કાંઈ ટુને લાજ. ૧
 દેશરની પીયકારી હાંટી, હર અખર કાંટાળા,
 આર્થિગન દેતા મારો વહાવા, દુરીજન ચોક બોલાવાં. ૨
 ટેલિ મળી સર્વ તારણી, મરમ્મડાં કરતી,
 નરસૈયાચા સ્વામિશુ, રસભર રમતાં દેગર રસમતી. ૩

૫૬ ૫૮ મું.

નાના નહીં બોલુ નહીં બોલું, પરાણે નહીં હોય પ્રીત,
 પાલવ અરીને શુ રાખી, કહોની ક્યાની રીત. ૧
 અખીલ ગુલાલ દેશર હાળીને, હું રહી સામુ જોઈ,
 મનગમતી તે હું નિત્યે લખને, કંઠે ધરતી બાહી. ૨
 વદાવનમાં પરવરીયા, તે વડા વડાની સાથે,
 નરસૈયાચા સ્વામિને વહાળી, હુક બરી તે બીડી બીડી બાથ. ૩

૫૬ ૫૯ મું.

રહો રહોરે રાદ ન કીજે, ન કીજીએ હરવર છે નવલુ,
 પાલવ મેલો પાતળીયારે, શુ લાગુ છે ઘેલુ. ૧
 કુચકુચ અહીંએ નહીં કહાનજીરે, સો માટે કર સાહો,
 લાજ નહીં નિર્લજ થયા, વહાવા જુડા સમ ખાઓ. ૨
 અધર અમૃતરસ તો પીને, જો અતર દાળી મળીને,
 નરસૈયાચા સ્વામિ રમતા, રડા વદાવન લે જઈએ. ૩

૫૬ ૬૦ મું.

ગોપીરે ગોપી, કૃષ્ણતણે રંગ રાતી,
 અખીલ ગુલાલ સુઆને અદન, ધાધ ધાધ અગે ભરતી. ૧
 ધન ધન વાગ વાજે વાર હોહો કરતા,
 ધુમધુડી ધાલે ધણેરી, શામળાયાયું રમતા. ૨
 વાદોવાદે પરસ્પર રમતા કહાને કામીસગે,
 બણે નરસૈયો સુંદરવર, મહા પુષ્પ વૃષ્ટી કરે રંગે ૩

૫૬ ૬૧ મું.

નેણે નિહાળી નિહાળીરે, ધુમણી ધાને લાંખી,
 નાયતા નેપુરધુન વાજે, ખલકે કડલાં કાખી. ૧

આનંદી અખળા આલાપે, મધુરું મધુરું ગાય;
અખીલ ગુલાલ ઉછાળે, હજવે ઉલટ અંગ ન માય. ૨
કૃષ્ણ કામની લીલા જોતાં, ઉપર જે જે થાય;
તેણુ સદ્ગુણ થયાં નરસૈયાનાં, જોતાં તમ ન થાય. ૩

પદ ૬૨ સું.

માતા હરખીને હરખીનેરે, મોતીએ થાળ ભરાવે;
મુંદર જેહું શોભતું, ઉપર લઈ વધાવે. ૧
આબુપણ અંબર બહુ આપ્યાં, જેને જેવાં સોહે,
આંગણુડામાં આનંદ વાધ્યો માનનિનાં મન મોહે. ૨
જેજેકાર કરે બહુ નારી, નાચે ને વળી ગાએ;
ભણે નરસૈયો મુખકું જોતાં, માતા તમ ન થાયે. ૩

પદ ૬૩ સું.

માતા મોહનને મોહનને, રે જઈ ઉચ્છંગે લીધો;
અખીલ ગુલાલ મહા રસ રંગે, માનની મનોરથ સીધો. ૧
ધન ધન ધન કૃષ્ણ ધન, એ ગોપી ધન ધન જશોદા માય;
પૂરણ પ્રીતે તમ ચઢને, વશ થયા બદવરાય. ૨
સુરીનર મુનીવર ભરમે જલા, લીલા ભેદ ન માણે;
નરસૈયો નિથે રસમાં ઝીસે, કૃષ્ણલીલા રસ માણે. ૩

પદ ૬૪ સું.

કારે કારે કાંકરડી રે, કાંકરડી ઉર ઉપરે નાંખે;
કરશું રાવ જશોદા આગળે, એવકું કોણુ સાંખે. ૧
શાંખાટે શામળીયા વહાલા, અધર સુધારસ પીધો;
શાંખાટે શામળીયા વહાલા, હાર હૈયાનો લીધો. ૨
સાંધકું લેતાં શામળીયાએ, શાંડી નવરંગ ચોળી;
નરસૈયાસા સ્વાગિ કહું તમને, અમે નથી કાંઈ જોળી. ૩

પદ ૬૫ સું.

જોળી નવ જાણી નવ જાણી રે, અમે છું ચણાં બાળા;
અખીલ ગુલાલ ભરીને, વહાલે કેસર રસ લીખા. ૧
ટોળે ટોળે તારણી રે, આગળ આવી ઉઠી;
વળીયો બાંહે મહી મેં, સાથો મધ્યે શાસા શોળી. ૨

અખીલ ગુલાલ અગર રસ ઉત્તમ, ભરી કેશર રસ ગોળી;
ભણે નરસૈયો હો હો કરીને, શિરપર નાંખે ઢોળી. ૩

પદ ૬૬ મું.

રંગ રસ રાતી રે રાતી રે, વહાલાયું માણે;
પ્રેમ ભરાણી પ્રેમદા, તે અવર કાઝે નવ જાણે. ૧
સર્વ મળી શામળીયાને, મકળ કીધો શયુગાર;
પીતાંબર પહેરાવ્યું પોતે, શશિવદની સુકુમાર. ૨
નાચો વહાલા જન્મ કહીએ, તમ વાગ્ન વાદે વાશું;
ભણે નરસૈયો શશિવદનીને, ભીડી રાખી રહેશું. ૩

પદ ૬૭ મું.

યુવતી જમલી રે જમલી, મોહનશુ માણે હાલે;
ચલુદિશ ચતુરાં ઉલટી અગે, અખીલ ગુલાલ ઉછાળે. ૧
ચુઆ ચદન કેશર ઘોળી, જોળન માતી નાર;
ઉલટયા હળધર ગોપધાતે, પડે પરસ્પર માર. ૨
એક છાંટે એક ભરી ભરી લાવે, હો હો કરીને ગાળે;
ભણે નરસૈયો મા કહો હવે, માનની મચ્છર છાળે. ૩

પદ ૬૮ મું.

ઝાકમ ઝોળ કરી ઝાકમ ઝોળ કરી રે, વહાલો વશ કરશું;
અનેક હાવભાવ કરીને, હળવે ઉર ધરશું ૧
શયુગારે શોભંતો કરીને, તાળી દઈ દઈ હસશું;
આંખડલી આંજીને આપણ, વાદે વેણા વહાણ. ૨
કંકણ ધુન ધુધરડી ધમકે, દરપણ લઈ ધરશું;
નરસૈયાયો સ્વામિ નાયતો, આપણ ભામણુલડે જાશું. ૩

પદ ૬૯ મું.

ભામણુલે જાશું રે જાશું રે, સુદરવરને નિહાળી;
ચુઆ ચદને ચરચી વહાયો, વહાળે વેણુ રસાળી. ૧
વહાલા આગળ નાદે નાચી, મધુરૂં મધુરૂં ગાશું;
ઝાંઝર ધુધરી નેપૂર ધમકે, વાર વાગ્ન વહાણ. ૨
કરતલ કુકુમ ભરી ભરી, નાક ને મુખને ભરીશું;
ભણે નરસૈયો અખીલ ગુલાલે, વહાલાનું અગ રંગીશું. ૩

૫૬ ૯૦ મું.

વનમાં વહાલાશુંરે વહાલાશુંરે, કરશું કેલ રસાળી;
કનક ધડા કેશરના ભરશું, પલવટડી વાળી. ૧
શામળીયાને સિરે નામી, દેશું પરસ્પર તાળી;
કહેશું આવો રમીએ આપણુ, બળીયા વનમાળી. ૨
કોણ હારે કોણ છોતે મોહન, અમીલ ગુલાલ ઉછાળી;
નરસૈયાયા સ્વામિને રેહશું, ટેવ તે વડી ટાળી. ૩

૫૬ ૭૧ મું.

ભરશું ભાવધરી ભાવધરીરે, વહાલા કેરું અંગ;
શામળીયાને સન્મુખ કરીને, તેમ તેમ વાધે રંગ. ૧
તાલ પખાજ નેપૂરને નાદે, ઝાંઝરના ઝમકાર;
રમીશું રમતા રહીયાળી, સંજે નંદકુમાર. ૨
એણીપેરે આનંદે વહાલો, ઉર ઉપર ધરશું;
નરસૈયાયા સ્વામિ વંદાવનમાં, લઈ ઉર વરશું. ૩

૫૬ ૭૨ મું.

શામા રંગીરે રંગીરે, રસમાં થઈ ઝકઝોળ;
શામળીયાનું અંગ ભરીને, બોલે મીઠા બોલ. ૧
મુંદરવર સમો તો ઉલટયો, ઉલટી અબળા બાળી;
વાદ ચઢી સહુ સિરપર નામે, ધાધ ધાધ કેશર ગોળી. ૨
તાલ પખાજ વેણા મહુધર, વિધવિધ વાજ વાજાં;
ભણે નરસૈયો હળધરપર, જીવતી જન ધાયાં. ૩

૫૬ ૭૩ મું.

હળધર સાલારે સાલારે, શામળીયાની શાને;
કુંકુમરં સુખસાજ સજીને, તાલી દેતી તાને. ૧
એક અખીર કેશરની, ગોળી દોળી શામા શૂરી;
એક અખીર ગુલાલ ઉછાલે, પ્રેમદા પ્રેમે પૂરી. ૨
સુઆ ચંદન જ્યમ ધન વરસે, વાધ્યો મને આનંદ;
ભણે નરસૈયો રસમાં રમતાં, ગોપી ને ગોવિંદ. ૩

૫૬ ૭૪ મું.

અળગાં કેમ થઈએ કેમ થઈએ, રંજે રમીએ હોળી;
સુઆ ચંદન કલશ કનકના, ભરીયે કેશર ઘોળી. ૧

શિખા સહીત શામળીયો સોહો, સન્મુખ શામા આવે;
અખીલ ગુલાલ પરસ્પર છાંટે, રમતાં રૂટો ભાવે. ૨
ચુઆ ચંદન કનક પિયકારી, વાધ્યો રંગ અપાર;
બણે નરસૈયો મહાક્રક્રોળે, ક્રોધ ન માને હાર. ૩

૫૬ ૭૫ મું.

હાર ન માનેરે હાર ન માને, શામળીયો ઉર ધરતી;
શશીવદની સન્મુખ આવી, રંગબરી રંગે રમતી. ૧
હોહો હોહો બોલે બાળી, કહાનજનો કર સાહો;
કરે મનોરથ માનની મનમાં, યુવતિ વેશે મોહાયો. ૨
એમ કરતા આબ્યા, નદતણે ધર હાર;
બણે નરસૈયો માતા હરખે, હલ અગ અપાર. ૩

૫૬ ૭૬ મું.

મુખડું મોહનનુંરે મોહનનું રે, જોતાં તમ ન થાયે;
અખીલ ગુલાલ ચુઆ ને ચંદન, મહાસે મહારસ માંહે. ૧
વાગ વાળે વિધવિધનાં, મોહન વચ્ચે આણી,
નાચે નારી કંઠે વલગી, ગાયે મંધુરી વાણી. ૨
હાર ન માને ઉલટી અબળા, હરીને હાથ કરતી;
બણે નરસૈયો માનની માતી, રંગે રાલ વરસંતી. ૩

૫૬ ૭૭ મું.

ત્રેમદા પૂજેરે પૂજેરે, પિયુથું આણી ત્રેમ;
આવો દાહડો રંગે રમવાનો, પથમી પુરણ કામ. ૧
નાના વિધનાં કુસુમ અનોપમ, કેશર ચંદન ઘોળી;
અખીલ ગુલાલ અગર ઉત્તમ, અરચો સૌ વનમાળી. ૨
ધન ધન ઋતુ રળીઆમણી, કુલ્યું સધળું વન;
નરસૈયાયા સ્વામિ રંગે રમગે, યુવતી પ્રાણજીવન. ૩

૫૬ ૭૮ મું.

જીવન રમશેરે રમશેરે, રંગે મનગમતાં કરશું;
ચુઆચંદન ભરી ભરી, વહાલાને હળવે ઉર ધરશું. ૧
અખીલ ગુલાલ કેશર ઘોળી, ભરી ભરીને ધરશું;
કર પીયકારી સન્મુખ ચંદને, વહાલાને જાંટીશું. ૨

પ્રેમ ધરી પાતળીયાને, આપણ વશ કરશું;
ભણે નરસૈયો મુખ માંછતે, તાળી દધતે હસશું; ૩

પદ ૭૯ મું.

યુવતી ઇવનને ઇવનને, આલિંગન લેવતી;
ચુઆચન કરતલ મર્દી, શ્રી મુખકું માંજતી. ૧
આગળ પાછળ અળળાઉભી, મધ્યે મોહનને આણી;
અખીલ ગુલાલ અંગભરીને, અંખર લીધું તાણી. ૨
યુવતી વહાલ ધરી વહાલાને, વશ કીધો કોમ ન ભણે બેદ;
એ લીલા પ્રજવનિતા બણે, કે બણે નરસૈયો વેદ. ૩

પદ ૮૦ મું.

કામા કોડ ભરીરે કામા કોડ ભરીરે, વહાલાતું શિર ઝુંચે;
ગોફણુએ છુધરડી ધમકે, મુક્તા જળકે રાંચે. ૧
કેશર આડ ને ક્યરે કુસુમના, કાંચલડી બધ કસતાં;
નલવટ દીલડી ને નેણ સમારી, મુખે અખર દધ હસતાં. ૨
નવરગી ફાળી પેહેરાવી, ચુઆચન ભરતાં,
બણે નરસૈયો રામા રીત્રી, દરમણ આગળ ધરતાં. ૩

પદ ૮૧ મું.

દરમણે નિહાળી બેરે નિહાળી બે રે, શામળીયા વહાલા;
આગળ પાછળ તાળી દધતે, કરે નેણના આળા. ૧
કેશરની ગોળી રંગે રાળી, કરે પરસ્પર માર;
વાળં વાળે : વિધવિધનાં, લાં કટી કકણુ ઝણુકાર. ૨
ચાલો જઈએ જશોદાજી કને, કુવર રૂપ નિહાળે;
અળળા અતિ આનદી મનમાં, અખીરે ગુલાલ ઉછાળે. ૩
વંદાવન રળિયામણું રે, રળીયામણી ગોપી ગાયે;
ભણે નરસૈયો સુરીનર ઉમંગી, પુષ્પ વૃષ્ટિ લાં ચાયે. ૪

પદ ૮૨ મું.

હોહો દરીને સાથે રે સાથે, દરખી હાસ્ય કરતી;
અખીલ ગુલાલ ચુઆ ને ચદન, વહાલાતું અગ ભરતી. ૧
મૌવન માતી મધુરે ગાતી, યધ યધ કરીને નાચે;
આધી આવી સુંદરવરને, અધર સુધારસ જાયે. ૨

વારે વારે કરે રે વારણાં, કુસુમે નાથ વધાવે;
ભણે નરસૈયો મહાબળીયાને, હળવે ઉર પર લાવે. ૩

પદ ૮૩ મું.

ઉરપર લીધો રે લીધો રે, વહાસો વનમાળી;
મન ગમતો શણુગાર કરીને, નિરખે વાળી વાળી. ૧
અદ્રભાગા અદ્રાવળી રે, શશીવદની સુકુમાર;
અખીલ ગુલાસે અંબર છાલો, વિલસે વન મુઝાર. ૨
અખળા ઉલટી હલધર સાલો, કરે રે રંગના રોળ,
મુખ માંછને નેણે કાળજ, વાધ્યો તે ઝાકમઝોળ. ૩
મખા મુદામા મરખા કીધા, બાળા બળ બલુ વાધ્યુ;
ભણે નરસૈયો મુખની લેહેરે, શામાએ મુખ લીધુ. ૪

પદ ૮૪ મું.

માનની મોહી રે મોહી રે, કહાન કામી જોતાં;
નિલાંબર અતિ સુંદર વહાલા, તાળી દઈ દઈ દમતાં. ૧
માયું બોલો શામળીયા રે, દરપણુ માંહે નિદાળી;
શોભતો શણુગાર સુંદરવર, આંછ આખ આણીઆળી. ૨
મરકલડો કરી મહાબળીયાને, ગાસે ટપક કીધુ;
ભણે નરસૈયો ભામણુલાં લઈ, મુખ ભેળી સુંબન દીધુ. ૩

પદ ૮૫ મું.

જોડુ જોબંતું રે શોભતું રે, શામળીયો ને શામા;
હારપ કરે મહુ સન્મુખ આવી, આનંદીને મનમાં. ૧
વાળ વાળે ઝાંઝર નેપૂર, તાળી ને વળી તાલ;
અખીર ગુલાલ, કનક પીચકારી, વાધ્યો રંગ વિશાળ. ૨
નેહ ઝડ લાગી સુંદરવરશું, પ્રેમદા પ્રેમે પૂરી;
સુઆ અદન વિલમે વનિતા, મખળી ગામા ગૂરી. ૩
ઉપર સુરીનર કુસુમે વધાવે, બોલે જોજોદાર;
નરમયાયો સ્વામિ રંગે રમતો, વદ્રાવન મુઝાર ૪

પદ ૮૬ મું.

વનમા વિલમતાં રે વિલમતાં રે, વહાયો વનિતા વેશે;
નિરખતાં મોહી રહ્યાં મહુ, અખળા અંગ કિવાસે. ૧

ધન ધન ઋતુ રહીયાળી, રસમાં કહાન કામની રમતાં;
શામળીયા ને શામા રૂપે, ધાઈ ધાઈ ઉરપર લેતાં. ૨
ધન ધન ગોપી સખા સગમના, ધન ધન હળધર વીર;
ધન નરસૈયો નેહો જોતાં, ધન ધન જમુના તીર. ૩

પદ ૮૭ મું.

ધન ધન ધરતી રે ધરતી રે, જ્યાં મુંદરવર નાચે;
ધન ધન ગોપી પ્રેમે કુંજમાં, રામા રસમાં રાચે. ૧
ધન ધન સુઆ ચંદન ચતુરાં, અખીર ગુલાલ ઉછાલે;
ધન ધન કેશર કરદમ કીધો, મદ ભરી માનની મહાલે. ૨
ધન ધન જોખન યુવતિ કેર, જીવન અબલા સોલે;
બહો નરસૈયો ધન ધન લીલા, જોતાં સુરીનર મોલે. ૩

પદ ૮૮ મું.

આપણુ રમશુ રે રમશુ રે, રગ રસાળી હોળી;
શામળીયો વશ કરવાને, ભરશુ કેશર ઘોળી. ૧
અખીલ ગુલાલ અમરરમ ઉત્તમ, ધર ધરથી નીસરશું;
નફકુમારતું મુખ માંજને, હો હો હોળી કરશુ. ૨
જોવોરે આ ઋતુ રહીયાળી, કોયલ ટક્કા બોલે;
નરસૈયાચાં સ્વામિશું રમતાં, કરશું ઝાકમઝોળે. ૩

પદ ૮૯ મું.

આજદીન રડો રે રડો રે, રડું ગોકુળ ગામ;
રડી રામા રંગે રમતી, રડા મુંદરશામ. ૨
રડી વાટ મોલે રંગે રાતી, રડા જમના તીર;
રડું વન વંદાવન પ્રુથ્વું, રડા હળધર વીર. ૩
રડો રસ આબ્યો નરસૈયાને, પીતાં તૃપ્ત ન યાય;
રડે રડું તો મળે જો, પૂછજો જાદવરાય. ૪

પદ ૯૦ મું.

રગમાં રાતો રે રાતો રે, કરતો મધુરું ગાન;
સુઆ ચંદન માંહે આતો, કામની ને વળી કહાન. ૧
તેવ તેવડી તારણીની, ટોળી માહે શામળીયો મોલે;
અખીય ગુલાલ ઉછાળે અજળા, તેમ તેમ મનહુ મોલે. ૨

સોળ કળા સંપૂર્ણ શ્રીહરી, શશીવદની સામા;
ભણે નરસૈયો લીલા જ્ઞેતાં, બૂલી રહ્યો છે યજ્ઞા. ૩

.૫૬ ૯૧ મું.

મુખડું નિરખતાં રે નિરખતાં રે, તાળી દધ દધ નાર;
દરપણુ આગળ લધને ઉભાં, શશીવદની સુકુમાર. ૧
ભામડાં લે ભામનીરે, મુંબત કરતી વારંવાર;
મુંબત ગ્રહી મરકલડો કીધો, નિહાજે નંદકુમાર. ૨
લક્ષીતા લક્ષીત મુખ વચન બોલે, ઉડે અખીલ ગુલાલ;
શોભા સાગર શામળીયાની, આંજી આંખ વિશાળ. ૩
મુખ અંબર લછ હલધર હશીયા, ગોપ ગોવાળા સાથે;
ભણે નરસૈયો ચંદ્રભાગાએ, હળધર સાથા હાથે. ૪

.૫૬ ૯૨ મું.

ઝાતુ રૂડી રૂડી મહારા વહાલા, રૂડો માસ વસંત;
રૂડાં વનમાંહે કેશુ કુલ્યાં, રૂડો રાધાજીનો કંત. ૧
અતી રૂડાં રે બાંબ વગડે, તારણી વગડે તાલ;
ચતુરાં મળીને ચગ વગડે, તો મોરલી વગડે મદન ગોપાળ. ૨
અતી રૂડું વદ્રાવન પ્રસ્તુ, રૂડું જમુનાનું તીર;
અતી રૂડી ગોવાળ મંડળી, રૂડો હળધર વીર. ૩
રૂડાં કુકુમ કેશર ઘોળ્યાં, રૂડાં તે મુખ તંબોળ;
અતિ રૂડો નરસૈયાએ સ્વામી, નિત નિત ઝાકમઝોળ. ૪

.૫૬ ૯૩ મું.

ચાલ ચાલ રમીએ સહી, મહેલ મથવું મહી, વસંત આવ્યો વનવેલ પુલી;
મહોરીયા અબ કદમ કોકીલા લવે, કુસુમ કુસુમ રહ્યા બમર બોલી.
સારના બુક્ષણ, હાર ગજગામનિ, કહવારની કહું છું ચાલ જીડી;
રસીક મુખ મુખીએ, વલગીએ ઝુમીએ, આજ તો લાજની દો'વાઈ છૂટી.
હેતે હરી વશ કરી, નાહુલો ઉરધરી, કરધરી કૃષ્ણજી પ્રીતે પળશે;
નરસૈયાએ કૃષ્ણ રંગમાં, અગે ઉદમદ હવો, ખોહસા દીવસનો ખંગ વળશે.

.૫૬ ૯૪ મું.

આવ્યો આવ્યો રે વસંતમાસ, મન ઉપ-ગો ઉલ્લાસ,
કરોની નશંખહાસ, લાજ મેલી;

તેડાવો સકળ મળી, છાંટણાં ચંદન ઘોળી,
 પધરાવોની વનમાળી, સર્વ સાહેલી. ૧
 વિવિધવાર્ગ વજડાવો, ચતુરાં ચાયરે આવો,
 કુસુમ માળ સોહે, કરકમળે;
 સજ ચમને સધાવો, હરખે હરી થડી હારો,
 જીવતીનાં જીવ મળી, રહો જમલે. ૨
 ચાલોની આપણુ જમજો, નદને જીવને રહીએ,
 ભલો ગોવાળિયો, તે વાહાલ ધરશે;
 દીઠે કીન્ને હેલા મેલો, આજ દન અક્ષે કહેજો,
 નરસૈયો ત્યાં રગ જીએ, રસરગ ચારો. ૩

પદ ૯૫ મું.

રાતી મોલ ધરો મોહનજી, રાતી ઝગતુ રહી,
 રાતે દાંતે હસે રાધાજી, રાતી કરમા સુડી. ૧
 રાતાં કુલ ખરે ખારનાં, રાતી રજ રહી;
 રાતી ચાંચે પોપટ રમે, પક્ષીડાં સુડલો ને સુડી. ૨
 રાતા સાણુ સહીયર સહુને, શિર છુટી જીડી;
 નરસૈયાચા સ્વામિ સગ રમતા, રહી તેરસમાં છુડી. ૩

પદ ૯૬ મું.

ઝોરા આવો અક્ષબેલા વહાવા, રગ ભરી રમીએ હોળી;
 તમ સાથે રમવાને આવી, મરમ બનીને ટોળી. ૧
 લાલ ગુલાલ અખીલ ઉડાડીએ, નાખીએ લખ લખ ઝોળી;
 કનકની પીચકારી ભરી ભરી, છાંટીએ કેશર ઘોળી. ૨
 તમારો વાઘો કરીએ ભીનો, તેલ ફૂલેલમાં ઝોળી;
 અમારી નિલાંબરની સાડી, રસબસ કરીએ ચોળી. ૩
 બહાર રમતાં સરખાં થાએ, માંહોમાહે ઝડોળી,
 નરસૈયાચા સ્વામિ સગે રમતાં, અખળા તે બાળીબોળી. ૪

પદ ૯૭ મું.

ગોપી આવી રે આની રે, વહાલાનુ મુખ જોવા,
 અદ્ભૂત ખેય રચ્યો પુરુષોત્તમ, માનનીનાં મન મોહવા. ૧

રાતી સુડી કરે કામનીયાં, રાતાં ચરણા સુંદરીયાં;
 રાતી આંડ કરી કુંકુમની, તે તજે રાતી ટીલડીયાં. ૨
 રાતા શુભ કલેવરે કમખે, રાતી ચોળી હદે ભઢી;
 રાતાં તંબોળ ઓપે મુખે અળળા, તવ નરસૈ ત્રીકમને ત્રીયા મળી. ૩

પદ ૯૮ મું.

પીળાં પટકુળ પેહેરણુ પ્રેમદા, પીળાં ભુક્ષણુ હદે ધરી;
 પીળાં ચાંપ ચોસર કઠે, પીળી કેશર આંડ કરી. ૧
 પીળી આંખા શાંખ મનોહર, પીળી કમખે ગેર વળી;
 પીળુ અંગ ઓપે અતી અળળા, તવ ત્રીકમને ત્રીયા મળી. ૨
 ઉન્વળ સ્વેત શાવટુ પહેરણુ, ઉન્વળ ચોળી ભરત ભરી;
 ઉન્વળ નાઈ વેલનાં ટોડર, ઉન્વળ ચદન ઉગટ ભરી. ૩
 ઉન્વળ ચિત્ત રાખો હરી ચરણે, ઉન્વળ વિકૂલ હદે ધરી;
 ઉન્વળ વહેનમુનાશનું પાણી, ઉન્વળ વાણી નરસૈયાતણી. ૪

પદ ૯૯ મું.

કુસુમે વધાવો રે વધાવો રે, શશીવદની સંગે;
 શણ્ણગટ્ટો વાળે આનીને, ઉશટ વાધ્યો અંગે. ૧
 નીલાંબર પીતાંબર ભેળી, ગાંડડલી વાળી;
 મુખડું જોતાં મનમાં કુલ્યાં, વહાલો વનમાળી. ૨
 જો કહો મુખથી હારો વહાલા, ભામણુલે જઇએ;
 નરસૈયાયા સ્વામિનું સુખ મુકી, અળગા કેમ થઇએ. ૩

પદ ૧૦૦ મું.

પ્રથમ દીવસ પ્રજ વસંત પંચમી, મુખ સખા ઘેર સોહો;
 તે પુંઠે સહ સુંદરીયારે, જે હરિનું મન મોહો. ૧
 દુલહે પગર ભરાવે કામની, કેશર કળશ ભરાવે;
 ચંદન કસ્તુરી છંટાવે, મહાવજ્ર મંદીર આવે. ૨
 સોના પાટ પથરાવો સખીરી, વહાવાને પથરાવો;
 આપલા મંજરી મુકુટે શું કરી, ૩મી અભિષેક ભણાવો. ૩
 ચિરંજીવો તું વાલમીયારે, કોટ વસંત રમીજો;
 નરસૈયાયા સ્વામિ ચર્ધ ધરજો, ભામિની ભુવન ભમીજો. ૪

૫૬ ૧૦૧ મું.

વસંતરતુની હુ બલીહારી, નાર નર સઉકો ફાગ રમે;
 માધવ સખા સહીત ગૃહગૃહ પ્રતી, જળવનઅયુજ ભમરભમે. ૧
 ઝનભાવતાં વચન પરમ્પર, વનિતા વૃંદ વશેક કરે;
 લડસડતો લક્ષ્મીવર લઘુવેશે, ધાધ ધાધ સહુ કોમ આય ભરે. ૨
 કનક કળશ કેશર ભરી, હરી પૂઠે રહી મસ્તકે ટાળે;
 કરતલ ભરી શીખંડ અધરરસ, મુખસોયન ઉપર રાળે. ૩
 સાસુ નણદી ડાહ્યાંડમરાં, મરનદાએ અનુસરતાં;
 તેયું સહુ કહે વહુ ચાત્રો રમીએ, આડો શણગટ ધરતાં. ૪
 નરસૈયાયા સ્વામી નિત નવલી, પરે વિચિત્ર લીલા કેલી કરે;
 લેહેરીઓ જડમાં જે આવે, પુરપપણું વેગે વિશરે. ૫

૫૬ ૧૦૨ મું.

રગ ભરી હરી સદા મુંદરી, વસંત કથો વિશેક;
 જે શોભા આહ્ણીએ દીમે નહી, વિધ નિગમ સુલેખ. ૧
 કુંજસદન અંધુજ વન અંલીગણ, કીડા સહેજ અવીર;
 આવે વેગ પરાગ પુંજરે, જક વાહલો જદુવીર. ૨
 અંગ છાંટા શ્રમ જલ અખર, સંખી કેસર ભીનો સોહે;
 અધરરગ કીરણાવળી પ્રસરી, ત્યાં કોણુ ગુલાલ તે જોએ. ૩
 મુખ મકરંદ કોટી કુસુમાકર, મધુકર માતા ડોલે;
 ચંદન ચિત્ર માસે મહાવતર, સખી કાકીલા બોલે. ૪
 નવકુમુદે સ્વર કીરણુ રાગકું, મદલકી શુક સમ દીસે;
 શુણ્વંત નારી ગાન ફાગરે, નરસૈયાયા સ્વામિ મન હીસે. ૫

૫૬ ૧૦૩ મું.

કુસુમ વિશેકનાં કટક ચટયારે, મન ગજ આગળ કીધો;
 મુક્તા મંડીત કુચ કુંજસ્થળ, લાધ ક્ષણ અંકુશ લીધો. ૧
 હળવે હળવે નદગૂવનરે, વણુ કાંતાએ આવે;
 પુરપ સકળને સહેજે નસાવે, કેસરી કહાન જગાવે. ૨
 જશોમતીકેરો એકસધેરે, સેહેસકર મધ્યે સોહે;
 યદ્ય આક્રોશ ચરિત્ર જણાવે, દેખી ધણેરા મોહે. ૩

નરસૈયાયા સ્વામિ પ્રથ કેસરી, કરી કાંતાએ ગૃહીઓ;
વિપરીતે વીપરીત જણાવે, નરસૈયો તે બાંધ્યો રહીયો. ૪

પદ ૧૦૪ મું.

અબળા આવી રે આવી, ગૃહ ગૃહથી સહુ નાર;
અંબીલ ગુલાલ ઉછાળે, ગાએ બિબી નંદદાર. ૧

પહેરી ફાલી શણગટ વાળી, શણગારે સારી;
મોહન કેડું મુખ જોવાને, ઉન્મદ ઉખારી. ૨

તાલ મ્રદંગ વેણાને મુવર, નેપૂર ધૂન થાએ;
ભણે નરસૈયો ધસમસતી, સહુ વાહલો જોવા જાએ. ૩

પદ ૧૦૫ મું.

વહાલો વહાલ ધરીને, શામા સંગે સોહાવો;
મુક્તાકૃળ જોઉં કરમાં લઈને, કામની કૃષ્ણ વધાવો. ૧

કેશર ગોળી શીર પર ઢોળી, સહુએ હો હો કરતી;
માતા મોદ ન માએ મનમાં, મોહન મુખકું જોતી. ૨

ચોળી ચીર આભૂષણ આપ્યાં, હરખી હરખી ગાય;
ભણે નરસૈયો રમતાં રમતાં, કૃષ્ણ કામની જાય. ૩

પદ ૧૦૮ મું.

અખીલા આનંદીરે, આનંદીરે, પીયુષું પ્રેમે પૂરી;
અખીલ શુભાવ કેશરસ, છાંટે સંભાગે શૂરી. ૧
મન્મુખ રહી મર્વે સુંદરીરે, મળે સામા ગોરી;
ચતુરપણે ચચલગત જોતી, શણગારે ગોરી. ૨
વચ કીધો વનિતાએ વદાથો, મરકલડાં કરતી;
નરમયાયા આભિયું રમતાં, દળવે ઉર ધરતી. ૩

પદ ૧૦૯ મું.

દળવે ઉર ધરતી રે ધરતી રે, સામળીયો દે સાંધ,
મગન થઇને મળે મદાથો, કડે ધરી રહી બાંદી. ૧
તાળી દધ દધ ગાએ ગોપી, ગાંઝરના ગમકાર;
તેમ તેમ વદાથો વેણુ વગડે, ઉગ્રટ અંગ અપાર. ૨
અખીલ શુભાવ કનક ઘટ કેશર, સુઆ મંદન સાર,
બળે નરમયો મદારસ વાધો, રમતાં નરદરી ને નાર. ૩

પદ ૧૧૦ મું.

નારી નરદરીયું નરદરીયુરે, બાવ ધરી બજતી;
સુંદરવરયું માંછડું લેતાં, મોદન મનગમતી. ૧
કરતવ કુકમ બરી વધાવે, ભામની વદાલાનુ મુખ માંજે,
દાસ કરી દરીવદન નિદાજે, તાળી ચોદિશ વાંજે. ૨
માન કરી સામળીએ વદાથો, તેડયા સદુ ગોવાળ,
અખીર શુભાવ કેશર પીચકારી, છાંટે શ્રી ગોપાળ. ૩
તવતવડી સર્વ સુંદરીરે, સામા મદન મોરાર/
નરમયાયા સ્વામિપર છાંટે પરસ્પર, કોય ન માને દાર. ૪

પદ ૧૧૧ મું.

સામા શોભતીરે જોભતી રે, સામળીયાને સંગ;
નેદ ઝડ લાગીવાદ ચડી, મદુ બરી બરી બરતી રંગ. ૧
નાયે ગાએ નેણુ નયાવે, મરકલડાં કરતી,
દળવે આની સામળીયાને, ઉરપર ધરતી. ૨
વદન નિદાળી સરવમ વારે, અખીલ શુભાવ ઉછાજે,
બળે નરમયો વાગ્ન વાંજે, માનની મેદ મદાથો. ૩

નરસૈયાયા સ્વામિ વ્રધ કેસરી, કરી કાંતાએ ગૃહીઓ;
વિપરીતે વીપરીત જણાવે, નરસૈયો તે જાંધ્યો રહીયો. ૪

૫૬ ૧૦૪ થું.

અખળા આવી રે આવી, ગહ ગૃહથી સદુ નાર;
અખીલ શુલાલ ઉછાળે, ગાએ બિબી નંદદાર. ૧
પહેરી ફાલી શણગટ વાળી, શણગારે સારી;
મોહન કેરું મુખ જોવાને, ઉન્મદ ઉખારી. ૨
તાલ ત્રદંગ વેણુને મુવર, નેપૂર ધૂન યાએ;
બણે નરસૈયો ધસમસતી, સદુ વાહલો જોવા જાએ. ૩

૫૬ ૧૦૫ મું.

વહાલો વહાલ ધરીને, શામા સગે સોહાવો;
મુક્તાદળ બેઉ કરમાં લઈને, કામની કૃષ્ણ વધાવો. ૧
કેશર જોળી શીર પર ઢોળી, સદુએ હો હો કરતી;
માતા મોદ ન માએ મનમાં, મોહન મુખડું જોતી. ૨
ચોળી ચીર આભૂણુ આપ્યાં, હરખી હરખી ગાય;
બણે નરસૈયો રમતાં રમતાં, કૃષ્ણ કામની જાય. ૩

૫૬ ૧૦૬ ઠું.

કામા કૃષ્ણ મળીરે કૃષ્ણ મળી રે, હસતી મુખડું જોતી;
અખીલ શુલાલ કેશર રસ છાંટે, તારણી તાળી દેતી. ૧
ફરતી ફરતી નાએ નારી, વહાલો વેણુ વગડે;
માનની મોહી મોહન સાથે, લઈ હૃદયશું બીડે. ૨
સુર અહ્લાદીક કૌતક જોતા, જોલે જોજોકાર;
બણે નરસૈયો મરમ ન જાણે, વરસે કુસુમ અપાર. ૩

૫૬ ૧૦૮ મું.

અખળા આનંદીરે 'આનંદીરે, 'પીયુષું પ્રેમે પૂરી;
અખીલ ગુલાલ કેશરસ, છાંટે સંઆમે શરી. ૧
સન્મુખ રહી સર્વ સુંદરીરે, મધ્યે સામા ગોરી;
ચતુરપણે ચંચલગત જોતી, શણુગારે શોરી. ૨
વશ કીધો વનિતાએ વહાલો, મરકલડાં કરતી;
નરસૈયાયા સ્વામિયુ રમતાં, હળવે ઉર ધરતી. ૩

૫૬ ૧૦૯ મું.

હળવે ઉર ધરતી રે ધરતી રે, શામળીયો દે સાંધ;
મગન થઇને મધ્યે મહાલો, કંઠે ધરી રહી બાંહી. ૧
તાળી દધ દધ ગાએ ગોપી, ઝાંઝરના ઝમકાર;
તેમ તેમ વહાલો વેણું વળડે, ઉલટ અંગ અપાર. ૨
અખીલ ગુલાલ કનક ઘટ કેશર, ચુઆ ચંદન સાર;
બળે નરસૈયો મહારસ વાધ્યો, રમતાં નરહરી ને નાર. ૩

૫૬ ૧૧૦ મું.

નારી નરહરીયું નરહરીયુંરે, બાવ ધરી 'ભજતી;
સુંદરવરયું સાંધકું લેતાં, મોહન મનમમતી. ૧
કરતલ કુંકમ ભરી વધાવે, ભામની વહાલાનુમુખ માંગે;
હાથ કરી હરીવદન નિહાળે, તાળી ચોદિશ વાળે. ૨
સાન કરી શામળીએ વહાલો, તેડયા સહુ ગોવાળ;
અખીર ગુલાલ કેશર પીચકારી, છાંટે શ્રી ગોપાળ. ૩
તવતવડી સર્વ સુંદરીરે, સામા મદન મોરારા
નરસૈયાયા સ્વામિપર છાંટે પરસ્પર, કોય ન માને હાર. ૪

૫૬ ૧૧૧ મું.

શામલ શોભતીરે શોભતી રે, શામળીયાને સંગ;
નેહ ઝડ લાગી વાદ ચડી, સહુ ભરી ભરી ભરતી રંગ. ૧
નાચે ગાએ નેણુ નચાવે, મરકલડાં કરતી;
હળવે આવી શામળીયાને, ઉરપર ધરતી. ૨
વદન નિહાળી સરવસ વારે, અખીલ ગુલાલ ઉછાળે;
બળે નરસૈયો વાગ્ન વાળે, માનની મેદ મહાલે. ૩

પદ ૧૧૨ મું.

માનની મોહનશુંરે મોહનશુંરે, ધાઈ ધાઈ ભરતી રંગ;
 અખીર ગુલાલ ઉછાળે અખળા, ફુલી ફુલી અંગ. ૧
 ચીપુક ગ્રહીને શશીવદની, સન્મુખ પાલવ ગ્રહીને તાળે;
 ભુજબળ બીડી ભામની, તે મોહન મધ્યે આણે. ૨
 ચંદ્રબાગા ચુઆ ચદન લખ, વહાલાનું મુખ માંળે;
 ભણે નરસૈયો ભામડણાં લખ, નારી તેણું આંળે. ૩

પદ ૧૧૩ મું.

વનિતા વાદ ચડીરે વાદ ચડીરે, પિયુને પ્રેમ ભરાણી;
 કેશર રમની જોળી દોળી, તે શામા શિર આણી. ૧
 અખીર ગુલાલ ઉછાળે હળવે, ચુઆ ચદન ઘોળી;
 સન્મુખ આવી શામળીયાને, ભરી ભરી નાંખે જોળી. ૨
 ઉમંગી અખળા આલાપે ને ગાય પરસ્પર વાધ્યો રંગ;
 શશીવદની સુંદરવર સાહી, બીડયો અગોઅગ. ૩
 તાળી દધ દધ હાશ કરેરે, મોહનનું મુખ જોતી;
 ભણે નરસૈયો રમની લેહેરે, કામની કેલ કરતી. ૪

પદ ૧૧૪ મું.

કેલ કરતારે કરતારે, વહાવાને વશ કીધો;
 ચુઆ ચદન મુખ માણે, અખળાએ ઉર લીધો. ૧
 પીતાંબર લખ પાતળીયાનું, નીલાંબર પહેરાવ્યું;
 હોહો કહો હરી હવે હાયો, માનની માન મગાવ્યુ. ૨
 ચંદ્રબાગા ચમકતી આવી, રાખ્યાં ખેડને જોડે,
 ભણે નરસૈયો કુસુમેધાવે, કામા લખને કોડે. ૩

પદ સમાપ્ત.

પ્રે મા નં દ.

શ્રાદ્ધ.

રાગ કેદારો.

શ્રીગુરુ ગોવિંદ ચરણે લાગુંછ, સરસ્વતી સારદા વાણી માગુંછ;
ભાવેરે બાપું શ્રાદ્ધ મેહેતાછના તાતનુંછ. ૧
હાળ.

શ્રાદ્ધ સાર સ્થામળો, વરણુવું જુદિમાન;
નરસૈં મેહેતો બક્ત બ્રાહ્મણ, જેનું જુનાગદમાં ભોવન. ૨
બંસીધર નામે બ્રાત મેહેતાનો, જવેર મેહેતી તેની ધરણી;
માણેક મેહેતી નામે સ્ત્રી તે, નરસૈં મેહેતાને પરણી. ૩
માતા પિતા તો મૃત્યુ પામ્યાં, મૃત્તી બાળેવેશે બે વીર;
મેહેતા આચડતા ઉછર્યા, જેવું વરસાદનું નીર. ૪
દ્રવ્ય સંપત્તિ લઈને બેઠો, મોટો વીર ગણો સહી;
સોળ વરસના મેહેતા થયા, પછુ કશી અફલ નહીં. ૫
ગાળો ખાય બાઇ ભોખાઈની, લોક કહે રામ ગોવાળો;
મુણી અંતરમાં દાહ લાગ્યો, પછુ ન જાણે ધોળાપર કાળો. ૬
એક સમે બાળીએ વચન કહ્યું, મેહેતાને લાગ્યો ગાગ;
વનવાસ પોતે આલીઆ, ધરખાર કીધું સાગ. ૭
મન વિષે મહા ચિંતા કરતા, આવ્યા અથોર વનમાંહે;
જોતાં જોતાં એક દેઈ દીકું, અપૂજ્ય સિવનું લિંગ જાહે. ૮
ત્યાં જઈ મેહેતે પૂજા રચી, અંતરમાં ઉલ્લાસ;
કુધા તૃપ્તા તજીને ધ્યાન ધરે, બેઠા રાખી મન વિશ્વાસ. ૯

*અત-ખં: બીકપત્રનો દર્મલો નીકો, સંકર' નીકો સાર;
મેહેતાજીએ હોવાશે કરી, શ્રીધા નમસ્કાર.
ધરખાર આપણું આજ કર, હૈયા રહેવું ઠરી કામ;
સિવ મહાદેવને સેવીને, યામવું વૈકુંઠ ધામ

સાત અપવાસ મેહેતે કચ્યા, તવ રીઝયા શ્રી મહારાજ;
 દેલાસથી પોતે આવીઆ, કરવા ભક્તનું કાજ. ૧૦
 રંડમુંડની કંઠે માળા, વિભૂતિ ચોળી અંગ;
 જટા મધ્યે ગંગા વિરાજે, હ્રમયા શોભે અર્ધાંગ. ૧૧
 વાણન વાજે ડાક ડમર, શંખ શિંગી સાર;
 લીલવટ તિલક પ્રકાશ શોભે, રૂપ સુંદર અપાર. ૧૨
 પોડીઆનું વાહન કરી, બેઠા પુરુષપુરાણ;
 તે ધાનક પ્રભુજી પધાર્યા, શું કહું તેદ વખાણ. ૧૩
 વાધાંજર ઝળકી રજાં, આબૂગણુ સર્પનાં સાર;
 સોગન લાલ શુભાગ્ર રંગ, સોહે મેવંત્રાનો હાર. ૧૪
 કમળની પેરે લિંગ પ્રકાશ્યું, પ્રગટતાં શંકર રાય;
 મેહેતાજી મહાદેવને દેખીને, જોડીને લાગ્યા પાય. ૧૫
 કરજનેડી મુખથી વર્ણવે, નમો નમો આદિ ભગવાન;
 બોળાનાથે શિર હાથ મેલ્યો, માગ ભક્ત વરદાન. ૧૬
 ત્યારે મેહેતાજી કહે, હવે શું મારું, દર્શન પામ્યો સાર;
 વર મારું તમને નિરખ્યા, તેવા નિરખું દેવ મોરાર. ૧૭
 પ્રેમ ધરી પ્રભુજીને નિરખું, ઐટલો પહોંચાડો કોડ;
 સુણી વચન ને શંકર રીઝયા, મેહેતાને રાખ્યા જોડ. ૧૮
 આજ તુજને હરિ નિરખાવું, આશા પૂરું મન તણી;
 બોળાનાથ દાસ સંગે, લઈ આશ્યા વૈકુંઠ ભણી. ૧૯
 વલણ.

વૈકુંઠમાં શિવ આવિયા, પૂરવા ભક્તની આશરે;
 ગોખી ગોવિંદ લીલા કરે ત્યાં, રમતાં રાસ વિલાસરે. ૨૦
 કડવું ૧ છું-રાગ મારૂની ચાલ.

અદ્ભુત લીલા રાસ વિરાજે જી, ગોપિકા ગાય ને વાજિત્ર વાજે જી;
 દર્શન જોતાં ભવ દુઃખ બાજે જી, જોઈ સુખ પામ્યા શિવ મહારાજે જી. ૧
 ભુવન ભારે ચંદ્રપ્રકાશ જી, વૈકુંઠ શોભે શરદ આકાશ જી;
 માણેક મોતી ઝવેર બહુ ઝળકેજી, અદ્ભુત શોભા યકી મન હરખે જી. ૨
 હાળી.

મન હરખ્યું મહાદેવજી તણું, દીકું વૈકુંઠનું તેજ ધણું;
 મૌઝે આગતા દીધા શિવસ્વામા, ઐટલે રમતી દીડી યજ્ઞ રામા. ૩

- મૂકી દીધું ખેલનું. કાજ, મનમાં ઘણી વધારી લાજ;
સદાશિવને આવતા જાણી, સામા આવ્યા સારંગપાણી. ૪
- હરિને રૂપ ને તેજ અપાર, નરસૈયે નિરખ્યું નિરધાર;
નરસૈયે ઝોળખ્યા શ્રી ભગવાન, કીધો પ્રેમે દંડવત પ્રણામ. ૫
- પછે હરિહર દબે મળીઆ, પ્રભુ શિવને ચરણે નમીઆ;
હરે ઊઠાડ્યા ગૃહી હાથે, પ્રભુને ચાંપ્યા હૃદયા સાથે. ૬
- ભુજ બંધન વાંસા પૂઠે, પ્રેમ આલિંગન નવ છૂટે;
પછે મુખ અન્યો અન્ય જોયા, શિવનાં આંસુ શ્રીહરિએ દહોયા. ૭
- પછે હરિ પૂછે સમાચાર, કહો કેમ કૃપા કરી ત્રિપુરાર;
મુજ ઉપર દયા કીધી ઘણી, પધાર્યા મુજ મંદિર બાણી. ૮
- હું તો મહા સુખ પામ્યો આજ, મુજ સરખું કહોતી કંઈ કાજ;
ખીનું મનુષ્ય કોણ છે આ સાથ, કયમ આ દામ દેખાડ્યો નાથ. ૯
- સદાશિવ કહે જાણો છો મહારાજ, શું અજાણ થઈ પૂછો વૈકુંઠરાજ;
એ તો દાસ તમારો જાણીએ, ઓધવ વિદુર સમાન ગણીએ. ૧૦
- એ તો મહાભક્ત છે, શિવ વરણે, એને રાખો તમારે ધરણે;
એ તો ધ્યાનજ તમારું ધરે, તમ દર્શનની ઇચ્છા કરે. ૧૧
- શિવે સઘળી કહી માંડી વાત, સારે રીઝ્યા વૈકુંઠ નાથ;
વળી હસિને બેસ્યા સુંદરસ્થાન, કહોતી એનું શું છે નામ.* ૧૨
- સદાશિવ કહે સુણીએ શ્યામ, એનું વિપ્ર નરસૈયો નામ;
તવ નરસૈયો જઈ લાગ્યો પાય, મસ્તક કર મૂક્યો વૈકુંઠરાય. ૧૩
- જા તું ભજતો રહેજો મૂને, હું સદા પ્રસન્ન છઉં તૂને;
એવું હરિએ આપ્યું વરદાન, બોળાનાથ થયા તુષ્ટમાન. ૧૪
- હરિ મહાદેવને કહે છે સાંચ, પધારો મુજ મંદિરમાંચ;
હરિહર ભુજ જાલી આવે ભુવન, નરસૈયો આનંદ પામ્યો મન. ૧૫
- શિવ શ્યામ આવ્યા મંદિર મોઝાર, ગોપિકા ઉભાં થયાં તેણી વાર;
સદ્ લાગ્યાં શિવને પાય, બેસાડ્યા આસને શિવરાય. ૧૬
- નાથે નેત્ર સમસ્થા કરી, પૂજ થાળ લાવી સુંદરી;
જડાવ ઝારી ભરી ગંગાજળે, પ્રભુ મહાદેવનાં ચરણ પખાળે. ૧૭

લીધું ચરણામૃત અંજલિ ભરી, મોડરા પ્રકારે પૂજા કરી;
 પ્રદક્ષિણા કરી લાગ્યા પાવ, હરિ વીંજણે દોળે વાવ. ૧૮
 શુભ યાજ્ઞ લાવી યોગીજન, માંહે શાક પાક પકવન;
 તે મહાદેવની આગળ ધરી, હરિહરે એકદાં પ્રાશન કરી. ૧૯
 ભોજન કરી ઉઠ્યા ભગવાન, સદાશિવ આનંદ પામ્યા મન;
 જોઈ કૃષ્ણજીતણાં ભુવન, આનંદા છે શિવરાજન. ૨૦
 બહુ શોભા અપરમપાર, જોઈને રીઝ્યા ઉમિયા ત્રિપુરા;
 રાખ્યાએ સુતા શિવ અવિનાશે, હરિ મહાદેવનાં ચરણ તળાંસે. ૨૧
 હરિહર બેઠા એક હુલ્લાસ, કરે ગોઠડી વિવિધ વિલાસ;
 વાત પ્રીતે કરી રડી પેર, મહાદેવજી કહે હવે નશું ધેર. ૨૨
 હરિ કહે પધારજો ફરી, આજ તો ધણી કૃપા કરી;
 હું તો તમારો છઉં પુષ્ટ, મુજ ઉપર રાખજો કૃપા દૃષ્ટ. ૨૩
 એમ હરજે હરિ મનમાં, ફરી ફરીને લાગે પાવ;
 પાપે લાગ્યો મનનો સાથ, દીધી આશિષ ઉમિયાનાથ. ૨૪
 વળી બોલ્યા સારંગપાણી, મારી વાત સુણો શૂલપાણી;
 તમે તમારે નજો કૈલાસી, આ ભક્ત રહેશે અમારે પાસે. ૨૫
 ત્યારે બોલ્યા શિવ મહારાજ, એનાં કરજો રડાં કાજ;
 એને દાસ કરી થાપજો, એને રક્ત ગમે તે આપજો. ૨૬
 ત્યારે બોલ્યા શ્રી અવિનાશ, મુજ પ્રાણુથી અધિકો દાસ;
 વાત નિર્ભય માનજો સાચી, સુણી સદાશિવ રણા મન રાચી. ૨૭
 પછે બોળાનાથ ગયા કૈલાશ, મેહિતોજી રણા હરિને પાસ;
 હરિએ હેતે આપ્યો પરસાદ, અંતરમાં ધમ્મજા ધણી વાધ. ૨૮
 નરસૈયો પામ્યો દરશન, ■ પૂરણુ પ્રણુજી પ્રસન;
 રમ્યું વૈકુંઠ જોવા જવું, બ્રહ્મા ભેદ ન જાણે તેવું. ૨૯
 હરિ રૂપનાં ન ચાવ વિખાણુ, જાણે *જિગ્યા કોટિક ભાણુ;
 શોભે વદન અણુજ બહુ પ્રકાર, ચળકે કોટે કૌસ્તુભ તેજ અપાર. ૩૦
 હરિનાં લોચન કમળ સમ સાર, ભાલે તિલક તે શોભા અપાર;
 મસ્તક મુકુટ રણો છે જગડી. કાને કુંડળ રણાં છે લગડી. ૩૧

- અધર ઝિંખની શોભા ઘણી, સુખમાં દાંત કળી દાડમની;
 પીતાંબર રહ્યાં જમમગી, કુકુમ ચરણ કંઠે દુગદુગી. ૩૨
- છળી પાતળી મુખે હસે, બરચૌવન બાળેવેગે;
 અંગ કોમળ નાભી કમળ સરખી, વ્રજ વનિતા મોહે છળિ નરખી. ૩૩
- હરિએ શણુગાર સર્વે સજિયા, વાંસળી વાય વિકૂલ રસિયા;
 કેશ છટે બાવન વીર, નિરખું જોભા સ્યામ શરીર. ૩૪
- હરિની દષ્ટિ કરે કમાન, વ્રજ વનિતાના હરખે પ્રાણ,
 મધુરી વાણી બોલે મુખ, જોષ પ્રમદા પામે મુખ. ૩૫
- ત્રિભંગી વરણાગી કટિ વંક, રૂપ કળાએ વાળ્યો આડો અંક;
 અંત્રિક્ષ દેવતા નિરખે ગગન, નરસૈં જોષ જોષ હરખે અંગ.† ૩૬
- ખીજી શોભા અપરંપાર, થાયે તેજતણો ઝાંકાર,
 હ્યાં તો ગાંધર્વ આનંદ સાજે, રાસ મંડળ વેણ વાજે. ૩૭
- શોભે કુંજ વાડીનો રે ચોક, ગોપી ગોવિંદ કરતાં જોષ;
 હ્યાં રાસ આરંભન થાય, વાજે વાજિત્ર ગુણિજન ગાય. ૩૮
- સોળ સહસ્ર નારી સંધાય, કરે કીડા વૈકુંઠનાય;
 રસ ભર્યાં રાધે ને સ્યામ, ગોપી ગોવિંદ છે પૂર્ણ કામ. ૩૯
- મુખે ગાતાં મધુરા છદ, મધ્યે વિરાજે બાલમુકુદ;
 જોવી પીજળી આભે અળકે, એવા મંડપમાં સ્યામ ઝળકે. ૪૦
- હરિ મુકુટ દર્પણુ તો આપ, તેમાં જણાય એ અબળાનું આપ;
 નાચે નારી થે થે કાર, રાસડું મગ્ન છે વિશ્વાધાર. ૪૧
- બહુ કામ પૂર્ણુ મદ ગોપી, હરિને કંઠે બાંહોડી આરોપી;
 તેવા સ્યામ રતિ યુદ્ધે શૂર, આલિગન અંખન દેતા અધૂર. ૪૨
- અનેક લીલા થાય બહુ ખેલ, વેશ નવ નવા લાવે એ છેલ;
 રાસ રમતાં મનકું રાચે, નરસૈંથો સખી ચહ નાચે. ૪૩
- વાજે તાલ મૃદંગ ને અંગ, સુખ માગર વાંચે દંભ;
 કરતાં ફૂંડી લજ્જા મેલી, રમે રાધા થઈ અલંકારી ૪૪

* પ્રત ખ-વધુ કડી, 'અધર ફલ નાગિકા લીની, કુખમાં દંડ અંગે વરે સુની.'

† પ્રત ગ-'વેણે હરે વિનતાના પ્રાણ.'

‡ પ્રત ગ-'એકાંતિ દેવતા ન દેખે, તે નર રાષ્ટ્રો નરકે કેએ.'

§ પ્રત ખ: 'રસ.'

બુલ બુલામણી રમે નારી, ખેલે શ્રીકૃષ્ણ નાથ વિહારી;
 રમતાં ગોપીએ ધણે અભિમાન, અનર્ધાન થયા ભગવાન. ૪૫
 ગોપી વ્રેહે આકુળ થઇ ખોળે, જુએ વનસ્પતિ બાધી ડાલે;
 પૂછે એક એકને હરિ દીક્ષા, કહીં એમ ગયા છે મીક્ષા. ૪૬
 જુગને જોતી ચતુરાં ગધી, હરિએ વિરહની જ્વાળા મેલી;
 રાધા જોડે વળગાડી મોહે, જોઇએ નરસંયાનું મન મોહે. ૪૭
 ધણું ટળવળાં અભીજન, ત્યારે આવ્યા જુગજીવન;
 બહુ વારે મળિયા હરિ, વળી રાસ રમે ફરી ફરી. ૪૮
 એક એકને ભુજ ગૃહી રાખે, અન્યે અન્ય સુધા રસ આપે;
 ધણું રૂપ રસાળુ જોઇ, ત્રિભુવન ધણી રલા છે મોહી. ૪૯
 યુખન કરી અગ ઉપર ઝુલાવે, સહના વ્રેહેના વહ્નિ સમાવે;
 રીસાવે રાધા મનાવે દૂતી. એવી નવી નવી લીલા થતી. ૫૦
 નહિતમ શોભા ધાય છે ધણી, રમે રાસ દિવસ ને રમણી;
 ગોપી રૂપ શણુગારે ભરી, ઝોલી રગ ભરી ચુંદી. ૫૧
 સૌનાં શાં શાં કંઈ વખાણુ, વિપત્તિ પુરુષ જાંધ્યો પ્રાણુ;
 ગોપી લાડ કરીને વર ભાગે, આવી હરિ સાગી ખોળા નાંખે. ૫૨
 સૌને હૈડે હરખ ન થાય, સર્વને સુખ આપે વૈકુંઠરાય;
 રાસ મહળ લીલા ખીલે, નરસંયો જોઇ જોઇને ફૂલે. ૫૩
 એ ગતિ બ્રહ્મા નવ જણે, શું ગર્જુ કવિતા વિખાણે;
 ભેદ નવ જણે શકરે, ભક્ત માટે એ લીલા કરે. ૫૪
 કહેતાં ચાર જુગ વહી જાય, તોય લીલા પુરી ન થાય;
 વ્રજની શોભા વૈકુંઠ માંહે, હરિ અખંડ રાસ રમે છે ત્યાંહે. ૫૫

વલણુ.

અખંડ લીલા હરિ રમે, શોભા અપરમપારરે;
 જોવો ચાંદરણીમાં ચંદ્રમા, એવા ગોખે દેવ મોરારરે. ૫૬

કડવું ૩ જું-રાગ ધન્યાશ્રી.†

વૈકુંઠ ધામની ગોભા સુંદર, કહેતાં ન આવે પારછ;
 ગોપી ગોવિંદની અદ્ભુત લીલા, નરસૈ નિરખે નિરધારછ. ૧

† પ્રત અ-‘નરસૈયાને અચરજ હોયે.’

† પ્રત અ-‘રાગ કેદારો.’

- મન ઉદ્ધાસે હરિમુખ જોતાં, વીત્યા દિન એકવીશજી; ૨
 દિવસ આવીશમે મેહેતાજી પ્રત્યે, બોલ્યા શ્રી જગદીશજી.
 મેહેતાજી એક વાત સાંભળો, કહે છે વૈકુંઠ રાયજી.
 અમૃતમય રસ ભાવે પીતાં, છવ તૃપ્ત ન થાયજી. ૩
 તે માટે તમે ઘેર પધારો, સુણો કહું વાતનો મર્મજી,
 ઋષિની પુત્રી સ્ત્રી તમારે, તે સાથે માંડો ગૃહસ્થાશ્રમજી. ૪
 દૃષ્ટો તેવી ત્યાં લીલા ગાળે, મનશું બાંધી પ્રતિબંધજી;
 અંતકાળે અર્ધિ આવજો, હવડાં કરો સમાર સંબંધજી. ૫
 ત્યારે મેહેતાજી કહે સુણીએ સ્વામી, ત્યાં ગયાનું શું વરણજી;
 માયામાં મુને શીદ મોકલો, રાખો તમારે શરણજી. ૬
 લૌકિક પીડા મુજને નડજે, બૂલી જઈશ તમ નામજી;
 જન્મ અકારણ થાશે મારો, ક્યાંથી પામીશ ચરણ વિશ્રામજી. ૭
 મન માન્યો કરો મોહન, હું તો દાસ તમારોજી;
 તમ વિના પ્રાણુ જશે મારો, શાને આંખ આગળથી કાઢોજી. ૮
 સારે હસીને હરિ બોલ્યા, તુ માંભળ કેવળ બક્તજી;
 જોગીને હું જુગે મળું, મંસારીને મળું તુર્તજી. ૯
 જે કા ચિત્ત રાખે મુજ ઉપર, હું રહું તેની પાસજી;
 સંસારમાં રહી માફ નામ લહે, તે તો પૂરણ દાસજી. ૧૦
 માટે તમે ગૃહસ્થાશ્રમ પાળો, જેને દારે આવે સંત સુહાયજી;
 જોગી થઈ આડખર કરી, ધૂળ અંગે ધાલ્યે શુ થાયજી. ૧૧
 ધણું ધણું શું કહીએ તમને, વીનવે જુગજીવનજી;
 અંતકાળે અહીં આવશો, હવડાં જાઓ ભોવનજી. ૧૨
 હું તો તમથી ક્ષણ નથી વેગજો, એક દિવસ ને બીજી રચણજી;
 કષ્ટ પડે સારે મુજને મતારજો, હું આવીશ તતક્ષણજી. ૧૩
 હરિ વચન મેહેતો માથે ચઢાવી, લાગ્યા પ્રભુને પાયજી;
 પ્રદક્ષિણા કરીને આજા માગી, જૂનાગઢમાં જાયજી. ૧૪
 મેહેતાજી મનસું વિચારે, મુને હરિહર જોઈ મળિયાજી,
 જેમ રકની ઉપર રાજા ત્રહ્યો, જન્મ મરણ દુઃખ ટળિયાંજી. ૧૫
 શ્રી હરી મુજને મળ્યા પણ, મૂકી દીધા ફેકજી;
 ફરીને જઈશ સંસારમાં, સારે લાં હાંસી કરશે લોકજી. ૧૬

હરિ વચન હૃદયએ લખી રાખ્યાં, મેહેતો હૃદયમાં રાસ સંભારેછ; ૧૭
 તાજ વાતા ને ગીત ગાતા, આવ્યા જૂનાગઢ મોઝારછ. ૧૮
 આવીને બાબીને ચરણે નમ્યા, દીધું આશિર્વચનછ; ૧૯
 શ્રીહરિ ને હર મુજને મળ્યા, તેહ તમારૂં પુન્યછ. ૨૦
 પુન્ય તમારૂં માત મારી, મુજને હેતે મળીઆછ; ૨૧
 ગાળ નહીં એ આશિષ દીધી, જન્મ મરણ દુઃખ ટળિયાંછ. ૨૨
 મેહેતાછને કહે બાબી, મોડાની શુદ્ધચાશખરે; ૨૩
 ઋપિની પુત્રી સ્ત્રી તમારે, સતી સાધવી પર્મછ. ૨૪
 વલણ.

સતી માધવી નાર સાથે, મેહેતે માંડ્યો શુદ્ધચાશખરે; ૨૫
 સેવા સ્મરણ ને હરિભજન, નિત્યે કરે ઉન્નવલ કર્મરે. ૨૬

કહ્યું ૪ શું-રાગ વેરાડી.

મેહેતાએ માંડ્યો શુદ્ધચાશખ, ઋપિની પુત્રી ને પરિવ્રજ; ૧
 શાલિયામની એવા કરે, કશી માયા હૃદે નવ ધરે. ૨
 નરનારી ખટ કર્મ કરે, તનમન પ્રભુછને ગણે; ૩
 સામગ્રી જે લાવે ધર માંહે, પેહેલે પ્રભુછને ધરાવે લાંહે. ૪
 એક સાધુ જમાડીને જમે, રાખે સંતોષ લોભ નવ કરે; ૫
 નિલ સવારે કીર્તનનો નેમ, તે ગાઇને કરે બોજન. ૬
 માણેક મેહેતી સાધવી સતી, જરા વચન લોપે નહિ પતી; ૭
 કથ કહે તે પ્રમાણે આવે, હરિ ઉપર બહુ રાખે વદાલે. ૮
 અંતરમાં પતિ સેવા ઇચ્છે, પરમેશ્વર તે કંથને પ્રીછે; ૯
 હરિ સેવાનો ઉદ્યમ કરે, રાત દિવસ કીર્તન ઓચરે. ૧૦
 પણ ન વીસરે પ્રભુનું બજન, વિશ્વંભર પૂરું પાડે અન; ૧૧
 વૈષ્ણવ સાધુ પુરમાં કહેવાય, મેહેતાનુ નામ લેતાં પાતક જાય. ૧૨
 નાત સગાંથી અગમા રહે, સંસારી વાત મનમાં ન લહે; ૧૩
 દેહ મંસાર, ચિત્ત હરિપર રહે, નથી ઇચ્છતા ધર મમત્વ શહે. ૧૪
 મોના રૂપમાં ઘુણથી ગણે, માયા કોડી ન રાખે કને; ૧૫
 દરખ મોક નવ રાખે મન, બારે માસના સરખા દિન. ૧૬
 ઝોની નવ કરે કુચલી વાત, ઇદિછત બંનેની જાત; ૧૭
 અંચળ ચિત્તને વશ કરી રાખે, મન ઉલ્લાસે હરિ શુણ બાળે. ૧૮

- કરે સેવા સ્મરણુ ને શાન, મર્યાદામાં રહે સાવધાન;
માયા પુંજમાં માળ ને તાળ, કામકાજમાં રામ ગોપાળ. ૧૦
- કીધો જન્મ સફળ ગુણુ ગાઇ, વચ્ચ કીધા છે જલ્દવરાઇ;
અત્ર વસ્ત્ર રિધસિધ ને કામ, સર્વ પૂરું પાડે હરિ રામ. ૧૧
- લેહે લાગી હરિમાં મન, કશી વાતની નવ રહે ન્યૂન;
એ રીતે પાળે ગૃહસ્થાશ્રમ, પ્રભુ રાખે લજ્જા ને શરમ. ૧૨
- લૌકિક વાત એ જાણે શેની, જો ન જાણે દિવસ કે રેણી;
અનેક ભક્ત કહાવે છે સદી, પણ મેહેતાજીની તોલે નહીં. ૧૩
- જેનું ચિત્ત પ્રભુજીમાં વસે, કદી માયામાં મન નહીં ધસે;
કુપાત્ર આજ્ઞણુ નાગરની નાત, તે તો જણાવે પોતાની જાત. ૧૪
- સહુ મેહેતાનું હારચન્દ્ર કરે, કુટુંબનું કે માણસ નવ ગણે;
ભાઈ ભોગ્ગઈ લજ્જા નવ રાખે, ન ઘટે તેનું મુખેથી ભાખે. ૧૫
- નહીં ઉદ્ધમ થયો શ્રીપાત, હવે એને શી નાત ને જાત;
એને કુળ કુટુંબનું શું છે કામ, હરિ જાણને બોલ્યું નામ. ૧૬
- નાત સંગાયે અળગો રહેશે, સારે માથે દામ કોણુ દેશે;
આખો દિન ધરે હરિનું ધ્યાન, તોહે નવ થયો દોલતવાન. ૧૭
- હાલી કરે છે દેવની વેઠ, નવ જાણે સંસાર વિવેક;
પેટે પડશે પુત્ર દીકરી, (તેનો) વિવાહ કરવા આવશે હરી. ૧૮
- આવીને હગશે એનો રામ, નાત જાતનું નવ પડે કામ;
ટાણુ માંડીને સગાં નોતરશે, કદી પાશેર મીઠું ન વાપરશે. ૧૯
- મા આપનો દહાડો ન જાણ્યો, એથી પેટે શે ન પડ્યો પાહાણો;
નવ જાણે સંસાર માર્ગની રીત, સારે માટે ન જાણે ધીટ. ૨૦
- વાંચી ચોપડો ખાતું ડાળે, બેડો આપદાદાનું નામ બોળે;
વગોવી મૂઝું હરિનું નામ, ભક્ત થઇને ધૂતી ખાએ ગામ. ૨૧
- થેલો હજે તો ગાંજ્યો જગે, -તેનું માને તે ઘોઝા ખાશે;
કોણુ જાણે હરિ શું ન્યાલ કરશે, અફલાઈ કૃટાઈને મરશે. ૨૨
- તાળ વગાડી કપાળ ફેટે, એ તો રંડા મુઝાને લૂટે;
છાપાં ભરીને કાયા જાપે, લીધે તેનું પાછું નવ આપે. ૨૩
- લોકને દેખાડવા ઝાલી જપમાળી, કઇને ગળે દીધી હજે પાળી;
એ કપટીને હરિ ક્યાંથી. મળે, મુખ જોઇએ તો ખાવા ટળે. ૨૪

દોર બસાં એવા માણસથી, નાગરી નાત વાત એમ કરતી;
 સૌ અંકાર મત્સર બચ્ચાં બોલે, મેહેતાને મન સૌ નૃષ્ટને તોલે; ૨૫
 બલે બકવા કરતાં એ મુખ, જરા મન નવ ધરે દુઃખ;
 દરી ઉપર સંતોષ રાખે, આમથી સુખીને આમ કાઢી નાંખે. ૨૬
 કરે દરિ નિંદા તેનું કર્મ બંધાએ, મારે આશરે વૈકુંઠરાએ; ૨૭

વલણ.

આશરે વૈકુંઠ રાખે, બટ પ્રેમાનંદ બોલે વાણી રે;
 અવગડ પડે સારે આવશે, પોને મારગ પાળી રે. ૨૮

કંઠવું ૫ મું. રાગ આશાવરી.

એક સમે મેહેતાછને મદિર, બાબી આવ્યાં નોનડું દેવારે;
 મેહેતાછ નથી જાણતા, કે શ્રાદ્ધ સંવત્સરી હોય કેવારે. એક૦ ૧
 મેહેતાછ કેવળ રસમાં ગ્રીસ્થા, કરે દરિનું કીર્તનરે;
 સંસારની વાત નથી જાણતા, રાખે છે દરિ પર મંનરે. એક૦ ૨
 બાદરવા વહી પંથમાં ને, દૂતો તે શુકર વારરે;
 મેહેતાછના તાતનું શ્રાદ્ધ, કહીએ તેજ દહાડેરે. એક૦ ૩
 અરસે મેહેતો નિર્ધન કહાવે, શ્રીમંત મોટા વીરરે;
 શ્રાદ્ધ સંવત્સરી તે તો પાળે, કરે પોતીકે મંદિરરે. એક૦ ૪
 તેણે કુટુંબ સૌને નોંતરાં દીધાં, સંભારી પેર પેરરે;
 સકળ સર્ગાને દેઈ કરીને, છેલ્લી આવી મેહેતાને ઘેરરે. એક૦ ૫
 મેહેતોછ કહે આવો બાબી, કૃપા કરી મુજ બોવંનરે;
 માણેક મેહેતી બાબીછને દેખી, બેસવાને લાવી આસંનરે. એક૦ ૬
 અલંકાર મદની બરી બોલતી. તે એકી પાટલા ઉપેર રે:

- સારી માડી કદીએ ન માંડી, બ્યારે લ્યારે અમારા ઉપરરે; એક૦ ૧૧
પાશેર મીઠું કદી ન વાપચું, બળ્યું તમારું જીવતરરે.
- જૂડું ઘર માંડી કદી સગાં ન નોતર્યાં, નવ કચું રૂડું કાજરે; એક૦ ૧૨
શટક લખને જમવા આવતાં, મન નથી આવતી લાજરે.
- તાળ વગાડીને કપાળ ફૂટતો, હરિગુણ ગાતો મોટે સાદરે; એક૦ ૧૩
કથા કહીને ફળ લગ્નચું, કદી ન કચું માખાપનું આદરે.
- એમ કધક દહાડાનો ઉભરો કાટપો, સુણી મેહેતીને લાખ્યાં બાણુરે; એક૦ ૧૪
માણેક મેહેતી રૂવે હૃદય દાટતી, એ હરિનિર્ધન થયાં નિર્વાણુરે.
- સંપત્ત હોય તો મગાં નોતરીએ, (પણ) નિર્ધન કરીએ શી પેરરે; એક૦ ૧૫
આટલી બોલી શાને સાંભળીએ, શ્રાદ્ધ કરીએ આપણે ઘેરરે.
- એ બોલે તે માથા ઉપર, સત્તા હોય તો સામાં થઈએરે; એક૦ ૧૬
નિર્ધનનું જીવ્યું ધિક્કાર છે, જે નીચું જોઈને ખાઈએરે.
- એમ નિઃશ્વાસ મૂકીને નીચું બાજ્યું, નેત્રેથી વહે છે પાણીરે; એક૦ ૧૭
માણેક મેહેતીના મનની વારતા, મેહેતે સધળી જાણીરે.
- અબળાને ધણી દુખણી જાણી, મેહેતે મનસું કચો વિચારરે; એક૦ ૧૮
આજ શ્રાદ્ધ કઈ તો મેહેણું ટળે, અર્ધી આપશે દેવ મોરારરે.
- કંઠણ વચન મેહેતો દેએ ધરીને, પછે બોલ્યા બાબી પ્રત્યેરે; એક૦ ૧૯
આજ શ્રાદ્ધ કરશું અમે, જમવા આવજો સાથ સમસ્તરે.
- ત્યારે ફડફડતાં બાબી બોલ્યાં, ભક્ષે કરે તમારે ઘેરરે; એક૦ ૨૦
અમે સર્વે જમવા આવશું, ખર્ચ આજ ઉગચું રૂડી પેરરે.
- મોટે ઉપાડે જૂડું ઘર માંડ્યું, કદી ન વાજ્યો ઉત્તસકારરે; એક૦ ૨૧
અમેએ તો ધણા દિવસ કચું, આજ તું કરશે તો શાનો પાડરે.
- અહ્યા તારેએ બાપને એનોએ બાપ, એવા બોલથી શું બીધીરે; એક૦ ૨૨
કોને નામે કદી ધૂળ ન ઉડાડી, શું એકે ચોરી કીધીરે.
- અહ્યા બોલે છે તે પાળજે, નહિ તો કુંકજે દીવાળુરે; એક૦ ૨૩
જમવા આવીશું ને પાછા જઈશું, તો ચારો ઉજળાપર કાળુરે.
- ત્યારે કરજોડીને મેહેતો કહે છે, વેહેલાં આવજો મારે ઘેરરે; એક૦ ૨૪
તમે ઘરડાંના પ્રતાપથી, કઈ સામગ્રીની પેરરે.
- અહ્યા નહોં કરે તો નાકજ નીચું, બડારો બજનંરે; એક૦ ૨૫
બડબડતી ફડફડતી ચાલી, ભાબી પોતાને બોવંરે.

- ઘેર આવી ને રૂડી વાત લાવી, સ્વામીને સધળું કત્યુંરે; એકં ૨૬
 સ્વામી કહે નરસંચો કરે તો, સદુથી સારૂ ચયુંરે.
 મેહેતાશુ કહે માણેક મેહેતીને, જામ નોંતરાં દો હામો હામરે; એકં ૨૭
 ચિંતા જરા મનમાં નવ ધરસો, પ્રભુ કરશે આપણું સિદ્ધ કામરે.
 શુકલ સગાં નાત કુટુંબ સૌને, રખે કાષ્ઠનું ધર નિસરાવેરે; એકં ૨૮
 આપણે ગરીબને ફરી ફરીને, નહિ આવે અવસર આવોરે.
 પતિની આત્મા લઇને ચાલી, રાખી દરિ પર મામરે, એકં ૨૯
 શુકલ સાધૂ નાત કુટુંબ સર્વે દીધાં, નોંતરાં હામો હામરે.
 સારે નાગર સર્વે પૂછે મેહેતીને, હમણાં બાબીશુ દઇને જાવરે; એકં ૩૦
 પાછળથી તમો કેમજ આલ્યાં, શું જૂદુ કરો ધરમાંયરે.
 મેહેતી કહે સાં ના હરી છે, માટે કરીએ અમારે ઘેરરે, એકં ૩૧
 બાળ ગોપાળ સૌ વેહેલાં આવજો, કૃપા કરી અમ ઉપેરરે.
 સારે નાગરકપટી સૌએમ વિચારે, શું જમાડશે એ બીખારીરે; એકં ૩૨
 નોંતરાં કાઈ માને નહીં, ના કહે સદ નર નારીરે.
 સુણીને મેહેતી ખેદ પામ્યાં, આલ્યાં નાત શેઠને ઘેર કહેવારે; એકં ૩૩
 ચરણે લાગીને નોંતરાં દીધાં, આવજો સદુકો જમવારે.
 જોડેને ઘેર ના હરી છે, માટે કરીએ અમારે ધામરે; એકં ૩૪
 રૂંક લોક અમ સરખાનુ આટલું, પાર પાડજો કામરે.
 નોંતરૂં કોઈ માનતું નથી, અમને જણીને લાચારરે; એકં ૩૫
 કચ્છો સામાન જગડે નહીં, તમો કહાવો સૌને હારરે.
 ત્યારે શેડીએ કહે સૌ જમવા આવશે, શું તમોએ કઈનાત બહારરે;
 નાતુ ગોર તાલખાનલેડાએ, દેવડાલ્યાં નોંતરાં હારેહારરે. એકં ૩૬
 અહંકાર મદની ભરી બોલતી, તને-વાત તે ખરે ખરીરે;
 તમો જોગી જોગણુ જમવાને આવજો, આખરે નાત નાગરીરે. એકં ૩૭
 આજ ત્રાહ્મ છે તમારા આપનું, વેહેલાં આવજો ધેખી કરો તૈયારીરે;
 વેરાગી વહુને વેહેલી મોકલજો, ભરતું છે ધોપામી નારીરે. એકં ૩૮
 તમો હરી ભથ્થને નામજ બોલ્યું, કદી ન કરો માણીજને તાંહીરે;
 બ્યારે કહીએ સારે જમવા આવો, પાડો ત્રણ બોલશે આંહીરે. એકં ૩૯
 સાચું જૂદું કદીએ નથી કહેતાં, નથી તેડતા યાચે ફકડીરે,
 છેલ્લું નોંતરૂં હું દેઉં છું, હવે નહિ દેઉં કાઠે ગખડીરે. એકં ૪૦

કેવી તાળીઓ પડે લોકમાં, નાક વઢાય એનું આજરે;
 મારા સમ જો તમે ભાઈનું તાણો, એને કરવા દોની કાજરે. એકં ૪૧
 સુણી બંસીધર કંઈ નવ બોલ્યા, નારીને કલે રહારે;
 માણેક મેહેતી નોતરું દધને, તલ્લણ વિદાય થયાં રે. એકં ૪૨
 (પછે) ભાણેજ જમાઈને નોતરાં દીધાં, કીક દાક સદ્દને ત્યાંયરે;
 સર્વે કામ પાકુ કરીને, પાછાં આવ્યાં મંદિર માંયરે. એકં ૪૩
 ઘેર આવીને સૌ વાત કહી, દીધાં નોતરાં સૌને ઘેરરે;
 ચતુર શિરોમણિ સ્વામી મારા, કરો સામગ્રીની પેરરે. એકં ૪૪

વલણુ.

પેર કરો સામગ્રી તણી, બારણે થયા બપોરરે;
 નોતર્યાં છે તે આવશે, કરશે રોર બકોરરે. ૪૫

કડધું ૬ કું-રાગ માઝની દેશી.

મેહેતી કહે છે મેહેતાજીને, દીધાં નોતરાં ઘેરે ઘેર; .
 ચતુર શિરોમણિ સ્વામી મારા, કરો સામગ્રીની પેર. ૧
 હા બણીને હવે પસ્તાણા, હવે વયે શી કરૂં આંહે;
 મીઠાથી તે સર્પણુ લગી, કાંઈ નથી ધર માંહે. ૨
 નિર્ધનને કોઈ ઉછીનું ન આલે, કહેશે પાછું નહિ આપે,
 આધાર વિના આકારો ચડતું, લાગ્યો છે મહા સંતાપ. ૩
 આજ આપણું ભજન ચૂક્યાં, અણુચિત્તો ચથોં અદાપ;
 ભાભીજી દુઃખ દેવાને આવી, નડતું કોણુ જનમનું પાપ. ૪
 શ્રાદ્ધ સારવાની તેવડ નથી, તો સ્વામી શી કરીએ પેર;
 આ વેળાને કાજે મેં તો, શે નવ સધસું ઝેર. ૫
 એક વાળી મારા સૌભાગ્યમાં છે, જો તેથી સરતું હોય તો લીજો;
 ખીજો ઉપાય કરો નથી, સ્વામી કેમ પેર કારજ કીજો. ૬
 નાગરી નાતમાં હાંસી યાશે, ને ભડાશે ભજનન;
 ઉછીનું લાવવાનો વગ નથી, છે સૌ આપણા દુશમન. ૭
 વગર વાંકે વીગવી મૂકે છે, હવે જમણાં દેશે ઝામ;
 કહેશે જમવા તેડીને ભૂખ્યાં કાઢ્યા, પછે રહેવાનો નહિ જડે હામ. ૮
 માટે ધીરજ હું કેમ ધરૂં, મુને ચિંતા થાય અપાર,
 ચતુર શિરોમણિ સ્વામી મારા, વેહેલા સમરો દેવ મોરાર. ૯

- ત્યારે મેહેતો કહે મેહેતી પ્રત્યે, તું આકળી કાં યાય;
મુને તો દદ વિશ્વાસ છે, ખરચી મોકલશે વૈકુંઠરાય. ૧૦
- હરિએ અનેક ભક્તનાં કારજ કીધાં, મારે છે પ્રભુપર લેહેણું;
લાજ રાખશે યશોદા નંદન, ટાળશે નાતનું મેહેણું. ૧૧
- તું ધીરજ ધર દૈડા વિખે, એ અનાથ નાથ મહારાજ;
હમણાં ખરચી મોકલી દેશે, ને સરશે આપણું કાજ. ૧૨
- ત્યારે ગદગદ કહે મેહેતી બોધ્યાં, રદન કરતાં બદ્ધ;
સ્વામીજી ધીરજ કેમ ધરૂં, આ વેળા જોઈએ સદ્. ૧૩
- એક ઘડીને વિલંબ યાય તો, જશે આપણી લાજ;
નાગરી નાતમાં હાસ્ય યાશે, તેથી મૃત્યુ સારૂં આજ. ૧૪
- ઘડી ઉપર ઘડી વટે છે, હજી કશાની નથી પેર;
નાતની રસોઈ ક્યારે કરીશું, સદ્ જમવાને આવશે ઘેર. ૧૫
- સામગ્રી સૌ સાંને ઘેર છે, ક્ય છે પ્રભુજીની પાસ;
હું નથી જાણતી કે શ્રાદ્ધ યાશે, ઉલટું યાશે હાસ. ૧૬
- ધરમાં પાશેર અડદની દાળ છે, ખીન્ને કાંઈ નથી સામાન;
તે માટે વેહેલા વેહેલા સમરો, ભક્ત વરસલ ભગવાન. ૧૭
- એક પ્રહરમાં સઘળું નિષ્કર્મવતું, માટે ધીરજ નથી રેહેતી;
કર જોડીને મેહેતાજીને, વીનવે માણેક મેહેતી. ૧૮

વલણુ.

- કરજોડી મેહેતી વિનતી કરે, નવણે ભરે છે નીરરે;
વલવલતી વનિતાને દેખી, પ્રેમાનંદ પ્રભુ આપે ધીરરે. ૧૯

કડવું ૭ મું-રાગ સામેરી.

- મેહેતાજી કહે મેહેતી પ્રત્યે, તું આકળી કાં યાયરે;
મુને પુરો વિશ્વાસ છે, ખરચી મોકલશે વૈકુંઠરાયરે. ૧
- મેહેતી કહે મારા કંથજી, હું નથી કરતી લવારોરે;
બાહેર પ્રથમ જાંખી જીઓ, ને પછે વિચાર મન કરોરે. ૨
- મેહેતાજી કહે વિચાર બધો છે, શ્રી દરીને હાથરે;
તુંથી ને દૂંથી તણુ નવ તૂટે, એક ક્ષણમાં કરશે નાથરે. ૩
- મેહેતી કહે કહ્યું તે ખરૂં, શ્રી હરિ નહિ વીસારેરે;
જીવમ કરો સ્વામી સ્તુતિણો, નો અર્થ વેહેલો સારેરે. ૪

મેહેતોજી કહે હું કવણુ માત્ર છુ, સ્તુતિ યોગ્ય નહિ બ્રહ્માયરે;
તમે અંતરમાં ભાવ રાખો, એ માતપિતા કહેવાયરે. ૫
સ્વામી વાત કરતાં દિવસ બન્યે, તે લોક લાજને કારણેરે;
સૌ આવતાં પેહેલી તૈયારી કરીએ, તો ઇજ્જત રહે બારણેરે. ૬
જેની ચાકરી કરીએ તે તો, લે પાણોતરની સમાજરે;
અંતરબનીને શું કહેવું પડશે, જે રોક છે દેવ દયાળરે. ૭
રણાને પુરૂષ ધરમાં લાવે, સ્ત્રી કુળ બ્યવહાર સમાજેરે;
મંસાર સમાજી નવ રહે તે, લોકમાં ખાએ ગાજેરે. ૮

વલણુ.

તેમ ગાળો ખાઇશું નાથજી, મૌ બૂડી મુજને કહેજે રે;
સાંજ સૂધી એણે શું કર્યું, એમ મોઢે મેહેણાં દેજે રે. ૯

કંઈવું ૮ મું-રાગ માફ (શોક)ની દેશી.

પછેમેહેતોજી આપે છે ધીર, ચિંતા કાં કરે રે;
પ્રભુ પૂરનારો સમરથ, ધીરજ મન ધરો રે. ટેક. ૧
મૂને છે ઊડો વિશ્વાસ; ચિંતા
હરિ નહિ કરે આપણું ઉપદાસ. ધીરજ ૦ ૨
પ્રભુ રાખશે ઇજ્જત; ચિંતા
હરિ નહિ કદી કરે ઇજ્જત. ધીરજ ૦ ૩
કાધાં એણે કંઈ ભક્તનાં કામ; ચિંતા
નહી વીસરે આણે હામ. ધીરજ ૦ ૪
હમણાં ખરચી મોકલશે રામ, ચિંતા
આપણુ થાશે સિદ્ધ કામ. ધીરજ ૦ ૫
પ્રભુ વિશ્વાસ ધાત તો નહિ કરે, ચિંતા
બાધું જગત છે એને આશરે. ધીરજ ૦ ૬
જેની વિશ્વાસે મોકલે વરસાદ; ચિંતા
તે તો વરસે ચાતુર માસ. ધીરજ ૦ ૭
એ છે સૃષ્ટિ તણા પ્રતિપાળ; ચિંતા
લે છે ભક્તતણી સમાજ. ધીરજ ૦ ૮
એ પૂરે છે ભક્તની આશ; ચિંતા
એવા દયાળુ છે શ્રી અવિનાશ. ધીરજ ૦ ૯

જે કહેશે તે કહીને રહેશે;	ચિંતા૦	
આપણને તો પ્રભુજી સદ્ દેશે.	ધીરજ૦	૧૦
તું તો નિજ મનને દદ રાખ;	ચિંતા૦	
મનની કલ્પના કાઢી નાંખ.	ધીરજ૦	૧૧
હરિએ મુને વૈકુંઠે કલાં છે વચન;	ચિંતા૦	
અવગડે આપીશું દર્શન.	ધીરજ૦	૧૨
તે જૂઠા નવ થાય દેવ મોરાર;	ચિંતા૦	
પારખું દેખાડશે આણીવાર.	ધીરજ૦	૧૩
એ તો જૂએ આપણું મન;	ચિંતા૦	
હવડાં કાજ કરશે જગજીવન.	ધીરજ૦	૧૪
જળ માંહે મીન શો ઉઘમ કરે;	ચિંતા૦	
પણ તેનું ઉદર પ્રભુજી ભરે.	ધીરજ૦	૧૫
એ નો કહેવાય અંતરજાગી;	ચિંતા૦	
અડી વખતે ન રાખે ખામી.	ધીરજ૦	૧૬
તું તો સંતોષ મનને વાળ;	ચિંતા૦	
હવડાં કારજ કરશે દયાળ.	ધીરજ૦	૧૭
એવી મેહેતાજીની વાણી સાંભળી, સ્વામી શું યાશે;		
માણેક મેહેતી ખોલ્યાં વળી, હવે લજ્જા જાશેરે.		૧૮
તમે સઘળું કહ્યું તે સાર;	સ્વામી૦	
ધીરજ કેમ ધરૂં બરતાર.	લજ્જા૦	૧૯
નોતરિયાં ન હત તો લજ્જા રહેત;	સ્વામી૦	
નોતરીને તો થયાં ફગેત.	લજ્જા૦	૨૦
અડી વખતનો શો ઉપાય;	સ્વામી૦	
હું નથી જાણતી જે કારજ થાય.	લજ્જા૦	૨૧
બારણે થયા છે બપોર;	સ્વામી૦	
આવીને નાગર સૌ કરશે શોર.	લજ્જા૦	૨૨
હમણાં જમવાને આવશે સૌ ઘેર;	સ્વામી૦	
અહીંયાં તો કશીએ નથી પેર.	લજ્જા૦	૨૩
હું તો કાઢીશ મારા પ્રાણને;	સ્વામી૦	
એમ કહીને રમ્યા નારાયણને.	લજ્જા૦	૨૪

આજ ભજન આપણું ભંડારો; સ્વામીં	
મૂઆ નાગર ઉપહાસ્ય કરમે. લગ્નનં	૨૫
કહેશે હરીજને કયું અજવાળું; સ્વામીં	
જાંઆ તેડીને કાદયું દેવાળું. લગ્નનં	૨૬
મૂળે, આપણા ઉપર છે રીશ; સ્વામીં	
હવે ભાંડરો જડિયું આ મીશ. લગ્નનં	૨૭
હુથી કાને બોલી ન શકાય; સ્વામીં	
(માટે) મુજ પ્રાણ જાપ તો સાઈં થાય. લગ્નનં	૨૮
આજ ભજન કર્યું નહિ તે નડ્યું; સ્વામીં	
અણમિત્યું શ્રાદ્ધ ક્યાંથી આવી પડ્યું. લગ્નનં	૨૯
ધણો કંકણ છે લોકાચાર; સ્વામીં	
નિર્ધનતું જીવ્યું ધિક્કાર. લગ્નનં	૩૦
આજે ઉપવાદ તો લાગશે મામી; સ્વામીં	
દણુ મોજે મોગટી જણો કામી. લગ્નનં	૩૧
તમે શું બેઠા વિશ્વામ આણી; સ્વામીં	
વેહેલા સમરોની સારંગપાણી. લગ્નનં	૩૨
આજ લોકમાંહે હાંગી થમે; સ્વામીં	
જે સડુ બૂખ્યા નિજ મંદિરજમે. લગ્નનં	૩૩
હવે ફગેલી થાશે અપાર; સ્વામીં	
નાત રોક કરમે ધિક્કાર. લગ્નનં	૩૪
એમ કહીને કરતી રુદન; સ્વામીં	
મુંદરીને મમળવે સ્વામિન. લગ્નનં	૩૫
તું જાનવતી થઈ નાર; ઘેલી કાં થઈ રે;	
આપણે માથે દેવ મોરાર. જુદિ ક્યાં ગઈ રે.	૩૬
જેને જગત બાધુ વસ્ય; ઘેલી કાં	
તેથી કારજ શું નહીં થાય. જુદિં	૩૭
આપણે મોટી પ્રબુજની ઝોય; ઘેલીં	
જેને ખમને કઈ નવ ખોટ. જુદિં	૩૮

વલણ.

જેને ખમને ખોટ નહીં, એમ મેહેતોજ મમળવે મુંદરી;
પછે લોક લગ્ન મૂકી પરી, મેહેતે સમચા શ્રી હજી

કહ્યું છે મું-રાગ માટે.

- કપિ પત્ની કરે રદન, મનમા મમરે નદનન,
લગ્ન સખો શ્રી મહારાજ, તમવિષ્ણુ કોણ કરશે કાજ. ૧
- ભક્ત પત્મજ કહાવો નાથ, અમારે એક તમારો હાથ,
તમે મોડા આવરો મુદર સ્યામ, પણ અવગડ વેળા પ્રસ્તુ કામ. ૨
- એમ કરતી ને આસુ ભગતી, હૃદયા માહે દરિને સ્મરતી,
પ્રમદાનુ દુષ્પ દેરે ધરે, મેરેતા સ્તુતિ માધવની કરે. ૩
- જઈ દામોદરના દેરેશ માય, સ્તુતિ કરવા માડી ત્યાય;
પાયે લાગુ ત્રિભોવન પતિ, કર જોડીને કર નિતતી. ૪
- શ્રી દામોદર શ્રી રણુજી, આરાધુ તુને જોઈ કર જોડ,
દુષ્પ નિવારણુ તું ગોવિંદ, (તુ) શ્રીમત્ વદાવન અદ. ૫
- લેજો મેવખની સભાજી, ગોપી કૃષ્ણ ગોવિંદ ગોપાજી,
દીનબધુ છો દીન દયાજી, છો તમે ભક્તતણા પ્રતિપાજી. ૬
- શુ કરીએ જો આ વિપત્તી સસાર, ધણો કહ્યું છે વેદાચાર,
અનેક ભક્ત ઉતાર્યા પાર, ભક્ત મારે ધર્યા દશ અવતાર. ૭
- પેહેમે ધર્મ મત્સ્યનુ રૂપ, શખાસુર તમે માર્યો ભૂપ,
ખીજે પ્રજા તણો અવતાર, માત સમુદ્ર મધ્યા નિરધાર. ૮
- ત્રીજો ધર્યુ વારાહનુ રૂપ, લાખ્યા પૃથ્વી દાદમે ગૃહી ભૂપ,
ચોથે નરસિંહનો અવતાર, હિરણ્યકગિપુ માર્યો નિરધાર. ૯
- પાચમે વામનનો અવતાર, બળિરાજ આપ્યો પાતાજી,
છઠ્ઠે ધર્યુ પરશુરામનુ રૂપ, લાનિય સધળા છેદ્યા ભૂપ. ૧૦
- સાતમે રઘુવંશે અવતાર, મહેવાયા દશરથના કુમાર,
સાલરમા બાધી તમે પાજ, રાય રાવણ રોપ્યો મહારાજ. ૧૧
- બહુ દાનવનો વાપ્યો દાટ, વિભીષણને આપ્યુ રાજ,
અનેક ભક્ત ઉદારી લીધા કપિ હનુમત પોતાના કીધા. ૧૨
- અજોધ્યામા કીધા રાજ, તમે ગીતા પતિ મહારાજ,
આડમે વસુદેવ ઘેર અવતાર, ગોકુળમાય ગયા નિરધાર. ૧૩

- રાજપાટ બોગવ્યાં મુખકારી, ઉદાર્યા ભક્ત દાનવો મારી;
નવમો બુદ્ધ તથો અવતાર, જપમાળા છે કર મોઝાર. ૧૬
- દશમે કલ્કીનો અવતાર. પૃથ્વી પાછળ ફરશે નિરધાર;
એવા અવતાર હરિ બહુ લીધા, અનેક ભક્તનાં કારજ કીધાં. ૧૭
- તારા ગુણ શુ ગાઉ સભારી, અઝમિત ગુણિકા ઉદારી;
કપીરને તમે કરુણા કરી, તન મન ધન આપ્યું કમળાને હરી. ૧૮
- રંકાવંકાની ભક્તિ જાણી, કાષ્ટ ચીર્યાં તે સારગપાણી;
પીપાછની ભક્તિએ તમે રહ્યા રાચી, તમે ઋષિની નારીને જાચી. ૧૯
- મીરાં બાધ ઉપર કીધી મેર, ઉપાડીને પીધુ ઝેર;
સૂર અધને આપ્યાં નેત્ર, ધના ભક્તનું વાળ્યું ક્ષેત્ર. ૨૦
- વનમાં ગયા તમે જુગલકિશોર, ભાવે બીજડીનાં પ્રાસ્યા બોર;
ગોપીનું પ્રતિપાલણ કર્યુ, મુન્નમાછનું દારિદ્ર્ય હર્યું. ૨૧
- ભક્ત ઉગારવા દાવાનળ પીધો, માત દિન લગણુ ગોવર્ધન લીધો;
નહાતાં નારીનાં દોષજ કાપ્યાં, શીખ દેધને ચીરજ આપ્યાં. ૨૨
- કુખ્ત સંગે રમે રમ્યા, વિદુર ભક્તની ભાજ જમ્યા;
બળતા રાખ્યા પાંડવવીર, પાંચાલીનાં પૂર્યાં ચીર. ૨૩
- હરિશ્ચન્દ્રની કીધી સહાય, નામદેવની જીવાડી ગાય;
અહમ્યા શક્યા ઘડને પડી, તમારે ચરણે તે ઓધરી. ૨૪
- નરકાસુર માર્યો નિરધાર, નારી છોડવી સોળ હજાર;
વિષ કેડીને વિષયા કરી, ચંદ્રહાસ ઉગાર્યો શ્રીહરિ. ૨૫
- અપરમાતાનો ઉતાર્યો મદ, દ્રુવજીને આપિ અવિચળ પદ;
અંબરિષ ઉપર થયા પ્રસન્ન, મૃત્યું દુર્વાસાને મુદર્શન. ૨૬
- પ્રહ્લાદની તમે વારે ધસ્યા, લક્ષ્મીવર લાકડામાં વસ્યા;
સેના રૂપે તમે વતું કર્યુ, ત્રિલોચન ઘેરે પાણી ભર્યું. ૨૭
- તમથી હાસ્યો દુર્યોધન રાજ, કાકીડો તાર્યો મહારાજ;
શાહેર પાજ બાંધી ઉતાર્યા વાંદરા, તમારે નામે પત્યર તર્યા. ૨૮
- નારદ મુનિએ ક્યોં વિચાર, તમ કળાનો નવ પામ્યા પાર;
કીધી દેવજાતની મંભાળ, ગોરાણીને આણી આપ્યો બાળ. ૨૯
- જયદેવને આપી પદ્માવતી, શા શા ગુણ ગાઉ કમળાપતી;
અનેક ભક્તનાં કારજ કીધા, મમદણિએ ઉગારી લીધાં. ૩૦

- તારા ગુણનો રો કહું વિવેક, એક જિહ્વાએ નવ આવે છેક;
અનેક ભક્તનાં કીધાં કામ, તો ક્યમ વીમર્યા મારો દામ. ૩૧
- એવો મેં શું કીધો તમ વાંક, હું તો દાસ તમારો છું રાંક;
મારો અવગુણ અતર નવ ધરો, એવક જાણીને કરુણા કરો. ૩૨
- હું તો મહા પાપી છઉં નાથ, પણ તમે સાલો છે મારો હાથ;
શુ કરું અવગડુ છે કાજ, માટે મમ દેઉં છુ મહારાજ. ૩૩
- લોકમાં થાય રજેતીનો પાર, માટે માલ્ય કરો મોરાર;
રખે કોઇ કહે કાજું ને જોર, તમારો દામ ગણો તમ છોર. ૩૪
- હું વીનવીને કહું છુ એક, છોરને નવ દીજે છેલ;
ભાભી કહેતી મુને જોવાજો, નવ જાણે ધોળાપર કાજો. ૩૫
- સદાશિવે મુને કીવો દાસ, દેખાડ્યો તમારો અખડ રામ;
તમે મુને વૈકુઠે કલા વચન, અવગડે આપીશ દરશન. ૩૬
- ત્યારે મેં માડ્યો સસાર, તારી ઓથ જાણીને મોરાર;
મેં અપવામ કીધા સાત, ખીચડો જમાડવા આવ્યા નાથ. ૩૭
- મધ્ય રાતે તમે તરસ્યો જાણી, સખિરૂપ થઇને પાણુ પાણી,
મડલિક સભામા રાખ્યુ મામ, હાર આપ્યો તમે સુદર સ્વામ. ૩૮
- એવાં અનેક વખત કીધાં કાજ, તે વિશ્વાસે રહ્યો છઉં આજ;
આજ ક્યમ તમે આજસુ થયા, આપજું પડે માટે શું સંતાઇ ગયા. ૩૯
- દગ પાંચેક માટે શુ મૂકો મામ, નથી કમ વધતાનું કામ;
અધીર આવે તો જીનીનું દેલો, કામે તમારૂં પાછુ લેજો. ૪૦
- ના કહેવી હોય તો મુખે કહેજો, એ વાતે શરમાઇ ન રહેજો;
ના કલાથી મુને રીશ નવ ચડે, શામાટે ઓશીઆજો પડે. ૪૧
- દીજે દર્શન દીના નાથ, નહીં સાહી રહું તમારો હાથ,
આપ્યું વચન નહીં પળાય, તો તો શાખ જરો જગમાંય. ૪૨
- તું જૂઝાથી બલા લોક, તુને માનવો તે તો દોક;
કળિયુગ આવ્યો ને તપ મટ્યું, તેમ તેમ દૈવત તુજમાં ધટ્યું. ૪૩
- ભક્તને કાજે નહિ ધાય, તો તો મારા જેવો કહેવાય;
દ્રવ્ય માટે નિરદે વેડા માડાં, ભક્ત ઉપરથી હેત છાંડ્યાં. ૪૪
- જો તુથી ન ભરાયે પેટ, તો હું કરીશ બહારની વેડ,
તારો વાણોતર કહેવાઉં, કેની પાસે માગવા જાઉં. ૪૫

ને દોરી બાંધી હોયે તાણી, તો છોડજો સારંગપાણી;
 મુજને અડી વખતે દેજો, મહીનામાંથી કાપી લેજો. ૪૬
 એમ છવ કરમી શું રાખો, સખી થઈને શાખજ રાખો;
 પાણીથી પાતળા શું થયા, આપવું પડે માટે સંતાઈ ગયા. ૪૭
 ધણું ધણું શું તમને કહું, હજુ બાર રાખીને રહું;
 છોકરવાદી ન કીજો છેક, કાંઈ આણીએ મનમાં વિવેક. ૪૮
 ગોવાળાવેડા કાઢી નાંખો, કાંઈક બારેખમપણું રાખો;
 હરિ તમારે હાસ્યજ કરવું, અમારે વગર મોતે મરવું. ૪૯
 આજ અમારૂં વણમશે કાજ, તો તો તમને લાગશે લાજ;
 નાત સગાં સહુ ભાંડશે મુને, એહ લંછન છે બાધું તુને. ૫૦
 કહેશે હરિજને કચું અજવાણુ, જમવા તેડીને કાઢ્યું દેવાણું;
 એ હીણુપ તુને લાગશે હરી, માટે ખરચી મોકલ ખપ કરી. ૫૧
 એમાં માઈ કાંઈ નવ જરો, લોકમાં હાસ્ય તમારૂં થારો,
 મારે છવની પડી છે આજ, તમને હાસ્ય સૂઝે મહારાજ. ૫૨
 તું તો સૂતો છે નિદ્રા માંય, મુને ચિંતા લાગી હાય;
 જગ જગરે જાદવરાય, શું સંધાજી તળાંમે પાય. ૫૩
 લલિતા વિશાખા ચદ્રાવળી, લપટને વહાલી મુંદરી;
 નીલમ નારી કો તુજને મળી, માટે ભક્તને ગમે વીસરી. ૫૪
 જગ જગ રે કમળા પતી, વેહેસો આવને વેળા વટી;
 જાય ધડી ઉપર ધડી ધડી, પ્રમદાને માથે ચટપટી. ૫૫
 હું દુર્બળથી અર્થ નવ સરે, મે હા બાણી તારે આશરે,
 ને નહીં આવો મુંદર સ્યામ, તો છે નાગર માથે કામ. ૫૬
 જેના શેડે ઝાઢી ચાળ, તેનો વાળોનર ખાય ગાળ,
 જાણ્યું કરવી પડશે વાહાર, મોહુ સંતાડ્યું આવાર. ૫૭
 વલણુ.

તે મોહું સંતાડિઉં, જાણ્યું મેં નિરધાર રે;
 નરસૈં મેહેતાનો શબ્દ સાંભળી, જળાડી જાગ્યા દેવમોસર રે. ૫૮
 કડવું ૧૦ મું-રાગ કેદારો.

ઉડો વિશ્વામ દઢ જાણીને વચન પાળ્યું, એવા શ્રી હરિરાય રે;
 નરસૈં મેહેતો પ્રભુને ' સમરે, ધરી મનમાં ચિંતાય રે. ૧

- ઝોસરી બહાર દહાડો ચડી ગયો, શું સૂતો નિદ્રા માંહે રે; ૨
 પરમેશ્વર તુંને કોણુ બાણુશે, કારણ નહિ થાય આંહે રે.
 હું તો બેડો છું તુજ ઉપર, તું ભક્તવત્સલ મહારાજ રે; ૩
 જમવા આવશે ને પાછાં જશે, તો જશે તારી લાજ રે.
 બપોર થયા ને કંઠી પેર નથી, વાત એકો નવ સરી રે;
 કુવામાં ઘાલીને કંઠ રૂંધ્યો, વિશ્વાસ ઘાતી થયા હરી રે. ૪
 હરિ ભજતાં મુને હીણુપત આવી, મનમાં સમજે નહિ માવા રે;
 એટલામાં શું મુખ સંતાડ્યું, ટળ્યું તુજને હરિ ખાવા રે. ૫
 પુલાકી કરતો હતો આખા ગામમાં, હતો પ્રગતો પ્રતિપાળ રે;
 સેવીએ તો પથ્થર ફેળે પથુ, તુજમાં દેવત નથી લગાર રે. ૬
 કહેતાં કહેતાં મારો કંઠ દુખ્યો, નથી આવતી તુજને દયા રે;
 અતીશે હધડે કથન કાઢું, મૂકી દીધી શરમ ને મયા રે. ૭
 શેઠ થઇને સંભાળ ન રાખે, ટકે વાણોતર ક્યાં સુધી રે;
 હવે સંસાર કેમ ચાલશે બાઈ, પરમેશ્વર થયો કુણુધી રે. ૮
 એવાં નરસૈં મેહેતાનાં વચન સુણીને, ધણું રીઝયા સુંદર સ્થામ રે;
 રૂપેઆ એકસોની બોરી, નાંખી દીધી તેણે હામ રે. ૯
 પછે નરસૈં મેહેતાને હદયા માંહે, હરિયે દર્શન દીધું નિરધાર રે;
 મોર મુકુટ પીતાંબર ધારી, કમળ ભુજ છે ચાર રે. ૧૦
 મેહેતો હરિને મોંઢે કહે છે, આવડું માન ન લોધએ તમારે રે;
 (?) હાથના ધડાનું શું ગળું, સુણી લાખ્યા દેવમોરારે રે. ૧૧
 બહુ સ્તુતિ કરીને ચરણે લાખ્યા, પછી હરિ થયા વિદાય રે;
 રૂપીઆની કાચળી લઇને આપી, મેહેતાના કર માંય રે. ૧૨
 મન માને લગ ખરચો નારી, કોડી એક ન રાખશે પાસ રે;
 માણેક મેહેતી રૂપીઆ લોધને, પામી મન ઉલ્લાસ રે. ૧૩
 ધન ધન સ્વામી પૂર્ણ સાધૂ, તમે હરિ નિરખ્યા અશરણુશરણુ રે;
 અપરાધ મારો ક્ષમા કરજો, એમ કહીને લાખ્યાં ચરણુ રે. ૧૪

વસણુ.

- ચરણે લાગી પ્રેમદા, ધન્ય ધન્ય મારા ભરતાર રે;
 ભટ પ્રેમાનંદ કહે કયા જો, ખરચી મોકલી દેવમોરાર રે. ૧૫

કડવું ૧૧ મું-રાગ બિહાગડો.

- મેહેતોજ કહે મુણીએ નારી, ખરચી મોક્ષી દેવમોરારી;
માટે કામ થયું નિરધાર, સામગ્રી લાવ્યાનો કરો વિચાર. ૧
- તમે ગણાવો મુજને જોઈશું, હું તો વિધિએ લાવું તેટલું;
મેહેતી કહે મુણીએ મારા નાથ, તમે સધળુ લાવે સંગાથ. ૨
- મીઠાથી સર્પણુ લગી લાવતું, તેમાં સ્વામીજી શું હું કહું નવું;
જે લાવો તે લાવજો ભરતાર, મનુષ્ય બસો તણો વિચાર. ૩
- તેથી પાંચતું વધતું લાવજો, અમ પૂજવા વાટ ન જોજો;
ચારતું વધે તો રહે ધનત, એકતું ઘટે તો થઇએ કનૈત. ૪
- તે વખત ચોટે દોડવું પડશે, નથી ધરમાં કે ચૂલે ચડશે;
કરજોડી વાત કહું છું એક, જે લાવો તે લાવજો વિશેક. ૫
- દવે સામગ્રી બતાવું જેહ, સંભારીને લાવજો તેહ;
સહુ લેજો કરી ઉતાવળ, પ્રથમ દડીઆ ને પાતળ. ૬
- સારવાની સામગ્રી જેહ, જે જોઇએ તે લાવજો તેહ;
સીધું સધળું ભોટ ચોખા ને દાળ, ચણા વાલ ને દૂધ ખાંડ સાર. ૭
- ધી તેલ આટો જવ તણો, ચણા ચોખાનો ભોટજ ઘણો;
રાઇ હિંગ હલદર જીં મરી, ધાણા મેથી ન જશે વીસરી. ૮
- છાશ આમલી મીઠું વિગેક, આદુ લીંણુ મરચાં યોડાં એક;
કોણું તુરીયાં ને મેથીની ભાજી, અણુનાં પાતરાં પાપડી તાજી. ૯
- કંદ કેળાં ભજીઆં સાર ધરવા, ચીબડાં દૂધી રાયતું કરવા;
શીંગ સરણુ નર્મ શાકને કાજ, દહી ખડખા સરખું લાવજો નાથ. ૧૦
- ચૂકી હોઈ તો બતાવો તમે, મામગ્રી સારી લાવજો સૌને ગમે;
સ્વામી બોળી નાગરની નાત, જરા ઢાંકી ન રાખે વાત. ૧૧
- મેહેજ સાર કરશે ઠોઠલી, મોઢા મોઢા કરશે તે બોલી;
કહેશે જમણુ કીધું નહિ સાર, આ તો સાંડે ને આ તો નહાંડે. ૧૨
- તાલેવાનને કોઇ નવ કહેય, આપણુ ગરીબને મેહેણું દેય;
માટે કશી વાતમાં નવ રહે ખાપણુ, ક્યાં રોજ રોજ કરીએ આપણુ. ૧૩
- પૈસો વધતો થાય તો ચાવા દેજો, પણ સામગ્રી સારી સારી લાવજો;
મહેતો કહે એ તો કહું ઠીક, સધળાની લખી રાખું ટીપ. ૧૪

- મહેતી કહે સુણો ભરતાર, વિચાર કરતાં નો લાગે વાર;
 યથા જદાર જન્મ મંચાહ, મુને ધીરજ નથી રહેતી મન. ૧૫
- મહુ લાવવું છે એકલે હાથે, બીજું કોઇ નથી મગાથે,
 શ્રીમનના કાગ ને સહુકો કરે, આપણુ મરીજ શ્રી દરિને આશરે. ૧૬
- માટે મેહેલા ચાંટામા જામે, મધજી મબારીને લાવો,
 મારે ધડીએ ઘુટ ભરાએ, રાધવાને અસુર જાહુ ધાયે. ૧૭
- જેહ નાતતણો રાધનાર, તેને તેડી લાહુ આ વાર;
 હુ વાસણુ લાવી ઘરમાં ધરૂ, ભડ નીર કરૂ માતડ. ૧૮
- અમો તૈયારી કરૂ જોટયે, તમો મામત્રી લાવો તેટલે,
 ઉચકાય તેટલુ લેતે હાથે, જાણી મુકને મજૂરને માથે. ૧૯
- ટીપ વાચીને લેતે સાય, એમા વીમારજો નહીં કાય,
 લેતા ચિત્ત રાખતે દાર, નહિતો ફેરો પડરો બીજવાર. ૨૦
- નથી કોઇ આગળ કે જગે, માટે તમે લાવજો એકરો,
 મોટે માનો ને હાથે જગનો, એક પ્રહરમા ગદ જીતવો. ૨૧
- હુ જેઇ વાગજો સુજાણુ, કેળી નાગર કરે વિખાણુ,
 લાવતા વાટે નવ છોવાય, મહુ ચોખુ ઘેર લવાય. ૨૨
- છેથી શીખામણુ દઈ છુ નાથ, રખે મારે જોડી પડે વાટ,
 વાડ કહીને મેહેતોજ ગયા, મામત્રી લેવા તત્પર થયા. ૨૩
- સવા જામેનો સામાન ધારી, લીધુ મીધુ મહુ જુગતે કરી,
 તેજ કરીયાણુ લીધુ ઉતાવળે, લીધા દડીઆ ને પાતળે. ૨૪
- લીધા દૂધ ખાડ ને જરામે, લેતા મેહેતા ટીપ તપામે;
 રાખે એકમાઇ ને વિવેક, લીધી વસ્તુએ મહુ છેક. ૨૫
- હુકુમ પારી ને ફાજળ પાન, લીધા માગવાનો સામાન;
 લીવી જાગ આમવી મીઠુ વિતેક, આદુ લીધુ મર્યા થોડાંએક. ૨૬
- મેહેતે મનગમતુ કીધુ, લખ્યા કરતાં અદુ લીધુ,
 નિર્ભળ બુદ્ધિ વિચારે જોડી, સોમાથી નથી રાખવી કોડી. ૨૭
- દરિએ આપ્યુ શ્રાદ્ધને કાજ, મારે તે સહુ ખર્ચુ આજ,
 જેમ મોનાગર જોરે વસ્તુ જાહુ, એમ મેહેતે સામત્રી લીધી સહુ. ૨૮
- આફ મજૂર કર્યા સગાયે, ગાસડા મૂક્યા તેમને માયે,
 ગોવિંદજીએ નિજ ગમતુ કીધુ, મફલતે ધી વિસારી દીધુ. ૨૯

- હરિને શ્રાવ્ય સારવું છે હાથે, તે માટે ધી બૂલાવ્યું નાથે;
વળી મેહેતોજી મંત્ર વિચારે, નથી કંઈ વીસર્યો એમ ધારે. ૩૦
- લીધાં સર્પણુ સકાં જોઈ, કે રાધતાં વાર લાગે નહીં;
વળી સામગ્રી તપાસે ત્યાંય, હું વીસર્યો નથી હવે કાંય. ૩૧
- વસ્તુ સર્વ તપાસી જોઈ, ધીની રક્ત સંતાઈ ગઈ;
સૌ સામગ્રી લીધી નીરવાણુ, સર્વથી નર્મિતા થયા પ્રાણુ. ૩૨
- સામગ્રી લઈને વાટે આવે છે, જે મળે તે મેહેતાને પૂછેછે;
હરિજન આ દોણે કયો ઉપગારો, કે વેરાગીનો કયો બંડારો. ૩૩
- હા હા કહેતા મેહેતા આવે, હરિ રમમાં મનહું માહાભે;
સામગ્રી ઘેર આવ્યા લેઈ, આડોશી પાડોશી રહ્યાં જોઈ. ૩૪
- મહા કુપાત્ર નાગરની નાત, પ્રપચથી પૂછે છે વાત;
મેહેતાજી શું કરો છો કાજ, તે કહે આમ્મલ્લ કરીએ આજ. ૩૫
- લઘુ વૃદ્ધ વાતો એમ કરે, મેહેતો મનમાં રીશ નવ ધરે;
સામગ્રીના ગાંસડા ધરમાં લીધા, દામ આપી મજુર વિદાય કીધા. ૩૬
- મેહેતીએ જોઈ સહુ સામગ્રી, તો એક ધી ગયા છે વીસરી;
બાકી તો સૌ આવી છે વસ્તુ, લખ્યા કરતાં દીસે છે વધતુ. ૩૭
- કર જોડીને કહે છે નાર, ધી વીસરી ગયા ભરથાર;
મેહેતો કહે વીમર્યા તો લાવશું પછી, હમણું એનો અટકાવ નથી. ૩૮
- તમો રમોઈની કરો તૈયારી, હું આપુ સામગ્રી સમારી,
મેહેતો બેઠા સામગ્રી સમારવા, મેહેતીજી પેકાં રસોઈ કરવા. ૩૯
- સહુ જુગતે સમારી દીધી, પછે રસોઈ ચાલતી કીધી;
બેહુ ચૂસે અગ્નિ કીધા પ્રગટ, રાંધવા માડ્યું છે જટપટ. ૪૦
- ઉજમદાર રાધવા પેઠી, એક ક્ષણમાં રસોઈ કીધી;
એક કીધાં ખીર ને પોણી, બીજો બજીયાં ને બાજી તળી. ૪૧
- નરમ શાક કીધુ એક રસ, સહુમાં વધાર કીધા મસમસ;
કીધાં દાળ ફૂર ને કઢી, વાલની દાળમાં ભભરાવ્યા મરી. ૪૨
- રાંધ્યાં ચોમ્ક વાણીનાં શાક, કીધાં નૌતમ સુંદર પાક,
લીંધુ કટકા કચ્ચા પાત્ર ભરી, આદા ફેરી કચુબર કરી. ૪૩
- દહીમાં રાધતાં કીધા સાર, માણેક મેહેતી છે ઉજમદાર;
રસોઈ સુંદર થઈ છે એવી, પરમેશ્વર આરોગે તેવી. ૪૪

સઘળી જુગતે તૈયારી થઇ, મડી ચારમાં સંધી રહી;
 ત્યારે જીવમાં જીવ આવ્યો નિરધાર, મનમાં હરખ્યાં અપરમપાર. ૪૫
 મેહેતા પાસે આવ્યાં મેહેતી, કર જોડી કરે વીનતી;
 સ્વામીજી પરવાર્યાં છીએ અમો, હવે ધી લેવા જનઓ તમો. ૪૬
 અહીં સઘળાંની થઇ છે તૈયારી, પાર ઉતાર્યાં છે શ્રી મોરારી;
 હવે રહેશે નાગરમાં લાજ, મને વિશ્વાસ નહોતો આજ. ૪૭
 હવે સુખે નાત આવે ધામ, તમો ધી લઇ આવો તો સીજે કામ;
 સારવાની વેળા થવા આવી, સાર પેહેલાં ધી મૂકે લાવી. ૪૮
 જમવા એસશે સદ્ કુટુંબ, સારે ધી જોઇશે પરચંમ;
 માટે વેહેલા લઇ આવો ઘેર, મેહેતો કહે કરીએ તેની પેર. ૪૯
 એમ કહીને ગયા ધી લેવા, હવે ઉપાસ થાય છે દેવા;
 મેહેતા ગયા નેસ્તીને હાટે, એક ઝોળખીતો મળ્યો તે વાટે. ૫૦
 તેણે મેહેતાને દીક્ષા નિરધાર, મનમાં હરખ પામ્યો અપાર;
 આવો સાધુ વૈષ્ણવ જન, મુને સંભળાવો કીર્તન. ૫૧
 મેહેતો કહે એ તો સાઈ કહ્યું, તારૂં ને મારૂં કારજ થયું;
 એમ કહીને બેઠા આસન માંડી, મેલી મુખ આગળ તાંમડી. ૫૨
 ગાય હરિગુણ તે અતિસાર, મેહેતો વીસર્યા લોકાચાર;
 હરિસમાં મન રહ્યું છે ફલી, તેમાં ધી લેવાતું ગયા બૂલી. ૫૩
 કોતું શ્રાદ્ધ ને કોની વાત, કોને ઘેર જમવા આવશે નાત;
 એ તો હરિજન હરિમાંહે ઝીસે, વીસરી વાત ભજન રસીસે. ૫૪
 વસણ.

વાત વીસરી ધી તણી, મેહેતો કીર્તન કરે છે હાટ રે;
 વાર લાગી અતિ ઘણી, ઘેર મેહેતી કરે છે ઉચાટ રે. ૫૫

કડવું ૧૨ મું-રાગ સારંગ.

ઘેર મેહેતી જુવે છે વાટ, નાવ્યા નાય ને થાય છે ઉચાટ;
 ચિંતા ચિત્તમાં ધરે અપાર, હજુ ક્યમ ન આવ્યા ભરપાર. ૧
 જમવાને દમણાં આવશે નાત, યશે ફજેતી ન આવ્યા નાય;
 રશિયા નાગર મેહેણાં દેશે, એકની ચાર તે મોંઢે કહેશે. ૨
 એમ સંકલ્પ વિકલ્પ કરે જોડે, સહુ જમવાને આવ્યાં તેડે;
 આવ્યાં સગાં ને શુકલ સર્વ, જોઈ જોઈણી આવ્યાં કરતાં ગર્વ. ૩

- નોંતરાં દીધાં હુતાં જોટલાં, વખતે આવી બેઠાં તેટલાં;
બેઠાં મેહેતાનાં મદિર માય, મેહેતી ચિંતા કરે છે લાંચ. ૪
- હજુ કથ આવ્યા નહીં એમ કહેતી, મન વિષે ધીરજ નથી રહેતી;
પડી આકળી કહે કોને વાત, દારે જમવા આવી સહુ નાત. ૫
- સહુને દીધાં છે ઘણાં માન, બેસવાને આપ્યાં આસન,
મન ઉચાટ થાય છે ઘણાં, વાત કરી મન રાખે સૌ તણાં. ૬
- હીક વખતે આવ્યાં છો તમે, આજ ખોટી નહિ યધએ અમે;
અહીં મધગાં વાના છે તૈયાર, મેહેતા ધી લાવે એટલી વાર. ૭
- એમ કહીને બેઠાં માણુક મેહેતી, માંહે માહે નાગરી વાતો કહેતી;
ઠો કહે મેં જાણ્યું વેળા યધ ગધ, કો કહે હું મ્યારની બેસી રહી. ૮
- બાધ મોડાં આવ્યાં હોત તો સાર, અહિંયા નવરાં કશું નહીં વાર,
એક કહે મારે ઘેર બરતું છે પાણી, વહેલી આવી જમવાનું જાણી. ૯
- મારી માસએ મુજને કહ્યું, પણ મેં ભૂડીએ નવ લાહ્યું,
કહ્યું હજી જમવાની છે વાર, પણ મેં ઉતાવળ કરી અપાર. ૧૦
- ચાંદલાની સુરત નવ રહી, આખ આજવી વીસરી ગધ,
એક કહે મુજ ઘેર પડ્યું છે કામ, સહુ મૂકીને આવી એણે કામ. ૧૧
- અહિંયાં તો વળી પડે રાત, ઉકલશે નહિ એકે વાત;
એક કહે વૈષ્ણવને ભોવન, બેશીશું તો યધયું પાવન. ૧૨
- ઘેરે નવરાં મ્યાંથી પડીએ, અહીં ચારમા બેશી વાતો કરીએ,
ધરતું કામ તો રોજનું લાગ્યું, ભવોભવતું કરમે ભાગ્યું. ૧૩
- એક દિન તો નર્મિત યધને રહીએ, ફરી મેહેતાનું મદિર મ્યાંથી લહીએ;
સાર થાય જો લાગે વાર, સ્વાદ પડે જમવાનો તે વાર. ૧૪
- સાંજે જમવાનું બાધ સૂખ, કાલ લગી ન લાગે ભૂખ;
એક કહે વાત એ મુજને ન ગમી, એમ નાગરી બોલે સામસામી. ૧૫
- એમ કહેતાં ધડી ચાર વીતી ગધ, તોય મેહેતોજી આવ્યા નહીં;
લારે શુકલ મેહેતીને પૂછે, આવડી વાર લાગી તે શું છે. ૧૬
- દીન થોડો રહ્યો છે બહારે, પછી શ્રાદ્ધ સારશે કેવારે;
મહેતી કહે મુને થાય ઉચાટ, હવે આવતા હોશે વાટ. ૧૭
- લારે ભાબીજી બોલ્યાં વળતુ, આજ ગામમા ધી નથી મળતુ;
નત્ર રામએ કીધો છે કાળ, જૂનાગઢમાં પાડી હડતાળ. ૧૮

દુકાન બંધ છે હમોદામ, હવે મેહુતો જશે બીજો ગામ; ૧૯
 તહાં દૂધ અધરકશે સદી, તેનું કાલે થાશે દહીં. ૨૦
 તેનું માખણ તાવશે બ્યારે, મહેતા ધી લઈ આવશે સારે;
 પરમ દહાડે યશે જમવાની પેર, ત્યાં લગી લાંબો એને ઘેર. ૨૦
 ત્યાં સૂધી જૂઓ મેહેતાની વાટ, હાથ આવે તો મારો ગપાટ; ૨૧
 ભાબીજી કટાણે વચન કહે, માણેક મહેતી સૌ સાંખી રહે. ૨૧
 કોને ઉત્તર ન આપે ફરી, મનમાં સંભારે શ્રી દરી;
 હજી ક્યમ ન આવ્યા ભરથાર, આ તે શું થયું દેવમેદાર. ૨૨
 વાર લાગી શું કૌતુક થયું, કેસ વાગી ધી દોળાઈ ગયું;
 પડી ગયું નાણું નવ લાધ્યું વાટ, એમ મહેતીજી કરતાં ઉથાટ. ૨૩
 પ્રભુ રાખજો મારી લાજ, પાર પાડજો શ્રી મહારાજ;
 એમ કહેતી ને આંસુ ભરતી, આંગણું ને હમરે કરતી. ૨૪
 રસીયા નાગર બોલે વાણી, કરે કરડાડી દુર્બળ જાણી;
 મહેતો ભારે ખર્ચાળૂ કહાવે, નેસ્તિને હાથે નાણું ચૂકાવે. ૨૫
 ઘણા દહાડાનો હિસાબ ચક્રો, રૂપીઆ હજારનો વાંધો પડ્યો;
 તે તપાસીને ચૂકવી આપશે, સારે ધી લઈને આવશે. ૨૬
 ધી લાવતાં છોવાયું બાવા, માટે પાછું ગયા બદલાવા;
 બદલી નહિ આપે તો કાશી જશે, ગંગામાં ઘોતાં પાવન થશે. ૨૭
 તહાં સૂધી તો વાટ જૂઓ, પેટે હાથ દઈને રૂઓ;
 બળ્યું જીવતર જમતું ધિક્કાર, નવ સમજે એ લોકાચાર. ૨૮
 ધી લેવા ગયા ત્યાં સૂઝ રહ્યા, બહાર મધ્યાહ્ન વીતી ગયા;
 કંઈ સૂઝ મનમાં નવ રાખે, ખોઈ બાપ દાદાની શાખે. ૨૯
 એમ નર નારી કરે છે વાત, આજ તો જમવાને થશે રાત;
 (હમણાં) આહુનું સુદર્ત નથી આવતું, એના પૂર્વજને સાંજે ભાવતું. ૩૦
 ભૂખે મરવાનો આવ્યો દહાડો, માટે લોધ એકેકી કાઢો;
 સૂઝ સૂઝએ સાથરા વાળા, બૂખ્યા જૂમ પાડો વનમાળી. ૩૧
 વૈષ્ણવને ઘેર અમથું ન જમાવ, હરિ ભજીએ તો કારણ થાય;
 સૌ સૌને ઘેરથી લાવો ધૂત, સારે જમવાનો સરશે અર્થ. ૩૨
 એમ હાસ્ય નર નાર કરે, વળી ભાબીજી બોલ્યાં સારે;
 આજ મેહેતોજી ધી લાવી ચૂક્યા, જમાડવાની વાતે શંખ ફૂક્યા. ૩૩

- અહિયાં તો છે જૂએ મરવાનું, ઘેર જઈને રસોઈ કરવાનું;
 ધીને બહાને મોહું સંતાડ્યું, માણસ દેખીને દેવાનું કાઢ્યું. ૩૪
- તમે શું જાણો એના ફેલની ગતી, મોઢે મીઠો ને મનમાં કાતી;
 જાણે ના કહેવાશે નહીં, માટે સંતાઈ પેડો કહીં. ૩૫
- કાણું મોહું કરી બેઠો કાંય, ફજેત વેડો ચાપ ધરમાંય;
 રૂડો હોય તો નામ વધારે, બુંડો હોય તો લંછન લગાડે. ૩૬
- એ નાગાને કોઈ કહેશે નહીં, અમારે નીચું જોતું પડે અહીં;
 મળે નહિ તો ઉંચા નવ થઈએ, નીચી ડોકે ખાઈ ઘેર જઈએ. ૩૭
- મુજ આગળ દરતાંતાં ધણી ધણીયાણી, મુજ હાથે ખાતાં નીચું ધાણી;
 કહે આજ શ્રાદ્ધ અમે કરીશું, પચ્ચર લઈને માયું ફેડીશું. ૩૮
- કોણે કશું જ શ્રાદ્ધ માંડજો, સામાન વિના સગાં તેડજો;
 ઘેર તેડી શો વાળ્યો ઉજ્જશકાર, કોઈ નહોતું બેઠું તારે ખાર. ૩૯
- વર્ષો વર્ષ કરીએ છીએ અમે, અત્યારમાં તો સગાં સદ્ જમે;
 સાંજ સૂધી લાંધો એને ઘેર, ન જાણે નાગરની પેર. ૪૦
- સદ્ જૂખ્યાં જૂખ્યાં પોકારો, હજુ ક્યાંનો નથી આરો;
 આખો દહાડો ભે હરિતું નામ, તોયે નવ થયાં દોસતવાન. ૪૧
- ત્યારે જાણું જ મમત કીધો પેર, સહુને જમાડીને મોકલે ઘેર;
 આજ હરિ આવીને હગી જશે, ત્યારે શ્રાદ્ધ એ પૂરું થશે. ૪૨
- હું કહું તે નિશ્ચે થશે, સદ્ જૂખ્યાં મંદિર જશે;
 તાળ વગાડી કપાળ ફૂટે, નોતરું દેતાં શું હૈઉં ફૂટે. ૪૩
- જમવા તેડીને કાઢી બડ, એનું નાક વડાશે ચડાચડ;
 હા બણી હતી શા કારણે, કોઈ નહોતું બેઠું તારે ખારણે. ૪૪

* * * * *

- હરિ તમે દયા આણી અમ ઉપર, ખરચી દીધારે;
 યશું શક્તી ઉપર સયન, ભવિશે દીધારે. ૨
- કહી તુંકાર કરે 'અપજય, કંઈ શું યાશેરે;
 મેહેન આર બમાડયું કામ, કરે સદુ દાસેરે. ૩
- મૂઆ નાગર એણી ગત, બોલે લગ્ન છાંડીરે;
 કહેશે જૂખ્યા કાદયા આજ, મુકમે એમ બાંડીરે. ૪
- ને નહિ આવે ભરતાર, તો લગ્ન બનશેરે;
 એમ કહીને સમરે સ્થામ, શી ગતિ યાશેરે. ૫
- હરિ દહાડો રહ્યો છે પહોર, પાછાં એકરે;
 ભારે નાગર સદુ બોલ્યા એમ, રાખી રેકરે. ૬
- બેઠાં બેઠાં દુખે દીલ, ને ખોટી ચંદએરે;
 એ નહિ જમાડવાના દંગ, પાછાં ઘેર જઈએરે. ૭
- ભારતું આવે છે ધીય, લાગી કેટલી વારરે;
 અમારાં જૂખ્યાં રૂએ છે બાળ, નથી એને વિચારે. ૮
- ભાભીજી કહે ને ખરૂં છે, સાચી એ વાતરે;
 વૈષ્ણવ નહીં એ ધુતારો, બીખારીની ગતરે. ૯
- મનુષ્ય દેખીને આવેલાં ધણાં, દેવાયું કાદયુંરે;
 એણે નિશ્ચે ધીને બહાને, મોહું સંતાડયુંરે. ૧૦
- ભારે ખીજી બોલી બાધ, ચિતા કાં કરોરે;
 હમણું મહેતો લાવશે ધીય, ધીરજ મન ધરોરે. ૧૧
- આપણને જમાડશે રૂડી પેર, દૂધપાક ને પોળારે;
 ઉપર વહી જશે એટલું ધી, જમણું બોળા બોળારે. ૧૨
- એ તો જમાડશે રૂડી પેર, રહો વિશ્વાસ આણીરે;
 નહીં મોકલે જૂખ્યાં મેર, રાખશે નિજ પાણીરે. ૧૩
- તે હશે તેની તેવડ માંય, સુણુ સંયર મારીરે;
 બાઈ આવડે તેતું નવ લવીએ, બોલીએ વિચારીરે. ૧૪
- બાધ પરઘેર પર આધીન, તે ખોટી ચંદએરે;
 શું વગર નોંતરે આવ્યાં, કે પાછાં જઈએરે. ૧૫
- બાઈ હશે જમાડવાની પેર, તો નોંતરાં દીધારે;
 નહીં ગાળો ખાવા આપણી, શાદજ દીધારે.

- કોઈ વાંકા બોલી નાર, તે વાંકું ભાખેરે;
આઈ સો ખ્યાસ મણુ ધી, મેહેનો સંધરી રાખેરે. ૧૭
- જેને રોદ સ્યામળીયા સાથ, તેને શાની ખોટરે
એના ઘરમાં હશે ભંડાર, પક્વાંનના ચોકરે. ૧૮
- ટોપલા ભરી કાદશે બહાર, મૂકશે આપણનેરે;
ઘેવર ખાનં બિજળાં રોત, હડી વળગે પાપણનેરે. ૧૯
- એ નથી આપણા જોવો, છે વૈષ્ણવ સાથમાંરે;
છે લખેશરીથી અધકો, એ આપણી નાતમાંરે. ૨૦
- હવે બિબી થઇએ સહ નાર, પાડીએ તાળીરે;
એ તો મેહેતાજીએ ધરી હશે, કાકોરને થાળીરે. ૨૧
- હવે નથી લાગવાની વાર, ચાચ નાદ ઘંટારે;
પછે કરશે આરતી નાદ, ખાઓ સહુ ઘંટારે. ૨૨
- ત્યારે બોલી કોઈ ભારેખંમ, આજ પક્વાંન ન સોહેરે;
શ્રાદ્ધમાં તો ધટતું હોય, દૂધપાક પોળી જોઇએરે. ૨૩
- સુંદર તળેલાં શાક, કે ભજીયાં પેહેલાંરે;
ઉપર ભાવે તેટલાં ધી, જમતાં ચાલે રેહારે. ૨૪
- વળી દાળ ફૂર ને કઢી, મુરખો સોહિયેરે;
ભારે પૂર્વજ તરપત થાય, એવાં જમણુ જોઇયેરે. ૨૫
- એમ કહીને કરતી હાસ્ય, ને નીચું જોતીરે;
કોઈનો ચૂડો ખજકે હાથ, શણુગાર સોતીરે. ૨૬
- સેથે ફૂલ રાખડી ને ચાક, છે ભંમર ભાળેરે;
વળી સવલા ઓઢયા ધાટ, કે શોડા વાળેરે. ૨૭
- જાંઝર ધુધરા ધમકે પાય, સોહે અડસાંકળીયોરે;
કડલાં ને કાંખી પાય, હાથે વાંકડીયોરે. ૨૮
- કોઈને હાંસડી પોંદડી માળા, હાર મળુઅંધરે;
ખડુ ભારે મોતી નાકે, મરડે મુખ દંતરે. ૨૯
- કંકણ પોંચી રત્ન જડાવ, આરશીમાં જોયેરે;
એવા અધિક સોને શણુગાર, અંગે અતિ સોહેરે. ૩૦
- કોઈએ કંચુકી પેહેરી તંગ, છે અંજન આંખેરે;
કોઈ વાંકી ચાલે ચાલ, કે લટકો રાખેરે. ૩૧

- નાના વિધનાં તિલક વિશાળ, લલાટે કીધાં છેરે;
કોને રમાડવા જેવાં બાળ, કેહેડે લીધાં છેરે. ૩૨
- કોઇ શિખવી બોલાવે બોલ, કો વારી રાખે છેરે;
કોઇ વાંકા બોલી નાર, તે વાંકું બાળે છેરે. ૩૩
- દેખ્યુવને ઘેર લેશે પ્રસાદ, તે પવિત્ર થાશેરે;
દુઃખ દરિદ્ર ને વળી તાવ, તે તેનાં જાશેરે. ૩૪
- જેને સ્નેહ સામળિયા સાથે, તેને શાની ખોટરે;
દમણાં મેહેતાને લાગે વાર, તો દરિ આવે આપરે. ૩૫
- આપણને જમાડશે રૂડી પેર, દૂધપાક ને પોળીરે;
ઉપર બાવે તેટલાં ધૂત, ખાશું બોળી બોળીરે. ૩૬
- બાઇ માફ તો પેટ તણાય, માટે નહીં ખાવુંરે;
આફરો થાયે તે માટ, પાછી ઘેર જાહેરે. ૩૭
- કો કહે હું તો જરાક ખાઇશ, એટલે કંઈ નહીં થાપરે;
કો કહે હું તો વાળીશ ધાણુ, સૌ ભણે ભૂખ્યાં જાયરે. ૩૮
- સારે વાંકા બોલા વિપ્ર, તે વાંકું બાળેરે;
મહેતો નહિ લાવે જે ધૂત, સૌ કોને ખાશેરે. ૩૯
- તમે ધરો દરિનું ધ્યાન, કે મેહેતોજ આવેરે;
નહિ તો જોવરાવો જોશીને જોશ, કે ધી મ્હારે લાવેરે. ૪૦
- સારે બાબીજી બોલ્યાં વચન, કે જોશી તમેરે;
તમે ટીપણાં જોશો સારે, મુખે કહીએ અમેરે. ૪૧
- મહેતો ધી લઇ આવશે પેલે જનમ, કે કરો દસકારે;
નહિ તો લૂખી આવો પોળી, મારો ખીરના સડકારે. ૪૨
- મેહેતો આવીને સારસો શ્રાદ્ધ, કરો જમવાની પેરેરે;
જેને લૂખું બાવે તે ખાઓ, નહિ તો જાઓ ઘેરરે. ૪૩
- એમ નરનારી કરે છે હાસ્ય, અલંકાર ધરીરે;
માણેક મેહેતી થાય ઉદાસ, શું થાશે શ્રીહરીરે. ૪૪

વલણુ.

- દરિ હવે અહીં શું થશે, એમ પ્રમદ થિતા કરેરે;
ભદ્ર ત્રેમાનંદ પ્રજા ન આવે તો, પિંડ મારો પડશે ખરેરે. ૪૫

કંઠવું ૧૪ મું-રાગ સામેરી-સાખી.

મામેરી સન્ન ગોહામણો, જોતાં ઉપજે વહાલ;
જોનો કંથ નહિ કલાગરો, તેનો કેમ ચાલે વેહેવાર. રે સુણો.
હરિજન સમગ્ન. ૧

નારી હોય જો નામની, તો રાખે ધરનો બાર,
સરખા હોયે જો એક જણાં, તો થાય કુજોતી અપાર. રે સુણો. ૨

ચાલ સામેરીની.

નરનારી મહુ લાસ્ય કરે છે, મેહેતાના ઉપવાદરે;
ન ઘટે તેવું બોલે મુખથી, ધરિ મનમાં બહુ મદરે. ૩

કો કહે જો મેહેતાજી આપ્યા, ધી લાઇ આપ્યા હોડેરે;
કોઇ કહે વૈરાગી મળીઆ, ગયા તેમની જોડેરે. ૪

કોઇ કહે મેહેતો ગયા જત્રા, મુને તે વાટે મળિયારે;
કોઇ કહે માર્ગે ડેસ વાગી, મેહેતો ઢળીને પડીઆરે. ૫

તે માટે ધી ઢોળાઇ ગયુ, ને લાગી મહા જંજળરે,
જમનારાનાં ભાગ્યજ આછાં, ખાઓ ખાપતું કપાળરે. ૬

કો કહે કપાળ શાને ખાઇએ, શું જમવાનું નથી ઘેરરે;
ઘડી બે ઘડી તમાઓ જોઇએ, શી થાએ છે પેરરે. ૭

જમવું નહીં એ તો જુલમ હુવો, બીખારીને ઘેર લાંધવુરે;
એક દુ.ખ ને હસવું બીજું, ઘેર જઇને રાંધવુરે. ૮

એક કહે ભાઇ ધીરજ ધરો, હમણા મેહેતાજી આવશેરે;
ગામ બાધુ ઉસરડીને, ધીના ધડા લાવશેરે. ૯

બજારમાંથી મિઠાઇ લાવી, પેહેલાં સૌને સુખડી કરાવશેરે,
બૂખ્યા હશેતેને ટાઢા પાડીને, પછે ખીર પોળી જમાડશેરે. ૧૦

જન્મમાં જે દીકુ નહિ હોય તે, આપણે બાણે મૂકશેરે;
કો કહે મેહેતા નાગા ચઇને, જિભા રહી રાખ કૂકશેરે. ૧૧

કોઇ કહે અલ્યા ફટરે ફટ, શું મેહેતો જમાડાથી દારશેરે;
નાગરી નાતમા ડકો કરશે, એનો હરિ પધારશેરે. ૧૨

કો કહે હું તો પકવાન ખાઈશ, કો કહે ખાઈશ લાપસીરે;
કોઈ કહે ખાઓ પાણુકા મોટા, હું પૂરીશ માંહે ટાપશીરે. ૧૩

એવું વચન સુણીને શેડીઓ, સદુને વાંરી રાખેરે;
 તોએ અટક્યાળા નાગર સર્વે, કહે તેમ જમણું બાખેરે. ૧૪
 કોઈ કહે નેસ્તીને હાટે, મેહેતાઈ કાર્તન ગાયરે;
 એમ ફિંગા કોળી કરે બેઠા પણ, જોવા કોઈ નવ મતયરે. ૧૫
 મળે સીશ મેહેતાના ઉપર, કઈ દિવસનું ખાતું વાળેરે;
 મેહેતી કહે પણ નવ જાણ જોવા, સર્વે બોતરાં બોળેરે. ૧૬
 માણેક મેહેતી સાંખી રહે, જાળે સાંખજાની નથી કાનરે;
 નિરુપાય તે શું કરે, મનમાં બજે ભગવાનરે. ૧૭
 પણ અતિશે સહેવાય નહીં, સઘળું જાળે અંતર માંહેરે;
 વાંક વિચારી કંથનો, મહા દુઃખ ધરે મનમાંહેરે. ૧૮

વલણ.

દુઃખ ધરે છે નાર મેહેતી, નાગરવચન સહેવાય નહારિ;
 શેડીઓ કહે મે હા જણી, ખરાળી અતિ કીધી સહીરે. ૧૯

કંડણ ૧૫ મું-રાગ બિહાગડો.

હરિ આવવાનો વિચાર થાય, રાગ બિહાગડો રે ગવાય;
 નાગર બોલે છે ધરી મદ, પ્રભુજી આવવાનું હારદ. ૧
 પિંડ પાકું એમ ઇચ્છે પ્રમદા, ધરે હૃદયમાં ધણી આપદા;
 સદુ નાગર બોલે છે મર્મ, નથી રાખતા કોઈની શર્મ. ૨
 ન ધટે તેવું બોલે મુખ, સુણી માણેક મેહેતી ધરે દુઃખ;
 ધણી આકળી પડે મનમાંય, ગો ઉપાય કઈ વૈકુંઠ રાય. ૩
 આજ શ્રાદ્ધ કર્યું અવજોગ, ત્યારે નડયા કરમના બોગ;
 અકર્મી આધાર વિના જાળે, રાંકને રૂકું ક્યાંથી જાળે, ૪
 આટલી વાર દૂતો દ્રવ્ય વિલંબ, હવે ધીએ તો વાળ્યો જુલંમ;
 વાર લાગી તે શું થયું કારણ, કેમ ધરે હૃદયમાં ધારણ. ૫
 કેમ રહેવાય મારી વતી, કોઈ જોવા જનાઈ નથી;
 એમ જોડા ઉચાટજ યાય, આણીમેર નાગર ચંદ્રી ખાય. ૬
 બે વેદનાથી મધ વ્યાકુળી, તન મન શુદ્ધ અર્ધ જૂલી;
 મનમાં વ્યાકુળ થાયે ધણી, સ્તુતિ કરે શ્રીહરિ તણી. ૭
 નયણે નીરની ધારા વહે છે, કર જોડીને પ્રભુને કહે છે;
 હરિ તું લજ્જા રાખજો સહી, નહિતર મુજદેહ પડશે અહીં. ૮

પ્રભુ અનાથનો થા તું નાથ, પડી વિપત સાજો મારો હાથ,
 નાત તો થઈ લાગી વેરણુ, તમ સાથે લેહેણુ પૂરણુ. ૯
 સેહેજ સાડ વણુસે છે કાજ, લગ્ન રાખો શ્રીમહારાજ,
 દ્રવ્ય મોકલીને રાખી શર્મ, અતર્થામી જાણો છો મર્મ. ૧૦
 તમે ભક્ત વત્સલ છો મોરાર, આજ અમને ઉતારો પાર,
 વારે વારે કહેતા આવે શરમ, નડયા અમારા ઉંધા કરમ. ૧૧
 અમે નોંધારા કોને કહીએ, એક તમારી ઓયે રહીએ,
 અમ કર્મે વિટખણુ પામુ, તમ વિણુ કોણુ કરશે સામુ. ૧૨
 સદુ બેઠા મૂળજ વાઢે, તમ વિના કોણુ આવે આડે;
 શુ દેખાડુ સહને મુખ, માટે ટાળો અમારુ દુખ. ૧૩
 અતારુ યઈ ગયુ ઉંધુ, તમ વિના કોણુ કરે સદુ,
 છાની પીડા તે કોને કહુ, કેમ ધીરજ ધરીને રહુ. ૧૪
 કોઇને વદન ન દેખડાવાય, વિના રોગે તો છુડો જાય,
 જો નહીં સુધારશે આ કામ, તો તો ભાડશે આખુ ગામ. ૧૫
 કહેશે હરિજને કચ્છુ અજવાળુ, જમના તેડીને ફૂકચુ દેવાળુ;
 એમ વાત થશે ગામે ગામ, હવે નહિ રહે રહેવાનો દામ. ૧૬
 માટે મોકલી દો બરધાર, તો આ કામથી ઉતરીએ પાર,
 પછે મુખે લઇએ તમારુ નામ, વારે ધાજો તે સુદર સ્થામ. ૧૭
 એક એશીઆળી છુ તમારી, મારા પ્રાણુ છવનમેરારી,
 અમ અવગણુ અતર નવ ધરો, દીન જાણીને દયા કરો. ૧૮
 નમો નારાયણુ શ્રી ભગવત, નમો નમો શ્રી કમળામ્બન,
 આ વિકટ સસાર જાણીવૃથા, મોઝી તમાગી ઓય મર્વયા. ૧૯
 વારે ધાઓ શ્રી ધરણીધર, કૃપા કરો દુ ૨૨ ઉપર,

- એમ વાણીઓ કહેતો જાય, તેમ તેમ મેહેતો હરિશુણ ગાય;
કરે રાગ રમ રૂડી રીતે, લોક સુણવા ઉભાં બહુ પ્રીતે. ૨૪
- મેહેતાનાં કીર્તન રૂડાં જાણી, લોક ભીડ થઈ છે ઘણી;
ગાય હરિશુણ તે અતિ સાર, ઘેર થાય કજ્જેતીના પાર. ૨૫
- નામર બોલ્યાણ બહુ મારે, રોતાં હરિ મગરે છે નારે,
સારે વિચાર્યું શ્રીમહારાજ, એ તો વણસશે મારા ભક્તનું કાજ. ૨૬
- એને કોણ ઉઠાડવા જાય, એ તો એઠો મારા ગુણ ગાય,
સુખે લેવા દો એને નામ, હું જઈને કરે એનું કામ. ૨૭
- એવો વિચાર અતર કીધો, પડે વેશ મેહેતાજનો લીધો,
દયા જાણી નરહરી આખ્યા, વેશ નરસંયાનો લાખ્યા. ૨૮
- તત્કાણુ ધસ્યુ મેહેતાજનું રૂપ, યયાખાલણુ ત્રિભુવન ભૂપ,
પેહેસ્યુ ધોતીઈ દીવ્યણુ લગી, એક પિછોડી આઠી વગી. ૨૯
- શામે રૂડી વામાંગે જનોઈ, ઉભી પાટલીએ પનોછી તહીં;
તુળમીની માગ કડે આરોપી, સિરે ધાવી સકલાતની ટોપી. ૩૦
- ગોપી ચઢનનુ ટીકું કસ્યુ, તે મારા પ્રભુજને કેમ આવડ્યુ,
શુભ છાપાં છાખ્યાં છે અગે, લીધો મેહેતાનો વેશ રંગે. ૩૧
- નયન નાસિકા ખુકુટી એવી, રૂપકાંતિ મેહેતાના જેવી;
શીર અવણુ ને અગ સમેત, મેહેતાનામાં ન પડે કશો ભેદ. ૩૨
- વૈખણુવ ચાલ ચતુરાઈ ધણી, ઉમર જોખન મેહેતાજી તણી,
નખ શિખ મદ્દ જાણુજે એવું, હસે બોલે મેહેતાના જેવું. ૩૩
- માવતું રૂપ મેહેતાના સરખું, મેહેતારૂપે મોહનને નિરખું,
મેહેતાની પેડે નીચે ખામણું, જાય હરિજન તે ખામણું. ૩૪

ચાક્યા બ્રહ્મા બણીને વેદ, બણ્યો નહિ ભગવાનનો ભેદ;
 જેનાં દેવતા દર્શન ધ્રિષ્ટે, શિવ સરખા પાર નવ પ્રીષ્ટે. ૩૯
 એવા દીનાનાથ દયાળા, ભક્ત માટે હોડે છે પાળા;
 હરિનાં કૌતુક શાં કહું ભાળી, જમણે કર આલી જપમાળી. ૪૦
 હરિ મેહેતાની ચાલ્યે ચાલે, હરિ રસમાં મનહું માહલે;
 મેહેતાની પેરે હરિ ગુણ ગાતા, હોડે રાગ રંગમાં માતા. ૪૧
 હરિએ મોટાઇ કાઢી નાંખી, ભક્ત માટે નમનતા રાખી;
 જે કોઇ મેહેતા કહીને બોલાવે, તેને શ્રીહરિ શીશ નમાવે. ૪૨
 વળી વૈષ્ણવની પત રાખે, જયશ્રીકૃષ્ણ મુખેથી બાખે;
 મેહેતાજનાં લક્ષણ સદુ સાર, કરે આંગળીના ટચકાર. ૪૩
 કોઈન જાણે કે જગત ધણી, જાય છે મેહેતાના મહિર બણી;
 દેવ દેખીને વિસ્મય થાય, હરિ આ તે શું કહેવાય. ૪૪
 જ્યાં નાગર સદુ હાસ્યજ કરતાં, માણેક મેહેતી ચિંતા મન ધરતાં;
 પ્રમદા વાટ જુવે છે જ્યાંય, હરિ આવીને ઉભા છે ત્યાંય. ૪૫
 લોક કહે મેહેતોજ આવ્યા, ધીની તાંબડી મોટી લાવ્યા;
 ધશી પેદા મહિર માંય, સદ્ જાંખા પડી ગયાં લાંય. ૪૬
 મેહેતીએ જોયાનિજ ભરથાર, મનના ઉચ્ચાટ જ્યાં તેણી વાર,
) તાંબડી આપી મેહેતીને હાથ, પ્રમદા જાણે જે મારો નાથ. ૪૭
 હરિ તો મેહેતાજને રૂપ, કો ન જાણે જે જગતના જૂપ;
 હરિએ શુક્રને દીધો નમસ્કાર, દીધો કુકુંબને આવકાર. ૪૮
 ધણાં મહુને દીધાં માન, ન જાણે નાગર પુરુષ પુરાણ;
 બાબીજ નીચું જોઇને રહી, ચાર મોકમાં ખશિયાણી યદ. ૪૯
 શુક્ર પૂછે મેહેતાને વાત, આવડી વાર લાગી શામાટ;
 તમ માટે જોડી ચયાં મદ્, અમને ચિંતા થાતીતીઅદ્. ૫૦
 દીન તો નથી રહ્યો લગારે, હવે શ્રાદ્ધ સારથો ક્યારે,
 ત્યારે બ્રાહ્મ મુંદર સ્થામ, ગયા હતા એક ભક્તને કામ. ૫૧
 હીક વખતે આવ્યા છિએ ઘેર, હવે હરિએ સારવાની પેર;
 એમ બોલે છે હરિ ભરમે, કો નથી પ્રીતિતુ તેનો મરમે. ૫૨

વલણ.

મરમ કાઈ પ્રીતે નહીં. કાઈ નવ ઝોળખે ભગવાનરે,
પ્રેમાનંદ પ્રભુને શુકલ કહે, ક્યારના વટયા મધ્યાનરે. ૫૩

કંઠવું ૧૬ સું-રાગ સારંગ.

શુકા કહે મેહેતા વેટેલા યાઓ, સારનાની સામગ્રી લાવો,
આજ તમ માટે જોગી થયા, બહાર મધ્યાહ્ન વીતિ ગયા. ૨
તુભકરણની પેરે ઊંઘ્યા હાટે, હજુ જોગી કરો સા માટે,
જેના પુત્ર હોયેરે કુળતે, તે જાપને નામે પિંડ મૂકે રાતે ૩
એના પુત્રથી બના વાજ, જાપતુ શ્રાદ્ધ સારે માજ,
ક્યારના લાધીએ તારે વેર, હજુ કરાની નથી પેર ૩
સદ્ બૂખ્યા બૂખ્યા પોપારે, મૂર્ખ નથી જાણતો મન નિચારે,
સાજ પડે તેમ વહાણુ વાય, એ તો નાગરી નાતમા નહીં યાય ૪
જમવા તેડયા કે વેશજ માડયા, નાગરના વ્યવહાર મહુ ઝાડયા,
સુણી મર્વના એવા વચન, મનમા વિમાન્યુ જગજનન ૫
એના પગ ધાણુ એના ગળા માહે, એવો ઉપાય કરૂં આહે,
મનુના ઉતાર અભિમાન, અહિઆ પાછા કરૂં મધ્યાન ૬
એ શુ જાણે હું મગિયો નેટ, જૂએ ઠોકાતુ સારી પેદ,
મારા ભક્તતુ નામ વધારૂં, મનુના નામ ધમીને વાદુ ૭
એવુ ધારી અણુમારો ઊંચો કરયો, પાછો ભાવૂં પૂર્વ દિગે રચ્યો,
હરિએ પ્રીતક માડયુ બતાવા, રાખ્યુ વાહજ નાગરને હંગવા ૮
બહાર થયા અતિ મધ્યાહ્નખળ, દો ગતિ નવ જાણે દયાળ,
જે જોયા તેનો ઉપાય કરી, નચિન્ત થઇને બેસા શ્રીહરિ ૯
આવે ધરમા ને જાયે બહાર, જાણી જોઇને લગાડે વાર,
શુભલ કહે મેહેતા વાર શુ લગાડો, બહાર નથી દીસતો દહાડો ૧૦

- સારે હશીને બોલ્યા દેવમોરાર, હજુ બપોર નથી થયા બહાર;
 એમ ઉતાવળ શું કરો, કાંઈ ધીરજ મનમાં ધરો. ૧૪
 ગરીબ બણી અકળાવો બદ, રાંધતાં તે રડાવો છો શું;
 વેહેલું સારવા કોઈ નવ જાય, મધ્યાહ્ન પાખી શ્રાદ્ધ નવ થાય. ૧૫
 મધ્યાને પિત્રી પામે સતોપ, વેહેલું મોકુ યથે જાય નિર્મોખ;
 તમે પડિત થઈને શું ચુકાવો, મધ્યાન થયા વિના શું પિંડ ચુકાવો. ૧૬
 અહિંયાં સઘળું છે તૈયાર, બપોર થાય એટલી વાર,
 તે માટે અમો ફેરા ફરીએ, બપોર થાય તો સ્નાન કરીએ. ૧૭
 સુણી શુકલને ચઢીઓ કાળ, લાગી પગથી માથાલગી ઝાળ;
 અંધા બક્ત નહીં તું બીખારી, કાંઈ બોલની મન વિચારી. ૧૮
 બહાર દહાડો નથીરે નકોર, હજુ તું ગાયે છે બપોર,
 જૂઠું બોલતાં જાય રાત ને દન, તો તુંને ક્યમ થાય દરિ પ્રમત. ૧૯
 દાલી કરે પુણ્ય પાપની કથી, તો નાત જતનમાં આબરૂ નથી,
 એક વાતે વટારો નાક, બોધશ બાપ દાદાની શાખ. ૨૦
 એમ શુકલ બોલ્યા બળતા, સારે શ્રીહરિ બોલ્યા વળતા;
 તમે કોઈ ન કરો બ્રહ્મ ધરા, તમ વચન ચક્રાવું શીશ. ૨૧
 બહાર ઝાંખી જુઓ કહું છું તમને, પછે શીખામણુ દેવે અમને;
 તમે કહો તો વહેલુ માઈ સહી, પણ વેદ શાસ્ત્રમાં આજ્ઞા નહી. ૨૨
 સારે નાગર બોલ્યા તરત, અંધા એ વાતની કોઈ બાધો શરત;
 સારે હરિએ કહ્યું જૂઠું પડીએ જો અમો, તો આ બજનનું પુન્ય લેજો તમે. ૨૩
 જૂરી થાય તમ વાણી સહી, તો દીપણાં બોળાવુ પાણી મહી,
 સારે હા બણી મૌ નાગરે, માલોમાલે વિચારજ કરે. ૨૪
 સહુકો મકલાયે મન, વગર કયે - પામીશું પુન્ય;
 જમવાની વાર થાને તો થાને, એનાં લજનનું પાણી જાગે. ૨૫
 એનું નાક વડાએ છેક, આપણે ઉપાય કરીએ એક;
 એ ફરી ન જાય એનું કીજો, એક વાતના જમીન લીજો. ૨૬
 સુણીને બોલ્યા જગજીવન, માગ બાપ દાદાનુ વચન;
 ને કોઈ બોલીને જાય ફરી, તેની સાખ ન પૂરે શ્રી હરિ. ૨૭

- ભારે નાગરનું માન્યું મંન, શીતી સૂક્યા ઝેનું વચન;
 હાથે કરીને ધૂળજ ધાસે, શું જોઈને એ સુકિત આસે. ૨૮
 મૂર્ખ નથી જોતો બહાર ઝાંખી, હરિએ બહી બુરકી નાંખી;
 સહુએ ક્યો મંન વિચાર, મેહેતાને કહે હવે આસે બહાર. ૨૯
 કેમ પગ ઉપડતા નથી, આપ્યું વચન પાળો સરવથી;
 સુબીને હાથા દેવ મોરાર, હરિ કહે અહીં શાની વાર. ૩૦
 શુકલ નાગર ને નર નાર, સહુ જોવાને આવ્યાં બહાર;
 જે કોઈ પ્રભુ સાથે ચઢાવે બોંરા, તેની ક્યાંથી પૂરી પડે હોંશ. ૩૧
 સહુ જોવા આવ્યાં જોટલે, આબસાં ખસી મયાં તેટલે;
 ક્રાટ્યું વાદળ વેરાય કડકા, રવિ પ્રકાશી નિકળ્યા તડકા. ૩૨
 જોવો તપે ચેતર વૈશાખ, પહોંચ્યા નાગરના અભિલાખ;
 મહેજે કીતક કીધું મોરારી, આંધળા જૂએ છે ધારી ધારી. ૩૩
 રૂએ તો મધ્યાનમાં ઝોણીએ ધડી, રજા શુકલ નાગર જૂઠા પડી;
 તેતામાં તો ઝાંખા પડીઆ, મૂઝનાં લીંબુ નિકળી પડિયાં. ૩૪
 ૧૬ નીચું નીચુ ભાજે, કોઈ પાછો ઉતર નવ વાજે;
 ૧૨ નારી રજાં મુખ ભીડી, જેમ હસ્તિયે દાખી કીડી. ૩૫
 જી વિચારે મન સાથે, આપણે ધૂળ ધાસી આપણે હાથે;
 આપણે ઉધમાં સઘળું ખોયું, આગળથી જાખી નવ જોયું. ૩૬
 હોંશ બાંધીને આખર ખોઈ, હવે દીપણું નાંખશે ધોઈ;
 હોં બોલાય આપણી વતી, નાગર કુળમાં લાગી ખામી અતી. ૩૭
 હી ધડિયાળો ગામની જૂરી, શું વેહેલા આવ્યા જમવા હી;
 માપણને એણે સાન સુકાવ્યા, હરિભડને ભાવ મુકાવ્યા. ૩૮

સારે ગાળો દેતાતા શું જોઇ, હવે શે નથી બોલતા કોઇ;
 દાલી કરતાતા માયા ફાડ, શું બપોરમાં આવી છે ધાડ. ૪૩
 રાખે આખા ગામનો બરો, કોટે પાણી બાંધી ફૂળી મરો;
 અકળાવતા હતા ગરીબ જાણી, પડી ધૂળ ને ગુમાવ્યું પાણી. ૪૪
 બોલતાં પાછું વાળી નવ જૂઓ, હવે ટીપણું પાણીમાં ધૂવો;
 દોંડી ફેરવું ગામમાં જાણુ, માંજળી નાગરનાં ગયાં ઓસાણુ. ૪૫
 બીધા નાગર છટી કાઢી, રખે આપણી લે એ પાધડી,*
 જો એ ટીપણું પાણીમાં નાંખે, તો તો જશે જગતમાં શાખે. ૪૬
 માટે કાલાવાશા કરી રહીએ, વેહેવારે ટળ્યા કોને કહીએ,
 એમ સર્વે વિચાર કરી, નમે મેહેતાને ફરી ફરી. ૪૭
 નમી નાગર બોલ્યા વચન, અમો પાપી તમો હરિજન;
 તમારી તોલે ક્યાંથી આવીએ, અમો નીચ દુષ્ટ કહારીએ. ૪૮
 નાગરી નાત જોયી સંવંથી, તે તો તમારે પુણ્યે ચક્રી;
 અમો છોર છીએ તમારાં, અવગણુ ક્ષમા કરો અમારા. ૪૯
 એમ કહીને લાગ્યા પાય, નાક લીટી કરી સહુએ બાંધ,
 તે હરિએ મૃતિ માની લીધી, પછે સૌને શીખામણુ દીધી. ૫૦
 હું તો ક્ષમા કરૂં છું આહે, બીજો કોઇ મારશે માયા માહે;
 આજ પછે એવું નવ કરશો, નિકર વગર મોતે મરશો. ૫૧
 એમ સહુને અપમાનજ કરી, પાછા ઘરમાં પધાર્યા થી હરી;
 આવી બેઠાં મહા નર નાર, ઉતર્યા મન તણા અહંકાર. ૫૨
 નીચુ જોઇને બેઠાં સદ્, પેટમાં ક્રુધા જાડી છે બદ્;
 પણુ કોઇથી બોલી ન શકાય, મળ્યા માયાના વૈકુંઠે રાય. ૫

વલણુ.

પ્રેમાનંદ પ્રભુ માયાના મળિયા, ઉતર્યાં સહુનાં માન રે,
 નર નારી સદ્ વાટ જૂએ, ક્યારે ચાહે મધ્યાન રે. ૫૪

કડવું ૧૭ મું-રાગ કેદારો.

નાગર માન ઉતાર્યુ હરિયે, ધરી મેહેતાનું રૂપ રે;
 પૃથ્વી પળમાં પ્રાણય કરે, એણે ધણું માનવનુ રૂપ રે. ૧

નર નારી સહુ દિન જુવે છે, મધ્યાન્હ ક્યારે થાય રે;
 આંખે તો અંધારાં આવે, બિભાં નવ રહેવાય રે. ૨
 તડકો તપે છે કાળ સરીખો, કુવામાંથી જળ ફીટ રે;
 કધ વારનાં ખોટી થઇએ, તોયે દિન નવ વીતે રે. ૩
 પાંસા સાથે પેટ ચોટી ગયું, અરૂં પરૂં જુવે આગસ મરડે રે;
 છુધા લાગી સર્વને એવી, લોહું મૂક્યું હોય તો કરડે રે. ૪
 આપણાથી બોલી શકાય નહીં, મન્યા માયાના શ્રી મોરાર રે;
 બોલે બોલ બાંધી લીધાં, ડિતાચ્છો અહંકાર રે. ૫
 ઘેરે જાય તો લોકજ ભાડે, હાસ્ય પોતાનું થાય રે;
 છાનાં થઇને બેઠા સર્વે, બોલી નવ શકાય રે. ૬
 છોકરાં તો ખાઉ ખાઉ કરે છે, મોટાં તે કહે કોને રે;
 હાથનું કચ્છુ હાથે વાગ્યું, જૂએ એક એકના મેળે રે. ૭
 વણુ અપરાધે ભક્તને ભાડે, નડ્યું તેહનું પાપ રે;
 છોકરાં બાપની દાદી સાહીને, કહે અમને ખાવા આપ રે. ૮
 તોય તેને મિશે બોલાય નહિ, એવાં બાંધી લીધાં તાંહ રે;
 પછે છોકરાંને પ્રબુજીએ પોતે, ખાવાનું આપ્યું હાથ માંહે રે. ૯
 એટલે તેને તો થઇ રે દીવાળી, પણ મોટાનાં પેટમાં હોળી રે;
 છોકરાંના હાથમાંથી કકડો લઇને, મોટાં ખાયે ચોરી રે. ૧૦
 ત્રણ પહોર મેહેતાને ઘેર વીસા, વળી ભૂખ્યા આવ્યાં ઘેરથી રે;
 તેમાં મદ મત્સર ગયો પેશી, જેવાં ટોર રહે છે બેશી રે. ૧૧
 સાંકડી ગલીમાં સર્વને લીધાં, એવા શ્રી હરિ બ્રહ્માંડ ભૂપ રે;
 દોરા પ્રમાણે દંડજ દીધો, પહેરાવ્યા ખાસડાંના ખૂંપ રે. ૧૨
 કૌતક બેદ કો પ્રીછે નહીં, સહુ વિચાર માંહે પેઠાં રે;
 દેવનો કોપ તે કોને કહે, પછી નીચું જોઇને બેઠાં રે. ૧૩
 ટુંગમું જોયાંજ કરે, જાણે વાચા કોઇને નહીં રે;
 સહુનાં માન ઉતાચ્યાં હરિએ, હવે શોભા શું કરે રહી રે. ૧૪

વલણ.

શી શોભા ફરે સ્યામજો, કહું તેનો વિસ્તાર રે;
 ભટ ત્રેમાનંદ કહે સાંભજો, નહિ કરવો અહંકાર રે. ૧૫
 અહંકારે હરિ દૂભાય છે, તે જાણજો નિરધાર રે;
 એ જાને જગતને શીખ છે, તે હૃદયે ધરવી સાર રે. ૧૬

કડવું ૧૮ મું-રાગ ત્રિશાસ.

- હરિ ગુણનો કહું રે વિવેક, માતા સરસ્વતી રાખજો;
મન ભંગ થયાં નર નાર, ઉતર્યા મન તણા અહંકાર. ૧
- જૂઠા પડ્યા મેળવી ટોટ, સહુના પેટમાં આમળ ગોટ;
કળજે આવ્યા સઘળી વાતે, નથી બોલાવુ મેહેતાની સાથે. ૨
- જેવા ને તો તેવા મજે પેર, શેરને માથે સવા શેર;
હરિ મન કોપ્યા છે ધણું, ફૂટયું કરમ તે નાગર તણું. ૩
- સૌને સાંકળે પેડે લીધા, તરણાથી નપાવટ કીધા;
પેટમાં કુધા ઘણી ઉઠાડી, બવી રીતે શીખ પમાડી. ૪
- નાગર થઇ ગયા સર્પની તોયે, પેટમાં મગરાં બોલે,
જરા વેહેલું ન કરે નાથ, ગાંડ ધમાવી જોખર સાથ. ૫
- ખીજ વારના બપોર થયા જ્યારે, હરિ સારવા જાંઘા ભારે;
ગોરને આગા આપી ભગવાન, બેમવાને મૃત્યાં આસન. ૬
- દીધો અખોટ હરિયે હાથે, એવા ભક્ત આધીન મુજ નાથે,
લાવી મૂકી તે સર્વ સામગ્રી, કશી વાતે નવ ચૂકે હરી. ૭
- કુકુમ તરભાણું ચંદન જળ, યુષ્પ ચોખા ને નૈવેદ્ય ફળ;
આણ્યું દૂધ દોહળ ને પાન, ધૂપ દીપ ને તુલસી જાળુ. ૮
- ધૂત ખાંડ ભેળીને ભાત, મુદ્રા દ્રવ્ય ધણું કરી ખાંત;
દૂધ સત્ર ખારેક પિંડ કાજ, મૌ આગળ લાવી મૃત્યુ મહારાજ. ૯
- સારવાને જોઇએ જેહ, સહુ લાવીને મૃત્યું તેહ;
પછે નહાવા બેઠા શ્રી હરી, આગળ મુકી અખોટીયાની ઘડી. ૧૦
- હરિયે ટોગળા કીધા સાત, કાનમા આંગળી ધાલી નાથ;
પછે શિર જળ ટોળ્યુ દયાળ, મુખે કરે મદન જપ માળ. ૧૧
- ગગા ગોમતી દ્વારકા સ્થાન, યમુના વેણી માધવ નિજપાણુ;
સરસ્વતી નર્મદા કાવેરી, નમો રામ કૃષ્ણ કહે છે મોરારી. ૧૨
- લીધાં અડસઠ તીર્થનાં નામ, પગ પખાજે સુંદર સ્થામ;
અગ મુગંધ ઉડે છે ઘણી, કેશ જાણે નાગની ફણી. ૧૩
- હરિ મેહેતાજીને રૂપ, સ્નાન કરીને ઉઠ્યા ભૂપ;
ઘોતીઢ ઘોષને આચમન કર્યું, નવું અખોટિયું અંગે ધર્યું. ૧૪
- હરિ મેહેતાની પેડે સઘળું કરે, મનમાં ગુરુનું ધ્યાન ધરે;
મેવામાં ગયા વૈકુઠ રાય, હરિ હરિને લાખ્યા પાય. ૧૫

- તિલક છાયાં કચ્ચાં મેહેતાની રીત, ગાય રસાળાં મધુરાં ગીત; ૧૬
 દોકારછનું ચરણામૃત લીધું, મેહેતાની પેઠે ખટ કર્મ કીધું.
 તે સદુકોષ લેધને રણા, એટલે મધ્યાન પૂરા થયા; ૧૭
 યદે સૂર્યને નમસ્કાર કરી, સારવાને બેઠા શ્રી હરી.
 વિપ્રવેદ બજે છે ઉતાવળે, હરિયે લીધું તરખાણામાં જળે; ૧૮
 જળનો સ્પર્શ કીધો કાને, બાંધી ગાંઠ મસ્તક ભગવાને.
 ઘોતીયાનો છેડો નીચોધ, અંજલી ભરી હૃદય યોધ; ૧૯
 દર્બ સેર ઝાલી અંગુઠે વાળી, દર્બ મુદ્રિકા આંગળિયે ધાલી.
 જપ તલ વધાવ્યા નીર, ભરે ખોખલા સ્યામ શરીર; ૨૦
 વિપ્ર કરે વેદના ઉચ્ચાર, (હરી) સવ્ય અપસવ્ય કરે વારંવાર.
 ચટે વિપ્લુનું સ્થાપન કચ્ચુ, પુષ્પ ચઢાવી નૈવેદ્ય ધચ્ચું; ૨૧
 મૂડ્યાં જામ ફાફળ ને પાન, પાંચ મહોર દક્ષિણા દિરખ્ય.
 લેધને શુકલ રીઝ્યા મન, મેહેતો દીસે છે દોલતવંત; ૨૨
 લેધ રણાં નાગર નર નાર ઉતર્યા મનતણા અહંકાર.
 બાબીછને થઇ ચટપટી, આજ ક્યાંથી થયો નાણાવટી; ૨૩
 એમ સર્વને અચરજ હોય, અંતર પાર ન પ્રીટે કોય.
 હરિ શ્રાદ્ધ સારે ધરી ત્રેમ, કરે વિપ્ર ખતાવે તેમ; ૨૪
 વેદ શાસ્ત્ર જ્ઞનાથી ચાલે, તે તો બ્રાહ્મણનું કચ્ચું પાળે.
 વિપ્લુ પૂજને આરતિ ઓવારી, લાંબા ચઢીને નમ્યા શ્રીમોરારી; ૨૫
 અધર્મર્ણુ કચ્ચું ભગવાન, નાક ઝાલી ધરે છે ધ્યાન.
 અક્ષત કરમાં લઇ નાંખીઆ, સર્વ દિગ્પાળોને પોખીયા; ૨૬
 દીપક જ્ઞોતી બળે છે સારી, કરે તર્પણ દેવ મોરારી.
 વિપ્ર બનાવે તેમજ કરે, હરિ વારે વારે જળ ધરે; ૨૭
 દીપક પૂજને વનમાળી, દર્બ રેખા એવડી વાળી.
 શ્રાદ્ધ સારે છે શ્રી ભગવાન, લઇ સાત પેઢીનાં નામ; ૨૮
 એવા બક્તાધીન ભગવાન, પુત્ર થઇ કરે શ્રાદ્ધનું કામ.
 સારતામાં તો સીધ્યાં કામ, પામ્યા પૂર્વજ વૈકુંઠ ધામ; ૨૯
 કઇ દહાડાના હુતા અવગત, તે તો હરિયે ઉદાર્યા તરત. ૩૦

પિત્રી આશિય દે થઇ સુખી, નરસૈ કો દી ન ચાઇશ દુઃખી;
 તારા સુત તુજ પાછળ ધરજો, અમને દાસ્યા તેવા દરજો. ૩૦
 તુંને હરિમાન હોજો ધણું, જોણે કારજ કીધું તમતણું;
 હરિ સારે વિધિયે કરી, કશી વાતે ન ચૂકે ફરી. ૩૧
 વેદ શાસ્ત્ર ધટારત જોમ, હરિ આદ્ય સારે છે તેમ;
 જો જોઇએ તે આગળ ધરે, કશી વાતે ખામી નવ પડે. ૩૨
 પછે જળમાં ફેરવ્યો હાથ, તે જળ ઢોળી દીધું નાથ;
 તર્પણ કરી રહ્યા દેવ મોરારી, પછે ઉત્તરીય મૂક્યું ઉતારી. ૩૩
 પછે પિંડ પ્રદાનજ કીધું, દૂધ પાત્ર તે કરમાંજ લીધું;
 મહેતીએ પિંડ બાંધ્યા સાત, મૂકે હરજી અવળે હાથ. ૩૪
 સહુનાં નામ લઇને મોરારે, સાતે મૂક્યા એકે હારે;
 આધારી પિત્રી પાંખ્યા સતોપ, હરિએ ટાલ્યા દેહનાં દોપ. ૩૫
 પછે પિંડ પ્રદક્ષાન કીધું, પિંડ ચંદન ચરચી દીધું;
 પિંડ વસ્ત્રની છાયા કરી, પુણ્ય પિંડ વધાવે શ્રી હરી. ૩૬
 પિંડ આગળ ધણું નૈવેદ્ય, કેળાં ફાફળ પાન સમેત;
 સુદર્પણમાં મહોર મૂકી એક, જોઇ સહુ માન મૂક્યાં છેક. ૩૭
 પ્રભુ ગોર કહ્યું તેમ કરે, વારે વારે ખોળ્યા ભરે;
 વચસો પિંડ અડકાડ્યો વામ, સુંધીને મૂક્યો પાછો ભોમ. ૩૮
 અંત પિંડના ચાર ભાગ કીધા, પછે પિંડ વિસામીને લીધા;
 જોમ મૂક્યા તેમ પધરાવ્યા, તે તો ગૌરીને ભોમ ધરાવ્યા. ૩૯
 ભૂમિ જળ છાંટ્યું ત્રણવાર, ગોરનું પૂજન કીધું મોરાર;
 પછે હર્મ ચટ આપ્યા ધોઇ, એમ આદ્ય પરિપૂર્ણ હોઇ. ૪૦
 સારે ગોરે આગ્રા આપી, ગયા તુલ્ય કહ્યું અંગ આપી;
 આદ્ય સારીને ઉડ્યા મોરારી, કટિ સૂધી નહાયા ફરી. ૪૧
 * * * * *
 આદ્ય સંપૂર્ણ કારજ સચ્યું, ગોરે તિલક શ્રીહરિને કચ્યું; ૪૨
 વલણ.

ગોરે હરિને તિલક-કચ્યું, સારી ઉડ્યા દેવ મોરારીરે;
 પૂર્વજ સતોપ પામીઆ, હવે બોજનની કરી તૈયારીરે. ૪૩

કહવું ૧૯ મું-રાગ ભારની દેશી.

શ્રાદ્ધ સારી ઉઠ્યા દેવ મોરાર,	આનંદે ધણુંરે;	
ત્યાં તો વત્યો જય જયકાર,	કારજ બકતતણુંરે.	૧
દેવે પુષ્પ ટટિ કરી ત્યાંય;	આનંદે૦	
ત્યાં તો વિવાદ સરખું હોય.	કારજ૦	૨
થઈ શોભા અપરમપાર;	આનંદે૦	
મેહેતાને રૂપે મહાલે મોરાર.	કારજ૦	૩
જિભાં શુકલ નાગર નર નાર;	આનંદે૦	
ત્યાં તો શ્રી હરિ કરે વિચાર.	કારજ૦	૪
બાંધ્યો અંગૂઠો કટિ ઉપેર;	આનંદે૦	
સૌને બેસવાની કરી પેર.	કારજ૦	૫
વળી વાસીદાં છટકાવ દીધાં;	આનંદે૦	
સામા સામી પાટલા માંડી દીધા.	કારજ૦	૬
હરિ ઉતાવળા બહુ થાય;	આનંદે૦	
માણેક મેહેતાને કહે છે ત્યાંય.	કારજ૦	૭
હવે તત્પર થાઓને મુંદરી;	આનંદે૦	
અંગે અબોટ વસ્ત્ર પેહેરી કરી.	કારજ૦	૮
શાક પાક કાઢો સહુ બારણે;	આનંદે૦	
પાત્ર ભરો પિરસવા કારણે.	કારજ૦	૯
પછે જૂએ ઉદ્ધવ અર્જુનની વાટ;	આનંદે૦	
એવે આવી પહોંચ્યા તે સાટ.	કારજ૦	૧૦
તે સહુ વસ્ત્ર લાવ્યા સંગાય;	આનંદે૦	
જે કંઈ હવું વૈકુંઠ નાય.	કારજ૦	૧૧
આવી હરિને તે લાગ્યા પાય;	આનંદે૦	
સહુ કો જોઈને વિરમે થાય.	કારજ૦	૧૨
બાઈ મેહેતાનાં પુણ્ય અતીશ;	આનંદે૦	
જેને પાયે નમે ભારે ધીશ.	કારજ૦	૧૩
તે સૌ જોઈ રહ્યાં નરનાર;	આનંદે૦	
મૂંઝ્યો મંનતણો અલંકાર.	કારજ૦	૧૪

વલણુ.

અહકાર મૂક્યો મન થકી, પણ નવ ઝોળખ્યા મોરારરે;
આશ્રય પામી નાગર જોઈ રહ્યા, પ્રેમાનંદ પ્રભુ કિરતારરે. ૧૫

કડવું ૨૭ મું-રાગ સામેરી.

હવે બોજનની તૈયારી કરી છે, પોતે વૈકુંઠ રાજરે,
જગ્યા સમારે શ્રીજગજીવન, સહુને બેસવા કાજરે. ૧

સામા સામી પાટલા માંડીને, તજવીજ રૂડી કીધીરે;
નાગરને કહે તમે નહાઇને આવો, હરજીએ આજા દીધીરે. ૨

ઉદવ અર્જુન આવીઆ, વળી જોડે અકૂર બ્રાતરે;
ઝારી મહોર અને પીતાપર, સૌ વસ્તુ લાવ્યા સંગાતરે. ૩

આવી હરિને ચરણે લાગ્યા, જૂએ નાગર નર ને નારરે;
વાત કરે કે એ તો દ્રવ્યજ ખર્ચે, મેહેતાનો સાહુકારરે ૪

શેઠ એનો કે મિત્રાચારી, એમ કહે છે કથીરે;
આ ત્રણે ભારે ભૂપ શા દીસે, કઇ સમજણ પડતી નથીરે. ૫

(પછે) હરિયે તે વસ્તુ ગુપ્ત રખાની, કરી આજા મહારાજરે,
સ્નાન કરી અમોઢીયા પેહેરી, આવો પીરસવાને કાજરે. ૬

સુણતાંમા ઝટ સ્નાન કરીને, સંન્યાં અમોઢીઆં સારરે;
કેહેડે અગૂણ બાધીને ત્રણે, થઇ ગયા તયારરે. ૭

તેને નાગર સહુ જોઈ રહ્યા, મૂક્યા મનતણા અહકારરે;
ભાઇઓ મેહેતા માયે એવા ગાજે, કોઇનો ખપન પડે લગારરે. ૮

એટલે ઇનુમાન આવીઆ, રહ્યા તેહ છડીદારરે,
સભાજ કરવા નાતની, તે જાણે જોદા ચારરે. ૯

પાટે બેસવા સુદામાજી આવ્યા, ધ્રુવ અનરિપ પ્રહાદરે,
તેમને જોઈ લોક વિચ્ચય પામ્યા, ભલા મેહેતાના સગાતરે. ૧૦

હરિયે સહુને માન દઇને, જય ગોપાળ કીધા નાયરે,
ગોભા મર્વે કારગી, નવ જાણે માનવ જાતરે. ૧૧

હરિયે પોતાના પુત્રના જેવું, કીધું ભક્તને લ્યાંયરે;
શ્રાદ્ધ નહીં એ તો યજ્ઞ મોટો, મોટા દેવ પધાર્યા જ્યાંયરે. ૧૨

મહા બેઠી જાણે ઇદ્રની, એમા નથી ખાપણ ખોડરે;
સુરનર દેખીને વિચ્ચય પામ્યા, નિરખે તેનીશ કોડરે. ૧૩

- નાગરી દામ લઈને બેઠી, નાગર નહાવા જાયરે;
એ સર્વે સમાધાન કરીને, ઘરમાં આજ્યા યાદવ રાયરે. ૧૪
- મેહેતી પ્રત્યે કહે મોરારી, પેહેલા કાઢો પંચ આસરે;
ગાય શ્વાન અનિથી પૂરી આપો, હું નાંખું કાગવાસરે. ૧૫
- મુણ્ડતાંમાં મેહેતી હરખીઆં, કહ્યું, તે પ્રમાણે કીધુંરે;
કાગવાસ નાંખીને હરિએ, ખીજું દામ કરમાં લીધુંરે. ૧૬
- ગાય શ્વાન ને વેરાગી પોખ્યા, સતોખ્યાં ગોર ગોરાણીરે;
દશિણા આપીને દારિદ્ર્ય ભાંગ્યાં, સત મોદાર સોનાનીરે. ૧૭
- પાંચ વસ્ત્ર ગોરને પહેરાવી, ત્રણ વસ્ત્ર ગોરાણીને દીધારે;
ઝારી પીતાંબર કરમાં મૂકી, નખીને પ્રણામ કીધારે. ૧૮
- તેહ જોઈને નાગર સર્વે, મનમાં વિસ્મય થાયરે;
રૂડો રૂડો સહુકો કહે, સુણી બાબીજી બળી જાયરે. ૧૯
- જોતામાં સતાપ થયો, આ તે ક્યાંથી કાઢ્યું ધનરે;
ગોર ગોરાણી આશિષ દઈને, બેઠા નિજ આસનરે. ૨૦
- એટલે સ્નાન કરી નાગર આજ્યા, બેઠાં આંતરે નરનારે;
ઉદ્ધવ અર્જુને સજ થઈને, પાતળ આપી તેણીવારે. ૨૧
- પત્રાવળી પૂરી થઈ સારે, દડિયા લીધા દયાળરે;
તે સ્નાને પોંચી ચૂક્યા સારે, શાક પાક કાટ્યાં તત્કાળરે. ૨૨
- પેહેલાં લૂણ ને રાયતી કેરી મૂકી, મુરખો પાપડ તળેઢારે;
પછે શાક મૂક્યાં સહુ લાવી, મુંદર વધાર્યાં બઢારે. ૨૩
- રામતાં વાણી માતનાં, માંહે મસાલો મસમસરે;
નરમ શાક મુરખુતણું, તે થઈ ગયું એક રસરે. ૨૪
- લીસવા વેગણુ ભીંડા તળિયાં, કારેલાં સોહાવેરે;
વાલની દાળ ને પત્રવેલીયાં, તે તો સહુને ભાવેરે. ૨૫
- કોણું છુરીયાં એકદાં કીધાં, મેઘી ચીબડાં ને ચોળીરે;
શુવારફળી વળી મલકાં જૂઠાં, કંટોળાં મૂક્યાં તળીરે. ૨૬
- ક્ષિપ્રુ આદાની કચુંબર મૂકી, જૂઠાં ફરે છે જીરું ને મરીરે;
ભજ્યાં તો ભાવે તેટલાં, દૂધી વડાં ને મોગરીરે. ૨૭
- નીકાની કાયરી ને દહીવડાં, ઉપર તેજ નિકળ્યાં તરીરે;
મૂકો મૂકો કહે હરજી, લે નાગરી દીઆ ભરીરે. ૨૮

- ખાંડવી ને મગ ચણા, વળા ભાજી વાણી સાતરે; .
 દેખી નાગર કહે આ આદ્ય ન હોય, ઉચ્છવ દીસે ખરીખાતરે. ૨૯
- ફળ ફળાદિક દ્રાક્ષ ખડખૂયાં, ફાલસાં ને કેરી ઝાઝીરે;
 ખાંડ મેલી ખડખૂયાં ઉપર, બોધ સહુકો થાય છે રાજીરે. ૩૦
- નહોણું તે હરિઓ નીપજન્યું, કોઈ નવ પ્રીછે ગલરે;
 આદ્ય ઉપર આવડી શી શોભા, બોધ નાગર થયા અચરતરે. ૩૧
- શાક મૂઝાં સહ શોભતાં, તેનો કહેતાં ન આવે પારરે;
 દૂધપાક પોળી કાઢતાં, શ્રીહરિ કરે મંન વિચારરે. ૩૨
- પેલીએ પકવાનનું મેહેણું દીધું, મારો દાસ દુભારો આહેરે;
 છપ્પન ભોગ તુરત નિપજાવ્યા, પીરસવા માંડ્યા ત્યાંહેરે. ૩૩
- બોધ ભણેક મેહેતી વિરમય થઈ, બાબીજીએ નીચું ભાળ્યુંરે;
 નાગર સહુકો એમ કહે, પેલી-બોલી હતી તે પાળ્યુંરે. ૩૪
- તે બોલે પકવાન નીસર્યાં, એમ મર્વે કહેતાં બયરે;
 ઘેવર ખાતું ને જલેખી, સહુને પીરસે વૈકુંઠ રાયરે. ૩૫
- લાડૂ પૂરી ને દાહિયરાં, ઠોર અને ફળી ઝાઝીરે;
 શીરો પૂરી ને ગોળપાપડી, ઉપર ધારી તાજીરે. ૩૬
- માલપુડા વેઢમી ને લાડૂ, ધુધરા સળેરી સારારે;
 પેડા ખરશી સૂતરફેણી, મેવ ને શમરપારારે. ૩૭
- કોપરનાં પાક ને અમૃત પાક, છપ્પન ભોગ રડા કહાવેરે;
 જોતે જોતું ભાવણું હોય, ધણું ધણું બાણામાં ભરાવેરે. ૩૮
- બાસુદી બિરંજ ને માવો મોહે, દળ મગદળ ને શ્રીખંડરે;
 મેઘૈયા મોઠૈયા જલેખી, ઉપર છટા ખડરે. ૩૯
- મરકી કચેરી ને કરમો ફળાં, મેસુર મૂઝાં નાયરે;
 પકવાનની શી વિધિ વર્ણવું, જાણે મહુએ માંડ્યાં લાટરે. ૪૦
- અન્નપૂર્ણા આવી વમ્યાં, ત્યાં લૂટાવ્યું નવ ખૂટેરે;
 અગણિત વસ્તુએ ભર્યા બાણા, જાણે પૂર્યો અન્નદ્રટરે. ૪૧
- પકવાન સહુને પિરસી રહ્યા, સારે વિચાર્યું વૈકુંઠ નાયરે,
 મેહેતાજીના બ્રાતને, ધીની તાબડી આપી હાયરે. ૪૨

- સાર પછે દૂધપાક પોળી મગ્યાં, ધી પીરમે વડો બાધરે;
 સર્વે વસ્તુ આપી ચૂકા, ત્યારે જયશ્રી હરિની બોલાધરે. ૪૩
 ચાલતું કર્યું નરનારી મર્વે, શોભા બની છે અપારરે;
 ટોપલા લઇને વારે વારે, પંગતમાં ફરે શ્રી મોરારરે. ૪૪
 કહો તમારે શું જોઇએ બૂદેવો, એમ શ્રીહરિ મુમિથી પોકારેરે;
 જેને જેવું બાવતું તે, માગી લીધે નરનારરે. ૪૫
 પછે શીતળ જળ મહુને ભરાવે, ઉદ્ધવ અર્જુન બ્રાતરે;
 દોણુ બાગ્ય નાગરી નાતનાં, જે જન્મે પ્રભુજીને હાથરે. ૪૬
 ચારે થોડા જ્યાં લાં પહોંચે, કાનો ખપ ન પડે થોભીરે,
 હરિહર મહાલે મેહેતાને રૂપે, જાણે ધરના મોભીરે. ૪૭
 સધજે ઠેકાણે પડે પૂરા, અધૂરો નહીં એકે દારરે;
 કહેવાય ધણી વગર ધર સૂનું, પણ હરિએ મૂચું પારરે. ૪૮
 હરી હરીને મહુને કહે છે, બોજન કરો મન બાવેરે;
 ભૂખ માટે ભરો કોળીયા, ફરી આવો દાવ નહિ આવેરે. ૪૯
 નમીને નાગર એમ કહે, હવે ટલ્યો અમારો ગર્વરે;
 મેહેતા એાછી વાત મન શુ લાવો, અમે છીએ તમારા સર્વરે. ૫૦
 એમ કહીને જમાડે શ્રીહરિ, વળી વાતો કરતા મુખરે;
 એવી રોબા દેખતાં માહે, ટળે દુખિયાનાં દુઃખરે. ૫૧
 આટલી મામત્રી ક્યારે કરી દશે, માહુ મન અદેશો ધરેરે;
 સખિયે સખિ એમ કહે, વાત કરીને કોળીયા ભરેરે. ૫૨
 માણેક મેહેતી મુગડ દીરી, જેણે રાધ્યાં મુંદર શાકપાકરે;
 પેલી ઝવેર મેહેતીનુ મોંકું બાળો, ચાર થોકમાં વદાચું નાકરે. ૫૩
 ઉદ્ધવ અર્જુન પિરમણું ફેરવે, ખખર મગળી રાખેરે;
 જેને જે જોઇએ તે લાવી મૂકે, શ્રીકૃષ્ણને પૂછ્યા પાખેરે. ૫૪
 અફર શીતળ જળ ભરાવે, સગળે તે દોડી પહોંચેરે;
 ખખરદારી તે ભલી રાખે, જશ ભક્તનો ઇચ્છેરે. ૫૫
 નાગીઓ તેમને જોઇ રહે, મૂકી મનતણા અભિમાનરે;
 પીરમનારા મેહેતે ધરના રાખ્યા, તે કેવા રહે સાવધાનરે. ૫૬
 ઘણું થોડુ કરના નથી, ગાંને મગેરામ મૂકેરે;
 ચારે જોડા વીર શોભતા, તે વિવેકમાં નવ ચૂકેરે. ૫૭

- સર્વે વસ્તુ વારે વારે, ફેરવે સારંગપાણુરે;
 બાણે બેઠાં નરનારી સહુ, કરે મેહેતાનાં વખાણુરે. ૫૮
 રહેજમાં શોભા આવી કરી, તેને પ્રભુ મળ્યામાં શું કહેવુંરે;
 નાગર સહુકો વખાણે, ન હોય આદ્ય આ તો પિવાહ જેવુંરે. ૫૯
 વૈષ્ણવ ને વેહેવારીઓ, જોની જમણુ કેવાં કીધારે;
 પેલી કાળા મ્હોંની બાબીજીએ, એને માણં મેહેણાં દીધારે. ૬૦
 એણે નામ વધાણું પરિયાતણું, તેણે તો બોલ્યું સહીરે;
 આતું જમણુ કોઈએ નથી કીધું, નાગર બોલે છે તહીરે. ૬૧
 તે સુણીને બાબીજી મનમાં, બળી મરે છે ઘણીરે;
 નથી જાણતી જે મેહેતાને માયે, ગાજે ત્રિભુવન ઘણીરે. ૬૨
 સૌ શાક પાક બીજવાર ફેરવ્યાં, પકવાન ફેરવે તણુ બ્રાતરે;
 જોને જોઈએ તે માગી લીયે, મૂકે શી વૈકુંઠ નાથરે. ૬૩
 કો શાક શીરાવે કોઈ ખાય પકવાન, કોઈ રાયતાની આંગળી આટરે;
 કોઈ થેવરનું નખોદ વાળે, બીજમાં નવ ધાલે હાથરે. ૬૪
 કોઈ ખાયે દહીં વડાં, કોઈ ભજ્યાં ભયરડે બદરે;
 બાળક ખાયે દ્વાલસાં ને કેરી, જમી તૃપ્ત થયાં છે સહરે. ૬૫
 કોઈ મધળી વસ્તુ ચાખી જૂએ, કોઈ એક ઉપર પાડે ધાડરે;
 કોઈ બોલે કોઈ જમે નીચું જોઈ, શો કહું તેનો વિસ્તારરે. ૬૬
 જમતાં ગળા સૂધી ધરાઈ ગયાં, થયાં માત્ર ઢીલાં ઘેસરે;
 અતીશે ઓઢિયાં કરે સર્વે, નાગરા અરાડે છે ભેસરે. ૬૭
 જમતાં જમતાં તૃપ્ત થયા સહુ, શી શી વસ્તુ ખાયરે;
 ઉદર ભરાયું મુખમાં નવ પેસે, પાણીએ દૂખ તણાવરે. ૬૮
 જમી કરી સંતોષી થયા, ત્યારે પૂછે શ્રીવૈકુંઠ નાથરે;
 તયારી ધાય ત્યારે બોલજો, અમે કાઢીએ દાળ ને જાતરે. ૬૯
 ત્યારે નાગર કહે મેહેતાજીને, અહીંઆં તો છે તયારીરે;
 છાંડયું લઈને પછે મુકજો, દાળ જાત ને કઢીરે. ૭૦
 નાગર કેરાં વચન સુણીને, છાંડયુ લીધું શ્રીહરિરે;
 અકૂરને કહે દાળ લાવો, પોતે લાગ્યા કઢીરે. ૭૧
 દાળ કઢી પીરમી રહ્યા, ત્યારે જાત લાગ્યા બૂધરે;
 અર્જુનને તવ આરા આપી, તમે ધી મૂકો જિપરરે. ૭૨

દાળ-જાત અને કઢી જમતાં, ચારે કૃષ્ણ તણાઈ રે; ૭૩
 કથરોટ લાઇ ફરી ફરી હરિ ફેરવે, કાંઈ તમારે જોઈએ બાધરે.
 ના ના મુખથી બાળે સર્વે, ઓધવ જગે રહે સાવધાનરે;
 ફેરવીને પ્રભુ પેદા ધરમાં, બીડી આપે અર્જુનરે. ૭૪
 જમી રહ્યા પછે છાશ લીધી, સર્વે તૃપ્ત પૂરણુ થયારે;
 આગા આપી શ્રી કૃષ્ણજીએ, ત્યારે સદ્ ઉડી ગયારે. ૭૫

વલણુ.

આગા આપી શ્રી કૃષ્ણજીએ, જમી જાડયાં નર ને નારરે;
 ત્રેમાનંદ પ્રભુ નરસિંહ રૂપે દક્ષિણા આપે પોતે દેવ મોરારરે. ૭૬

કડવું ૨૨ મું-રાગ બેહાગટા.

વારે ધાયા ધરણીધર શ્રીવરરે,
 કીધાં ભક્તનાં દાજ મારા નાથજીરે. ૧
 નાગર માત્રને નીચા પાડીઆરે;
 રાખી મેહેતાજી કેરી લાજ, મારાં ૨
 હરિ અકૂર ને ઓધવ અર્જુનરે;
 ધ્વજ પતિ હનુમંત સાર, મારાં ૩
 ધરના મોબી થઈને એ ચાલેરે,
 કામ સર્વ ઉનાચું પાર, મારાં ૪
 ઉંધા નાગર કાંઈ નવ બાણેરે;
 દેખીને આંધળા થાય, મારાં ૫
 હરિએ શ્રાદ્ધ કીધું વેવાહ જીવુંરે;
 કારમી કરી સૌ શોભાય, મારાં ૬
 જૂનાગઢમાં તે ટકા દીધોરે;
 પાધી મેહેતાજીની શાખ, મારાં ૭
 દીન લાંબોરે કરીને દયાળજીરે;
 વાઢયાં નાગર કેરાં નાક, મારાં ૮
 સાડે સાડે તે સહુ આથે કલ્યુરે;
 શોભા કીધી શ્રી વૈકુંઠ નાથ, મારાં ૯
 માણેક મહેતી પછે સમેટી કરીરે;
 હવે નીસરિયાં છે બહાર, મારાં ૧૦

દાવ જોધને જોદાણી પ્રતેરે;	
મેહેતી બોલીઆં તેણીવાર. મારાં	૧૧
બાબીજી તમો શ્રીમંત થધનેરે;	
શેા વાળ્યો ગજશકાર. મારાં	૧૨
હરિ ભજને અમો નામ બોળીઉરે;	
આણી ખાંપણુ આપણે કૂળ. મારાં	૧૩
છપ્પન બોગનાં પડવાન જમતારે;	
કેવી મોઢે તે ગડી ધૂળ. મારાં	૧૪
શત્રુના અર્થ સહુએ સારિયારે;	
પણુ સામુ જોયું શ્રીમોરાર. મારાં	૧૫
બોંહશ બાધીને બોધ આપરે,	
સહ જૂઠાં પડ્યાં નિરધાર. મારાં	૧૬
આજ બાકી કોધએ રાખી નથીગે;	
પણુ સાંખી ન શકે ગોપાળ. મારાં	૧૭
કીડીએ ગજને કેવો મારીઓરે;	
સહુ સુણતાંમાં તત્કાળ. મારાં	૧૮
એમ મોદામોદ પાછું વાળીઉરે;	
સુણી બોલી ન શકે કોય. મારાં	૧૯
તવ મેહેતીને કહે છે શ્રીહરિરે;	
એ ધરડાનાં બોલ્યાં સામુ જુઓ શું હોય. મારાં	૨૦
ઓછાં જોડે ઓછાં થધએ નહીરે;	
આપણુ રાખીને રહીએ ભાર. મારાં	૨૧
એણે ગાળો દીધી આપણુ ગરીબનેરે;	
કેવી મારી પ્રભુએ પેઝર. મારાં	૨૨
મધ્યાન જોતાંમાં માનજ રાખીઉરે;	
સહુનું જિતાયું અભિમાન. મારાં	૨૩
બોજનવખતે ભડાર બિધાડીઓરે;	
એવા અવૌકિક ભગવાન. મારાં	૨૪
રંકની વાહરે શ્રી પ્રભુજી ધમ્યારે,	
તંકુડાંને કુહાડાનો ધાય. મારાં	૨૫

કેવાં અનપૂર્ણા આવી વસ્યારે;
 લગ્નબું નવ ઓછું થાય. મારાં ૨૬
 અહકારીના બોલ મુખમાં રહ્યારે;
 એમ કહીને વારે મહારાજ. મારાં ૨૭
 મુણી માણેક મેહેતી ચરણે લાગીઆરે;
 મને સમોતી કીધી આજ. મારાં ૨૮
 આવડી આશા મુજને હતી નહીરે;
 હું તો સાચુ કહું છું ભરયાર. મારાં ૨૯
 અરે ઘેલી ચિત વરાકરી રાખીએરે,
 તારી પાસે છે શ્રી મોરાર. મારાં ૩૦
 વાત અતરની કોઇ પ્રીતે નહીરે,
 નથી મેહેતી ઓળખની મહારાજ. મારાં ૩૧
 પતિને રૂપે પ્રભુજી પધારીઆરે,
 કીધાં ભક્તના સઘળાં કાજ. મારાં ૩૨
 હરિની લીલા કોઇ જાણે નહીરે;
 બૂલે બ્રહ્મા સરખા ભેવ. મારાં ૩૩
 ભક્તવત્સલ સારે ભક્તનારે,
 આઘ્યા મહેતાજી થઇને એવ. મારાં ૩૪
 કોમળ રૂપ નયન તો કમળ મમાંરે;
 એવા ગોપીનાથ શ્રી ગોવંદ. મારાં ૩૫
 જોનો વેદ તો પાર પામે નહીરે;
 એવા શ્રી હરિ અકળ અનંત. મારાં ૩૬

વલણુ.

અકળ કળા અનંત પ્રભુની, નવ કોઈ વરણી જાયરે;
 પ્રેમાનંદ પ્રભુની લીલા, નાગરથી ન સમજાયરે. ૩૭

કડવું ૨૨ સું-રાગ કટ્યાણુ.

હારે જમી ઉડ્યાં નર નારી, દક્ષિણા આપે દેવ મોરારી;
 એણી પેર ઓઢ્યા જગજનન, પામે નેડ્યા ઓઢ્યા અર્જુન. ૧

અકૂર બેઠા શ્રી હરિની પાસે, ત્રણેને આગા દીધી નાથે;
લાવો પેલી વસ્તુનું છે કાળ, સેવકને સાન કરી મહારાજ. ૨
સુણતાં ધસ્યા બીડી બિતાવળે, વસ્તુ આણી મૂકી આગળે;
અકૂર છોડે છે ગાંસડી, ઉદવતી ખાંધે મહોર કોથળી. ૩
તે જૂએ શોભા નાગરી નાર, મૂકી મંન તણા અદંકાર;
સહુકો વાત કરે પરસ્પરે, એ તો નીકળ્યા સહુધી શરે. ૪
આપણુ જણતાં દુર્ભળ જાત, એ તો છે લખેશરીને માથ;
એણે કાઢ્યા સહુને પગ હેઠ, એને માથે છત્રપતિ શેઠ. ૫
નોતડ આળ્યું ત્યારે લાગ્યું દુઃખ, કેતું કચ્છું, ધન્ય માતની કૃપ;
ભારે માણસ તે બહું જાણે, સુણી મેહેતી ફરે ઉલ્લાસે. ૬
રૂડો રૂડો સહુ કહે છે ત્યાંય, સુણી બાબીજી બળે મનમાંય;
પછે હરિયે કીધા મંન વિચાર, નાતનો શેઠ તેડયો તેણીવાર. ૭
તેને જાન દીધાં બહુ હરિયે, તમે બતાવો તેમજ કરિયે;
દક્ષિણા આપવી સૌને આંય, નાનાં મોટાં ન ધરવાં કાંય. ૮
સહુને આપવું સરેરાશ, શેઠ પ્રત્યે કહે છે અવિનાશ;
ઝારી ગાંસડી આપી અકૂર હાથ, પીતાંબર સોંપ્યાં અર્જુન જાત. ૯
આધાને કહે છે ત્રિજીવન ધણી, પાંચ પાંચ મ્હોર આપો સર્વને ગણી;
એમ સોંપી દીધું મોરાર, તે જોધ રૂલાં સહુ નર ને નાર. ૧૦
(પછે) શેઠીઓ જોડ્યો હરિની સાથે, દક્ષિણા આપો તમારે હાથે;
બતાવું હું દાસ તમ કેરો, ઘટારત જોડને હોય તે દેવો. ૧૧
સુણી શેઠીઆતાં રે વચન, વેહેલા ઉડ્યા શ્રી જગજીવન;
સર્વને રાખ્યા મંદિરમાંય, ઉભા હાર પાંચ ખડકીને ત્યાંય. ૧૨
હરિએ કુંકાવટી કર લીધી, પછે દક્ષિણા ચાલતી કીધી.

વલણ.

દક્ષિણા આપે અતિ ઘણી, શેઠ બતાવતો જાયરે;
સજ્જન સહુ સન્મુખ ઉભાં, શી કહુ તે શોભાયરે. ૧૩

કડવું ૨૩ મું-રાગ રામઝી.

દક્ષિણા આપી અતિ ઘણી, પોતે શ્રી વૈકુંઠનાથ;
ચંદન ચર્ચે વિપ્રને, કીધા ચાંદલા અબજા સાથ. ૧

- પાંચ મહોર ઝારી પીતાંબર, એક એકને દીધાં; ૨
 સરેરાશ સહુને આપીને, નખી પ્રણામજ કીધા.
 તે જોઈને નાગર સર્વે, અતિશય વિસ્મય થાય; ૩
 શ્રાદ્ધ ઉપર આવડી દક્ષિણા, લખેશરીથી નવ અપાય.
 એ તો પૂરણુ ભક્ત પ્રભુનો, જેને દ્રવ્યતણું લેખું નહીં; ૪
 એ રૂડો આપણી નાતમાં, એમ નાગર જોલે તહીં.
 તેહ સુણીને બાબીજી, ઘણું બંણીને ચૂનો થાય; ૫
 પાસે તો કોડી નવ દેખું, ક્યાંથી આપે આટલી દક્ષિણાય.
 સહુ શ્રીમંતથી અધકો થયો, મેં મેહેણું દીધું શું જોઈ; ૬
 મારાં પંચક મુજને નડયાં, હાથે કરીને દક્ષિણા ખોઈ.
 ધન્યુધન્યુ થાય મન વિષે, મુને આપશે કે નહીં; ૭
 નાગર મોંઢા મોંઢ ભાડે, નીચું જોઈને હબી રહી.
 દક્ષિણા લઈ નર નાર સર્વે, મંદિર પોતાને જાય; ૮
 સર્વે સજ્જનનસું જોજન કરવા, એકા શ્રી વૈકુંઠરાય.
 વડો બ્રાત સજ્જન ને બાબી, મેહેતી ને મહારાજ; ૯
 જોજન કરીને હડીઆં, સંપૂરણુ થયું કાજ.
 સેવક હુતાળેટલા, તેણે એકાં જૂઠાં સમાધાન કરિયાં; ૧૦
 આગ્રા આપી શ્રી કૃષ્ણજીએ, ત્યારે સહુકો સાંચરિયાં
 બાઈ જોજનને દક્ષિણા આપી, પોતે શ્રી વૈકુંઠનાથ; ૧૧
 બાઈ કહે જોજનજીએ મેહેણાં દીધાં, તે ક્ષમા કરજે બ્રાત.
 એમ કહી નીચું જોઈને, મંદિર પોતાને ગયા; ૧૨
 કામ કાજ સહુ ઠીક કરીને, મેહેતી મહારાજ એકલા રહ્યા. ૧૨૪

#: આ ૧૧ કડી બીજી કોઈ પ્રતમાં નથી; માત્ર ૬ પ્રતમાં છે.

નાગર સહુ જમીને ગયા, વિખાણુ કરતા જય વાટે;
 જૂએ તો મેહેતોજી કીર્તન કરે છે, ધીવાળાને હાટે.
 જોઈ નાગર નરનારી વિસ્મય પાગ્યા, પૂછ મેહેતાજીને પેર;
 એટલી વારમાં અહિંયાં ક્યાંથી, અમે નથી પહોંચ્યાં ઘેર.
 આજે જરા બલો કર્યો, સહુને કાઢયાં પગની હેઠઃ
 હરિ ભક્ત તો તમે ખરા, બાકી તો દૈવની વેઠ.
 આજ છપ્પન જોગ જમાડીયા, ચોલા તણે નહિ પાર;
 દક્ષિણાએ કંઈનાં દરિદ્ર પાગ્યાં, ઝારી મહોર પીતાંબર સાર.

એટલે મેહેતોણ ધી લઇ આવ્યા, ઘેર તે સંધ્યાકળ; ૧૩
 દૂર થકી હરિએ દેખતાં, અંતર્ધાન યયા તેણીવાર.
 મેહેતોણ આવ્યા મંદિરમાં, ત્યારે મેહેતી પૂછે વાત; ૧૪
 નાત સગાં જમીને ગયાં, વળી ધી કેમ લાવ્યા નાથ.
 મેહેતો કહે હું તો હમણું આવ્યો, જમી ગયાં સહુ ક્યારે; ૧૫
 સાચ્યા વિના તું એમ કેમ બોલે, તું શું બકે છે નારે.
 મેહેતી કહે મારા કંથણ, એમ શું કહો છો તમે આ વાર; ૧૬
 સાચું જમાડી ને દક્ષિણા આપી, ભૂલી જાઓ છો કેમ વ્યપાર.
 આજ મહોરનો વરસાદ વરસ્યો, હું તો બેઠને વિસ્મય પામી; ૧૭
 પાસે તો કોડી એક ન દેખું, ક્યાંથી કાઢ્યું મારા સ્વામી.
 અઘોરિક પક્ષાન્ન નિષળવ્યાં, સ્વામી તમને છે ધન્ય ધન્ય; ૧૮
 એ શું બૂલી ગયા નાથજી, આજ માન બંગ યયા દુશમંન.
 આજે જે શોભા કરી, શું અઘણે પૂછો વાત; ૧૯
 ત્યારે મેહેતાએ મન વિચાર્યું, નિશ્ચે આવી ગયા શ્રીનાથ.
 તારા સમ હું તો હમણું આવ્યો, સુણી વિસ્મય પામી નાર. ૨૦
 જાણ્યા પૂકે હાથ ધસતી નારી, મેં નવ ઓળખ્યા મહારાજ;
 ધન્ય બાગ્ય સ્વામી તમતણાં, હરિએ આવી કસ્યુ તમ કાળ. ૨૧

તમે નામ વધાણું પરિયાતણું, નાગર નાત કરી પાવંન;
 દેવે ન દીધું તે માનવે દીધું, અમે જાણ્યા બીજા ભગવન.
 એમ કહીને નાગર વળ્યા, ત્યારે મેહેતોણ મન વિમારો;
 ઘેરથી ભૂખ્યા ગયા સર્વે, માટે કરે છે સહુ હારથ.
 કીર્તનમાં તો ભગાણુ પડ્યું, યદ્ય ગયા શન્યમતી;
 વણિકને કહે ધી આપો વેહેલા, નહિ ટકાય મારી વતી.
 બેઠામાંહે જિગાટ ચઘો, વણસ્યુ સઘળું કાળ;
 કસ્યું કારવ્યુ ધૂળ મળ્યુ, જાજ ગઈ લોકમાં લાજ.
 હરિ ભજનમાં ભગ પડ્યો, યદ્ય તે વિપરીત વાત;
 ઘેરથી સર્વ જાય પાછા, એ તો કરે છે માર હારથ.
 એટલે વણિકે ધી આપિયું, મેહેતોણ આવ્યા ઘેર;
 ત્યાર પછી ત્યાં શું થયું, તે કહુ સઘળી પેર.
 ઘેર પોતાને શ્રીહરિ વિરાજે, મેહેતી આપે જ્યાં વેહેવાર;
 જરા વાધ્યો છે જૂનાનદમાં, બલો રૂડો કહે નર નાર.

એમ કહીને ચરણે લાગી, પછે શ્રી પ્રભુનું પ્યાન ધરે;
નાગરી નાતમાં હકો કીધો, લોક સહુ વિખાખું કરે. ૨૨

વલણુ.

વિખાણુ કરે છે જગત બાધું, મેહેતે દ્રવ્ય ખરચ્યો ધણેરે;
શ્રાદ્ધ કીધું વિવાહ સરખું, ત્રેમાનંદ બક્ષ એ પ્રભુ તણેરે. ૨૩

કહ્યું ૨૪ મું-રાગ સામેરી.

શ્રાદ્ધ સાચું શ્રી હરિએ, તેની થઈ જગતમાં ખ્યાત;
રાતે ઘેર મેહેતોછ આવ્યા, ત્યારે જાણી સઘળી વાત. ૧
પોતાની વાન કહી નારીને, હુ તો હાટે ગાતો હતો ગીત;
મારે રૂપે પ્રભુછ પધાર્યા, સખાળી કુળની રીત. ૨
અરે ઘેલી અડસ્ટે નવ ઝોળખ્યા, મારા સ્વામીનું રૂપ રસાળું;
એ શુધ્ધ નમ જેવા હતા, હું તે ક્યછ કેઇ પેર બાળું. ૩
નાગર સહુ કો અપવાદ કરતા, હું જેતીતી તમારી વાટ;
ઝોટલે આપણા જેવી ધીની ભરી, તાંબડી લઇને આવ્યા નાથ. ૪
નાત સંવાતે બોંદસ બાધી, જૂઠો પાડ્યો સહુ સાથ;
પછે શોભા અતિ ધણી કરી, પણ મેં નવ ઝોળખ્યા નાથ. ૫
પીરસવાને પુરુષ શોભતા, આવ્યા દ્વિતા તેની સાથ;
અરે ઘેલી તોય ન ઝોળખ્યા, એ હોય એમના દાસ. ૬
બક્તવત્સલ બગવાનછ, એણે આવીને કીધું કાજ;
નરસ મેહેતો કહે ધન્ય પ્રભુ, આજ રાખી મારી લાજ. ૭
નહિ તો નાગર જેડે પડત ન પૂર, સાચું કહું છું નાર;
જેહ થયુ તે આર થયું, એમ બેઠ કરે વિચાર. ૮
સુળી માણેક મેહેતી વિરમય પાગી, મેં અજુગે કંઈ ન જાણીયું;
સ્વામે શ્રાદ્ધ કચ્ચુ યજ્ઞ જેવું, જે ત્રેલોક્યે વખાણીયું. ૯
મારૂં ભાગ્યજ ઝોણું તેમાં, મેં ન ઝોળખ્યા મહારાજ;
હું તો તમારે ભરમે જૂઠી, પાર પાડી ગયા પ્રભુ કાજ. ૧૦
તમારે રૂપે મુજને કચું જે, પાસે છે મોરાર;
તોય બેઠ નવ જાણીયો, હવે કળ નથી પડતી લગાર. ૧૧

અપ્રત ગ-‘મેહેતી કહે કાંડે તમ જેવા, તેને હરિરૂપે કેઇ પેર બાળુ.’

- મો રૂપેયા માટે ઘેવી, કેટલી માથાફાડ કીધી;
કદ પમાડી કૃષ્ણજીએ, કેટલીવારે ખરચી દીધી. ૧૨
- તે ઉપર આપણું સામર્થ્ય ક્યાંથી, કે પક્વાન મહેંગે થાય;
હવે તો મન વાળીએ, વળી મળશે વૈકુણ્ઠરાય. ૧૩
- મારી પાસે હોય તો હું હમણું દેખાડુ, માયું કહું તુને નાર;
હવે ચિત્ત રાખો પ્રભુજી ઉપર, તો સામુ બેશે મોરાર. ૧૪
- રૂંડું વૃક્ષ શોધી રાખીએ, માંહે મીંચીએ અમૃત જળ;
પુષ્પ આવી કરમાય તો, ક્યાંથી ચાખીએ એનાં ફળ. ૧૫
- એવો દાવ ચૂકી ગયાં, ક્યમ ન દાઝીએ મન સાથ;
પડી* વસ્તુ જે પૂર્ણ ભાગ્ય હોય, તો કદી લાગે હાથ. ૧૬
- એમ મમજવે સુદરી, એવે થયો એક ઉત્પાત,
ભાઈભોગમળનાં અખોટિયાં ફાટ્યાં નિમરાં, જે આપ્યાં દક્ષિણામાં નાથ. ૧૭
- તે બેઠા ભોગમળ બંસીધરને કહે, આવા આપ્યા તમારે ભાઈ;
લોકે પનોતાં કીધાં એને, સારે આપણે શાની સગાઈ. ૧૮
- ભાઈ કહે જે આપ્યાં તે સહી, હવે ન બોલીશ કાંઈ,
ભાભી કહે જે ન બોલીએ, હું તો પાછું આપુ એને સ્વાદી. ૧૯
- શું આપણે એને નથી કરતાં, જે આપણે ખોટું લાઈએ;
એણે બોલવા જેવું કશું, તો એ થાય તેવાં થઈએ. ૨૦
- બંસીધર કહે તું નાતગતમાં, સધળે ભૂંડી થઈ,
તોયે કશું નવ માન્યું કયનું, પાછાં આપવા તે ગઈ. ૨૧
- પીતાંબર લાનીને પાછાં ઝીંક્યાં, પછે બોલી મુખ અહકાર;
બાપ હતા તેને સારાં આપ્યાં, મુને આપ્યો ગામનો ઉતાર. ૨૨
- આ ફાટાં રાખ તારા ઘરમાં, ઝારી મહેર લાવુ પાછી;
આજ થકી તારે અમારે, ગ્વાન વેહેવારે નથી. ૨૩
- એ અખોટીઆંને બજોતીઆં કરજે, તારે છોડ્યાં આવે બ્યારે;
નહિ તો આપજે ભીખારીને, તારા બાપને પહોંચે સારે. ૨૪
- અમે નહારાં માટે નાતગતમાં, સધળે ભેગાં થઈએ;
ફાટું પીતાંબર આપતાં, તુને શરમ ન આવી હઈએ. ૨૫
- * બલા માણસ આપતાના, સારે નવ બોલાયું મૂળ,
વગર મને અમને આપીઆં, તારા ઘરમાં પાછાં મૂ. ૨૬

નાગરી નાતનુ માન ઉતારી, હરિયે મેહેતાની શાખ વધારી,
ખરતી આપી ને ૩૫ લીધા, નીચવાર પીતાબર દીધા. ૨
એમ કીધા પ્રભુએ કાજ, વારે વારે રાખી લાજ,
કચ્છ મોસાગુ વિનાહ આપ્યો હાર, વળી શ્રાદ્ધ સાચુ નિરધાર ૩
એવા અનેક વખત કીધા કામ, વાહરે ધાધને સુદર શ્યામ,
મેહેતો-મહારાજ એક જાણીએ, એમા ભેદ કરો નવ આણીએ. ૪
એ કથા ભાગવતના જેવી, પ્રભુ પધાર્યા પ્રીતે તેવી,
એનો ભેદ કોઇ નવ જાણે, પૂર્ણ ભક્ત હોય તે વખાણે. ૫
ગાતા દેહ થાય નિર્ભજો, કાઠી જન્મના પાતક બજો,
તેને શ્રી હરિ સહજે મજે, લક્ષ ચોર્યાશીનો ફેરો ટળે ૬

ઢાળી.

ફેરો ટળે ચોર્યાશીનો, શ્રાદ્ધ ગાય પૂર્વજ તૃપ્તજ ચાયરે,
જન્મ દુષ્ક વામે ને મુક્તિ પામે, ને મજે માધવરાયરે. ૭
વીરક્ષેત્ર વડોદર ચતુર્વર્તી, ઉચ્ચ માત કહિયે સારરે,
ભટ્ટ પ્રેમાનંદ હરિ ગુણ ગાયે, કૃપા કરી મોરારરે. ૮
કૃપા હવી તો થયો કવિ, હરિ કાચોધેલો તારો દામરે,
કોઇ ન જાણું ને વેદ વખાણું, આપને ચરણ વાસરે. ૯
કોડે અથ પૂરણ હવો, તે સરસ્વતીની કૃપાયરે,
પથવીરા કડવા પદબધ બાધ્યો, પ્રસન્ન વૈકુંઠરાયરે ૧૦
સવત સત્તર સાડત્રીમ માહે, ભાદ્રપદ વદ ત્રિજ દિનરે,
ભગુવાસરે કથા પૂર્ણ કીધી, પિતૃ કુળ પુણ્યપાવનરે. ૧૧
નદરબારમા ભક્ત ધણેરા, નરસિંહ કથાથી તૃપ્ત ન ચાયરે,
રાજનને રિઝવવા માટે, ઉદર પૂર્ણ કરે શ્રી મહાગાયરે. ૧૨
એ આખ્યાન લખે લખાવે, ગાય સુણે નર નારરે,
પિતૃ હોય નડતો હોય જેને, તે ટળે તેણી વારરે. ૧૩
શ્રાદ્ધ પક્ષમા પંદર દિવસે, જે કોઇ ગાય આખ્યાનરે,
સદા સુખી કદી દુષ્ક ન પામે, પિતૃ વદે કલ્યાણરે ૧૪
એકે ચિત્તે જે સાબજે, તેના દેહની પીડા જાયરે,
હોડતા રોજ તેને મજે, વળી મજે શ્રી માનવસાયરે. ૧૫

પિતૃ દેરા દિનજ આવે, તારે એ ગુણ ભાષેરે;
 વચન કલાં ને શ્રી દરિએ, તે શ્રોતા હૃદયે રાષેરે. ૧૬
 એહ કથાનું શ્રવણ કરી, આપે સોના રૂપાનું દાનરે;
 અંતકાળે શ્રી હરિ તેને, ગણે લક્ષ સમાનરે. ૧૭
 શ્રોતા વક્ત્રા પ્રીતે કરીને, વદત્તે બેહ કમળેડરે;
 બટ ત્રેમાનંદ કહે કથા, બાઈ ને ને શ્રી રણુછોડરે; ૧૮

શ્રાદ્ધ સંપૂર્ણ.

અષ્ટાવક આખ્યાન.

કંઠનું ૧ લું.-છંદ.

વક્રતુંડા તમે શુંડડા તમે, ગર્જીવા તમે શિવનદા તમે,
ચક્રપેટા નમે પ્રેમે સેવી નમે, ચક્રસ્વામી નમે નામિ નામું અમે,
શક્રચક્રા નમે વક્રહસ્તા નમે, વક્રકંઠચો નમે ભટચમટ્ટા નમે,
તકચેતા સમે વેતપાદા અમે, વક્રઅષ્ટા સમે સૃષ્ટિદા દે સમે. ૧

રાગ રામઝી.

સમે શુભ દે ગણનાયક તુ, સેવા સાધુ સાચી,
અષ્ટાવકને નમન કરે હું, મતિ દરે મમ કાચી. ૨
અષ્ટવક આખ્યાને સેવા, અષ્ટવકની પ્રીત્તે,
જહ્નવસે વૃત્ત હયો નિમ, તિમ વિદ્યને દરીએ ૩
ચરણકમળ મકરદ સુવામિત, મનખટપદ થઇ લેશે,
વિધનહારી મગળકારી, અભયમનને દેશે ૪
મગળકારી ખીજે માની, દ્વૈતભાવને ઝેહશે,
ગુભકર અશુભકારી યાગે, હાથ ધસી તુ રેહશે. ૫
માટે મન મરતાના દદ થઇ, અદ્વૈત મેવને સાચુ,
શ્રવ શિવકેરો ભેદ જણારો, જ્ઞાનાનંદે રાચુ. ૬
આશ્ચર્યે અદ્વૈતાતુ ભેદ, વિગ્રે મનને વાર્યુ.
અષ્ટાવક આખ્યાન ઉચ્ચાર, શ્રવણ કરો જો માર. ૭
પાડવને લોભશે સુણાચ્યુ, વનપરવકેરી માપે,
યથામતિ પ્રાકૃતમાં કરિયે, ડરિયે ડર છે જ્યાયે. ૮
જ્ઞાનગાનીશા પૂર્ણ નહિ જે, સર્વત્ર વદશે અમમાં-
મૂઢમતિ માને મહિ માહે, દબાઇ જાયે ન દમમાં. ૯
વ્યાસ વમિષ્ઠ પરાશર પોતે, જ્ઞાનગાની ભણે છે,
અદ્વૈત પદાર્થ કિંચિત જાણી, અદ્વૈતજ્ઞારિમ ગણે છે. ૧૦
તેવી મતિ અગાધ ન મારી, મુગ્ધપદ મન રહે છે,
અપૂર્ણ અપૂર્વ વાણી કથીને તદપી કાષ્ઠક કહે છે. ૧૧

- યુધિષ્ઠિરે લોમશને પૂછ્યું, આ આશ્રમ છે કોનું;
 જાલ્પત્વમાન મહા ગ્રધી રહ્યું છે, દીપ્તમાન થું મોનું. ૧૨
 ધણાં ભૂવન ભમતાં મુનિ જોયાં, આતું ક્યાંય ન દીકું;
 તેનું કારણ વદિયે મુનિવર, મન લાગે અતિ મીકું. ૧૩
 શાંતવૃત્તિ યછ, પ્રવૃત્તિ ગછ, મુનિ એકાએક શોભે;
 આસ્તાદિત મન અપાર થયું છે, અમૃત સીંચું નેભે. ૧૪
 આધિ વ્યાધિ ભવની જાગી, ભૂમિમાં પગ મૂકે;
 અર્જુન કવણુ અને અગ્નિ કવણુ ધું, મરતાનું મન ચૂકે. ૧૫
 મુખે જાલ સદુ યાત્રા કરવા, અમો વસું આ રથાને;
 અજાતશત્રુની વૃત્તિ જોઇ, મુનિવર વદના માને. ૧૬
 અષ્ટાવકતલું આશ્રમ આ, મદામનોદર મોકું;
 સંસારાખ્ધિ તરવાં જાણો, અભંગ આ છે કોકું. ૧૭
 અષ્ટાવકમુનિ કવણુ કહાવ્યા, ઇતિહાસ કહો જૂદેવ;
 હસ્ત જોડી યુધિષ્ઠિર પૂછે, ગ્રહો અમારી સેવ. ૧૮
 શ્રોતાજન સાંભળજો ભાવે, લોમશશ્રવણ થું જાણે;
 અદ્વૈતક્રમજનકરંદ મોટો, દુર્બુદ્ધિ થું ચાણે. ૧૯

વલણુ.

- દુર્બુદ્ધિ થું ચાણે મારી વાણી કુંઠિત કપાટ રે;
 જ્ઞાનગાનીશો પૂર્ણ નહિ, માનું વસમી વાટ રે. ૨૦

કડવું ૨ બું-છંદ.

- મરણ સુરસ તત્ત્વો, બબ્બ ભૂમિ બણાયે,
 પરમ પયસ સત્યો, યુષ્ઠિકારી ગણાયે,
 નવનીત મહિ મધ્યે, સત્ત્વરે જણાયે,
 શરમમુખદ તેવો, સાર ચિત્તે ચણાયે. ૧

શગ ગોડી.

- સાર સુમંથોતણો મનાય, સર્વ સિરોમણિ ભૂમિ બણાય;
 તેવા તત્ત્વથી વિપ્ર અજાણુ, કાદે કોવિદ જાણુ સુજાણુ. ૨
 યથામતિ અનુગામી હોઇ, પથ જોઇને જાવા કડું સોઇ;
 માર્ગે જતાં પડું અજાણાઇ, બીડી ચાલું પાછો ધાઇ. ૩

- એમ કરતાં જો લાધે પંચ, સાર શોધું વકાંગે મંચ;
લોમશ કેહ સુણુ ધર્મનરેશ, મહેશ શેપથી જેહ વિશેષ. ૪
- ઉદરસ્થિત ભણિયા વિધાય, બાધ કર્યો નહિ ત્યાં અવિધાય;
રામ કૃષ્ણ દ્વિપાયનબ્યાસ, તેવો અષ્ટાવક પ્રકાશ. ૫
- નિબધ ગર્ભપાશ દેવેશ, તેવા અષ્ટાવક મહેશ;
વિશેષત્વ તત્ત્વ એક વડુ, ગર્ભાશયમાં આવી અડચું. ૬
- જે નહિ વિષ્ણુ સદાશિવ બ્રહ્મ, તે વશિષ્ઠો વકાંગે ધર્મ;
ગર્ભાશયમાં હરિ અણુદ્ધ, અષ્ટાવકને ઝાઝી શુદ્ધ. ૭
- કર્યો કહેાડ પિતા ઉપદેશ, ને ગર્ભાશયથી વદિયો વેદ;
સહસ્ર મુખેશુ વેદોચ્ચાર, બાળક તિમ બોલ્યો અવિધાર. ૮
- રાત દિવસ શું ગોખો વેદ, હુથી ભણો પિતાજી બેદ;
પંચ નવ ચતુર્દશ પચીશ, શુવ શિવની ભણો એ દિશ. ૯
- મહાવાક્યનો મહિમા જેહ, ભણો યાગે નિર્ભંગ દેહ;
તત્ત્વમસિ આદિક જે ચાર, કરે જનક તેનો વિચાર. ૧૦
- વેદે કહેલાં કીધાં કર્મ, નિવૃત્ત થઇ ભણો પરબ્રહ્મ;
એવો શબ્દ થયો ગંભીર, કહેાડ જોતા નીજ શરીર. ૧૧
- કર્મથકી થઇ દેવ પ્રસન્ન, શું વદતા ધન મારો જન્મ;
આકાશ વાણી શકે થઇ હોય, અરપર મુનિ જોતા સોય. ૧૨
- પૂછે શિષ્યને આ શું આજ, બોલનાર એ કો માહરાજ;
હસ્ત જોડી સ્તવતા મુનિદેવ, નમઃ શિવ બ્રહ્મ થઇ નહિ સેવ. ૧૩
- વિદ્યાવિનોદિની નારી નામ, મંદહાસ્ય કરી બોલી તે દામ;
એવે ગૂર્ભે કર્યો ઉચ્ચાર, ઉદરવાસીનો એ પોકાર. ૧૪
- કર્મજડ કર્મ કરે નિરધાર, માટે દાખ્યા શુદ્ધ વિચાર;
અક્યો મુનિને મન માહ કોપ, કર્મકાંડીને શો આરોપ. ૧૫
- ચાંડાળતણી આની ખરી વાણ, તત્ત્વ ગ્રંથું સંકરે બાણ;
કર્મકાંડીએ શાખ્યો બાળ, સાંભળજે તું ધર્મ ભૂપાળ. ૧૭
- હે વકા શો કર્યો આદેશ, વકા થા અષ્ટાંગ મિનમેષ;
શાપી પુત્ર થયા મુનિ શાંત, ગ્રુપગ્રુપ ગર્ભ રજો મહાદાંત. ૧૬
- સ્ત્રીએ પ્રબોધ્યા ધનને કાજ, જનક ઘેર ગયા ઋષિરાજ;
અદ્વૈત પદારથ બાણ્યું શૂન્ય, ઉદે પામ્યું છે કર્મનું પુણ્ય. ૧૮

- ધાત્યા જળમાં બંદી નામ, કુખ્યા લલો નહિ આત્મારામ;
 પ્રસતવાંચના રહી ધન વિણ, કર્મકાંડી સુણજો પ્રવીણ. ૧૯
- અષ્ટાંગ વક્ર અષ્ટાવક્રીય, જન્મ્યો પુત્ર નારી નહિ પ્રિય;
 પિતા મહાઉદાત્તકનકપિ, બોલ્યા દુહિતા શું તે મુખિ. ૨૦
- તુજ પતિ જૂઝાકેરી વાત, સુતશું નવ કરતી વિખ્યાત;
 અગ્નિ લપાવી તૃણની માંય, મુનીશ ચાલ્યા આશ્રમ ન્યાંય. ૨૧
- શ્વેતકેતુ માતુલની સાથ, અષ્ટાંગી આન્યા જાણી દાથ;
 અદ્ર રાહુ શી દીસે કળા, આવી ઉદાત્તકને મન્યા. ૨૨
- ઈદ્રાસન શો મુનિ ઉચ્છગ, રાહુ ગો અષ્ટાંગી અન્નંગ;
 ચંદ્ર ગ્રાસ કીધો કાણુ માંય, ઈદ્રાસનપર બેસે ન્યાંય. ૨૩
- મુનીશમન કચવાયુ સાર, કકર રકર લલો ન પાર;
 શ્વેતકેતુએ રાહજ લીધ, ઉદાત્તકે કીધી તે ચિદ. ૨૪
- આ મુજ પિતા નહિ ધમ આપ, તર્ક નિશ્ચયથી પ્રકટયો તાપ;
 જહ માતાને પૂછ્યો સાર, શાપ બયે દાખ્યો સહુ પાર. ૨૫
- માતુજ શ્વેતકેતુની સાથ, ગયો જનકપુર વક્રીનાથ;
 રીઝાવી રાગતું મન, પુરમાં પેડો થઈ પ્રસન્ન. ૨૬
- દ્વારપાળનો ટાળ્યો બાધ, માંડ્યો વાદ બદીશુ સાધ;
 નૃપાંગ બંદી મર્વ સમેત, છતી બંદીપર આપ્યું હેન. ૨૭
- પાતાળેથી તેજા બાપ, બીજા દિવના ફેડયા તાપ;
 કર્યો તાતને દડ પ્રણામ, સ્નાન કરો પ્રિય જઈને આમ. ૨૮
- હર હરિયકી રૂપમાં અધિક, થા તું પુત્ર ટાળી મમ, બીક;
 સમંગા મધ્ય સમાયો સુત, અષ્ટવક્રનું નાહું જૂત. ૨૯
- હરિ હરયકી રૂપ રસાળ, થયો કહોડતણો જે બાળ;
 પિતાક્રોધ જનની જાળવતી, પાર્વતી વિદ્ય ગણનાં ટાળતી. ૩૦
- ગજચર્મ ધારી ગણપતિ હણ્યો, માતકૃપા ગણનાયક પરણ્યો;
 માતકોપથી બમે કુમાર, કેવું તનિયું છે ધરખાર. ૩૧
- નહો દામ ઢેકાણું થયું, માતાકોપથી મળણ ગયું;
 માતકૃપા ગણપતિને જેમ, અષ્ટાવક્ર સુધરીઓ તેમ. ૩૨
- માત ફેડુડે પાળે પુત, પિતા રાજ્યમાં વળગે જૂત;
 માતકૃપાથી થયો અનૂપ, અષ્ટાવક્ર આશ્રમ આ જૂપ. ૩૩

મતિમંદે સાર ન કહેવાય, કવિ કાવિદ ગુણુ રૂડા ગાય;
પાકશાસ્ત્રી ગોધૂમનો સાર, કાઢે શું જે હોય મમાર. ૩૪
મતિ અનુસારે બજવા રામ, નામ જાણવા કેરી હામ;
જોગી શુક ને જોગી કૃષ્ણ, રાય જનક પૂરો મમ તૃષ્ણ. ૩૫

વલણુ.

રાય જનક રાજવલોચન, વસિષ્ઠ મહામુનિરાજરે;
પંચ સરખા તત્વદર્શી, ક્યમ કહું કરો વિપ્રનું કાજરે. ૩૬

કડવું ૩ છું.-છંદ.

અન્નતરાત્રુ જોલિયા સુખમિ તત્વ જે કહું,
સુદુગ્ધ પુષ્ટિકારી સત્વ આપને મને રહું,
દધિનુ સત્વ માંખણે મહત્વ સાર અંથમાં,
વળો મહી સુદુગ્ધદા દધિ સુગ્રથ પંથમાં. ૧

રાગ મારૂ.

અરસ પરસ તરવોં વિષે, મોટાપણું અનૂપ;
સ્થાનક વદિયે તેતણું, બૂ ગો દધિ મુનિજૂપ. ૨
સાર કહ્યો જે અથનો, વિસ્તારો ઋપિરાય;
તત્વ માંહી ત્રિલોક્ય છે, તે વરણો મહિમાય. ૩
સાર સુણી મન મમ થઇ, ઇચ્છે છે વિસ્તાર;
અષ્ટાવક ગીતાતણો, મુનિ સુણવો સૌસાર. ૪
દૃઢ અભંગ નૌકા સમા, મળિયા જે મુનીશ;
ક્યમ તટ ઝટ પામુ નહિ, શેણે ચઢું ઉદિશ. ૫
દૃઢ શ્રદ્ધા જોઇ ધર્મની, લોભશ વદતા વેણુ;
અથ ઇતિ માંડી કહું, ચાય કયા સુખદેણુ. ૬
ગોષ્ટિ કરતા આવીયા, આઝમકેરી પાસ;
સમાધિસ્થ વકાંગી છે, તોડી ત્રિભુવનપાસ. ૭
પરિચર્યા પ્રભુની કરે, મૌન અત્યું છે આપ;
શત સંવત્સર સુરના, વિત્યા જપનાં જાપ, ૮
સમાધિ મુનિ જોલે નહીં, ધર્યું પદ્માસન ધ્યાન,
વિદિત સર્વ લોભશ કરી, દરશાવે મુનિ ગાન. ૯

નમન કરી પાંચે જણાં, કરે શિષ્યશું વાત;	
મઠી આપી વસવા બધી, પાંડવની મુણી ખ્યાત.	૧૦
પંચ દિવસ વસવાતણો, કર્યો લાંઘી નિરધાર;	
કથા મુણવી મુનિતણી, તરવા ભવજળ પાર.	૧૧
સ્નાન કરી નિર્ભળ થઇ, ભોજન દિગ્ગજ દીધ;	
પરિજન સહિત પોને જામ્યા, કથાની ઇચ્છા કરી.	૧૨
લોભશત્રુપિ વક્તા થયા, શ્રોતા મુનિ બુધાળ;	
કથા આરંભી મુનિવરે, ગુણગણ અતિ રસાળ.	૧૩
ઉદાસ નામે મુનિ, ચાર વેદ મુખ પાક;	
ઇંદ્ર ચંદ્ર સવિતા નમે, નમે વસુ જે આદ.	૧૪
મહર્ષિ આદરમાનથી, બેસાડે નિજ પાસ;	
માન કરે શ્રુતિ મુનિતણું, પવિત્ર થાવા આશ.	૧૫
આ આશ્રમ છે તેહનું, વસતા મુનિ આ જગ;	
સદસ્ય શિષ્ય નિકટ વસે, બહુવતા માદભાગ.	૧૬
અહોનિશ મુનિ ગાજતી, શ્રુતિતણા ઉચ્ચાર;	
આત્મ જ્ઞાની એકતા, શીખે શુદ્ધ વિચાર.	૧૭
માયા ને અવિદ્યા પ્રકૃતિ, તમઃ પ્રધાનાધાર;	
કો પૂછે પરોક્ષ ને, અપરોક્ષ અવિધાર.	૧૮
અંધાબ્યાસ કો કરે, બણે સત્યાસત્ય સ્વરૂપ;	
આત્માનંતરૂપે વસે, કે રૂપ એક અનૂપ.	૧૯
અભેદતા શિવ જીવની, જીવ શિવ એકાકાર	
દૈત જીવકૃતથી થયું, આપોયું નિરધાર.	૨૦
કો પૂછે માદવાક્યના, પ્રજ્ઞાનંજ્ઞા સ્વરૂપ;	
અદંબહાસ્મિ શું હશે, તત્ત્વમસિ મુનિભૂપ.	૨૧
અપંચાત્મા જ્ઞાત તે કોણુ છે, સમજાવે ગુરુદેવ;	
તત્ત્વજ્ઞાનનું રૂપ કહે, નિશદિન સાધુ સેવ.	૨૨
પંચમહાભૂત રચૂળ શું, સક્ષમ કહો ગુરુ રાય;	
સ્વાંતઃકરણ ઉત્પત્તિ કહે, કર્મેન્દ્રિય અગ યાય.	૨૩
સક્ષમશરીર વર્ણન કરે, શીખે કો વિદાય;	
લિંગદેહ જણે જદા, ભવની ભાવટ જાય.	૨૪

તૈજસ દિરણ્યમર્જની, વ્યદિ શીખે ડોય,	
સમષ્ટિપણુ સમજીને, અશે મળગા ખોય.	૨૫
પચીકરણુ પચતત્ત્વના, કરે ખુલાસા ખાત,	
પચકોશનું તત્ત્વવેદ, રીખે કો વેદાત	૨૬
મહાવાક્યથી એકતા, જીવ ગિવકેરી જ્ઞેય,	
સ્વરૂપ સમાધિ ઓળખે, સમાધિ સાધે કોય	૨૭
સમાધિઅવાતર રૂપનો, રૂંદે ખુલાસો દ્વિપ,	
મમાધિ પ્રયોજન પૂજતા, જણાવતા મહા વિપ્ર	૨૮
સૂન ભાખ્ય વાર્તિક રીખે, વેદ અને વેદાંગ,	
પ્રક્રિયા પ્રભૃતિ સમજીને, રીખે શાસ્ત્રો સાગ	૨૯
નિર્ગુણ સગુણ નિર્ણય કરે, કરે ખગનો વિચાર,	
ચતુર કૃષ્ણ ને ચતુર પદ, દૂઠસ્થનો ડોમગ	૩૦
મહાકાશ તે શુ હશે, મેઘાકાશે કોણ,	
જળાકાશ જણાવિયે, ઘટામશ તે ઓણ	૩૧
આત્માનંદ મુનિ વદો, તિતિક્ષા ઉપરામ,	
ગ્લાનજનકનો વાસ ક્યા, એટાધિકારી નામ.	૩૨
મધ્યમ કનિઠ અધિકારીને, કારણનો અધ્યાસ,	
કર્માધ્યાસ મુનિ કહો, ચાર સાધનાધ્યાસ	૩૩
નિષ્કામ સકામ તે શુ મુનિ, અતરંગ ઉચ્ચાર,	
બહિરગને શીખવો, અનાતરનો વિચાર	૩૪
પ્રતિપાદ્ય પ્રતિપાદ્યનો, બધાનિએ મુનિ ભેદ,	
ગ્જનુ સર્પ સશય મટે, સમિમિન શિખવો વેદ	૩૫
કરસ્થિત કંકણુ જાણુ નહીં, દ્વંસ કહો જસુર,	
જીવનમુક્તિ તે શુ હશે, નિદેહમુક્તિ કહો પૂર	૩૬
ઉક્ત અર્થની વાચના, અધિકારી અધિકાર,	
સબધ વિષય જણાવિયે, પ્રયોજન નિરધાર	૩૭
અનુબધ ને આકર કહો, નળ વિદ્યેષ આવર્ણુ,	
વૈરાગ અધિકૃત અર્થને, શીખે ગુરુવર શર્ણુ	૩૮
પદ સપત્તિ પદ ગુણી, મુમુક્ષુતામા માન,	
અવણુ મનન સાચુ કરે, નિદિધ્યાસમા ધ્યાન	૩૯

એમ ઘોપ વિઘાતણો, રાત દિવસ બ્યાં થાય;	
ઉદાલક વાસો વશે, કવિ કયે મહિમાય.	૪૦
આશ્રમ એવો મુનિતણો, મમદષ્ટિની વાત;	
આશ્રિયે વદિયે અમો, જ્ઞાનની કાળી રાત.	૪૧
કાવિદ કવિને વિનવી, સમદષ્ટિ કરી સાધ્ય;	
જ્ઞાનકૃપાથી વર્ણવું, અબ્યાધ્યને કરી બ્યાધ્ય.	૪૨

વસણુ.

બ્યાધ્ય નહિ ડાં ઇંદ્રી મારી, છે નામ પ્રેમાનંદ રે,	
હાર અક્ષર બાણુ નહિ, પ્રબધ કવિત, છંદ રે.	૪૩

કડવું ૪ થું-છંદ.

જ્ઞાનાના ભુવને હરિ મૃગ વમે, બેળા બધી ભાતમાં,	
ચીતારા ગૃહમાં સુવાસ કરીને, રેહતા દિવા રાતમાં,	
તે રીતે કવીને ઉરે વસી રહ્યા, વૈરો તજ વાતમાં,	
ભૂદેવાશ્રમ તેમ બ્યાધ્ય મૃગ સૌ, વામો વસે શાતમાં.	૧

રાગ મારૂની ચોપાઠ.

આશ્રમ અનુપમ ઉપમા આપુ, સાહમ કરવા સ્વર આસાપું;	
નૌકા હિંદ્રિત માહે બેશી, પાર જવા મન માહે પેશી.	૨
હોયે હરિકૃપાની માઝા, તો હુ પાર ન પામું રાગ;	
સાબળ એકે ચિતે સાથી, મતીશમાહ તમ હે બલ બાથી.	૩
રેહતા યુધિષ્ઠિર કરજોડી, કેહતા કથાશું જોડી જોડી;	
નવ થાયે પકિત તો ખોડી, જેવી મારી મતિ છે થોડી.	૪
ઊડે આશ્રમ પાસ દિરેફા, દૈતમતવાદી કાજ દિરેફા;	
અદૈતવાદીનાં ચિખર શૂન્યે, લખી જેવી મારે હદે શૂન્યે.	૫
વાળ્યા કમ એવા આ ક્યારે, પય પામુ હું તો આ ક્યારે;	
દૈત નિથ્યા અદૈતની સિદ્ધિ, મહદ્ભાગી પામ્યા એ સિદ્ધિ.	૬
અષ્ટાદશ સિદ્ધિ પામ્યા યોગે, અદૈત કે સમજ્યા શુભ યોગે;	
તજ્યું ગુરુકૃપાથી વિપ ને, અદૈત જ્ઞાન આપ્યું છે શિપને.	૭
પુષ્ટિ થાયે બધી ઋતુ શીતે, રહ્યાં જનિત મન સ્થિતિ શીતે,	
ન ચડે રગ ચડ્યો છે સ્થામે, ટીકે આનંદિત શું સ્થામે.	૮

- ચિતા મૃગને બનતું મારું, વર વલિયરતું એકજ લારું;
શિયાળ સસલાની છે બેડી, મદબેડી નાખી મહિયે તોડી. ૯
- રોંછ રાની માંગર રમે છે, સૂકરને સહુ સાય ગમે છે;
રોઝ રોજ દીનતા દેખાડે, ફૂડુ કોઈ કોઈનું નવ પાડે. ૧૦
- સાખર શુગતજે તો ભારે, ઓશિગળ થાવા ઉચ્ચારે,
જોડડા અતિશે વનમાં આવે, શૃંગાલધરનો લોભ ન લાવે. ૧૧
- સાંદણી મનમાં થઈ નિરાસ, છૂટી કોસ કાખ્યાની આસ,
શેલા ગાયતણા તો છૂટા, બધન મહિપી આદિ વિખૂટા. ૧૨
- એ રીતે પશુ મગ્ન ધણેરાં, એ માહતમ ઉદાવકકેરા;
પક્ષી પ્રભાતે કલોલ કરે છે, પશુ મસ્તાનાં થઈ વન ફરે છે. ૧૩
- સિંચાણુ ગૃધ્ર ન મારે કોને, શુક કાક બેડે રમે છે,
ચતુર્પદી ને ચકલી બ્યાહી, જાયે મન માને છે લાંહી. ૧૪
- તીતર બુલબુલ ખંજન આ જો, વેર તજી રમે છે આજો,
જો પારેવા કોયલ કોટિ, કરે ગરજણુશું વાતો મોટી. ૧૫
- કપોત વદે દોષને કોઈ, જાણે ટગમગ રહિયે જોઈ,
રવ રેવાચકલી સુણાવે, શિશ વગર દલવે ધુણાવે. ૧૬
- પિયુ પિયુ પપૈયા જોલે, સારિકા સ્વર ગુલના તોજે,
પોપટ પરો રહીને નારી, સારિકા જોતો ધારીધારી. ૧૭
- કળાધરની કળા બહુ નામી, ધાતી દેલ પતિબનુગામી,
ચક ચકવાકી સભારી, અન્યોન્યે મળતાં અવિધારી. ૧૮
- કિલૂક કાક મને છે મગ્ન, લદાઈતુ લાગે નવ લગ્ન,
વાગોલ મુક્ત થઈ છે દોષ, છોડ્યા ચીબડીએ તો રોષ. ૧૯
- એમ સહુ પખી, લાં જાતે, હળીમળી રમતા ફી રાતે,
હરગ કીટ પતંગ અપારી, તેની જાત જોયે વિસ્તારી. ૨૦
- પશુ શ્રીતાનો જાયે ધર્વ, રખે સમજતા એમા ગર્વ,
પ્રાણી શાસ્ત્રમા બરિયાં નામ, મારે તેનું શું છે કામ. ૨૧
- મગદહિનો બજતું ભાવ, જોવો મારો પડશે દાવ.
માનવ દાનવ વેરની વાત, મુનિ મઠ માહે હવી નિરાત. ૨૨
- વેર પશુ પક્ષીનાં લાજ, ગૈત્રી કરાવીએ માહરાજ,
શાંતિ શાંતિ , બ્યાપિ છેક, સર્વ શીખે છે ટેક વિવેક. ૨૩

- માઈ તાઈ મધ્યું પૂર જહાર, હાર છતનો નહિ વેવાર;
 એ મદિમા આશ્રમનો જુઓ, મહીપતિ બ્રાંતિનું મૂળ ખુઓ. ૨૪
- આસાંકિત સર્વે છે આંદી, ઉમંગી આનંદ મન માંદી;
 અછત એકે છત્યો ના જાયે, તે પણ કંપી રેહતો રાયે. ૨૫
- અમર કર્યા ઝપિએ સદુ ઝાડ, અમર કર્યા મુનિએ સદુ પાહડ;
 પણ પંખીપર રાખી દૃષ્ટ, કાળથડી નવ પામે કષ્ટ. ૨૬
- તપિ મહાત્મ્ય કાળનું જુઓ, સંશે રાગ સર્વે ખુઓ,
 આવે પાનખરઝડુ દિન, સૂકાં પત્ર તો થાયે ભિન્ન. ૨૭
- પુષ્પિન જહા કે હોયે છોડ, તેનો તો સજ્જાનું તોડ;
 મુમનસ શિષ્ય અહે ગુર કાળે, કાળતણું બળ ત્યાં બિરાળે. ૨૮
- આનંદ અતિ કરતાં પખીડાં, પડતામાં કાળે તે બીજ્યાં.
 નામતણો તો કરવો નાશ, કાળ પસારી બેડો પાશ. ૨૯
- એને છત્યો નહિ એ મૂનિ, વેદાદિકની કરતાં ધૂની;
 મહાન્તને મનથી બધ બાગ્યો, અઝાનીને બમણો જાગ્યો. ૩૦
- કરે છે આસાંકિત મુનીશો, જ્યમ બાજીગર નયવે કીશો;
 વશ વરતે ચૂકે નવ દાવો, સમય થાય કે કેહેશે આવો. ૩૧
- ના દા કરતાં લેઈને જાગે, કાળ ચિરંજીવીને ખાયે;
 મહાત્માનું ખોદું નવ બાખું, * * * ૩૨
- સ્વતંત્ર કપટી એવો કાળ, મુનીના તેજની ઝળતો ઝાળ;
 ફરતો ચોકી કરે ચાર પાસ, લાગ શોધતો ધ્રુવતો દાસ. ૩૩
- પણ હુંકારો દેતો હાકે, એમ કાળ ચડાવ્યો ચાકે;
 કામ ક્રોધાદિ પદ્મ રિપુ સાથે, મુઠીવાળી ઝેહતા હાયે. ૩૪
- વિકાર માત્ર વેગળા બાગે, એક અદ્વૈતપદ અનુરાગે;
 વમિષ્ટ જેવા છે આચારી, અરૂંધતિ સરખી છે નારી. ૩૫
- એક પુત્ર ને એકજ પુત્રી, સંતતી મુનિવર લાગી સૂત્રી;
 તેહતણી તો કયા ઉચારે, સાંબળજે લાગે જો સાંરે. ૩૬
- શાંતિમાં બ્રાંતિ ના હોયે, શાંત મધ્ય શુદ્ધ શિવને જોયે;
 ઉન્નત ભાવને પામવા ઝાની, ધૂન લાગી વિજ્ઞાનની વાણી. ૩૭
- સમાધિષ્ટ જોઈ દ્યાર્દસાધુ, ક્રોધ મૂળથી જાયે નાહું;
 રિપુ વિજ્ઞાન ખડગે છૂંદાયે, અસાધુની નો નિંદા થાયે. ૩૮

લધુઆહરી વસતા સાધુ જોઈ, સગિર સાચવે તેની સોઈ;
હરિબાળ ગજ નાખે મારી, બાળકથી બંદી પડ્યો પુકારી, ૩૯
ઉપદેષ્ટા અદૈત જણાવે, મૂઢગતિને રસ કુણુ બણાવે;
બણિયો બણાવ્યોહું તે દાખું, એમ મનમાં જે બાકી ન રાખું. ૪૦
પણુ માફ ધાર્યું ના યાચે, મનતરંગ ફાકટ અફળાચે;
હવે કહોડની કથા ઉચારું, ચિત વિચ લાગે જેથી ચાર. ૪૧

વલણુ.

ગીતા અષ્ટાવકની સુણુતાં, થાય પવિત્ર કાન રે;
દ્રાવિઃ કવિ તેહું કરે, મહા જેહ મતિમાન રે. ૪૨

કંડવું ૫ સું-છંદ.

ઉપાધિ શીરિને, કમળનયની અબ્ધિજયકી,
ઉપાધિ બ્રહ્માને, સરલસતી સાવીત્રીજ નકી;
ઉપાધિ મ્હાદેવા, યદ્ય ગિરીશજ દક્ષમખમાં,
ઉપાધિ સ્ત્રી તેવી, જગતીસુરને લાવી દખમાં. ૧

રાગ આશાવરી.

ધર્મસત્તુ સુણિયે મુનિ ગાથા, શ્રદ્ધા રાખી મુનિવર સસાર;
અનસયા શી પત્નીથી પ્રકટયાં, એક પુત્ર પુત્રી નિરધાર. ૨
શત સત્તુની ચિંતા નવ કરી, એક પુત્રી દુઃખનો અંબાર;
પ્રિય પિતાને મનથી અતિશે, તેને પ્રિય હોશે ભરતાર. ૩
પરાધું ધન મુખથી ઉચ્ચારે, કરે અન્યકાજે સંભાળ;
પુષ્ટ કરે તન રોગ કાળ શું, મિથ્યા જગત લહે સુરસાળ. ૪
ગાંડી ઘેહલી વાતો એવી, સીધી સટ કરી દેતો કાળ;
દ્વાદશ વર્ષની વિદ્યાવિનોદિની, પાણી પેહલી બાધવી પાળ. ૫
નવયૌવન મુગ્ધાને જોઈ, મુનિપત્નિ આવ્યાં મુનિ પાસ;
વરવાળેગ વિધુવદની યદ્ય હવે, પૂરો શ્વામી તેની આશ. ૬
રાંધ્યું ધાન રાખી ન ચકાચે, પુત્રી જોઈ મન થાય ઉદાસ;
વરવો વર મુનિ ખોળી કાઢો, તોડો મમ મનકેરોપાસ. ૭
સાચો બ્રહ્મ જગત છે મિથ્યા, એ સિદ્ધાંત મુનિ કરતા સિદ્ધ;
દશ્યમાન મિથ્યા ક્યમ મારું, આગમ વાણી જગત પ્રસિદ્ધ. ૮

તત્વતથા નિર્ણય પર આવ્યાં, લાવ્યાં પત્ની અષ્ટમેા સિદ્ધ;
 મુણી વાત મન બ્રમિત થયુ છે, મળી મુનિવરને નવનિધ, ૯
 રવામી એ સરખો શોધીશું, તમેો નિરાતે બેસો નાર,
 તાર કહી મુનિપત્ની વળ્યાં, પછે ઋષીશ્વર કરે વિચાર. ૧૦
 દુહિતા જેવો ભર્તા જેવો, ચાર વેદ પારગત પાર;
 ચાર વેદ ખટ આગમ શીખી, મળશે તેવો ક્યાં ભરતાર? ૧૧
 ચાર શિષ્ય જગતીમાં જેવા, મુનિવર કરતા ત્યાં તૈયાર;
 વિદ્યાવિનોદિનીએ જાણ્યુ કે, મળી પિતાને તે નિરધાર. ૧૨
 મુજ એક શ્લોકાર્થ કરે તે, જે જે-કહી લખાઈ બાળ;
 મંદહાસ્ય કરી મુનિવરબોલ્યા, લખી લાવ્ય જ્યમ ચાપ ન વાર. ૧૩
 સ્વસ્થાનક જઈ પુસ્તક જેતી, તાલપત્ર લિખિત અનત;
 વેદ વેદાંગ ઉપનિષદ જેતી, કાઢતી સત્વર તત્વ મહત. ૧૪
 સૂત્ર ભાષ્ય બણી છે બાળા, પામી તે ત્યાં ઝટપટ અત;
 સિદ્ધાત એક શોધીને કાઢ્યો, જાણે જે હોય પ્રમાવત. ૧૫
 શ્લોક રચી લખી તાલપત્ર પર, ગઈ પિતા પાસે શુશ્રુવાન;
 છાત્ર પાસ તે પર્ણ પહોંચ્યું, માતાને જઈ મળી નાદાન, ૧૬
 સંમતિથી ત્યાં નિમ્ને કીધુ, શ્લોકાર્થે દઈ તનનું દાન;
 મુનિવર વાંચે શ્લોક લખ્યો જે, શુણે મળિયા શિષ્ય મહાન. ૧૭

વસંતવિલકા.

બે નેત્ર એક રૂપથી મળી માત માલે ।
 બે પાંચ એક થઈને નમ વાર ચાલે ॥
 બેથી બને નવ બને વદિયે મરાલો ।
 છે દુઘ્ધ નીર નિરખો મતિ હંસ મ્હાલો ॥ ૧૮

રાગ ચાલતો.

વાંચી શ્લોક દુહિતા કેરો, ઉદાલક મન મમ અપાર.
 ચાર શિષ્યને યોગસિદ્ધિથી, કંથુ કરો બ્રમિતલમાં માર. ૧૯
 જે શ્લોકાર્થ કરે તેનો તમે, કુધાચાર પૂછો પરિવાર;
 વિદ્યાવિનોદિનીને દરશાવું, રચે તેલ માને ભરચાર; ૨૦

- ગયાં શિષ્ય ફરતા ફરતા, નવ ખંડ પૃથ્વી ફર્યા આર્યોઆપ; ૧
 યોગબળે આકાશે ઉડે, રવેચ્છાએ ટાળે સંતાપ. ૨૧
- ૫૬ ૫૬ જન પરા કરીને, જોતા મહિલાકરે માપ;
 ૫૬ પૂછે તેને જતલાવે, શકે જરૂર ત્યાં દેતા શાપ. ૨૨
- વાસવવૈભવ વિવિધ જોઇ, પામ્યા આનંદ તે મુનિબાળ;
 ઇંદ્રસભામાં પર્ણુ ફેરવ્યું, હત્તર મળિયો નહિ તતકાળ. ૨૩
- લાંથી ચમતી સભા નિહાળી, થયા નહિ તેમાં પશુ ન્યાલ;
 બ્રહ્મસદનસુધી તે ભટકી ચાક્યા, વોરતનો મળિયો નહિ માલ. ૨૪
- અપવર્ગ સર્વ એમ નિહાળી, પાતાળે કરતાજ પ્રવેશ;
 વરણસભામાં પત્ર ફેરવ્યું, નાગાદિક રાખ્યા નહિ શેષ. ૨૫
- ૩૫ પાલટી ગુપ્ત જગાએ, જતા ધારી વિધ વિધ વેશ;
 કાર્ય થયું નહિ તે અફળાયા, રાશિ ગણુતા મીનને મેષ. ૨૬
- ભૂમિ પર પછે જુદેવો આવ્યા, જોતા રાજસભાના ધાટ;
 ચાતા આનંદિત અતીશે, નવ નિરખેલા નિરખી દાઠ. ૨૭
- કોઇ નગરમાં પકિત જેવાં, નિહાળતા અતિ સુંદર હાટ,
 કોઇ રથજે પૂજાદિક પામી, બ્રહ્મઋષિ શા પામે ધાટ. ૨૮
- એમ અટન કરતાં મન માંહે, થાયે વિધ વિધના ઉચ્ચાટ;
 બ્રહ્માનંદ કેહ બહું થયું એક, સુત્રી આવી મુજને વાટ. ૨૯
- નિરખે તાપસનાંજ તપોવન, વિદ્યાવિનોદિની કરે માટ;
 વધુ દિન થાતાં જલો લાગે, ભણી ગણી વિદ્યાને કાટ. ૩૦
- મોદકાનંદ થઇ આમોદિત, ભોમાનંદ શું કરતો વાત;
 શાંતિશાદિક સરવે મુણુજે, મારા મનમાં પડી જે ભાત. ૩૧
- કહોડ સગે વિદ્યાવિનોદિની, કરે ૩૫ ગુણુકેરી ખ્યાત; નહોલ ૧
 શાસ્ત્રાર્થ કરે સમજી સ્થામા, જોતા ગુરુજી જતો જનત. ૩૨
- સદસ શિષ્યમાં કહોડ છે વાહલો, એના જેવો અન્ય ન થાય;
 ગુરુધરમાં રેહતો એ નિશદિન, ગુપ્તસ્થાન માંહે પશુ જાય. ૩૩
- ગુરુપત્નીને એ છે વાહલો, વિદ્યાવિનોદિની મુખ મકલાય;
 એ માંદો તો સરવે માંદાં, ક્યમ એવું મુજને સેદવાય. ૩૪
- ભાણે ભોમાનંદ અરે હા, સંભાર્યું સાફે તે. આજ;
 આશ્રમ કે અધ્યન મહિમાયે, ગુરુકુળ લૂલીએ, કેવું કાજ. ૩૫

પત્ર આપણે લેઈ ચાલ્યા, તવ બોલી બાળા હે માહરાજ;
 કહોડ જેવો જોજો રૂપે, પાણી પેહથી બાધી પાજ. ૩૬
 બહિયો ગણિયો તે પણુ તેવો, જધાતું નહિ કોની સાથ;
 વિધાવાન વણુ ગુણુ સપત્ત, કહોડ જેવો જોજો નાથ. ૩૭
 ઉત્તર લખાવી લાવો તેનો, કહોડ માનું હું સદુને માથ;
 ગોળું કરી એમ અન્યોઅન્યે, તાળી લેતા હાથોહાથ. ૩૮
 બલા ! બલા ! અહ્માનદ બાપે, બહિયા ગણિયા હે વિદ્વાન;
 ગુરુકુલકેરી નિંદા કરતાં, મનમા લાજો લાજો ઓ નાદાન, ૩૯
 મનસા વાચાએ નવ કરની, નિંદા એવુ કહે છે મહાન;
 છાત્રવૃત્તિમા ધિક પડે રે, નિંદે ગુણુ અહી ગુણુવાન. ૪૦
 રે મન તમારું તારે તમને, જો મતને વશ કરો જુદેવ,
 લગામ સ્વાધીનતાની ધરીને, મનતુરી પાસ કસવો એવ. ૪૧
 અમો જાણુ છુ અન્ય ન જાણે, લાગો એવો સદુ અહમેવ,
 મન ઇદ્રાસન ઉપર ચઢાવે, પાડે પાણુ એ તતખેવ. ૪૨
 મહર્ષિ મન બનાવી દેતુ, અલજકેર ધરતુ કપ;
 કઠિયારાનું કામ કરાવે, બનાવી દે તે બારે ભૂપ ૪૩
 ઉપમા એને અપાય કેવી, રૂપ ગુણુમા જોહ અનૂપ,
 ઘોર ઉંધ માહે ઘોરાવે, અહ્મા સાથ કરતુ તદૂપ. ૪૪
 ગુરુની નિંદા એજ કરાવે, મુદ્ધમતિ રાખો મનને દામ,
 બાવી પદારથ ભવિષ્યમા યાશે, જપો મુખથી સુદરશ્યામ. ૪૫
 શાતીશ કહે વિધાએ પૂરો, ગુરુને વાહણુ તેનુ નામ,
 ગુરુપત્ની રાજી એના પર, કરતો કેવાં ધરના ધામ. ૪૬
 ગોળિ કરતાં આજ્યુ તપોવન, કહી સર્વ માડીને વાત,
 ઉદાલકની પુત્રી લખતી, ઉત્તર દે યાથે સાક્ષાત. ૪૭
 તરણુ વૃદ્ધ જુએ નહિ તે તો, ન જુએ તેની કેવી જાત,
 ઉત્તર દે તે યાથે સ્વામી, મોદકાનદ કરે વિખ્યાત. ૪૮
 ધણા મુનિએ ઉત્તર લખિયા, ગયા અન્ય તપોવન માંછ,
 ઉત્તરનું પુસ્તક પાણિમાં, ફરતુ રાખ્યુ ન બાકી ક્યાઇ. ૪૯
 કહોડ જેવો નિરખ્યો કોઇ, અહ્માનદ વટે છે લાઇ,
 શાતીશ કહે વિરલા એવા, ગુરુપા પ્રકટી છે જ્યાઇ. ૫૦

વસણ.

શુક્રપા પ્રકટી જ્યદા, હાગે મકર ગેપર;
પ્રેમાનંદ શુક પામે આજ્યા, ફરી મધજો દેશરે.

૫૧

કંડવું ૬ કું-કુંદ.

મલમ મિત્રા અતિ પ્રેમપાન છે,
સલમ પ્રાણી પશુના નુમાન છે,
સવમ વિદ્યાથકી મન જાન છે,
મયમ શીતુ સુખ ગણુ માન છે.

૧

રાગ ગાંધાર.

જે જે ચિત્તે ચાલી, ચતુર નર નારીઓ,
મલમની મળાઈ, વમમી છે બારીઓ,
મોટા મોટા દેન, ઝગીચર ભાખના,
લાગી લગ્ની લાય, ધગધગની જાખતા.
તેમા પડતા તેજ, અમોયુ ઓયુ કરી,
રંગણુ પોથીમાયના, ન મતિ પુરાણી મરી,
જે જે પરખ્યા જાણુ, પગતણા તે થયા,
કો કંદ પરખ્યા તેહ, બરમ મો ભાંગી ગયા.
કુવારા તે ટેર, મનસુણા મન કરે,
ઉભય રજ્જુનો પાગ, પરખ્યા માનની ગાજે,
લમ મમો આનંદ, જમતના જન કંદે,
પ્રેમાનંદનો પ્રકાશ, મતિમુદો નન લાટે.
બુદ્ધે મોટા જ્ઞાન, વરણુતા હું હર,
તોપણુ મતિ અનુમાર, મૂક બરામર ઉચ્ચ,
આજ્યા ચારે ગિધ્ય, મદુ ભૂમિ ભટ્ટી બની,
કીધો શુકને પ્રણામ, કટી કથા જે મળો.
પુત્રતક આપ્યુ પાણુ, ઉત્તર તેમા નહો,
માન્યુ ન મુનિનું મન, પરણાવળી પુત્રી મદા,
ઉત્તરનો દેનાર, શ મમ્મક ના મન્યો,
મુતા શુણુબહાર, ક્યમ નહિ વિવાહ હળ્યો.

૨

૩

૪

૫

૬

શ્રાંતિ માંહી બ્રહ્મદેવ, અશી વિધિએ પડયા,
 મિથ્યઃ માની જકત, વિજ્ઞાનતુરીએ ચડયા,
 તોડયો માયા પાશ, અધ્યયન કરાવિયાં,
 પત્નિએ જાણી પેર, પતિ સમીપે આવિયાં. ૭
 વિદ્યાનંદિની બાળ, મળી ગધ વાટમાં,
 પૂછી જનનીએ વાત, ક્યમ તું છે ઉચ્ચાટમાં,
 માતા બોલી મુખ, ન સ્તોકાર્થ કોઇથી થયો,
 માટે મન ઉચ્ચાટ, હર્ષ સમૂળો વહી ગયો. ૮
 બોલી બાળા એમ, વનચર્યા હું ગ્રહું,
 માધવી પેરે માંત, કુમારિકા હું રહું,
 ચિંતા ત્યાગી ચાલ, ઈમિ દુ.ખે ન સીનિયે,
 પિતા કરે શુ માત, કર્માધર્મી કીનિયે. ૯
 વાળી એ વિધ વાત, જનેતા લલ વળી,
 નિશ્ચય કરીને એમ, તપે તરણી ભળી,
 પાળે યમ ને નીમ, મૃગચર્યા આચરી,
 મઝી અન જળ આહર, સુખઆશા પરહરી. ૧૦
 ઉદાસક અવિધાર, સમજીને રાજી થયા,
 પુત્રી સાધે જ્ઞેગ, રોગ ભવના ગયા,
 વિદ્યા શીખવે સાર, શિષ્યોને મન દુઃખ છે,
 પત્ની ભરી ઉચ્ચાટ, મુનિ મન સુખ છે. ૧૧
 એકે સમાનો જ્ઞેગ, ઋષિસું એકાંતમાં,
 કહોડ મૂનિ લેતા પાહ, અન્ય શિષ્ય શાંતમાં,
 કર્મતણો મહિમાય, કહોડજ પૂછતો,
 આપરતંબિનો અભ્યાસ, અતિશે રચતો. ૧૨
 બાહ્યેદ્રિય સ્વાધીન, કરમ યોગે થશે,
 સ્વારે મનનો કાટ, કર્મથી નાસશે;
 રૂપુ યાચે જ્ઞેમ, ઉજળું તાળ્યે ધણું,
 કર્મવડે છવ તેમ, ગ્રહે મન ગુદપણું. ૧૩
 કર્મ કરે જડ જાણુ, ધરી નિજા બલી,
 ઉચ્ચ કરમ પરતાપ, રિદ્ધિ સિદ્ધિ મુક્તિ મળી,

- શકા થાયે મન, ચિત શુદ્ધિ કર્મે નહીં,
કર્મજ કરીએ કેમ, તવ શુ કહે તહીં. ૧૪
- કર્મની વારવાર આવૃત્તિ ને કરે,
પામે ક્ષણ નિરવાણુ, થઇ સિદ્ધ તે કરે,
પુષ્પો મૂકી તર્ત, પટમાથી લીંબિયે,
આવે કાઇ નવ વાસ, તિમ કર્મજ કીંબિયે. ૧૫
- કૂલો એના એજ, ડોરે પાંશિયે,
તેરૂપ થાયે વસ્ત્ર, પુષ્પનુ વાસીએ,
કર્મ કરે તે પેર, ન ચિત ચળે કદા,
જન્માતરનો પાશ, તનમનથી તોડે સદા. ૧૬
- અવ્યામે એ થાય, વચન વેદનું નકી,
મુનિ પતિ આની લા, પુત્રિ માટે જાડું બકી,
રહ્યો કર્મનો પાશ, સુદાહ જુઓ મળ્યો,
સ્ત્રી સહિત રો વૈરાગ, મૂઢમતિ માનુ બળ્યો. ૧૭
- મુનિ પત્ની આવી પામ, પૂછે પુત્રીનું શુ થશે,
એનો કરો ઉપાય, દુષ્પ મારે ઝિમ જશે,
વિદ્યા ગઇ વનવામ, અવિદ્યા ઉભી થઇ,
શોધ્યો વર ચોપાસ, મૃગલી પુત્રી થઇ ગઇ. ૧૮
- ઉત્તરનો દેનાર, ઉત્તમ નર નહીં મળ્યો,
સ્વર્ગ મૃત્યુ પાતાળ, જીવતી જોઇ વળ્યો,
વિદ્યાનદિની કાજ, પૂછુ હું શિષ્યને,
બાકી રહેલું એહ, નિદાગ્ર ભવિષ્યને. ૧૯
- મેળ્યો શિષ્ય સમુદાય, શુસ્ત્રોકારથજે કરે,
વિદ્યાનદિની નામ, મમ પુત્રીને તે વરે,
જીવ શિવ કહે કોઇ, સુદસ દસી કો કહે,
સત્યાસત્ય વિચાર, ન પ્રથ ગર્ભ ગ્રહે. ૨૦
- વિદ્યા અવિદ્યા પક્ષી, લક્ષી કેહ લક્ષ્યમાં,
ઉત્તર નહિ અનુકૂળ, અસત્ય સમક્ષમાં,
વર્ધા કાળે કોણુ, બને વર્ધ્યક્ષ શા,
જોવું મારે આદિ, કોણુ હરિયક્ષ લા. ૨૧

- હિતરનો આ અથ, અનુકૂળ ન માલરે,
 બોલ શીખ્યા શુંય, કરો મહુ જાલરે,
 સંકા કરો ન કાંઈ, મન ચોખું રાખજો,
 જોમાં જોટલુ નિત, સહુ મહુનું દાખજો. ૨૨
- આજા પાજો એલ, ગુરુકળમાં ને રજા,
 એમ ત્યા ગુરુદેવ, મજ મલ લા થયા.
 બીનો પામં મ્યોડ, નિચાગ ચવાવિયા,
 હિતરના દેનાર, નિકળ લા આવિયા. ૨૩
- એક દગ્ગરથી માત્ર, મન આવીને દબા,
 તેમા અનુર મુગ્ધણ, દગ તન મનથી બુબ્યા,
 એએ કીધી પેદવ, મન તનુ પહી છે,
 દગ જીવ કહેવાય, પય વારિ પહી છે. ૨૪
- દો કહે દર અભામ, વળી ને દસ છે,
 વિપગુરુ છે નેલ, પયસ અવતમ છે,
 એવ્યો બીને બાળ, વિધિ નહીં એમતો,
 રાધી રાધી મર્ચ, પામીએ શુ ધંમતો ? ૨૫
- ગ પહી પ્રકૃતિ પુરુષ, મરાળજ દેલ છે,
 ક્ષીર નીરનુ નલિ કામ, વિશેષ શું એલ છે,
 એલ્યા દશ ગુણુ જાણુ, જયા છે વારના,
 જાણે એ શુ મદ, પશુઓ ચારતા. ૨૬
- દશ મંથેથી એક કહે, દશ દેલનુ એલમાં,

- નેવો રહો શું આજ, કહોડજ એકલો,
તે શું કેહશે એમાં, રે ટેક આ બહ્યો. -) ૨૯
- અધ્યન માંહી મગ્ન, કહોડને તેડાવિયો,
આબ્યો લાગી ન વાર, વડેરો કાહવિયો,
વર્ષા સુણી દાદુર, ગરજતો રાચતો,
મેઘ ગડગડ્યે જેમ, મધૂરજ નાચતો. ૩૦
- છાયા કાયા જેમ, વળગી રેહ ભાવિને,
રામ સ્મરે હનુમાન, ઉભો રેહ આવીને,
તાદ્ધર્થ રમાપતિ પાસ, સમરણે જિભતો,
વિચારિ અવધિ કાળ, મનુષ્યને દૂભતો; ૩૧
- શંકર દક્ષ સમક્ષ, પ્રકટિયા જે સમે,
તેવા સરવે શિષ્ય થયા, થયા છે તે સમે;
ચદ્ર ખદોત સહિત, સવિતાથી દુખી,
પકજ મન આનદ, તેમ હવા ઋષિ સુખી. ૩૨
- કુમુદ બિડયાં અપાર, પ્રભાકર પેખીને,
રાજહસ રણિયાત, હરિતાશ્વ દેખીને,
એ આવિયો કહોડ, ઘણા જીડી ગયા,
નિદાખોરા લાંઘીજ, મનમાં દુખી થયા. ' ૩૩
- (પણ) આગ્રમનુ છે માહાત્મ્ય, ગુરુજી પાસે હતા,
ખોટયા નહિ મતિમદ, કહોડ થયા છતા,
આદરથકી આદેશ કરી, ગુરુએ બેસાડિયો,
ભાઈ સુણુ તુ એક વાત, પ્રશ્ન છે ધાડિયો. ૩૪
- વિદ્યાનદિનીએ કીધુ, પણ ભલી વાતમાં,
ઉત્તર નવ દે કોઇ, જગતની જાતમાં,
તારા પર વિશ્વાસ, મુજ મને આવિયો,
માટે તુજને આજ, અમે જોવાવિયો. ૩૫
- નેહ શીખ્યો શુંય, ઘણાં વર્ષ રહી મમ કને,
ભાખી ધમ ગુરુદેવ, ચતુરશું પ્રશ્ન ભણે,
તુ વદ એનો મર્મ, સરવ તો સાંભળે,
યાયે તુથી 'કામ, મન શાંતિમાં વળે. ૩૬

સ્ત્રોત્ર થયો મુખપાટ, છક વાર મુખ્યાથકે,
 (પણ) સ્ત્રોત્રાર્થનું જે કાર્ય, દુઃખી ન થાશે નકે;
 પેદસો વદવો પ્રશ્ન, સરવે તો મુણ્ણને,
 ઉત્તર હોય રસાળ, વળી શુભ ગૂણ્ણને. ૩૭
 પ્રેમે સેવ્યા જો પાય, ગુરૂ મનમાં ગમ્યા,
 ઉત્તર થાવ મુ રૂપદ, નવ બૂલમાં બમ્યા,
 કીધો પ્રથમ પ્રણામ, ગુરૂવર, પાદમાં,
 વધો પ્રશ્ન તત્કાળ, સુ ઉત્તર આધમાં. ૩૮

છંદ.

પ્રશ્ન-જે નેત્ર એક રૂપથી મલી માત્ર માલે ।
 જે પાંચ એક થઈને નમ પાર ચાલે ॥
 બેથી બને નવ બને વદિયે મરાલો ।
 છે દુગ્ધ નીર નિરલો મતિ હંસ મા'લો ॥ ૩૯

છંદ.

ઉત્તર-મળે નેત્ર બે જ્ઞાન ને કર્મ જ્યારે, થઈ એકરૂપે જુએ પ્રદાને,
 કળે જ્ઞાન ને કર્મ બે પાંખ જ્યારે, થઈ પક્ષી ઉડે ધુએ ધંખને,
 વળે નાજ એકે મરાળો વદે છે, દધિ દુગ્ધ હંસો ન સેદ કર્મને,
 બધે ઇદિરાનો પતિ ઇદિરાથી, કહે વેગળો ના લહે શર્મને. ૪૦

રાગ આલતો.

ઉદાહરક-ઉત્તર સત્ત્વ સ્વરૂપ, મુસજ્જન શું વદે,
 સેવ્યા ગુરૂના પાદ, સદ્ગુણ છે પણ વદે,
 કવિ-દુર્જનને મન દુઃખ, મુખ ગયું તેમનું,
 લોભી તો નિર્લોભ, થયા તે શું ગયું? ૪૧
 વાગી કહોડની હાક, સ્વરૂપા મેળવી,
 દુર્જન મળી દશ વીરા, લલાછ હેળવી,
 શા એના છે ભાર, શીખવ્યું એ ઉચ્ચર્યો,
 કીધો ગુરૂએ અન્યાય, અઘટિત એ વર્યો. ૪૨
 ગુરૂ ધરના થાય, અઘટતું જો કરે,
 બ્યાસંગ કીધો વેદ, ગુરૂથી તે શું કરે,

- વિદ્યાર્થીનાં કર્મ, ગુરુને શા ભજે,
વેદાંતી તો એહ, સમજ કેવી સજે. ૪૩
- પૂરા નહિ જે કોઇ, અધૂરા સર્વ છે,
આથી બમણા બાણ, તન મને ગર્વ છે,
ઉદાલક બીડી ત્યાંય, સમાધાનજ કરે,
દેયા સાથે શિષ્ય, બહો કહી ભુજ ભરે. ૪૪
- ઉદાલક-યાદવપતિ ઉપમાન, મળે ઉમ્મસેન શું,
તેવી ઉપમા કેમ, વડું હું તેજ શું,
કાળા કૃષ્ણ અપાર, ઉજળો કહોડ છે,
રામ દશરથની પેર, નિરખવા કોડ છે. ૪૫
- છે ઉપમેયોપમાન, સુખ દુઃખ સાચિયા,
ઉમ્મર પૂર્યાં શુંય, દિસે છે સાચિયા,
ધન્ય ધન્ય તુંમ્હીમાન, શ્રમ ખરો તેં કર્યો,
તજથી રતનાકર આ, દુખતણો હું તર્યો. ૪૬
- માઝ્ય તું વર વરદાન, ખુશી થઇ આપું હું.
કહોડ-બોલ્યો કહોડ શિષ્ય, કરમ ક્યમ માપું હું,
આપો તમે બ્રહ્માંડ, લઇ હું શુ કરું;
નિર્મળ રહે મમ ચિત્ત, અસલથી હું કરું. ૪૭
- કવિ-એ માગી વરદાન, ગુરુ પાથે પડ્યો,
વિનય બેઠ અપાર, અધિક પ્રેમે ચડ્યો,
આગમના આચાર્ય, પછે શુ ઉચ્ચાર્યો,
વિદ્યાનદિની સાથ, લમ નિથે કર્યો. ૪૮
- માતા પુત્રી બેય, શુપત રહી સાંભળે,
ઉદાલક-હાથેવાળો સાર, હવે ક્યારે સઘ મળે;
કહોડ-એવે બોલ્યો બાળ, ગુરુજી શું કહો ?
એ નવ ચાય અન્યાય, શૂન્ય ભૂ એક હોઈ ૪૯
- ઉદાલક-શું દેવયાનીકેરી, કયા નથી શીખવી,
વ્યર્થ ગઇ વિદ્યાય, તદ્દપિ હા ના હવી;
કહોડ-તો હું છું તમ શિષ્ય, કસ્યપકુળ માહરૂ,
એતું કરો ભૂદેવ, ધરમ હું મા હરૂ. ૫૦

માત પિતા ગુરકુળ, ગુરુ ધરમે કહ્યું,
તે ઉપદેશ આપ, વદિયા તે વહ્યું,
શું કરું વારંવાર, અસત ના આચરું,
આગમ ભાષે જેમ, વિધિ તો તે કરું,
ઉલ્લંઘ્યો નહિ બોલ, કદા ગુરુ આપનો,
ખોટું માટે બોલું, ભય તબું શાપનો.

૫૧

કવિ-દીન થયો વદી એમ, કરનેડીને ઉભો રહ્યો,
કંપે થરથર કાપ, મનથી ભય પરમચ્યો;
લાવી દયા ગુરુદેવ, વિનયથી ઉચ્ચાર્યા,

૫૨

ઉદાહરક-જાબાલિક જૂદેવ, ગુરુતનયા વર્યા,
માતા પરણ્યા શૌરિ, પુરાણે વાત છે,
ના પરણ્યા હર વિધિ, મરણુ વિખ્યાત છે.
તો ગુરુતનયા કાણુ, સુશાસ્ત્રે નિધ છે,
પ્રાચીન ધર્મો જેહ, જગતમાં વંધ છે,
શીખ્યો મારી પાસ, તુને નથી યાદ શું ?
ખોટો લીધો આજ, વૃથાવત વાદ શું ?
નારી એક અનેક, પુરુષો ભોગવે,
માતા પુત્રની પાસ, જુગતીઓ જેગવે,
પશ્ચાદિઓ જેમ, જનેતા પરણે છે,
ભગિની સાથ પુત્રી, કરમ તૃણવત્ ગણે છે.
એવો નથી કંઈ ભેદ, નથી એવું મરતમાં,
પૂર્વે હતું કહોડ, ન રૂઝું પુરખમા,
એથી બાંધ્યા ધરમ, શરમતા રાખવા,
તો પછી કેવા દોષ, બલા શા બાખવા!

૫૩

૫૪

૫૫

૫૬

કવિ-દૃષ્ટાંત ને સિદ્ધાંત, અતિશે બાખિયા,
માન્યું નહિ કંઈ મન, મહતજન દાખિયા,
મોટા કરતા જેહ, લઘુથી ના બને,
એમ કહી નિઃશ્વાસ, મૂકી એડો કને.
ગોરાણી તે વાર, ઝટપટે આવિયાં,
જેઈ ગુરુને લાંચ, જરા નવ ભાવિયાં,

૫૭

ખોલાબ્યા વિણુ તેહ, કહે ડાહ્યો અલ્યા, ના ના ડેહ છે શુધ, મનુષ્ય જોવા મળ્યા	૫૮
કેહ છે અધર્મ તુય, જવાબ દિને ઝટે, જો પુત્રીની પેર, વિધિ કરી શુ ઘટે ? ચાતુ આબ્યુ થાય, મુદ મતિ ક્યા થયો, શાસ્ત્રતણો સૌસાર, તુજ સેજે સમજાયો ?	૫૯
વાત કરે છુ અમે, તમે ક્યમ આવિયા, ખીબ્યા મુનિ એ પેર, બલા નહિ ભાવિયા અશ્રુપાત સમેત, મુનિપત્ની તો ગયા, એ મૃહસ્થાશ્રમ જાણુ, સુખના સ્વપ્ના થયા	૬૦
શિષ્ય થયો ઉદાસ, વડેરો કાહવિયો, ખો-આ શુર તવ ખોલ, બહુ વિધે સમજાવિયો, જો ભાગુ તુજ શ્રમ, તદા મન મગ્ન થા, જોર જીલમે ન થાય, શુભાશુભ લગ્ન આ	૬૧
શુરકુળ ફૂડી દૃષ્ટ, નિમમ તો ના કહે, માતું સલ હુ એજ, નિઝદ થઈ ક્યા રહે, પણુ પોથી આપે એક, શુરવર ગાઠથી, સથહે શિષ્ય સુજાણુ, તજી મન રાટથી	૬૨
વાપરતો નિ શક, દુપિત થાતો નથી, તો પુત્રીથી શામાટ, ઉચાટ કરેમ થકી, કૃષ્ણાર્પણુ કરે દુય, ધન ધાન્ય જો મજો, તે લેવા આતુર, એ ધરમ તુ ના કજો	૬૩
પયજૂતનું શરીર, સરવતું છે બન્યુ, દક્ષાદિ ઉત્પન્ન, કઈ વિધિ થયા મનુ, દેહતણો જો ધર્મ, તનુ તે આચરે, એમા શાનો દોષ, ધણુ ઉપજે મરે.	૬૪
બાધ્યા જો જો નીમ ભલા તે પાળવા, સત્યામત્ય વિચાર, વીતકમા વાળના, સક્ષમ કરી વિચાર, મગ્યને જાણુવો, ધર્મતત્વ અતિ સક્ષમ, સુધર્મ પ્રમાણુવો	૬૫

નિરતર તે વાર, કરમકાંડી થયો,
 કોહ તે કંઈ ગુરદેવ, હવે સંશય ગયો,
 એવાં ધણાં દણાંત, બીજાં પણ આપિયાં,
 સંશય ગયો સમૂળ, લગન તો માપિયાં. ૬૬
 આનંદોત્સવ ત્યાંય, મદી મદીએ થયો,
 રે કળી મૃગચર્યાય, સુસંયમ તો જે સહો,
 એમં તપોવનલોક, વહે મનમાં રળી,
 આત્ર સુવાસિત વેલ, બલી બાતે બળી. ૬૭
 નિંદા કરે અનેક, કહોડ ને પુત્રીની,
 રે પરણે બાધબેન, શી રડી જોડી બની,
 મુખ બોલે ધણાય, પૂરેથી પણ વહે,
 ઉદાલક મન મગ્ન, પ્રપુસ્લિત છે હ્રદે. ૬૮
 માધ સમ્યક તો માસ, સુદી નવમી ગોરજે,
 લગ્ન તણો તે દિન, સમ્બધને સજે,
 ખાલણુવિધિએ લગ્ન, હરખથી કીધલાં,
 દાન શક્તિ અનુસાર, મુનિવરે દીધલાં. ૬૯
 વત્તો જય જયકાર, પરણીને ઉડિયાં,
 દેવી દેવ સમેત, સરવ ત્યાં ત્રીધિયાં,
 આનંદોત્સવ સાથ, બાળા પરતણી તો થઇ,
 પરણી કોહોડ મહારાજ, હરખે બેટીજે રહી. ૭૦
 રામ સીતાની જોડ, પરણી આવી પુરમાં,
 તેવું તપોવન જાણુ, મહાર્જુવ પૂરમાં,
 સાવિત્રી પતિ સાથ, ત્રિવિધાનંદમાં,
 છે ચ્યવન પત્ની સમેત, શું ત્રેમાનંદમાં. ૭૧

વલણુ.

ત્રેમાનંદમાં પત્ની સહ, કહોડ કરણાકાંત રે;
 મૃદમતિ શું વર્ણવે, ચિત્તવૃત્તિ નહિ શાંત રે. ૭૨

કંકરું ૭ સું-છંદ.

નિંદે નારી નકામી, નર સુર સુરીઓ, સમ મુનીશ જોટા,
 વંદે પાછા વિવાહે, વર વરી વનિતા, એ વિના સર્વ જોટા,

માયા દેવી વરાંગી, વિતનુ તનુ વધ્યે, ના મળે ભૂમિ જોટા,
કાયા માયા ક્રમાયા, ધરમધર તદા, વાળતા એમ જોટા. ૧

રાગ દેશાખ.

પરણ્યા મુધી કોઈક નિદે, નિદતા કો તે પછી,
દરશન થતામાં સરવ વદે, નિગમ આગમમાં પચી,
ધરધણી એ તો જગધણી છે. ગૃહિણીપતિ ત્રેત્રોક્ષનો,
ગૃહનિવાસી સૌ આશ્રમોચકી, છે અધિક આ લોકનો. ૨
છે એજ ખીજુ છે નહીં કંઈ, સાર સિદ્ધાંતે કહ્યો,
ગૃહસાર નારજ, નાર વિષુ નહિ, નારથી આ જગ રહ્યો,
નિત્ય જાપ એવો માપમાં ધરી, વેદ રાત્રી દી રટે,
એ વિધિ પ્રચલિત હામ હામે, માહાત્મ્ય એનું ના પટે. ૩
મુનિ શિષ્ય અળગો કેમ રેહ, રતિ નાથ કપરો કુણ બચે,
રે કામ બાળ્યો શકરે, પણ કામ માંહી તે પચે;
હરી ને કમળભૂ હારિયા, સાં કહોડ તે વળા શુ કરે,
કરમ ભૂક્ષી ધરમ ભૂક્ષી, કામસેવા આચરે. ૪
ગુરુ ક્યાં રહ્યા, ગુરુ ક્યાં ગયા, સૌ વાત બૂલ્યો ચિત્તથી,
ધન ધાન્ય આદિક મોહકારી, કામ વધતો વિતતી;
જીત્યો કહે કો કામને તે, કામનો નહિ કામનો,
જીત્યો કહે કો કામને તે, સ્યામ શો ન બદામનો. ૫
જીત્યો કહે કો કામને તે, આમ માનું છું અમે,
તૃષ્ણા ન ઉપજી ત્યાં લગી, દટ ખરેખર માનો તમે;
ધતિહાસ ને પુરાણ જોજો, પાન પાના ફેરવી,
કામે જીત્યું છે જગત વાણુ, પણ કોઈ શક્યું નખેરવી. ૬
જૂલ્યા ઘણા દૂત્યા ઘણા, ત્યાં કર્મકાંડી શું કરે,
રામાતજો ધક જાપ મુખે, રાત દહાડો તે ઉચ્ચરે,
નથી દીસતી ગૌરી ગણ ક્યા, એમ પણ વિપજે વદે,
વિદ્યાવિનોદિની વિનય સાથે, બેઠતી આવી હદે. ૭
બે માસ ને દિન ચાર એ વિધ, ગયા રંગ ભલાસમાં,
સંભારી આપ્યું શાણિયે ત્યાં, સદજ ગુરુધર હાસમાં;
તમે ના ગયા ને હું વિમર્યાં, કામકેલી રગમાં પડી,
હવા રનાન કરી વેહેલા પધારો, વાર ના કરજો વડી. ૮

વાર કહી વનિતા તજ કરી, ગુર પાસે આવિયો,
 સાદાંગ નમિયો નાયને તે, સાધને મન ભાવિયો,
 ઓળખ્યો નહિ ગુર દેવતાએ, અભયર્થ બંગો તે થયો,
 કંઈ સમય વીત્યે જાણીયું ગુર, હાથથી આ તો ગયો. ૯
 આશિર્વચનથી શીશ મુધી, પાટ પર બેસાડિયો,
 ઉપદેશ કરવા લાગિયા, કામે તો અહ્લ 'ભગાડિયો,
 અતિ સેવના એની કરે કે, તેને જાણો નરપશુ,
 મર્મમાં બીજું બદ્ધ કહ્યું, કામી પ્રીછે શું અશું? ૧૦
 ઉપદેશ કરતાં વેદ હારે, કામી માને ના કશું,
 વાસવ ધનદ વરણાદિ હાર્યા, જીત્યો જડ આઠે વસુ,
 ત્યાં તાપસતાપું ક્રોધુ માને, મૌન મુનિ બેઠી રહ્યો,
 આહ્યો સમય તે સાધી ત્યાંધકી, ઝટ જીવતી ભેગો થયો. ૧૧
 સનમાન સાથે સ્વામી તેડી, વરાંગી ગઈ ગેહમાં,
 શો જ્ઞાનભાનુ પ્રગટિયો પછી, કર્મકાંડી દેહમાં,
 વનિતા કહે છે આશ મુજને, વનવિલાસ કર્યોતણી,
 સ્વામી આશા પૂરિયે મુજ, દાસી દુઃખ મનથી ધણી. ૧૨
 દિન એક સારો ટેક મારો, પૂરવ્ને હે નાય જી,
 વિનંતિ એ છે પ્રાણપતિ મુજ, ફરે ઝાંઝી હાથ જી.
 પ્રભુ આંખને કીકી અનેરી, જૂદી દીસે જે કદી,
 છે એક નહિ મિનમેષ તેમાં, પુરુષ પ્રકૃતિ તો વદી. ૧૩
 છે સાથ કાયાં અને હાયા, અનુયમ અભિધાનમાં,
 તે વિધે જેકે બે જણાં પશુ, એક રૂપાં તાનમાં,
 અધકી ન આશા એજ મારે, કાઠવો દિન રાગમાં,
 ત્રય વિદ્ય છે એ વિધે સ્વામી, સ્નાન સંધ્યા જાગમાં. ૧૪

- હાવકો ચઢને હીઠ કહે છે, એમ કરશું આપણે,
પ્રાચશ્રિત કરી પવિત્ર થાશું, એક દિનમા શું બને. ૧૬
- આનદી અબળા અતિ ઘણી તે, રાત નિરગમી નેહમાં,
પ્રાતર થયે સ્ત્રી પુરુષ ચાલ્યા, કામ પ્રકટયો દેહમાં,
ત્યાં વાયુ મદગતિ કરે અતિ, હઠ જોલે મોરનાં,
સારસ સમા બે સચરે છે, કામદેવના જોરમા. ૧૭
- વિષ્ણુટાં પડે નહિ વાતમા ને, હારમાં વિહારમાં,
વિષ્ણુટાં પડે નહિ વાતમાં તે, સારમા અસારમા,
વિષ્ણુટાં પડે નહિ વાતમા તે, પારમા અપારમાં,
વિષ્ણુટા પડે નહિ વાતમા તે, ભારમાં નભારમાં. ૧૮
- રે વિષ્ણુટાંજ પાડે કાળ જૂલવે, ધાર નિરાધારમા,
વિતતુ વાધ્યો સ્વર અલાપે, ભાગિની ભરચારમાં,
રો મધુર મદ સુગધિ ચીતળ, વાયુ વાહે વાટમાં,
ખીલ્યાં કમળ જોઈ રહી જીવતી, ખરેખરા ઉચાટમાં. ૧૯
- ભરચારને કેહ ભાગિની, શું અવિદ્યા આવી અડી,
શું કમળદળ જીવો જઈ જઈ, કથ ફૂડી આ ધડી,
મમ કમળદળવત નયન નિરખી, કરો ચુબન ભાવમાં,
ખીલ્યા કમળશુ વદન મારૂં, ન્યૂન નૈ કઈ હાવમા. ૨૦
- એવે કરિવર મસ્ત આબો, પાણીમા પ્રૌઢો થયો,
કઈ પદ્મ તોડ્યા તે થકી, ઉચાટ ઉર અળગો ગયો,
અલિ પદ્મ આવી પાસ પડિયા, એક લીધું હાથમા,
ઝટ રવ સુણી ઉકાલિયુ કે, જમર દીડો સાથમા. ૨૧
- સમરણુ થયુ શુરવચન કેરૂં, વિપયથી ખટપટ મરે,
ધ્રાણુંદ્રિકેરો માત્ર એહ રસ, વિપયી એકે ન ઉગરે,
તો અરે-કેહતા કામ જાગ્યો, ભણ્યો ભૂલ્યો ભાતમાં,
કેહ ભાગિની ભરચાર મારા, વિચારો શુ શાંતમાં. ૨૨
- આભિગી અબળા એમ ભાખી, જ્ઞાનતુરી ધરડો હવો,
અટકણુ થયો બેસી ગયો ઝટ, કામતુરી તાતો થયો,
અસવાર તે ઉપર થઈ મુનિ, ચાલિયા તજ ચતુરાધરે,
શિલાતળે જઈ એથ બેઠા, કરે કેલિ નવાધરે. ૨૩

- એવે સુખતા જીવંતીએ, અવાપિયો કાનુડો,
 દરિણીએ આવે ગોપી પેટે, વેણુ વાગે કાનુડો,
 મિટે મિટ મળી છે કાન ઉંચા, મુણે સારા રાગને, ૨૪
 ભય તજ્યો દરજો મરણુ કેરો, સણે રૂડા રાગને.
 એ વિધે મો પચાસ બેળાં, થયાં મુણુવા માન લાં,
 મરગમ સામે ગાય ગોરી, માંડયા સ્વરના માન લાં;
 જાળવે છે ગ્રામ બહુ વિધિ, મંડના ને માપમાં,
 રીઝે પતિ રતિ માધવા જ્યમ, કળા પ્રકટે આપમાં. ૨૫
 છે જ્ઞાન મધ્યે સિંહ પણુ, તે સિંહકેરી જાત છે,
 મોહિત છે મુનિ તેમ તેવો, જીવે દરણુ વિખ્યાત છે,
 રે એક રવ મુણુતાં મોહ આ ગો, મો પચામને વાધિયો,
 છે શ્રવણુ ઇંદ્રી ધિક ક તુજને, મમય સાધ્ય ન સાધિયો. ૨૬
 એ રીતે જ્ઞાનિ થયા મુનિ, કામનીએ કટાક્ષ મારિયું,
 મોહાત્મ વાગ્યુ પચશરતુ, જ્ઞાન તેણે વિસારિયું,
 ભૂલ્યા ઋષીશ્વર ભવન ભાસ્તુ, જ્ઞાન દીપ ઝોલાઈ ગયો,
 રે આલ્ય તું સખ લાલ્ય તુ મહુ, માધ્ય તુ એવો થયો. ૨૭
 આનંદ વાધ્યે કામ સાધ્યે, સાધુ સમરણુ મૂકિયો,
 પશુ પેર મનસિજ મોડ માડ્યો, વિવેક જૈ દુર મૂકિયો.
 સમિધ લેવા વન ગયા, વિદ્યારથી ગુરુ ધર થકી,
 જાખા થયા વિધિ જોઈ વસમો, મળ્યા મુણી મુણીને વકી. ૨૮
 નાગો નગરપતિ થકી આઘો, અધિક કામે અધ છે,
 જોનાર લજ્જા પામિયા પણુ, કામાધને ન પ્રતિબધ છે;
 સહુ દારી દારી ગયા ગુરુ ધર, વાત કરતા વાટમાં,
 વિદ્યાવિનોદિની તણી માએ, મુણી વાતો ધાટમાં. ૨૯
 ઉચ્ચાટમાં આવી અતિશે, શાપ દે મુનિ કોઈ તો,
 જો જાય ગૌતમી પાસ સ્વામી, કર જઈ હુ મોઈ તો,
 સંતાન સારાપણું મૂકે, મા કુમાતા થાય ના,
 શું કર સ્વામી કદી ન માને, આ ધડી તે જાય ના. ૩૦
 નિશ્વાસ નાખી નારી બેસે, યતન કરવા જાડતી,
 બાનું જતાવી બોલી બાળા, શકે નાર વરઠતી;

- કંકાસ યાશે એમ ધારી, મુનિ માને પલ્લિનું કંહું,
ગૌતમી ઘેર ચતુર ચાલ્યા, દુઃખ શું તેનું ગયું? ૩૧
- એ વાત મૂકા વેગળી સહુ, અધિક દુઃખ એથી થયું,
જે સાફ ધાર્યું તેહ સરવે, પૂર વહેતે વહી ગયું;
ઉદ્દાલકે ઉપમાર્ગ જાતાં, પશુ ચર્મા બેઠ જ્યાં,
મુનિ મને કોપાવિષ્ટ યાતા, શાંતિ સમૂળી ખોધ ત્યાં. ૩૨
- જાણી સુગતા પિતા જાતા, દોહડને ધણું વારતી,
મદ ભોગી બોલ્યો શું થયું, એમાં ડરે શેણે ભારતી?
તારૂણ્યતામાં એહ એવા, હશે નહિ કેમ જાણિયે,
દિકરીનું આખું દાન તો, સુખ પામશે સુખ જાણિયે. ૩૩
- રે એમ ઉજડ દશ દિશા છે, જ્ઞાની ગોચાં ખાય છે,
મર્યાદ મૂકી તેથી મુનિનો, ક્રોધાગ્નિ પ્રજ્વલિત થાય છે;
નવ વાર મેં સામુ નિહાળ્યું, તોય નવ લાજ્યાં તમે,
નવ માસ માનો સુખ સામું, શાપ એ દષ્ટએ અમે. ૩૪
- મુનિ કો ગણે છે? શું બણે છે, જાણે ન ઇષ્ટ અનિષ્ટને,
પાછા વળ્યા મુનિ ધરભણી તે, નિંદતા બેઠ બ્રહ્મને;
વિવેક લાવી પીસર્મા ઋષિ, ક્રોધ કૂડો શે કડે,
પાપિષ્ઠ ભોગી પાપકેરો, ક્રોધે કાયા શે ભડે. ૩૫
- રે આલતાં અણુચાલતાં મુનિ, શાંતિ પામ્યા એમ તો,
વનવિલાસ વિગે વિમ્ન થાયે, આલિયે તવ એમ તો.
શુભ ગાન કરતાં હરખ બરતાં, આવીયાં સરતીરમાં,
વિશ્રાંતિ લેવા બેઠાં દંપતિ, કેલિ જોયે નીરમાં. ૩૬
- માતંગ કરિણી સાથ કીડા, કરે છે આનંદમાં,
એવે દરિવર અન્ય આબ્યો, મચ્યું સુદ્ધ કુછંદમાં;
જે હસ્તી ત્યાં લટિયા અતિશે, પાણી ઉડે જોરમાં,
રે આ મરે કે આ મરે, થાયે ન નિચે તોરમાં. ૩૭
- મુણુનાર કેરા કણું તો, બેહરા થયા છે સોહરમાં,
ના હડે એકે એકથી કો, નિત્યે ધડી પળ પેહરમાં;
હિરદતણા રદ દિ રદ બલે લોહી વેહતું પૂરમાં,
ત્યાં સરતણું જળ લાડ થાતું, વિપયકેરા ચૂરમાં. ૩૮

- એવે ગરૂડે સોષ જોધને, બેષ લીધા ચાંચમાં,
કગકળે ફરિણી કામ મોહે, લીધા કળિ આંચમાં;
તે જોતવેતા હસ્ત કુચનો, કોહડનો નીચે પડ્યો,
રે વિપય વિપથી ધણો મોટો, જ્ઞાનગજ એવે ચડ્યો. ૩૯
- મનસિને મચ્છર મોકલ્યો ઝટ, જ્ઞાનગજ ગાંડો યયો,
ભમરી ભમ્યો ચકરી ચડ્યો, તે જોતજોતામાં મરી ગયો;
યુંકયું ગળો કેહતાંજ કપે, અંગ સજ્જનનું બહું,
તે યુંક ગળના માંડિયું લાં, કહે અધરામૃત મળ્યું. ૪૦
- અધરામૃતે અવિધાર ભૂલ્યો, જ્ઞાન આવેલું ગયું,
આહા ઇહી રમઝદ લાગી, હલું તેલું તે થયું.
વળિ વાટ લીધી વનતણી તે, કુજ પુંજે ચાસતાં,
મનહરણુ ખટખદ રહોર કરતા, ગુજ રૂંજે માહસતાં. ૪૧
- મંડપ અશોકે શોકહારી, વેલ વીટયા દીસતાં,
યદ્ય શ્રમિત બેઠાં બેજણાં, પતિ પત્ની સહ અતિ હીસતાં;
લાં પ્રેમદાની સાચ એવો, મોહ કીધો ક્યાં મુધી,
લાગી ક્ષુધા એવે અતિશે, ભૂલ્યો ભામની તે મુધી. ૪૨
- કામ જે કીકીવારી કરતો, તેહ પણુ લાંથી ગયો.
રે ખાઉં શું હું ખાઉં શું લાં, કામીજન એવો યયો;
કંઈ દાવ કીધા ભાવ કીધા, દાવ તજી વિખવાદને,
તે સાવ ના કેહી જાય તે કહે, ભાવ, મનનો નિશા વને. ૪૩
- અંજન ધરો કેશી ધરો, જનકેશી આ વર પેશી છે,
છે કેશીઅંજન અનના કે, ભલી અંજનકેશી છે;
પતિ તે તણો કહું અંગહાર હું, વનસ્પતિ વિશેંપી છે,
કે વળી પાછો અંગહાર હું, કહું સ્વામી શેપી છે. ૪૪
- અજ્ઞયુકા હારે અંગહારથી, અંગ એવાં દાખવું,
ના ના વદે મુનિ સર્વ જોહું, તજો બીજું ભાખવું;
આહાર જો ધડી એક મોડો, મજે મુજને માનિની,
વિહાર રેહજે વેગજો ઝટ, પ્રાણુ જશે ભામિની. ૪૫
- ત્યાં એમ બોલી આંખ ચીચી, તારણી તો તરફડી,
ઝટ આગ્ર ઉપર ચઢી બાળી, લાવી ફળ તે ફરફડી;

- કેગાર જાણુ જોર મનહર, વીણુતી તે હરભડી,
ચઢી જાડ પાહડે પડી ઉડી, ઘણી વારે ગરબડી. ૪૬
- તે એમ શ્રમ કરી લાવની ફળ, અર્પતી પ્રિય નાથને,
તાતો થયો ખાઇ ઉડીને, સભાર્યો સતી સાથને,
જે જણુ મળી આરોગિયાં ફળ, વધ્યો વિતનુ વેગથી,
પણુ શું કરે થઇ દશા ભાણુ, મરે માર કુતેગથી. ૪૭
- જિમતરફડે અજગર મહિપ હાંફે, તિમ લાડુ વાડવ તો જમી,
હાંફે પીએ ત્યમ પાણી જાણી, શુક ઘટ જશે ઝમી,
તે ના થયું કંઈ ના ગયું કંઈ, અધિક વસમુ તો થયું,
દહાંત સૂઝતાં મીન કેફે, વિદ્યાન સુનિતું સૌ ગયું. ૪૮
- જ્ઞાનરથ આરૂઢ એ વિધિ, થવા તાપસ તે સમે,
પુરપાટ વાટે સુરથ આશ્યો, હવે જો જો શે ભમે,
રે ગર્ત આલ્યો કામનો ત્યા, વમળ વનિતા તો થઇ,
વંળી ઉરજ એ પાપાણુ પડિયા, પયશરનો ભાર દઇ. ૪૯
- પાપાણુથી ઉત્પત્તિ જેની, નમ્ર લાગે એમ કેહ,
એ વર વિધાતા મહામાતા, જમત ત્રાતા ક્ષેમ કેહ,
તનસ્વાદથી મીન મરે જાણુ, તોય ભૂલ્યા ભૂસુરી,
મીનકેતન મન ભાવે, શુ કરે દૂલ્યા ભૂસુરિ. ૫૦
- વળી રગ રાગ અધિક જામ્યો, દિવાકર લાં આશ્રમ્યો,
ધર જાણી આલ્યાં ચતુર ચતુરાં, પણ નિશાકર ના ગમ્યો.
અંધારૂં એવે લાં થયું અતિ, વાટ ભૂલ્યાં એ જાણુ,
જે કામસુરની સેવ સાધી, કર્યા તેણે દામણાં. ૫૧
- સેવશી જો મિનકેતને, સુખ સાચુ માણુવા,
તત્વ લેરો સત્ત્વ લેશે, દેશે ન કાંઈ જાણુવા,
એ આપશે નિરખજપણું, દાનેશ્વરી તો છે વડો,
પુણ્ય ચદન હાર અરપી, માનો મુરારિ જેવડો. ૫૨
- મુરારિ પદ તો સુકિત આપે, એ જુકિત આમે પ્રાપ્ત ની,
ગેલ્યો દિજે વરદેવ એવો, પૂરી તેની આશ શી,
માનુની ટીંજે ચઢી, ખાડે પડી આડા અવલા ચાલતા,
વિદ્યાવિનોદિની વદે સ્વામી, રજે ફરી અહીં લાવતા. ૫૩

આ જુઓ સ્વામી શું દરો, દંધ વાગિયું મુજ પાદમાં,
 દંપેછ કાયા કુમલી, આ ખૂંચે છે કંધ હાથમાં,
 હસ્તણી મસ્તક નાથ બેઠો, રે દુઃખ શું તેને પતિ,
 પદપિંડિ મારી કરિણી કુંભી, અંકુશ ખુંચે માદમતિ. ૫૪
 અંકુશ નથી કુશઅગ્ર છે, પદપિંડી વિગે ગ્રિય વાગે છે,
 અંકુશ નહીં કુશજનક નારી, પાદ પીઠે લાગે છે;
 તુજ કુશળતા કુશ અગ્રને મન, નથી નારી આવતી,
 મુજ કુશાયણુદ્ધિ જાંખી થઇ, કુશાગ્ર પીઠ માવતી. ૫૫
 કામદેવે સેવ કરતાં, દુઃખરૂપી ફળ આપિયું,
 તોય પણ તેને મોહટ માને, જોજ મોહું માપિયું;
 બેઉ આથડીને આવિયાં, ઘણું દોહલે મુકામમાં,
 વિશ્રાંતિ લઇ ગઇ ઉડી નારી, રસોષતણા ધામમાં. ૫૬
 વિધવિધ વાની કરી જમિયાં, નર નાર શુભ નેહમાં,
 આનંદનો ધન ઉદય પામ્યો, વળી કામ વાધ્યો દેહમાં;
 દીપક બળે બળવાન જ્યોતિ, રૂપ કાંચન કારમું,
 તે જોઇ મોહ પતંગ પામ્યો, કે થયું ઝટ ખારમું! ૫૭
 તેરમું ખીજતણું થાયે, રૂપ મોહિત મારતું,
 શું આ મરે છે વગર સમજ્યે, કામ છે નિરધારતું;
 જો રૂપમાં રમી જીવ આપે, તો પાંચમાં પડી શું કરે,
 ઇમ જ્ઞાન ધ્યાનમાં આવતાં, ઝટ વાહને વનપતિ ચઢે. ૫૮
 વિજ્ઞાન સિંહાસન ચઢી, મુનિ નારને ધિકારતા,
 ગજગામિની મૃગનયન સજ કરી, ચાલી કરવા વારતા,
 કોક પક્ષીવત ઉરજ આગળ, કર્યા દિજને વારવા,
 વર કોકિલા વાણી અલાપી, જ્ઞાન હરિને મારવા. ૫૯
 મીના કપોત જશી રશી કરી, ખંજન કપોલે કાડિયા,
 વાસુકિ વેણી શીશ સાંધી, તેણે મુનિવર પાડિયા,
 રે પાંચ મુખના નાગ વર કર, તે વિચે પતિને બીડતી,
 કટિતટે લેઇ ઝટપટ વનિતા, હસી હસી તાપસ પીડતી. ૬૦
 વિજ્ઞાન હરિ વાહન થકો તવ, ગાજુ ધુરગ્યો જ્ઞેરથી,
 વનપાત જોઇ હરિણુ નાદા, ઘણું કંપ્યા સ્ફોરથી,

- શું દાસ! રાખો આશ ફડી, વનપતિ વચમાં અમે,
બચરો નહીં પશુ અંગ વનનાં, ખરેખર માનો તમે. ૬૧
- વાહનતણું બળ જોઈ નકપિવર, વનિતાપર રૂક્યા,
છે નારી નરતી જગત માંહે, એમ કહીને હઠિયા; ૬૨
- વિધાવિનોદિની વૃત્તિ વરતી, મધ સાવધ બાખતી,
છે સરવમાં શિરમણિ નારી, શાસ્ત્ર રીતિએ દાખતી. ૬૩
- ઋગ્વેદમાં વાયરૂપતિ વૃત્ત, જુઓ જઈને નાથ જી,
નારી વિભૂષણુ નરતણુ છે, થહો પુસ્તક હાથ જી,
કામિની વિણ વ્રતકર્મ કરવાં, ધરમ ધરવાં ધ્યાન જે,
તે કંથને કુડાં કેળાં છે, પરમ નિગમે જ્ઞાન એ. ૬૪
- પુરાણ ને ઇતિહાસ માહે, કથા છાની કંઈ નથી,
મુનિ મુનીશ્વર સમ ઋષિએ, વિધિ વિધાતાએ કથી;
ગુણુ સત્વ રજ ને તમસ તેમાં સ્વામી નારી મળી રહી,
એ ગુણુતણાંત્રય રૂપ મનહર, હર હરિ વિધિથી શુ મછ ? ૬૫
- પણુ વાદ કે વિખવાદ વરમતિ, આપ સાથે થાય ના,
ધુ મૃદમતિ મહિલા અતિશે, પત્ની ધર્મ તમ્ભ ના,
નહિતો વિવાદવડે વળી વળી, કામની છે કામની,
તો દાખવું પતિ નિગમ આગમ, * * * ૬૬
- પઠિ શાંત મુદ્રા કરી મુનિવર, બોલિયા બકવા તળે,
વિપ વિપયવિપયા વરાંગી વર, સિદ્ધ કરતાં શુ બળે;
ચાણી મોહે મૃગ મરે છે, વાણી નથી શુ આપમાં ?
આલિંગને હસ્તી મરે છે, તે નથી શું માપમાં. ૬૭
- રે રૂપ જોઈ પતંગ પૂરે, થાય રૂપના અગમાં,
ભૂગ સુવાસે જઈ મરે છે, અગ વાસ સુરગમાં;
જો સ્વાદમાં મીન સરવ ખૂવે, અધર અમૃત સ્વાદ ના!
એક એકે પાંચ મરતાં, છે પાંચ લા શુ વાદ આ ? ૬૮
- તિમ વાદ છે વિખવાદ છે, સુખસ્વાદ છે સમણાતણો,
જોનાર છે, ધરબાર છે, વર માર છે વનિતા ધણો;
વરશાસ્ત્ર શોધી આજ નિરણુય, સરવ કરૂં હું પાધરો,
તે નિયમ ધાળી જોઈ વરતે, તરે તરણી આ ધરો. ૬૯

આ શ્લોક પુણ્યશ્લોક શીખે, બીજે ન ભવમાં તે કદા,
 જે સતુકાળે કામનીને, કામની માને સદા,
 જે લુપ્ધ થાયે લાડમાં તો, વિપત્તી નહિં જાય છે, ૬૯
 શોધી પુંજી ખોટી થશે ને, જનમારા રદ થાય છે.
 સારંગ માતંગ રસ પૂરણ, પતંગ અને ભૂંગ જે,
 રે પીન પીડે મીન મરતાં, રંગનો કરી ભંગ જે,
 એકેક રસથી પાંચ પ્રાણી, જડ મૂળે નહિં જાય છે, ૭૦
 એ પાંચ નારી માંચ સેવ્યે, પુરુષ પૂરો થાય છે.
 જ્નેષ ક્રોધી સ્વામને વિધ વિધે, તવ પાય લાગી પક્ષિની,
 સવિતા સમો જ્નેષ શિશ્ન આવી, પક્ષ પાસે પક્ષિની,
 હે સ્વામ મારા શિશ્ન મૂકું, કામદેરી કામના, ૭૧
 જેમ રામા મૂકી ધામમાં, હર ગયા વનેતરી કામના.
 મતિમાન! મહતા આપની તે, માપની નથી હે પ્રભુ,
 ગતિવાન! ગરવા શાસ્ત્રમાં છો, વાણી જાણે શું વિભુ,
 બળવાન બળપ્રદ બહિર્બુખ શા, કોણુ શુણુ ગાઇ શકે, ૭૨
 કુળવાન કુળના દીપ છો પ્રભુ, વાદમાં કોઈ ના ટકે.
 શુણુવાન શુણિયલ નિગમખાડી, નામ છે નવ ખંડમાં,
 દુળવાન દુળભોગી સ્વામી મારા, વધે વાણી વિતંડમાં,
 ભગવાન જેવું રૂપ થાયે, વદો મુખથી વાહલમાં, ૭૩
 જગવાન જુક્તિથકી દારે, ઘટે ક્રોધ ન વાહલમાં.
 મરજી તમારી જેથી સ્વામી, કરવું મારે તેમ તો,
 ગરજી શુણુનિધિ આપ છો, નહિ વધો ધરમે, ક્ષેમ તો;
 સરજીજી વિપયા વિધુવદની, ધારશો ના નાય છ, ૭૪
 વરજી વિપય હું આજથી લજી, રહું ધ્યાને સાય છ.
 ગૌતમી ગંગા વાધી જેથી, સાધી તેવા નીમને,
 ગૌતમીગેરી જગત જાણી, સ્વામી સાધું સીમને,
 નીતમી નારી નગરજન કહે, મમ સુગતા તવ નામ છે, ૭૫
 ગૌતમી ઝૂઝું ખીલા જોરે, પ્રભુ કૃપાકેરું કામ છે.
 કોદડ કહે છે કુળવાન છો, જે કરો તે જોણું પડે,
 કોડ-પોઠોંચાં મનતણા સહ. હવે પડે તે-પાછાં ચર-

તોડ તારણી એટલો છે, ધર્મ ધ્યાને ધારજો,
 જોરે જોડી જીવતી સાથે, ધર્મો મનસિજ મારજો. ૭૬
 ધરમ ત્યાં તો જય વસે છે, નર નારી ઉદે પામિયાં,
 કરમથી કૂંડું સરવ નાંકે, ગરવ ગુણહીણ વામિયાં;
 શરમ સુખ જોઇ પિતા માતા, મોદ પામ્યાં મનમાં,
 પરમ ધાર્મિક પુત્રી પતિ જોઇ, લોક રીઝયા વનનાં. ૭૭
 એવે ઋતુનો કાળ આવ્યો, ઋતુગામી ગડગડ્યાં,
 તેવે ધરમ ને કરમ નાંકે, દંદ માંહે ફડફડ્યાં,
 જેવે જણાવી કામ છૂટા, શરદપૂર્ણિમા હતી,
 સેવે અનંગજ મોતી ઉદભવ, ધમ છીપ તો દુઃખી થતી. ૭૮
 સ્વાતિકેઈ વારિ લેતાં, પ્રકૃતિપણું અજે થયું,
 ખ્યાતિ ખાંતે જિહ્વી થઇ, સુખ સમજણું ત્યાં ગયું,
 જાતિ મરજવાતણી ગઇ, ને બંધ બાંધ્યો બંદીને,
 મતિ માને મૌકિતક જણિયો, જઇ બંધ બાંધ્યો બંદીને. ૭૯
 નામ માત્રે દુઃખ છે નહિ, સ્વાતિ કે કાં છીપને,
 કામ કાજે દુઃખ દેતા, મરજવા છીપ અધીપને,
 ગામ કે કાંઇ પામમાં દુઃખ, છીપ સહી ઉછેરતી,
 દાગ અણમૂલી થઇ કરી, કીરતિ ચોદિય ફેરતી. ૮૦
 એમ વાધીને વધારી, કીરતિ કોડે કારમી,
 ક્ષેમ કુશળ થાય કેવું, ધરણી કુલવે ધારમી,
 જેમ જાણું તેમ જાણું, નથી કવિ છું મતિ મૂઠ હું,
 એમ જાણી મન આશ પૂરે, હે ગરગરદ છું. ૮૧
 વલણ.

ગરગરદ આશ પૂરે, પાશમાયાનો કાપીરે;
 જન એમાનંદ મંદ છે, ન જાણે હંદ અશાપીરે. ૮૨

કડવું ૮ સું-છંદ.

નાભિયટી ઉતપન્ન કર્યો સુત, તે વિધિએ કરી જારતી કન્યા,
 શંકર સંતતિ કાજ કરે ત્રમ, પાર્વતી પુત્રતણી નહિ જન્યા,
 જકત ઉપાવતી જો દુખી છે અતિ, સું પછી અન્યતણો વડું અન્યા,
 નર્ક નખાવણુદાર મળે તન, તે વિષુ પંચતણું સુખ ધન્યા. ૧

રાગ કાનડા-દેશીફર.

૧૨ તન જો નવ પ્રકટે એજે, જોખન ગયું જનનીનું જાણો;
 ગદંભ ગુણ શો ગુણિયજ તેવા, તનથી સુખ નદિ નિત્રે માણો. ૨
 નરકે નાખી, પડશે પરસોકે, લમ બલોકમાં છે એ તો;
 તારો પ્રકટી પૂરો પ્રકાશે, હરિનો રસ ન કદિ દે તો. ૩
 અસંખ્ય તારા પ્રકટે તથાપિ, ન પ્રકાશ હોય ત્રિધુ જેવો;
 એકે સુખ અસીકિક યાચે, અનેક આશા ત્રથા સેવો. ૪
 હોયે અનેક તેમાં ચંદ્ર, ચકોરવત જોધને શ્રેવો;
 પ્રીતિ પાળે નિશદિન તે તો, ચકોર જેવી બધી એવો. ૫
 શશ મૃગ આદિક જેવા સુત, મેળ્યાથી ન કાર્ય કશું થાશે;
 વનપતિ ગાજ્યે બય પામીને, બાગી બાગી વને રમજાશે. ૬
 માયામાં બંધારો, સારે નરતે સુને તમે માણી;
 તો પછુ જાણો સારે સાર, વિષયેચ્છા ફળી જગે જાણી. ૭
 જોયું ખાંતે રેતસ, ફલિભૂત ચતાં બસો બસો બાખ્યો;
 એક પછી એક જાનાં, પંચમમાસી દિવસ દાખ્યો. ૮
 રક્ષા બાંધી રક્ષો ગર્ભ ઉદરનો, બસા બાખ્યા ભવિષ્યવેતા જોશી;
 અભાવા યાતા કિમપૂરવો, ન જાણે જાની જે જાણે ડાશી. ૯

સુખતા-વિધાનદિની ખાળા, જોલી સ્વામીવિવાદ તો કીજે;
 થાય અભાવા એવા, કો મનગમતું જઈ સુખ લીજે. ૧૦
 બાસે સુજ મન એવું, છો મીમાંસક મતામહી રડા;
 તે મતનું કંઈ ખંડન, ધર્મ તમારા વિખેડું જે ફડા. ૧૧
 જે બાખીને પરણ્યા, વીસર્થા સ્વામી વિવાદ તે પોતે;
 કર્મવાદી કેહવાયા, તે હઠ સુકાતું સહુના જોતે. ૧૨
 પ્રશ્નોત્તર પતિ કીજે, હિરણ્યગર્ભ જે નિગમ વિને ગાયો;
 નિર્મા મનુષ્ય વૃત્તિ, સમૃદ્ધ જેમાં મુનિતણો નાહયો. ૧૩
 આચરતા મુનિ મોટા, તે ક્યમ મૂઝ્યુ તમે પતિ મારા;
 શે કર્મતણો યોગજ, મુક્તિ સાચે કરો પ્યારા. ૧૪
 આગમ કવણે બાખ્યું, ઉલટું આવું ધર્યું તમે સ્વામી;
 મીમાંસક મતવાદી, ઝટપટ જોડ્યો મદાનામી. ૧૫

૧૧૩-જવા દે તું નકામી, નિદા કરવી કરમતણી આજે;
 પ્રશ્નોત્તર કંઈ તારો, વદન વદાતું સાં તવ મન તદા રાજે. ૧૬

- જેહ અલોકિક મારગ, તેહ ન જાણે અતિ વિમુદ્ધ કોઈ;
સિદ્ધાંતે સમજાવું, સંશય નાશું સરવ ' ખોઈ. ૧૭
- કર્મતણા જે યોગજ, મુક્તિ સાથે મળી ગયો જાણો;
યજ્ઞાદિક સાધે ના, મુક્તિ સાટે મળે પાદણો. ૧૮
- અપવર્ગનું સુખ યજ્ઞે, જે જાણે નાથ રહિત તે 'લેશે;
શુદ્ધિ ન કર્મ કર્યો વિણ, શું મુક્તિ મલિન હૃદે રેહશે? ૧૯
- સમજાવું શાણી હું, જેથી થાયે નિત્ય સુખની અભિવ્યક્તિ;
તન મન ધનથી જાણો, જીવતી જન તે ભરી મુક્તિ. ૨૦
- અક્ષયર્થ જ્ઞાતિ ધરીને, જે જન મેવા શુદ્ધતણી સાધે;
શુભ કર્મપણથી તે, યાનાદિકને મૂકતો નિત આધે. ૨૧
- મહાકાવિ મોઠા કરમે, અપવર્ગ સુધી વરમતિ તે જાયે;
નિઃશ્રેયસ હેતુથી, કરમા ધરમી બલા જન થાયે. ૨૨
- યજ્ઞાદિકનું મનથી, આત્મારોપણુ કરી તરે સાધુ;
વનજળ મૂળનું જોજન, કર્મે કરી કેહ વિશુ સાધુ. ૨૩
- સુકર્મ યોગયજ્ઞી તો, મૂશળ ઉલૂખતણું સુખ નિંદે;
કર્મ ખર્ચ કહે છે તે, નવ ખીજને કદી વંદે. ૨૪
- આપસ્તંબ એજ બતાવે, મીમાંસક પણ વદે વચન સાચું;
કર્મથી હેઠળ છે સદુ, માનો નારી અવર સરવ કાચુ. ૨૫
- નારી નાણો સાચું, આ જગ વસિષ્ઠ વિશાળ માયા કરમે;
સરજે પાળે પોતે, ધારે સહાર તું સમજ એ ધરમે. ૨૬
- માની ધ્યાની માની, રાગ રાણી અપાર વળા એવાં;
પાર ન પામે કોઈ, વરમતિ ગતિ મહન જન જેવાં. ૨૭
- શંકા લાવે મનમાં, એવી કોઈ તદા કરમ દેવું;
તે સદુ તુજને દાખું, જાણુ જીવતી અમો જાણું જેવું. ૨૮
- ઈન્દ્રિયસયમ સાધ્યે, પ્રાપ્તિ થાયે અગાધ દમને તો;
યજ્ઞાદિક કરી કરવી, જાણેન્દ્રિય સુવચ થમને તો. ૨૯
- ગમ દમ ઉપરતિ સાથે, અતર ઈન્દ્રિય વચ કરવી જાને;
કારણુ ધારણુ કરીને, કરવું વચ મન સદુ વાને. ૩૦
- એ વિધિ થમને માધે, લાધે જોગ મુગ્ધમનજો સારો;
ધારણુ જાતાં તારણુ, નિદ્રે થાયે નમે જે ન ધાગે. ૩૧

વળી શાણી સમગતું, શાસ્ત્રતણી સાખ દઇ અમો તુજને;
 શ્રુતિઓ શું શું કહે છે, અવગત અવિધાર જાણ્યું છે મેં જો. ૩૨
 સંસાર ટાળું તારો, સ્થાગા સમજે, સમજાવ્યું ખરે ખરું તો;
 જગત કહે તે પૂર્વે, જાણી લેજો કહું વાત નિશ્ચે હું તો. ૩૩
 કરમે લખિયું યાશે, કેમ ન કોઇ વદે પ્રભુને ત્યાં;
 જગત ઝવેરી જાણો, તે શું જૂલે વિભુને ત્યાં? ૩૪

મુજાતા-સત્ય ખરેખર સ્વામી, ચૈતન્ય ને નિર્મળો બલો બ્રહ્મ;
 જેહ અનાદિ સિદ્ધજ, અગાનાદત બલો બાખ્યો બ્રમ. ૩૫
 રૂપરૂપે છીપશું, તેમ પ્રતીતિ કરે પ્રપચ રૂપે;
 એવો બ્રહ્મ લલાથી, સર્વ પ્રપચ બ્રમ બામે બલો સ્વરૂપે. ૩૬
 યાચે જાણો નિશ્ચે, તેવું કારણ અગાન મહાજાતે;
 લય રૂપ સ્થિતિ એવી, દેહે જેવી જણાય મહાનતે. ૩૭
 સ્વામી તેવી મુક્તિ, માનું હું તો સહુયજી આધી;
 ઉપનિષદો પણ એવું, કહે છે જુઓ વાહલા તમે જાગી. ૩૮

કહોડ-મદમતિ મહિલા તું ન જાણે, સમજાવે તું મદને ગમે તેવું;
 પણ ચૈતન્ય રૂપ બ્રહ્મ, કારણ સંબંધથી. કરવું કેવું? ૩૯
 કહેવું રહિતજ પડશે, એ વિષુ ઉત્તર નથી કઇ બીજો;
 શબ્દોની શક્તિ જે, * * * * ૪૦
 એમ અસંભવ જોઇ, ઉપનિષદોએ પ્રમાણુ નથી રાખ્યું;
 તો કેમ માનું મહિલા? જેવું હવું તેવું આ દાખ્યું. ૪૧
 કર્મતણો જો મહિમા, જેને સુવેદોનો સમૂહ નિત ગાયે;
 યજ્ઞાદિક કર્મોમાં, વેદાંતોના વિધિયજી નિત જાયે. ૪૨
 વેદ વદે પેહલેથી, એ શું તારે પ્રમાણુજાત નથી;
 જો દષ્ટાંતજ તારું, વ્યર્થ કંઈ હું હવે પૂરણુ જક થજી. ૪૩
 સુપરમ પ્રસિદ્ધી પામી, ઘટ પટ આદિકતણી મહાશક્તિ;
 તે શબ્દોની શક્તિ યજી, કાર્ગ પદાર્થે વમે મહા વ્યક્તિ. ૪૪
 તેથી કર્મો છીજે નિત્યે, મુક્તિ મળવા ચિતે ધરી ચાર;
 અગ્નિહોત્રાદિકથી તરસો, તરણી વેદવચન એમ એ નિશ્ચે ધાર. ૪૫
 કર્મની સાથે મુક્તિ, જોડે નહિ તે વળી કહે આવું;
 જીવ શિવ એકાકારે માને, તે શું અમે સમગતું. ૪૬

- આગમ નિગમે નહિ કંઈ, તે માટે તો પ્રમાણુ દેખાયે;
 મુગ્ધતા-મુગ્ધતા કહે ભરતાને, એ સુખ મળતું સુરેખાયે. ૪૭
- શીખવિયું છે નિત્યે તમને, અમને પિતાશ્રીએ સાચું;
 વળી બોલે છે હમણાં તે, કહું એમાંનું નથી કાચું. ૪૮
- યોગી કરવા માટે પિતાશ્રી, ગર્ભે બોધે રહ્યો ભધ મારો;
 તત્ત્વમસિન્વેતકેતુ સંપાદન કહે, તેનો તોલ વિચારો. ૪૯
- વદિયે એકે રૂપે શ્રવ શિવ છે, એથી જણાય નહિ સ્વામી ?
 બ્રહ્મતણું પ્રતિપાદન કરતા, આગ્યા પિતા મુજ નામી. ૫૦
- કહોડ-કોહડ કહે છે વાર વનિતા, તત્ત્વમસિતણો નિરજુષ કીજો;
 ઉપર ઉપરથી જીવતી લાગે છે, શ્રવ શિવ અભેદી જો. ૫૧
- એમાં સત્ત્વ પ્રમાણો દેવુ, વશિયું અમો ચક્રી આજો;
 આરોપ ઇશ્વરકેરો એથી, ચક્રકારણુમાં રાજો. ૫૨
- ન પ્રવૃત્તિ ન નિવૃત્તિ સર્વે, ઉપદેશ કરે તત્ત્વમસિએ;
 તો બ્રહ્મ વિષે જણો, છે બ્રહ્મ અભેદ પટ દશિએ. ૫૩
- આજી લાજ્ય ન બ્રહ્મે ગણુતા, ગણુતા અશાસ્ત્રમાં થાયે;
 માટે આરોપાયે નિતે, ચળમાનતણી ચશ સદાયે. ૫૪
- મુગ્ધતા-બાળા બોલી બળથી સારે, મીમાંસામાં કહું કહો દેવું;
 આદિત્યો યૂપઃ યજ્ઞમાનઃ પ્રસ્તરઃ વદે એવું. ૫૫
- તત્ત્વમસિ નહીં તેમાં સ્વામિ, વિજ્ઞાન વિષે વસે સહી એ તો;
 શ્રવ શિવકેરો ભેદ જણાવે, ભેદરહિતમણું તમે ચેતો. ૫૬
- કહોડ-કામિની ભટકા મારે કોકટ, તારી ન મિદ્ધિ સામી;
 જો હમણાં કરી નાખુ કેવી, તારી વાતો કામી. ૫૭
- મનને બ્રહ્મ કહે છે વેદી, બ્રહ્મ બ્રહ્મરૂપ કહે દિગ્ગે,
 સવિતા વાયુ બ્રહ્મ મનાયે, બ્રહ્મ બણી કરી રીઝો. ૫૮
- પ્રાણુ બ્રહ્મ જણે છે સારે, શ્રુતિ વિષે પ્રમાણો એ છે,
 પૂજા અરચ્યા કરવી એ તો, વિધાન વરમતિ જણે છે. ૫૯
- તત્ત્વમસિ પણ તેમજ જણો, બ્રહ્મમતિ કરી સ્વતત્ત્વ શું સાધે;
 વિધાન કરે છે એ તો પંજી, શ્રવ શિવ કહીને બાંધે. ૬૦
- એક નથી તે નારી આગમ, નિગમે પ્રમાણુ ભરિયા;
 કવિ-કર્મતણો પય મોટો સાંભળી, સ્વામા સવજ રચિયાં. ૬૧

- અમુઝણ અંગ ન માની, તેને રાની તાની મહામનિ થાતી; ૬૨
 ઉત્તર કાંઈ ન સુઝે, તેથી અકળામણે અમુઝાની.
 એવે ગર્ભમાં રહેલો બાળક બોલ્યો, પિતાછ કહો છો આ શું; ૬૩
 બોટી બોટી વાતો વદિયા, તે શું અમો સાંખીશું?
 જયતણા આનંદની મધ્યે, વાણી સુણી નહિ કહોડ મુનિએ; ૬૪
 કાધો કર્મપથ નિશ્ચે કહે તો, રામા વળી તમે સુણીએ.
 એવે થાનો બીજો નાદ મનોહર, મહાગબિર ને મોટો; ૬૫
 ફલાઓ શું ફેલે ફાકટ, નિશ્ચય એ પરપોટો.
 કર્મજકાંડી તમે કહો છો શું અદ્વૈત, તમે કરો કરમયકી કુંડું? ૬૬
 બ્રહ્માત્માને સલ બણીને, માનો બીજું સદું બુંડું.
 કહોડ કહે જો જો તું હારી, મારી વાતો મનાય છે શાસ્ત્રે; ૬૭
 અદ્વૈત પદારથ છે કુશકા જેવું, વધુ નિગમ માત્રે.
 એમ હરખની મૂર્છા માંહે, પડિયો મહામુનિ મોટો; ૬૮
 શ્રવણે કાંઈ ન સુણે તે સાં, આંખર કરે મોટો.
 ત્રીછ વારે સારે બાળક બોલ્યો, મુગર્ભમાંથી બની કોધી; ૬૯
 નિંદા કરવી મૂકે પિનાછ, સાચી વાત તમે નથી શોધી.
 એવો શબ્દ સુણીને ચોદિયો, જોતો કહોડ કહે આ શું; ૭૦
 અસિદ્ધોત્તરી રીઝી બોલ્યા, અસિનું ધન્ય પામું.
 હોમની સાગા જોઈ સારે, નહિ કોઈ જણાયું સારે; ૭૧
 આકાશની વાણી એ નિશ્ચે, શુભ જય મારો ભણે સારે.
 સૌ કર્મો પ્રકટી આવીને, કેહતાં બસો ભણો છલ્યો; ૭૨
 આહાહા! શું હું મોટો, જો વાહલી કેવી મમ નીતિયો.
 કોધેલી છે તદ્દપી તારણી, સાં મંદ હસે મુખથી; ૭૩
 સ્વાર્મી શોધો કોશું હસનાં, ઉદર દુઃખે મુખથી.
 કોધ તમેને ચઢ્યે હાથ્ય કરેથી, વદી અવિનયથી બાકા; ૭૪
 ગર્ભ કહે શો કોષજ માહાત્મા, મોટા નથી નિહાળ્યા.
 કોષ કરે નહિ તે જન મહાત્મા, વાદવિવાદે કે હારે, ૭૫
 વાદ કરો પિતા મમ સાથે, ઉદરે વશી રહ્યો ન્યારે.
 સારે મોટા માનું તમને, પાગે લાગું કરમતણાવાદી; ૭૬
 નહિ તો હું દેખાડું મુનિવર, ઉદ્ધાતક શૂર પ્રસાદી.

રાગ માર્ગની ચાલ દૂકડી

ત્રેષ જીવતી હમતી, કમતી, વસ્ત્રો ધર્યાં મર્યાં અંગેશ,	
ઉદાવક ગુર નામે, વામે, પેહમે પડયા અડયા પગેશ.	૭૭
મુખતા દેહ ભરતા વરતો, જોતે સુગર્ભને ધારીશ,	
ઉદરે વસતા વાતો, આ તો, આની કરે ઘણી ન્યારીશ.	૭૮
ઓધે જશે એ તો, ચેતો, ચિત્તે ચતુર ગુણાબાહ,	
પોગે જતા અટકે, ખટકે, ખાતે ખરેખર વાહલાશ	૭૯
કર્મ કહો છો મોટુ, ખોટુ, ટેક છે, જવાળ સ્વામિ દીજેશ,	
ઉત્તર આપી સારો, વારો, વાહવા તનુજ જ્યમ રીજેશ.	૮૦
શાપનણા તો ભયથી, નયથી, નારી ન બોલી મનમા જોશ,	
છાની રેહતી હાયા, જયા, અગુલિ ધરેજ અધરમા તેશ.	૮૧
જાણે ક્રોધ નિવાયો, ધાયો, ક્ષમા ગુણ કહોડ મુનિ મારેશ,	
વામનશુ મન મારી, ધારી, ધ્યાને વદા જઇ ખોરેશ	૮૨

છંદ.

કહોડ-વસ્ત્રે ગર્ભ માલી ગુર ક્યાહિ ત્યાહી ?

ગુર તો અમારા તમારો ન ક્યાહી,

વદે મત્ત ના હુ, તમણ ન નાહુ

ખરેખાત મોટુ ન ખોટુ બમણુ

૮૩

છંદ.

ગર્ભ-પિતા નિચાર કિનિયે, શરીર ગર્ભ આશયે,

અજાણુ અગ જાણુ ન શિન શાત આશ એ,

વિગુહ તત્ત્વ મત્ત આતમા તમે પ્રમાણુ જો,

ન અધમાર તેહને, અગુહ કે પ્રમાન જો

૮૪

■ ગુર ન આપના પિતા, સુગાનનાન તેતણા,

કર્મ મિદ્ધ મામ્ય છો, ગુર નિમે નહીં મણા,

હુ ગર્ભમા સુગાનવાન, બોધ સોધથી ગ્રહો,

વત્ ખર ખચીત જોવ, વ્યર્થ એ ના કહો

૮૫

કર્મ પાશથી તમે, અસત્ય સત્ય માનતા,

અમલ નિશ્ચ છે તથાપિ મત્ત માડ જાણુના,

ગિરા ન ગર્ભની બજે, વિવેક ક્યાંથી આગુતા,
ન આપને વધુ કહું, રખે અજ્ઞાણ જાણુતા.

૮૬

છંદ.

કહોડ-મતિમૂઢ જો જાણુ છું એમ ધારે,
ગતિમૂઢ કેહ માતને પૂછું સારે,
અતિ રૂઢ અદ્વૈત મધ્યે વિરાજે,
રતિ મૂઢ રાગી યતાં શે ન લાજે.

૮૭

છંદ.

ગર્ભ-ન લાજિયે ન સાજિયે, કુકર્મ કર્મમે કદા,
કુદાલકે દિશા જણાવી, વાસ ત્યાં વધુ સદા;
તતુજ તાત માત પક્ષ દક્ષવાન દાખશે,
અસલને ન સલ તુંડ, તાત તર્ત બાખશે.

૮૮

છંદ.

તત્ત્વમસિ તાત કહો અક્ષથી અભિજ્ઞ જો,
શ્રવ શિવ સાથ કહો, દાખતું ન લીન તે;
સલ કરૂં આજ અમો, સિદ્ધ સાધી દાવ જો,
કર્મ ફડ આપ લહો, સલ સલ સ્હાવ જો.

૮૯

છંદ.

મનોઅક્ષત્યુપાસીત, ક્ષણે ક્ષણે વિચારશો,
ન તત્ત્વપદે ન ત્વમ્પદે, અસિપદે નિવારશો,
મુઅર્થ જોઇ શબ્દ સાધી, વ્યાધિને વિહારશો,
ન વેદ વાક્યથી અભિજ્ઞ, શ્રવ શિવ ધારશો.

૯૦

છંદ.

મુજતા જનેતા તણા ગર્ભ માંડી;
વશી જો રહો તો વદે સલ આંહી.
જનેતા તિહારી કહે મુક્તિ કર્મે;
ન જાણે વદે છે, કહે સલ ધર્મે.
અમો એમ બાપુ, મુકર્મે મુમુક્તિ;
વદે વેદ શ્રુતિ જણાવું શું જુક્તિ.

૯૧

કહો દોષ તેમાં શિયા મુનિ મોટા;
નહીં તો અમે ધારીશું બેય ખોટાં.

૯૨

છંદ.

પિતાજી આપ પક્ષ એક, માંહિ હારિયા ખરા;
વિવેક ધારી મારી વાત, મુણ્ણને થઈ પરા;
મુ આગમે મુ નિગમે, મુગણુછો તમે બલા,
નિવારું સંશયોયકી, બહું થયું અમે મળ્યા.

૯૩

કરૂં હું મુક્તિકેરી વાત, જ્ઞાન ધ્યાનમાં ધરો,
ઉપાસના રૂપે ક્રિયાથી, મુક્તિને પરી કરો,
મુસ્વર્ગ આદિ નાશવંત, જે ઉપાસના કરે;
અનિલ મુક્તિ માનતા, પછે કહો શુ કો કરે ?
દુષિત કર્મ સાથ એમ, યોગ મુક્તિનો નકી;
વિજ્ઞાન સાથ જોડીને, જણાવિએ અમો વકી;
કુદોષ તો અનિલનો, અણુરણુ ન લાગતો;
સદા વમે સ્વરૂપમાં, અખંડ રંગ રાગ તો.

૯૪

૯૫

કહેાડ-કહેાડ કેહ અધ્યા શું આજ, શીખવે મુને બહું;
વિજ્ઞાનવાન જાણિયો, હવુ છતું થયુ કબ્યુ;
શું જ્ઞાન માનસી ક્રિયા, ન વેદ બેદથી કહે;
ઉપાસના ક્રિયા નહીં, શું નિગમો મિથ્યા વહે ?

૯૬

ગર્ભ-મુગર્ભ કેદ કરૂં છુ શાત, સશયો અડ્યા મને;
વિજ્ઞાન એક જાતની, ક્રિયા પિતા ન કો ગણે,
તથાપિ તે ઉપાસનાથી, અતરે થણે વમે;
ઉપાસના પુરૂપને, અધીન છે નવે રમે.

૯૭

ન માધવા સસાધવા, ન બાધવા મઆધવા,
ન લાધવા સસાધવા ન વાધવા મવાધવા,
કરી શકાય વાંકી રીતથી, ક્રિયા સમસ્ત તો;
ઉપાસના અધીન તેથી, શક્ય મલ્ય વસ્ત તો.
વિજ્ઞાન આત્મઆધીને, વમીય રહેતું મર્વના;
અભિન્ન મિત્રમાં અશક્ય, નિગમે ક્રત્યું મના,

૯૮

ગિરા ન ગર્ભની બળે, વિવેક પ્રાંથી આણુતા,
ન આપને વધુ કહું, રખે અબાણુ બાણુતા.

૮૬

છંદ.

કહોડ-મતિમૂઢ જો બાણુ છું એમ ધારે,
ગતિમૂઢ દેહ માનને પૂછું સારે,
અતિ રૂઢ અદૈત મધ્યે વિરાજે,
રતિ મૂઢ રાગી થતાં શે ન લાજે.

૮૭

છંદ.

ગર્ભ-ન લાગિયે ન સાગિયે, કુકર્મ કર્મને કદા,
કિદાલકે દિશા જણાવી, વામ સાં વમું સદા;
તનુજ તાત માત પશ્ચ દક્ષવાન દાખશે,
અસત્યને ન સત્ય તુંડ, તાત તર્ત બાખશે.

૮૮

છંદ.

તાત્રમસિ તાત કહો અક્ષથી અભિજ્ઞ જો,
શુવ શિવ માથ કહો, દાખતું ન લીન તે;
સત્ય કહું આજ અગો, શિદ્ધ સાધી દાવ એ,
કર્મ કહું આપ લહો, સત્ય સત્ય સ્દાવ જો.

૮૯

છંદ.

મનોઅક્ષત્યુપાસીત, ક્ષણે ક્ષણે વિચારશે,
ન તત્પદે ન ત્વમ્પદે, અસિપદે નિવારશે,
મુઅર્થ જોઇ શબ્દ સાધી, બ્યાધિને વિહારશે,
ન વેદ વાક્યથી અભિજ્ઞ, શુવ શિવ ધારશે.

૯૦

છંદ.

મુખતા જનેતા તણા ગર્ભ માંહી;
વશી જો રહ્યો તો વદે મલ આંહી.
જનેતા તિહારી કહે મુક્તિ કર્મે;
ન જણે. વદે છે, કહે સત્ય ધર્મે.
અમો એમ બાણુ, સુકર્મે સુમુક્તિ;
વદે વેદ શ્રુતિ જણાવું શં શુક્તિ.

૯૧

કહો દોષ તેમાં શિયા મુનિ મોટા;
નહીં તો અમે ધારીશું બેય ખોટાં.

૯૨

છંદ.

પિતાજી આપ પક્ષ એક, માંહિ દારિયા ખરા;
વિવેક ધારી મારી વાત, સુણજો યદ્યપરા;
સુ આગમે સુ નિગમે, મુગ્ધણુછો તમે બલા;
નિવારું સસયોયકી, બહું થયું અમે મળ્યા.

૯૩

કર્ક હું મુક્તિકેરી વાત, જ્ઞાન ધ્યાનમાં ધરે;
ઉપાસના રૂપે ક્રિયાથી, મુક્તિને પરી કરે;
મુરવર્ગ આદિ નાશવંત, જો ઉપાસના દરે;
અનિલ મુક્તિ માનતા, પછે કહો શું કો હરે ?
દુર્ગત કર્મ સાથ એમ, યોગ મુક્તિનો નકી;
વિજ્ઞાન સાથ જોડીને, જણાવિએ અમો વકી;
કુદોષ તો અનિલનો, અણુરણુ ન લાગતો.
સદા વસે સ્વરૂપમાં, અખડ રંગ રંગ તો.

૯૪

૯૫

કહોહ-કહોહ કેહ અધ્યાશુ આજ, શીખવે મુને બધું;
વિજ્ઞાનવાન જાણિયો, હવું છતું યશુ કળ્યું;
શું જ્ઞાન માનસી ક્રિયા, ન વેદ બેદથી કહે;
ઉપાસના ક્રિયા નહીં, શુ નિગમો મિથ્યા વહે ?

૯૬

ગર્ભ-સુગર્ભ કેદ કર્ક હું શાત, મશયો આડ્યા મને;
વિજ્ઞાન એક જાતની, ક્રિયા પિતા ન કો ગણે;
તથાપિ તે ઉપામનાથી, અતરે ધણે વમે;
ઉપામના પુરૂષને, અધીન છે નવે રમે.

૯૭

ન માધવા મસાધવા, ન જાધવા મખાધવા;
ન લાધવા સજાધવા ન વાધવા સવાધવા;
દરી શકાય વાંકી રીતથી, ક્રિયા મમસ્ત તો;
ઉપાસના અધીન તેથી, સમ્ય મલ વગ્ત તો.
વિજ્ઞાન આત્મઆધીને, વચીય રહેતુ મર્વદા;
અભિજ્ઞ બિજ્ઞમાં અમમ્ય, નિગમે કન્હુ મદા,

૯૮

વિજ્ઞાન રૂપ હું કહું, પિતાજી સહિયે સહુ;
કુસંશયો ગયા છલ્લા, પિતાજી જ્ઞાની તવ લહું. ૯૮

સમે સમો કરી હું સિદ્ધ, સત્ય સત્ય દાખતું;
અભંગ રંગ સંગ એક, બ્રહ્મ શુદ્ધ બાખતું;
કુકર્મકર્મમે ન આપ, રે પિતાશ્રી કૃપાશો;
સુધા સમી જાણાતું જુક્તિ, વિપવમાં ન લુભશો. ૧૦૦

યથાર્થ આત્મને લહે, સ્વરૂપ એજ જ્ઞાનતું;
ઉપાસના નહિ તરી, પ્રમાણુ જુદિમાનતું;
અથર્થવેદમાં વર્ધુ, ઉપાસનાતું રૂપ આ;
બની શકેજ ભાવના, કુરંક રૂપ ભૂપ આ. ૧૦૧

હિમાદ્રિમાં અણુરણની, ભાવના ભલી બને;
પિપીલિકા વિયે ગળેની, ભાવના ધણુ ગણે;
પિતાજી એમ વ્યર્થ થાય, મુક્તિ પોગ કર્મથી;
પરાજયે પિતા રહ્યા, અધર્મ કર્મ શર્મથી. ૧૦૨

કરો તમે દિવાનિશા, વિયે ધણું કુકર્મ જો;
સુમંત્રને કુથાન ચોજી, જાળવો ન ધર્મ જો;
ન શાંત અધ્યનેથી બાપ, આપ દેહ તાપમાં;
હવે પરો થયો ગયો, લલોજ બ્રહ્મ માપમાં. ૧૦૩

કહોડ-અધિક ધિક્ક ધિક્ક પુત્ર, શાપ દેહ આ સમે;
વિમુદ્ધ થા તું પંચ વર્ષ, હર્ષ પામું તો અમે;
અપાપ દેહ માહરો, તથાપિ પાપ તું બણે;
વહું હું અદ્ય અંગ આજ, વક્ર તાહેરાં બને. ૧૦૪

રાગ ચાલતો.

મુજાતા-આ શું સ્વામી, આ શું સ્વામી, બાલા બોલી ભીતેજ;
વાત ન આવી કરવી ધરવી, સ્નેહ પ્રમાણો પ્રીતેજ. ૧૦૫

બાળક સુરિનર, મુનિવર પાંચછે, બ્રહ્મા મુશરિ મન બાધેજ;
નિત્ય સદાશિવ સેવે મનસિજ, તોયે ન સુત મુખ લાધેજ. ૧૦૬

જો વળી કદી તે આવે, અબાવે, બવમાં બુરાડી દે સ્વામીજ;
મારો પુત્રજ દુર્લભ મુર્લભ, ચતાં કરી તમે ખામીજ. ૧૦૭

- મૂરત દ્રવ્ય અમારૂં ગણી વિધિ, તાપડિતાપ પડ્યા દુખમારે;
 મોટા મોટા મુનિજન મોઢા, ચારે નિગમ વસે મુખમારે. ૬
- લક્ષ્મી પણ છે ચંચળ તેવી, પ્રીતિ પળટાવી દે પળમારે;
 નાશી ભણ અવીનાશી ભજે ઝટ, ના ટકતી વનિતા બળમારે. ૭
- પક્ષ ન તેથી કરે વર દક્ષજ, હું વળું તે પથના વળમારે;
 મોટાકેરે માર્ગે જનું, ખત્તા ખાવી નહિ ખળમારે. ૮
- જો કલિયે કે અજીત ધન છે, તો મદમનિ મોટા માનેરે;
 જીતે સરવે સાથે કહીશું, જુક્તિ યુક્તિ પ્રભુ જાણેરે. ૯
- મોટા જેવા ભૂધ્યા ત્યારે, સુગતતા શું દુખ આણેરે;
 માસ થયા ન ગયા વદની, વર વાર રહ્યા શું અણુજાણેરે. ૧૦
- ધન વિણ અવસર આ ક્યમ જાશે, વાટે વળિયે વેઢસારે;
 રાજદારે કે શ્રી ધામ ધારે, તેને મળિયે પેઢસારે. ૧૧
- અપ્તાવકજ આવે અવગો, દુઃખ દે. છો મન મેસારે;
 શાપથી શાપી દુઃખી કરીછે, ક્યમ કહું મુનિવર મેસારે. ૧૨
- આલિંગન દઇ અમળા ઉભી, જાઓ ધન ધણી લાવોરે;
 દુઃખમાંથી મુને દૂર કરાવો, લઇએ રૂડો લાહવોરે. ૧૩
- સનમનિયા ત્યાં ધનને મુણુતાં, થઈ નારી શું આવોરે ?
 ભીખી ભીખી ધન શું લાવું, વદતાં કાંઈ લગવોરે. ૧૪
- દુખ સમયે કદુ વાણી મુણુતાં, અળગા દીન બહુ ચાતીરે;
 આવો અવસર આળ્યો શેણે, રડતાં ધણી લગતીરે. ૧૫
- મોઢો મુનિવર દીનતા દેખી, શાણી શે અકળાતીરે;
 ધનદત્તા હું ધનને લાવું, માનિની મન મકલાતીરે. ૧૬
- શાણી સતિ, કેહ ક્યમ મળશે પતિ, ધન જાચી નવ જાણુંરે;
 સાચી સમજણુ શોધ બતાવો, મુખ મારો તે આણુંરે. ૧૭
- એકીવારે આશા પૂરે, એવો નૃપતિ વખાણુંરે;
 વિદ્યાકેરો વાદી દેખું, તો લાવું મનમાનુંરે. ૧૮
- સુગતતા કેહ ભરતા જાઓ, જનક નગરની માંથેરે;
 અદ્વૈતતણું ખંડન કરતાં, ધન જડશે ધણું ત્યાંથેરે. ૧૯
- વેઢલા વળીને આવો વહાલા, વાટ નિહાળું આંથેરે;
 જનક વિદેહી જગતે જણ્યો, માન મળે મુનિ જ્યાંથેરે. ૨૦

તમ પાખે સુંગાર ધર નહિ, સુમનસ પાસ ન રાખુંરે;
 સમરણી સાહી અમરણ કરશું, અન્નાદિક નવ આપુરે. ૨૧
 બે દિનમાં બે આવો પાછા, તો કોઈશું નવ ભાપુરે;
 ધર્મ સતીનો સાચવુ સ્વામી, મરકલડે નવ દાપુરે. ૨૨
 જવાદેરો નિશ્ચય બેઠ, પાક નિપાકે પનોતિરે;
 સાથે દંપતિ જમવા બેઠાં, પતિ સુખ મિશ મિશ બેતિરે. ૨૩
 નાથ નયનથી આધા જાશે, ખાંતે જીવતી બેથેરે;
 લક્ષ્મી રડા નિર્દય એવી, રામા વદતી રાયેરે. ૨૪
 જમી કરી પરવારી ગડયાં, જીક્તિ જવા કીધીરે;
 વેલલા આયું વદીને વળિયા, માનિની મનમાં બીધીરે. ૨૫
 સ્વામી અશ્તુ ફરડે ડાપુ, જાણે મહિરા પીધીરે;
 મોહિત મહિલા કેહ કુ તેવી, શકે ગઈ સદુ સિદ્ધિરે. ૨૬
 દિનમણિ આખો દર્શો મુજને, નાથ ન જવા દેઉરે;
 યોગમથી પખીડાકેરા, સ્વર કુસ્વર નવ સેઉરે. ૨૭
 નિર્ધન તદપિ દર્શનથી સુખ, શે દુખ આશુલી લેઉરે;
 કમૈતણા અધિઘાનરૂપ ઝપિ, કેહ કુંકુ નવ કેઉરે. ૨૮
 નિરમ્યું તો નરવરતુ યાગે, વદીને મુનિ ત્યાં આસ્યોરે;
 માર્ગરી ઉતરતી આડી, ખાતે સ્વામી ખાલ્યોરે. ૨૯
 એવે છીંકા ડાખી થાતી, ઝવૂતી નવ રેહ જાડ્યોરે;
 માયા ઉપર વાયસ જોડે, ભામનીએ તે ભાલ્યોરે. ૩૦
 એવા અતિરો અપશુકનમાં, અધિનાશી બની જતોરે;
 માર્ગે પણ નવ નાર જોતો, ખત્તા ખાતે ખાતોરે. ૩૧
 અથડાતો ફટાતો આલ્યો, જનકનગર લજવાતોરે;
 માગણુકેરૂ ફૂલ કંઈ નહિ, તેથી અતિ આટવાતોરે. ૩૨
 વાટે વળતા વૃદ્ધને મળિયો, તેને પ્રીતે પૂછ્યુરે;
 જનકનૃપતિનો મેહલ કયલાં છે, લાંચ્છન જોણે લૂછ્યુરે. ૩૩
 વૃદ્ધ વડેરા વાણી બોલ્યો, શાણા એ ક્યમ સૂઝ્યુરે;
 કોડે કહોડ કહે મન છે મળવા, દાનેશ્વરપણુ બૂઝ્યુરે. ૩૪
 વાદ કરી ધન મેળવી લેવું, જગત સત્ય જાઈ કેહ્યુંરે;
 મલ્ય અસત્ય આડખર આજે, ચૂકવી પાણી મેહલુરે. ૩૫
 ૨૫

ગુરુકુળમાં હું વિદ્યા બલિયો, મુક્યું દાનનું લેવુંરે;
 ધનકાળે ધણિયાણી ત્રેયો, અન્ય ન લેવું દેવુંરે. ૩૬
 વૃદ્ધ વડો કેદ કેટલું તારે, ધન ધનહીણા જોઈએરે;
 જનક ન જાણ્યો તેવો હાથે, જામને ન જીવન ખોઈએરે. ૩૭
 બંદી બંદી ખૂરાડી દેશે, રામા તારી રોશોરે;
 ધમ કેહતાં દશ વીર મળ્યા ત્યાં, ભાવિ અસત ના હોશોરે. ૩૮
 ધન જોઈએ તેટલું તો લઈ જા, ગૃહિણીને જામ બેટોરે;
 વાદતણે ત્રિપ બંદી મારે, સાચેસાચું એતોરે. ૩૯

કહોડ-વાદી બનીને વાદજ કરવો, ન તો જીવતા રહિયેરે;
 સફળ કરે જામ મારી વિદ્યા, એનું ગાયું ન ગાઈએરે. ૪૦

કવિ-વારણના ઉપચારજ એકે, હકથી કામ ન લાગ્યારે;
 જાઉં જાળમાં કે જીતી આવું, પણ કો નવ અનુરાગ્યારે. ૪૧

બ્રાહ્મણનો વધ આજે માશે, શિવ શિવ કેહતાં ભાગ્યારે;
 જાશું જાશું જોરે જાશું, જાતાં ગ્રહવર જાગ્યારે. ૪૨

જનક નૃપતિને દ્વારપાલે, કાદાબું વાડવ આવેરે;
 ઉદાસનો શિષ્ય વડેરે, કહોડ નામે કાલવેરે. ૪૩

કર્મતણો તો વાદજ કરવો, શૂન્ય ન જોરે ભાવેરે;
 દાર જીતની હોડો કરવી, દારે જામપુર જાવેરે. ૪૪

બંદી વદી જનકની પાસે, આવી બોલ્યા આ શુંરે;
 જનકવિદેહી વદતા વેગે, સુધી સમજણુ સાહશુંરે. ૪૫

સુમનસ સાચો છે એ જાણો, વ્યર્થપણે નવ વાદશુંરે;
 પણ પથ આપસ્તંબ અને વળી, યજુરતણે તો જાશુંરે. ૪૬

સમજણુ સાધી દિવસ વેડ્યો, પૂજ્યો પ્રીતે પૂરોરે;
 મહામનોહર મુનિને જોઈ, સાજ ન ધર્મો અધરોરે. ૪૭

નૃપઅંગનું કુશળ પણ પૂછી, વદિયા શબ્દ મધુરોરે;
 ધન યાચન કારણ હું આળ્યો, દાનેશ્વર લહી શૂરોરે. ૪૮

જનકવિદેહી જુગતે બોલ્યો, ધન્ય સુભાગ્ય અમારુંરે;
 આ બંદીને સંશય પડ્યો, મુનિ કેદ તેલ નિવારુંરે. ૪૯

બંદી-બંદી વંદી બોલ્યો પ્રીતે, કરવા વાદ વિચારુંરે;
 કર્મતણો પથ કરવો ખોટો, માનીનું માન ઉતારુંરે. ૫૦

- કહોડ-કોડે કહોડ ગવે બોલ્યો, એ શું મદમતિ બોલેરે;
બ્યાસંગ કરમતણુ તો કીધું, વાણી પી શું વરોળેરે. ૫૧
- ધશ્વર તેહ અનીશ્વર બલે, કર્મતણે પય બોળેરે;
સ્વર્ગ નરકની ખારી એ છે, થલ જીવન શું ડોહળેરે. ૫૨
- ધારેલાં જે કર્મો કરવાં, સમરથ હોયે સાચોરે;
તેણે કર્મો કદી ન તજવાં, બજવાં આગમ વાંચોરે. ૫૩
- સંન્યાસાશ્રમ અધ બધિરને, શાસ્ત્રે વદિયો સાચોરે;
શૂન્યશિખર ચિબડી મોઘે, ધૂવડ ગુડ કરી કાચોરે. ૫૪
- સહસ્ર વદનથી મેળ કદી કેહ, વાદ કરીને વદિયેરે;
શ્રુતિ સિદ્ધાંતે કર્મજ સાધ્યાં, બદીથી શું ડરિયેરે. ૫૫
- જન્મતણી ધમ્મા જાગી તે, જયના રવમાં જડિયેરે;
વાદ ભક્ષે અધુના તો થાતો, જયને શિખરે ચડિયેરે. ૫૬
- અધુના છું મુજ વાણી મુણગે, કેવી તે કંઈ જાણેરે;
વાદી ગર્વકપી વન માહે, ફર ફાર પિછાણેરે. ૫૭
- ગુજ મતરૂપી નવપક્ષવને, કાપે વાર ન આણેરે;
આગમ અનુસૂત નિગમ વાળી, મારી આજ પ્રમાણેરે. ૫૮
- કર્મતણે જે વાદજ કરવો, તો જીમતી શી કરવીરે;
મુજ મતનો જે વાદ કરે કો, તેની મંછા ભરવીરે. ૫૯
- વણુ માગ્યે પણુ વાદ કરે હું, જાણે નાખ્યો હરવીરે;
કોઇ ન મળિયો આજ સુધીમા, વૈતરણી આ તરવીરે. ૬૦
- પૂછો જે જે પૂછવા ધારો, આગમ નિગમની જે ગમરે;
રૂચે જે જે તે તે પૂછો, આશ મની સમતીપ મરે. ૬૧
- હાપોં તે તો નિશ્ચય જાણો, આ દમનિ દમ નીદમરે;
બોલો, વાર ન, વેલલા થાઓ, આજ મનિ જમ નીજમરે. ૬૨
- બંદી-બંદી વંદી ત્યારે બોલ્યો, અટક કરૂં હું દિનવરે;
જે હારે તે જળમાં ડૂબે, જ્યમ પશ્ચિમમાં દિનકરે. ૬૩
- ઉત્તરનો પ્રત્યુત્તર દેવો, આડી ટેડી નહિ ધરે;
વાદ વિષે મુખ બધ યતામાં, જળમાં ડૂબવું નિડરે. ૬૪
- સહુ શાસ્ત્ર ઋણિ સમ્યક જાણો, તો પૂછુ સારીગમરે;
મૂઝાનની ચાલ બતાવો, ચડ ઉતર મમ વિપમરે. ૬૫

શ્રુતિ શું સમ્યક્ કહી જતાવો, સ્વર તે શું વદિયે સમરે;
 આમતણા નો બેદ જતાવો, નામ વદો જણવી દમરે. ૬૬
 વળી તેની ઉત્પત્તિ જતાવો, મૂરછના આમની વિધિરે;
 મૂરછનાની સંખ્યા બાબો, પ્રમાવંતા ગુણુનિધિરે. ૬૭
 ગાયનશાસ્ત્રે ગમ જો હોયે, ઉત્તર દીજે વદું વિધિરે;
 પ્રશ્નોત્તર વિષુ અન્ય નકામી, ભૂસુર મળતી નવનિધિરે. ૬૮

કહોડ-સુણુજે શાણા બંદી ઉત્તર, અનુક્રમથી વદું દૈવતરે;
 પડજ ઋપભ ગાંધાર ગણો ત્રણ, મધ્યમ પચમ દૈવતરે. ૬૯
 સપ્તમ નિપાદ સ્વર મુહાગી, તેહતણું જે દૈવતરે;
 સ્વરગતિ ચડ ઉત્તર બહુ માનો, મૂરછનાનું દૈવતરે. ૭૦
 સ્વર આરભતણો જે અવયવ, ગાયકજન શ્રુતિ કેહતારે;
 શ્રુતિ અનુગામી ધ્વનિરૂપી સ્વ, ચિત્ત ચતુરનું ક્રેહતારે. ૭૧
 સ્વરને નામે તે કેહવાયે, પોહયે ચિત્તના ચેતારે;
 તે સ્વરનો જે સમૂહ કાહવે, આમ નામ સહુ દેતારે. ૭૨
 આમતણા ત્રણ બેદ બલા છે, પડજ આમ સહુ પેહસોરે;
 મધ્યમ આમ વદે જન ખીજો, ગાંધાર આમ છે છેક્ષોરે. ૭૩
 નામ હવે તેનાં ઉચ્ચારૂં, સુણુજે બંદી વેહસોરે;
 નંદાવર્તજ છમૂત ખીજો, ત્રીજો સુભદ્ર સેહસોરે. ૭૪
 ઉત્પત્તિ તેની પડજચક્રી છે, મધ્યમ ને ગાંધારરે;
 એક આમ વિષે બંદીજન, સપ્ત મૂરછના ધારરે. ૭૫
 એકવીશ ત્રણની તો થાયે, કેહવું હવે શું મારેરે;
 પ્રશ્નોત્તર જો રહ્યા અધૂરા, તે તો વદવું તારેરે. ૭૬
 એ માંહે મોહું નહિ મુનિવર, કેહ છોહું શે બોલ્યોરે;
 મોહું તારૂં મોહું થાશે, જળમાં જાણુ ઝબોલ્યોરે. ૭૭

બંદી-વિધાકેરાં સ્થાનક વદિયે, દમથી નવ જાઉં ડોહ્યોરે;
 કહોડ-તાપસ કેહ તારણીવત ચેષ્ટા, તોલ ન જાયે તોહ્યોરે. ૭૮
 સરસ્વતીનાં સ્થાનક સુણિયે, જનકવિદેહ વર શૂરે;
 ન્યાય પુરાણ મીમાંસા શિક્ષા, ધર્મશાસ્ત્ર વદું ભરપૂરે. ૭૯
 કલ્પ નિરૂક્ત છંદ વ્યાકરણ, જ્યોતિષ ઋગ્વેદ યજુરરે;
 સામ નિગમ ને અથર્વ કદિયે, સ્થાનક ચતુરદશ પુરે. ૮૦

ભારતીકેસા ધ્યાનક સાચા, ધર્મતણા તો તેવારે,
મહર્ષિઓએ ભાખ્યા શાસ્ત્રે, વદિયા વરમતિ જેવારે. ૮૧

તેવા તો તુજને સુણાવ્યા, પ્રશ્ન કરો વળી કેવારે,
મગ્ન થઈ મુનિનર તો બોલ્યા, કથ્યા વચન કઇ એવારે. ૮૨

બદી-૫૨ ચક્ર તમે તાપસ ભાષો, વળી શુ થાયે તેણેરે,
હુ સમજી લગ્ન તો વદિયે મુનિ, તન મન શીઝ જેણેરે. ૮૩

શ્રીચક્રતણી આકૃતિ કથીએ, મહિમા વદિયે કેણેરે,
ઉત્તર એ દીજે ઝટપટ મુનિ, દાન દર્ગાવો દેણેરે. ૮૪

કહેાડ-સ્વાધિષ્ઠાન અભિધાન, ચક્રમા આરાધન તો થાયેરે,
મણિપૂરમા નરમણિ માને, ઉપામના મુણુ ગાયેરે. ૮૫

અનાદત ચક્રમા ભજન લયેરે, કરતા કૃક નયેરે,
વિશુદ્ધિ ચક્રમા દેવી સેવે, તે ખત્તા નવ ખાયેરે. ૮૬

આગ્રાચક્ર વિષે વર સ્થાનક, સ્વર્ગાદિકનુ મળતુરે,
મેં ૫૮ ચક્રનુ સરવે ભાખ્યુ, શ્રીચક્રતણુ તો કળ તુરે. ૮૭

સપ્તમ ચક્ર નામ શ્રી જેનુ, મુનિવર વદતા વળતુરે,
આકૃતિ આદિક વર્ણુ તેની, માભણિયે સહુ મળતુરે. ૮૮

પ્રથમે મિદુ ત્રિકોણ પત્રીથી, અષ્ટકોણ પત્રી જાણોરે,
દશ ત્રાણ પછી દશ વળીચતુર્દશ, અષ્ટદશ પોડચત્રાણોરે. ૮૯

ત્રણુ વૃત્ત તથા ત્રણુ ભૂચૃત્, એ વિધ શ્રીચક્ર વખાણોરે,
પ્રશ્નતણા પ્રતિ ઉત્તર કીધા, વળી મનમા શુ આણોરે. ૯૦

કવિ-એવે દિનકર કર તો નાખે, રાખે નહિ મુખ ટાનુરે,
લોભી જાણે જાળને લઇએ, પશ્ચિમમાથી મોનુરે. ૯૧

તે મોનુ શુ સમુદ્ર લેતો, રતનાકરે કેહ જોનુરે,
દિનના પક્ષી હુ ખી અતિશે, કથુ શુ કોકનુ રોણુરે. ૯૨

વર શમ્યામા ભોજનવિધિ પત્રી, કોહડ મુનિ તો સતારે,
વાસર ખીજે વદિયા જી, શુ ને માહી વગૂતારે. ૯૩

ના ના એમ ન થાય કદાપિ, કર્મમડી દો હુતારે,
પ્રાતર થાતા આઝ્યા પોતે, વાદ વિગે તો ઝજૂતારે. ૯૪

છંદ.

બદી-બદી લાહી કહેાડને વળો પૂછે, પ્રશ્નો થણા તે ઘડી,
તે મર્વ વદતા ન વાર મ્હ હુ, જેવી મનીષા જડી,

પૂછે છે ગરબિત પ્રશ્ન મુનિને, કોણ કોણ તે શું હશે,
 સંખ્યા તેતણી તો કયો, મુનીશ જ, મારે મને શું વસે. ૯૫
 પાંચે કોણ કહ્યા આગમ વિષે, તેનાં પ્રમાણો કહો,
 આત્મા છે વર કોણ કે નહિ મુની, તેને જાણ્યાની રહો;
 બ્રહ્માએ કરી એકતા શિવતણી, એ રીતિ નીતિ વદો,
 તો જાણું હું જરૂર બૃસુરમણિ, વાક્યો વિષે જે મદો. ૯૬
 કહો ૧૩-જો જે સ્થૂળ શરીર અન્નમય છે, આત્મા નથી સર્વદા,
 તેનું કારણ એજ કે ગ્રહ જશા, કાર્યે વસે છે સદા;
 આત્માનંદ ન જીવ કોણ જરિયે, તેનાં ધણાં કારણો,
 તેમાંથી વહું એક જે જડપણું, ત્રાસે વમે તારણો. ૯૭
 ત્રીજો કોણ હવે મનોમય બાણું, આત્મા નથી સિદ્ધ એ,
 તેનું કારણ કે વિકાર રૂપ છે, ધાન્યાદિની નિધિ એ;
 ચોથો કોણ ન આત્મ બંદી વરણું, વિજ્ઞાનમે નામ છે,
 ખાચે કાળ ઘટાદિકે, વસી રહી, તે પેઠા વિશ્રામ છે. ૯૮
 આનંદે અવિધારી આજ હવે હું, આનંદના કોણમાં,
 તે કેહતાં નવ વાર તો કંઈ કશી, યાશે મુણી શોખના;
 છે એ કારણરૂપ દેહ, નથી એ આત્મારૂપે જાણજો,
 થાયે છે પરતીત કોઈક વરાં, આકાશ શો માનજો. ૯૯
 ભાખ્યા કોણ અમે ધણા શુણ્યચક્રી, બાકી ન રાખી જરી,
 નામો તેહતણાં ગણ્યાં શુણ્યવડે, વાણી વિકાસે કરી;
 આત્મારૂપ નહીં અનાત્મ સહુ છે, વેદાંત માંહે કથ્યું,
 યુક્તિ કે અનુમાનરૂપ ધરીને, વારિ વજોવી મથ્યું. ૧૦૦
 જો હાવે વિધિનો જતાણું તુજને, નિર્ણય મહાતત્ત્વમાં,
 વેદાંતે વદિયું વહાલ કરીને, જાણો રૂડા સત્ત્વમાં;
 અદ્વૈતો સહુ અર્થ ગર્થ ગ્રહી કેહ, તે તો જાણાવું તને,
 જે રૂચે અધિકારીને નહિ અમો, તે તો જતાણું કને. ૧૦૧
 જે હું આ સુશરીરમાં પ્રકટું છું, ત્વષ્ટા વિષે તે રહે,
 જે સાં સૂરજ મંડળે પ્રકટિયો, તે બ્રહ્મ હું છું કહે;
 એ રીતે વ્યતિહાર તો મુનિ કરી, કેહતા ફરે છે બધે,
 જાણે ના જડ કામગી થઈ પડે, વારિવડે જે વધે. ૧૦૨

બંદી-એ પ્રશ્નોત્તર માહરા થઇ ગયા, હાવે ન બાકી કશી,
બદી કેહ તપસી હવે લપસીને, જાઓ જળે તો વશી;
એવો પ્રશ્ન કરૂં અમો મતિવરા, બ્યાંથી ન જાઓ ચશી,
પ્રલક્ષ શ્રુતિથી કહો વરમનિ, વાણી ન જાએ રશી. ૧૦૩
માન્યો છે મતભેદ તો શ્રુતિવિષે, કેહ છે અભેદ સજી શ્રુતિ,
તે શુ સત્ય હશે કહોડ કહી દો, જે પામવી છે નુતિ;

કહોડ-સુખતાપતિ તો વદે મદ બચો, એમાં શું પૂછયુ વડું
એને હું અનુમાન રૂપચકી તો, પૂરો પ્રતીતે પડું. ૧૦૪
જે આ પક્ષ કરૂં અમો જીવ શિવે, છે બિન્ન એવી વકી,
એતુ કારણ કે અસર્વજન છે, હેતુ અમારો નકી;
જે વ્યાપ્તિ અસર્વ જે થઇ રહ્યો, તે બ્રહ્મથી બિન્ન છે,
દૃષ્ટાંતે ધટ છે તરો સમજી લે, જે બ્રહ્મથી બિન્ન છે. ૧૦૫

બંદી-ભૂદેવા અનુમાનથી સત કરો, કે વાસ્તવિકે કરો,
કે કલ્પિત ગણો તમે મનચકી, શો ભેદ ચિત્તે ધરો;
રે જે વાસ્તવિકે સુસત્ય કરવા, ધારો તમે ભેદને,
તો દૃષ્ટાંતરૂપે ધડાચકી અમે, વેદે કરૂં છેદને. ૧૦૬

ના માનું શિવથીજ બિન્ન જીવને, દૃષ્ટાંત જાએ વત્તું,
જે કલ્પિતપણે સુમિદ્ધ કરતા, તો તે અમે છે કલ્તું;
બ્રહ્મજ્ઞાનચકી જીવે વસી રહ્યો, જે બાધ તે સાધના,
છે સિદ્ધિ કરવા અમારી મનમા, જેને કમો બાધ ના. ૧૦૭

બ્રહ્મજ્ઞાનચકી જીવે વસી રહ્યો, કે શુદ્ધ બ્રહ્મે રહ્યો,
એમાં ભેદ વસે ક્યહાં મુનિવરા, તે જે જાણો તે કહો,
તો તે હું તમને કરી ખરૂં કહું, જે પક્ષ પેહલો ધરો,
તો તે ધટ વસે મતે અમતણે, દોષિત પોતે કરો. ૧૦૮

બીજો પક્ષ ધરો તમે ચિત્ત વિષે, તો તેદનો તોડ છે,
શુદ્ધ બ્રહ્મ વિષે ન ભેદ વસી રેહ, જાને ગ્રહો ખોડ છે,
કહોડ-સારે ત્યાં વળતો વદે મુનિમહા, શ્રુતિ વિષે સિદ્ધ છે,
બંદી-બદી કેહ અટકાવીને મુનિવરા, ચાલે નવે નિધ છે. ૧૦૯,

તોયે કોહ અનુમાનથી નવ તમે, સ્થાપી શકો તે જરા,
હાર્યા છો અનુમાનમાં મુનિ તમે, જોશો નવ જી આ ધરા;

હાવે હું કરું એક પ્રશ્ન તમને, બીજો ન કેહવો પડે,
 વેદે કર્મ કશું વળી તમને, એ તે ખરું શે અટે ? ૧૧૦
 એ બન્ને જનવાયકા ખરી કરો, તવ સૌ શાસ્ત્રો વિરોધી દરે,
 જો બોટાં દૂધ તો બણો મુનિ મહા, શાસ્ત્રો નકામાં પડે;
 કેહશે એક ખરું તદા નિગમ તો, બીજો નકામો થશે,
 આપો ઉત્તર વાર શી કરી રહ્યા, આ દેહ ફળી જશે. ૧૧૧
 વિચારે વળી ને વળી મુનિ મહા, એવે જિજ્ઞાસુ બંદી તો,
 સાહી હસ્ત તડાગમાં શિવ ભણી, નાખ્યા ઋષિ વદી તો;
 એવે શબ્દ થયો ઘટે નહિ તને, રાજ્ય વિદેહી અશું,
 આશા બ્રાહ્મણનેજ લક્ષ્મીતણી છે, તે તો હર્યા રે અશુ. ૧૧૨

હાળ.

આવ્યો ધન કાળે મુનિ આજે, તેને તે શુ માર્યાં,
 ઉદાસક ઋષિનો જામાતા, જણે ભવજળ તાર્યા-ધિકધિક વિદેહી.
 માની માની ધ્યાની બનિયો, તેહ વિચાર ન ધાર્યાં,
 વિધવાપણું પુત્રીને આપી, શરૂ હૃદયાગત સાર્યા-ધિકધિક
 બ્રાહ્મણકેરો તાપ નિવારી, ધન આપ્યું મન માન્યું,
 આરતનાદ સુણ્યો ન અતિરો, રાખ્યું વ્યમ ત્યમ છાનું-ધિકધિક
 એવે દ્વિજ બે મળવા આવ્યા, કે કાદ્યું ઝટ બાહનું,
 નીકળતામાં અશુભજ જણ્યું, ન કર્યું શે પ્રસ્થાનું ?-ધિકધિક
 આવેલા બે દ્વિજવર બોલ્યા, અંગીરસ ઇમ કાહવેશ,
 ભણ્યું અહીં ઉપદ્રવ કરતા, વિદ્ય ઋષિ ઉપજાવે-મુનિને રક્ષે.
 જનકવિદેહીને કાહવ્યું ઋષિએ, કોહ કે વેદલા આવેશ,
 જનકનૃપતિ કેહ આતું વેગે, મુનિ દુઃખ મન નવ ભાવે-સાચું માનો.
 આ સેવક મુનિ સાથે આવે, તેથી સરસે અર્થે,
 તાપસ અર્થ ન થાયે એથી. તો આતું હું સમર્થ-સાચું
 એમ વદીને બન્ને કીધાં, વિદ્ય વડેસાં વ્યર્થે,
 પેલા દ્વિજવર વાટે ચાલ્યા, ગાંડે બાંધી ગર્થ-માયું
 પુરનારી પોકાર કરે છે, ધિકારે છે ધનને,
 ધનથી વાહલું કોઈ નહીં શું, કોઈ ન પૂછે જનને-રાજન રડે.

માલ મનહર મુનિ મૂક આલ્યા, કેવું કોણે મનનેછ,
 આપણ ને એ મરવે સરખાં, શેણે સેવ્યું વનને-રાજનં
 યુધિષ્ઠિર પૂછે લોમશને, આડકથા એ કેવીછ,
 આદ્યજીને ધન આપ્યુ સાથી, જણવે જીવિત જેવી-મુનિમર્મ ભાંગેછ.
 મૂઢમતિ મુનિવર, શુ સમજે, સ્પષ્ટ કથા કરી કેહવીછ,
 વળતા વદતા વાડવ વેજે, આખ્યાયિકા એવી-મુનિં
 કહે કહોડ ધરીને જ્યારે, જનકપુરીમાં જાતેછ,
 મુગ્ધતા જનની બણી જાતી, મળીને કરતી વાતો-રાજન સુણજેછ.
 જમાતા તારો તો માડી, જોતે મુજને વાહતોછ,
 આ આતું છુ કહીને પાંચો, દિન ગયા એ લાં તો-રાજનં
 હાવાં અસુ નહિ રાખું ગાડી, નિશ્ચય બાપુ તમનેછ,
 વાદી યદ્ય માતા કેહ વળિયો, જણવ્યુ શે નહિ અમને-રાજનં
 બદી બદી ખૂરાડે ત્યા, લૂપ્ધાઈ શું ધનનેછ,
 મૂઢમતિ છતી નહિ જાણે, લોભી તારા મનને-રાજનં
 એમ વદી ગણ પતિની પામે, દોડી દોડી દોટેછ,
 જમાતા જળમાં તો ડૂબ્યો, ભાગિની ભુમિ લોટે-રાજનં
 ઉદાયક કેહ જનકપુરે શુ, વાદે વળગ્યો ખોટેછ,
 ત્રાહી ત્રાહી વદી શિષ્ય પગવ્યા, થયો કુલાહલ મોટે-રાજનં
 યુધિષ્ઠિર મુણ મુનિ સરવે જાણે, વાત હતી વિખ્યાતીછ,
 તેથી ઝટપટ જાણી લીધી, મુગ્ધતા દુખી ચાતી-રાજનં
 તે વિદ્યારથી જનક નિકટથી, ધન લઈ કેહતા ધાતીછ,
 તો પણ તે નિંદાતા આખ્યા, વદતા ફૂડી ખ્યાતિ-રાજનં
 ધનલોભ વિષે મુનિ ધિક્કારો, આ ધન જનકે આપ્યુંછ,
 કહોડ તો કહોડતણા ત્યા પૂર્વા, હૃદય સહુતુ કાપ્યું-રાજનં
 ગોકાર્ણવમા સરવે ડૂબ્યાં, બૂદ્યાં તેથી શાપ્યુછ,
 મૂઢમતિ મારી શુ બાપે, માન કવિએ માપ્યુ-રાજનં
 વલણુ.

કવિ કાવિદે માન માપ્યુ, માન ગૂઢ જેમાં વસ્યુરે,
 દુર્લ્લભિ દિન હીન જન, પ્રેમાનંદ જાણે કસ્યુરે.

કડવું ૧૦ મું-છંદ.

હર ગયા હૃદયી તપ કારણે, સની મુપુત્ર સૃષ્ટ રહી ધારણે;
મહાવતી તરી ભારતીનંદિની, ધવ સતી વીસરી મુતવંદિની. ૧

રાગ સામેરીની દેશી ફેર.

વિસરી વેગે વાહલાને, વનિતા વિસરી માળાને;
ન્યમ મત શોચ ન શાણાને, દુઃખ ન ઉપજે કાણાને. ૨

ઉપજે નિપજે શાંતિ ધરે, મરૂં કેહતા ને કેા ન મરે;
ચાર દિવસ ચટકુ લાગે, મારૂં તારૂં વળી જાગે. ૩

નેતું ચાર દિવસ ચટકુ, લાગ્યાથી કેહ શ્રવ પટકું;
ઉધે શીર્ષ જાઈ લટકું, ફટ ફટ પ્રાણ ન ગે ફટકું. ૪

પતિ પાખે શ્રવી શુંય કરૂં, વર કેપે ચિતામિય વરૂં,
પાહટે ચટ્ટીને જનની હું મરૂં. હા પ્રિય કરમાં શુંય ધરૂં. ૫

દુઃખિત કેહ તું શેય કરૂં, મરવાથી શુ કાર્ય સર્થુ;
કોઈ કેહ મમ પુત્ર મુઓ, પતિને બેશી શુંય રૂઓ. ૬

કોઈ કેહ વાંઝણી મૂકી, બાળાપણમાં ચતુરા ચૂકી;
કોઈ કેહ જનની જાતાં, રે બેહની ધણું અટવાતાં. ૭

બાપ મુઓ કેહતી બાઈ, દુઃખ શાં શાં વહિયે ગાઈ;
ધટમાળા પટશાળા જોઈ, આવે જાવે સંશય જોઈ. ૮

મરીચિકા જળથી મૃગ મરે, શાણાં સમજશું એવી ધરે;
વાહોલિયાં વાયે સૌ વાતે, શ્રવચક્રી ગયા તે તો જાતે. ૯

બોલ ઉઘાપે તારણી, ઘેશી પીધી શી વારણી;
કડે પાશ કરીને મરૂં, નવતર શ્રવતર શું હું ધરૂં. ૧૦

તર્ન તડાગ વિષે હું પડુ, કે સની થઈ નૃપતિ શું વડું;
ભરતાર વિના શ્રવી શું કરૂં, આહા! જનની શે ઉદર ભરૂં. ૧૧

જળમાં ધણી ધનકાળે, ગયા તો ગોધી લાતું આળે;
ત્રાહિ ત્રાહિ વિલાપ કરે છે, શિર ફેટે કર જનની ધરે છે. ૧૨

અંગ અનુપમ ગળતું ધણું, ઘટતું નવ પતિ નિરદયપણું;
ધન કાળે ધણી પ્રેર્યા મેં તો, વાત્રમ ના આજ્યાદેર્યા મેં તો. ૧૩

કુચકુળ ભુજભળ માગે છે, અશ્રુ અપારજ ત્યાગે છે;
વેણી તો આ દુઃખકેણી રહી છે, વાસુકી વળગ્યો વેણી નહી છે. ૧૪

- વિરહવન્દિ મૃગનેણી રડે છે, માનિની મોહે કેણી ચડે છે;
પતિ વિષુ બરપુર રેણી છે, રાણી નકામી કેહણી છે. ૧૫
- પિયર બાપડી બેની છે, ઓથ હવે શી બેની છે;
શત્રુચારી તે શાણી છે, નાથ નમેરાની કાહણી છે. ૧૬
- શું નવરની નિશાની છે, કે ગૌરવ ગૂમાની છે;
હસીલી જાત પિછાણી છે, કર્મે કૂટયાની ઇલાણી છે. ૧૭
- ખાંતથી ખરી ખરાખી છે, મનસા શી રીત દાખી છે;
શું વનકેલી મેલી છે, જમપુરમાં રંગ રેલી છે. ૧૮
- પ્રભુ દુખિયારી સાહેલી છે, આજ સંકટની આ હેલી છે,
કે કરડાગી તો છેલ્લી છે, વેળા વંદી આ વેહલી છે. ૧૯
- ઓધાને પ્રભુ પીડા વમી છે, નાથ નકામી કીડા કરી છે;
બીડા ધાલ્યે બીડા છે, નાથ ન જાણું આ મીડા છે. ૨૦
- મરવા પછી તો માહુ છે, ખડિતમાં શુ ખાટયું છે;
જ્ઞાન તમારૂં ગાઠયું છે, નારાયણપણું નાહું છે. ૨૧
- મેત અમારૂં કેશે વચ્ચું છે, મુખ સર્વે ગેયે ધચ્ચું છે;
ધટિકા બે ત્રણ ગેયે છે, આજે વાત વિશેયે છે. ૨૨
- મૌક્રિક જેવાં આંસ છે, તમ વિષુ જીવતર ફાંસ છે;
રદ રસના વિચ હંમા છે, પતિ મોટી સ્ત્રીલિસા છે. ૨૩
- પ્રાશુપતિ હું વેહલી છુ. વાટે વળો જોઈ વેહલી છું;
સાથે વસવા સર્જેલી છું, અબળા પણ અસળેલી છું. ૨૪
- કેશ હમ વધી છોકું હું. કર્મે અમારૂં ફોકું હું;
આ બવ બધન તોહું છું, પ્રભુજી કર તમને જોહું છુ. ૨૫
- કેશ વછોડી કાંસ કરી, કડે પાશ ધરી હું મરી;
જનનીથી જાલી નવ રહી, જાણે નિશ્ચય જમપુર ગધ. ૨૬
- ગોરાણી ગામરી ચઈ છે, પોકારે પરમેશ્વરી તહીં તે,
હા ! હા ! રે ! રે ! ધાઓ કો, પુત્રી મરતી બચાવો કો. ૨૭
- કેશતણે પાગે જીવ દે, વારે વારે શિવ શિવ કેહ;
કોસાહલ બહુ થયો છે ત્યાં, નાહો મુનિવર મહિ જ્યાં. ૨૮
- રડા જુડા રવ ગાયે, સુણીને કોઈ નવ રાયે;
સો પચાગે વેણુ મ્મથુ, જ્યાં ત્યાથી જન આવી વચું. ૨૯

- વિદાસક મુનિ આવ્યા આપને, લાવ્યા પુસ્તક કરે સાહીને;
 શું છે શું છે વદતા ને, આ તે ગ્રી કિનમદતા ને. ૩૦
- શાળપણું કંઈ રાખો રે, કલિવત મેટા દુર નાખો રે;
 નારી કેદ નવ રેહતી આ, હું મરું હું મરું કેદની આ. ૩૧
- સ્વાગી પુકે મરવા લાગી સદી, દીન દયાને વિમરે નહીં;
 ત્યારે નેજા મુનિવર અમો, આવ્યા નેથી જાણી તમો. ૩૨
- વનિતા ચાર તમે એ કીધું, દુષ્ઠ સેવાથી શું સીધું;
 વ્યર્થ થયું વર હુંકાવ્યો, દોડીને દડગડ આવ્યો. ૩૩
- જન મળિયા કાઢ્યા ને ને, રાખ્યા શાણા નદિ તે તે;
 ગયા મુનિ પાસે પછે ચાલી, ગુદિમાં આપી ત્યાં કર ઝાલી. ૩૪
- શાં ગાંડાં કાઢે છે ઘેલી, શીખી વિદ્યા વીસરી પેહલી;
 શું હતું ને ગયું શું બાળી, ચિત્ત વિને ને સંભાળી. ૩૫
- પાંચે ભૂતે વધુ જાણો, વારિ જળ લીધું પીછાણે;
 આત્મા પરમાત્મા પૂરો, ને છે સાંતિમાં શૂરો. ૩૬
- તે થાય ન વાહલી ચૂરો, પ્રાણપતિ છે ભરપૂરો;
 રે અઘટ વિચાર અધૂરો, નવ કરવો મોહ મધૂરો. ૩૭
- ઉપજાવે દુઃખ આવ્યેથી, દુષ્ઠ બાલે નવ જાણેથી;
 એવું અસત સત શું માને, તજ તજ તનથી તૃષ્ણાને. ૩૮
- તજ સ્વમતણો સંબંધ, થઈ જગત લાગો ધંધ;
 અંધ રીઝે જોઈ અંધ, છટાય કરમથી અંધ. ૩૯
- તોર વહે સુખી સારા, જાણો જશવની નિરધારા;
 નાવે નર આવીને બેસે, પુર પોણે ધસી ધસી પેસે. ૪૦
- તેવો મેળો છે ધ્વા તો, કાળ સમીર સુસવી વાહતો;
 વાયે સીધો તો તો સાઈ, પાર ઉતારે અવિધાઈ. ૪૧
- ભવનિધિમાં વાંકો વાહતાં, વાહણો ખડકે ઝીંકાતાં;
 નેની અવધી જ્યાં ચાલી, દોરી તૂટી ત્યારે જાતી. ૪૨
- ભગભગતા પાણી પૂરે, રૂબે દામોદર દૂરે;
 તેને ઝાલી કોય ન રાખે, મારો મારો કેદ લાખે. ૪૩
- ગયું તે ગયું ક્યમ જાણ્યું, હતું શું ને થયું શું રાણું?
 ગારાણી કેદ મહુ ખોદું, ગયું તે તો ગયું મોદું. ૪૪

- જે જે જોઈએ છે આ આંખે, તે તે જોઈું જીવ ન જાંખે;
કાને સુખનો સ્વર સ્ણી, ખાંતે જોઈું કેહ અગુણી. ૪૫
- મારી મીઠડી રે માડી, કાઢે દુખ અંજાની આડી;
ચડા ચાલાનું સર્વે, સુખ ગયું ગોરી અપવર્ગે. ૪૬
- ભાખી એમ રડે રામા, ધડપછાડ મારે ઉધામા;
કેહતી જોઈું રો ભાખો, મલ વદી રડતી રાખો. ૪૭
- ઉદાસક કેહ ઘેહલી છુ, એનાથી વધુ મેલી છું;
આંખે મૃગ મૃગજળ જોઈ, મદ રહેતાં નહિ રોઈ? ૪૮
- આંખે જોઈ જો બુલે છે, ચર્ધ દીનહીન રો કુલે છે;
દોડી દોડી દમ માંહી, ખૂવે જીવ જરેરે લાંહી. ૪૯
- એનો ઉત્તર શો દીજે, મોડુ જોડુ કેહ ખીજે;
કાને સુણો છો આર, તેનું કારણ હદે વિચાર. ૫૦
- ચેલુમાં વાયુ પેમે છે, થાય મધુર રવ ઉજમે છે;
શ્રવણે સુણતાં તે સર્વે, મૃગગણ આવે નવ ધર્વે. ૫૧
- નાદ નકામો ઝટ થાયે, વાંસે વાંસ સળગી જાયે;
કાને રવ સુણ્યો જ્યાંહી, ખીજે દિન ખાખજ લાંહી. ૫૨
- શું વાયુ ગયો તે ગોરી, તુજવત ચઢ નથી કઈ છોરી;
વળી ખીજું સત હ બાખુ, એમાં મુખ કોનું ન રાખુ. ૫૩
- તુને ન કેવું અસત્ મારે, સત્સારથ મન વિચારે;
જનકવિદેહી તપ જાણો, જે નિગમ શુદ્ધ વિખાણો. ૫૪
- તે શું વાડવ નાશ વિચારે? શાણી મમજ તુ આ વારે;
દૈહિકવડે રે દુહિતા, થાગો મુખી દુઃખજિતા. ૫૫
- સુણી આશિર્વાદ પિતાનો, જોઈ અત્યાગ્રહ માતાનો,
ગોઠ તજી અશોકા થાતી, ત્રિ ઉપોયણુ તજીને ખાતી. ૫૬
- વીતતા દિન બહુ ધમ આધ્યા, અષ્ટાવક ઉદરે માહલ્યા;
પુત્ર સુખે રાજી થઈ બાળા, બાળા શા તેને દકાળા. ૫૭
- કથતણો પચજ બૂલી, ચપક ફલશી કળી ફૂલી,
મન પુત્ર જોવામા લાખુ, વેદમ વડે કાર્ય ન સાધ્યું. ૫૮
- વળી થાતો આનંદ ઉણો, દૂમો દુખ દેતો દૂણો;
ધવ ધવ કરતો પતિ આવે, શુ મુખ ધરી કેશવ લાવે. ૫૯

એમ વદી વિલપે આળી, નાખે મમવાડા ઝટ ટાળી;
 વળી વિરહ વીમરે જાગે, નવ આવે રતિ અનુરાગે.
 નવ માસે પ્રમદ નવ હવે, વામા કરતી વર અનુભવે;
 મતવાદી કપે મનમાં, તાપ તરણીથી તનમાં. ૬૧
 મવિતા ઘૂવડ લલિ ન શકે, કેવો છે તે કહી ન શકે;
 ચક્ષુ ચક્રચક્રની તો કાલવે, અધારી આંખે આવે. ૬૨
 સ્પર્શ સન્મુખ તો કપે, અધારે જાંઘને જપે;
 તેવી ગતિ મતવાદીની, છે દ્વિતગતિ પ્રમાદિની. ૬૩
 મૂરતિ કરજોડીને રેહ છે, આગમ કર ઓડીને રેહ છે,
 નિગમની ગમનહિ જ્યાં સુધી, વિપરિત મતિ તો ત્યાં સુધી. ૬૪
 થાય અભાવા કેમ કહું, સાગરથી જળ ચતુ મહું;
 મતવાદી માટી પ્રિય થઇ, દ્વિત પદારથની ગતિ ગઈ. ૬૫
 માટીમાં માટી મળી રહે, એની વિરલાં પ્રીતિ ન લહે;
 માટીને માથે શુ હજે, વિજ્ઞાની વાણી વિકસે. ૬૬
 મતિમત મદ ગતિ શી ચઈ, અજગી આજસથી ન રહી;
 તેજોમય હતી તારણી, રક્તરૂપા થઇ વારણી. ૬૭
 વળી પ્રક્ષેપકતા નહીં પ્રકટી, રે અનુરા મૂકી ચટપટકી;
 સુમન સરોજથકી ચપે, હાંકે નિસદિન તે ન જંપે. ૬૮
 થોડું ખાય શર પશુ તજે, લોક કહે મતી સ્વામી બજે;
 દૌહદ પીડે સ્વામીથકે, અવળામાં મવળું શું ટકે. ૬૯
 ભ્રમિત મન પુરૂષ જ્યમ બમે, લમ વૃત્તિ નવ સતીની શમે;
 કો આવે માશી મામી ચઈ, કેહ થેલી ગોરી સૂકઈ ગઈ. ૭૦
 એવી પતિની પીડા છે, કથ વિના શી કીડા છે;
 ગયું પાછું તે નવ આવે, બ્રહ્માદિક તેને ન લાવે. ૭૧
 અટવાયે છે શાથી તુંથ, મારી મીરી માથે હુય;
 જગલાં ટાંડોજદપિ જપ્યા, દૌહદ દુઃખ મનથી નવ વપ્યાં. ૭૨
 મતી પતિને વીમરી દુખમાં, ભાગિની ભાવ તજે ભૂખમાં
 એમ દિન ગત કરી દયિતા, સતી રાતે અભયભીતા. ૭૩
 શય્યા આરોહણ માંહે, પરિહામે સતી દુખી લાંહે;
 વાદ વિગે વદવા પૂરી, વાદી જીતવે બહુ શૂરી. ૭૪

નિવાસ કીડા બૂલી ગઈ, વેરાગણુ તો પૂરી થઈ રહી,
 પ્રાનકાળ થયો બ્યારે, ઉચ્ચઆન સૂઝ લારે. ૭૫
 ભામ સનિ સદુ છે તેવા, કેદ્રઆન ગુઝ વર એવા,
 પૂર્ણિમા પૂજી યાતે, અષ્ટાવક ઉદરમા અકલાને ૭૬
 પ્રમંથો સુગતા સુપુત્ર, કહોડનુ વસાન્યુ વરસુન,
 યાળી દોડી ભય ભાગ્યો, ઉદ્ધાવડ સુનિ અનુરાગ્યો. ૭૭
 જાઈ જાતકરમ વિદિ કીધી, નવનિધિ દ્વિજજનને દીધી,
 શોક અગોઠ સગે સર્વે, નદી મળતી પતિ વિષુ પર્વે. ૭૮
 દંતતણા વાદી હુબ્યા, અદંત પનારથ હુબ્યા,
 મત સર્વ વિષે વળિયુ મીકુ, અદંતરૂપ થયુ રીકુ. ૭૯
 શાપથકી શાપત જે છે, હાથો પશુ અગ્નિ તો છે,
 તત્ત્વમસિ તાણીને કેહ, ઇમ રડતા છાનો ના રેહ. ૮૦
 ગોરી ગુણુ ગાય અતિ ઘણા, સુખ વિષે લા શાની મણા,
 આઠ જગાથી પુત્ર છે વાકો, માતાને મન તેનો છે ફાકો. ૮૧
 મમ ભાઈ બહુ રૂપાળો, કાગો પશુ મુજનો બાળો,
 વેદ ભણી એ આગ્યો છે, સુખડા સાથે લાગ્યો છે ૮૨
 શુ વર્ણુ જુગ જોડી એની છે, મર્તિ એ જોવા જેની છે,
 તે પ્રિય પતિને બૂલી છે, સુત સુખ જોઈને ફૂલી છે. ૮૩
 રે મનસા એની મારી, વેરાગીને નવ જે મારી,
 ઝાળીમા પુત્ર થવા લાગ્યો, મિતા ધરતી શુ ભાઈ જાગ્યો? ૮૪
 જેસો જેસો કેહ ભાઈ, વદન હુબી ગુણુવા માઈ,
 આયો શીખવે અનુરાઈ, બાજો મરઆ ને રાઈ. ૮૫
 વાકી આયે આતો ના, વાકુ વાકુ ભાતો ના,
 કામની કેહ મુજ કામે ના, કુટેવો શે ટાળો ના. ૮૬
 પચ વર્ષ ઇમ મિત્યા ત્યાય, જાન ઘણેરે ઉપજ્યુ બ્યાય,
 તે વરણુન કરી શુ કહિયે, ગુણુ ગાતા યાકો જાઈએ. ૮૭

વલણુ,

યાકા જાઈએ ગુણુગણુ ગણુતા, રમના એકની એક રે,
 વિરાને જાન ગાજ્યુ, એકયા પ્રેમ વિવેક રે. ૮૮

કડવું ૧૧ મું-છંદ.

માયો રામે દિવસર બસો, સી હયાંથી રૂપાળો,
કીર્તિકન્યા નવ વરી કદી, ને વયો કુશ કાલો;
તોયે તેને કમગુણ ધરી, શ્રીહરિએ ઉમાયો,
પોતાકેઈ અણુણી ગુણી કેહ, તાપ સંતાપ તાયો. ૧

રાગ ગોડીની ત્યાલ લેહુંકણી.

પોતાપણું વસતું સરવે માંડી, માનવ દાનવ દેવ વિગેરે,
આ માઈ છે આ એનું છે, વદવી વાણી મૃગા મિગેરે;
ને નેનું તે તેનું ગણો, મીઠાં મુખ કરમે કાંસુરે,
કષ્ટ ધરે અતિ નષ્ટ થવાને, પરકાળે લાવે આંસુરે. ૨

જન ખીજા કાળે મરવા ધારે, મરવા જરે એ સાચુ,
જનક ન હોય કદાપિ કોઇને, કેહ ખીજે નેઈ રાચુ;
ને એને માથે બિરાજું હું, તો એને શુ છે કાચું,
પણુ એ સર્વે ક્યારે આલે કે, બાળે નહિ પોતે કાચુ. ૩

રે આવી બૂલ્યો અવનિમાંડી, કેહશે કરતા અગાની,
પણુ મત મારે પોતાપણું ધારે, વિગાની કે છે માહ ગાની;
તવ કોઈ કેહ એ સર્વે જૂઠું, જૂલે જૂસુર માહ માની,
નવ એમ બને કદી સાચે સાચું, ધ્યાનકરી ચૂકે ધ્યાની. ૪

શ્રી પ્રભુ ને પોતે સમ્યક્ ચકર, બ્રહ્મા બૂલ્યા એવામાં,
બડો મૂકી ભટક્યા છે બવમાં, લાગી લગની સેવામાં;
શું છિદ્રો તેવાકેરાં કેહવાં, હર નિદક જન દેવામાં,
મન માંહે જાણો નિઝે સદુ જન, વેચાયે મક્ષી મેવામાં. ૫

લારે કેહ કોઇ એ તો મોટા, તેની વાતો કંથમ કાળે,
મોટા જ્યાં જાયે લાંબતું પણુ, કૃત્ય કસ્યે જનમ ન સીને;
બગવાને જૂસુર જૂગુપતિકેરી, જે લાતજ આધી રીને,
બવ વિપ પીયૂષ કરીને પીતા, ખીજને કેહવું તું પીને. ૬

જે વિધિએ આસ વિગેથી સૂકર, નિષાળ્યા સર્વે જાણ્યા,
બ્રાહ્મણધાતી પુરંદર પૂરો, જેણે બવ ભોગ મીઠાં માણ્યા
છે અમિકેરી વાતો આડી, સવિતા શશિ કેમ વખાણ્યા,
જે એવું મુખે કહિયે કદી તો, કેહશે સર્વે અણુજાણ્યા. ૭

શું મોટા ફેરી વાતો મોટી, જે જાણે નહિ મન માંહે,
 જે ખોટું સાઈ કરવા સમરથ, ખોટું શે લખ્યો લાંબે;
 જે વિશ્વામિત્ર પવિત્ર ગણાયે, ચાલો સહુ જઈએ જ્યાંહે,
 રે તે પણ તેવા અહમ્મયાતી છે, જેતાં પોતાપણુ મનમાંહે. ૮

એ તો એવા, ઉદાવક જેવા, કોઈ નહી જગતમાં દીક્ષ,
 છે સૌમાં શૂરા સૌમાં પૂરા, વરણવતાં લાગે મીક્ષ;
 અદ્વૈતપણું જાણું ન અજાણું, અહમ્મયાતી નહિ નીક્ષ,
 સાંધાંગ કરી એવાને સેવું, જાની ઘટ ઘટ જે રીક્ષ. ૯

વળી તે કેવા છે સર્વ કહું છું, આજ અધૂર નવ રાખું,
 ઇક નાચિકેતા પુત્ર વડેશે, કથની શી તેની બાખું;
 જન્મ થતાં કેહ પિતા કોણુ તું, જે આત્મરસ ચિત્તે આખુ,
 અવખ જગતી ચાલ્યો એમ કહીને, જાણું નહિ જેનું લાખુ. ૧૦

તે મુનિ મોટાએ મન તો માર્યું, ચાલ્યે કે ના ચાલ્યે લાં,
 પણ પુત્ર તજ્યાથી પૂર્ણ ગણાયા, ટાળ્યે કે ના ટાળ્યે લાં;
 તે આશ્રમ બાંધી બેઠા પંજીથી, માહત્યે કે ના માહત્યે લાં,
 વિદ્યાનંદિની પુત્રી પ્રકટી, ખાળ્યે કે ના ખાળ્યે ત્યાં. ૧૧

જે પુત્રીવતા તે નહિ પૂરા, ધાર્યું મન મુનિ મહતે,
 શા ઉપર ચઢી કહિયે તેવું, વાહન વહિયે ન વહંતે;
 એમજ ઢેવું કે ઉદ્ભવ થાતો, ચાતુરજન ચિત્ત ચહતે,
 છે ઉન્નવળકેતુ નામ અનુપમ, વૃત્તિ શાંત જન સહતે. ૧૨

સમ વય મામે બાણેજ બલા, અષ્ટાવકી ઉન્નવળકેતુ,
 સાથે બણુતા સાથે ગણુતા, વર કારણુ કાર્યતણા હેતુ,
 જાણે યજુરનિગમ ઋગવેદ મળી, શીખવતા ભવજળ સેતુ,
 કે શીખવા આવ્યા અહા પાસે, જેતા વિત્ત વમે કેતુ. ૧૩

મૌણ્યનું બધન કરું ન મુનિએ, કરતા શાસ્ત્રતણી વાતો,
 આહાણુસંસ્કાર યથા વિણુ આહાણુ, પૂરે પૂરો છે આ તો;
 ઋગવેદપી છે અષ્ટાવકી, દ્વૈત વૃથા જાણી જાતો,
 અદ્વૈત ખડું ઉન્નવળકેતુ છે, એમ બણી મારે લાતો. ૧૪

લાતો ખાતો ના જાણે જે તે, ઉદાવક ધનમારી જ્યાં,
 માડ તાડ સર્વે તો મૂઝ્યુ, હાર્યાને નવ મારી જ્યાં;
 ૨૭

ગાયત્રીના છંદ તો ગાવા, રટવા રાગ ન કારી ત્યાં,
 ઋગ્ગોઋત્તમ્ભાગાંગુ જનના, જ્યમ સ્વમ નાખે જારી ત્યાં. ૧૫
 એમે ત્યાં આદ્યમું વર્ષજ આગ્યું, ઉપતીતતણી વિધિ લાગ્યું,
 દ્વિગ્નતિ સંસ્કાર કર્યા વિણ કૂકું, અલ્પ થયા પણ નવ બાગ્યું;
 યજ્ઞાદ કરી મુનિવર કેહતા, રજાદે જોયે આગ્યું,
 ત્યાં જાતકરમ ને નામ કરમથી, અજપ્રાચન ઉપજાગ્યું. ૧૬
 ચૌલકરમ કરી દધિ ઝોદન બદ્યું, શુદ્ધાચમન દ્વયે લીધું,
 વપનવિધિ પૂરે પૂરી કરીને, કટિમેખળ કાપીન દીધું;
 પછી ઉપનયનનું કર્મ કરીને, કુર્ગાંડિકા કરમજ કીધું,
 મુજ્જમધન પછી દંડ ન્યશોધજ, યજ્ઞોપવીત સડું સીધું. ૧૭
 એ ઇંદ્રતણા અલ્પચારી થયા મુનિ, સવિતાકેરા તે તેવા,
 વિશ્વસુરતણા તે સાદધ્યાથી સાચા, હૃદય હરત ધરે છે કેવા;
 ભય વૈશ્વસુરનું અન્ન નિપાવી, કરવી તેની નિત્ય મેવા,
 ઉપોપણુ હરહરિ વિધિને દેધ, નિત્ય અલ્પ ભજવા દેવા. ૧૮
 પછી ગાયત્રી ઉપદેશ કર્યો મુનિ, બિશ્વા પરિવેપણુ રેહતું,
 ત્યાં વિદ્યાનંદિની આદિક આવી, શું અલ્પચાર થયો કેહ તું;
 (ઓમ્)ભવતિ બિશ્વાં દેહી કેહ છે, (ઓમ્)સ્વસ્તિ ભણે છે એ તું.
 લીકિક અધોળ કરીને ઉઠ્યા, વેણુ દંડ ધર્યો હેતુ. ૧૯
 એ વિધિ ઉપતીત ધર્યા બેજણુ લાં લોક વદે દાદો સાચો,
 બાણેજ બસો ભય પાગ્યો પોપ્યો, બીજાતણો ભાવજ કાચો;
 સારું પરમારથ પણુ સડું જાગ્યું, ઉદ્ધાલક ધનુર જાગ્યો,
 વીણામણુ એનામાં શું આવે, ત્રેમે પરમેશ્વરમાં પાગ્યો. ૨૦
 કીર્તિ એવી તપોવનમાં થઇ, ઉદ્ધાલક પરમારથી પૂરો,
 બાણેજ અને સુનુમાં નહિ અંતર, સાચે માચે મુનિ શૂરો;
 જે જે કીધું તે તે પરિપૂરણુ, રાખ્યો વિધિ નવ અધૂરો,
 બિન્નપણું નવ ધરતું કેહતા જે, તે સ્વ કીધો ભરપૂરો. ૨૧
 તે અષ્ટાવક્રતણા મન માંહી, વાત વરી લોકોની જે,
 માતાને પૂજવા લાગ્યો ને મુનિ, છે કવણુ કયાઓ દોની એ;
 કેા મુજને જોઇ મોદ જતાવે, કેા કેહતા રોકોની તે,
 એનું કારણ જનની સડું જાણો, કરી વાનો શોકોની એ. ૨૨

ઉદાવક મુનિ વચ્ચા મો'યા, વિદ્યાનદિની આવો લા,
 કાઈ ગુપ્ત રહયતણુ છે કારણુ, શાણુને નન લાવો લા,
 મમજી સાધુ સમજણુ નાજો સુત વેજે બોલો જવો લા,
 ૯ આદિ મેલુ છુ વેજે આવો, વધુ નિલખ લગાવો કયા ? ૨૩
 ઉદાલક પાસ સુજતા આની, ધન્યાવેન ધરી કૂડો,
 સરવસ રાખ્યુ છે શાણીએ પણુ, તજિયા કુકુમ ને ચૂડો,
 સોનુ મુગધી વિણુ રજુ પણુ શુ તજશે તેને બૂડો,
 અતિ આલસલિત અમયુ મન યાતુ, વેન વધુ નિરખો રૂડો ૨૪
 ઉદાલક રૂઢ છે પુત્રી મારી, વાત ખરી ધારો ચિતે,
 મુજ પૂજ્ય મુવાની વાત ન કરવી, બય બરવો હૃદયા બીતે,
 અગ્નિથી ધૃત આધુ ધરજો લોનાશો નવ વર વિતે,
 રોમાસકુળશે સાચે સાચી, નવ ધરી મતિ પ્રથમ રીતે ૨૫
 ને પૂછે તુજને શાથી તેડી, તો રૂઢજે કારણ મારે,
 આમત્રણુ કરવા જાવુ મારે, તારે કાજે આ વારે,
 રવા પરમારથી પૂરા પ્રભુશા, પરકાજે મન ઉચ્ચારે,
 થાઓ તો આવા યાજો સર્વે, શૂરા પૂરા શિરસારે. ૨૬
 ઉદાલકની આગા માનીને, સતીએ સુત સમજાવો લા,
 દાદાએ દાવ કરી બોલાવ્યો વેહનો વેહનો આ મો લા,
 શુ છે શુ છે કરતો આ-નો, જોનારાને બા-નો લા,
 બણુવાને બેમો બોલા બાવે, બણુતા મો-બજા-નો લા ૨૭
 વર બૂલનણીમા વાત જૂલાવી, જૂતતણી બની કે ભુડી,
 જાણ્યુ અણુજાણ્યુ યારો ધાર્યું, મિથ્યા જડત વદે મુડી
 શુ કહિયે લહિયે માયા એની, મિથ્યા જણુવે મમ મુડી
 ને છોડાની ગેહણી ચાતી, તે મોટાની ચાતી ભુડી ૨૮
 ભાણેજ અને મામા બે બેશ, બણુના ઉદાલક પામે,
 એકે દિવમે અક્ષર સહુ રીખ્યો, અટાવકી જન્મમે,
 દાવ્ય અને પુરાણુ પુરાણુ, રીખ્યો રનધન અધ્યાસે
 ગુરુને દ જદાથી તે નન નિનકો, શીખતા ગુરુ ઉદાસે ૨૯
 સદ્ગુણકરો ગુરુર ચાતો, અટાવક મહા બ્રહ્મજાની,
 ને એથી ખીજ નાર ન ચુલતો, એકનો ગુણની વાણી,

- વગર કહે પણ શીખી જાતો તે, રજમા તમચા પીછાળી,
 ધમ સુરવાળીમાંવર નર નિવડ્યો, સમ્યક વાત મક્કળ જાણી. ૩૦
- કપવાદન કરવામાં જેની મતિ, ન અપેક્ષા કોની ધારે,
 આગમને શીખી નિગમ શીખ્યો, બૃહ્યાહુનિ મમજી સારે;
 તર્ક નય વિષે પરિપરખ્ય પોતે, નિગમ ચતુરચ વિચારે,
 જે વાદવિતંડામાં વિધિ દારે, શું શુદ્ધ લેખું અવિધારે. ૩૧
- વાણી વદનચક્રી નીકળે ત્યારે, એવ સરીખા તવ દારે,
 ઉદાસક મન માંદી વિચારી, આનંદો થાતા ત્યારે;
 નવ ઉત્ત્વળકેતુકેરી ગણુના, અષ્ટાવક ધરે ક્યારે,
 રેલ આત્મા માંદી મગ્ન નિરતર, પરમાત્મા પૂરો ધારે. ૩૨
- એક દિવસ શીખવવા બેઠા, મીમાંમા મુનિવર બોટા,
 કેલ છવસુખબોધાદિક ગુણથી, નિલપજે શિવથી નહિ છોટા;
 અજીવિવાદથી આવરણથી તે, નવ દેખાએ છે જેટા,
 મીમાંસામાંહે મરડ નહીં કાંઈ, મત માનો ખીજ બોટા. ૩૩
- અષ્ટાવક કહે સમજણ મારી, મીમાંસાની શુદ્ધેવા,
 એ છવ અને શિવ સરખા માને, અદ્વૈત છક કહે એવા;
 આવરણ અવિધાએ ન જણાયે, ગુણ બોધાદિકની એવા,
 શુદ્ધ મીમાંમા પણ એમ બણે છે, અદ્વૈતે ગીઠા એવા. ૩૪
- તવ ઉદાવક મતવાદી થઈ કેલ, તત્ત્વમસિથી જય થાયે,
 સ્વાધ્યાયોધ્યેતવ્યઃ કેલ છે શુ, નિગમ બાણી જાઓ રહાયે;
 છે ઈંદ્રિય નિકટ અભેદપણું શુદ્ધ, ઈંદ્રિય બેદ પ્રમા જાયે,
 સાચી શ્રુતિ એ વૃદ્ધશ્રવના છે, ગુણગણ તેના કો ગાયે. ૩૫
- એવી લઘુ વાતે શુદ્ધને બાંધે, ઉત્તર નવ મુખ બોલાયે,
 બાણેજ બલો મુખથી ઉચ્ચારે, તોલ ઘંજોરો તોલાયે;
 કોને ગણુતીમાં નવ ગણુતો, ચિત્ત ચતુરનાં ચોળાયે,
 ઉત્ત્વળકેતુ વૈરી થઈ બેઠો, દામા ડોલે ડોળાયે. ૩૬
- રોહી માઓ બાણેજ દતા, તે તો વૈર પણ મન ધારે,
 રાત્રી શુભ થઈ ગણુતો નવ ધકી, અજાની કહીને શારે;
 ઉત્ત્વળકેતુ જનનીને કેલતો, અષ્ટાવક મને મારે,
 મમજે સાડ તેમાં શું મારે, 'ત્યાં ત્યાંથી વાંકું પાડે. ૩૭

કાચે ભણુવા માચે બેઠા, અદ્વૈત વિષે મો એ જીતો,
 મરખ મુજને દેહતાં નવ લાજ્યો, રૂડી નહિ એની રીતો,
 એ વાંકાને વધુ વાંકો કરતાં, 'ધ'શ્વરની ધર કાં બીતિ, ૩૮
 હુ ઉડી ખોમાં ઘોચી ધાહું, નટ યઈ જેની નીતિ.
 એ નારાયણને લેખે જીવ્યો, આજ મુધી જનની સાચે,
 છે સર્વતણી મધાતે વાંકો, નિરખી એને મૌ રાચે,
 બાર વરસના ખૂટીઆ જેવો, ૪૬ બને જનની વાચે,
 જો એ મુજને છંછેડશે તો, નવ કામ કર પાપે કાચે. ૩૯
 ૪૬ પિતાનો વાહ્યો યધ બેઠો, નિશ્ચે જમપુર જવાને,
 માર માની માતા મારી તુ, આપીશ નહિ કંઈ ખાવાને;
 એતે ખવડાવ્યું ખોડું યાગે, જાતું પડશે નાહવાને,
 નાનો બધુ તેમાં શુ મારે, નવ જીવાહુ આવાને. ૪૦
 માતા મુખ બોલી એમ ન કીજે, બાપ વિનાનો છે વાંકો,
 છે તારો તો બાણેજ બયો એ, કરિયે ન એ પર તાકુકો;
 બુદ્ધિબળમાં બહુ બગિયો એ છે, ૪૫ વિષે તુથી રાંકો,
 તું વાકો કહી ખીજવજે એને, છે મીધા સટ એ સાંકો. ૪૧
 હું પણ એને વારીશ વહાલા, ખીજું કાંઈ નવ એને કીજે,
 દેહશે બાપ વિનાનો બાણો માર્યો, કાળપ શુ એવી લીજે ?
 વિદ્યાનદિનીનો એ છે બાળક, મુનિ ઉદ્દાસક તેથી રીજે,
 ખીજવજનજએ તો ખીજવે કોઈ, ૪૬ પથ્થર પાણીમાં ન બીજે. ૪૨
 ત્યાં એમ વદી મમજવ્યો મુતને, હુંકાને કપકાર્યો છે,
 વિદ્યાનદિનીને સમજાવ્યું, તેણે વળી વધુ વાર્યો છે;
 પણ ઉજવળકેતુના મનમાં તો, શાર અતિશે શાર્યો છે,
 ઉદ્દાસક કાંઈએ નવ જાણે, દેહતાં આણે તાર્યો છે. ૪૩
 રે એવામાં ઉછગે લેઈ, વાંકો સાચે બેઠા છે,
 લા ઉજવળકેતુ આણ્યો વેદલો, વીર નયનમા પેદા છે,
 રે ઉદય અર્યા ઉગયડી તું, બાપ જશા શા બેઠા છે,
 તુ જાણે નહિ અજ્ઞાની મનમાં, બેઠા તે તો દેદા છે. ૪૪
 પૂરણ સૂર્ય સમા પિતાશ્રી, રાહુ તેમાં શું જાણે,
 બાપ અમારા મુદ્દમતિ એ છે, મન તાર ગેણે લોભે,

ખરો માનવી સારે માનું, બંદીને લાવે ક્ષોભે,
 ઇમ બળી ધમ્મો મારી ઉઠાડ્યો, નવ ને ચોખાળ્યો થોભે. ૪૫
 અટાવક પડ્યો ભૂમિમાં, ઉછંગે સાચો મૃત બેશે,
 અત્મગાની ઉદાવક દસના, માફ તાફ નહિ કેદમે;
 અટાવક રડે છે અતિશે, મુની કેલ રડતો તું રેદશે,
 ઉજ્જવળકેતુને મમળવે પણ, પૂર વેહતે સહુ તિમ વેહમે. ૪૬
 તું પરણુ સવિતા શો મુજને કેલ, તો તું શશિ યાને સાચો,
 નિકર તારો મારો મેળ ન બેમે, એકથી એક પડે કાચો;
 રે જો એ રાહુ તો આમે સરજ, પર્વણી પૂરીથી રાચો,
 મોઢે મોઢે મીઠું તો બોલે, પણ લાગે વસમી વાચો. ૪૭
 રડતાને તો રડતો રાખ્યો, લાં દીઠું મોઢાનું મીઠું,
 રે આ તો તક જાએ છે મારી, એ પિતા નવ પણ દીઠું;
 રડતો વાંકો વળતો ચાલ્યો, સગપણુ સાચું ના દીઠું,
 મારો કેહતા, તેને કાળે, રધવત નવ ખરમે કો મીઠું. ૪૮
 રડતો બાળક મા કને આળ્યો, વિધાનદિની બેસાડ્યો,
 વરઅટાવક બણે માતા કોલ, નભ પાનાળમાં હુંડે બુડ્યો;
 રે મારો બાપ મથો ક્યાં જનની, કૂડાં બીજા શે પાડે,
 જો સસ ન બાબો શાપ દઈ હું, અટાવક મથો હાડે. ૪૯
 તવ માતાએ, બદીએ કિમ બુરાડ્યો, તે સર્વે સાચું બાખ્યું,
 જળ જનકવિદેહીકેઈ જણાવ્યું, બાકી કાંઈ નવ રાખ્યું;
 અભિધાન કહોડ હવું સ્વામીનું, તે પણ તરણીએ દાખ્યું,
 અદ્વૈત વિષે હે વત્સ બિચારા, ચતુરપણું ચૂલે નાખ્યું. ૫૦
 મન માંહે વસમી વાત ધરીને, તવિ ઉત્તર કાંઈ નવ આપ્યો,
 પછી શું કરતું તે મુજ ન પડતી, પહેલો કપારો કાંપ્યો;
 શું કોધી ચમને જનકવિદેહી, કવિઓ કેહેશે કે શાપ્યો ?
 કો કોવિદ કવિ સર્વે કેહશે પણ, તાપ વિષે તો હું તાપ્યો. ૫૧

વલણુ.

તાપ વિષે તાપ્યો ધણો, શું જણતું તાપસ કોધરે;
 બટ ત્રેમાનંદ નામ મિથ્યા, ગ્રભો ન ગુરનો બોધરે. ૫૨

કડવું ૧૨ સું-છંદ.

રધુનદને વિપિને જતા, ભુજંગે સાથ ધર્માજ,
રધુમાં જયી પ્રભુ તો થયા, અમુરેદ્ર પ્રાણુ હર્માજ;
પથ ખેતણો નિગમે બહુઓ, કુશથી પ્રભુ ન તર્માજ;
વર કાર્ય કારણુ સિદ્ધ છે, શુભ હેતુ પથ કર્માજ.

૧

રાગ સિંધુડા.

રે વાટમાં વિદ્ય તો થાય અણુચિતવ્યાં, વેદમાં ભેદ છે ભાળી જોજો;
સત્ય શિખો કહું વાટ વસમી ઘણી, ખેતણી મિદ્ધ છે વેદમ ખેજો.
એ કયા સામળી વહી ઉભો રત્નો, ખેતણી વાટ દાદા ગણે છે,
સાથ મારે નહિ જનકપુર તો જવું, સ્વેતકેતુ બધો મન ભણે છે. ૨
આજ આ કાજ મારે શિરે જો જડ્યું, તો અડ્યુ ઇશ્વરા શેય રાખે;
જો કૃપા તાહરી પૂર્ણ મમ ઉપરે, પારખુ તુ પ્રભુ તરત દાખે,
પ્રથમથી તે કર્યા અંગ મમ પાંગળા, તદપિ હરિ ચાર ઉત્કૃષ્ટ કીધાં,
નાથ તણુ ભુવનના સાથ માતુલ દે, તો પ્રભુ તે અભેદન દીધાં, ૩
પત્ની ગૌતમતણી તે પ્રભુ તારીતી, પાર ઉતારીતી પૂર્ણ પ્રેમે;
શપ્તરીની જાત કે ભાત તે નવ લહી, મુખ કહી માહરી શેમ નેમે;
ઓધ અજ્ઞાનના તદપિ તારી હરિ, નીચમાં નીચ જે નારી જાતિ;
જ્ઞાની શુણ્યવત આ સર્વ શિખો બણે, બ્રહ્મ ચીન્યાતણી અદ્ય ખ્યાતિ. ૪
બ્રહ્મહત્યા ઘણી ગાધિનદન કરે, તેતણો ટું જઈ હસ્ત ધારે;
વાદમીદ્રિ શૂદ્રને માહમુનિ તે કર્યો, કામ તેવુ નથી કાંઈ મારે.
વિધિતણા મનુની વાત વસમી ઘણી, વળી વળી હિંદ્ર દુષ્ટો વિચારે;
આપ મમ દીજિયે પાપ મહુ લીજિયે, કાંઈ નવ આપવું લેવું તારે. ૫
સ્વેતકેતુતણો સાથ જો થાય તો, આપનું ચિંતવ્યુ સફળ માનું,
મન વિષે ધનતણી લેશ ઇચ્છા નથી, પિતૃઋણતણુ હરિ એક બાનું;
લોભ અણુલોભ બે એકરૂપે ગણું, મોહ અણુમોહ તું ના પિછાનું;
સર્વઆત્મા સર્વઇશ્વરા હે પ્રભુ, નથી નથી તુ કને કાંઈ જાન. ૬
એમ અવિનાશીની સ્તુતિ પૂરી કરી, સ્વેતકેતુ કને તે સિધાર્યો;
ઓધ તેને કરી ક્રોધ પેદસો હર્યો, જેમ જલિ વામને જઈ નિવાર્યો.
અરિપાત્રુ અદ્યમાં વિગર્યો તે જદા, ભેદ મનનો તદા તે ઉચાર્યો,
સ્વેતકેતુ અદ્યા શીખ્યો ડેટહુ, અર્થ કે ગર્થ તે ના સુધાર્યો. ૭

એમ વિચારતા, આવિયા ગામમાં, ગૃહસ્થને જેહ જઈ બે ઉભા છે;
 વિપ્લવ ને ગેય આતિથ્ય વેગે ગયા, તો વદો તેહને કો દુબ્યા છે;
 જોઈ જગનાથશા, બેય આતિથ્યને, ગૃહપતિ આદરે જાહરે આજ્યો;
 આદ્ય ને પાઘ આપી કરી અર્ચના, પાગ લાગ્યા પછી મંન ભાજ્યો. ૨૩
 ઉપજુ ઉદકથી ચોળી નવરાવિયા, માંસ રૂતણી બીખ દીધી;
 પૂઠિયું હસ્ત બે, જોડીને ધરધણી, કાર્ય બીજું કહો યોગસિદ્ધિ ?
 ક્યાં જતું આપને, કાર્ય હોય તે બજો, વેદ પારગતા વર વિવેકી;
 શ્વેતકેતુ વદે, 'જનક'—એવે બજો, વક્રી વચ્ચે થકો એકમેકી. ૨૪
 જનક જન્મા ગયા, સુકિતપુરીમાં રહ્યા, જનશું જન્મે જણા ત્યાંદી ભાષ;
 ધરધણી કેહ બલે, જાવ જનું વ્યહાં, જનકપુર ના જશે દ્વિજરાષ;
 વક્રી કેહ કામ નહિ, તે નગરમાં જવા, એમ વદી દાખી છે વાત ધાટે;
 ગૃહપતિ ભાખિયો, જનક મૃગયા રમે, બહુક નિકટ વને નાશ માટે. ૨૫
 ભયથશે મુનિ મહા, બે દિવસ રોહ છહાં, માન્યું નહિ ત્યહાંની વાટ લીધી;
 કાળી જે કામળી, ઓઢી છે આમળી, શ્વેતની સામળી દેહ કીધી;
 ચાલિયા વાટમાં, વનતણા ધાટમાં, લક્ષ્મીના પાકમાં શ્રવ બીજે;
 શબ્દ એવે સુણ્યા, માનવીના ધણા, ભયતણી શી મણા કોણુ રીઝે ? ૨૬
 હસ્તી દેખાય કંઈ, મસ્તી તે બહુ કરે, ચોધ ઉપર રહ્યા બાણુ તાકે;
 વસ્તી વેરાનમાં, સસ્તી અતિશે થઈ, અંગીરા વન વિગે કો ન થાકે;
 સમવધી બે જણા, રીઝતા વસ્તીથી, ભય ધરે જ્યાં પશુ પ્રાણુ મૂકે;
 દાવ જ્યાં ફાવતો, પશુતણો દોટમાં, ચોટમાં લાવતાં તે ન ચૂકે. ૨૭
 કો યવન હાથમાં, બાજ ઝાઝા દિસે, કો યવન ઝુરરી ઝાલી દોડે;
 કો યવન બેરી લઈ, બેરી વાગે ધણી, કો યવન ઝધર લગરાથી જોડે;
 તુરમચી કુદીને, બાસ પાસે વસે, હાથ સાગોપ બિડાલ વાંસે;
 કવણુ ચિત્રાતણી, ગણુતરી ત્યાં ગણે, જ્ઞાન આખેટના જોઈ ત્રાસે. ૨૮
 ધ્યાની શા કોઈ ધનવંત દેખાય છે, માની શા કોઈ પૃથ્વી તપાસે;
 યોગ નિર્ણય ધરે, કોઈ જોખા રહી, ઇંદ્રિને વશ કરી એકી પાસે;
 ચપળતા છોડી છે, દૃષ્ટિને જોડી છે, યોગી ઉભા રહી નાસા નિહાજે;
 સ્થિર થઈ કો જોખા દૃષ્ટિ ઉઘી કરી, શું ચાતકો દૃષ્ટિનું મુંદ વાજે. ૨૯
 વ્યાન ઉદાન અપાનને જાણતા, પવનતણી પેર પૂરી પ્રચારે;
 શીતન્નતુ જોઈને, જળ વિગે સંચરે, ઉપજુન્નતુ જોઈને તાપ ધારે;

વૃષ્ટિની ઋતુ વિશે યોગી ઉભા રહે, યોગી તેવા ધણા ત્યાહી સારે,
 દૃષ્ટિ નાસા અને હૃદય નિહાળતા, યોગી ત્રણ તો કરે એક વારે. ૩૦
 તે વિધે નેત્ર આખેટ ને અસ્ત્ર છે, મારવું શસ્ત્ર મ્યા તે જુએ છે,
 યોગને કારણે યોગી ગુફા ગ્રહે, પશુતણી દૃષ્ટિ ખાતે ખુએ છે,
 તેમ એકાતમા, યોગી ચઢને ઉભા, બોગીને કોણ કેહ યોગી જેવા,
 વસ્ત્ર એવા સજ્યા, જેમ યોગી તજ્યા, ભિન્ન ધરતા બધા બેય સેવા ૩૧
 બ'તુકા ઘેરીને, ટેક મારે જઈ, ઘેર મૃગયા રમ્યા લોક કેહતા,
 વારિના તીરમા, વારિ પીતા હશે, ગાડમા ઘેરીને રાજ રેહતા,
 ગાડિના બેદ વિશ્વાસના કાર્યમા, ભત્રુકો મારના જેહ ઘેર્યા,
 નીડમા નીડર થઈ, દુમ ઉપર ચઢી, ભત્રુકો મારતા કોક દેર્યા ૩૨
 વૃક્ષની ડાગિયો, હાથમા ઝાલિયો, આવતા પશુ ધણા પામ સૂના,
 મારના તેહને ડોટ મૃગયા બણી, રાયના ખેન એવા શુ જોવા,
 પાશલા પાચરી, મારવા પશુ ધણા, ફદમૃગયા બણે લોખ તેને,
 હ્રદ ત્યા ફદ માહે વણાએ ફરે, વહી મામો લહે ટેહ કેને ૩૩
 ઝાડના મૂળમા, બણી જેછ વસે, લાગ ફાળ્યે હશે ભત્રુકોને,
 મૂળ મૃગયા કહે નામ જન તેહતુ, મારવા મન ગમે ચ'ત્રુકોને,
 યત્ર ધરી ફાળેના બ'તુકો ટે હશે, ડાળ સિકારમા પ્રજ્ઞ કાઢવે,
 પશુવડે પશુ હશે, ટેક ઉભો રહી, બેદ પશુ એ બયો મન બાવે. ૩૪
 પક્ષીથી પક્ષીને, હણી કહે ઝડપમા, પક્ષી મૃગયાયકી નવ અદકી ગયા,
 ઘટ ધણુધણુરતા મૃગગણોને હશે, તેહ ઘટાવળી નામ મૃગયા,
 કોક ત્યા તો રમે, જેછ દીન દૂય ચતા, રીઝતા રમણ કરનાર પોતે,
 વેગમા પશુ વહે, પુક તેની ગ્રહે, વેગ નામે સુમૃગયાજ દોયે ૩૫
 એ પ્રકારે ધણા, છવહિસા કરે, પૂજતો એકને વહી જાતે,
 પશુતણી ગ્રહદશા, આની આ શી પડી, દુષ્ટ તૃપ કો રીઝે ધાત વાતે,
 પૂજિયુ જેહને, તેહ તો બાખિયો, અગીરાએ કથું પાપ કરવા,
 જનક નિદેહી જગ માટી જશવત છે, આવિયો તાપસી તાપ હરવા ૩૬
 એમ કહી તે ગયો, અન્ય બેગો ચયો, બોલિયો તેહ મુનિ બેય સાથે
 મળી આ કામળી, બાધી છે આમળી કાઢિયે કૌતુકી જાત હાથે,
 રીંછ ટે ધારશે, બાતુથી મારશે, આની પડશે પીડા વ્યર્થ માથે,
 માનિયે માદરૂ, મત્ય મરૂ જાદરૂ, નાથ ધાની મુનિ કોખ નાથે ૩૭

શ્વેતકેતુ ભણે, મૂર્ખ મુનિ ના ગણે, મારશે કોણુ બુદ્ધેવ ભૂમાં;
 વસ્ત્ર જે પારિયાં, અસ્ત્ર ઉતારિયાં, ક્ષત્રી દ્વિજની કશી ન સમજ તું માં?
 શીશ કો જે ધરે, વસ્ત્ર ઉતારાવવા, જાણુનો શે નથી બ્રહ્મરૂપે;
 અતળ ને વિતળ સુતળ તળાતળ યશે, રે રમાતળ જગે જનક બૂપે. ૩૮
 હસ્ત જે જોડીને, તેહ તવ બાખિયો, શ્વાન આખેટના રૂપ બૂલે;
 બ્રહ્મહત્યાતણો, ભય ધણો બૂસુરી, ચાતુરી જઇ પડે સર્વ ચૂલે;
 ક્રોધમાં જોધ માનો નહીં અમતણો, તાપમાં ફૂલકો ભારી ફૂલે;
 મનગમે કીજિયે, કે ધણુ ખીજિયે, પણ ફૂલે તેહ મુનિ સત્ય ફૂલે. ૩૯
 વાર કહી વાળિયો, આપતા તાળિયો, શ્વેતકેતુ ભણે શો દયાળ્યો;
 વધી કેહ વાત વાર નહીં એ થઇ, જાણુવાં ભય નહી પાસ આળ્યો;
 કામળી કાઢવી, અંગથી આપણે, બૂલ્યમાં બાઝુથી કો હણે રે;
 શ્વાન આખેટના આવીને દુઃખ દે, તવ વહો બૂસરી કો ગણે રે. ૪૦
 શ્વેતકેતુ ભણે, રાડ નવ મૂકવી, વિશ્વમાં વિપ્ર હડીલા ભણાયે;
 જો નહીં માન્ય માફ કરો ભાણુજ, કીર્તિ ફૂડી દશે દિશ જણાયે;
 એમ વાતો વિશે ચાલતા જે જણા, શ્વાન આખેટના દૂર જોતા;
 ધુરકીને શ્વાન તે, આવિયા ઝડપમાં, રીંછ ભાળી શકે પ્રાણુ ખોતા. ૪૧
 ચૂંક ઉરાડતાં રીંછ લાખો હણ્યા, દાઢથી કેશ વીખેરી નાંખ્યા;
 વ્યાધિ વિસરાય લહી શ્વાનના રૂપને, ધૂ કરી ગરજિયા સ્વાદ આખ્યા;
 કંદરાવત મહા વદન વિકરાળ છે, શુંગપરવત જશી દાઢ દીસે;
 રીંછ નહિ રીંછ નહિ એમ રક્ષક ભણે, તદપિ જે મારવા મંન હીસે. ૪૨
 લાલચો ધણી ધણી દાખતા દાવમાં, તોય અટક્યા નહિ શ્વાન ખોટા;
 અંગ ઉપર ધશી આવિયા જે સમે, થઇ ગયા હાલ બેહાલ ખોટા;
 શ્વેતકેતુતણી, સાન સટ ત્યાં ગઇ, કપમાં જંપ નાકો, ચિર નહિરે;
 વક્ત્ર અંબુજવિષે, ચક્રિરણો અડમાં, દેહ સોના સમી પીળી થઇરે. ૪૩
 કાકિની રૂપ લઇ અશ્ત્રુ સાગર વશ્યાં, અંગ નવરંગ વારિ જળોળ્યાં;
 શક્તિએ ભક્તિ ભવની તણ પત્રકમાં, હલકમાં હાડ વળે શું રોળ્યાં;
 દૂર ભયયોધ દ્વિજ પર ચઢ્યો ઝડપમાં, શાપની લક્ષ્મી શું હુંડી લીધી;
 જય કર્યો એક પર પણ રહ્યો એક ત્યાં, ગાણુ તે ગડગડ્યો છત કીધી. ૪૪
 કરડવા ફદિયા શ્વાન અંગ ઉપરે, કોધી વધી ભણે શબ્દ ભારી;
 સ્થીયતામ્ શુનીજાં મંદ ગતિની સજા, રેહ ઉઘોતુંડ અલ્યા શસ્ત્રધારી;

શબ્દશર વદનથી નીકળ્યું અર્ધ જ્યાં, કે ગયા અરિ મહામોહ મારી;
 તુંડ શું તામરસ શરદનાં ખીલ્યાં, ખીલ્યાં નહિ હરિ જ્યોતિ સારી. ૪૫
 સાથી સાવધ કરી રક્ષક પર રહિયો, મૃદિયો વાળી નાહ બધા તે;
 વરધિનીપતિ બાણી જઈ વદે ઝડપમાં, આવિયું દુઃખ મૃગયા સંધાતે;
 શ્વાન રાગ તણા મુખ ફાડી રહ્યા, રીંછ ધારી ગયા મુનિ પાસે;
 વદન ફૂલી ગયાં શ્વાન જમખુર ગયાં, આવિયા દોડી સૌ નિવિત આશે. ૪૬
 શું થયું શું થયું એમ વદી સેનપતિ, આવી માહ મુનિને ચરણ લાગ્યો;
 શાપ ઉશાપ તવ વક્ષીએ ત્યાં ક્યોં, સ્વેતકેતુતણા બેય ભાંગ્યો;
 દાંક વાગી મહામેનમાં બેતણી, દેવ પાપાણુ બને પૂજાયે;
 રાત્રી વેરાનમાં નગરસમ જાય છે, વદનથી માગી તે વસ્ત ખાચે. ૪૭
 એમ દિન કેટલે ચાલતાં આવિયા, જનકના મેહલ ઋષિ બેયે બાળ્યા;
 નાળ્ય નાની વિષે સંચર્યાં તે ધડી, અશ્વ અસ્વાર પાસે નિહાળ્યા;
 મુકુટ પણુ સ્યામ છે વસન પણુ સ્યામ છે, શસ્ત્ર પણુ સ્યામ છે અસ્ત્ર તેવાં;
 અશ્વ પણુ સ્યામ છે સૌ ધનશ્યામ છે, મન અભિરામ છે રામ જેવાં. ૪૮
 વાળને હાથ બોલો રહી ફેરવે, ચાપટે બેસવા મન વિચારે;
 વરધિનીપતિતણી વાટ જોતો વળી, એકલો નવ જવા આપ ધારે;
 વાળને વાત કેહવા મિમે સુંબતો, હુંબતો વારવારે ફરે છે;
 રમત એવી રમે વાટ ફૂંધી બમે, જોઈ તે સ્વેતકેતુ ડરે છે. ૪૯
 વક્ષી આગળ વધે ભાગ્યશાળી બધે, જોહનો જશ સધે દાંક શા છે;
અષ્ટાવક-વાટ રાષ્ટ્રીઉમાપતીને શે દુબ્યા, રમતમાં શેલુબ્યા વાટ આ છે;
 કવિ-મશક બોલ્યે જશું જગપતિ ગ્રેહ શું, રાય મન છે તશું બોલ્યું ચાલ્યું;
 જદપિ ગજરાજ છે મશક શિર બાજ છે, રાજનીત સાજ છે ડોલ્યું ડાલ્યું. ૫૦
જનક-બોલિયો કોણ છે જાય ક્યાં તે કહે, કોણ તે નવ લહે, વાટ માગે;
અષ્ટાવક-તુંજ તેહુંજ છું જાય તું ત્યાં જવું, કવણુ તેહું લહું જણવું જાગે;
 રાપનો ધર્મ છે માર્ગ દેવો ઘટે, બધિર કે અધ કે નારી કોષ;
 ભાર વેદનાર કે પશુ અણુપશુ કે, શ્રેષ્ઠ નૃપ માર્ગની સાધ્ય મોષ. ૫૧
 બુસુરી જો લહે વાટમાં આવતો, વિપ્લવ મમ રામે ત્યાં માર્ગ દેવો;
 રાજનીતિ વિષે શુક મનુ બાખિયા, માર્ગ શેણે બૂલ્યો શ્રેષ્ઠ એવો ?
જનક-હે ભલા બ્રહ્મણ રચતી વાટે પડો, ના બાણુ તો પડું નરક માંહી;
 ઇંદ્ર આદિકંતણા પૂજ્ય પૂરા તમો, ના વદીને વસું હુંય ક્યાંહી ? ૫૨

વન્દિથી વ્યાધથી સર્પથી વિપ્ર કંઈ, કોંથી ઝોલા નથી મુનિ મોટા;
 વન્દિ રક્ષાવડે વ્યાધ આળસવડે, સર્પ ભયથી સહે સર્વ ટોટા;
 વિપ્ર આવર્ગું વિષુ વિપ્ર આળસ વિહિન, વિપ્રઅભયી સદા તાત્ર લોટા;
 જાણું એ જુકિત વેદાંતની રૂકિતથી, પુકિતપૂરી ગ્રહી કહું ન ખોટા. ૫૩

અહા અહા સમા આપ છે તો પૂછું, શાથી અહાલુ લઈ તેજ બાપો ?
 શુંગ નહિ શિર વિગે દાળી કામળ ધરી, અહાપણું મુનિ મદા શુંગ દાપો ?
અષ્ટાવક-અહાને જાણે તે અહા છે વેદ કહે, શુંગ છે અહા તેજે લલાટે;
 શુંગધર શુંગી ઇક ગાજતો વિપ્રમાં, અવન માટી જશે વાટ પાટે. ૫૪

અહાપણું દાખિયું પરશુધર પરશુએ, બાકી મન તાલરે હુંય દાખું ?
 જોડ્ય કંઈ અન્ય ઉત્તરતણી વાંચના, સમય ફરી નહિ મળે સસ બાખું;
જનક-ગર્વ ગુણુનિધિ શો આવડો ધારતા, અહા જાણ્યો તમે તે ખતાવો;
 સમય અધિકારી કેરથળ નહિ દાખશે, આ રથજે બાખશે અહાબાખ્યો. ૫૫

વરચિની વાટમાં આવી આ ઘાટમાં, સમય ગ્રહી એટલો અહા બહુવો;
 પેંગડે પગ ધરૂં અહા ઉપદેશ ઘો, રૂપગુણથી વિશેષે ન જાણવો;
 મેં કહ્યું તે કરો અહા ચીન્થો બાણું, નીકર તો બેઠસીખાર ગણશું;
અષ્ટાવક-વધી કેદ વારશી અહાને દાખતાં, બાકી જે એક તુજ જમ હણશું. ૫૬

અહાનું દાન દઈ દક્ષિણા આપ્યું તું, પાંચ વાનાં જનક પૂર્ણ જોઈએ;
જનક-હા બણે તો અધૂના દઈ દાન હું, વાર નવ આપતાં વિપજ હોયે;
 દક્ષિણા પંચ સુખભાગી હું આપતાં, વાર કંઈ નવ કઈ દ્વિજરાઈ;
 અહા જાણું નહીં તો ભવિષ્યે ભુંડું, જળ વિગે તું જશે માર ખાઈ. ૫૭

જનકવિદેહી જનપદપતિ જાણુ તું, આપ્યું તું હાપ્ય નવ હુંય બાખું;
કવિ-સ્વેતકેતુ બણે માર્ગ વૃષ દીજિયે, ન રીઝિયે રાડમાં સસ દાખું;
 વધી કેદ શાંત રેહ, લાઘ્ય રે દક્ષિણા, દેહ આખેહ શું થઈ ન લાખું;
 ઝોળખો આતમા પૂર્ણ પરમાતમા, શે અધૂરું હવે હુંય રાખું. ૫૮

જનક-માગ્યું તું માગ્યું જે દક્ષિણા માગવી, આગવી હું વળી કંઈક આપું;
 અહા જે બાણું તો ધનપતિ શો કરે, કપ્પટ દૂડા સહ તારાં કાપું;
 દાન લઈ દક્ષિણા આપવી આપને, તદપિ કોહ કપ્પટ તારેજ શાપું;
અષ્ટાવક-ધનદયા ધનવિગેનાની સર્વત્ર છે, મહતપણું તોય મહીપાળ માપું. ૫૯

રાજ્ય દે તાણરૂં પાણી લે આ રત્નું, અન્ય કુટુંબ દે ના ન કેહવી;
 લક્ષ્મી દે કીર્તિ દે દેહ અવરોપ દે, તુંખીથી અંજલી જળની દેવી;

- આગતું દે ન દે મુખયકી કેહ ન કેહ, પંચ મળિયાં દહિ બ્રહ્મ ભેળી;
જનક-માગ્ય તુ નાગ્ય તું બ્રહ્મ દેખાડ તું, આગતું આપું હું માગ્ય મેળી. ૬૦
- અપ્રાવક-દે અલૌકિક અવિનાશી અભિલેશ્વરો, દેહ તારો વસે નહિજ જૂદો;
અન્ય નૃપ માહરે કાંઈ નવ જોઈએ, લોભી વાડવ લહી તુર્ત ખૂદો;
જનક-ક્યાં વસે આત્મા કેય વિશેષ કોહ, આણી આપું વદો માપ માપી,
અપ્રાવક-પૃથ્વી સર્વત્રમાં વાસ વશીતે રહ્યો, નભ વિષે જળ વિષે સર્વ આપી. ૬૧
- ૩૫ નાનાવિધિ અરૂપ અવિનાશી છે, ગેય વિગેય કેહતાંજ હારે,
તદપિ હું ભાખુ છું આણુયકી સૂક્ષ્મ એ, નભયકી જૃહત કેહવો શુ મારે ?
૩૫ વિશેષ એ સર્વથી જે વડુ, આણી આપુ વદો, આણી દીજો,
પાસ છે વરમતિ ! પાસ માયાતણો, આપતાં મદમતિ તેથી રીઝો ! ૬૨
- માપ માપો વધા, માપ માપુ હવે, જનકની દેહ વીચે રહ્યો તે;
આણી આપો હવે પાણી ઘો પાણિમાં, વાર ગી, આરશીશો કહ્યો એ;
કવિ-વેણુથી વાજીને છોડી નૃપ દોડિયો, શીશ કર જોડિયા પાગ આગે;
જનક-મહામુનિ આત્મદર્શી નહોં જોળખ્યા, પુકરીક ઇદીવરે મર્ચ ત્યાગે. ૬૩
- કવિ-નીલ અણુજ કરે સ્વેત પકજ ધરી, રાય ઉદાડિયો વકી દેવા;
અપ્રાવક-ધન્ય તુ ધન્ય તું એમ મુખે કહ્યું, સાધી તે વિપ્રની સિદ્ધ સેવા;
નગરમાં જઈ કરો રાત્ર્ય રડી રીતે, મહત દાનેશ્વરી દેવ જેવા;
જનક-નૃપભણે એમ કંઈ આપ્યુ સેવાય નહિ, રાય પોતે બનો સાધુ મેવા ! ૬૪
- બ્રહ્મ અરપણુ કર્યું પાણી કરમાં ધર્યું, લાજ લાગે સુણુ બોલ એવા,
અપ્રાવક-વકી કેહ પરશુએ પૃથ્વી આપી બધી, ક્ષત્રીએ લીધી છે તેહ કેવા ?
બ્રહ્મણુતણું મૂળ બ્રહ્મા ભણે સર્વ કો, આપ્યુ તેનું ગહે દેવ દેવા;
આપ્યું તેં મને હું દહું છું તને, દાન દાનેશ્વરી વિધિ જેવા ! ૬૫
- કવિ-એમ મન મનવિયું આપ્યું પાછું બધુ, કાર્ય કોહ મુનિવરા ક્યાંહી જાતું,
એવક સમું વદો કામ કે કાજ કંઈ, જ્યાં વસો ત્યાં ત્રાપિ હુંય આતું;
વકી કેહ ત્રેક નૃપ યજ્ઞ મહિમા સુણી, આવિયા તુ ભણી બેય આજે;
અતિયિ થઈ તાહરા યજ્ઞમાં આવિયા, તું મળ્યો આજ મૃગયાજ કાજે. ૬૬
- યજ્ઞ જોવો મહી વાદ કરવો તહોં, ક્રોધવ્યાધિ ધણુ અગ પીડે;
દ્વારપાળક લહી આપ કેહશો મહી, રોધ ટાળે કહી વકી હોડે;
વાત એવી કરે સેન ત્યાં આવી છે, કડિધિને નાદ નિશાન ગાજે;
હાથી પર સાથી કંઈ સાથી જહુ સામટા, આવી પોહોઆ રડા અશ્વ રાજે. ૬૭

બીડની પીડ બે સદી સક્યા નહિ જરા, નાશી પેઠા શુદ્ધકેરી માંદે,
અથ આરોહી નૃપ જોળતો દસ દિશે, વદી કે સ્વેતકેતુ ન લાંદે;
બૃલિયો કાર્યમાં કંઈ ગયા તે તદા, ગાજતે વાજતે આગ આળ્યો;
નિરખી વધાવિયો પુરજને સદુ મળી, કન્યકા કુસુમવરસાદ બાળ્યો. ૬૮
નેહવિસયો તદા, ભૂષ એવા સદા, બય ગયો જાણી બે નિકળી ચાલ્યા;
પુરમાં પેસતાં શુકન મામા મળ્યા, શુભ તે જોઈને મન માહલ્યા;
ત્યાં વિધિ શો થયો વર્ણ મતિમદ શુ, શાસ્ત્રની વાતમાં સર્વ કાચું;
હીન હું દીન છું ભારતી વિષુ છું, વારિ વિષુ મીન છું સર્વ સાચું. ૬૯

વલણુ,

મીન વિદોણું વારિ વિષુ, પયથી અતિ પસ્તાયરે;
બવાળિધમાં બ્રહ્મજળ વિના, પ્રેમાનંદ મુજાપરે. ૭૦

કડછું ૧૨ મું-છંદ.

હારતા લૌકિકો એમ કેહતા મુદા,
વાદમાં છતતા બુદ્ધિવાળા સદા,
વાદી પોતે થશે હીણબુદ્ધિ જદા,
શું પ્રતિવાદીનું જાણે તેમાં તદા. ૧

રાગ ત્રિતાળો.

શું લૌકિક જાણે, દીનપણું દાણે, મહતા રાણે, મદ્દમતિ,
નવ તે હું માનું, ખોટું બાનું, પ્રકટું છાનું, રંચ રતિ;
શૂરો જે છોતે, વસમી રીતે, યુદ્ધ અમિતે, મેનપતિ,
નિર્બળ તવ કેહતો, બળિયો એ તો, ચિત્તે ચેતો, ગૂઢગતિ. ૨
બે ભાગે બળિયો, ઇમ વદી બળિયો, હાથો મળિયો, કથન વિષે,
તેથી શું શૂરો, પૂરે પૂરો, થાય અધૂરો, મથન મિષે;
એવું નથી ક્યાંહી, માલજ માંહી, જ્યાંહી ત્યાંહી, પૂર્ણ દિસે,
હાથીની પૂઠે, કૂતરાં રૂઠે, ટેલે કુઠે, મન હીસે. ૩
વદતા ઇમ વાતે, જાને જાતે, પૂર પ્રભાતે, પુરમાં આળ્યા,
જોજનની સોઇ, કરતા કોઇ, જુગતી જોઇ, મન બાળ્યા;
પુર વીચ વિરામ્યા, માહજન જામ્યા, શિરથી નામ્યા, વર કદાબ્યા,
મુનિ ક્યાંથી આળ્યા, તાપશમાળ્યા, મોદ મનાળ્યા, રંગલપજાળ્યા. ૪

ડાહ્યો મધ ડાહ્યે, વકી બોલે, તુલના તોલે, મહતતણી;
 ઉદાલક પાસે, વસતા વાસે, આવ્યા આસે, જનક ભણી;
 ધન્યાધન ફેરી, ગુણિયલ હેરી, આવ્યા ફેરી, સફળ ગણી;
 હરિ આશા પૂરે, વિદેહી પૂરે, શૂરે નૂરે, નૃપતિમણિ. ૫
 લોકો કળકળતા, તન મન બળતા, બંદી મળતા, નૃપ નિંદે;
 અભિધાન ડૂબાવ્યું, દુષ્પ ઉપજાવ્યું, સૂષ્પ તળાવ્યું, કો વંદે ?
 દાનેશ્વરી સાચો, કરિયો કાચો, મારી તમાચો, મતિમંદે;
 દુઃખી બે ચારો, ગુણુ ગણુ જાણે, પડી પસ્તારો, મળ ગદે. ૬
 ખૂરાડે સાહી, દુઃખકર રાચી, માનો ભાષ વચન સાચું;
 એ દુઃખ નહીં ટાળે, જળમાં ધાલે, વાદ્યી જાલે, શે રાચું ?
 મુનિ બંદી વંદી, ચંદ્રને દંદી, ગારે ફદી, જે જાચું;
 માની જો જાણે, સુખી તવ ચારો, મન મક્કલાણે, એ કાચુ. ૭
 જે કષ્ટ તમાઈ, સર્વ વિગઈ, સલ ઉચાઈ, મુનિ મોટા;
 જોધએ તે લીજે, મન જ્યમ રીજે, દુષ્પ દૂર કીજે, નવ કં ટોટા;
 જનક છે ઝેરી, બંદી વેરી, લેશે ઘેરી, જે ખોટા;
 માનોજી અમાઈ, સહુ સધાઈ, નરવું નિવાઈ, નહિ મોટા. ૮
 વકી કેહ સાચું, મનથી રાચું, કાંઈ નથી કાચુ, જન બોલ્યું;
 પશુ વહું મારે, વારે વારે, મહત વિચારે, સત તોલ્યું;
 ભંડારથી દેવી, લક્ષ્મી લેવી, ના નવ કેહવી, મન ડોલ્યું;
 નવ રક રિખાતું, ધનને ધાતું, કરતાં આતું, ઉર ઊલ્યું. ૯
 જન કેહ શા મોટા, વાળો મોટા, ચારો ટોટા, સત્ય ભણું;
 વર ધની ધક આપે, કષ્ટજ કાપે, મન મુનિ માપે, આપતણું;
 હાવાં શું ખોલો, કરી વરજો, સ્વચ્છ ન ડોળો, ગુણી ગણું;
 વય છે અતિ નાની, યાવ ન માની, સત્ય એ વાણી, અસ્પ ધણું. ૧૦
 વકી કેહ લેવું, નૃપ ધન જેવું, અસત ન કેહવું, સહુ જાણો;
 શુકે નીતિ ભાખ્યું, લેવું દાખ્યું, બાકી ન રાખ્યું, મન આણો;
 તે મારગ બૂલું, દેહથી દૂલું, વદં લૂલું, શીદ તાણો;
 જનશું છ બેસો, ધરમાં ખેસો, અન્ય ન કેહસો, મત માણો. ૧૧
 વળી વદે છ બીજું, ગુણથી રીજું, ભારથી બીજું, હું આજે;
 મન વેર વસ્યું છે, અગ કસ્યું છે, રમ રસ્યું છે, ક્યમ બાજે;

- માનોજી અમારૂં, સત્ય ઉચારૂં, જવા ધારૂં, માદ માઝે;
 માગો ના કેદ છે, શે દુખ લે છે, વસમે વેદ છે, નવ લાગે. ૧૨
- તેને પ્રદી આધો, કાદયો ડાધો, વરમતિ જંગો, મરને ઉધા;
 આ લોખ કુસુમ છે, જન સદુસુમ છે, મતિમદ ગુમ છે, ચક્ષુસુધા;
 વેદલા થઇ વળિયે, નૃપને મળિયે, છળવ્યા છળિયે, શે ઘેલા? ૧૩
- ના ના કહી લાખે, માર્ગ ન દાખે, ચોટજ ચાખે, મન મેલા.
 નવ કોઇનું માન્યું, વદનું છાનું, જાણ્યું અજાણ્યું, કરી ચાલ્યો;
 વધીને નિંચો, કોઇએ ન વંધો, કહે મતિમંદો, રેહ નવ ખાલ્યો;
 ધિકાર ભર્યા જે, વાટ સર્પા તે, વાદ કર્યા એ, જઇ દેવા;
 લોમશ કેહ ભાણું, સાચું દાણું, રંચ ન રાણું, વર મેવા. ૧૪
- કોઇનું નવ માની, થઇ શુમાની, જમશે વાની, રંચ ગળી;
 મંડપને દારે, લહી લક્ષકારે, વારે વારે, વિપ્ર કળી;
 રક્ષક કેહ યાંહી, આઘ્યા ક્યાંહી, જાઓ ન્યાંહી, બીખ મળે;
 આ રાત્ર્ય સભા છે, પૂર્ણ પ્રભા છે, હાથી ઉભા છે, અહીં શુંય વળે? ૧૫
- વહી કેહ જાણું, બીખી ન ખાણું, વાદ્યી વાલણું, તુજ બંદીને;
 જગન જઇ જોવો, સંશય ખોવો, ખીજ વર ખોવો, વંદીને;
 નથી ધન અમ પામે, પૂરૂં આરો, અતિ ઉદાસે, પ્રતિહારી;
 માનોજી અમારૂં, સત્ય ઉચારૂં, જવા ધારૂં, મતિ ધારી. ૧૬
- રક્ષક કેહ જાણો, સર્વ પિછાણો, હું નહિ શાણો, મતિ માણી;
 આગાતુસારી, વિનતિ મારી, સુણજે ધારી, શુણ ખાણી;
 હે આહાણુ સુણિયે, શિરનધુણવિયે, વ્યાધ શું પૂણીએ, મુનિ મરે મોટા;
 અટકાવ અહીં છે, વય તુજ કંઈ છે, સુદી ગઈ છે? દિવસર છોટા. ૧૭
- વૃદ્ધ ધણા તેમાં, બાળ ન જેમાં, નભતું એમાં, જાં ઘેરે;
 વહી તલ જાણે, વૃદ્ધ કુરે દાખે, ખારખ ખાખે, એ દેહ રે;
 જો વૃદ્ધજ જાણે, તો સુખ ચાણે, વૃદ્ધ ન કાણે, ચણું છું તેવા;
 વર વ્રતધારી છું, બ્રહ્મચારી છું, બ્રહ્મ ધારી છું, દિવ જોવા. ૧૮
- વેદોના ઘોષો, સુણી સંતોષો, જાણે રોષો, ધમ મનમાં;
 અતેન્દ્રિય પૂરા, નહિજ અધૂરા, ગાની શૂરા, છું તનમાં;
 છું જ્ઞાન વિચારી, નિષાધારી, માટે મારી, વિનતિ ધરો;
 બાળક નવ ધારો, મન વિચારો, સમયજ સારો, સફળ કરો. ૧૯

- અસિ કદી ચોડો, નહિ જો જોડો, કરી દે ખોડો, પગ મૂકે
પ્રતિહારી બોલો, તોલજ તો ચો, બાળ અમો ચો, શે ચૂકે,
મુખચમી વખાણે, વય નવ જાણે, આણે વાણે મતીશ મળે,
દુર્લભ છે તે તો, ચિત્તે ચેતો, મોટમ એ તો, કો ન કો ૨૦
- વક્રી કેહ મોહુ, વદન છુજ ખોહુ, છતને છોહુ, નેણુ મ્હે,
જો શાસ્ત્રની ક્રમે, કળમા ક્રમે, અધિ ક્રમે, સાર રહે
તથુ માન વિનાનુ, હુ મન માનુ અગ પિઠાનુ, જે મોહુ,
જો નાનુ હોયે દુર્બળ તોયે, સારજ જોયે, નથી ખોહુ ૨૧
- વૃદ્ધની કહો તેને, માર શુ જોને, અગે એને, લાગી રહ્યો,
રક્ષક કેટ જુહુ, સુણી દીન ઉચ્ચુ, જાણે રહુ, તાપ સહો,
વૃદ્ધની પાસેથી, વર આસેથી, ઉભસેથી શુણુ અહો,
માનાતર આતા, શુણુગણુ ગાતા, વાકા જાતા, વારી વહો ૨૨
- જ્ઞાન ન વેચાણુ, મળણુ માણુ, અ પજ આ તું, શુ ભાખે,
રે દહ થયો શો, શુણુ અહો રો તાપ સહો શો, તપ દાખે
વક્રી મ્હે રક્ષક, દાનાધ્યક્ષક, માભળ દક્ષક સત સોધ,
શુ ઘોળે વાળે, વૃદ્ધ નિહાળે ચમ્પુ ઢાળે, તે જોઈ ૨૩
- ના તે નથી વૃદ્ધા, લાબ્યજ અદ્ધા, તે સકુ બદ્ધા, ખૂરાડે,
જ્ઞાનપ્રાણી જે, વૃદ્ધ બણો તે, બાળક નહિ એ, છુ રાડે,
વર થયા વધુ જો, મે ત્રણુ વધુ હો, પળિયુ બધુ તો, નહિ વૃદ્ધા,
જગતી ધન ધારે, પુન વધારે, ટરિ ન ઉચારે, વિણુ અદ્ધા ૨૪
- કો વૃદ્ધ બણો તે, શુણી ગણો તે, શુય લણો તે, ક્ષેત્ર વિરો,
સાગોપાગો જે, વેદાગો જે, શાસ્ત્રાગો જે, પૂર્ણ દિમે,
વર વૃદ્ધ બણો એ, શુણી ગણો એ, વૃદ્ધતણો એ, વૃદ્ધ ખરો,
પ્રતિહાર અમાઝ, સુપ્ત આ વાર, સત્ય ઉચાર, ભવથી તરો ૨૫
- બદીને માટે, આન્યા વાટે, બેસુ પાટે, કરી મેવા,
જે સુવરણમાળા, ધરતા માહવા, તે ન નિહાળ્યા, તપ કેવા,
આગમ આ વાર તપને માર, ચિત્તથી ચાર, જઈ મ્હેજો
જો વાદથી વહુ હુ, મ્દી નવ અહુ હુ બધ ન પહુ હુ સુખ મ્હેજો ૨૬
- બદીને છતું, વમસુ બીલુ, છતમા છીલુ, નાવ બલુ,
અતિશે અમુઝારો, વિપ્ર ન તાહરો, સળગી જાગે, સત્ય મ્હુ,

મને મંડપમાં જોતાં, સહુ ગભરાશે, જોતાં મદમાતા, મૃદ યશે;
 બાળક કે જુદો, જાશે શ્રદ્ધા, હારે બદ્ધા, વાદ યશે. ૨૭
 મંડપરક્ષક કેહ, પારખુ તું દે, મંત્ર નિગમ લે, મુખ પાડે;
 પ્રતિપાદન કીજે, મન જ્યમ રીજે, બ્રહ્મથી બીજે, બ્રમ ગાડે;
 આધિકપણું કર્મે, બાળો શર્મે, બાણું ધર્મે, દિવ જુદા;
 ભણ્યું તું વર વાણી, સ્વરને તાણી, પાણી બાણી, ધરં શ્રદ્ધા. ૨૮

છંદ.

પ્રતિહારી સુણો, નિગમ ગમ કેવી વદુ અમો,
 પછે જાશે તેડી, નૃપમણિ બણી ભાવથી તમો;
 બને કોહી શુકે, જન જગતમાં દેવ મનુ કે, ૨૯
 હવે એ બે શેણે, કરી નિપજ્યાં જોહ મનુ કે.
 થયાં અન્ને તે તો, ઉદર વિચ કાલી કૂલી રહ્યાં,
 તદા ધાન્યો શેણે, કરી ઉપજ્યા જોષ શું કહ્યાં;
 થયાં તે જુદિએ, મુનિગણુ બણે ગ્રંથ પથમાં,
 વધે જુદિ શેણે, જનમન રિએ જૂમિ રથમાં. ૩૦
 વધે યજે એ તો, જલદ જનદી આગમ કહે,
 તદા યજો શાથી, દિવસ નિશિ માંહે વધી રહે;
 વધે યજો પૂજ્યે, કરમરૂપ વ્યાપારથી સદા,
 પ્રવર્તે છે કર્મે, નિગમ થપ્પી જાણો સરવદા. ૩૧
 તદા વેદો શેણે, કરી નિપજ્યા તેહ કહિયે,
 પરબ્રહ્મે જાણો, નિગમ નિપજ્યા આર ચહિયે;
 મજે તે યજેથી, સરવગત મર્વેશ્વર પ્રભુ,
 બજે તેને બાવે, વર કરમ યોગે લહી વિભુ. ૩૨
 યજે કેવો બોલે, તવ નમી બણે રક્ષક તદા,
 મહામોટા મુનિ, થયું થયું હવે એટલું કદા;
 અહો જૂમિદેવા, જદપિ મખમાં નમ્ર સુધી રે,
 તથાપિ હું જાઉં, નરપતિ કરે બોલીરા ધીરે. ૩૩
 જદા તું નાનો છે, તદપિ ગુણથી મોટમણે,
 નકા લાગે પાગે, જનક નૃપ તારા ગુણ ગણે;
 પરંતુ બંદીથી, વર વિજયી કેવો જઈ બણે,
 ન તે હું બોલું જો, ભરમ મનમાંહે બણુબણે. ૩૪

ગગ આલતો.

વદી એવુ ચાલ્યો, જાતા મહા'યો, સશય ટાળ્યો, જવ મનનો,
 જઈનૃપની પાસે પૂર્ણ પ્રમશો, જોલ્યો આશે, સુખી તનનો,
 એ ખાદ્યણુ આવ્યા, અતિ સુહાવ્યા, તન મન ભાવ્યા, લોકોને,
 તે વેદ બણે છે, વૃદ્ધ બણે છે, કષ્ટ દણે છે, શોખને ૩૫
 અતિ લોખ વખાણે, એ પ્રમાણે, મોટા માને, એ ભાઈ,
 તે ધારે મળના, બદી કળના, વાદ્યુ વળવા, વર રાઈ,
 વામન શશિ એએ, આવ્યા એએ, લકુ નહિ જેએ, મૂઠ મતિ,
 દાનેશ્વરી ભાગો, ચરણ પખાગો જશ અજનાલો મૂઠ ગતિ ૩૬
 મગવા નવધારો, તેહ ઉચારો, કહુ સીધારો, જુગતી પ્રી,
 કીંતુ મુનિ મોટા, ન લલ્લા જોટા, વદુ ક્યમ જોટા, ચદ્ર હરિ,
 જયજય કરી રેહતો, નૃપવર ચેત્યો, આવ્યો એ તો, મોદ બર્ષો,
 મદી બોલાવ્યો, વાડવ આવ્યો, વકી કાહવ્યો, ગુણુ ધર્ષો ૩૭
 તુજને એ જીતે, રૂડી રીતે, નયની નીતે, આજ નકી,
 વય છે અતિ નાની, મોટો રાની, પ્રથમ પિઝાની, ભાખુ વકી,
 બદી કેહ એવુ, બોલો કેવુ, દાનથી દેવુ હરનીને
 બ્રહ્મા જો આવે, દાવ ન ફાવે, જીતી ન જાવે, ધરનીને ૩૮
 જોગોજી જાતે, દારી જાતે, વકી વાતે, ધર કેવો,
 રમશ્રુએ કરધાર્યો, વળી ખુખાર્યો, દિજ જળ ભાર્યો, નૃપ પદ લેવો,
 તવ જનકવિદેહી, થાય ઉજેહી, હરખ્યા બેહી, તાની મહી,
 હાર્યા તે ભૂંયા, ફાગટ ફૂંયા, દેહથી દૂંયા, વાત વહી ૩૯
 ક્યમ નવ ભૂલાયે, દિજને વાત્યે, જીતી જાયે, બદી બગી,
 નૃપ જો'યા લાવો, સુખ ઉપજાવો, વેહલા આવો, સાથ વગી,
 એ વાત વિસામુ, બને સામુ, શિર જઈ નામુ, શ્રોતા રે,
 દદ મનનો ભાણો, મામો શાણો, કો'યો જાણો, વક્તા રે ૪૦
 કરીને ઉધામા ચક્રને સામા, વક્તા મામા, સુખ બોની,
 રે વકી ફડા, વાદ ન રડા, જાણો મૂડયા, જળ છોગી,
 ધન મળે લાની, પ્રાણુ હરાવી, જય વુ ફાની, મૂઠમતિ,
 હુ પ્રથમ ન ચેત્યો, વિપ છે એ તો, ગુણી મન ગ્રેહતો, મૂઠગતિ ૪૧

ખોળેથી ઉઠાડ્યો, દાવ તિ વાળ્યો, ધરણી ધાડ્યો, સંતાપે;
 મરવાની વેળા, થાય ન મેળા, ક્યમ થઈ બેળા, માળાપે;
 માંડે જો માને, ધનનુ ધાને, વિસરી જાને, ગુણુ ગણું;
 નહિ તુજને ફળુ, દીન થઈ બિજુ, ગુણુમાં હુણુ, સલા ભણું. ૪૨
 એવે પ્રતિદારી, અર્થજ સારી, આલ્યો ખારી, કેદ આલો;
 બદીને છતો, કે ભવ વીનો, સાથી ખીલતો, નવ ભાળો;
 વધી કેદ વસમુ, થાય સહુ મમું, જોડ્યે ન ગમું, તું મામા;
 ચૂપ થઈ રીજને, ભય જો તુજને, મારે મુજને, હાઈ આમાં. ૪૩
 શુદ્ધ જઈ સદેજો, મારો કેહનો, મુઝો લેહજો, કે છત્યો;
 ભણીને ઇમ આલ્યો, મનથી માહલ્યો, નૃપ વરભાલ્યો, તન્નિ બીત્યો;
 આશિરવાદો દે, મુખી રોહ કેહ, આતુર ચોકે, ડપ લહી;
 શુ કેહતો આવી, તાપ શમાવી, ભણુ જે ભાવિ, બુદ્ધિ રહી. ૪૪

છંદ.

અષ્ટાવક-હે શ્રેષ્ઠ વરા જનકે, સુવિદેહી રાજા,
 હે ચક્રવર્તિ મુગુણી નર માંડી માઝા;
 જેવો યથાતિ નૃપમાં, મતિશાલી રાજો—
 યજો કર્યા વિચ તરો, સુવિદેહી આજો. ૪૫
 હે રાય આપ મખમાં, બની વાદી બદી,
 બૂરાડી દેય દ્વિજને, મતિ જેની મદી;
 સાથે વસે અનુચરો, નૃપતિ તમારા,
 નિઃશક શુદ્ધ હણતા, ક્યમ ના નિવાર્યા. ૪૬
 સુણ્યો પુરે જનકને, અપરાધ થાતો,
 આલ્યો વિવાદ કરવા, નૃપ હુ તદા તો,
 અદ્વૈત બ્રહ્મ સત્ય છે, મુખથી ભણું હુ,
 ક્યાં તે ગયો રજ જગો, મહતા ગણુ તું. ૪૭
 મેળાપ આપ કરી ઘો, પછી શુચ થાયે,
 નક્ષત્ર સૂર્ય લહીને, અતિજે છવાયે;
 તેવી ગતિ મતિવરા, કરે બદી કેરી,
 રે તો ગણો સક્ષણ આ, પુરકેરી કેરી. ૪૮

છંદ.

તદા બરી રાગ સુઅર્ધ્યેથી પૂજે છે, ધરી પાદ પાસે પદોને ધ્રુએ છે,
પછે બોલતો રાય એ હાય જોડી, મળા સર્વ એકી ટસે તે જુએ છે,
જનક-અરે બાગ નાના ન બદી લલો તે, બજે પુદ્ધિએ સશયો શો ખુએ છે,
વદે જેમ બદીતણો છતનારો, તથુ શુ વદે આખરે તું રૂએ છે. ૪૯
અસખ્યાત આબ્યા મહાદેવ જેવા, મુખે વેદગાત્રો બયાં જે ભણેલા,
જશા સૂર્ય દેખી બને સર્વ તારા, કર્યા તેહ તેવા તને તે ગણેલા;
મહોન્મત્ત બ્રહ્મા જશા બ્રહ્મ આબ્યા, વિવાદે વહ્યા તે નિહાળો પણે છે,
મહાકુડ મોટો જણે આ બયોં છે, હણે વાદમાં બદી રૂદી બણે છે. ૫૦

છંદ.

અષ્ટાવક્ર-વક્રી વદે જગતમા, જશ જમી જાયે,
વયોં વધુ નહિ બણી, જન કીર્તિ ગાશે;
હસા વધે નરકમાં, તપ બદી ખૂડે,
પાણી ભર્યું લહી નહીં, મન મારૂં ઉડે. ૫૧
બદીજને નવ લલ્યા, મુનિ મુજ જેવા,
પચાનને નિરખિયા, અજરૂપ મેવા,
ના મેધની ગરજના, સુણી મદ એણે,
આજે અમો ગળી ગયા, સુધર્યુંજ તેણે. ૫૨
વાદે વઢી જડ જગો, કરી દેઉં આજે,
સૂતા સમોવડ બને, સહુ દેખી લાજે,
હાઈ અમો વસું જણે, નહિ વાર લાગે,
જો હાર એની થઈ તો, નકી નાખ્ય આગ્યે. ૫૩
ચહો જદા શકટનાં, હ્ય રાય લાગે,
આયે ન તે લમ બને, વદ્યું શુ આજે;
તારા મળ્યા રવિ નહીં, મળિયા અમોસા,
બંદી ખૂરાડુ અગની, તપને વમોસ્યા. ૫૪

છંદ.

જનક-તથી દુ ખ કે આપદા કાંઈ મારે, પરતુ વિચારે વમી આડરે,
ન વન્દિ વિષે બદીને નાખવો મેં, જણે એહને તું ભયે ગાડરે;
ભલે ચાય માહુ ન એ માટી આહુ, જડને બની જાડ કે પ્હાડરે,
ન લેવાજ દેવા વસે એહ માંટી, નહીં આડ કે કાંઈ ઉગડરે. ૫૫

કે'છે 'દુઃખ તથા કુમૃત્યુ નૃપતિ, વાયુરૂપી સારથીરે,
ધારે છે મન તેડ ગર્ભ વસુમા, જાને થઈને રથીરે. ૬૯
જેઓ થાવ પ્રસૂતને મન રૂપે, જાણો વિદેહી તમેરે,
તેઓ પ્રાપ્ત ન થાવ રાવ તમને, કે ચત્રુ ઘેરે ક્યમેરે;
એવાં રૂપ ભણ્યાં અમે હૃય ભણાં, બાકી ન રાખી જરીરે,
પૂછો પ્રશ્ન વળી ગમે મન વિષે, ગકા કરીને ખરિરે. ૭૦

જનક-કોહ નિદ્રા વિચ કોણુ નેત્ર ન મીચે? જન્મે નહાસે વદોરે?
કોને છે ન હદે ભણો મતિવરા, જાણુ મનીષે મદોરે;
વેગે કો વધતુ વદો મુનિ મહા, ના અન્ય તેતુ વધેરે,
પ્રશ્નો ચારતણાજ ઉત્તર ધણા, આખ્યે ન કાર્યો સધેરે. ૭૧

અષ્ટાવક-મત્સ્યો ઉધ વિષે ન નેત્ર મિચતાં, પક્ષી ધડાં જન્મતારે,
હાસે ના સિથર તે રહે નૃપમણિ, બાજો તમે જન્મતારે,
પદાણુને ન હદે વિદેહી નૃપતિ, વેગે નદી જો વધે છે,
એ છે ઉત્તર પ્રશ્નના વળી વદો, વાણી તમારી ધટે છે. ૭૨

જનક-ભાખ્યો જૂપ, નહીં તમે નરમણિ, દેવેશ કે દેવ છોશ,
મોટા વૃદ્ધ તમે અમે મન ગણું, સાચા ગુરુ સેવ છોશ;
વાણીમાં નવ ભારતી હરપવા, ધારે તમોને કદાશ,
આ બંદી મતિમાન માહનબની રેહ, છતો જઈ સર્વદાશ. ૭૩

અષ્ટાવક-એજ એજ બંદીએ કહોડને જળવિષે, નાખ્યા નરાખ્યા જરાએ,
તેં દંદી થઈ કોઈને મૃદમતિ, રાખ્યા ન દાખ્યા ધરાએ;
તેં દંદીપણુ કોમટે ફરી કર્યું, દાખ્યા ન પાખ્યા પરાએ,
તેં મંદી કરી માન્ય જુદિ અધુના, પાખ્યા ન આખ્યા ઝરાએ. ૭૪

હું તું ગર્વ ભયોં, પરાજય કયોં, કેહ વારિ નાખું અસ્યારે,
ના જોડીશ અશું તું દ્વિપદપશુ, ના હું સમા કો મન્યારે;
સકાએ સરિતા જશી પ્રલયમાં, વન્દિ વધ્યાથી ભલીરે,
તેવો શુદ્ધ જને મને તન ધને, આજે અમોને મળાગે. ૭૫
સૂતેજો હરિ શો વિષે મુખ ભયોં, જીવ્હા હવાબ્યા કરેરે,
તેવો ચક્ષુઅવા પગે હણી હવે, આ દેહ શેણુ ધરેરે,
માયોં બાપ અસ્યા શિરે પગ દઈ, નાખ્યો જળે તેં ખરેરે,
નિશ્ચે આજ ડમું ખસું નહિ જરી, તારાથી વકી ડરેરે. ૭૬

બદી સાબળ વેણ દેણ દુખનું, ગિરિ હણે હાથથીરે,
 ને ૩ છે તુ બલિદ ઇત નૃપનો તોયે ન રેહ સાથથીરે
 ભાગે ફલ ફૂલ જે કર નખો, શો પનતે છેદ છેરે, ૭૭
 બાણો ફલ તમારે એવું અવગુ, માહુ હવે મેદ છેરે
 આ મૈનાક વિદેહી, ભૂપ નગ સૌ, દો માથી તેવા બણેરે,
 વત્સોની બલિનદમા ગણતરી કાહ ટાણુ ડાણો ગણેરે ?
 હે યુધિષ્ઠિર ! એમ કોધી ચંદને, રાજ બણી બેઠનેરે,
 અટાનક બળે ગણે નહિ જરી, બદીતણી મોઢનેરે ૭૮
 છે મોગે સુરમા પુરદર જગો, ગગા નદીમા જશીરે,
 તેવા મેઢ તમો સદા રૂપ વિષે, રેહ એકરૂપે વતીરે,
 આજા ઘો હીણુ બદીને મુજથકી, વાદે વદે આજથીરે,
 હાર ૬ જળમા ફૂંચુ, છતુ જદા બદી અહુ રાજથીરે ૭૯
 મોટો બદીની માથ વકી નળો લા, રોજો રહે શાત પુરે,
 તુ બોલે વદનેથી ઉત્તર દઈ, આજે વિના જાન હુરે,
 હું મોહુ વધ તુય ઉત્તર અ-યા, મીને ન મર્ય મરેરે,
 આ વન્દિ ઝગતો અટે અમુ નરી, છૂટે ન મે તુ ડરેરે ? ૮૦

બદી-આ બદી ડરતો ન ાઈ દિજથી, જાનો મમુ ના ભમોહ,
 પૂછુ ૭ મય તુજ ઉત્તર અ-યા, જો જાન દેરે વમેહ,
 મે છે અતિ સ્વેતત્રેતુ સુણતા, વકી વદે મોથી દેહ,

અપ્રાવક-આ વન્દિ વિમ તુગમેહીણુમતિ, વામે શીધોટોની મેહ ૮૧

બદી-મદી મેહ મતિમાન ઉત્તર કરે, આ પ્રશ્ન મારાતણાહ,
 તો ૮ જાણુ તમે ખરા દિજમાણી, બોલ્યા વિરે ના મણાહ,
 બીજને પરમાથ અગિ ભગ દે ઉમદી પોતે બળે છે,
 તેવા શુદ્ધ પ્રકાશ ધ્રિય કરે, જાતે પ્રમાણી ગણે છે ૮૨

તે શુદ્ધ વળી જેમ છદ્દ હણતો, શત્રુ સુ આપનાહ,
 તેવા તત્ત્વ હણે મતિ નન ગણે બીજે વશ માપનાહ,
 પામે છે યમ જેમ પિતૃ નિમથી, શુદ્ધ તણી પ્રાણનીહ,
 પોષીને વિરો મકી શરીરને નિત્યેજ સબાળતીહ ૮૩
 જે એવું વિણી શરીર મુખી છે, તે તો મનિના વતીહ,
 ડીને નિયમે અહે મતિ મદા, છે શુદ્ધિની રી મતિહ,

મારે જાગ્યેત સ્વપ્નમાં મનિ રહી, તત્વોદયે તો વચીજ,
સ્વપ્નમાં અતિ રૂપથી લહું અમે, તત્વો અનેકે કસીજ. ૮૪

અષ્ટાવક—અષ્ટાવક કહે પુરુષ તથા, છે અગ્નિ મિત્રો બહારે,
સાથે નારદ મુનિ પર્વત મુનિ, કેવા ફરે ના કળ્યારે ?
અધિનિતનુ જોમ એ ગળી ફરે, તેવા કહું એ જણારે,
ચિદામાસ સહિત બુદ્ધિ જીવ જો, સાથે ફરે છે ઘણારે. ૮૫

એ બુદ્ધિરૂપી જીવ અંતરમણિ, આત્મા ઘણા મિત્ર છે,
આત્મા તેહ સ્વતંત્ર બદીજન છે, હાવાં શું વિચિત્ર છે;
બુદ્ધિ તો પરતંત્ર છે પણ વદુ, તેની ગતિ મદા ગતિરે,
એ એકે રથ કામિની નર વિના, ચાલે નહીં રે રતિરે. ૮૬

બ્રહ્માના નિયમોયકી ધમ બને, મમાર સિદ્ધિ સદારે,
તેને તત્વ ગણો કથી રીતિયકી, જૂઠું ન જલ્પો કદારે;
બુદ્ધિ કેવળ તત્વ કેહ નવ નબે, મારે મતે તો જસારે,
જોસો અન્ય હવે હું ઉત્તર કરે, ચાલો દેહ થકી પસારે. ૮૭

બંદી—બંદી કેહ જીવ દેવ પિતૃ મનુષ્યે, જન્મે સુકર્મોવતીજ,
પાપે પ્રજા પશુ પતંગ રૂપ લે, નહીં પડે મદામતિજ !
મારે વેદમયી કહે કરમનું, મોહાપાત્રું મર્વથીજ,
સંન્યાસી વિષ્ણુ આશ્રમો ત્રણ બાણું, કર્મે ગતિ મર્વથીજ. ૮૮

બ્રહ્મ ક્ષત્રિય વૈશ્ય વર્ણ ત્રણ એ, ત્રિ કર્મ આધે મળીજ,
એવાં ત્રિ મવનોરૂપી કરમથી, અગે બને માદ જળીજ;
જાણે જીવ સુસ્વર્ગ નહીં વિચ રેહ, પૃથ્વી પડે કર્મથીજ,
તેથી તત્વ મદાન કર્મ મણિયે, માનો તમે ધર્મથીજ. ૮૯

ચાણે જાગ્યેત સ્વપ્ન સુષુપતિની, કર્મોયકી પ્રાપ્તિજ,
અંગીકાર કરો તમે જીવ મુનિ, છે તેની કર્મે મનિજ;
માનો આપ તદા અમો પાપ કદુ, કર્મો રૂઝાં સર્વથીજ,
તે ગંગા યમુનાથકી અધિક છે, બીજાં મદાપર્વથીજ. ૯૦

અષ્ટાવક—અષ્ટાવક કહે જીવો અસત છે, જોહ્યું તમારું નકીરે,
બ્રહ્માના મને ગણે મતિ મદા, મંન્યામથી રેહ ટકીરે;
છે કુટિયક હંમ નિષક્રિય ને, જોયો વળી ભેદ આરે,
નામોઆર મુનિ કહે જહ્નુદેહો, ભાળે ન શું વેદ આરે. ૯૧

સંન્યાસાશ્રમ વર્ણુ ચાર ધરતી, જાતી ગ્રહે મર્ચદારે,
 સુમાની તથુ જગત્તાદિ સ્થિતિમાં, વામો વમે છે સદારે;
 નામે તેજસ વિશ્વ પ્રાજ મુનિ કેદ, તેથી કરું બિન્ન ચુંરે ?
 અંતયાંભી વિરાટ સૂત્ર વદ્યું, તુર્યા ત્રયી છિન્ન છેરે. ૯૨

સાક્ષાત્કાર કરાવતી તથુ નહીં, સ્થિતિ ધરે ચારથીરે,
 એને જે બતલાવના મુનિ મદા, બાપું અમે મારથીરે;
 માત્રા અર્ધ અકાર ને અવચયે, જાતી ગ્રહે મૂકતીરે,
 છે ઉકાર મકાર ને પ્રણુવથી, બીજી વળી જૂદતીરે. ૯૩

પશ્યતી મજી મધ્યમા વર પરા, છેલ્લી ગળે વેખરીને,
 વાણીના વર બેદ બંદીજન રેદ, ચચ્ચારમાં વિસ્તરીને;
 કેદવાયે નવ નવ કર્મ તત્વ જરિયે, બાપો વિચારી કરીને,
 તત્વજ્ઞાન બળે મળે મુજ મને, તો દુઃખ મળ્યો તરીને. ૯૪

બંદી-બંદી કેદ તવ ગાર્દપસ અગની, બીજા વળી ચાર જે છે,
 દક્ષિણાગિ અને મુસબ્ય અગની, બાપો ન નિર્ધાર એ છે ?
 છે ચોથો વર આવસથ્ય અગની, સાચો વિગે સાખ છેરે,
 દાયાં પંગમ નામ આદવનીયે, તાર્યા તર્યા લાખ છેરે. ૯૫

વર્ણુ આકૃત પાદ પંચ મળી રેદ, છંદઃ બળે પંક્તિ તેજ,
 વાણી વેદતણી ન સંશય જરી, બાપ્યા અમે બક્તિએજ;
 અસિદ્ધોત્ર પશુ અને વળી બીજાં, મોખાદિ નામે કહુંજ,
 ચાતુર્માસ્ય મુદ્ધાં પૂર્ણમહિના, એને સુખી હું રહુંજ. ૯૬

જાનેદ્રિય બલેજ પાંચ મુનિઓ, કેદ વિગે પાંચ છેજ,
 માદ બૂતોયડી દેદમાં વળી રહી, શીશી વદું આંચ છેજ;
 જ્ઞાન પ્રાંતિ વિકલ્પ ઉધ ચગુરે, પાંચે સ્મૃતિ છે ખરીજ,
 ગિખાઓ અભિધાન છે નિગમમાં, સંને ન રાખો જરીજ. ૯૭

સાસ્ત્રોમાં વળી જ્ઞાન ઇંદ્રિય કહી, પાંચે પૂરી પાળીનેજ,
 એ વિગે સમુદાયને ઋત કલે, શુદ્ધિ બાળી બાળીનેજ;
 નિદ્રામાંદી સમાધિ અંતરગણી, બાવે બળી રેદ કહુંજ,
 તેથી તુરિય તત્વ હું નવ ગણું, પંચેંદ્રિ તત્વે લહુંજ. ૯૮

અષ્ટાવક બળે છથી સદુ બને, પાંચે ન ચાયે જરીરે,
 અસિદ્ધોત્ર ગ્રહે તદા સુરભિ ઘો, મપ્યા છ પૂરી કરીરે;

વેદે ઝોમ ક્યું ન સંશય જરા, રાખીશ તું તો કદારે,
 ને સંવત્સર કાળયક ગાળીને, સંખ્યા ઝાતુની સદારે. ૯૯
 યાશે તે પણ જાણુજે નકી છની, નક્ષત્ર હાવાં કદુરે,
 છે સંખ્યા કૃતિકાતણી પટ સદી, સાધસ્ક પગે સદુરે;
 વેદોમાં વદિયાં છ જાણુ જરૂરે, જ્ઞાનેંદ્રિ પાંચે ગણેરે,
 તો જાણે મન ક્યાંદી બંદીજન કેહ, તત્ત્વો તપાસ્યાં બળેરે. ૧૦૦
 જ્ઞાનેંદ્રિય ન પાંચ તત્ત્વ બનનાં, તારે મને તો જરારે,
 થાયે છે પટ તેહ તો મન મજ્જે, જોડા ન થાશે ખરારે;
 અંતર્ભાવ બણે મમાધિ ઉધમાં, તે જોડુ છે સર્વદારે,
 નિદ્રામાં નવ સુખને અનુભવે, કે દુઃખને દોહ કદારે. ૧૦૧
 ગાજે મેઘ અપાર શૂન્ય શિખરે, યોગી સમાધિ ધરેરે,
 આત્મા વિઘટ ૩૫થી ઝળકીને, આ હું મુખે ઉચ્ચરેરે;
 થાયે દર્શન બ્રહ્મતું મન ગમ્યુ, સાચી સમાધિધારે,
 અંતર્ભાવ સમાધિનો નવ તદા, જોડું ન રેહશે ટકારે. ૧૦૨
 માટે છે અભિમાની તુરિયતણો, નકી સમાધિ વિગેરે,
 સુપુત્રિ સ્થિતિ માંદી ઇંદ્રિય તથા, ખીજું કશું ના દિમેરે;
 તે તો છે મન જાણુ તું લય બને, એ બે અમારે મતેરે,
 માટે જ્ઞાન અભાવનો નકી જૂદો, ચૈતન્ય કર્તા છતેરે. ૧૦૩
 બંદી-બંદી કેહ મન પાંચ ઇંદ્રિય મજ્જે, બુદ્ધિ ગણો સાતમીજી,
 એ સાતેયકી જેહ તો નિપજતું, કેહતાં રહેશે ગમીજી;
 સાતેથી વિષયો મુસમ ગણતા, યોગી મુનિ ધ્યાનીઓજી,
 નામે આમ્ય વિગે મણે સદુજનો, મોટા મહામાનીઓજી. ૧૦૪
 એ સાતે યકી શું વળી નિપજતું, તે આજ કેહવું પડેજી,
 સાથે જો પરલોક સાત વિષયો, તો વન્ય નામે અડેજી;
 થાયે છે વિષયોજ ચૈદ ગણતાં, એ રીતથી તો સદાજી,
 આસક્તિ વિષયો વિગે પુરપની, આમી પશુ તે તદાજી. ૧૦૫
 આસક્તિ વર વન્યમાં પુરપની, તે વન્ય કેરો પશુજી,
 એ સાતે મળી જીવને વિષયમાં, રોકે ન કેહવું કશુંજી;
 એ આસક્તિથી જીવ આતમરૂપને, ભૂલે સદા સર્વદાજી,
 માટે ઇંદ્રિય સાત તત્ત્વ મુનિ દોહ, જૂઠું ન જલ્પો કદાજી. ૧૦૬

માફી ઇંદ્રિનો તમે ભિન કહી, આત્મા રૂપે ગાઓ છોજ,
ખોદું છે મુનિ તેહ તો કહું અમે, ભૂલી તમે જાઓ છોજ;
સાતે તારવડે વીણા રવ કરે, સુખી રહે સર્વથીજ,
આત્મા તેમ અનુભવે સુખ સદ, ઇંદ્રિય સાતે વતીજ. ૧૦૭
રે તેથી નવ ભિન્ન ઇંદ્રિય થકી, આત્મા અમે માનતાજ,
તેનાં કારણ છે ઘણાં મુનિ મદા, સુણી ન ભાગી જતાજ;
ઇંદ્રિયો નવ જો કરે મુનિવરા, વ્યાપાર મોટા ધજોજ,
તો કર્તાપણું કેમ ચેતનપણુ, આવી વમે તે ભણોજ. ૧૦૮

અષ્ટાવક-અષ્ટાવક ભણે તદા શણુતણા, સત્રે બને શુણિયારે,
સખ્યા આહતણી ગણો મુનિવરા, માપો ન શું સુણિયારે;
ધારે છે અતિશે પદારથ જશા, સાતે તસ્થાં ધારજોરે,
મેળો તે વિચ એક બદીજન જો, નામે અહંકાર જોરે. ૧૦૯
તો તે આહ બને અનંત વિષયો, ધારે ભલી રીતથીરે,
આઠે ઇંદ્રિય રૂપ પાદ્યકી એ, ક્યાં ક્યાં ભમે પ્રીતથીરે;
દેશો સૌ વિષયો રૂપી લહી કરી, આત્મા કરે છે કશુંરે,
મારે દૈત રૂપી હરિ શરભ થે, નિશ્ચે મને એ વશ્યુરે. ૧૧૦
આત્મા આહ કુપાસના થકી સદા, બધાઈ રેહ છે ખરેરે,
આત્મા ઇંદ્રિય બાધતી ઇમિ બણે, શાસ્ત્રે પુરાણે ચઢેરે;
આઠે ઇંદ્રિય અદકોણુ થઈને, અજ્ઞાન રતભે ચડેરે,
બધાએ પુરૂષો પશુ થઈ સદા, કે આહ મોટે પડેરે. ૧૧૧
આત્મા તેથી ન ભિન્ન કોઈ કળતું, તોયે બણુ બેદ આરે,
સુધુમિ સ્થિતિનોજ સાક્ષિ શિવ છે, છોટો નહીં છેદ આરે;
જૂહો ઇંદ્રિયથી તથા જીવથકી, આત્મા તમે તો ગણોરે,
જો છે જ્ઞાન ધની સુચેતનમણિ, ઇંદ્રિ અપેક્ષા વનોરે. ૧૧૨

બદી-ગોદયો બંદી પિતા પિતામહ તથા, નામે પ્રપિતા સદાજ,
પૂજે રોજ ઉગતત્વા બણી તમે, મત્રે થઈને મુદાજ;
અકેકા પિતૃને તમે યજનમા, ગોવાવતા મંત્રથીજ,
મામીધેયની નામ અગ્નિ કરવા, જાઓ ત્રણે તત્રથીજ. ૧૧૩
તે મંત્રો નવ યાય આવૃત્તિ કર્યે, બીજું જતાડુ તનેજ,
નામે જો જૃહતી સુજદ બણતા, વણું નવે તે બનેજ;

તેવી તો પ્રકૃતિ મદા ગુણધરી, પૂરે પૂરી છે બરીછ,
 સાત્વિકે વર રાજસે વળી વસે, જે તામમે તો દરીછ. ૧૧૪
 તે ન્યૂનાધિક કે સમાનપણથી, સ્પિટ રચે છે સદાછ,
 એ ગુણો ત્રણના મુબેદ નવ જે, યુગ્યા તમે સર્વદાછ;
 અંકો બે ક્રમથી ઉચ્ચા નવ મળી, સંખ્યા ન સેદસે મળેછ,
 થાયે અંક અનેક રૂપ ગણતાં, તેવી ન માયા કળેછ. ૧૧૫
 માટે કારણ જગતનું પ્રકૃતિ છે, જે નિલ રૂપે મદાછ,
 તેથી દૈત દરે અર્ધ મુખ કહો, ખોટું ન આસે લદાંછ;
 જે અદૈત રૂપી મદા ચરબથી, બે સિંહ મોટા મરેછ,
 નાના બાળક પશુમાં સમજાવી, જ્યાં ત્યાં મુખે ઉચ્ચરેછ. ૧૧૬

અપ્રાવક-અપ્રાવક કહે સ્ત્રીઓ ગરબને, મામો દગે ધારતીરે,
 ધારે તેમ દશેષ ઇદ્રિય મળા, બાપુ બહા બારથીરે;
 જીવાત્મા કરતી અમગ દશ તે, ધારી અલકારનેરે,
 સ્વાધીને કરી તે પછે વિપવના, મુખે ગ્રહે મારનેરે. ૧૧૭
 જીવાત્મા પશુ તોય એકજ રૂપે, વિભૂતિ બેદે ચક્રીરે,
 કેા માયા બળથી હજાર સ્વરૂપે, દર્શે બાણું હું વક્રીરે;
 દર્શે વિશ્વરૂપે કશું નિગમમાં, તારા સમા બૂલતારે,
 જાણી અલ ન ઉપદેશ કરતા, તે નર્કમાં ખૂલતારે. ૧૧૮
 છે સંખ્યા અતિગે ન કાંઈ સમજે, જાણે ન કેહ કોઇનેરે,
 વિદ્વાનો વર જાણતા કથી રીતે, દાખુંતથી સોઇનેરે;
 રૂપાની બ્રમણા છીપે વશી રહી, દેવેશ કે દેવનેરે,
 છીપજાન ન થાય બે જનમમાં, સેવે ગમી સેવનેરે. ૧૧૯
 છીપજાન થયે બૂલે બ્રમ નકી, અજાની શું શું લહેરે,
 માયાએ કરીને અનિર્વચનિયે, બે રૂપ દેખી રહેરે;
 માણે અલ જદા તદા નવ જરા, સંગે રહે ચિત્તમાંરે,
 મિથ્યા દૈત કહે ગુરુ વર મળ્યો, આંતિ ન રેહ ચિત્તમાંરે. ૧૨૦
 સાક્ષાત્કાર થયે ન બંદીજન તે, તારા સમુ ખોલતોળે,
 બાળે દૈત ત્રયા અસંગ શિવ કેહ, અદૈતમાં ડાલતોળે,
 જાણે છે નૃપ આ અમો થકી સહ, આનંદ પામે મનેરે,
 જાણે હાર યથે કુળદીજનની, તોયે ન વારે તનેરે. ૧૨૧

કેવિ-એવે તૃત્યતથો સમો સમજીને, ગંધર્વ આઘ્યા કરે સ્તાં,
વાહંત્રો નરધા મૃદગ કરમાં ડાડાડિડે તે ભણે સ્તાં;
વાળે ઘૂધરી પુંશ્વલીપદધકી, રાળે રૂપાળી બની છે,
ગાળે વાદ ગમ્યા નહી, વરનરો લાળે મહા ને ધની ને. ૧૨૨
વિશ્રાંતિ લઘુ દ્યો તમે દ્રવ્ય જણ્યા, ભાખ્યો મહાભૂપતિરે,
અષ્ટાવક વદે ન યાક અમને, રૂંધાધ બદીમતિરે;
વાદ તૃત્ય ભલે કરે નહિ કરી, પીડા અપીડા મનેરે,
વારૂં હું શિવ રૂપ જગત સહુને, કીડા અકીડા તનેરે. ૧૨૩

રાગ આલતો.

સાંભળી ગાયક તે, સુઅદાયક તે, દ્વિજ લાયક તે, ગાય પછે,
દોરી કે ખેંચે, સાકર વેદ્યે, લગ્નિને લેલ્યે, ગાન ગણે,
તાળી કે પાડે, સ્વર કે કાહડે, આવે આડે, નવ કેાઈ,
પદ પૂરૂં છોડ્યું. બધન તોડ્યું, જાતે જોડ્યું, મળી ધોઈ. ૧૨૪

પદ.

અરીહાં ! અરીહાં ! અરીહાં ! ત ત થૈ ! ત ત થૈ !
થૈ, થૈ ! રે તન તન તનક તથ થૈ થૈયાં.
રે તનક તનક તા થૈયાં, હાં હા, તા તા તા તા થૈયાં;
છે છતનાં છોઈં છૈયા, આખર રેલશે આ ડૈયાં. તનક૦
ઠીક થનક થનક કર અહિયાં, પણ છેલ્લે એસે બૈયાં;
છે ધગ ધગતી આ ધૈયાં, વુ જાણ્ય જીવાની ગૈયાં. તનક૦
નરખે હરખે સુત ગૈયાં, ઉછળે હૈયાં અતિ હૈયાં;
રે ભાગી નાર બલૈયાં, રે ભુડી રૂડી બલૈયાં. તનક૦
શાં છેલડી જોય છેલૈયાં, શાં ઝબકાર વિચ્ય ઝલૈયાં;
ગધવોનાં ને છૈયાં, તે જાશે ગાશે તૈયાં. તનક૦
સારિગમપધનિસા સૈયાં, સાનિધપગગરિસા કૈયાં,
સાસારિગમપધનિ શૈયાં, ધમ જીવાનિ એહ ગૈયાં. તનક૦
પ્રેમાનંદ પ્રભુ એ લીલામાં, ફૂટી ગયાં સૌ હૈયાં;
રૂ પ્રેમે પૂરાયાં હૈયા, લીલાં પીળાં નવ લૈયાં. તનક૦
૩૧

૫૬-ખાંરીદો.

સસાર રૂપી તતુ પ્રમાણુ, સ્ત્રી વહન કાંઈયો છે અમણુ;
 સાળની ડોકડી પ્રેય જેમ, સંમાર મધ્ય ગૂંચાય તેમ. સસાર૦
 ક્ષેત્રગને સુપ્રકૃતિ અપાર, બાધે તમે તનેજ પરિવાર;
 ક્ષેત્રભૂત થઈ પુરૂષ જાય, ક્ષેત્રગ રૂપ લઈ માર ખાય. સંસાર૦
 જ્ઞાની તદાપિ બંધાય સોય, માની કદાપિ માને ન કોય;
 કૃત્વા કરાળી પ્રકૃતિ તુ ધાસ્ય, માયા એહી કમાયાજ માસ્ય. સંસાર૦
 માટી વિષે ધડાઓ મમાય, સતાઈ રજે ગુણમાં લપાય;
 ઈંદ્રિયો તણી મૂરતિ સમાન, મૂર્ખ માનતા માયા મહાન. સંસાર૦
 આ દેહયત્રી જૂ લીખ થાય, સાગે તથાપિ મન ના મુઝાય,
 જે પ્રેમયત્રી નારી તુ થાય, સે છોકરડે ઉઠતી ન લાય. સસાર૦

રાગ ચાલતો.

ધમ ગાઈ નારી, બેડી મારી, જોતા ધારી, મનમારી,
 સમન્થા સુવિચારી, નવ અવિચારી, કેદ આચારી, ઉચ્ચારી;
 બદીજન તારી, વાણી બારી, વિચ આવારી, લે શારી,
 વધી માહ પારી, ભાખ્ય મમારી, સાખ્ય વધારી, જે ધારી. ૧૨૭
 અષ્ટાવક-વધી કેહ બદી, બોલો દદી, થઈને રૂંદી, આજ તમે,
 ઉત્તર તો દીજે, જ્યમ મન રીઝે, વહિ સીઝે, તાપ શમે;
 બદી ન અમણા, તમને જણા, બાબો શાણા, જે પૂછું,
 આ જળમાં જશે, તવદીન થારો, જળમહિ ગોધા શો, સામો છું. ૧૨૮

છંદ.

બંદી-બંદી કેહ અગિયાર વિષય સદા, સુખી કરે જીવને,
 જાનેદ્રી વર પાંચ, પાંચ વળી જે, કર્મેન્દ્રીથી શિવને,
 જુલાવે મન એકને દશ મળી, ધારે પછે તે કશું,
 બાધે ગૂંચવી બધને મન ગણે, આ જીવ રૂપી પશુ. ૧૨૯
 ઈંદ્રિયજન્ય વિષે અનુભવ થકી, એકાદગે થાય જે,
 છે ગોકાદિક દર્પ એક દશને, ના કિમ ખીડે કાય તે,
 દેવોને દુષ્ટ દે, મનુષ્ય તવ શુ, લેખે મહા પ્રાક્રમી,
 આત્માબધન છે અસંગ નહિ તે, પ્રત્યક્ષ રેખે શમી. ૧૩૦

અષ્ટાવક-અષ્ટાવક ભણે ગણે નહિ જરા, સુઉત્તરો આપતા,
 બારે સર્વ બને ન એક દશથી, ફૂડાં રહો કાપતા;
 જે સંવત્સર બાર માસચકી છે, બારે ચકી શું બને,
 જે છદો જગતી બને જગતીમાં, પાદો તું બારે ગણે. ૧૩૧
 છે મેવત્સર છંદમાં જગતી જે, તે અક્ષરે ના અડે,
 બુદ્ધિ અદ્ય ન ભણુતા બિનપણું, તારા સમા તે ખડે;
 તેવો ઇન્દ્રિય એક ને દશ ચકી, આત્મા સદા બિન્ન છે,
 ભણે મદ્ભતિ ન તેહ કદિયે, શું બિન્ન શું છિન્ન છે. ૧૩૨
 ભણો જે વિધિ દ્વાદશાહ મખનાં, કાર્યો અતિશે વડાં,
 છે આહર્ગણુ નામ કર્મ ચકી એ, દટાંત શ્રેહ જે વડાં,
 તેવું કારણ ઇન્દ્રીયું શિવ નકી, જે અન્ય હાવાં કહું,
 આત્મા રૂપનું ધ્યાન જેહ કરતા, શું શુ કરે તે સહુ. ૧૩૩
 શ્રવેને પરબ્રહ્મનું પ્રકટવા, માહયાન તો સર્વદા,
 શાં શાં સાધન બાખિયાં, નિગમમાં ભણ્યાં ન તે તો કદા;
 જે તે બાર કલાં હવે ગણુવું હું, શ્રેહ વાય તો લે ગ્રહી,
 બ્રહ્મચાન મળે તે શાસ્ત્ર ભણુવાં, આચાર યુક્તે રહી. ૧૩૪
 ત્રીજું મલપણાથી વર્તન કરે, રોષે બધી ઇન્દ્રિયો,
 પોતાના ધર્મે વમે નહિ બીજે, જે રાધ કે મત્રીઓ;
 ભાગે. જે અસુચા તદા હરિ મળે, લજ્જા ધરે લોકની,
 રહેવાં દુઃખ તજે કુસુમ સમયાં, પીડા તજે શોકની. ૧૩૫
 સાધે યજ્ઞ સુદાન દે અતિ ધણાં, ધૈર્યે વસે તે સદા,
 મેવે જે ઇમ રોજ તે તરી જતા, આ બારથી સર્વદા;
 એવાં કારણથી અસંગ શિવ છે, જે ભણુવો દોહિલો,
 અંત-કર્ણુ સુશુદ્ધિથી યજ્ઞ જશે, બદી હરિ સોહિલો. ૧૩૬
 બદીને અતિશે વિચાર કરતો, બાળી ભણ્યો ભૂસુરી,
 પૂછો જે પૂછવું મુગાં ક્યમ તમે, છાના છપ્યા માહશૂરી;
 હાર્યા કોહ તવ આ તપે તતડીને, અગ્નિ મહા જ્વેરમાં,
 નાપુ વાર ન લાગશે પળ ધડી, વૂટયા તમે તોરમાં. ૧૩૭

બંદી-બંદી કેહ મુખ મ્હાન રૂંધણુવતી, વાણી દયાવી અતિ,
 મળ્યુ આ જળમાંજરો લધુવથી, શુંચાય તેજે ગતિ;

બોલો બાળક બારથી સહુ બને, તે વ્યર્થ આજે કંઠે,
 દિવિ-બોલી બૃગિ બાળી જુએ અમુગ્ધજે, કેદ ચિત્ત ગ્રેણે રૂં. ૧૩૮
 કોપાકાંત થયે ન સૂજતું કંઈ, બે અંગુલીથી ગ્રહાં;
 ચક્ષુ તે પણુ આપતાં નવ કંઈ, કેદ જ્ઞાન વારિ વહાં;
 એવે સૂઝ પડી વધો ગરજને, કે લોક મોટે દર્યા,
 વાર્યા સર્વ વિવેકથી નૃપમણિ, શા બોલ ચિત્તે વસ્યા. ૧૩૯
 બાપું તે હું યથામતિ સહુ કને, બંદી વધો તે સભા,
 બંદી-બોલ્યો બંદી તિથિ ત્રયોદશી તણી, છે શ્રદ્ધ તિથ્યે પ્રભા;
 પાતાળો ગ્રહી સાત પૃથ્વી ૫૮ લે, તો શ્રેષ્ઠ તે તેર છે,
 તોયે તે મત મુનિને નવ ઠરે, બાપુ કશો ફેર છે. ૧૪૦
 કાળાદિક વિદેશથી નિરખતાં, કેદ ચિત્ત શુદ્ધિ નહીં,
 દાખે સલયુગે સુમત્ય જનમાં, કેદ ચિત્ત શુદ્ધિ સહી;
 આ કાળે કયમ તું બણે ચિત્તતણી, શુદ્ધિ બને સામટી,
 બ્રહ્મજ્ઞાન મળે નહીં વદુ અમે, છોડું ન જાયે લટી. ૧૪૧
 તું નિઃસંગ સદાશિવ મહા, કેદ ચિત્તશુદ્ધિ વિના,
 થાયે પ્રાપ્ત કદા સદા સરવદા, જો જો વિચારી હીણા;
 જો ફૂલાય વૃથા કહે શિવ-જો તે ગૂંચાધ બંદીમતિ,
 બોલાયું નહિ કાંઈ કે હમી સભા, હા હા હી હી એ અતિ. ૧૪૨
 દેખી પત્રગ સાણસે પકડિયો, કોહ કોણુ રીજે નહીં ?
 દેખી બ્રાહ્મણધાતીને દુખ વિષે, કોહ કોણુ ખીજે નહીં ?
 દેખી ગૌહણુનારને દુઃખ થતું, કોનાં નેન બીજે નહીં ?
 દેખી બંદી દુઃખી, દુખી દ્વિજ મહા, કોહ કેમ રીજે નહીં ? ૧૪૩
 હાયોં હાર થઈ ! બણે નર મળ્યા, વારે વિદેહી ધણા,
 મુણે જ્ઞા જન લાંહી તો હરખમાં, શખ્દો પ્રધાનોતણા;
 અષ્ટાવક-અષ્ટાવક ઉભો થઈ તવ બણે, શાંતિ ધરે રે જરા,
 અર્ધો રસોક પૂરું હું બંદીજનનો, જોગે ન તે આ ધરા. ૧૪૪
 કેદ છે લોભચ રાયને, વકિ તવ ગાથ સભામાં વદે,
 જો સાચું કંઈ સર્વ હું તુજ વધું, મૂઓ તું તારે મદે;
 અગ્નિ સૂર્ય તથા સમીર બિન છે, સર્વે પદાર્થોયકી,
 છે આત્મા દશ ઇન્દ્રિયો મનચકી, બૂદો સુવેદો નકી. ૧૪૫

બુદ્ધિથી પણ છે જૂદો વળી જૂદો, તે છે આલકારથી,
તોયે તે વિષયેક્રિયજરપને, મળધના સારથી,
નિત્યે તેહ અનુસરે વિષયમાં, માટે અસગી કરે,
બુદ્ધ્યાદિક તણાજ સગ શિવને, સગી સમે તો કરે. ૧૪૬
માટે માણસ બુદ્ધિ નિર્ભગ થવા, ઉઘોગ સાધો સહુ,
ના ઉદાસીન કે યગો વરમતિ, આચી પ્રતીતિ કહુ;
પૂર્વે ધર્મ કહ્યા સુદાદશ અમે, તે સાધનો તેરને,
રાખે ઇન્દ્રિયના વિગે ચકી મદા, ફેડી ફડા ફેરને. ૧૪૭
એની રીત નિવૃત્ત જો થઇ તમે, ધર્મોદિ સાધો બદા,
થાતા જ્ઞાન ન સશયો કઇ ધરો, સાચે પથે જો વળ્યા;
બુદ્ધ્યાદિ વિષયોની નિવૃત્તિ થશે, કે દૈત નાશી જશે,
અદૈતે શિવ કેરૂ દર્શન થતા, ખાતિ સમૂળી ખમે. ૧૪૮
જાણ્યું એ પછી દેશ કાળ મનથી, લાગે અપેક્ષા વનો,
આ છે કાળ ન અન્ય કોઇ મમજો, જ્ઞાની સુધ્યાની બનો,
જ્ઞાન પ્રાપ્ત કરો ન કાંઇ ગણતાં, સન્નિયત આનંદનુ,
જાણો નિર્ગુણ બ્રહ્મ આ બવનમાં, ચાલે ન જ્યા મદનુ. ૧૪૯

કવિ-કેલતા લોમશ રાયને. મદમતિ બદી ન જોવું જુએ,
કાયે કપ થયો ન જપ વળતો, કેલ કોક શેણે રૂએ ?
ના વકીતણી વાણી ખડિન બને, મશે પડ્યા કે ખુએ,
જો જો દીન ને દીન બની હવે, જો જો અશ્રુ એ લુએ. ૧૫૦

ગૂગા આલતો.

હાર્યો લાંબદી, ગતિ થઇ મદી, મતિ બનિ મદી, દીનરે ફદી,
વકી થઇ હદી, હરે શિવનદી, ચાખો ચદી, હવે જન વદી;
યે અતિ આનદી, મોટા દદી, દીધી દદી, ચૂંધને છદી,
મતિ ધરી તે ખદી, પૂરણ પડિત, રમણ નરદી, જતી જદી. ૧૫૧
લોકોએ સારી, વાણી ઉચારી, અપરમ પારી, આ વારી,
કેલવા મતિ મારી, જતી હારી, મદત વિચારી, લે ધારી,
હુંછુ અવિચારી, નહિ આચારી, જોભો હારી, મન મારી,
રસના રસ સારી, લે ન સમારી, કવિતા મ્યારી, મન ખારી. ૧૫૨

વલણુ.

કવિતા ક્યારી ખારી મારી, ક્યાં બ્રહ્મ જળા'મીઠું વમે રે;
પ્રેમાનંદ ધન જૂથા જાતાં, અજ કેઇ પેરે થશે રે. ૧૫૩

કંઠવું ૧૪ મું-છંદ.

જો ભગીરથ ભૂમિમાં, નૃપતિ મનાઇ ગયો મહા,
સ્વર્ગ માંહિ સુરેન્દ્ર ગો, મતિમાન આપ થયો મહા;
પુણ્ય એ ઋણ પંચનું, કરી સિદ્ધ મિદ્ધ હવો મહા,
તે વિધે ઋષિ તો તર્થો, થઇ દેવ દેવ નવો મહા. ૧

રાગ સૌરઠની દેશી

લોમશ કેહ, સુણુ રાય, પચ ઋણુથી જે જન તર્થો;
તે સુખિયારો થાય, પ્રભુને વસ્ય તેણે જ્યાં કર્યો. ૨
દૂરથી દુઃખ પળાય, સુખ સપત્તિ સાંપડે;
મોટો છે મહિમાય, બ્રહ્મભુવનમાં જઇ અડે. ૩
જે ચૂક્યા એ લાહવ, નરક વિષે તે જઇ પડ્યા;
પાંચે પરિયાં સાવ, પાડે પિતૃ નાકે ચડ્યા. ૪
અજાત અરી કેહ દેવ, બદીજનનું શું હતું;
સાધું રૂડી સેવ, અધુના નવ કેહશે નવું. ૫
લોમશ કેહ નૃપ જોજ, નહીં કયા ખીજી કયું;
પાંચે ઋણુનું તેજ, પોહ્યે નહિ અરણી મયું. ૬
બંદી જન હાર્યો જ્યાંય, કે વાપે વાતો થઇ રહી;
રક્ષક રોકે શું સાંચ, મેદનિ સહુ જોવા ગઇ. ૭
દશાંશ ભાગી ભૂપાળ, મારી કાઢે તે કદા;
હુડી ખાય કરાળ, રૈયત મારે તે સદા. ૮
આખ્યા આસન માન, પોહ્ય્યાં તે પૂરાં કર્યા;
પ્રાણુ પ્રજા મેમાન, નૃપ સમજ્યો પરિયાં તર્થો. ૯
લાગ્યા બ્રાહ્મણ પાય, અષ્ટાવક કને 'જઇ;
શૂદ્રાદિક ગુણુ ગાય, પીડા પરિ સહુની થઇ. ૧૦
હંચા કરી કરી હાથ, હંચા ચઢી જોતા ધણુ;
નુહ્યા ત્રિભુવનનાથ, વઢી રાખી ન તે મણુ. ૧૧

- મોટા મોટા મુન્ય, કરજોડી ઉભા રહ્યા;
પવિત્ર પામ્યા પુણ્ય, તાપ ઉતાપ તનથી વહ્યા. ૧૨
- વક્રી બોલ્યો બોલ, પડિત પૂરાને હણ્યા,
તોયો તેનો તોલ, શૂદેવ શુ એણે ગણ્યા? ૧૩
- જળમા નાખ્યા જેમ, બ્રાહ્મણ બદીએ બહુ,
બદી નાખો તેમ, એ પ્રિય માફ કરે સહુ. ૧૪
- અગ્નિ વિષે મુનિદેવ, નાખો નાખો નીચને,
તો માધી દિજસેવ, તરિયા વૈરી કીચને. ૧૫
- મૂળે બ્રાહ્મણ બાધ, આજ્ઞા હવી અવનવી,
સુણતા ઉઠ્યા ધાધ, કૌવિદ જાણે તે કવી. ૧૬
- માર્ગો જેના બાપ, તાપ ધરી તે ઉઠિયા,
બદી કેહ દુખ કાપ, વક્રી આ જો રહિયા. ૧૭
- તુ પાળે તો પાળ, વાણી સુણીને માહરી,
યા મુનિ તુજ કૃપાળ, પૂજ કર હું તાહરી. ૧૮
- વરણતણો હું પુત્ર, આબ્યો પિતા વેણથી,
પાતાળે ધર મત્ર, છૂટું જે દુખદેણથી. ૧૯
- યત કરે મુજ તાત, દિક્ષા દ્વાદશ વર્ષની,
તેથી બ્રાહ્મણધાત, મેં ચિત્ત ધારી હર્ષની. ૨૦
- વાદ વિવાદ વિશેષ, કીધા તેને કારણે;
માર્ગો મુનિ મહેશ, પણ પડિયા નહિ ધારણે. ૨૧
- જીવે એકેએક, કુઅધુના હાજર તે યશે,
કેહશે છોડો ટેક, મુજ માર્યે તે દુઃખશે. ૨૨
- જનકવિદેહી ભૂપ, જાણે સરવે પારતા,
છો બ્રહ્મરૂપ તદ્રૂપ, આ ખોટું નવ ધારતા. ૨૩
- પૂજ પૂરા બ્રહ્મ, વરણની પાસે હું જઈ,
ટળિયો મારો બ્રમ, વડા સુરથી વાડવ મહુ. ૨૪
- અટાવક કેહ રાય, જનકવિદેહી નામના,
ચાપે આ અન્યાય, ફૂડી યાશે નામના ૨૫
- વાદ વિવાદની માય, બદી કુરાળ મનિએ કરી,
પડિત બ્રાહ્મણ જાય, ફૂજાજા વાદે વરી. ૨૬

તે મતિ મેં ભૂપાળ, કુતર્ક રૂપ નિધિમાં ધરી,	
હૂપાડીજ દયાળ, બાપુ હું નિત્રે કરી.	૨૭
સત્યાસત્ય વિચાર, કરી પરીક્ષા તે કરે,	
મતિમાન નિર્ધાર, સત્ય વચન હુંઝે ધરે.	૨૮
હું બાપુ દટાત, તે પેરે તો આચરે;	
બાળે અગ્નિ મહાત, લઘુને નવ કરતો પરો.	૨૯
સર્વભક્ષી કેહવાય, બાળે નવ સાચો લટી,	
જૂઠે રૂઠે રાય, એવી પરીક્ષા કસ્ય મટી	૩૦
કૃપણ કુપુત્રનું વેણ, પિતા સમજે મત્યથી;	
બોલે જે સુખદેણ, મનમાય ડરી અસલથી.	૩૧
ધરધણી કરતા એમ, જો આચારણુ ધારતા,	
જનદંપતિને કેમ, રૂચે જૂરી વારતા.	૩૨
અપવિત્ર વૃક્ષના જેમ, પન વિષે ભોજન કરે,	
ફળ ખાધેથી તેમ, માણસ કેરી મતિ ફરે.	૩૩
વળી લાગે અતિ દોષ, તેની ગતિ તૃપ તાહારી,	
પ્રકટે મનમા રોષ, વાણી સુણુ તું માહારી.	૩૪
અપવિત્ર વૃક્ષ જેમ, માણસને દોષિત કરે,	
બદીનું બોલ્યે તેમ, જનકવિદેહી તું ફરે.	૩૫
બદીના સુણી વેણ, હર્ષ વધે રાગ તને,	
સ્તુતિ સ્વયં સુખદેણ, જાણી તું ન ગણે મને.	૩૬
રાજ્ય સમસ્ત ભૂપાળ, બાળીને પ્રસ્થે કશ;	
સમજ ન નાતું બાળ, આજ તૃપાળ ન ઉગર.	૩૭
જેડીને બે હાથ, જનકવિદેહી ઉચ્ચાર્યો;	
જાણી ત્રિભુવનનાથ, પ્રણામ સૌ પેહલો કર્યો.	૩૮
દિવ્ય વચન બસુર, તારાં સાભળુ અવનવાં;	
જીત્યો બંદી પૂર, કાર્ય મફળ તારા હવાં.	૩૯
તું દેવાધિદેવ, મનુષ્ય નહિ કેા તું સમુ;	
મેતુ તારા ચરણુ, કોટિ કંપે ન વિસર.	૪૦
અગ્નિ વિષે ઋષિરાય, એને નાખો જવ તમે,	
તો મુજને સુખ થાય, કોધયજ્ઞ મુનિ જો સમે.	૪૧

આ બદી મુનિ પાસ, કરજોડીને બે ઉભો;	
જીવ્યાની દો આસ, મન માને તે ગીતે દૂભો.	૪૨
અષ્ટાવક કેહ જૂપ, બદીને બાજો સહી,	
જેવું ન એવું રૂપ, વાણી મલ્ય તુને કહી.	૪૩
વરણ એનો બાપ, માટે નાજો આગમાં,	
ટળશે સારે તાપ, બળશે બદી જગમાં.	૪૪
મુખ નવ બોયે તુય, અધરિત તો તો યધ જશે,	
નિથે કહું છું હુય, પુર પાધર તારૂ થશે.	૪૫
બદી જોત્યો જોલ, કોધ ન કીજો માહ મુનિ;	
તોલો મનથી તોલ, વર વાણી મારી સુણી.	૪૬
પીયૂષ પીધુ દેવ, અમર યધ તેણે ગયા,	
બચુ વન્દિ રવયમેવ, વૈરી બે તે યધ રહ્યા.	૪૭
હું ખ ન થાયે લેશ, માટે મુજને મૂકિયે,	
તુજથી અધિક ન રોપ, હાવા અભિ નહિ ચૂકિયે.	૪૮
જૂસુરથી ભય થાય, બીજથી હું ખ નહિ કંઈ,	
સિદ્ધ કરો મુજ માય, આ શુણુ નવ વિસરૂ સતી.	૪૯
અધુના મળશે આવી, કહોડ મુનિ તારો પિતા,	
નિર્મયુ થાશે ભાવિ, માનો માનો શોભિતા.	૫૦
ચઢી વઢીને રીસ, શુ ભૂમિ બ્રાહ્મણવની,	
સાહો એવું શીશ, એ એના ધરનો ધણી.	૫૧
આરા નવ દે જૂપ, તો તૂપ અગ્નિ નાખિયે;	
બળતા બેના રૂપ, જોઈ વર થયું બાખિયે.	૫૨
અગ્નિ વિષે શુ જોર, કે નવ બાજે બેયને;	
તોડુ તેને તોર, એ નવ જાણે દુઃખને.	૫૩
દ્વિગ મધ્યની આંચ, વહ્નિ મગી વદતાં યધ;	
સેવ્યા ઋણુ વર પાત્ર, લાવીમા લાવી લહી.	૫૪
પામ્યો દિનકર ત્રામ, કે લાજ્યો તન જોઈને,	
જીવિતની મૂકી આસ, રેહમે રાણી રાહને.	૫૫

હાયા આહાણુ બાઈ, બદીને પેહયો ધયો, આહ્યા કાળતો કરમાઈ, અહાધાત કરતાં સેં નવડયો ?	૫૬
નાખો નૃપને આજ, વફી ગાજે શિર પરે, હોય ન આવો રાજ, અહાધાત મનમા ધરે.	૫૭
જોડીને બે હાથ, નૃપ આમનથી ઊઠિયો, હિજગણુ કેરો માય, જ્યાર્ કોધી થઈ રહિયો.	૫૮
બદીને હૂતાશ, નાખો નાખો સદુ બણે, રાગ વારે દાસ, આહાણુ કેને નવ ગણે.	૫૯
ક્યા આહાણુ ક્યા રાય, ક્યા દ્વાપર ને કળિ, એવે જળની માય, યુક્તિ અવૌકિક તો કળી.	૬૦
દિવ્ય વસન ધરી દેવ, પાણીમાથી નીસરે, જોતા જન તતખેવ, પાણી સ્પર્શ ન કો કરે.	૬૧
દેવેશ ન જૂદેવ, નીકળતા નિશ્ચે હવો, ભાગ્યો નહિ કઈ બેદ, બોલ સુણ્યો ત્યા અવનવો.	૬૨
આશિર્વાદ અનેક, દેતા આવ્યા જૂમરી; રાખ્યો કુળનો ટેક, ધનયાત્રા કરી તે પૂરી.	૬૩
વરણે દીધા માન, જનકવિદેહી તુ ચકા; વિધિ ભવહરિથી મહાન, તુંજ કીર્તિ રહો મુગ ટકી.	૬૪
કોહડ કહે તે કોડ, જનકવિદેહી પૂરિયા, તેમા રહી છક ખોડ, સાધી ઘો તે શૂરિયા.	૬૫
ઉદાલકના શિષ્ય, હાર્યા નહિ કોઈ હથ; ભુંકુ યાય ભંવિષ્ય, જો જઈ બદી તથ.	૬૬
અભિધાને હુ કહોડ, વરણે આચારજ કયો, પૂરે બદી કોડ, તો જાણુ હુ ભવ તયો.	૬૭
જોહ્યા ખીજ દિજ, સત્સારથ મુનિવર કયે, જીતે ગરડ ન દિજ, સો સવત્સર જો મયે.	૬૮
એવે આહાણુ કોક, દાદાને જઈ ભેટતો, તથને તનના સોક, કપરા કટજ ભેટતો,	૬૯

- લાગે કે જમ પાપ, બાપ લહી ધન સંગ્રહી;
નેતા પુત્રની કાય, પિતા આતા પાસ જમ. ૭૦
- અષ્ટાવકે લાંચ, મુખમુદ્રા લહી સ્વય સમી;
નામે કહોડ ન્યાંચ, સુણ્યું કે સૂતો નમી. ૭૧
- કીધા દંડ પ્રણામ, મનસા પૂરી મુખ કહ્યું;
ટાળો બંદી નામ, એહ અપૂરણુ તો રહ્યું. ૭૨
- ધન કાળે ગુણવાન, માતાએ અહીં મોકલ્યા;
પ્રકટયા બે મતિમાન, મુખ કળાથી ના કલ્યા ? ૭૩
- આ ઉદાલક પુત્ર, જીર્યો બંદી વાદમાં;
સાધ્યું સર્વે સૂત્ર, કહોડ રીઝ્યો નાદમાં. ૭૪
- ધન્ય જનેતા તારી, સારી કીર્તિ તે કરી;
પેદી તારી મારી, આલિંગ્યો બે જુજ બરી. ૭૫
- ઉન્નવળદેતુ હાથ, સાહી જોળે લીધલો;
બીજે વકી સાથ, જટ બેસાડી દીધલો. ૭૬
- જનકવિદેહી બૂપ, કૃતકૃત્ય અમોને કર્યા;
જોધ પુત્રનું રૂપ, તરવેણીથી સહુ તર્યા. ૭૭
- બંદી નાશ ઉપાય, હું મારે મન વાંચ્છતો;
કાધી પુત્રે સાહય, જેવું મન હું ઇચ્છતો. ૭૮
- મનુષ્ય માગે પુત્ર, પંચ ઋણુથકી તારવા;
મુતે કીધું સૂત્ર, ન રહ્યો બંદી મારવા. ૭૯
- વાદે હારે જેહ, મરણુ પથારી તે પડે;
વકી કેહ નવ એહ, ન્યાય પિતા રૂડો અડે. ૮૦
- બંદી બ્રાહ્મણુધાતી, અગ્નિ વિષે નાખો નકી;
જાણે દ્વિજની જાતી, છોટો નવ જાયે છકી. ૮૧
- કહોડ કેહ સુણ્ય બૂપ, પુત્રે તાર્યો છે મને;
કુરૂપને માહરૂપ, પ્રકટે પુત્ર કહું તને. ૮૨
- નિર્બળ ને બળવાન, પુત્રો પ્રકટે ળ ધરા;
મૂરખને ગુણવાન, પુત્રો પ્રકટે છે ખરા. ૮૩

ખંડિત ને પડિત, પુત્રો થાવા દોહલા;	
ખંડિતનું મંડિત, પુત્રો કરતા મોહલા.	૮૪
તેવો મારો પુત્ર, કેહ બંદી આગે ધરો;	
માનો સર્વે મૂત્ર, દૂરાગ્રહ કરીને પરો.	૮૫
જનકવિદેહી રાય, બાપ્યો બંદી આ રહ્યો;	
કરી નથી મેં સાહય, છો જતો અગ્નિ દહ્યો.	૮૬
બંદી બોલ્યો બોલ, વરણસૂતનું નકી;	
તોલો તેનો તોલ, ઉગરતુ મુનિવર થકી.	૮૭
બોલ્યા એકે સાદ, બ્રાહ્મણ જે જે ત્યાં મળ્યો,	
ઉતર્યો જેનો નાદ, તે મળ્યો જીવતો બળ્યો.	૮૮
માટે મૂકો આજ, એને વકી જીવતો;	
રીકે એથી રાજ, પાતાળે છો એ જતો.	૮૯
વકી કેહ જા જૂર, બ્રાહ્મણથી કેહ ઉગર્યો;	
દાએ દૂધું જર, આ બ્રાહ્મણથી તું તર્યો.	૯૦
બોલ્યો નહિ કંઈ બોલ, સાયરમાં સટ સમિ ગયો;	
તોલ્યો સર્વે તોલ, આર ભુજળો તે થયો.	૯૧
બેશીને વિમાન, મુનિગણ સર્વે પૂજ્યા;	
દેતા સર્વે માન, વકી એક ન રીઝ્યા.	૯૨
જનકે દેડ્યો તાપ, પૂજા બહુ વિધે કરી;	
તેથી તેણે શાપ, આપ્યો નહિ વિનયે કરી.	૯૩
જનકવિદેહી નૃપાળ, બાપ્યો વરણની વારતા;	
વરણ યજ્ઞની બાળ, જાણી ન બંદી વારતા.	૯૪
રીઝ્યા મહુ ભૂસુર, કહોડ બોલ્યા તે સમે;	
યુદ્ધ વિશે માહશૂર, શત્રુસમૂહ તુંને નમે.	૯૫
તીક્ષ્ણ ધરીને દડ, યમ શત્રુ તારા હરો;	
રાજ્ય રહ્યો નવખડ, કુબેર બંડારો બરો;	૯૬
સદા થાવ કલ્યાણ, કહોડ મુનિ આશિષ દે;	
કરે સભા સુવખાણ, નૃપ ભૂમિ અહોનિશ રેહ.	૯૭

- આવાહન મખમાંય, સામ નિગમથી^૬ મેરુનું;
સાક્ષાત્કારે ચાય, પૂજન પૂરેપૂરનું.
સોમવસ્ત્રીનું પાન, દેવો આવીને કરે;
નૃપને દેતા માન, આસા માગી સંચરે.
જે જે તું ભૂપાળ, કહી કહોડ પુત્રને મયે;
પૂજ્યા દ્વિજ નૃપાળ, મન માન્યું ધન લઈ પયે. ૧૦૦
- કહોડ ગઈયો સાથ, બને લેઈને બાળકા;
કુમાર ને મણુનાથ, શિવ ચાલ્યા દુષ્પ ટાળકા. ૧૦૧
- હજો નૃપ કડયાણુ, ઉદ્દાલક પાસે જરું;
રાજ તપો હરિ બાણુ, પાંચે દ્વિજ મન તું અશું. ૧૦૨
- કહોડ કેરી સાથ, જનકવિદેહી બિઠિયો;
ગડી સભા ઁહી હાથ, દીસે નવ કો રહિયો. ૧૦૩
- આખ્યાં ઘન ભૂપાળ, સંખ્યા તેની કો કયે;
લેખું લખતાં ધનપાળ, ગણુતાં બારતી ત્યા હડે. ૧૦૪
- નિકળ્યા મંડપદાર, નૃપને દ્વિજ જે જે મળ્યા;
બે વિદ્યાર્થી બહાર, બિભા તેણે વધી કળ્યા. ૧૦૫
- નિશાનવાળા જેહ, તે ઋદ્ધ ઝોળખાઈ જશે;
નિશાન ધરે ન તેહ, માન વિહોણા^૭ બૂ વસે. ૧૦૬
- પાસે આવી છાત્ર, બોલ્યા ક્યાંહી તમિ ગયા,
એવે જોઈ જામાત્ર, કુશળ પૂછી સુખિયા ચયા. ૧૦૭
- કહોડ કે ક્યમ મૂઠ, જેવા સહુ દેખાવ છો?
છાત્ર ન રાખે મૂઠ, માણુસમાં લેખાવ છો. ૧૦૮
- આપ ગયા ગુણુવાન, સાથે બે બાળક લઈ,
ગોધી ચાક્યાં વાન, રાજ્યસભા બેઠા જઈ. ૧૦૯
- મરણુતણી તો વાત, કહોડ કેરી આવી છે;
થઈ બાપે વિખ્યાત, મૂર્તિ આ તો બાળી છે! ૧૧૦
- વાર ચયુ બે માથ, લેઈ આપો ગુરુ કને;
રીઝે ઋપિનો નાથ, સાબાશી મળશે મને. ૧૧૧

- ખીન્ને બોલ્યો બોલ, જનકપુરે હું લાવિયો;
તોલ્યની તેનો તોલ, તું મોટો એ કદાવિયો. ૧૧૨
- નૃપતિ બોમો પાસ, તેને તે નવ ઓળખે;
બેઠ દસતા દાસ, લક્ષણ લીલા સદુ લખે. ૧૧૩
- ભાખ્યો જનક બ્રુપાળ, ધન લેવાને આવીયા;
છત્તા બંદી દયાળ, સર્વેને મન ભાવીયા. ૧૧૪
- ઉદાલકને આમ, જામને કેદજો જાળવી:
જોયા દ્વિજ તમામ, આ મૂરતજ તો અવનવી. ૧૧૫
- આશું ધન એ છાત્ર, જે લેછ બૂક્ષી થયા;
વિદ્યાર્થી ટળી પાત્ર, થયા ગયા અવગુણ વ્યા. ૧૧૬
- વાહે આલ્યા પાંચ, તરકરનો ભય ચિત્તમાં;
આવી નહિ કાંઈ આંચ, દ્વાપર કેસ વિત્તમાં. ૧૧૭
- વાયે આલી વાત, કોહક સજીવન આવતા;
મુજતા નિજ માત, ગ્રહે વધાવા ફાવતા. ૧૧૮
- પામ્યા બહુ મનમાન, નિકળ્યા જનકપૂરથી;
લાવ્યા ધનનાં દાન, રીઝયાં બંને ઉરથી. ૧૧૯
- મુણી ઉદાલક પાસ, ડોસી આવી દોટમાં;
પૂરી જમાઈએ આશ, લાવ્યા કેહ ધન જોટમાં. ૧૨૦
- અધુના પડતું દુઃખ, વાવરિયે ધન જોટમાં;
જમાતે કીધું મુખ, પેહરું હું કંઈ કોટમાં. ૧૨૧
- ઉદાલક કેદ વ્યર્થ, વાતો શી કરવી વડી;
સાય ન આવે ગર્થ, ધડી આવી વસમી પડી. ૧૨૨
- એવે આવ્યા સર્વ, જઈ જમાઈને પૂછ્યા;
માન્યું મોટું પર્વ, ગર્થ ઠેકાણે કરી રીઝીયા. ૧૨૩
- ઉજવળકેતુ ત્યાંય, બોલ્યો ઉદાલક કને;
ભણિયો વફી ક્યાંય, એવો તો કીજે મને. ૧૨૪
- છતું જગત આ સર્વ, જાણે જશ મારો સદુ;
કશે ન એમાં ગર્વ, સત્ય વચન પિતા કહું. ૧૨૫

ઉદ્દાક્ષિક-શીખતુ એતુ સદ, જો છુ શીખે તો તને,	
વસિષ્ઠ જેવો ભટ્ટ, મરી દેઈ રૂએ મને	૧૨૬
બહી છુત્યો વક્ર, ધન્ય મુનિએ મુખ કહ્યું,	
યા દિગ્ગજનનો શક, વેણુ ન જાયે મુજ વહ્યું	૧૨૭
કવિ-વિધાનદિની પાસ, વક્રી પાગે લાગિયો,	
વર દઇ ખોઈ ત્રાસ, અતરમા અતુરાગિયો	૧૨૮
કચ્છ છુ સમગારનાન, વક્ર અગ સીધા થશે,	
આપ્યા અગના દાન, વક્રપણુ તાર જશે	૧૨૯
વક્રી બોલ્યો ત્યાય, માત વચન માયે ધર,	
જનક રીઝો મન માય, વેણુ ખર ખાતે કર	૧૩૦
અષ્ટાવકી નામ, માન વધારણુ હુ ધર,	
સુધરે અગ તમામ, પણુ નવ નામ કર પર	૧૩૧
ભાખી ઇમ જૂદેવ, સુસમગામા પડ્યો,	
રૂપ બદલ્યુ તતખેવ, નરૂપ શુ નાકે ચડ્યો	૧૩૨
જયજયકાર ઉચાર, અવનિતળ કરતા સહુ,	
ઉજ્જવળકેતુ પાર, જીપનિદ સમજી કહુ	૧૩૩
લોમશ કેહ સુણુ રામ, રનાન કરો સર્વે મળી,	
અધઓધ દૂર પગાય, પાતક જાયે પરજળી	૧૩૪
મધુવિલા અભિધાન, પેહલા આ નદતું હતું,	
કર્યું વક્રીએ રનાન, સમગા નામ થયુ છતુ	૧૩૫
ભરતે કર્યું અધોળ, કર્દમિલા કહ બોલથી,	
તોલે સર્વે તોલ, ત્રિવેણી કરા તોલથી	૧૩૬
અત્ર સમય રહી આહિ, દ્રૌપદી સહિત પછે જન્ને,	
જ્ઞાનસરજ મન માહિ, જ્ઞાને બ્રહ્મને ભન્ને	૧૩૭
ઉપસહાર મુરાર, રૂં ભજન ભાવે કર,	
લખી આખ્યાન અસાર, લાજ કોનિદથી મડ	૧૩૮

રાગ કાળિંગડાની દેશી.

રતન ચતુર્દશ છે, વિદ્યા ચૌદે વિધિ બ્રહ્માડજ ચૌદ કહે જન ચૌદ ગ્રહે,
મમ કડવા ચૌદે, ભવનો ચૌદે, એમ પતારથ ચૌદ ચહે, વર તેર વટે

આપાવકી તવ, વાદ કરી કેદ, પ્રભુ પંદરમો દુઃખ દહે, વળી સોળ સહે;
 આગળનો આગળ જાય મુનિ વર, હારી ત્રેમાનંદ રહે, નવ કાંધ લહે.
 દિક્ષાળ પુરાણુજ, પંક્તિ ધરી કડી, મેં કરી છે કવિને વિનવી, નહિ સ્વાનુભવી;
 દ્વૈતાદૈત ન હું, સમજું જરિયે, દીલથી ડરિયે, કોવિદ કવિ, લવરીજ લવી;
 શ્રોતા વક્તા આ, ગિરિધર ગુણુ છે, ગારો શોહારો, મુક્તિ નવી, નવ વાત કવી;
 સમજે જે ઉચ્ચા, પચિયા નીચા, છે ખીજને ઇંદ્રપવી, સંગત ન હવી.
 આત્મવિંશી દ્વિજ, ગુજર દેશે વીરક્ષેત્ર, નિવાસ વશી, ભવમાં વિલસી;
 નરધર ખટપદ થઇ, મકરંદ ઝહી, કંજ ગુરૂ કરી રંજ રશી, ભવમાં વિલસી;
 વર ખંત ધરી ઇક, હરિભવ વિધિની, કવિતા સરિતામાં ઉલસી, ભવમાં વિલસી,
 તારે ઉદ્ધારે, વારે વારે, જોયું કાવ્ય પીયૂષ કશી, ભવમાં વિલસી.
 સુરતમાં રહી કરતો કવિતા—સવિતા સમ ચિત્ત ધરી, ભજિયાજ હરિ;
 નંદગુરૂપદને, લઇને મદને, રદને કદને શિવઉચરી, ભજિયાજ હરિ;
 ઉદરે ઉદયમે જઇ, નવગુણુ મેં ગઇ, વકી કયા કથી મથી ન મરી, ભજિયાજ હરિ;
 છવિશ સત્તરસેની, સાહે માહલે, વકીની કયાજ કરી, ભજિયાજ હરિ
 વલણુ.

ભજિયા તજિયા તાપ તનના, કરિ આરિ પટ હરિએ હણ્યારે;
 ગહન ગુફા તન વન ધન મધ્યે, ત્રેમાનંદ પૂરા ગણ્યારે.

આપાવકાખ્યાન સંપૂર્ણ.

દ્રૌપદી સ્વયંવર.

રાગ આશાવરી.

ચતુરભુજ ચરણે નચુ, ગજવદન છે જોહેતુરે,
કાઘ તેહતુરે, ધ્યાન ધરૂ હૃદયા વિખેરે. ૧
કાઘ આઘ શક્તિ ઉમાદેવી, કાઘ છે તાહારી માતરે,
કાઘ તાત રે, શદશીવ કૈલાશ પનેરે. ૨

ઢાળી.

કૈલાશ પતિ જોહનો તાત છે, તેહ તણે લાગુ પાયે,
મુખકપર આરઠ સુદર, સોજીએ શુભ રાયે. ૩
મોદીક ભોવન સિંદૂર ચર્ચાત, પાણુ ફરશી સાર,
જડમૂડરૂપી સમુદ્રથી, પ્રભુ તુ ઉતારે પાર. ૪
દેવદાનવ જક્ષ કીનર, મરવ વદે તુઝ ક્ષાત,
વરદાતા જાણી પ્રારથ્યો, હો કાર્તિક કેશ જાત. ૫
બ્રહ્માએ જાગે કમલમાથી, સદા આરબી જાણુ,
ગણપતી કેરૂ બ્રહ્મદેવે, સ્મરણુ કર્યું નીરવાણુ. ૬
આઘ ભવાની હુ અ બજની, વાણી વર મુજને આપ,
હુ દીન જાણી દયા આણી, માહારી કુર્મુદિને કાપ. ૭
થી સુરના ચરણે પ્રણામી, આરભ કરૂ છુ કામ,
મુજ શીશ પાણુ ધરેા મલી, પરમહસ જેતું નામ. ૮
અર્ધપાદ પુજા કરી, જનમેજે લાગો પાયે,
વૈશપાયન પ્રતે પુછે, કોહ મજ પુર્વજનો મલીમાયે. ૯
વશાવલી માડી કહી, મમ કુલનો જે પ્રતાપ,
પાંડુ મૂલ યયા પછી, હવુ શુ છે નગર તાત. ૧૦
મમા મધે આવીને તુજ કાકે, કાકાને કસ્યો પ્રણામ;
પછે જઈ ઉતર્યા મદીર, મન મમસ્યા સુદર સ્યામ. ૧૧
પછે અનેક દિન ગયા પછી, ધૂતરાટ્ટ કરે વીચાર,
કાલે વિમાશી ઝડો હશે તેહેને, આપીશુ અધીકાર. ૧૨

સ્વામી કયા મુળને કાઢો, પછે કાણુ કયો રાજન;	
વળતા વઢે ત્યાં પ્રસંન થઈને, વૈશંપાયન માહ મૃત્ય.	૧૩
સરવ સુખા આવી મળી, દિવસ ધીજે જાણુ;	
ભિખ્ય દ્રોણુ વિદુરસું તવ, અંધ બોલ્યો વાણુ.	૧૪
આજ વિચારીને પીનાજી, તમે આપો કાઢોને રાજ;	
જેમ પ્રજા સર્વે રહે સુખી, તેહનું તે કરજો કાજ.	૧૫
સરવને મન યુધિષ્ઠિર, આવીઆ તેણીવાર;	
બત્રીશ લખણુ સંપુરણુ, દયાદાન માંહે ઉદાર.	૧૬
ગાંગેવ તવ કેહે સાંભળો, ધૃતરાષ્ટ્ર માહારી વાણુ,	
મુજ જોતાં ત્રૈલોક્ય માંહે, હેવો નહીં કે જાણુ.	૧૭
બુધવત હઢે દવા ધણી, પ્રાક્રમી ને માહ વીર,	
લક્ષે લક્ષ પુરશ જુઓ. પણ ન મળે હેવો ધીર.	૧૮
સારે વિદુર કેહે માહરાજજી, જુડી નવ દીજે વાણુ;	
પંચશત તો વીર માંહે, એ છે ચતુરસુખણુ.	૧૯
વળતા વઢે તાંહાં કીપાચારજ, સાંભળો રાજ સસ;	
અમારે સમાન સરવે, હેવી માહારી ગત્ય.	૨૦
માહારી બુદ્ધિમાને હું કહું, એ સરવ તાહારા જાણુ,	
યુધિષ્ઠિર છે ચંદ્ર રૂપે, તું માન સાચી વાણુ.	૨૧
વળી દ્રોણુઝખીએ ધર્મરાએતું, કસું બહુ વિખાણુ;	
જશ કીર્તિ તાહારી વધશે, રાજ સોંપે નિશ્ચે જાણુ.	૨૨
તાંહાં અનેક બડ બેશ હતા, તેણે વખાણા સેધ ધરમ;	
ધૃતરાષ્ટ્ર રીઝો અતિ ધણું, ધન ભાગ્ય માહારૂં પરમ.	૨૩
રાજ આપવા સામગ્રી, સાંપ્રદ કરી તેણીવાર;	
અભિષેક કીધો સર્વે મલી, સારે વરતો જોજેકાર.	૨૪
રાજ વરતું યુધિષ્ઠિરતું, ફરી પુરમાંહે આણુ;	
વૈશંપાયન ઝખી કેહે, સરવ સુખી યયા નીરવાણુ.	૨૫

વલણુ. *

પ્રજા સુખી હતી નિસ્વાણુ ત્યાં, રાજા ધરમ કેઈ સ્વરૂપરે;
કૃષ્ણ સુત ત્રેમાનંદ કહે, યુધિષ્ઠિરે અનેક જીતા જૂપરે. ૨૬

કંઠવું ૧ હું-રાગ રામઝી.

વૈશંપાયન બોલ્યા વાણુછ, મુણ પરીક્ષિતના ક્રુઅર સુગણુછ
સુખી થઈતાહા પ્રજાસરન કોયેછ, શત્રુને મન અતિ બય હોયેછ ૧

હાળ.-

- બય વશી એહે શત્રુ તણે મન, જાણુજે સરવ કોયે
સ્વીદ્ર બાગ્યા વિપ્રના તેણે, અતી સુખીયા દોરે ૨
- ક્ષાત ચાવી પૃથ્વી નીખે ગજ છે અતિ ઉદાર
તેણે હામ હામથી આની, જાગ્યક મને રાજદાર ૩
- એકવાર પ્રિય એ- આવીઓ, તેણે કર્કે ધર્મનું વિખાણુ
દેશ વિદેરો ખરત તાહરી, વડે સરવ નિરવાણ ૪
- કુતા પુત્રે માન દેઈ, તેહેને આપુ વાણીત દાન
કીરત બોવતો સાચરો, ધન ધન તુ રાખન ૫
- તે સાબળી દુરજોધન મન, ચડી મળળી રીશ,
નીજ પિતા આગળ જાળને, હુ ફેડુ માહાર શીશ ૬
- કે આપ મુકુ અમ્રમા, કે પ્રાસું હલાહલ આજ,
કે શબ્દે કરી માહાડ, પેઠ ફેડી દેહ કર્કે લાજ ૭
- એમ વિચારે વાટે જતો, દુરજોધન જેહેનું નામ
કે પ્રાણુ તણુ દું માહરા, કે ફેડુ પાચનો દામ ૮
- તેણે મને મામા મળ્યા, કરણુ મકુની જેહ
કા બાઈ આજે હો ઉચાટે, મુને કોલો કારણુ તેહ ૯
- શે અર્થ સ્વામી સાચરો, તી ચતા પ્રગી આજ
દુરજોધન એહે આજ માહારો, દેહ કર્કે હુ લાજ ૧૦
- સારે કરણુ એહે રે, આજ મુને, કાહો સાચી વાત
દુરજોધન કેટે હુ ખ માહારા તણી સાબળ ખ્યાત ૧૧
- મુજ હુ ખ દીધુ પીતાંજે ધર ચક્રી સારો ધાર
હસ્તીનાપુરના રાજનો, ધરમને આપીઓ અધિધાર ૧૨
- તે વેરીનો જશ વીસ્તરો, નવ ખડ પૃથ્વી માહે
ને માટે મેં ખમુ તે, કાહો કરણુ કેહી પેર કેહેવાયે ૧૩

* એ પ્રતમા કેટલેક સ્થળે હાળ ને બદલે 'ગુટક' એમ લખ્યું છે

આજ હું જઈ તાત આગળ, મુક માહારા પ્રાણ, ૧૪
 કરણ કેહે પરપય પ્રી, એરને મારીએ નીગવાણ ૧૪
 દુરજોધન કેટે ઘટે તે કર, કરણ તું ઉપાયે, ૧૫
 બુધ તાહારીએ કરી, મમ શત્રુ પ્રાણે થાયે ૧૫
 કરણ કેહે રે દુરજોધન, એ ન મરે એકા પય, ૧૬
 અષ્ટ પુઠે મારીએ એહેવો, મુએ મુજને સય ૧૬
 અરજીનને મએ લેછ આપણ, જઈએ અરણ્ય મુઝાર, ૧૭
 મૃગયા રમતા પ્રપંચ કરી પારથને દેડમું માર ૧૭
 મતોપ પામી ઉડીઆ, નીજ આશ્રમ સરવ જાએ, ૧૮
 દિન બીજે મબા માહી, વદે દુરજોધન ગએ ૧૮
 જઈએ અરજીન વન વીખે મૃગયા કેરે કામ, ૧૯
 શિશુ થયો એહેવુ સામગી, પારથ જેહેનુ નામ ૧૯
 ધનુષ બાધા મગ વેછ, રથ રીખે બેડો શૂર ૨૦
 સત બ્રાત આયે નીસયો, દુરજોધન પરમ ચતુર ૨૦
 માથ મરવે સાચરો, મેન સગે તોયે ૨૧
 એક રમ્ય રથળ દીઠું લાહા, જઈ બેઠા મરવ કાએ ૨૧
 તાહા રમે જમે ને આએ, ધાએ સગે માહા સુર, ૨૨
 તાહા તડાગવા રૂપે રે બરા, જાણે સમુદ્ર વાધુ પૂર ૨૨
 એ ઝીરે જલ મધે જઈ, એ પ્રે અસ્ત્ર અભ્યાસ, ૨૩
 એ ફલ આએ દક્ષિના એ કરે મૃગનો નાશ ૨૩
 કરણ કેહે રે દુરજોધન, ઉપજે મુજને મરમ ૨૪
 મૃગયા રમ્યા જે આપણ સરવે, તે રાજપુત્રનો ધરમ ૨૪
 એક રમત કીજે રાએછ, સરવને આવે જો મન, ૨૫
 દડો કીજે પત્રનો, તેહેને એહે કે બડજન ૨૫
 તે દડો લેછ હાથ માહે, ઉઝાગે તે આકાશ, ૨૬
 જાણે તેહેને જાણીએ, જેરને દડો આરે પાસ ૨૬
 જેહેને કર દડો જડે, તે નાખે અરણ્ય મુઝાર ૨૭
 હાચ્યો હોએ તે વેછ આવે, હેલા માહા નીરધાર ૨૭
 આવીને સાહે એ વીરને, નેહેને શીશ વારો જાણ, ૨૮
 કદાચ જશે ચડે સરવ તો, રહે વારો નીરવાણ ૨૮

મરવકો ઝોહેવુ માભળીને, હરખ પામ્યાં મન,
કરણુ તમે રમન રૂડી માઢી, કેહે એમ મરવ જન. ૨૯

વલણુ.

રમત કાઢી રૂડી સરવ જનની, સારે કરણુ હરખો જાણુરે;
બટ પ્રેમાર્નદ કહે કથા પવિત્ર તાંહા, રમવાને સજ થયા નિરવાણુરે. ૩૦

કંઠવું ૨ બું-રાગ ધનાશ્રી.

સરવ જોધા મળીરે, હોડા તાંહાંથીજ,
દડો કરી લાવ્યારે, કરણુનો સાથીજ;
કરણુ તવ જોલેરે, સુણો મુજ વાતજ,
અતિબલીઓ હોએરે, તેને દડો આપો હાથજ. ૧

હાળી.

દડો આપો તેહને, જે હોએ મહાબલવંત,
વિચારીને આપો પારથને, જેહેને વાહાલા શ્રી ભગવંત. ૨
અરણુન કર મહી દડો, નાખ્યો હોયો જાણુ;
પડતો દડો આપી ચઢ્યો. રાય દુરજોધનને પાણુ. ૩
દાહ પડો પારથને, સારે સરવ હરખા મન,
હાર્ય વિનોદ કરી બહુ, દડો મહો દુરજોધન. ૪
બલ સહીત દડો નાખીઓ, દુરજોધને તેણીવાર,
અરણુન લેવા મચરો, રે ઘોર અરણ્ય મુઝાર. ૫
કૌરવ મવે જુદા ઉપરે, ચઢી એમ જાણુ,
શિઘ્રે પારથ વેધ આબ્યો, જુદા તજે નિરવાણુ. ૬
પારથને દેખી કરી, આનંદ સર્વ કોપ;
વળી નાખ્યો દુશાસને, અરણુન બ્યાકુલ હોય. ૭
એમ રમે નીત્યે વન વીખે, રેહેતે તરંગો વીર;
કરણુ શકુની સગ રમે, જે માહાસુબટ રણુધીર. ૮
એમ માસ ચાર વહી ગયા, વારો ન પડે કોને થીસ;
પારથ દુખે દુરબલ થયો, તે જપે શ્રી જગદીશ. ૯
નીશાસમે મલીને એહા, કુતા પાચે તન,
સાહે છે જેહેને કૃષ્ણજી, તે કુતા જોલી. વચન. ૧૦

- સર્વ પુત્રો સાંભળો, હું જીવ રહી રહી મંન; ૧૧
 દેખી માહારા મારથને, શે કૃષ થઈ એનું તંન.
 ગો રોગ થયો રે કુંવર માહારા, કાં દુર્બલ દેખું દેહ; ૧૨
 અરજીન મુજને કારણ કેહે, નહીં તો ત્યાગ કરું દેહ ગેહ.
 ભીમ કેહે તુજને દમે તો, ઇંદ્રને માફ દામ; ૧૩
 ચીદ પડ કડ એકાં, હો વીર તાહારે કામ.
 યુધિષ્ઠિર કેહે વદો બાંધવ, કદ હોએ ને તુમ; ૧૪
 અરજીન કહે રે રમત રમતાં, દેહે દમાએ મુજ.
 મૃગયા મશે અમો નિસર્થા, શન બ્રાત ગયા વંન; ૧૫
 રમત રમવા દો કાટ્યો, કપટે દુરજોધન.
 હું તો કાંઈ સમજે નહિ, દાહ બેડો માહારે શીશ; ૧૬
 કદ માહારા દેહતણું, એક જાણે શ્રી જીગદીશ.
 તે દો નાંખ્યો બલ ભરે, તે જાએ કોશ પરજન; ૧૭
 દો લેધ હું આવું તારે, જુએ ચદા હોય બલવંત.
 એમ વારો મુજને ભોગવતાં, વહી ગયા માસજ ચાર; ૧૮
 ભીમ કેહે એ સર્વને, હું કાલ મારીશ દાર.
 તું ચક્ષુ મીચી સુધ રેહેજે, કેહેજે મુજને કદ અપાર; ૧૯
 આજ તે માહારી વતી, ભીમ આવશે નીરધાર.
 સરવ સુતાં મંદીર જઈ, એહેવો કરી વિચાર; ૨૦
 પ્રભાતે ને સર્વ કીધુ, ઇંદ્રને કુમાર.
 પશ્ચમે સૂરજ નમ્યા પછી, આરૂઠ થયા શત બ્રાત; ૨૧
 અરજીનને મદીરે આવી, બોલીયા સાક્ષાત.
 પારથની પામે બેસીને, વદે દુરજોધન; ૨૨
 ચાલો આપણે જઈએ આંહાંથી, રમવા કારણ વંન.
 અરજીન કેહે માહારી ચક્ષુનું, મેં કષ્ટ કહું નવ જાએ; ૨૩
 દાહ માહારો પુરશે, ભીમ આવી વન માંદે.
 ભીમ તવ સાંપ્રદ થઓ, શત બ્રાત વિચારે મંન; ૨૪
 કરણ કેહે રે પાંડુ પુત્ર, એક રમવા જોઈએ વંન.
 એહેવું કહી ભીમને લેધ, સર્વે નિસર્થા બલવંત; ૨૫
 ભીમ મન નચરણ કરે, માહારે સાહે બી અણવંત.

એમ કરતા સર્વે જઈ પોહોતા, જાહાં અતી સુંદર વન;

ત્રેમાનંદ પ્રભુ પ્રીછે સર્વે, દડો લીધો દુરજોધન. ૨૬

કડવું ૩ જી-રાગ સામેરી.

- દુરજોધન કહે તવ વાણુરે, માહારા બીમ બાઈ સુગ્ધણુરે;
દડો નાંખુ થઈ અવસ્યમેવરે, તમે લાઈ આવો તતખેવરે. ૧
- જો લાવતાં લાગશે વારરે, તો વારો તમારો નીરધારરે;
એહેવું કહીને દુરજોધનરે, બધ સહીત લૈ નાંખ્યો વનરે. ૨
- જો લાગ્યો પવન કુમારરે, તમે ચઢ્યા દીક્ષા તેણીવારરે;
સર્વ વીર વહે છુ હાથોરે, વળી જવનો તારો વારરે. ૩
- વધી નાંખ્યો દુરજોધનરે, શીઘ્રે લાગ્યો કૃતી તનરે;
આવી જીએ તો જાડે બેઠારે, બીમશેન કોધમાંહી પેઠારે. ૪
- દુરમુખ હથી કહે વાતરે, હાર્યા તમે બીમડા બાતરે;
એહેવું કહીને ઉતરા સર્વરે, નાંખ્યો દડો આણી મન ગર્વરે. ૫
- બીમ લાગ્યો દડો જોણીવારરે, જક્ષ ઉપર દીક્ષા ત્રીજીવારરે,
તવ ચઢી બીમને રીશરે, હવે છેડું સર્વનાં શીશરે. ૬
- બહુ ક્રોધ ધરી મન માંહેરે. એક હાથે મહો જક્ષ લાંઘેરે,
મૂઝ સહીત ઉચલી લીધોરે, તે તો અપાર ઉઝો કાંધોરે. ૭
- બીમ જક્ષે વળગો વરીરે, જાણે આંખે વળગી કેરીરે,
લઈ ફેરવ્યો પાછળ શીશરે, આણીને અતી જણી રીસરે. ૮
- તારે દુરજોધન કહે વાણીરે, બીમ તાહારી મત અમે જાણીરે;
અમને મુકો જો એક વારરે, જીનીએ તે તમ ઉપગારરે. ૯
- પછે કરજી કહે છે તાહેરે, તાહારે પ્રાકમે રીઝા મનમાહેરે,
ધૃતરાષ્ટ્ર પુત્ર એમ બોલેરે, બીમ નહીં કો તારે તોલેરે. ૧૦
- એક વાર જીવતા મૂકરે, ફરી નહીં પાડીએ ચૂકરે;
બીમે પાડી ગર્જના તાહેરે, કૌરવ ચરર કપ્યા જાહેરે. ૧૧
- હું તો લેઈશ તમારા પ્રાણુરે, તમે દમો અરજીન નીરવાણુરે,
બીમે કહુ મન નવ આણુરે, પછે કીધુ પોતાનું ધાર્યુંરે. ૧૨
- પછાડ્યા પૃથ્વી સાથરે, બીમે ઉપર ઝાટક્યા હાથરે,
કો વીરજી ફાડુ શીશરે, કો પાડે મુખે ચીશરે. ૧૩

- કાં વીરની પાંસળી બાંજીરે, કોણે મુન્ય મદ્દ કલ લાગીરે;
કાનાં અસ્તી સુરો થયાં ગંભીરે, કો પડ્યો યદ્ય ગત પ્રાણુરે. ૧૪
- કો અપાર પામ્યો દુઃખરે, કોણે રૂધીર નાખ્યું મુખરે;
કોના હાથ બામ્યા કોના ચરણુરે, કોઇ કેહે હું પામ્યો મરણુરે. ૧૫
- કોઇ પામ્યો મન અતી ચોકરે, કો ઘાટે મુકે પોકરે;
પછી બીમ કેહે છે તાંહેરે, હવે જાણો પાપી કાંહેરે. ૧૬
- ટલવલતા દીઠા મક વીરરે, દરખો મન માંહે રણધીરરે;
સકુલનો મારે સાંખુરે, નહીં નો કડકા દરીને નાખુરે. ૧૭
- બીમ બોલે આણી ગરવરે, મુણી કાંપે કૌરવ સરવરે;
મન સમરા સુંદર સ્થામરે, નૈ પોહાતો પોતાને ધામરે. ૧૮
- સરવે મલી બેઠા એક કારરે, બીમે કલો માડી વીસ્તારરે;
વલી બીમ કેહે મુણુ માતારે, મે ફેરવી ગતિ વિધાતારે. ૧૯
- અદસસ્તા પાડ્યા તેણે કામરે, નહીં લીએ આપણું નામરે;
પાંડવ પછી તાહાં હમીયારે, જોહેને હદે કૃષ્ણજી વધીઆરે. ૨૦
- કૌરવ સરવ બેઠા થાએરે, પાટાપીડ કરી ઘેર જાએરે.
જાણી તે ગાંજેવે વાતરે, ગ્રીછો તે અંધ માક્ષાતરે. ૨૧
- લોક સરવ કોએ વાત જાણીરે, બહું કીધું સારંગપાણીરે;
દુરજોધન બેઠો જાહેરે, શિસ્ત પીતામહ આવ્યા તાંહેરે. ૨૨
- તાંહાં એહેવી દીડી મલગે, ટલવલતાં નથી રહી મલરે;
ગાંગેવ પછે બોલે વાણુરે, દુરજોધન તું અજાણુરે. ૨૩
- સરવ પાંડુ પુત્ર જલવતરે, સત બ્રાતનો આણે અંતરે;
તેહેમાં બીમ સહો નવ જાએરે, તે કસ્યો મિથ્યા ઉપાએરે. ૨૪
- ને બીમ શાને છોડ્યોરે, તે તો છાંણે વીધું તેડ્યોરે;
આજ પુકે મલેશો નામરે, જો જીવ્યાસું હોએ કામરે. ૨૫
- એહેતું કહીને ગાંગેવ જાએરે, એહેવે આવ્યો ધૃતરાષ્ટ્ર રાએરે;
હું તો દુઃખી થઓ અપારરે, દુરજોધનથી નીરધારરે. ૨૬
- લાં તે ગયો કહીને વાણુરે, કુલ શે અવનસ્યો જાણુરે;
વૈદે આશઃ બહુ વિધિ કાધારે, તેણે કલા તે ઉકાઝા પાધારે. ૨૭
- તેણે સાજા થયા સત બ્રાતરે, દુરજોધન જૂરે દીન રાતરે;
તે મૂકે સ્વાસ નિશ્વાસરે, હવે કહું તે પાંડવ નાશરે. ૨૮

એમ દિન પછે દિન જાહેરે, પછે વિચારે કુણુ ઉપાયેરે;
દુરજોધન જોલે એમરે, એ પાપી મરશે કેમરે. ૨૯

સરવ મળી વિચારે ઉપાયેરે, પ્રેમાનંદ પ્રભુ તે ગત ગાએરે. ૩૦

કડવું ૪ થું-રાગ કેદારે.

દુરજોધન દુગાશન મળી બેઠા, કરણુ શકુની ચંતામાંહે પેઠા;
હાવે તેહ કરવો કુણુ ઉપાયે, જેમ પાંડુનું કુલ દાપ થાયે. ૧
તવ શકુની રહે સુણો વીર, હને સુજે તે કહુ છઉં ધીર;
એક ઉપાયે છે તે કંગે તમો, પ્રપંચ સરવ કહું છું અમો. ૨
માહા વીખના પચ મોદીક કરો, માહારૂ વચન રાએછ મન ધરો;
મત કીજે ને બાધ ખાંડ તણા, તે ખાશે માર્યા આપણા. ૩
તમો પચે ગત મળી વીર, જલ કીડા જાએ જમુનાં તીર;
તાંદાં કરણુ સુખટ અમો આ પીછું, વળી તમને રમવા લાગીમું. ૪
મેવક માવે મોદીક મોકસો, ને જાણે મેવક એકથો;
મોદીક લેધ જાએ જમુનાં જાણુ, ગદા તજે જાં બેગે નીરવાણુ. ૫
તમો રમી મન જુખા થાજે, નીજ મેવકની પામે જાજે;
સત મોદીક તાં અલગા હજે, ને ખાનાં અંગ શીતલ થશે. ૬
પેલા પાંચે પાંડુ તન ખાજે, તતખાણુ પ્રાણુ તેના જાશે;
એહેવું શુભી હરખા ચારે મન, દુગાશન કેહે મામા ધન ધન. ૭
હવે એહ વાન કડી ચમ, આપણી ચતા મરવે ગધ,
એહેવું કહીને ઉડ્યા ચારે વીર, જે માહા સુખટ કહીએ ધીર. ૮
મોદી ચતા હુતી માહરે મન, તે ગધ મામાજીને વચન;
દુરજોધન મન આનંદ ધણો, ઉપાયે માંડયો મોદીક તણો. ૯
પાંચ મોદીક લેધને વીજે બધાં, સત મોદીક સુંદર કર્યા;
મરવ મોખ્યા મેવકને પાણુ, ક્યું કહે જાં એશ નીરવાણુ. ૧૦
શુભ કરીને રાખજે મહી, હું પાખે કોને આપવા નહી;
દુરજોધન વાએક અવજે ધરી, જમુના ઉપકડે ગજો વેગે કરી. ૧૧
મન જાંત સંઘાતે દુરજોધન, સભા માદાં જાં વિનવ્યો રાજન;
તાત દયા કરો તો કહુ તમને, જલ કીડાની ધજા ચમ અમને. ૧૨

- જે દોહો તો જઈએ જમુનાં તીર, ધૃતરાષ્ટ્ર કેહે જાઓ વીર; .
- સર્વે બ્રાત જાઓ શીઘ્રે થઈ, કુશલ આવજો વેગે જઈ. ૧૩
- કાંઈ રીશ વદવાઃ મન રજે ધરો, મુખે જલકીડા જઈને કરો;
- એહેવું ધર્મે જવ સાંભળ્યું કાન, ભીમ અર્જુનને કીધી સાન. ૧૪
- તારે પાંચે મળી પાસે ગયા, તાત આગના દો આણી દયા;
- અમો રમવા જઈએ જમુનાં તીર, મલા પથ સત રણધીર. ૧૫
- ધૃતરાષ્ટ્ર કેહે રે કાંઈ ધંધ થશે, જે સર્વે મળી એકા જશે;
- દુરજોધન કેહે ન બોલું મુખ, જે અમને દો દેશે દુઃખ. ૧૬
- ત્યારે તાત કેહે શીઘ્રે થઈ જાઓ, આનંદે જમુનામાં નાહો;
- વહી દુરજોધનને માણુ માન, મા જાઈશ ભીમની સન્નીધાન. ૧૭
- પછે પવનપુત્ર પાગે તેજો, અંધે લેઈને ઝાંચો છેડો;
- દુરજોધન સહીત સત પુત્ર માહારે, તે યોધુ સર્વેને કર તાહારે. ૧૮
- એ વાંક કરે તે ખમી રેહેજે, આંહા આવી મુજ આગળ કેહેજે;
- હુ વાર કરીશ તેહેની પેર, હંડ ધણો દેઈશું ઘેર. ૧૯
- ભીમ કેહે મુજ મન રીશ નથી, તે તમ આગળ શું કહું કથી;
- પછે સરવકો લાગી પાય, જલકીડા કરવા વેગે જાય. ૨૦
- જઈ ઉતર્યા શ્રી જમુનાં તીર, જે માહાસુભટ કાહાવે ધીર;
- વસ્ત્ર તણને ધોતી ધરી, દુરજોધને તવ રમવાની જોડી કરી. ૨૧
- અર્જુન ને કરણુ વડે સહી, ભીમ વિના હુંને દો ગમે નહિ;
- સેહેદેવ ને દુશાસન રમે, દુર્મુખને મન નીકુલ ગમે. ૨૨
- યુધિષ્ઠિર ને શકુની મામો, તમો રમવાનો કરજો સામો;
- પછે બ્રાત મધ્યે જોડા થયા, સરવ જમુનાં માંહા ચાલી ગયા. ૨૩
- દો પાણીમાં ડળકી ખાએ, દો સામાને તાણી જાએ;
- દો છાંટે છાલક નીર તણી, એમ રમે હસ્તીનાપુર ધણી. ૨૪
- દો અકલાએ તે નાશી જાએ, દો આવી ભીમનો કર સાહે;
- એમ રમતાં વહી ગયો જામ, દુઃસહ આવ્યો તેણે દામ. ૨૫
- દુરજોધન ને જાહાં ભીમ રહ્યા, બીજા વીર મંત્ર કરી તાંહાં ગયા;
- તેણે પરપંચ જુદી એહવી કીધી, આધાં રહીને ડળકી દીધી. ૨૬
- જઈ ગ્રહો તવ ભીમનો પાય, ઉડા પાણીમાં તાણી જાય;
- ઉપરથી દુરજોધન માર મારે, ભીમ વ્યાકુલ થયો બહુ પ્રહારે. ૨૭

અકળાઇને પડ્યો પાણી માહે, ચટ્ટી ઉભા સરવ ઉપર તાંહે;
તવ પવન પુત્ર વ્યાકુળ થયો, નાણુ પ્રાણુ હવે માહારો ગયો. ૨૮
વાચા રહીત થયો કુતી તન, પણ ધ્યાન ન આણે મન રાજન;
નાણું હવે ગયા હંશ પ્રાણુ, ત્યારે ઉતર્યા સર્વ વદતા વાણુ. ૨૯
આપણી ઇચ્છા પુરણુ થઇ, ભવની ભાવટ અવલે ગઇ,
ભીમશેન તવ આલ્યો વહી, કહી કહી તે પામે નહીં. ૩૦
અરધ જોજન વહી ગયો જ્યારે, પવનપુત્ર તટ પામ્યો ત્યારે;
કૃષ્ણતણું રમરણુ કરતો મન, જાહાર નીસર્યો કુતી તન. ૩૧
પછે ભીમે મન વીચાર કર્યો, જાત ભણી વેગે પરવચ્ચો;
મડસડાટ વાટે જવ આલ્યો જાએ, મુખે કૃષ્ણતણા ગુણુ ગાએ. ૩૨
જેણે મૃત્યુ આણ્યું ટાળ્યું આજ, તે જાણે મોટા મહારાજ, ૩૩
વલણુ.

મહારાજ મોટા તાર્યો મને, ભીમ રીસથી ભર્યો ધણુંરે;
કૃષ્ણ પ્રતાપે આજ ટાળું, સંકટ સૌ પાંડવતણુંરે. ૩૪

કહ્યું ૪ થું—રાગ દેશાખ.

ભીમશેન આવીઓરે, જાહાં છે શ્રી જમનાનુ તીર,
તાંહાં દૃષ્ટે પજોરે, કૌરવનો સેવક રણુધીર.
ક્રોધ ભર્યો જઇને વહેરે, તાહારી પાસે છે કાઇ લાવ;
મોદીક છે ખરારે, પણ આધ્યાત્મ અભાવ. ૧

હાળ.

અભાવ શો છે મેહેલ લવરી, શીઘ્ર આણી મૂક;
સેવક કહે દુરજોધને ના કહી, તો કેમ પાહું ચૂક. ૨
ભીમ કેહે મુને ક્રુધા વ્યાપી, છેડ માં પાપીટ,
કાવે મે રહેવાએ કેમ, મોદીક પણ મુજ દઇ. ૩
તવ સેવક કેહે સુણો સ્વામીજી, જો કરો દ્રોષી ઉપાય;
દુરજોધનના કલા વિના, મોદીક દર્શન નવ ચાય. ૪
પવનસુત કોપે ચડ્યો, જાપટ મારી પાણુ;
મોદીક લીધા બલ કરી, પછે આરોગે નીરવાણુ. ૫

- મોદીક દુતા જોડલા, ને મરવ ખાધા જાણ;
જમુના વીખે જઈ નીર પીધુ, પાણી રાખ્યો પુરૂષ પુરાણ. ૬
- તાંડાં થોડા આઘો સુચરો, નેહને વીખ ચડ્યું મર્વ અગ;
ચરણ કર માથે નહીં, ને ગાત થયા મર્વ બગ. ૭
- એક પરવત ઉપર ચડ્યો જઈ, ભીમ મદા બલવત,
ચરચર ધ્રુવે લેટેર લાગી, જાણે આખો ભીમનો અત. ૮
- તાંડાં જઈને મુનો વીર, વ્યાકુલ મુખ નહી શરીર,
કાઠવત થઈ પડ્યો ઉઘો, ને માલાબલીઓ રાખીર. ૯
- મધ્ય પેરે પડ્યો રહ્યા, ખીલુ મર્વ અગ મુન્ય,
વિખથી હાથે નહીં, ઘડી થઈ મર્વ મુન્ય. ૧૦
- જોહેને વહાલા શ્રી હરી, નેહને બાધ રંગી નવ થાએ,
વૈશંપાયનને વળી પુછે, જનનેજન્ય ને રાએ ૧૧
- પછે જે તાંડા થયુ દોઝે, ને કહ્યો વીખતારી વાત,
પ્રમત થયા મુની એમ વહે, મુણ જનમેજન્ય મદારાજ. ૧૨
- જમુનાજી મધ્ય કીલતા, ત્રિભિત દવા મર્વ પ્રાત;
અટક પુડે નીગર્યા, જે વીર માહા વિખ્યાત. ૧૩
- પાકુ સુત મૌ આવીઆ જે, સુભટ મધ્ય ઉત્તર,
આન કરીને બહાર આખ્યા, મગરણ કરે મોરાર. ૧૪
- પછે સરવે પોતાના વસ્ત્ર પેહેર્યા, ભીમનાં રહ્યાં તાહે,
ધરમ અર્જુન નીકુલ મેહેદેવ, વિમાએ મન માહે. ૧૫
- શું જુડ્યો હમે જમનાં વીખે, શું થઈ હમે તેની પેર;
ભીમ બાધવ પાણે આપણુ, કેમ જઈએ ઘેર. ૧૬
- ભીમના બલથી ગાજતા, હાથે શું થએ જગદીશ;
એહેવું કહી વિલાપ કરે, વળી કૂટે મરવે શીશ. ૧૭
- નકુલ કેહેરે બાત વીણુ, આપણે કેમ રહેવાય;
પારથ કેહે પુછો દુરજ્ઞેધનને, ગો થયો ઉપાય. ૧૮
- એહેવે દુરજ્ઞેધનને જાણુ દ્રાધુ, એહેદેવે તેણીવાર,
ભીમ દેખાનો નથી, એ ગો ઘડે વિચાર. ૧૯
- એહેવું સુણીને ગૌરવ સાચર્યા, જાહા દતા કુતી કુમાર;
તાંડાં આવી મરવ ઉભા, રહ્યા ધરમને કરી નમસ્કાર. ૨૦

એક ભીમ માટે ગાજતી રે, કોને ન ગણતી મન; બી૦
 તું પાખે કેમ જીવશું, માહરા લાડકવાયા તન. બી૦
 પુત્ર તમારી જોડ દેખી, મુને યાતો હરખ અપાર; બી૦
 તે સરવ વૃથા કચું તે કુંવર, વૃથા થયો સંસાર. બી૦
 ધૃતરાષ્ટ્ર ગાંધારી વિદુર ગાંગેવ, ક્રીપાચારજ મુની જોહ; બી૦
 દ્રોણાચારજ આવ્યા પુત્ર માટે, સાથે દુઃખ ધરે મન તેહ. બી૦
 રુદન કરતા સરવ સાંચરા, કુંતા કેરે ઘેર; બી૦
 યુધિષ્ઠિર કેહે ભીમ પાખે, શી યારો મુજ પેર. બી૦
 કુંડુંખ પરીવાર સરવ મળીને, ચાલ્યો શ્રી જમુના તીર; બી૦
 રત્નાન કરી પાછા વળ્યા, મુખે પાડતા બહુ રીર. બી૦
 આર્કઃ ગાંધારી કરી કેહે, માહારૂં હૃદય ક્ષારી જાય; બી૦
 ત્રેમાનંદ પ્રભુ પરમેશ્વર ત્યાં, કરે કોણ ઉપાય. બી૦

કહણું ૬ કું-રાગ રામઘી.

સરવ વીર મળીને આવ્યા તાંહેજ, ધરમ અર્જુન બેઠા છે જાહેજ;
 ત્યાં સરવ બેઠા શોકીત મનજ, અતિ દુઃખ ધરે ત્યાં દુરજોધનજ. ૧
 હાલ.

દુઃખ દુરજોધન ધરે અને કરજી શકુની જાણ; ૨
 દુશાશન બિખમ સુરસકળ, સભા વીળે નિરવાણ.
 કુંતા દુખે પ્રજલે ચારે, બ્રાત જૂરે મન; ૩
 દુખી થઇ સરવ સાંચરા, આપ આપણે ભોવન.
 પરીક્ષિત સુત એમ ઓચરે, લાગી ઋષીને પાયે; ૪
 શી ગત હવી પછે ભીમની, તે કોહો હુંને ઋષી રાયે.
 વૈશંપાયન બોલીયા, મુણ રાય ચતુરમુખજ; ૫
 નીશા સમે રાય દુરજોધન ઘેર, ચારે મળ્યા નિરવાણ.
 કરજી શકુની દુરજોધન, દુશાશન બોલ્યો તાર; ૬
 આપણું ચીતબું હવું તેમાં, તુજ તણો ઉપકાર.
 સર્વે બેઠા હાસ્ય કરે, આનંદ આણી મન; ૭
 ભીમને જોણી પેરે હણ્યો, હાવે હણ્યો સર્વે તન.
 તેવે સેવક આવીને, દુરજોધનને લાગ્યો પાય; ૮
 મોદીક આપો અમતણા, એમ વદે દુરજોધન રાય. ૯

- સેવક કહે મુજને માયો, પવનપુત્રે પાણુ;
લીધા સર્વે મોદીક ઝૂંટવી, પછે ખાધા નિરવાણુ. ૯
- સારે કાલ પડી ઉદર વીખે, એ શો ઘટે ઉપાય;
અમે ખોળ્યાં જમુના વિખે, તો જીવતો કીમ થાય. ૧૦
- અન્ય કો દીડો હશે, એમ વદે દુરજોધન;
સેવક કહે સત્ત કરીને માનજે, તે હતો કુતી તંન. ૧૧
- મુજ પાસ મોદીક પ્રારથ્યા, તવ કીધો અનકાર;
પ્રહાર કરીને સર્વ લીધા, તાંહાં કયો બેશી આહાર. ૧૨
- વસ્ત્ર મધ્યે ધોતી છે, ખીન્નું નગન સર્વ શરીર;
એવું સુણીને ઉડીઆ, જે ધનુરવિદ્યાના ધીર. ૧૩
- ચાહ્યા તાંહાં થકા શોધતા, દગો દશે બલવત;
અગોચર ગીરી ગદા શોધી, કહી ન દીડો જીવવંત. ૧૪
- જેતાં દીડો પરવત ઉપરે, સુતો વીર પ્રયંડ;
દુઃશાશન કહે હાવે એહના, કરે સતત ખડ. ૧૫
- કરણુ કહે જો જાગશે, તો ફેડશે આપણો હામ;
વિચારી કરવું ઘટે, તે કરો હાવે સહી કામ. ૧૬
- કરણુ કેરાં વચનથી, સરવે વિચાર્યું મન માહે;
ઉડી આહારે આવીઆ, ગારડીનાં ધર જાહે. ૧૭
- તેને જાગાડીને કહું, તુ કર એક મુજ કાજ;
બહુ વીખધર સંગ લેઈ, મમ સાથે આવો આજ. ૧૮
- ગારુડી કહે શુ આપશો, તે પરડો આણે હામ;
શું કામ છે મુજને કોહો, પછે મુકી આવું ધામ. ૧૯
- દુરજોધન તવ ઓચરો, એક પુરુષ શત્રુ મુજ;
તેને અજો સર્પ વળગાડવા, તેડવા આખ્યા તુજ. ૨૦
- સત મુદ્રા ઓઝણુની, તુને આપીશ સાર;
એવું મુણી કહીએ લેઈ, નીશરો તતખણુ બાહાર. ૨૧
- સગ લેઈશ દુષ્ટ સાંચરા, જેણે હામ પાજો છે વીર;
રાએ કેહેરે મરમ સ્થાનકે, નીરખો એહેને શરીર. ૨૨
- તે હામ મણીધર ડંશ દે તો, સરે આપણુ કામ;
ગારુડીએ તતખણુ વળગાડ્યો, મરમ જોધને હામ. ૨૩

બહુ શોખ ધરે ગાંધારી, ધરમને દુખ અપારછ;
 કુટુંબ સરવ કદન 'કરે, તાંહાં ગાટે થાએ પોકારછ. ૨૬
 કરણુ શકુની. દુઝાશન તે, કરે દરખ ધરી કામછ;
 હાવે આપણુ નેમ કરીએ, જેમ કેડાએ પાંડવ નામછ. ૨૭
 કુતા ધરમ નીકુળ ને સેહેદેવ, અરબુન ધરે મન શોકછ;
 અન પાન તછને બેઠાં, પામવા જમ ક્ષોકછ. ૨૮
 લોક જમીને જતાં મજે તેહેને, પુછે ભીમ બહુ મી પેરછ;
 ભીમ તણી કીયામાં અમો જમ્યા, કુંતાછને ઘેરછ. ૨૯
 દરખી ભીમ નીજ મંદીર આગ્યો, પોલરક્ષક લાગ્યો પાયછ;
 કુતા પામે દોડ્યો મેવક. મગળ ગીત તે ગાયછ. ૩૦

કડવું ૮ મું-રાગ આશાવરી.

મેવક આવી ઉભા રહ્યા, તેણે સમાચાર સરવે કહ્યા;
 તમો લહોછ, ભીમ બહુ કુશલ મણીરે. ૧
 હું ભીમ બહુને ચરણુ લાગીકરી, તમ બણી આગ્યો માતરે;
 માતને ઉશ્ચટ વધી, એ વચન મુણીરે. ૨

કાળ.

મુણી વચન ઉશ્ચટ ધબો, વાપ્યો કુતાને દેહ;
 અગ શીતલી ચઢ સહી, જેમ બળતા પુંડે મેહ. ૩
 તવ કુંતા કેહે સરવ સાંભળો, રાય પાંડુ કેરા તંન;
 એહેને સકલ પૃથ્વી રાજ આપો, વળી રવ બહુ વિધ ધન. ૪
 વળી સર્વશ મોંપીને આપણુ, અરણુ વશીએ જાણુ;
 તોહે ઓશંકલ એ તણાં, ન ચઢએ નિરવાણુ. ૫
 બહુ રતન ધરમે આપીઆં, અરબુને ગરથ બંડાર;
 સેહેદેવે દસ્તી આપીઆ, નીકુલ વીરે તોખાર. ૬
 કુંતાછ વળતુ વદે, માદારે પાંચ તું તેમ બાલ;
 એવે ભીમ આવી ચરણુ લાગ્યો, કુંતાને તન્કાલ. ૭
 ગુધિછિરને ચરણુ લાગ્યો, ભેટયા સઘળા બ્રાત;
 દુરન્નેધન ઉડી ભેટીઓ, જે માદા સુભટ ત્રિકાત. ૮
 ગાંધેવ ને ધૃતરાષ્ટ્ર વીહર, ગુર ને ગુર બાલ;
 નેતણે ભીમ જઘ ચરણુ લાગ્યો, સભામાં તત્કાલ. ૯

- આગીશ મવે ઝોઝરે, ગાંધારી જોશે વાણ; તાહારી માતાને બામ્ય તુજને, દાડું મકલ કલ્યાણ. ૧૦
- પછે નીજ બુવન બીમ આવીઓ, દુરજોધન બેડો જાહે, કરણ શકુની આનંદે, દુશાસન બેડયો તાંદે. ૧૧
- આપણી જોડી છે સમારમાં, જે પંચસત બાત; તે બંગ પામ્યો જાણીને અમો, ઝુરતા દિન રાત. ૧૨
- દવે બામ્ય છે વીરા અમતણું, તેજે કુશલ તમને કર્યું; દશી રમીને કુડીઆ, સંકટ સકળ દાવે દર્યું. ૧૩
- પછે માન આંધવ મળી બેડા, પુછે બીમને વાત; ધર થકી થઈ તે પેર બીમે, માંડી કહી માજાત. ૧૪
- એમ સાહે કાથી થામે, સુણ જનમેજય રાજન; ગજ લીધા કંઠે મુખે, કુંતા કેરા તન. ૧૫
- પણ દુરજોધન દુશાસન, કરણ શકુની જોડ; ગાદે મળીને વિચારે, શું ધરે કારણુ એક. ૧૬
- દાવે જો માથે આંધ નહીં, તમો જાણુને નીરધાર; દુરજોધન દેહે માહાગ દુખનો, દહ ન આવે પાર. ૧૭
- કાઠી પ્રથમે કરીને, બીમના લીધા પ્રાણુ; નોજો છવનો આસીઓ, જો મન્ય દલી નીરવાણુ. ૧૮
- દાવે વેડી મપરાણુ થયા, આપણુ કેણુજ માત્ર; રાજ ભાક વગ એહેને, વડી બાજે આપણું માત્ર. ૧૯
- નાન આજા સેધ આપણુ, જઈ વગીજો વન; વડ વીરને ચરણે જાગીને, વડે દુશાસન. ૨૦
- એક પેર મુજે મુજને, તે માંબજો મર્વ કોય; પાંચ એકા પ્રમળીએ, નો મુખ તમને દોય. ૨૧
- પિનાતી આજા થકી, રચીએ એક અવાશ; વાખનાં મંદીર કરી, પ્રમળીએ કંઠે નિવાશ. ૨૨
- તાદાં બુવન કીજે લાખનાં, કિપેર છોદનાં કમ; પાંડવને વશાનીને, પ્રમળીએ એક હામ. ૨૩
- જો વાત બારી મર્વને મન, મહુ ચાહ્યા જાદાં છે તાન; દુરજોધન પાને બેસીને, ઝન કરે સાક્ષાત. ૨૪

- હું પુત્રથી કાઝેર છઉં, માટે માઈ ન ઈચ્છું થાય;
તે માટે તમે રાજ કરો, જઈ વારણાવત માંય. ૧૮
- નિત્યનો કલેશ મટે ત્યારે, ધરમ બોલ્યા વાણ,
તમારી આજ્ઞા થકી અમે, તાહા રેહેતું જાણ. ૧૯
- એવું કહીને ઉડીઆ, તાહાંથી યુધિષ્ઠિર રાગે;
માત બાંધવ પ્રતે જઈને, મર્વે કલો ઉપાગે. ૨૦
- આપણુ વારણાવતમાં જઈ, સુખે બજસું ધનશ્યામ;
નિત્યે જાંઠાં વડવાડ તે, નીરધાર તજીએ હામ. ૨૧
- એહેવું સુણી બીમ ઓચરે, શું વહો છો મહીપાસ,
આપણુ જઈને તાંહાં રહીએ. આંહાં કીરવ થાગે ભુપાલ. ૨૨
- એમ ફેવ ઉદ્ધરાડો થયો નથી, સ્વામી નમ્રી જાણુ,
આંહાંથી જાઓ કેહેએ તારે, હું મર્વના લેછળ પ્રાણુ. ૨૩
- ધરમ કુતા અરજીને મળી, વારી રાખ્યો જ્ઞેધ;
નિત વાએક બહુ બહુ કહી, ઉનાયો બીમનો ક્રોધ. ૨૪
- એહેવું વિચારી સુખ નીપ્ર કરી, પ્રભાને ઉઠ્યા વીર;
સજ થઈ સર્વ આવિયા બીખકને, પાંચે સુભટ રણધીર. ૨૫
- ગાંગેવ કેહે મેંસુ ન આલે, રાજતું મેહું કામ;
તો રાજના એ ધણી થયા, તમને તજતવે હામ. ૨૬
- સુખે રાજ કરજો તાંહાં રહી, બજજો શ્યામ શરીર;
એ રાજ હસ્તિનાપુર તમાઈ, વળી પામશે રણધીર. ૨૭
- ચરણ નમીને ધરમ વહે, તમે કીપા રાખજો તાત;
એહેવું કહી ધૃતરાષ્ટ્રની પાસે, ગયા પાંચે બ્રાત. ૨૮
- પ્રણામ કરી આજ્ઞા માગીને, નિસરીઆ રણધીર;
બોળાવા સર્વ મચસ્યા. રે દુરજોધનના વીર. ૨૯
- વિદુર સંગે ચાલતાં, તે કહે મર્મ વિવેક;
નીશા સમે જાત્રતપણે રેહેજો, એ માહારો સંકેત. ૩૦
- શસ્ત્ર પાખે ધડી ન રહેતા, સમે પલટો વેશ કુવેશ;
પાંચે એકઠા કેમે મ સુશો, એ છે મીન ને મેખ. ૩૧
- વન મધ્યે પશુ પક્ષી રહે, તે માહા ચતુરજ્ઞ હોય;
દવ લાગો દેખી બીલ મધ્યે, પેશી જાએ સર્વ ક્રોધ. ૩૨

યધવાત જોગે કરીને, કેા મુરખનુ પડે કામ,	
તેહેના વામ કરની આગળી, દે અહીએ તેણે યમ.	૩૩
એમ નિત વાણુ અનેક કહીને, વળ્યો મગ્ગો જાણુ,	
પછે પાડુ મુને તાહા -હીને, મન વળાવ્યા નીરવાણુ	૩૪
તાહા થકા વેગે માયરા, મન સમરે પુરૂપ પુરાણુ,	
હમતા રમતા વેગે કરે, વારણાવતમા પ્રયાણુ	૩૫
મુખે જાળને રહા રરમા, પાચ પુત્ર ને માત,	
પુરોચને સર્વ દુરજોધનને, જાણાવી તે વાત	૩૬
પછે કરણ શકુની દુગ્ગજોધન, દુશાશન વીર મુગ્ધણુ,	
નિચારી ચડાનને તાહા, તેડાવ્યો નીરવાણુ	૩૭
ચડાન સાબલ મુ તે છે, તુ સરખુ એક કામ,	
નાગજ્ઞાનતમા પાડન રેટે, તે જાઈ પ્રજાએ તુ ધામ	૩૮
એક ગામ ખાના તુજને હુ આપુ, એ વચન એ જોન	
એ કામ કરે હુ ન આપુ તો, જાએ અમારો તોય	૩૯
ચડાવ કેટે નન નીપજો, મુજ ચડી પ્રૌઠ પાપ	
ચાડાળ દોષ ને કામ કરશે, ગામ તેટેને આપ	૪૦
ત્યારે દુશાશન ાહે રાય કેરે, વચન ન માને આજ,	
મમ્મક પ્રકારે જાણુજો, તાહારો દેહ કરો ત્યાજ	૪૧
ચંડાવ કેટે મુજ ભારજાને, પુછી આતુ તાત,	
એહેતુ કહીને નીશરો ગયો, નીજ ભુવન માક્ષાત	૪૨
હશાગમની ગજગતી, કારગનય અદ્ભુત વેશ,	
કુટડી ને રૂપ વડી, વર્ણન ન થાય અવગેપ	૪૩
અક્ષસૃષ્ટિમા અવનની, ને તેજ તેઓતુ પાત,	
મર્વાગે મુદર મુરારી, સુરેખ એના જ્ઞાન	૪૪
નિરચિયે રચી રૂડી, ભુડે અનતાર પામી,	
। કાળના પાપમ્મથી, ચડાગ પામી રનામી	૪૫
મમનિને જાઈ કથુ, સાબળ એમિલ મચી,	
દુરજોધન કટે પાડવને, વાગણાવતમા નાખો જાણી	૪૬
મે ના કહી તો દુશાશન કહે, લેઈસ તાહારા પ્રાણુ,	
હાવ તુ કેહે તે કીજાએ, આપણુ સદી નીરવાણુ	૪૭

ચાલો સ્વામી ત્યાં જઈએ, જ્યાં એટલે દુરજ્ઞેધન;
 નરનાર એટલે આવીઆં, તેણે પ્રણમો રાગન. ૪૮
 તારે રાએ કેહે તે પુછ્યું સહી, તુજ નારને એ વાત;
 વેગે કરી જાઓ તમો, કરે પાંડુ સુતનો ધાત. ૪૯
 તારે નાર કેહે તમો જાણજો, અમોથી નહીં તે થાએ;
 ચાંડાલ પાપે કાણુ કરે, એણીપેર જોડ્યો રાએ. ૫૦
 નાર કેહે જે ચાંડાલે, બીમને જોડ્યો જલ માંય;
 જેણે વીખ ધાણુ મોદીક માંહે, તેહેને મોડશે રાય. ૫૧
 તમો જોડા ચારે વિચારે, તે ચાંડાલ કેડું કરમ;
 અમો જાતનાં ચાંડાલ મરગન, પુરણ શ્રી પરીબ્રજ. ૫૨
 તમો નિશ્ચ મન જાણજો, અમ થકી કરમ ન થાએ;
 કરમ ચાંડાલ છે તમો, તો જઈ પ્રગલ્ભો રાએ. ૫૩
 તારે દુશાશન કેહે રાડને, ગાદ લાગ્યો આંદે,
 રાએનું વાએક ગાર ધરી, જાઓ વારણાવત માંહે. ૫૪
 તવ નાર કેહે એ વાતનો, મ કરીશ મનમાં ગર્વ;
 બીમને જશે સન બ્રાતની, રાંડ થશે સ્ત્રી સર્વ. ૫૫

વલણુ.

રાંડ થશે સરવની, એહેવી વાણી જોડી નારરે;
 કાપ કરી રાય જોડીઓ, એહેને કાઢી મુકે બાહારરે. ૫૬

કડવું ૧૦ મું-રાગ રામખી.

તી જોડી તાંહાં રહી નારીજી, રાએ વાએક તમો જોડો વિચારીજી,
 ॥ સેવક હઈ રાયનાં જાણીએજી, એ કરમ ન થાય શી મુજ વાણીએજી. ૧

હાલ.

સત્ય સત્ય એ નહીં કહે, માનજો સાચું રાય;
 પાંડુ પુત્રને પ્રગળતાં, સમુદ્ર સુકઈ જાય. ૨
 એ પુત્ર પાંડુ રાયના, સર્વ ધરમ કેડું રૂપ;
 તેને કુંડું ધણો છે, તો કોડી થાશે જૂપ. ૩
 યુધિષ્ઠિરના સતથી, જૂ રહી દુરજ્ઞેધન;
 તે રસાતલ જાયે સહી, જો જશે કુંતી તન. ૪

સત બાંધવ તમે બલો, તો પ્રજા મુખણી થાય;	
દૈવ જે તમને હણે તો, કલેશ પુરનો જાય.	૫
તવ કરણ વાણી બોલીઓ, તું વિચારી જે આપ;	
સતી સીરોમણ સાધવી, માટે લાગજે તુંને આપ,	૬
ત્યારે નાર કહે રે અર્ધ મુણજે, મનમાહે આણુસો રીસ;	
એક પતિ વણજ પુરુષ જેણે, નથી દીઠું સીસ.	૭
સતતત જે પાલતું તે, રાખતું મન આપ;	
તે કીપા શ્રી જગદીશની, પુરુષ માત્ર બાંધવ બાપ.	૮
શ્રી સુરજદેવ ને અમર મુની, બહા સિવ જગદીશ,	
હું સતી ન હોઈ તો એ અર્વનાં, પૃથ્વી પડજે સીસ.	૯
તવ દુરજોધન એહું માંજસી, કહે માર રાંડને દામ,	
શું જીવે દુશાચન પશુ બાતે, રહી રાંડ બોલે આમ.	૧૦
ધન ધન કુઝવશને, જેમા પ્રગટયો તું કુમાર;	
ચડાલની હત્યા છાજે, ધન કુઝતણા અમાર.	૧૧
મહા પાપી જે હોય તેને, રાધ દે છે વસી હડ,	૧
ચંડાળને તેડી કરીને, તેના કરે સત ખંડ	૧૨
ચાંડાળ ફેરો પાપનો, કાઝે ન જણે પાર;	
અમને હણી અમ પાપનો, તુ કરે અગીકાર.	૧૩
એવું મુણીને ડોપીઓ, ને રક્ત થયાં લોચન;	
ધણું વિચારે મન વીજે, પણ થંબ થયું છે મન.	૧૪
વળતાં શકુનીએ મુકયા કાઢી, ગયાં તે પોતાને ઘેર;	
ત્યારે મક્ષીને વિમાએ, આપણે સી કરવી પેર.	૧૫
તવ કરણ કહેરે દુરજોધન, પુરોચન કરશે કામ;	
લખી મોકલ્યું પત્ર મુદર, દુરજોધને તેણે દામ.	૧૬
વિર ધીરવીર કાંઈ લાગ જોધને, બાલજે તુ ધામ,	
રખે રહેતુ જૂતળ વીજે, પાંડુ પુત્રવું નામ.	૧૭
તે પત્ર વાંચી પુરોચન તે, પુડે તત્પર થાય;	
એમ કરતાં આવી ચતુરદક્ષી, શિવરાત્રિનો મહિમાય.	૧૮
માધ માસ કૃષ્ણ પક્ષે, ચતુરત્વશી શિવરાત્ર,	
રૂપી વચને વિધ વિધ ગતે, ઉજવી કુતા માત.	૧૯

ચાલો સ્વામી ત્યાં જઈએ, જ્યાં બેઠો દુરબ્બેધન;
 નરનાર બેઠું આવીઆં, તેણે પ્રણમો રાજન. ૪૮
 તારે રાએ કેહે તે પુછ્યું સહી, તુજ નારને એ વાત;
 વેગે કરી જાઓ તમો, કરો પાંડુ સુતનો ધાત. ૪૯
 તારે નાર કેહે તમો જાણજો, અમોથી નહીં તે યાએ;
 ચાંડાલ પાપે કાણુ કરે, એણીપર બોલ્યો રાએ. ૫૦
 નાર કેહે જે ચાંડાલે, બીમને બોલ્યો જલ માંય;
 જોણે વીખ ધાલું મોઢીક માંહે, તેહેને મોક્ષોરે રાય. ૫૧
 તમો બેઠા ચારે વિચારે, તે ચાંડાલ કેડ કરમ;
 અમો જાતનાં ચાંડાલ મરગન, પુરણ થી પરીવ્રજ. ૫૨
 તમો નિંજે મન જાણજો, અમ થકી કરમ ન યાએ,
 કરમ ચાંડાલ છે તમો, તો જઈ પ્રજાઓ રાએ. ૫૩
 તારે દુશાશન કેહે રાડને, શીદ લાવ્યો આંહે,
 રાએનું વાએક શીર ધરી, જાઓ વારણાવત માંહે. ૫૪
 તવ નાર કેહે એ વાનનો, મ કરીશ મનમાં ગર્વ;
 બીમને બધે સત બ્રાતની, રાંડ થગે સ્ત્રી સર્વ. ૫૫

વલણુ.

રાંડ થશે સરવની, એહેવી વાણી બોલી નારરે;
 કોપ કરી રાય બોલીઓ, એહેને કાઢી મુકે બાહારરે. ૫૬

કડવું ૧૦ મું-રાગ રામખી.

વળતી બોલી તાંહાં રહી નારીજી, રાએ વાએક તમો બોલો વિચારીજી,
 અમો મેવડ છલ રાયનાં જાણીએજી, એ કરમ ન યાય શી મુજ વાણીએજી. ૧

ઢાલ.

સત્ય સત્ય એ નહી કડ, માનજી સાચુ રાય;
 પાંડુ પુત્રને પ્રજાજતાં, સમુદ્ર સુકઈ જાય. ૨
 એ પુત્ર પાંડુ રાયના, સર્વ ધરમ કેડે ઉપ;
 તેને કુંડુ ધર્યો છે, તો કોડી યાગો જૂપ. ૩
 યુધિષ્ઠિરના સતથી, જૂ રહી દુરબ્બેધન;
 તે રસાતલ જાયે સહી, જે બલે કુંતી તેન. ૪

સત બાંધવ તમો બધો, તો પ્રભ મુખણી યાય;	
દૈવ જે તમને હણે તો, કયેશ પુરનો બાય.	૫
તવ કરણ વાણી બોલીઓ, તુ વિચારી જે આપ;	
સતી શીરોમણ સાધવી, માટે લાગશે તુંને આપ,	૬
ત્યારે નાર કહે રે સર્વ મુણજો, મનમાહે આણુશો રીસ,	
એક પતિ વણજ પુરશ જેણે, નથી દીઠુ શીસ.	૭
મતઝત જે પાવતુ તે, રાખતુ મન આપ;	
તે કીપા શ્રી જગદીશની, પુરય માન બાધવ બાપ.	૮
શ્રી સુરજદેવ ને અમર મુની, બહા શિવ જગદીશ,	
હુ સતી ન હોઈ તો એ સર્વનાં, પૃથ્વી પડજો શીસ.	૯
તવ દુરજોધન એહેતું માંબલી, કેહે માર રાંડને દામ,	
સુ જીવે દુશાગન પશુ ખાતે, રહી રાડ બોલે આમ.	૧૦
ધન ધન કુરવસને, જેમા પ્રગટયો તુ કુમાર,	
ચડાલની હત્યા છાજે, ધન કુલતણા અગાર.	૧૧
મહા પાપી જે હોય તેને. રાય કે છે વધી રાડ:	૧

આસો સ્વામી ત્યાં જઈએ, જ્યાં બેસો દુરન્નેધન;	
નરનાર બેઠું આવીઆં, તેણે પ્રણમો રાગનં.	૪૮
તારે રાએ કેહે તે પુછ્યું સહી, તુજ નારને એ વાન;	
વેગે કરી જાઓ તમો, કરો પાંડુ સુતનો ધાત.	૪૯
તારે નાર કેહે તમો જાણજો, અમોથી નહોં તે યાએ;	
ચાંડાલ પાપે કોણુ કરે, એણીપેર બોલ્યો રાએ.	૫૦
નાર કેહે જે ચાંડાલે, ભીમને બોલ્યો જલ માંય;	
જેણે વીખ ધાલું મોઢીક માંહે, તેહેને મોક્યોરે રાય.	૫૧
તમો બેસા ચારે વિચારો, તે ચાંડાલ કેઈ કરમ;	
અમો જાતનાં ચાંડાલ સરગનં, પુરણુ થી પરીક્ષત.	૫૨
તમો નિશ્ચે મન જાણજો, અમ થકી કરમ ન યાએ;	
કરમ ચાંડાલ છો તમો, તો જઈ પ્રજાઓ રાએ.	૫૩
તારે દુશાશન કેહે રાડને, શીદ લાલ્યો આંહે;	
રાએનું વાએક શીર ધરી, જાઓ વારણાવત માંહે.	૫૪
તવ નાર કેહે એ વાતનો, મ કરીશ મનમાં ગર્વ;	
ભીમને બલે સત બ્રાતની, રાંડ યશે સ્ત્રી સર્વ.	૫૫

વલણુ.

રાંડ યશે સરવની, એહેવી વાણી બોલી નારરે;	
કોપ કરી રાય બોલીઓ, એહેને કાઢી મુકો બાહારરે.	૫૬

કડવું ૧૦ મું-રાગ રામખી.

વળતી બોલી તાંહાં રહી નારીજી, રાએ વાએક તમો બોલો વિચારીજી;
અમો સેવક હઉ રાયનાં જાણીએજી, એ કરમ ન ચાય શી મુજ વાણીએજી. ૧

ઢાલ.

સત્ય સત્ય એ નહી કંઈ, માનજો સાચું રાય;	
પાંડુ પુત્રને પ્રજાજતાં, સમુદ્ર સુકર્ષ જાય.	૨
એ પુત્ર પાંડુ રાયના, સર્વ ધરમ કેઈ રૂપ;	
તેને કુંડુ ધર્યો છો, તો કોહી યાસો ભૂપ.	૩
યુધિષ્ઠિરના સતથી, ભૂ રહી દુરન્નેધન;	
તે રસાતલ જાયે સહી, જો બલે કુંતી તન.	૪

સત બાંધવ તમે બલો, તો પ્રજા સુખણી થાય;	
દૈવ ને તમને હણે તો, કલેશ પુરનો નય.	૫
તવ કરણ વાણી બોલીઓ, તું વિચારી ને આપ,	
સતી સીરોમણ સાધવી, માટે લાગશે તુંને આપ,	૬
ત્યારે નાર કહે રે સર્વ મુણુજો, મનમાંહે આણુશે રીશ;	
એક પતિ વણુજ પુરુષ નેણે, નથી દીકુ સીશ.	૭
સતત્રત ને પાલતું તે, રાખતું મન આપ;	
તે કીપા શ્રી જગદીશની, પુરુષ માત્ર બાંધવ બાપ.	૮
શ્રી મુરજદેવ ને અમર મુની, અહ્યા શિવ જગદીશ,	
હું સતી ન હોઈ તો એ સર્વનાં, પૃથ્વી પડજો સીશ.	૯
તવ દુરજોધન એહું સાંભલી, કેહે મારે રાંડને હામ;	
શું જુવે દુશાશન પશુ બાંતે, રહી રાંડ બોલે આમ.	૧૦
ધન ધન કુરવંશને, જેમાં પ્રગટયો તું કુમાર;	
ચડાલની હત્યા ઇચ્છે, ધન કુલતણા અમાર.	૧૧
મહાપાપી ને હોય તેને, રાય કે છે વલી હડ;	૧
ચંડાળને તેડી કરીને, તેના કરે સત ખંડ	૧૨
ચાંડાળ ફેરે પાપનો, કેએ ન જાણે પાર;	
અમને હણી અમ પાપનો, તુ કરે અગીકાર.	૧૩

- બલ બોજ બહુ પકવાન ટીંપાં, મમરી માંગપાણુ,
વારણાવન માલં કરી મલી, ગય યુધિષ્ઠિની આણુ ૨૦
- નગર માલો જે હોય તે, બોજન કરે મુજ ધામ,
ડુતાએ આદરમુ જમાડ્યુ, પૂજ મધલુ ગામ. ૨૧
- એક મુધાતુર આવી હામલી, પુકે પાચ મુદર બાવ,
આવીને તેણે બોજન કીડુ, એન ચચો મધ્યાદાળ ૨૨
- ડુતાની આજ્ઞા લેખને, રતી ને ઘર માય,
આજ રજની દામ આપો, એનું બહુ થલે રઘુરાય. ૨૩
- શ્રમીત થયા મન જઈ પોદયા, ધરી મુદર નેશ,
પુરોચન કહે આજ ગમતુ, રથુ ગ્યુ જે ગેય. ૨૪
- મધ્ય રાત્ર ચઈ જેવારે, ત્યાં આસિ મુક્યો અવાશ,
એવડ ધ્યામી ખડગ લેખને, કરે ચારે પાસ. ૨૫
- લાખ શણુને બાગતા, અધક્ષણુ ન લાગી વાર,
અસિને તાપે કરી, જાગીઆ ડુતી કુમાર. ૨૬
- જુએ તો ચાલારે ગમ, પ્રગતી દીડી અગન,
હવે આપણુ લેપાયા એહેમા, 'ઉમ્ર ગઈ છે ગગન. ૨૭
- સારે લાખના ગીપા પડે, મર્વના દાઝે દેહ,
કારેરે કપટે પ્રજ્ઞાયા સહી, વગે કાગણુ એહ. ૨૮
- પછે મોભ લાગ્યો દેખીને, પાડવ કરે અમરણુ,
આજ માહે કરે દામોદરા, તુ જગતનો ઓધરણુ. ૨૯
- સા લાગ્યો અસિ મોભમા, રહ્યા દાઝે રણુધીર,
ડુતાજી કહે આજ આદાથી ઉગારીએ જડુવીર ૩૦
- સારે યુધિષ્ઠિર કહે ભીમને, મુને વિદુરે કહ્યુ નીરધાર,
ભોવન માલો ગોધી વગો, નાશવાનો હવે દાગ ૩૧
- તવ જ્ઞેતા જ્ઞેતાં પડ્યો દષ્ટે, સ્થબ ચડચડે બળતો,
ભીમે બળ કરી બાગ્યો સહી, પછે હરખે કુધો વળતો. ૩૨
- હાર દીઠુ નાશવા તન, ભીમ બોલ્યો વાણુ,
નાહાગો માતા બાધવ સહુ, રાખ્યા શ્રી પુત્રપ પુરાણુ. ૩૩
- પછે કૃષ્ણ કૃષ્ણ કહી મયસ્યા, પાચે તે કુજર કૃળ,
શીઝે ચાલ્યા ત્યા ચકી, નાખી દુષ્ટને ગીર ધૂળ ૩૪

લાખનો પ્રવાહ પુડે ધસ્યો, આવી પૂડે તે કાળી;	
વેગે ચાલતાં માત બ્રાતમું, (૧) નિસ્યે નાંખે બાળી.	૩૫
શીઝે ચાલો આંહાં ચકાં, કાંઈ હવાની ચાઝે પેર;	
રાખનારો શ્રી દરી, કૌરવે સાધ્યું વેર.	૩૬
તાંહાં વેગે તો ચલાઝે નહાં, પછે બીમે કીધું વીર રૂપ;	
પોતે ઉભો રહીને સર્વને, રાખ્યાં ઉભાં ધરી ધીર.	૩૭
સ્કંધ લીધા નીકળ મેહેદેવ, કુંતા સ્ત્રીએ જાણ્યું,	
ધરમ અરજીન કેડે લઈને, દોટ મૂકી નીરવાણ્યું.	૩૮
એમ લઈ સર્વને હોડતો, ધમે ખમે પડે પવન કુમાર;	
લાખ રેલો એવો ધસે, જાણે વગે હવે સંધાર.	૩૯
એમ કરતાં શ્રી કૃષ્ણહાસે, મળળ કીધી માર;	
નેળે કરી પામ્યા સહી, ગમ્યા કાંઈ બીજાદાર.	૪૦
ખદાર નીશચ્યા શ્રી જાંહાંનવી, તીરે ઉભો કરી હાસ્ય;	
તાંહાં મુક્યાં માત બ્રાતને, બડે નિરખીયુ ચોપાસ.	૪૧

- બક્ષ બોજ બહુ પકવાન કીધાં, મમરી મારગપાણુ;
વારબાવન માદાં ફરી સદી, ગય યુધિષ્ઠિરની આણુ. ૨૦
- નગર માદા જે હોય તે, બોજન કંગે મુજ દામ,
કુતાએ આદરસુ જમાડ્યુ, પૂજ મધલુ મામ. ૨૧
- એક ક્ષુધાતુર આવી ડોસલી, પુટે પાય મુજર જાલ,
આવીને નેણે બોજન કીડુ, એવં થઓ મધ્યાઝાળ. ૨૨
- કુતાની આજ્ઞા લખને, રી ને ધર માય,
આજ રજની દામ આપો, એનુ બહુ થજો રઘુરાય. ૨૩
- શ્રમીત થયાં મર્વ જઈ પોડયા, ધરી મુદર વેશ,
પુરેશન કેહે આજ મમતુ, ડરચુ રહ્યુ જે ગોપ. ૨૪
- મધ્ય રાત્ર થઈ જેવાડે, ત્યાંજે અગ્નિ મુગ્યો અવાશ,
એવક ગ્વામી ખડગ લેખને, કરે ચારે પાસ. ૨૫
- લાખ શણુને બાગતા, અધક્ષણુ ન લાગી વાગ,
અગ્નિને તાપે ડરી, જગીઆ કુતી કુમાર. ૨૬
- જુએ તો ચાદારે ગમ, પ્રગટી દીરી અગન;
હવે આપણુ લેપાયાં એહેમા, ધુત્ર ગઈ છે ગગન. ૨૭
- ત્યારે લાખના ગીપા પડે, મર્વના દાઝે દેહ;
કૌરવે કપડે પ્રગટયા મહી, ઘટે કારણુ એહ. ૨૮
- પછે મોભ લાગ્યો દેખીને, પાડવ દરે અમરણુ;
આજ માહે કરરે દાગોદરા, તુ જગતનો ઓધરણુ. ૨૯
- ત્યા લાગ્યો અગ્નિ મોભમા, ગ્લા દાઝે રણધીર,
કુતાજી કહે આજ આદાયી ઉમારીએ જદુવીર. ૩૦
- ત્યારે યુધિષ્ઠિર કહે ભીમને, મુને વિદુરે રહ્યુ નીરધાર,
બોવન માહા ગોધી વળો, નાસવાનો હજો દાગ. ૩૧
- તવ મેતા બેતાં પડ્યો દપ્ડે, અથબ ચડચડે બળનો,
ભીમે બળ કરી ભાગ્યો સહી, પછે હરજે કુલો વળનો. ૩૨
- હાર દીહુ નાસવા તવ, ભીમ બોલ્યો વાણુ,
નાહાગો માતા બાધવ સહુ, રાખ્યા શ્રી પુત્રપ પુગણુ. ૩૩
- પછે કૃષ્ણુ કૃષ્ણુ કહી મચર્યા, પાયે તે કુજર ફળ,
શીઝે ચાલ્યા ત્યા ચકી, નાખી દુષ્ટને શીર ધૂળ. ૩૪

લાખનો પ્રનાહ પુડે ધમ્મો, આવી પૂડે તે કાળી,	
વેગે આનતા માત બ્રાજમુ (૧) નિમ્મે નાખે બાળી	૩૫
લીએ આવો આહા થમ પ્રાપ્તિ આની થાએ પેર	
રાખનામે શ્રી હરી, પ્રેરને આપ્યું વેર	૩૬
તાહા વેગે તો ચનાએ નહા, પછે બીમે કીધુ વીર રૂપ,	
પોતે ઉભો રહીને મનને ગમ્યા હિમા ધરી વીર	૩૭
૨ ધ લીધા નીચ મેલેદેવ હુતા સ્મરે જાણુ	
ધરમ અરજુન કંડે લઈને દોઢ મુકો નીરનાથુ	૩૮
એમ લઈ સર્વને દોડતો ધમે ખમે પડે પના કુમાર	
લાખ રેનો એવો ધસે જાણે વગે હવે સધાર	૩૯
એમ મળતા શ્રી પૂજાએ મળ્યા પ્રીતી સાર	
તેણે મ્હી પામ્યા મરી ગયા કાંડે બીનના	૪૦
બહાર નીગમ્યા શ્રી ગદાનની તીરે ઉભો કરી હાથ,	
તાહા મુ યા માત જાતને, બંડે નિગ્મીયુ ચોપામ	૪૧

વલણુ.

પછે વેતપાતી ભીમ આ પો વારણાનત મુઝારે
નાહી નાલી લોમે પ્રે તાહા ઉભો મ્હી કુમારે ૪૨

કંડુ ૧૧ મુ-રાગ માર્ગની ચોપાઈ.

ભીમ આની ઉભો જેણીસાર, લોખંડુ મળ્યા પોણે ગર	
હાહાકાર થઈ રહ્યો જાણુ પુરોચનો નાખ્યો નીરનાથુ	૧
ગૈરમ લો નો આવ્યો અત, તે માભો ભીમમેન બળનત	
આરો ગમ ભીમમેન ફરી વગે લોખંડુ વાયુ સાબજો	૨
દટરે પાપી હુડા દુરજોધન કા બાળી માર્યા કુતા તન	
પ્રાપ્તિ કહે હુતા પાપી રૂપ, બધુ પ્રીધુ દરજોધા બપ	૩
બુદ્ધ વાયુ મુખી તેણીનાર અમન માટે નાખે વાયુકુમાર,	
દીતપરીનુ ન લીંગે નામ દુષ્ટ મોખના રૂડે દામ	૪
જે પ્રે દુરજોધનના લોક, જીનવ્ય તેના પ્રીધા ફ્રા,	
વીણી પ્રારા કાંડે જેમ પાપી લોક બાગે છે તેમ	૫
વગતી પાછો વગ્યો બળનત, ઘણા શત્રુનો આપ્યો અત,	
વેગે આવ્યો જાહા, માત ને બાત, વિસ્તારી મ્હી સધળી વાત	૬

- બક્ષ બોજ બહુ પકવાન કીધાં, સમરી સારંગપાણુ; ૨૦
 વારગાવન માંદાં કરી સરી, રાય મુધિષ્ટિરની આણુ.
 નગર માંદાં જે દોષ તે, બોજન કરે મુજ ધામ; ૨૧
 કુંતાએ આદર્યું જમાર્યું, પૂછ સઘણું ગામ.
 એક મુધાતુર આવી ડોસલી, પુકે પાંચ મુંદર બાવ; ૨૨
 આવીને તેણે બોજન કીધું, એવે થયો સધ્યાકાળ.
 કુંતાની આજ્ઞા લઇને, રહી તે ઘર માંચ; ૨૩
 આજ રજની દામ આપો, એનું બહું થને રઘુરાય.
 શ્રમીત થયાં મર્ચ જઈ પોદયા, ધરી મુંદર વેશ; ૨૪
 પુરોચન કહે આજ ગમતુ, કર્યુ રહ્યું જે શો'.
 મધ્ય રાત્ર ચઈ જેવારે, ત્યારે અગ્નિ મુક્યો અવાસ, ૨૫
 મેવક રવામી ખડગ લેઇને, ફરે ચારે પાસ.
 લાખ શણુને બાળતાં, અધક્ષણુ ન લાગી વાર; ૨૬
 અગ્નિને તાપે કરી, જગીઆ કુતી કુમાર.
 જુએ તો આદારે ગમ, પ્રગટી દીકી અગન; ૨૭
 દવે આપણુ લેખાયાં એહેમાં, ધુમ્ર ગઈ છે ગગન.
 સારે લાખનાં ટીપાં પડે, સર્વના દાઝે દેહ; ૨૮
 ફારવે કપટે પ્રગલ્થા સહી, ઘટે કારણુ એહ.
 પછે મોભ લાગ્યો દેખીને, પાંડવ કરે સ્મરણુ; ૨૯
 આજ સાહે કરે દામોદરા, તું જગતનો ઓધરણુ.
 ત્યાં લાગ્યો અગ્નિ મોભમાં, રલા દાઝે રણુધીર; ૩૦
 કુંતાછ કહે આજ આંદાંથી ઉગારીએ જડુવીર.
 ત્યારે મુધિષ્ટિર કહે બીમને, મુને વિદુરે કહ્યું નીરધાર; ૩૧
 બોવન માંદાં શોધી વજો, નાચવાનો હશે દાર.
 તવ મ્હેતાં જોતાં પડ્યો દષ્ટે, રથંબ ચડ્યદે બળતો; ૩૨
 બીમે બળ કરી ભાંગ્યો સહી, પછે હરખે કુધો વળતો.
 દાર દીઠું નાચવા તવ, બીમ બોલ્યો વાણુ; ૩૩
 નાહાશે માતા બાંધવ સહુ, રાખ્યા શ્રી પુરૂષ પુરાણુ.
 પછે કૃષ્ણ કૃષ્ણ કેહી સંચર્યા, પાંચે તે કુંજર કૂળ; ૩૪
 શીઝે ચાલ્યા ત્યાં ચંકી, નાંખી દુષ્ટને શીર ધૂળ.

લાખનો પ્રવાહ પુઠે ધમ્યો, આવી પૂઠે તે કાળી, વેગે આનતા માત બ્રાતસુ, (૧)નિમ્મે નાખે બાળી	૩૫
ગીત્રે આયો આહા યદા કાઈ ડાનની ચાએ પેર રાખનારો શ્રી હરી, ધેરને આયુ વેર	૩૬
તાહા વેગે તો ચનાએ નાહી, પછે બીમે કીધુ વીર રૂપ, પોતે ઉભો રતીને સર્વને, રાખ્યા ઉભા ધરી ધીર	૩૭
મધ લીધા નીફળ મેહુદેવ, કુતા રસેગે મળુ ધરમ અરજુન કહે લખને, દોટ મૂકી નીરવાણુ	૩૮
એમ લઈ સર્વને હોડતો, ધમે ખમે પડે પનન કુમાર, લાખ રેલો એવો ધસે, જાણે વળે હરે સધાર	૩૯
એમ રતા શ્રી મૃણુલએ, સગળ મીવી સાર તેજે કરી પાખ્યા સરી, ગગા કાઢે જીનદાર	૪૦
બહાર નીશસ્યા શ્રી જહાનની, તીરે ઉભો કરી હાસ્ત, તાહા મુકના માત બ્રાતને. બડે નિરખીયુ ચોપામ	૪૧

વલણુ.

પછે વેશ પાટલી બીમ આ-યો વારણુનત મુઝારે, નાહી નાહી લોગે કરે, તાહા ઉભો કુતી કુમારે	૪૨
--	----

કડવું ૧૧ સુ-રાગ આરની ચોપાઈ.

બીમ આની ઉભો જોણીસાર, લોખ બહુ મન્યા નેજો માર હાહાકાર થઈ રહ્યો જાણુ, પુરોચનને નાખ્યો નીરવાણુ	૧
કૌરવ લોકનો આ-યો અત, તે સાબગે બીમસેન બળનત આરો ગમ બીમસેન ફરી વળે, ચોખતણા વાયક સાબળે	૨
કટરે પાપી કુડા દુરજોધન, કા બાળી માર્યા કુતા તન, પ્રાઈ કહે કુતા પાપી રૂપ, બહુ કીધુ દુરજોધન ભૂપ	૩
બુકુ વાયક મુણી તેણીનાર, અગન માહે નાખે વાયકુમાર, હીતપ્રીતુ ન લીએ નામ, દુષ્ટ મોખના કહે દામ	૪
જે ટા દુરજોધનના લોક, છવતવ્ય તેના પ્રાધા દેખ, વીણી કાકરા મઢે જેમ પાપી લોખ બાળે છે તેમ	૫
વગતી પાછો વન્યો બળનત, વણા ગતુનો આણ્યો અત, વેગે આખ્યો જાહા, માત ને બ્રાત, વિસ્તારી કહી મધળી વાત	૬

વૈશંપાયન કહે સુણુ રાએ, એ વાત હસ્તીનાપુર જાએ;
 પાંચ પુત્ર ને માતા સંધાન, જાળી બરમ થયા માક્ષાત. ૭
 પુરોચન જાળી બરમ થએા, એ મદેગો રાય કને ગયો;
 ગાંધારી દુષ્પ ધરે અપાર, કેમ જાળ્યા કુંતા ને કુમાર. ૮
 વલી વલી શું કહીએ ધણું, ન સેહેવાએ દુષ્પ ધૃતરાષ્ટ્રતણું;
 કૌપાચારજ ને કોણુ કહે કંઈ કારણ, અશ્વરથામાં કહે થયું અસાધારણ.
 બિખમ કરણુ વિદુર દુશાસન, એથી ધણું દુષ્પ ધરતા મન;
 દુરજોધન દુષ્પ ધરે અનંત, કેમ પાંડવનો આજ્યો અંત. ૧૦
 મનશા વાચાએ લીકવાળી, પુકે આનન્દની પાડતા તાળી;
 પુરોચન જીવનો હોત આજ, નો વારણાવતનુ આપત રાજ. ૧૧
 રનાન કરી સુતક મન ધરી, કીયા જાત દુરજોધને કરી;
 વારણાવત ગયો દુશાસન, દીકાં કજધ ને થયો પ્રદાન. ૧૨
 લેશ માત્ર કાંઈ દીશે ખરાં, દુશાસને જાળી પુરાં કર્યાં;
 કરી આજ્યો હસ્તીનાપુર તેહ, દુરજોધન કરણુ બેઠા છેહ. ૧૩
 આવીને કહી વાત વિન્તારી, સરવકો પામ્યા હરખ અપારી;
 નગર લોક સરવ દુષ્પીયા થયા, જ્ઞહાંનવી તટે પાંડવ ગયા. ૧૪
 તવ નીજમાનું દીકું કામ, પાંડુ પુત્ર હરખ્યા તેનું દીકું નામ;
 વિદુર તણી અચારતે પજે, ધરી આંગળી જાલી છે મૂજે. ૧૫
 નીજમો કહેરે બેગો તમો, વેગે પાર ઉતારીયું અમો;
 કુંતા માથે પાંચે જાળ, નાવ બેઠા સમર્થા જોપાળ. ૧૬
 સારે નીજમો બોલ્યો એમ, બલા મુમટ કહો નાહારો કેમ;
 બીમશેન કહે છેદું શીશ, ધરમે વાયકે ઉતારી રીશ. ૧૭
 અધવેચગગા ગયું જવ વાહણુ, નીજમો કહે સુજો જોધ મુજણુ;
 આંહાં રેહે રાક્ષસ એક કુંડી જાણુ, તેહ તણું અહીં લાગે દાણુ. ૧૮
 રાક્ષસનું પ્રાકમ છે ધણું, ખટજણે એક લેશે જાણું;
 તવ તાંહાં પારથ બોલ્યો વાણુ, પાછું ફેરવ આંહાંથી વાહણુ. ૧૯
 બહું વાયક બોલ્યો જાળવંત, તમ દામે મુજ આણે અંત;
 એહુવી વાત થાએ જોણીવાર, પોહોરરાત તે રહી તેણીવાર. ૨૦
 એહેવે કુજવું જોયું વાહણુ, રાખ નાવ એમ કહે સુજણુ;
 બીમશેન પુછે શી વદે વાણુ, કુંડી કહે અહીં આમે માકું દાણ. ૨૧

- એક જણ આવો મુજ કને, બીજા સર્વ જવા દેઉં તમને;
 પછે બોલ્યો ભીમ આપું પ્રાણદાન, માંગે કોણ અમે છીએ સમાન.
 એવી સુંણી હુંડીએ વાણ, નાવ તાણી પછે કરી પ્રયાણ;
 મારા પડે સમડીલે છે જેમ, હુંડીએ ભીમ લીધો બાયમાં તેમ. ૨૩
- રાક્ષસ લઈ ઉડ્યો આકાશ, કુંતા સુત સમરે અવિનાશ;
 નીજમે ઉતાર્યા ગંગાપાર, રૂદન કરે માતૃબાંધવ આર. ૨૪
- એક મુહુરતે રાયજી જાણ, ભીમ રાક્ષસ પેડયા નીરવાણ;
 દીકા પાડુ મારતા હણે, કરડે વચરડે દો કોને નવ ગણે. ૨૫
- ભીમશેનના ઝાલી ચરણ, લઈ પછાડ્યે રાક્ષસે ધરણ;
 વળી ઉડી ભીમ વળગ્યો ગજે, શીશ સાહી ધણું આમજે. ૨૬
- પછે રાક્ષસપતિ ઝાલી બેઠુ હાથ, પછાડ્યો ભીમ પૃથ્વી સંધાત;
 અચેત થઈ ભીમ પડ્યો જેણીવાર, કુંતા સમરે જીવદાધાર. ૨૭
- મુહુર્ત માત્રે ભીમને શુધ વળી, ભીમ ને રાક્ષસ વળગ્યા વળી;
 ભીમે કોયલો કીધો માંસતણો, વળતો હુંડી બોલો કોધી ધણો. ૨૮
- તારો મદ ઉતારી આજ, તતક્ષણ દેહ કરાવીશ ત્સાજ;
 ભીમને લઈ નાંખ્યો મુખ મધે, ગયો ઉદરમાં ન પામે સંધે. ૨૯
- ભીમે કહે હું આવશ પડ્યો, એ પાપી ધણું મુજને નડ્યો;
 ચાર જોજન હુંડી ઉર્ધ્વ જાણ, એક જોજન આડો નીરવાણ. ૩૦
- દોડતો ભીમ ઉદરમાં તે ફરે, રાક્ષસ કહે સાને ચસકા કરે;
 વળી વાયક શું કહીએ ધણું, હાવે મૃત્યુ આવ્યું તુજતણું. ૩૧
- નીસરવા તુજને નથી દાર, જઈ પીધું પછે ગંગાવાર;
 ગંગાની પેર પેટજ ભરી, વળતો રાક્ષસ ચાલ્યો ફરી. ૩૨
- તવ ભીમશેન માંહેથી રડે, નિશરવા ધણું તરફડે;
 ડગકી મારી પેટમાંહી જાએ, તરતો ભીમ ધણું અકળાએ. ૩૩
- શ્રીકૃષ્ણતણી તેણે સ્તુતિ માંહી, ભીમ રમે પેટ છે પાહડી;

જલ વહી આશ્યું તેણી વાર, ઝધીર માંસ તણે નહીં પાર;
 વળી વળી વણું શું ધણું, જાણે પુર રત્નાગર તણું. ૩૭
 નિસરી રત્નું ઝધીર તે વાર, વળતી નિસર્યો પવન ક્રમાર;
 પછે નાસવા લાગ્યો જેમ, રાક્ષમે ભીમ આપ્યો તેમ. ૩૮
 ગળ્યો હુનો તુજ મરવા માટ, કહે અધ્યા નિદ્રાએ કહી વાટ;
 ચશુદીણ શું પુછે હુને, ફેડી નાભિ શુદ્ધ કાં રહી તુને. ૩૯
 જોયું ઉદર ને પાખ્યો દુઃખ, વળતો રાક્ષસ જોડ્યો મુખ;
 હવે હણું તુજને આણે કામ, ત્રેમાનંદ કહે લાગ્યો મત્રામ. ૪૦

કહ્યું ૧૨ સું-રાગ ધન્યાશ્રી.

ફૂડીએ ઝહી ભીમનેરે, નાખ્યો તવ આકાશ;
 આવી પડ્યો દગલો ચધરે, ફૂડી રાક્ષસની પામ.
 વળી ઉપર ચઢી રાક્ષમેરે, ભીમને ખુદારે જાણ;
 વળતો રાક્ષસ ઉતર્યોરે, જોણ્યુ હવે ગયા નિસ્સે પ્રાણ. ૧

ઢાળ.

પ્રાણ ગયા સહી એકના, હવે મારે કોની ખીછીક;
 ભીમમેન એવે ઉડીને, રાક્ષમને મારી દીક. ૨
 એક જક્ષ હતો દેવદારનો, તે ઝલો ભીમે દાયઃ
 આસક વએ ઉજાએ, તેમ જક્ષે રાક્ષસનાથ. ૩
 તવ ક્રોધ ફૂડીને ચડ્યો, કશું મુણ પાપી આજ,
 હવે કહ ચાંપી તાહરો હું, દેહ કરાવું લાજ. ૪
 વળી બાથે વળગા બે જણા, વાયુ મુતનાં ઝલ્યા ચરણ;
 ઉચ્ચકી રાક્ષસે હદે ચાંપ્યો, જાણું હવે પાખ્યો મરણ. ૫
 શબ્દ રૂપ થઈ ભીમ પડ્યો તવ, ઝલ્યા રાક્ષમે કેશ;
 નીજ સ્થાનક બણી રાક્ષસ પતિએ, કલ્યા શી પ્રવેશ. ૬
 શુદ્ધ બહાર નાખ્યો ભીમને, પછે લગાડી આગ;
 જુગતે કરીને બાળુ એને, ખાઉં પછે બે ભાગ. ૭
 ફાલને કાળે એક ભાગ રાખીશ, એતું વિચારે મન;
 ક્ષણ એક નીંદ્રા કરે પછે, નીપજવું એતું અન. ૮
 વાયુ પુત્ર તે સર્વ સાંભળે, પણ ન ચાલે કાંઈ પ્રાણ;
 ભીમ સૂતો સ્મરણ કરે, જે પુરણ પુરુષપુરાણ. ૯

તુ કરણા કરરે ડેગવા, તુ જગતપતી ભગવત,	
તવ કુતા પુછે સહેદેનને, એનો કેમ આવશે અત	૧૦
એના અક્ષ મધે અંગાર લેધને, આપે માતા ગ્રણુ,	
એને ઉછાળી તણુ વાર ને, પછે મારે અવજે પાણુ	૧૧
તો મૃત્યુ આવે એનું, આઈ વાત મારી માન,	
યુધિષ્ઠિરે તે માભળી, ભીમને કીધી સાન	૧૨
ભીમે ઉડી ઉમાડ લેધ, અમુમા માચ્યો જનણુ,	
રાક્ષસ વણુ નેત્રો થયા, પણુ હડીયો નીરવાણુ	૧૩
ભીમને ઝાલવા કારણે, હીડે ચારે પાસ,	
ભીમ નાગે દશો દશ, જેની સાહે શ્રી અગ્નિનાશ	૧૪
પ્રહાર મ્હે ચોહાગમા, ફરતો પવન પુત્ર જલનત,	
ફરે રાક્ષસ રાય તન, ભીમ જણે આબ્યો અત	૧૫
એમ કરે મારો માર ભીમ, બડ રાક્ષસ વ્યાકુળ થાય,	
પાસે આવે ઝાલવા, પવનપુત્ર નાશી જાય	૧૬
ક્રોધે કરી હાટે નેત્ર પ્રગટયુ, હુડીને તેણી વાર,	
વેગે કરીને મલો રાક્ષસે, ક્રોધસુ પવન કુમાર	૧૭
નળી પછાડે નળી ચરણુ ગ્રેહે, વળી મારે પાટુ તણુ,	
દૈવ જોજે લા થકી, ભીમ નારો પછે નિરવાણુ	૧૮
વળી મલો ભીમને રાક્ષસે, મુખ માહે નાખ્યો મા-	
ઉદર ફાટ્યુ તાહા થકી, નિસર્યો પવન કુમાર	૧૯
વલણુ.	

નિમર્યો પવન કુમાર તવ, હુડી રાક્ષસ ક્રોધી થઓરે
બટ પ્રેમાનદ મ્હેકયા, ભીમગ્રહી ભોવન ભણી ગઓરે ૨૦

કડયુ ૧૩ મુ-રાગ વેરાડી.

ભોવન ભણી ભીમને લઈ, ચાદ્યો રાક્ષસ આણી રીમ,	
હનડા જઈને બક્ષજ કર, ભીમ જપે શ્રી જ્ઞાનદીશ	૧
યુધિષ્ઠિરે પન ગ્રહીને, ઉછાળ્યુ તણુ વાર	
ચોથી વાર લઈ કંઈ અવતે, ગીધો પત્રને પ્રહાર	૨
ભીમમેને તન ક્રોધ ધરીને, જન કીધુ અપાર,	
કર નહોડીને નિમર્યો, પછે વેગે પવનકુમાર	૩

પછે રીસ ચઢી હુંડી એમ બોલે, તું અદ્ય શ્રવ માટે સાંખું; ૪
 હવે જો જો હેલા માત્રમાં, શું કડકા કરીને નાંખું.
 બીમસેન ઉપર પછે ધાઓ, ક્રોધ કરી પાપીષ્ઠ; ૫
 નાશી બીમ તેની પાછલ જઓરે, કહી ન દેખે દષ્ટ.
 બલ કરી રાક્ષસને બીમે, ઉછાળ્યો ત્રણવાર; ૬
 મન વીખે જાણ્યું જો એ, પ્રગટ્યો મારણુ દાર.
 ચોથીવાર ઉછાળી બીમે, નાંખ્યો છે આકાશ; ૭
 રાખ રાખરે માનવી, હું ચઢશ તારો દાસ.
 બીમે આવતાં અવળા કરની, ઝાપટ મારી જાણુ; ૮
 તતખણુ અવની ઉપર પડીઓ, દેહ તણ ગયા પ્રાણુ.
 પ્રાણુ ગયો હુંડી રાક્ષસનો, બીમ પ્રહારજ મુકે; ૯
 કાંધે કાયા કટકા કરી, મુખ ઉપર જઈ જઈ થુકે.
 વળનો આવી માતકૃતા કને, વેગે લાગ્યો ચર્ણુ; ૧૦
 તમ મુણ્ણ માટે માતજ, રાક્ષસ પમાડ્યો મર્ણુ.
 હરખ્યા પાંચે વીર મળીને, ચાલ્યા તે વનમાંથી; ૧૧
 જોજાન માત્ર ગયે મળ્યો, હુંડી રાક્ષસનો સાથી.
 અરે મૂડો કાંઠાં તમો જાણો, ચઢ્યા આવી મુજ હાથ; ૧૨
 નામ ઘેમાસુર નથી સાંભળ્યું, આ વન કેરો જો નાથ.
 હું સર્વનો બક્ષ કરું, પધારો વેગે માહારે ઘેર; ૧૩
 મન માનશે તેમ મારીશ તમને, એવી મારી પેર.
 બીમ કેહે મે હુંડી રાક્ષસની, જો મત કીધી આજ; ૧૪
 તેમ તુજને હેલા માત્રમાં, દેહ કરાવીશ લાજ.
 ઘેમાસુર કેહે અરે અદ્યધી, તુંથી શું પ્રાકંભ થાય; ૧૫
 નિલ સેવા કરે પર ઘેર, જો આપે તે ખાય.
 તેનાં તન બલ રહીત સર્વ છે, જાણે છે સર્વે કોય; ૧૬
 તેને તે હણ્યો હશે માટે, હરખ તારે મન હેય.
 મુજ કરનું બલ નથી તે દીઠું, હાવે થશે આદરણીએ જાણુ; ૧૭
 અનેક સુખટ મેં મરડી મેળ્યા, એ સત સત મુજ વાણુ.
 એનું કહીને નિકુલતણો, પછે શહીને ચાલ્યો પાણુ; ૧૮
 બીમ કેહેરે મુક અદ્યધી, તુજ મૃત્યુ આપ્યું જાણુ. ૧૯

મુક બ્રાતને ભીમ કેહે, કે આપુ મ્હ તારો,
 ઘણે દામે જુધ કર્યું હશે, પણ નથી દીરો કર મારો ૧૮
 અર્જુન મેહેદેવ ભીમ મુધિષ્ઠિર, મને રાક્ષસને વળખ્યા,
 ઘેમાસુરે એક થાપટ મારી, કચ્છા સુને અળગા ૨૦
 એક કોશપર તેને ઉરાડી, નાખ્યા દૂર દૂર વીર,
 અમ્મી ભાગે કરીને આપ્યા, સુર સુભટ રણધીર ૨૧
 ભીમ કેહે એ રક બાપડો, એને તે ઝટ છતાય,
 મુજ સરખા સમર્થ સાથે, જુદા કદાપી ન થાય ૨૨
 તવ ઘેમાસુરે ક્રોધ ધરીને, મુકો નિકુવનો પાણુ,
 ધસી કર માલો ભીમ ભડો, જે મહા મમર્થ મુખધુ ૨૩
 મરડી હાથને હેડો નાખ્યો, ઉપર મારી દીમ,
 અહી શીશ પાછો ફેરવીને, વાયુપુત્રને ઝીંકો ૨૪
 વનતો પુત્ર પવન તણો એ, કીધુ રૂકુ કામ,
 ઘેમાસુરને પઝાડીને, ઉપેર બેરો તેણે દામ ૨૫
 વનતો ઘેમાસુર ઉગીને વનગો, ભીમના જાલ્યા હાથ,
 અરાપરા રંગડોથો વાયુસુત, પઝાડ્યો પૃથ્વી સાથ ૨૬
 મૃત્યુ ડપ થઈ પડ્યો નવ ધાઓ રાક્ષસ રાવ,
 હવે રહ્યા તેહેને બાધી લાવુ, ભીમ પરાક્રમ હવ ગવાય ૨૭

વલણુ.

ભીમ પરાક્રમી મહા પુરો, મમર્થ સહાય પ્રભુ પવિનરે,
 ભટ પ્રેમાનંદ કથા વર્ણવે, પુણ્યસ્થોકનુ ચરિતરે ૨૮

કડવું ૧૪ સુ-રાગ મારૂં.

જઈને જા'યા નિકુવ મેહેદેવ, અરજુન ને કુતા માતરે,
 મુધિષ્ઠિરનો કર અગીને, ચાલ્યો રાક્ષસ નાયરે ૧
 આગળ ચનાવે સર્પને, મુકે રહે તેને મારેરે,
 ભનો પ્રભુ તું વૈકુઠવાલી, આ કષ્ટથી છુ ઉગારેરે ૨
 રાક્ષસ કેહે હુ સરવતણુ, માસ બક્ષ કરીશ નીરધારરે,
 એવુ સાબળીને સર્વ ભય પામ્યા, સમર્થા દુનમોસારરે ૩
 તવ ભીમસેનને સુધ વળી, ગર્જના કરી તેડ્યો રાક્ષસ રાયરે,
 બાથેબાથ જઈને વધ્યા, ભીમ ને રાક્ષસ લાયરે. ૪

- પાંચે બાંધવ માર કરે પણ, રાક્ષસ દશે રહ્યો તાંહેરે;
કહે માથે મૃત્યુ ચઢ્યું છે તમને, જાણો સત્ત મનમાંહેરે. ૫
- ૩૫ ધર્યાં દશ રાક્ષસ રાથે, સર્વ જણ વીંટાય જાણુરે;
બહુ વિધ માર કરે પાંડવ, પણ મરે નહીં નીરવાણુરે. ૬
- તવ અર્જુને કોપ સહીત, એક એક મુખ્ય બાણુ વિશાલરે;
આવતું મહી કડકા કીધું, ભાગે વન ભૂપાલરે. ૭
- પાંચે વીરને ઘણું રગડોડ્યા, રાક્ષસે તેણીવારરે;
કુના કેહેરે બીમ કુઅર, તું શીઘ્રે એને મારરે. ૮
- બીમ કેહે અહો નિશાચાર ચેતજે, મોતનો છે આશીર્વાદરે,
પછે જંધા વચે જઈ પેડો, મન્યોં જાણે બેરીનાદરે. ૯
- તવ માયા સમરી રાક્ષમે, એક ચ્યું નીજ રૂપરે,
ચરણ વચે બીમ ચાંપી રાખ્યો, બળ કરી રાક્ષસ બૂપરે. ૧૦
- અર્જુન મેહેદેવ એક કરમાહે, રાખ્યા છે નીરવાણુરે;
ધર્મ નિકુળ કુતાણને, જાણ્યાં દક્ષણ પાણુરે. ૧૧
- એમ સરવકોને લેછને આશ્યો, ભુવન પોતાને જાયરે;
રૂદન કરે પાચે બ્રાત ને, છટી કુંતા માતાયરે. ૧૨
- સ્વામીજી ગોકુલ નિવામી, કીધાં અમરનાં કામરે;
મહા અરણ્ય માહે પાપી પીડે, વહારે ચડો મારા સ્વામરે. ૧૩
- કોપે ચઢ્યો ઘેમાસુર કેહે, રેહે રોતી રડા આજરે;
કે આંહાં રાખી પુત્ર સંજાને, પ્રાણ કરાવીશ તાજરે. ૧૪
- તવ ધર્મે સંસ્કૃત વાણીએ, સમજાવ્યા નીજ બાતરે;
એકહુ બલ કરો તો એ રાક્ષસસુ, મરે વનનો નાયરે. ૧૫
- તવ અર્જુને કહ અહો ને મેહેદેવ કરે બહુ મારરે,
નિકુલ ધર્મે નાશીકા છેદી, તવ બ્રાહ્મણ ચઝા નીરધારરે. ૧૬
- હાયથકી સારે વેગે કુતા, માતને મુકી વહેલીરે,
મારવા માંડ્યો અર્જુનને, સારે છુટો પાંડવનો એલીરે. ૧૭
- પરવત કેગં શૂંગ મહીને, મારે ગક્ષમને શીશરે,
રાક્ષસે કર માપૂર મારી, બીમ પડ્યો પાડી ચીમરે. ૧૮
- નીકુલ કેરાં ચરણ મહીને, બીમ ઉપર માર્યો જાણુરે;
નિકુલ વીરને મુર્છા આવી, પડ્યો ન બોલી શકે વાલ્યરે. ૧૯

પાર્થની વળી એ ગત કીધી, કુતા એણીપેર જી, ૧૫
 તુ સરખો નહીં સહેદેવ જોશી, ત્રૈલોક્યમા નહીં તોલે,
 હાવે એનું મૃત્યુ કેહે નહિ તો, એણે સૌને લીધારે,
 દોહીયા કુધ્ધર વેરીશ કેમે, એમ કુતા તન બીધારે ૨૬
 મેહેદેવ કેહે એના મસ્તકના, જાણી પ્રમા કેશરે,
 માતવાર આખાસુ ઝીકે તો, પ્રાણુ રહે નહીં લેશરે ૨૨
 કુતાજી નળતુ એમ પુછે, આમ્ર વૃક્ષ તે મળગે કાહેરે,
 એ પેલી મરોવર પાગે, વૃક્ષ ધણુ છે તાહેરે, ૨૩
 કુતાએ મર્થ કહું ધર્મને, ધર્મે પ્રી બીમને વાતરે
 ઉઘીને બીમે મારી પાડુ, કીધો પૃથ્વી પાતરે. ૨૪
 કેશ ગ્રહીને સચરો, જાહા હતુ વૃક્ષ વિશાળરે,
 માત વાર ઝીકો તે સાથે, તન મુઓ વન બૂપાળરે. ૨૫
 મમ્ત્ત પડુ તેજ નીશર, ચા'યુ સહી આકાશરે,
 બીમ અર્જુન પુછે સેહેદેવને, એ શો થઓ પ્રકાશરે ૨૬
 સેહેદેવ કેહે એ સ્વર્ગ વિખે હતો, ગાંધવ દેરી જાતરે,
 તાલ જદ સુક્યો મૃદગનો, વળી ગાના પ્રી જાતરે. ૨૭
 તન શકનો શાપ હવો, તુ પડ પૃથ્વી નીરધારરે,
 રાક્ષસ રૂપ લધને રેહેજે, માહા અરણુ મુઝારરે ૨૮
 સનામી અતુગ્રેહે કીજે મુજને, હુ છઉં તમારો દાસરે,
 અન વૃક્ષ સાથે કો આવી, કરશે તાહારો નાસરે ૨૯
 માતવાર તારા કેશ ગ્રહીને, મારશે વૃક્ષની માથરે,
 લારે મૃત્યુ પામી ધહા આનશે, પ્રેહે સ્વર્ગનો નાથરે. ૩૦
 તે માટે સ્વર્ગ ગયો, મેહેદેવ પ્રેહે તેણીનારરે,
 મહા સકટમાથી સર્વ છૂટા, હરખા અતિગે પાડુ કુમારરે. ૩૧

હાલ.

હરખા અતિગે પાડુ પુત્રો, કુતા માત હરખ આસુ બરેરે,
 ગદગદ પ્રે આખ્યા હદેમા, પછે માતાજી એમ ઉચરેરે. ૩૨

કંઠવું ૧૫ મુ-રાગ આશાવરી.

કુતાજી જોવા તાહરે, અતિ હરખ ધરી મનમાદરે,
 મહાય કીધી આપણી શામજેરે,

પાચે ૧૧ જે બીમે લખ્યા તેને લખ્યા વાગી વારરે,
કરે તારે પ્રતા આપણી શ્રી હરીરે.

કાલ.

- માર કરતા શ્રી હરી, જે જગતપતી મોરાર;
ધન ધન કૃષ્ણ મ્હી નિમર્યા, તાહાં ચમ તેણીવાર. ૨
- આપ્યા જાએ માત મમ, આનંદ બેર અસ્વમેય,
એને જાતા આનીઉં એ, મુદર વન તતખેય. ૩
- તાહા જુદા દેશર કાચકી, કરમદી બહુ સાર,
મએફલ ને કમરખી, કહેતા ન આવે પાર. ૪
- બાહર મહુડા અમ ફલ, જાણુ નણા બહુ ઝાડ,
બદામ ખારે લવગ, કામની ઝાઝી વાડ. ૫
- આનુ અખોડ ને પપતા ધણા, ફલ નમે બહુ બાર,
અપો મોગર કેતકી, જાએ જુદાને નહીં પાર. ૬
- વિવિધ મેરા અતિ યણા, શ્રી જહાનવીને તીર,
તે દેખીને હરખા માતમુ, તાહા રહા પાચે વીર. ૭
- એક વા મુદર વિસ્તરે, ચીતવ નેની છાહે,
કૃષ્ણ કૃષ્ણ કુતા કેહે, પાચે જોધ જમ રહા તાહે. ૮
- તાહા ચાહારે બાધવ નિલ પ્રત્યે, કરે માતા ધર્મની સેવ,
ભીમ લા નદ ફલ લાવી, બક્ષ મરાવે તતખેવ. ૯
- એક મમે જહાનવી ઝીનતા, ભીમને હરખ બહુ ચાએ,
તરતો જાએ જોધ આઘો, વલી ડબકી ખાએ. ૧૦
- મરજન કરતા મુછનો, ખરી પડો તવ દેશ,
તણાઈ ચાહ્યો જલ વીખે, ભીમે ન જાણુ લવવેશ. ૧૧
- ભીમ વેગે નિશરી આઘ્યો, માત બાધવ સગ,
આનંદમુ મેવા કરે ધર્મની, મન વીખે નાના રગ. ૧૨
- એક ત્ર મુદર જહાનવીનું, તાહા કકાલી નાહે,
કેશ આપી અડો અગે, કકાલી તણાઈ જાએ. ૧૩
- તારે જનમેજયરાય બોલીઓ, રખી તણે લાગી પાય,
મ્હાલી દુતી શુ નાહાનડી, કે કેગે તણાઈ જાય ? ૧૪

- ૩ખી કેહે જોજન ચારની, કંકાલી બેહેન ફાંકડી;
આઠ જોજન કખીરો રાએ, જોની મુછ મોટી વાંકડી. ૧૫
- કશમેરગઢ તે શોલ જોજન, ઉર્ધ્વ છે નિરધાર;
ગાટે દોહોએ તે કેશ ઝહી, કંકાલી નિશરી બહાર. ૧૬
- બલ ગંગા જલતણું કાંઇ, વિકટ મોટો બાલ;
તે લીધો ધણે દોહોએ, સત માનજો મહીપાલ. ૧૭
- જઇ બ્રાતને ચરણે નખી, કંકાલી દાજે આંસુ;
આ કેશને પરણાય બાંધવ, નહિ તો ગજો ધાહુ ફાંસુ. ૧૮
- ધણે જતને લાવી ઇલાં, કેશ ઝહીને હાથ;
એ મુછાસો મુજને મજો, તો કંક મહારો નાથ. ૧૯
- ૩ખીરો એહેવું આંબળીને, ઉડ્યો તાહાંથી જનણુ;
વન ખડ પરવત નીરખો, તે સાંચરો નિરવાણુ. ૨૦
- પછે જાહાંનખીને ત્રટે આવ્યો, રાક્ષસ રાજ કખીર;
જોતા દુષ્ટે પગા સહી, માતા ને ચારે વીર. ૨૧
- તારે ૩ખીરો કેહે એ સહી, મુછાસાનો પરીવાર;
બ્રાત અથવા પુત્ર હો, મનમાં કર્યો વિચાર. ૨૨
- વામ ખાસે મુછ ઝહી, નીજ હાથે મુટો વાલ,
પામે જણુને બાધીને, તે નીશરો બૂપાલ. ૨૩
- તવ જનમેજયને ક્રોધ બ્યાખ્યો, ૩ખી જો વાયો દાટ,
૩ખી કેહે નીદ્રા વશ હુતા, રાત્રે બધાયા તે માટ. ૨૪
- નીદ્રા માંહાંથી ઉડીને, ન શક્યો એકો વીર;
કર વિખે આયુધ હોય તો, બાધી ન શકે કો ધીર. ૨૫
- તેને લેઇ ગઢ ઉપર ગચ્છો, રાક્ષસનો રાજન;
કંકાલીને બ્રાત કહે, એના હજો તે તન. ૨૬
- તે મુકાવવાને આવજો લારે, ચરશે તારે કામ;
ત્રિમાનવ કહેબીમ આવ્યો સ્થાનકે, કો નદીહુ તેણેકામ. ૨૭

વલણુ.

- કામ ન દીહું કોઇને, પણ થાન એ નિશ્ચે ખરું;
ગમરાઇ બીમ રદન કરતો, જોય છે તે અરૂંખરું. ૨૮

કકતું ૧૬ મું-રાગ મેધ મહાસાર.

- ભીમે આવીને જોઈ વન વીખે, જાંઘાં રેહેવાનો છે દારે;
માત બ્રાતને દેખે નહીં તવ, રૂદન કરે અપારે. ૧
- વણ અપરાધે માતાજી શે, એકલો મુક્યો વન માંહેરે;
અંગ પછાડે આપણું, મુખે માત તણા ગુણ ગાએરે. ૨
- તમ પાખે અહો બાંધવો, માહારી શી યાગે ગલરે;
માત વિના સુત ન જીવે, માથે મૃત આવું મુજ સલરે. ૩
- મેં વાયક મિથ્યા નથી કર્યું, હે માત વચન પાળીયુંરે;
તુજ કરની છાયા વિના હવે, જાગે ન દુઃખ મમ ટાલીયુંરે. ૪
- અપલક્ષણ મુજમાં એટલું, મુજને ક્રુધા વ્યાપે અપારે;
એક ભાગમાં સહુ દેા જમે, એક ભાગમાં હું કંઈ આદારે. ૫
- વળી ભાગ તમારા માંહેથી, હું માગી ખાતો અંનરે;
તોએ ક્રુધા ટલની નહીં, માટે મુકી ગયાં મુને વંનરે? ૬
- આવ પુત્ર દેહેશે કવણ, માતાજી પાખે આજરે;
બાંધવ વીના હું એકલો, નહીં જીવી શકું મહારાજરે. ૭
- હું સદા દાસ છઉં ધર્મનો, બીજા બાંધવ માહારા સ્વામરે;
હું અલ્પ થી અજ્ઞાન ને, બાંધવ ગે કીધું આમરે! ૮
- આ વન વિખે બિહું ધણો, તમે ન કરો માઈ હાપરે;
ધીરજ ધારી નવ ધર્મ, મને માનો સૌનો દાસરે. ૯
- બોલ બોલો મીઠાં, બોલો સમ દેઉં છું મારારે;
આંહાં સવ જગ ખીલાવે મુને, રે કહેશે મુને પુત્ર પ્યારારે. ૧૦
- અતિ દુખે મુર્છા વળી, તેણે પડ્યો અરણ્ય મુઝારરે;
ધડી ચાર પછે મુર્છા ટલી, મન માંહે કચ્ચો વિચારરે. ૧૧
- હવે જોઈ અવની વિખે, પરવત ગ્રહા જાંઘાં હોયરે;
ભીમસેન ચાલ્યો નીરખતો, વળી ગાદે સ્વરે રાયરે. ૧૨
- અરણ્ય વિખે જોતો દુઃખ ધરે, મન વાયુ પુત્ર બળવતરે;
હજી હુને મધ્યાં નથી રખે, આણ્યો હોયે કોણે અંતરે. ૧૩
- પવન પુત્ર મન ઝુરતો, પછે ચાલ્યો માહાવન માંહેરે;
પુછે દ્રુમ લતાને પુછે, મુજ કુટુંબ દીઠું કાંહેરે? ૧૪
- પરવતને પુછ્યું જઈ, કોહો માત તણી કંઈ બાલરે;
મૃત ત્રેતને પુછી વચ્ચો, વાટે જતો તતકાલરે. ૧૫

- એમ વલવલે ભીમબડ વન વીખે, જેની અતી ધણી છે ભુખરે;
માત બાધવ મળ્યા નથી તેણે, સખલ પામે દુઃખરે. ૧૬
- વળી આદિત્યને પુછે રહો, કોણે માત તણો કહી દામરે;
અરે વિશંબર આજ તું મને, કાં દમે છે આમરે. ૧૭
- વહી તાંહાં થકી આલ્યો સહી, હેડંબવન થયો પ્રવેશરે;
તાંહાં બેળી હેડળા હીંચકે, જેહ તણો મુંદર વેશરે. ૧૮
- પટ પેહેકે ગજ ચરમનું, અને હસ્તી તણાં આભણરે;
તીલક લલાટે રૂધીરનું, જેના સુપડા જેવડા કરણરે. ૧૯
- રૂધીર ઉધરાલા વહે બહુ, તેણે મુંદર દીશે મુખરે;
પીત નયનેદપ્ટે પડ્યો ભીમ, અપાર ધરતો દુખરે. ૨૦
- ત્યારે બોલી હેડળા રાક્ષસી, ઓહોરો આવ માનવી તનરે;
મુને આવી હીંદોલ તુ હીંચકે, સુખ પામુ જેમ મનરે. ૨૧
- નહીંતર આવી મુજ બાધવો, મારી ખાગે તુને આજરે;
માનવીનો હણુનાર છે, આ વન કેરો માહારાજરે. ૨૨
- કદાચ આવે એ અરણ્યમાં, તને મારે તતક્ષણ દામરે;
કે આવ પામે હીંદોલવા, હું નહીં લઉં તાર નામરે. ૨૩
- ભીમે વિચાર્યું મન વીખે, કો રડા દીમે બલવતરે,
કેહે હીંચ આવી હીંદોલ મુઝને, નતર આણીશ તારો અતરે. ૨૪
- પછે પાસે જઈ ચરણે ગ્રહી, હીંચકો નાખ્યો ગમનરે;
રાખ રાખ મુને માનવી, રે પૃથ્વીએ થાય પતનરે. ૨૫
- સ્ત્રી હલ્યા લાગે માટે, ઉગારી રાક્ષસી બલવતરે,
ભીમને મન આવુ સહી જે, આણું એહનો અંતરે. ૨૬
- પછે હેડી હેડળા ઉતરી, ભીમસેનને લાગી પાપરે;
ચામી આર્શીગન દીશ્યે, જેમ તાપ માગે મમાયરે. ૨૭
- હું કામે પીડીત કામની, તુજ પામે જાયુ ઝડપુદાનરે;
ભીમ કેહે મારા વીરની, મુને આજા નથી મહી માનરે. ૨૮
- હેડળા કેહેરે નાથજી, તુ જાણે આખો અતરે;
મુઝ બાધવના કર થકી, નવ છુટે મુની મહંતરે. ૨૯
- હું પોકારવ બહુ વિધે કરીશ, તેણે આવશે મુઝ વ્રાતરે;
માટે ઝડપુ દાન મુજને દીશ્યે, જે ધણો જીવવાની વાતરે. ૩૦

પછે નવસ્ત્રી થઈ સાં રાક્ષસી, દેખાડ્યું આપ શરીરરે;
 કાંઈ ભએ કાંઈ કામી થયે, વિદવલ હવે રણધીરરે. ૩૧
 પછે લીધી ઓછગે નારને, તાહાં કીધો કામ વિદારરે;
 સાં રંગ રેલ વાધ્યો ઘણો, વક્ષી હરખી હેડંબા નારરે. ૩૨
 પુત્ર સુંદર પ્રસન્ન્યો તે મમે, તમે જાણજો મન રાયરે;
 તતકાલ વાધ્યો પિતા સમે, પછે લાગ્યો ભીમને પાયરે. ૩૩
 માત તાને નીરખ્યો બાલને, દીકા શુભ હસ્ત ને ચરણરે;
 મુખ તેજસ્વી કલા તપે. જેને ઘટ આકાઠે કરણરે, ૩૪
 ભીમ હેડંબા મક્ષીને, ગટોરગછ પરકુ નામરે;
 ચરણે લાગ્યો માત તાતને, મુને કેહો તે હું કહું કામરે. ૩૫
 કેહો તે હાણુ ત્રેવેકને, હુંને કાણુ ન લાગે વારરે;
 કહો હજારુ રાક્ષસ કુળને, મન હરખો પવન કુમારરે. ૩૬

વલણુ.

પવન કુમાર હરખો ધણું, અક્ષગી કીધી નાર તતકાળરે;
 પામે તેડી બેઠયો, ચાંપ્યો છાતિ મરમો બાળરે. ૩૭

કડવું ૧૭ મું-રાગ રામગી.

વૈશપાયન કેહે સુણુ રાયજી, પાકુ સુત ભીમનો મહીમાયજી;
 સુણુ પરીક્ષત રાગ્નના તનજી, ભીમ પ્રત્યે સુત બોલ્યો વચનજી. ૧

હાલ.

વચન બોલ્યો ગટોરગછ, જેહ તણું પ્રાક્રમ પ્રાંદ;
 શે વ્યગ્ર ચીત છો પીતાજી, હું થઈ રહો દીગમ્ભદ. ૨
 ભીમ વલતો એમ કેહે, સુણુ ચતુર બલીઆ કુમાર,
 મુજ માત સાથે ગયા સહી, બાંધવ બલીયા ચાર. ૩
 તેને હાંકુ છું શોધતો, તું વચન માઈ માન;
 હેડંબા કેહે લેઈ ગએ, કશમીરગઢ રાગ્નન. ૪
 તે તણે મંદીર છે સહી, પ્રભુજી તમારા વીર;
 મુજને ચિંતા ઉપજે, બળીયો ઘણો કખીર. ૫
 તવ ગટોરગછ વાણી વદે, મુજ સમે નહી કો બેધ;
 ચીદ પડ થાયે એકઠાં, બે કહું મનસું ક્રોધ. ૬

પૃથ્વીના હું કરું કડકા, પરવત કરું બાંછુ ચુર;
 સમુદ્ર સોણ ક્ષણ મધે, જેનું જલ મધે માહા પૂર. ૭
 સારે ભીમ આનંદો ઘણું, આયો તાહા જઈએ તન,
 પુત્ર પતિને કેહે નારી, છે ગટ મોલ જોજન. ૮
 પછે સાં ગયા બે વીર સહી, ભીમ ગટોરગછ જેનું નામ;
 ગદ પ્રદક્ષણ કીધી પછે, ન દીડો ચડવાનો દામ. ૯
 ગટોરગચ કેહે પીતાજી, મુજ ઉપર ચની નિરવાણ;
 ગદ ઉપર ચડો તાતજી, પછે તાણી લો મુજ પાણ. ૧૦
 ગટોરગછને શીસ ચઢ, ભીમ ચડ્યો ગટપર જાણ,
 ગટોરગછને લીધા તાણી, પછે મમયાં મારગપાણ. ૧૧
 શોધતા ગટપર સચરા, પીતા પુત્ર અવસ્યમેવ,
 રાક્ષસ દ્વારે બાધી નાખ્યા, ગોભે ચર્વના દેવ. ૧૨
 પડ્યાં માતા બાધવ દેખી, ભીમ પાસે બેઠો જઈ જાણ,
 દુખ ધરી કુંઅર વાયુનો તે, વધો એવી વાણ. ૧૩
 અરે વીરો માંબજો, રખે ચિતા આણો મન,
 કુંતા કેહે આ કોણુ સાચે, ભીમ કહે તમારો તન. ૧૪
 તવ લાગ્યો ભીમ ભડ છોડવા, તે ચયું રાક્ષસ જાણ,
 ગર્જના કરતો આવીઓ, સા કખીરો નીરવાણ. ૧૫
 આવીને વળગો ભીમને, તવ ઉડ્યો પુત્ર બળવત,
 ચરણુ ગ્રહી નાખ્યો નીશાયરને, હાવે આણુ તુજ અત. ૧૬
 ઉડ્યો નિશાયર ક્રોધ ભેર, ભીમ પુત્રે પઠાડ્યો ભોમ,
 ચરણુ ગ્રહી નાખ્યો પછે, ગટોરગછને બોમ. ૧૭
 એવું દેખતાં વાયુસુત, ઉડ્યો તેણે દાર,
 માહા ક્રોધ સાચે કખીરાને, એક મુદીનો કર્યો પ્રહાર. ૧૮
 સારે ગટોરગછને લાગ કરી, ભીમભણી ધાઓ ચુર;
 નાંખી હેમો મારી પાટુ, તેનું હદે કીડુ ચુર. ૧૯
 પછે ઉડ્યા ભીમ ભર પ્રાકમી, જેના બળ તણો નહિ પાર,
 મુકી પાટુ ગડદા કોહોણી, કરે બહુ રીધ માર. ૨૦
 તવ ગટોરગછ જઈ વળગ્યો, રાક્ષસ અગે તેણીવાર;
 બુધ લાધુ અન્ધોઅન્ધ, ભીમે કર્યો સાં વિચાર. ૨૧
 ૩૮

- જૈ લાગ્યો બંધન છોડવા, બળવંત બાંધવ ચાર;
 દાપે કરડે બલે ત્રાડે, તોજે છુટે નહિ નિરધાર. ૨૨
 પછે લાજ કીધો પુત્રનો, ભીમના જાત્યા દાથ;
 માયા પાછળ ફેરવી, પછાડ્યો પૃથ્વી સાથ. ૨૩
 પુત્ર બળ કીધુ ધણું, પણ ન છુટો તે વાળ;
 ક્રોધે અડ્યો પુત્ર ભીમનો, જઈ વળગ્યો તત્કાળ. ૨૪
 ગાળે પુત્ર પીતા બેઠું, મારે વિવિધ પેરે ધાય;
 પણ કકાલીના ખાતનો, એક વાળ ન વાંકો થાય. ૨૫
 પુત્ર બલીઓ પ્રાક્રમી, તેણે કર્યું મહાક્રમાંત;
 એક ગીરી જોજન જુગમનો, ઉચલી લાગ્યો બલવંત. ૨૬
 તે કખીરાને શીથે આફાળ્યો, તેણે પાડી ગાટે ચીમ;
 પછે જાણ્યા પુત્ર પિતાને, માર કરે રાક્ષસધીશ. ૨૭
 તેવો તે છુટો વાયુસુત, તેણે અહો વૃક્ષ વિશાલ;
 ક્રોધ ભેર માર્યો તદા, નવ પડ્યો રાક્ષસ ભૂપાલ. ૨૮
 પછે ચીસ પાડી રાક્ષસે, તવ આવ્યા રાક્ષસ મર્ધ;
 ગટારગળના મારથી, તેણે તળે મનથી ગર્વ. ૨૯
 વલી ભીમ રૂપે અતી ધણું, ત્રુટે નહીં તે વાળ;
 મન માંહે દુખ ધરીને, બેઠો મમરે શ્રી ગોપાલ. ૩૦
 તારે કુતાશ કેહે મેહેદેવને, મુજને કોહો સો છે મર્મ,
 વણ પુછે બોલે નહીરે, એવો તારે શો ધર્મ? ૩૧
 એ મૃત્યુ કેમ પામશે, વલી છુટયાનો કવણુ ઉપાય;
 તે સર્વ માંડીને કોહો, તો દુઃખ સઉનું જાય. ૩૨
 મેહેદેવ કેહે એહેના બુવન માંહે, એક છે પેટી સાર,
 તે મધે એક ખડગ છે, તેણે મરે એ નીરધાર. ૩૩
 કુંતાશ કેહે પુત્રશ, એ કેશ કેમ વેધાએ;
 પેટી મધે ખડગ છે, તેણે સઘ કડકા થાએ. ૩૪
 કકાલીને રૂધીરે પખાલવી, તે મંત્ર પેટી જાણુ,
 તો ઉઘડશે દારપેટી, ને ખડગ આવે પાણુ. ૩૫
 રાક્ષસ વૃદ્ધ મલ્યું ધણું, તે કરે બહુ વિધ માર,
 તે મધે ઉભો એકલો, વડે વીર ભીમકુમાર. ૩૬

ત્યાં પુત્રને સત્રામ કરતો, મેહેલી ચા'યો જોધ,
કુતાના પ્રતિજોધથી, ભીમ ગયો આણી કોધ. ૩૭
આવતો દીડો મુછાલો, ત્યારે હરખી કઠાલી નાર,
જેને મવવા ઇચ્છતી, તે મેળવ્યો ત્રિપુરાર. ૩૮
શણુગાર પેહેરી બહાર આવી, જુએ મુછામાની વાટ;
મુખ અદ્ર દેખી આનદી એ, આરે મળવા મારે મા' ૩૯
ભીમ જઈને રહ્યો ઉભો, કકાલીને દાર,
કયા પ્રેમાનંદ કયે, વદે પધારો અહ મુઝાર. ૪૦

વલણુ.

પધારો સ્વામી પ્રેમ કરી, ને ભોગનો ભોગવિલાસ,
આનંદ ઉચ્છવ કીજીએ, મન આણી હુક્કામ. ૪૧

કડવું ૨૮ મું-રાગ કેદાર જોડી.

આવો આમી મદિરયામા, કકાલી ખોલી વાણુ,
ભયે કીયા કીધી અમ બણી, પધાર્યા પરમ મુગ્ધણુ ૧
જુએ શયનસ્થળમેળ રચી, ત્યા પધારો તમો સ્વામ,
ભીમ ચા'યો મદિર માહે, મન સમરે આત્મારામ ૨
આવી વલતી વદે, તમ દેખી વાપ્યો ધમ,
ભીમ વાણી એમ વદે, દેખાડ પેગીનો દામ ૩
મભોગ કરતા પ્રભુજીરે, પેગીનો શો અર્થ,
તુજ દીડે હું હરખ પામી, જેમ નિર્ધન પામે મર્થ. ૪
ભીમ વળતો એમ વદે, મુને દેખાડ એક વાર,
આ મદીર મધે છે સહી, શુ કારજ છે ભરધાર ૫
ભીમ ચા'યો મદિર માહે, વળગી પડી તે નાર,
હડમેલી હુડે નાખી, ભીમે ઉઘાડ્યા દાર. ૬
જઈ પેગીને અડચો તન, રાક્ષસીએ પાડી ચીશ,
ભીમને આવી વળગી રડા, કેહે છેદીશ તારૂ શીશ ૭
પછે કકાલીએ નખ વડે, લેધ વતુરો કાત,
દાતે કરડે, દાયે મરડે, તરડે વચરડે નિર્બ્રાત. ૮
વાયુ સુત કોધે બને, પણુ ન માને તે સાચ,
રાક્ષસીસુ વદતા યચા, ત્રણુ નિમ ત્રણુ રાન ૯

- વક્ત્રી પછાડી ઉપેર ચઢીને, જોશે પવન કુમાર;
પગ લાગ જોઈને નાજો હેડો, વેગે દંકાલી નાર. ૧૦
- દંકાલીના કેશ અલી, ભીમ પછાડે અંમ ધરણ;
કહે વગગી ઉડી રંડા, ન પામી તે મરણ. ૧૧
- ભીમને મારે અતિ ધાત્રું, પણ કાંઈ ન ચાલે પેર;
જોવે સમે મેહેદેવ વાયક માંબરું, પેમી ગયો તે ઘેર. ૧૨
- દરખ પામ્યો મન વિષે, પછે ચઢી દંકાલી નાર;
માયા પાછલ ફેરવી, નિશાચરી ચાર વાર. ૧૩
- પછાડી પેટી સાથ રંડા, તવ ગયા તેના પ્રાણ;
તેનું રૂધીર લાગ્યું પેટીને, તવ ઉધડી પેટી જાણ. ૧૪
- જવ ખડગ લીધું હાથ માંહે, તવ આનંદો બળવત;
ધસ્યો વેગે રણ વીજે, કેહે હાવે આણું અંત. ૧૫
- ગટારગછ સળસો વડે, પ્રાક્રમનો નહીં પાર;
રાક્ષસાધીપતિ બલવંત પણુ, કુચરે પમાડ્યો હાર. ૧૬
- જોવે ગટારગછને સાંગ મારી, વેગે રાક્ષસ રાજે;
કલ ખાઈ કુચર પટો જે, માદા બલીઓ કેહેવાજે. ૧૭
- પછે ભીમ ગયો લાંઘસમરણી, જ્યાં હુતાં માતા વીર;
ખડગે કરી કેશ કાપ્યો, તવ ઉડ્યા ચારે ધીર. ૧૮
- માતાજીને ચરણે નમીને, ધસ્યા સધળા ધીર;
મન દમ વચને સંભારે, શ્રી કૃષ્ણ સ્યામ શરીર. ૧૯
- ગયા મર્વે એકલા, જે પાંચે વીર વિક્ષાત;
કુચર ઉડી પાજે લાગ્યો, કાકાને સાક્ષાત. ૨૦

તે આવતા પાપી ગ્રહીને, કડક બાજી નાખે,	
પણુ ડખીરાણુ બલ મેહેવા, મમર્થ ન ગે ભીમ પાખે.	૨૫
ભીમ એહેવુ દેખતા, કોને ચડયો બળનત,	
ખડગ લઈને પડન પુત્રે, મમર્થા શ્રી ભગવત.	૨૬
બહુ સ્તુતિ ઝીરી કૃષ્ણની, મારી સાહે દરો જુગદીશ,	
ધીરાને માગ્યા ધણીને, પડયુ પૂરી શીશ	૨૭
મસ્તક પડના નીગાયગે, મુખે પાડી ચીમ,	
આ જોધ બલીઆ દમે દુને, તમે સુણો યામી ધથ	૨૮
એવુ સુણીને સત્રુજી, કોયે ચડયા તેણીવાર,	
ગણ અસખ્યને મોકલ્યા, મેનાપતી મારે ચાર	૨૯
મણીબદ ને વીરબદ, સ્યામ ને ગણેશ,	
જાઓ મારો જઈ તમે, સીધે કરો પ્રવેશ	૩૦
તોએ ક્રોધ સમયો નહો, પોતે ચાલ્યા સીવરાય,	
ત્રિગુણ કરમાહી દેરવે, તેણે વિશ્વ પ્રલ્યે યાય	૩૧
રણુ માર્ય આબ્યાસદાસીવ, ત્યારે કુતા બીટીની મન,	
સત્રામ મળલો મડાઓ, કાહા થયા શ્રવે તન	૩૨
જુદ લાણુ પરમપદે, શિવગણુ મહા સમર્થ,	
પણુ ન સર્પા યેના અર્થ, રાએ માન મારી વાણુ	૩૩
મણીબદના મારથી થયા, પાએ જણુ મુર્ઝાએ,	
અર્જુન બણેતમ પાખે કો નથી, બીજે સાહે શ્રી જહુરાએ.	૩૪
ગોકુલ મધે ગાઓ ચારી, ગોપાગના ગીત મજ,	
મુને દીન જાણી દયા આપી, તમે પ્રગટ થાઓ આજ.	૩૫
એવી સ્તુતિ કૃતાની સુણી, મડકારક આન્યા તાહે,	
ચક્ર પાણુ વીખે ધરી ઉભા, અતી ક્રોધમુ રણુમાટે.	૩૬
બૂ પગથકી તેણે મમે, પરવત શુભ અફલાએ,	
ગાંધવ કીનર દેવ મુનીવર, દીગપાન બહુ અફલાએ.	૩૭
બેશ વિચારે મન વીખે, ટાવે શુ યાએ જગદીશ,	
સત્રામ અર્થ પધાર્યા, મનમુખ ગોપી દશ	૩૮
ત્રાસ પામે મર્મકા, થઈ રહો હાહાકાર,	
પ્રેમાનંદ પ્રભુ પ્રેમે પ્રકાશી, રાળના બોલ્યા નીગધાર	૩૯

૬૭૭ ૧૯ મું-રાગ દેશાખ.

ફૂંતાછ વહેરે આમી, સાંજલો સારંગ પાણ;
 શંભુના કોધથીરે, મહારા મુત દારે નીરવાણ. ૧
 તમ કીપા થપીરે, અર્જુન આતી બલવંત દેવેવાએ;
 પળ મુર્ખાએ પડેરે, શંભુ કોપ મહો ન જાએ. ૨

કાળ.

કોપ મહો ન જાએ કીવનો, જાણુને મન આજ;
 આજ અને મધ્ય માધવ, સાહે કરે મહારાજ. ૩
 તે વેદ વાળ્યા વીઠલા, ધરી મન્ન મ્વરૂપ;
 નરસિંહ રૂપે પ્રગટ થઈ, હપ્પો દિરખ્યકશિપુ બૂપ. ૪
 વામન રૂપ ધરી પ્રભુ રાએ, બક્ષી માંખે પાતાલ;
 રૂપી જમદગ્ની કુલે અવતરી, કાત્રી તણો આપ્પો કાલ. ૫
 રામ લક્ષ્મણ જુગમ રૂપે, હપ્પો જઈ લકેશ;
 કસામુરને નીપાતો તમે, સ્વામી દેવ દેવેશ. ૬
 તે બંધ છોડ્યા માત તાનતા, તે જાણુ જુગ વિશ્વાત;
 તું સાહે કરતા ધરમની, એમ વેદ કેહે સાક્ષાત. ૭
 મુત ઉગરે તમ કીપાથી, શંભુ ત્યાં કોપ્યા જાણુ;
 તારે કુંતા મન્તક હાથ મુકી, વહે પુરપુરાણ. ૮
 એ વિશ્વનો શંભુ છે પિતા, છે દેવનો દેવેશ;
 એ થપી ત્રિગુણ ઉપજે છે, બ્રહ્મા નિપજ મહેશ. ૯
 એ આપોતી કહાવો મહા, તમો જાણુને નિરધાર;

શૈલજા શ્રી સદાશીવસું, કરે હાસ્ય વિલાસ;
 ગંગાજી રાખ્યાં જટા મધે, એવો સ્વામી શીખર ત્રૈલાસ. ૧૫
 બહા ધટે ને વિપ્લુ પાસે, તે આગન્યા એની હેાય;
 સર્વથી ગ્રેષ્ઠ એ પ્રભુ, એ સમાન નહીં કોય. ૧૬
 બ્રહ્માએ અગ્નિજ્વળની પેર, કરી એની ખાંત;
 એક નાનો એક મોટો, ન આણી મન ખાંત. ૧૭
 એમ ક્રીધા પામે ન ચાસે, બ્રહ્માજી બોલ્યા વાણ;
 ત્યારે સદાશિવને કોપ ચઢ્યો, મુણુ રાય ચતુરમુગ્ધણ. ૧૮
 તે ક્રોધ લોચન ઉપનું, અગ્નિ પ્રગટ્યો નીરધાર;
 બ્રહ્મા વિપ્લુ દેખતાં, મૃદિ કરી બાલી ધાર. ૧૯
 એક વાર જેનું નામ લઈએ, રહે રાખી ભાવ;
 અધ એધ ટળે જન્મના, તારે સમુદ્રમાં જેમ નાવ. ૨૦
 એવો ત્રિપુરનો હણનાર શંભુ, સદા જેમી ભરમ ભોગી;
 મૃત કરે તેની કુંતાજી, જુધ ટાળી કરે નિરોગી. ૨૧
 એ મોટો મહાદેવ સર્વથી, તમો માનજે નીરધાર;
 બ્રહ્મા વિપ્લુ દેવ મુની, એની સ્તુતિ કરે વારંવાર. ૨૨
 તે સદાશિવનું ધ્યાન ધરે, લક્ષ્મિનાથ બોલ્યા વાણ;
 કુંતાજી એતું સાંભળી, ધ્યાન ધર્યું મનમાં તે ટાણ. ૨૩
 શ્રી સુરજને સન્મુખ રહીને, સ્તવ્યા શ્રી મહાદેવ;
 બહુ સ્તુતિ કીધી પ્રમન્ન ચર્મ, શિવ પધાર્પાં તતખેવ. ૨૪
 ગૌતમ નદી સ્વાર ચઢ, જેનાં આશુખણુ બહુ સર્પ;
 અરધાંગે ઉમયા સતી, દેહ કાંત દીસે કંદર્પ. ૨૫
 ભરમે ભર્યા કંઠે કંદમાલા, ત્રખલપર આરક;
 ઘાકડમદ પાણુ સોહે, કરમાં ત્રિશુળ મોદ. ૨૬
 બહુ અમર મુનિને બૃત સંગે, પિશાચ ને વૈતાલ;
 શિંગી રાખ્દ કર્તા પધાર્યા, કુંતાનાથ કીપાલ. ૨૭
 માગ માગ શિવ ઓચરે, કુંતાજી બોલ્યાં વાણ;
 આણે સમે પ્રભુ કીયા કરી, જુધ ન કરવું નિરવાણ. ૨૮

વલણ.

નીરધાર જુધ તમો ન કરવું, એમ કુંતાજી વાણી વહેરે;
 કૃષ્ણ સુત પ્રેમાનંદ કયે, શિવ દગી ક્રોધ નવ રાખ્યો વહેરે. ૨૯

ક્રુણું ૨૦ મું-રાગ આશાવરી.

વસંધાયન બોલીયાં, કાંઈ મુણ જનમેજય રાખેરે;
 મહીમાયે ક્રુણું મુણ, તુજ કલ તણોરે. ૧
 ક્રોધ તણને શિવ એમ કેહે, મેજુધ તણી તથ વાતરે;
 રસીયાત રેહેવું. એવું મુણી કુંતા પ્રસન્ન થયારે. ૨
 હાલ.

કુંતા હરખાં મન વિખે, જ્યારે વધા સંખુ રાખે;
 ગણ સકલ સાથે પધારીયા, દેસાસ વેગે જાએ. ૩
 એવું દેખી આનંદ પામી, ગયા જાદવ રાય;
 પુત્રની પ્રસાસા કરે, પાયે રહી રણ માંહ. ૪
 ધરમરાયે હીત કરી, ભીમકુચર ચાંપ્યો રહે મુઝાર;
 એવું મર્વ બાંધવ વદે, ઉગર્યા તુજ ઉપકાર. ૫
 એવે હેડળા આવી કુંતાને, લાગી ચરણે પ્રેમે;
 હું વધુ ઉપર મયા કરે. એમ ઓચરી મુખ નેમે. ૬
 કુંતાએ આશીશ દીધી, સૌભાગ્ય રેહેજે નાર;
 પુત્ર સાથે મુખી યાજે, મુજ વચનથી નીરધાર. ૭
 જે રાજ રાક્ષસ કખીરનું તે, ગટોરમછને દીધ;
 અભિસેખ કીધો ધર્મરાએ, તીલક મસ્તક કીધ. ૮
 કુંતા કેહે મુખે રાજ કર. આનંદ આણી મન;
 તુજ માતની તું મેવા કરજે, મારા ભીમબાધના તંન. ૯
 એવું કહી સર્વ નીસર્ખા, હેડળા લાગી પાએ;
 મુજને મુકી જાઓ તો, હું દેહ તજું કાણુ માંહે. ૧૦
 એવું કહી આડી પડી, વાટ માંહે જાણુ;
 મૃત કેહે કાકાજી તજે તો, તજું મારા પ્રાણુ. ૧૧
 એમ અન્યોઅન્ય ઓચરે, માહા અરણ્ય મુઝાર;
 બમીને હીડે ગ્રાધનો, હેડળા રાજકુમાર. ૧૨
 હેડળા આદર કરી, સર્વને તેડી જાએ;
 હેડળા વનમાં પધારીયા, આનંદ અગ ન સમાએ. ૧૩
 એવે હેડળા આવીઓ, ને બગની દીડી તાંહે;
 રાક્ષસ થયો અતી વ્યાકુળો, ને ક્રોધ ચડ્યો મનમાંહે. ૧૪

- અરે રંડા કેમ લુપ્ધ થઇ, કોણ મલ્યો તુને પ્રૌઢ;
વ્યભિચાર કેમ કીધો પાપણી, હું ચાહ મન દીગમોદ. ૧૫
- તું કોણ પાપી સગ રજે, રમવા ગઇતી આજ;
એ મત આપી કોણે તુજને, લગાડી કુલ લાજ. ૧૬
- એવાં વચન શ્રવણે સાંભળીને, પુત્ર બોલ્યો વાણ,
અજાણેશું લવે પાપી, હુ લઇશ હવડાં પ્રાણ. ૧૭
- એવું સુણીને પ્રજાણિયો, ધાઓ ધરી મન ક્રોધ;
ગટોરગછ ને હેડળ રાક્ષસ, વળગ્યા બાધે જ્નેધ. ૧૮
- તવ રાક્ષસીએ વધુરો, બ્રાતને તેણે કામ;
એવે રાક્ષસ બહુ આવીઆ, તેણે માંડીઓ સગ્રામ. ૧૯
- સારે ભીમએન રીએ ચઢ્યો, દેખતાં બાંધવ ચાર,
એક વૃક્ષ લીધો હાથમાં, તેણે કચ્ચો સળગો માર. ૨૦
- જારે ભીમ દીડો મારતો, તારે ચઢી હેડળને રીમ;
ધરી વળગ્યો ભીમને, મુખે પાડી ગાઢે ચીસ. ૨૧
- ઢીકા પાડુ ગદડા ટોહોણી, અન્યોઅન્યને માર;
ગટોરગછે મેહેલાઓ, નહીતર દારત ભીમ નિર્ધાર. ૨૨
- હેડળ્યા જઇ બ્રાતનેરે, વેગે વળગી ચરણ;
ગટોરગછે હેલાં માહે, મરડી પાડ્યો ધરણ. ૨૩
- માર કીધો પવન પુત્રે, તેણે મુઆ રાક્ષસ ક્રોડ;
માત સુત બેહુ મળીને, એ માતુલની પ્રજાળી જ્નેડ. ૨૪
- પાપીએ રગડોળી ધણી, લગની અહીને હાથ;
માયા પાછળ ફેરવી, પછાડી પૃથ્વી માથ. ૨૫
- મુર્છા પામીને પડી પછે, અહાં બાણેજે બડવીર;
એક શીલ સાથે પછાડીયો, ઢેહે બાઈદિ તારૂં શરીર. ૨૬
- સારે વાણ પુત્ર આવીયો ધરી, એક વૃક્ષ ત્રહીને પાણ;
તે માયા પાછળ ફેરવી, મારું રાક્ષસ શીર નિર્વાણ. ૨૭
- એક મુઠી મારી પવન સુતે, વ્યાકુળ કીધો દેહ;
પીતા પુત્ર બેહુ મળીને, મરડી પાડ્યો તેહ. ૨૮
- એવે કલ બાગી દિડ્યાની, આવી તેણે દાર,
બ્રાત ઉપર ચડીને, બહુ વિધ દીધો માર. ૨૯

કંઠ આંખેા બ્રાતનો, કંઠે આજ હણ પાપિષ્ઠ;	
મરડી ઉઠ્યો હેડળામુર, અતી રગન જેની દટ.	૩૦
ભીમને ઉછાળીઓ, પછાડીઓ ફેટી આકાશ;	
આવી પડ્યો મૃત્યુ વિષે, મનમાં થઈ નિરાશ.	૩૧
વળી ત્યાં થકો ઉડીઓ, વાયુમુત બળવંત;	
માઢા ક્રોધ આણી ભીમ કેહે, હાવે આણું તારો અત.	૩૨
એમ કહી માર્યું શીશ માંહે, એક વૃક્ષ ડાલ વિશાલ;	
કલ ખાઈ લાગી પડ્યો તાંહે, હેડળ કૃતાંત કાલ.	૩૩
વીટી વળ્યો ધણું મટારગછ, હેડળને તેણી વાર;	
પુત્ર પીતા બેઠુ મળી, હેડળને માર્યો દાર.	૩૪

વલણ.

તે દાર હેડળ મારીઓ, બેઠેને રધીર પીધુ જ્વળ;	
અમર સરવ જે જે વહે, પાડું પુત્રનાં કરે વિખાણ.	૩૫

કડવું ૨૧ મું-રાગ ધન્યાશ્રી.

હેડળ દેલને મારીઓરે, ભીમે તેણે દાર;	
આશીશ કુંતાછ વહેરે, ધણૂં જીવો પવન કુમાર.	૧
યુધિષ્ઠિરે તેડીઓરે, પુત્રને સારો ધાર;	
તું રાજ કર બેઠુ દામનુરે, મુજ વચનથી કુમાર.	૨

ઢાલ.

મુજ વચનથી કુમાર કર, રાજ બેઠુ દામ;	
અમો અરણ્ય માંહે ભમતા ફરે, ત્યાં તમારું શું કામ.	૩
અમો રાજ બેસું હસ્તીનાપુર, જઈ મુજે જેણી વાર;	
તતકાલ બન્ને તેડાવીશું, હેલાં માત્ર મુઝાર.	૪
એહેવું કહીને ચાલીઆ, તવ વધુ લાગી પાએ;	
આશીશ દેતાં સર્વ કો, મારજે આત્યાં જાએ.	૫
અરણ્ય પરવત નદીને, નીહાળતા આત્યા જાએ;	
શુભ સ્થલ દેખી વિશ્રામ કરે, મન સમરે જાદવરાય.	૬
એમ કરતાં પામ્યાં નગર એક, જે મહા સુંદર હોય;	
પવિત્ર જન સર્વે વસે, તમો સુણો રાજ સોય.	૭

- ત્યાં નિવાસ વરણુ અદારનો, સર્વ કોને આનદ મન;
શોક મન કોને નહીં, તપશ્વી ઘણો રાજન. ૮
- એક વિપ્ર દેર રમ્ય મદીર, પરમ અતિ વિશાલ;
તુલસી પીપલ આંબલી, દેખી રીઝીયો ભૂપાલ. ૯
- તેને મદીર જઈ ઉભાં, રહ્યાં પાત્ર પુત્ર છઠી માત,
વિપ્રને પુછ્યુ કુતાએ, કોહો તો રહીએ આદા રાત. ૧૦
- વિપ્ર તવ બોલ્યો હસી, એ સર્વ તમારૂં પુર્ય;
ધન મદીર જોખન સાથે, કો લઈ ન ગયો મૂર્ખ. ૧૧
- મુખે અહીં વિશ્રામ કરો, જહાં લગે માને મન;
છાસ પાણી લેજો માગી, એમ વિપ્ર વદે વચન. ૧૨
- ત્યા રહી કૃષ્ણ કૃષ્ણ કહી, પાચે માગી લાવે અન;
અરધ ખામ ભીમ ભડ, અરધમાં માત ને ચારે તન. ૧૩
- અરજુન સેહેદેવ નિકુલ સગ, નીસરે ધર્મ જૂપાળ,
અન લાવે માગીને, મન સમરે સદા ગોપાળ. ૧૪
- વાયુ પુત્ર માગી લાવીયો, એક ક્ષણૂ માત્રમાં પ્રથમ;
માતાને ચરણે મુકીને વદે, ભીમ વચન બ્યમ ત્યમ. ૧૫
- આઘ કાલની મુને ક્રુધા પીડે, શીઘ્રે વેહ્યો માત;
કુંતાએ તવ તેડીઆરે, ધર્મ આદે સર્વ બ્રાત. ૧૬
- સર્વને સાચે બેસાડી, અરધ આખ્યુ ભીમને કરી હેત;
અરધમાં પાંચે જમ્યા, ભીમ પાછુ દેખાડે પેટ. ૧૭
- ધરી આખ્યુ કુતાએ પ્રેમે, ખાધુ સડડાટ તેણીવાર,

આરે બાધવ મયગ્યા, મયનાને નમ્રો ,
 પછે કુતાલસુ વાયુ સુત, બોલીયો ધરતો ગોષ્ઠ ૨૩
 બીમ તે આઈ મનથી, તુ યુધિષ્ઠિરને વાર,
 ગે ન જાએ અન ભાગના અમો જનસુ બાનન ચાર ૨૪
 આજ યુધિષ્ઠિરને જાણુને જગમા સત્ય ૨૫
 જો ॥ મલ ધરમ થકી જોઈએ મન્ય પૃથ્વી રૂપ ૨૬
 તે આજ વેગ તેર કહે અનને મળે દયાળ,
 તે જાણીને હુ જાગુ ઝડ, પેના ઈશ્વડા મુઢે આળ ૨૭
 ઝગ માત મુત વારતા કરે મન મમરે શ્રી મોરાર,
 તેજે મમે કુતાલજે સુખો વિપ્રને તે પોધાર ૨૮
 વલપુ.

મયા ધનીને કુતાલસ, જ્યા વિપ્રનાર મદન કરે,
 પોધારતી પવિત્ર વિપ્ર શ્રી ચક્ષે જુ આસુ ઝરે ૨૯

કેવુ રર મુ-રાગ મલાન.

વિપ્રનાર રૂન કહે ગાદે પ્રી પોનારે,
 આગે દેવ સુત કેમ ઉગરે, મૃત્યુ આગમથી એશ્વરારે ૧
 મુજ આશા આજ નિષ્કળ ગી, અહો પ્રામી ત્રી જગદીશરે, ૨
 એવુ પ્રી અનતી પડે ને, કુટે વળી વળી સીશરે
 અગ પડાડે આપણુ, નયણે વેહે નીર ઝરણુરે,
 આરે દેવ દેખી ને મ મ પુત મારાનું મરણુરે ૩
 જાણુતી એ પુતથી, પોટોચને મવળી આશરે,
 મનમાનુ મનમા રહ્યુ, આજ થઈ બેગી નિરાશરે ૪
 પ્રનારને સુત જુગમ જીવે જીવે જીવે જીવે આરે,
 મારે એક પુતને તે તેડાવીશુ, દેલા માત્ર મુખ્યરારે ૫
 આજ સખવ હોએ મુજ મન, માણસ મંકલાએ તાહેરે,
 તે તો પ્રાડી મળે નહીં મારે, હુ જ પડ્યુ મુને આહેરે ૬
 પેહેના વજા પ્રી મુને મ જાગતા પિનાઈ લોરે,
 આનીશે વરસે સુત પ્રમળો આરે મેટપૂ થયુ માહાર દ્રોષરે ૭
 આજ સુત થઓ વર્ષ જાગનો, જેને પરણે થયા ખટ માસરે,
 મમારનું મુખ પામ્યો નહીં, ને જાનુ પડે તજ આશરે. ૮

- હું તો અરથ આવું નહીં, પતિ વૃદ્ધ બીજી ન મંડળીરે;
તેને કેમ મોકલાએ વનમાં, જે જાણો સુકી મગધલીરે. ૯
- તે માટે એ પુત્રને મૃત્યુ, આવી લાગ્યું શીશરે;
એવે કુંતાજી બોલીઆં, બાધ બહું કરશે જગદીશરે. ૧૦
- કુંતા કેહે અરે કામની, શું કદ પડ્યું તુને આજરે;
શા માટે રહી ટળવળે, તે મુજને કેહે બાધ કાજરે. ૧૧
- વિષ્ણુ નાર બોલી પછે, આપજી કુતુહલ મોડું હવુંરે;
આહાં રાક્ષસ બ્રહ્મા નામે રહે, તેને શીરામણે જવુંરે. ૧૨
- નિત્યે આવી નગર માંહે, તે દમતો નિવાશી લોકરે;
દૃષ્ટે પડ્યું મેલે નહીં, તતખણ પમાડે ગોકરે. ૧૩
- કે દિન દશ જણાં મારે, કે દિન મારે પચાશરે;
નગર સધળું મુતું થયું, કેને જીવ્યાની નહીં આશરે. ૧૪
- પછે રાગ પ્રગ્મ સરવે મળી, કીધો એક નિચારરે;
એ સાથે સ્નેહ કીજીએ, એને આપીએ નિત્યે અદારરે. ૧૫
- એક સેવક પુરથી મોકલ્યો, રાક્ષસને કેહેવા વાતરે;
મારે રાએ કહાવ્યું તમને, આપણે સ્નેહ કીજો સાક્ષાતરે. ૧૬
- નિત્ય પ્રને મણુ સાકનો, ખીચડો ખાવાને કાજરે;
સોલ ઘણીના તેલ નિત્યે, મોકલે મહારાજરે. ૧૭
- એક માણુમ ને પાંચ પશુ, મહિપ બણીએ જેહરે;
તેટલું પ્રતિદિન આવશે, તમો કરો રાપશું સ્નેહરે. ૧૮
- પછે બ્રહ્મા કેહે એ સરત સહી, મેં કીધો જા સતોપરે;
તેણે આવીને કહ્યું નગરમાં, સર્વ આનંદ પામ્યા લોકરે. ૧૯
- રાપ કેહે બહારથી ગરથ સામગ્રી, અપાવવી નિત્યે ધણુરે;
માણુસને કાજે તમો વારા, પરડો નીકારાખો મણુરે. ૨૦
- વારા કીધા નગ્રમાંહે, તમો જાણજો નીરધારરે;
આજ વારો આવ્યો મુજ પુત્રનો, મહારે પ્રણુનો આધારરે. ૨૧
- રૂદન કરતાં દુઃખે, પાડે જીવડી, લારે કુંતા બોલે વાણુરે;
બાધ દુઃખ તાહાર નિશ્ચે ટાળશે, જે સમર્થ મારગ પાણુરે. ૨૨
- તારા કુંચરની વતી મારા, સુતને મોકલીશ વનરે;
પાંચ પુત્ર મારે છે માનુની, એક જશે તેમાંથી તેનરે. ૨૩

વિપ્ર તણી બોલી બારજ, એ જોલવી મિથ્યા વાતરે;
 સહજ પુત્ર હોય તોએ એક આપવો, તે મન ન આવે ખ્યાતરે. ૨૪
 જેનું લાગ્યું તે ભોગવે, એમ વઢે વાણી લોકરે;
 મારે કદ આવી પડ્યું છે, શે તમને પમાડું શોકરે. ૨૫
 કુંતા કેહે જલધિ સત્ય એ, કામ કુણે નવ થાયરે;
 તોએ તુજ અર્થે સદી, મુજ પુત્ર રાક્ષસ ઘેર જાયરે. ૨૬
 એવું કહીને સંતોખી, કામની કુંતાએ તેણીવારરે;
 પુણ્યરલોકને કેહે કુંતા આવીને, વિપ્ર નારનો સર્વ પ્રકારરે. ૨૭

વલણ.

વિપ્રનારની વાત સર્વે સાંભળીને, ધર્મ મન ઉત્પાત હોયરે;
 એ કૃત્ય માહા સંકટનું, ને કાર્ય કરવું કાયરે. ૨૮
 કહવું ૨૩ મું-રાગ રામથી.

બીમ પ્રત્યે કેહે કુંતા માતજ, પુત્ર તું સાંભળ સાચી વાતજ;
 ટળવળતી દેખી વિપ્ર નારજ, દયા મુજને આવી અપારજ. ૧

ઢાલ.

દયા આવી અપાર મનમાં, કરતી મહા તે શોક;
 પુત્રનું મરણ દેખીને કેહે, અમે જાણું જમ લોક. ૨
 એને ઘેર આપણુ રહ્યાં, સુખે નિવૃત્ત્યા મામ ચાર;
 મેં કહ્યું મુજ પુત્ર જાશે, તુજ વતી રાક્ષસ દાર. ૩
 મુજ વચન પાળો પુત્ર તમે, જાઓ વડવા વંન;
 મૃત્યુ હોય તો કવણુ ટાળે, પણ સાહે જગજીવન. ૪
 એ રાજાને મંદીર ચકી, આવશે સામગ્રી સાર;
 તે સકટ હોય જોડીને, સંચરે વંન મુઝાર. ૫
 બીમ એવું સાંભળી, માતાને લાગ્યો પાએ;
 ધણે દિવસે આહાર પામ્યું, આજ તમારો પસાએ. ૬
 વારણાવત તળ્યા પુટે, મુજ બુખે દાઝે પેટ;
 અહાર પુરણુ પામ્યું આજ, માત વચને નેટ. ૭
 આંહી જમી મુજ ભાગનું, પછે અઘણ અરણ્ય તીર;
 ત્યાં સામગ્રી જે લેઈ જઈશ, તેથી પુદ કરીશ શરીર. ૮

- વિપ્ર તણી બોલી બારખ, એ બોલવી મિથ્યા વાતરે;
 • સહજ પુત્ર હોય તોએ એક આપવો, તે મનન આવે ખ્યાતરે. ૨૪
 જેનું લાગ્યું તે બોગવે, એમ વદે વાણી લોકરે;
 મારે કદ આવી પડ્યું છે, શે તમને પમાડું શોકરે. ૨૫
 કુંતા કેહે જયપિ સત્ય એ, કામ કુણે નવ થાયરે;
 તોએ તુજ અર્થે સહી, મુજ પુત્ર રાક્ષસ ઘેર જાયરે. ૨૬
 એનું કહીને સંતોખી, કામની કૃતાએ તેણીવારે;
 પુણ્યસ્થોકને કેહે કુંતા આવીને, વિપ્ર નારનો સર્વ પ્રકારરે. ૨૭

વલણુ.

વિપ્રનારની વાત સર્વે સાંભળીને, ધર્મમન ઉત્પાત હોયરે;
 એ કૃત્ય માહા સંકટનું, ને કાર્ય કરવું કોયરે. ૨૮

કડબું ૨૩ મું-રાગ રામખી.

ભીમ પ્રત્યે કેહે કુંતા માતજી, પુત્ર તું સાંભળ સાચી વાતજી;
 ટળવળતી દેખી વિપ્ર નારજી, દયા મુજને આવી અપારજી. ૧

હાલ.

- દયા આવી અપાર મનમાં, કરતી મહા તે શોક;
 પુત્રનું મરણ દેખીને કેહે, અમે જાણું જન્મ લોક. ૨
 એને ઘેર આપણુ રહ્યાં, સુખે નિવૃત્ત્યા માસ ચાર;
 મેં કહ્યું મુજ પુત્ર જાશે, તુજ વતી રાક્ષસ દાર. ૩
 મુજ વચન પાળો પુત્ર તમો, જાઓ વટવા વન;
 મૃત્યુ હોય તો કવણુ ઠાળે, પણ સાહે જગજીવન. ૪
 એ રાગને મંદીર થકી, આવશે સામગ્રી સાર;
 ને સકટ ઉપર બેસીને, સંચરો વન મુઝાર. ૫
 ભીમ એનું સાંભળી, માતાને લાગ્યો પાએ;
 ધણે દિવસે આહાર પામ્યું, આઠ તમારો પસાએ. ૬
 વારણાવત તળ્યા પુકે, મુજ ભુખે દાઝે પેટ;
 અહાર પુરણુ પામ્યું આજ, માત વચને નેટ. ૭
 આંહી જમી મુજ ભાગનું, પછે જામ્યશ અરણ્ય તીર;
 ત્યાં સામગ્રી જે લેઈ જામ્યશ, તેથી પુટ કરીશ શરીર. ૮

- આજ પ્રાતઃકાલે ઉઠતાં, ધર્મના, દીદા ચરણ;
તેણે અદાર પુરણ પામસું, મુજ સાહે કરી ગીરીધરણ. ૯
- એવી વારતા કરીને, મતોખી કુતા માત;
એવે નયમાંથી ભીક્ષા લેછને, આવ્યા યાગે વ્રાત. ૧૦
- માત ચરણે નમીને સર્વે, ભિક્ષા મુકી ત્યાંહે;
એ ભાગ કીધા કુતાએ, અતિ હરખ ધરી મન માંહે. ૧૧
- એક ભાગ સર્વ મળી ખાધો, ભીમને કર એક ભાગ;
પોતાનું ખાઈ વળી માગે, જેની બુદ્ધિ છે અથાગ. ૧૨
- આનંદ ભેરે અર્ચ જમી ઉડયા, મુખરતનું શુભ ધ્યાન;
કુતાએ તવ વાત માંડી, બુધિજિદે આખ્યાં માન. ૧૩
- આશ્રમ માંડી રહ્યાં આપણુ, આ વિપ્ર કેરે ઘેર;
એ દુઃખી થાય અતિ ધણુ, કાઈ જીવ્યાની નથી પેર. ૧૪
- એક રાક્ષસ રેહે છે સીમમાં, તેણે સૌનો કહાડયો ધાણુ;
તે ફરતો વારો આવીએ, એ વિપ્ર ઘેર નિરવાણુ. ૧૫
- તે પુત્ર મરણુ વિચારીને, કરે માહ સંતાપ;
પડે ધરણુ, ન હોડે ચરણુ, કેહે દેહ તણુ હું આપ. ૧૬
- તે દેખી મુજને દયા આવી, મેં આપ્યું સત વચન;
મારે પાંચ છે તેમાંથી એક, વારો ભરશે મુજ તન. ૧૭
- માટે ભીમ જાશે વન વિષે, રાક્ષસનું કરવા જીવ;
ધર્મ માહે યાગે ભીમની, એવી મારી બુધ. ૧૮
- એનું વચન મુણું જવ માતનું, તવ ધર્મને ચઢી રીસ;
અંગ સર્વ સીધિત થયાં, મન જપે શ્રી જમદીશ. ૧૯
- અરે માતા એ કેમ આપીએ, ભીમ ભાઈ રતન;
એ વડે આપણુ જીવીએ, એનું કરવું કોડે જતન. ૨૦
- મન ઇચ્છા ધરીએ રાજની, સુખ પામવાને સજ હવા;
તે ભીમના બલથી સહી, તે વાતે તમે પરભવા. ૨૧
- પાંચ પુત્ર આછ તાહારે, તેમાં ભીમ છે બલવત;
રાત્ર કૌરવ માત્રનો, એ થકી ઇચ્છીએ અત. ૨૨
- તવ પારથ એનું સાંભળીને, ઘરે બહુ સંતાપ;
ભીમ વિના મન ગમે તે, પુત્રને મા તું આપ. ૨૩

એના બલ થકી અમ સર્વનું, લેધમાં પડીઈ નામ;
 એ મુઆ પુકે માતશ, અમોથી ન થાય સંઝામ. ૨૪
 દુરભેધન ઝાલી આપણને, લગ્નવશે બહુ પેર;
 તે માટે માતા કા કરો, તમો સુખ સંધાતે વેર. ૨૫
 તવ નિકુલ બોલ્યો માતસુ, મન ધરી દુઃખ અપાર;
 અરણ્યમાં આપણુ ચાલતાં, તે ભીમને આધાર. ૨૬
 હુંડી હેડબ ને કંખીરો, ઘેમાસુર બલ્લવંત;
 તેને ભીમે મારી નીપાલા, નદીતર આણુત સર્વનો અંત. ૨૭

વલણુ.

આણી આપણો અતરે, માત વિચારી જુઓ રહેરે;
 ભીમ મુવે કુખીપાક પડશું, તવ માતશ એહેદેવ વાણી વહેરે. ૨૮

કડવું ૨૪ મું-રાગ સારંગ.

એહેદેવ દેહે સાંભળો તમો માત, આપણે વન ફરતુ દિન રાત;
 રાક્ષસ ત્યાં બહુ વેરી વમે, તે આગળ કાંઠાં જશું પછે. ૧
 આગે આપણો કરવા નાશ, બહુ રાક્ષસ આન્યા તમ પાસ;
 તવ તાંઢાંથી ઉગાર્યા સહી, તે તો વાત તુજ આગળ થઈ. ૨
 આઠાં થકી ચાલસુ જણીવાર, ભીમ વિના છે કોનો આધાર,
 વાટે બહુ રાક્ષસ તો મળે, તમ મંધાતે ચારેને ગળે. ૩
 ભીમને માતા રાખો તમો, ચારમાંથી જાઉ એક અમો;
 પછે કુંતા બોલ્યાં દુઃખ ધરી, હું જુધે જાઉં તમ સૌને પરદરી. ૪
 હા મુખે મેં કહી છે જઈ, ના તો મેં કેહેવાએ નહી;
 વળી વળી શું કહીએ ધણુ, પ્રીછું હીત સર્વ પુત્રો તણું. ૫
 જયપિ મુજથી થયો અન્યાય, તો તમોથી કેમ ના કેહેવાય;
 ધણુ દિવમ ઉછેર્યા અમો, તે આજ ઓશકલ થચારે અમો. ૬
 જહુકુલે અવતરી હું સર્વથા, કર્મ જોગે હું વેકુ વ્યથા;
 તે કેમ મારી વાચા જાય, દેહ તજું ક્ષણે વાર ન થાય. ૭
 એવું સુણી બોલ્યો વાણુ કુમાર, હું જામશ આઘ વન મુઝાર;
 ભીમ બાધવને કેહે છે સાર, હું રાક્ષસને મારીશ નિરધાર. ૮
 વલી તમ પ્રતાપે કહું શું ધણુ, કડકા કરી શીર લાવીશ તે તણું;
 એ વચને રીઝો મહીપાલ, એવે થઓ ત્યાં સધ્યાકાલ. ૯

રાએ અંન સામગ્રી જોઈ, સકટ બરી માંગ્યા સર્વ તેહ;
મહીખ પુડે બાંધ્યા ખરા, વિપ્ર ધરથી મોકલે દીકરા. ૧૦
સેવક કેહે આવી વિપ્રને ધામ, સકટ હાંકી જાઓ તે દામ,
આશ્રમ અરણ્યમાં છે ત્યાં પળો, તેણે દામથી ન પાછા વળો. ૧૧
એવું કહી મેવક ગયો અછે, ભીમસેન મળ્યો થયો પછે,
બાધી કાઢને કયો પ્રણામ, દુતાજી બોલ્યા તેણે દામ. ૧૨
વેગે રાક્ષસને હુ દણી, શીઘ્ર આવજો પુત્ર મમ બણી,
ધર્મ ચરણ નમાવી શીશ, ચાલ્યો ભીમ સમર્થા જંગદીશ. ૧૩
ચારે બાધવ ત્યાં રહ્યા રડે, નેત્ર યકી આસુડા પડે,
હાંકી ગાહું ચાલ્યો વન, મન ચમર્થા શ્રી જંગજીવન. ૧૪
બળદીણા બલદ બીહે અસરણુ, તે તણા નહીં ચાલે ચરણુ,
ગળિયા તણે શીર બાળી ભાર, હેડો ઉતર્યો પવનકુમાર. ૧૫
તવ શકટ ચાલ્યું વેગે જાએ, ભીમસેન તે પુડે પલાએ,
આવ્યો આશ્રમ અરણ્ય મુઝાર, મકટ છોડ્યુ તેણે દાર. ૧૬
મહીખ સાથ દુતા જોઈ, ભીમે છોડી મુખ્યા તેહ,
પછે આનંદ બહુ દુતા તન, શકટ ઉલાળી ખાવા માડ્યુ અંન. ૧૭

વલણુ.

શકટ ઉલાળી અંન ખાવા માડ્યું, નજર ચોદીશ તેની રહીરે,
ત્યાં છે વેરી આવ વહેયો, એમ વદે ભીતિ નહીરિ. ૧૮

કડકું રથ મું-રાગ કેદારો.

અન ખાએ વાસુકુમાર કે, મન સમરે શ્રી મોરારરે
સર્વક્રીધુ ભક્ષણુ ભય પરહરીરે, ખાધુ અન તે પેટ ભરીરે. ૧
એવે રાક્ષસ આવ્યો તાહેરે, ભીમ ખાવાને બેડો જાહેરે,
બક મન વિચારે વાતરે, એ જો ઘટે આ ઉત્પાતરે. ૨
તેને ચઢી મનમાં ગેશરે, ભીમનું જાતી દહાવ્યુ શીશરે,
પાપી કા ખાએ મુઝ અનરે, હુ તો ખાઈશ તાર તનરે, ૩
વળતી મારી ભીમને મુઝકીરે, ભીમ ખાએ ખીચડો કૂકી કૂની,
અતિ ક્રોધે પાડે બક ચીશરે, એક ખડ્ગ માર્યું તેને શીશરે. ૪
બહુ પેરે રાક્ષસ માર મારે, ભીમ અનમાથી કાઈ ન ઉભારે
પેટ પપાળી ફરતો જોએરે, તેલ મુકીને ખીચડો ખાએરે. ૫

- ઘણું માર્યો પાંડુનો તનરે, પણ મુખે ન વહે વચનરે;
 મુચક મુચક તે ખાચે ઘણુંરે, ખીન્યો રાક્ષસ કૃલ જોઈતે તણુંરે. ૬
 વૃક્ષડાક તેને શીર ભાંગીરે, ભીમ શરીરે ટીકી નવ લાગીરે;
 હળવે રહીને સર્વ ખાધુંરે, આજ આહાર પુરણ અંન લાધ્યુંરે. ૭
 ઓઠકાર ખાઈ હસ્યો ખડખડારે, જાણે વન જોયું નરેરાટરે;
 તેને મન ન બીતિ જરારે, રાક્ષસ મારે પથરા કાંકરારે. ૮
 ઘણું મારે રાક્ષસ નાથરે, નિરાંતે ભીમે ઘોષા બેઠું હાથરે;
 ભીમસેન ઉભો થઈ તાળી પાડેરે, સારે રાક્ષસ રેણુ ઉરાડેરે. ૯
 ચીસ પાડી કહે મોત આવ્યું માથેરે, ભલે ચડ્યો આવી મુજ હાથેરે;
 તારી આવી આપત અવસ્તારે, તે સાંભળી ભીમભાઈ બહુ દસ્તારે. ૧૦
 નિર્જન વનમાં હરે ફરેરે, તે રાક્ષસ બચ જરા ન ધારે;
 રાક્ષસે દ્વેષ આણ્યો તે સાથેરે, આવી વળગ્યો તેને હાથેરે. ૧૧
 અલ્યા એક વાઘ્યો તું જાણુરે, હવડાં લેઈશ તારા પ્રાણુરે;
 આજ તુંને ન જાવા દેઉં ઘેરરે, ઉપાડી મુકીશ પર્વત મેરરે. ૧૨
 અતિ ક્રોધે રાક્ષસ નાથરે, ભીમને ધશી વળગ્યો બાથરે;
 ક્રોધે ભીમે આંખ રાતડી કીધીરે, પછે રાક્ષસની પીઠે મુકે મુકે વિંધીરે. ૧૩
 અલ્યા જો જો હવે મારા મારરે, તેથી પ્રાણ તું તારો ઉગારરે;
 જુદા ઝામ્બું જોયા જેતુંરે, નહીં કહેવાય તે છે કેતુંરે. ૧૪
 હૃદયું હૃદે ક્રોધે અકાસેરે, માહો માહે ચોટલી ઝાસેરે;
 રાક્ષસ મન લાગી ખાંતરે, અન્યો અન્ય કરડે દાંતરે. ૧૫
 ભીમને ઉચ્છી આઘો નાંખ્યોરે, બક કોપ ન જાએ સાંખ્યોરે;
 વાંસો કાઢવની પેર ખુંધોરે, અપાર ભીમનો વાંસો ઝુંધોરે. ૧૬
 ભીમે મુખે નવ બોલાયરે, મન સમરે જાદવ રાયરે;
 અચેત યજ્ઞો કુંતી તંનરે, રાક્ષસ અતિ હરખ્યો મંનરે. ૧૭
 ભીમ મૃલ ૩૫ દીડો જ્યારેરે, બક હસવા લાગ્યો તારેરે.
 મયમયાવે ક્રોધે આંખડીરે, તેના પંડની કીધી ગાંડીરે. ૧૮
 પછે ગ્રહો ભીમનો પાયરે, કેહે નાંખુ અગ્નીમુખ માંહેરે;
 એના ધીરપણાથી હું રાખ્યોરે, જાણે ખાઈ એને કાચો ને કાચોરે. ૧૯
 તવ મુર્છા ટળી કુંતી કુમારરે, ધશી વળગ્યો તેણી વારરે;
 માયા સાચે માર્યું મારેરે, રાક્ષસ કાપ્યો પ્રજાજ તે વારેરે. ૨૦

- ભીમને કરજોજાઝાડોજતોરે, ભીમેદાંત પાડી કર્યો રડવડતોરે;
પછે મરમ સ્થાનકથી ઝાટ્યોરે, પરંતશૃંગ સાથ અદ્રાસ્યોરે. ૨૧
- પછે ચઢીઓ સળજો કોપરે, જાણ્યું ત્રેલોક કરમે લોપરે,
ભીમ કોપે દીસે રાતો રાતોરે, જાણે સદૃશ રખે એ ખાતોરે. ૨૨
- આઝયા બક ને કુતા કુમારરે, તલે ઉપર થયા કૈ વારરે,
અન્યો અન્ય મારે કોહોણીરે, ભીમે આપી પાટુની બોહોણીરે. ૨૩
- દ્વાલ ખાઈ પડ્યો બક જ્યારેરે, ભીમનું બલ વાધ્યું છે સારેરે,
ચરણે સાલો રાક્ષસ સ્વામરે, અદ્રાધો એક વૃક્ષને દામરે. ૨૪
- બકે પાડી મુખે પોકરે, તે સુણી ધ્રુજ્યા નમ્ર લોકરે;
પછે ઉડીને બેઠો થયોરે, ભીમને પકડી કમરથી ચલોરે. ૨૫
- બાથે બાથ આબ્યા બેહુ વીરરે, અન્ય અન્ય કરડે શરીરરે;
પૃથ્વી પડધાથી ડાલે હાલેરે, સર્વ લોક જગ્યા તેણે કાયેરે. ૨૬
- જાણ્યું જાણું છે પાતાલરે, ભૂકપ થઓ અકાલરે,
સર્વ લોક વિમાશે પેરરે, હારે શો થાશે કેરરે. ૨૭
- બળથી ભીમ પછે એમ બોલેરે, નથી વીર કો મારે તોયેરે,
તુને હણતાં ન લાગે વારરે, મન ગણૂ તુણૂ અમારરે. ૨૮
- રાક્ષસ પછી બોલ્યો એમરે, મુજ આગળ જાઈશ તુ કેમરે;
મુઠ ઉપર ધરી હાથરે, અતિ ગાજ્યો રાક્ષસનાથરે. ૨૯
- દેખી રીસે બરાયો ભડ બળીઓરે, જે અકળિત ન જાણે કળીઓરે;
ધસી મારી તે બકને પાટુરે, કેહે હાવે હુ તુજને દાટુરે. ૩૦
- ભીમે ઝીંક્યો સાહી પાણુરે, બક થઓ મુર્ગગત જાણુરે;
મારી શીલા ને ફાટ્યું શીશરે, ભીમ જપે શ્રી જુગદીશરે. ૩૧
- એકલા હાથ મસ્તક ને ચરણુરે, ભીમે ભાંજી પમાડ્યો મરણુરે,
સારે હરખ્યો કુતી તનરે, ધન સાહે શ્રી જગજીવનરે. ૩૨
- પછે રંગડોળી કેહે છે વાણુરે, તુ પાપે પડ્યો સહી જાણુરે,
ચરણુ ચઢી ધસરડી આણ્યોરે, જાણે કેશરીએ હસ્તિ તાણ્યોરે. ૩૩
- નગર દુર્ગ છે જાહેરે, ભીમે આણી નાખ્યો બક તાહેરે,
એવું કહી મદીર બણી જાયરે, હૃદયા ત્રિખે હરખ ન માયરે. ૩૪
- દીડી નગર તણી પોલ દીધીરે, ભીમે જવાની પેર કીધીરે;
દુર્ગ ચઢીને કુલો કુમારરે, આબ્યો ખુદતો શેરી ને દારરે. ૩૫

ત્યાં જુરે કુંતા માતરે, રખે બીમને યાયે ઉપધાતરે;
 ધર્મરાય કેહે છે તર્તરે, બીમને ન મારી શકે મર્ત્યરે. ૩૬
 એમ માતને ચારે તંનરે, ઘણું વિમાશે તે મંનરે;
 જો બીમને કાંઈ થાશેરે, તો આપણી નહીં જવાશેરે. ૩૭
 જો બીમને પાછાં ન નરખેરે, એવું કહેતામાં પગલાં પરખેરે;
 માતા ઉઘાડો મઠ દારરે, હું કરી આખો સંહારરે. ૩૮
 તવ હરખ્યા સર્વે તંનરે, હડી દીધું આશીર્ગનરે;
 તુંને ઉગાર્યો પ્રભુએ જાણોરે, હવે મુકાશું જોએ પાણી નેદાણોરે. ૩૯
 પાએ લાગ્યો કુંતાને પ્રેમેરે, ધર્મરાયને નમ્યો નેમેરે;
 નિકુલ સેહેદેવ ને અર્જુનરે, હરખે વળી વળી દીધું આશીર્ગનરે. ૪૦
 મેળાવો થતાં પુછે માતરે, તે કેમ ક્યોં બકનો પાતરે. ૪૧

વલણ.

બકપાત કીધો કેમે કરી, પુછતાં નેણે વહે અધારરે;
 પુત્ર તુજ રક્ષા કરી, પ્રભુએ ચઢડાવ્યો પારરે. ૪૨

કડવું ૨૬ મું-રાગ સામેરી.

બીમ કેહે સુણો માત, મોટો ત્રવામી જુગ તાત;
 સાક્ષાત, સાહે આવીને કરીરે. ૧
 બક આખો કરવા આહાર, મુને ખાતો દીડો તેણીવાર;
 બહુ પ્રહાર કીધો રાક્ષસે મુનેરે. ૨

કાળ.

મુને પ્રહાર કીધો રાક્ષસે, જેના બળતણો નહીં પાર;
 હું ઉડ્યો માત તેવારે, ખપી રહ્યો જ્યારે આહાર. ૩
 પછે ઉડીને મેં જુદા આરંભું, રાક્ષસ બળીઓ અપાર;
 તમો સહી જાણ્યો જે, માર્યો તે કૃપા શ્રી મોરાર. ૪
 તે દેખીને હું અતિ હરખ્યો, આખો તમારે ચરણ;
 તે પ્રતાપ માતા જાતનો, રાખ્યો હુંને અચરણ રરણ. ૫
 એવું સુણીને રાગ યુધિષ્ઠિર, એવી જોડ્યા વાણ;
 આપણને સર્વ લોક જોળખશે, પ્રાક્રમ સદા થાશે જાણ. ૬
 તે માટેરે આપણે, વસવાનું બીજે હામ;
 જાણ્યું થાશે રાજને, તારે કહેવું પડશે નામ. ૭

પુનરપિ પડાવ છાપાડીને, મરવો નવો નેમ
 મુખ દુ ખ મહેવા મેહેલથી, ને તજવો મન ઉદ્દોગ ૮
 પત્રી વિપ્ર નારને કુતાજીએ, સર્વ કહી જુગત,
 રહેા દુ ખબજન વિરાધ નીર, હુ છુ તમારી ભગત. ૯
 ચાર માસ આહા વાશો રહ્યા, પણ ન લલ્યા મન,
 મયા કરી ગ્વામી અમ ઉપર, આહા રહ્યા બહુ દન. ૧૦
 જેમ આપે મે ભુપણુ સારા, માહા આહાણુ કેરે પાણુ,
 તેમ તમે મેં નર ઝોળખ્યા, સત મત એ વાણુ ૧૧
 આશીશ દેવા લાગી નારી, નેત્ર વહે જળ ધાર,
 રાજ રીધ બડાર પામજો, અતિ કુલવતી નાર ૧૨
 બહુ નિધ આશિરવાદ સુદેઈ, વિપ્ર નારી ગદગદે કએ,
 કુતા સહિત પાત્ર પાડવો, તેનો પ્રેમ વિલોખન કરે. ૧૩
 પછે મારંગધરનુ મમરણુ કરતા, મર્વ કો ચાલ્યા જાએ,
 બક માચ્યાની વાત ભીમે કહી, તે મુણી હરખ ન સમાએ. ૧૪
 જોજન માત્ર ગયા પુઠે, નેને મળિયુ બ્રહ્મ સ્વરૂપ
 માહાથી આવ્યા કાહા જાશો, એમ પુછે મુધિધિર ભૂપ ૧૫
 વિપ્ર કહે પચાસ દેશથી, આવ્યા સ્વામી આજ,
 દુપદરાય તે દેશ તણો, તેને કન્યા એક મહારાજ. ૧૬
 તેપરણુવા કારણુ મડપ મધ્યે, મન્દ્ર વેધનુ ધસ્યુ છે પોણુ,
 જોવા પ્રાક્રમ ક્ષત્રી દેરા, જોઈએ વેધ કોણુ ૧૭
 અનેક દેશ દેશાતર દેરા, લા આનશે ભૂપાળ,
 જે મે મન્દ્ર વેધશે તેને, આરોપમે વરમાળ ૧૮
 અનેક દાન આપમે ભૂપતિ, તમે શે ન લા મિધાવો,
 મુજ વચને લા જાઓ કાપડી, ભાગે સારૂ દાન લાવો ૧૯
 એનુ મુણીને ચાન્યા મુકે, આનદ પામી મન,
 નગર માહે જાણુ થયુ, કોણે દમ્યુ બકનુ તન ૨૦
 રાએ વિપ્રને તેડાનીને, પુછના લાગ્યો વાત,
 કેહે માચુ છુજ પુત્ર કાહા છે, કેમ થયો બન્ધ પાત ૨૧
 મુજ પુત્ર જાન્યાળા માહે બેરો, તમને દે આશીશ,
 બીજ વાત હું નથી જાણુતો, કોણે છેલ્લું બક શીશ ૨૨

તારે મુન મંદીર ક્યારે આજ્યો, સાચી કહો મુન પેર;
 પ્રોડાણો એક ગયો મુન અર્થે, મૃત હૃતો મુન ઘેર. ૨૩
 તેણે રાક્ષસ માર્યો નિશ્ચે, તેણે કેદે માલદારાજ;
 અરધ દેશ તેને આપું, એણે મોહું કીધુ કાજ. ૨૪
 વિપ્ર કેદે તે ગયા નગરથી, જ્યારે યજ્ઞો પ્રમાન;
 મુન મંદીર આર માસ રહાંછ, પાંચ પુત્ર એક માત. ૨૫
 વળતો રાજા એણી પેર બોધ્યો, મુણ મંત્રિ નિરધાર;
 મુન આગન્યા પાખે કો નવાને, દીપું ન પાઓ વાર. ૨૬
 આર માસ લગે રહ્યા હૃતા, એવા બલીયા પંચ;
 મુનને હણીને રાજ લેત, એ હુંડો ચાને સંચ. ૨૭
 સકુલના માટે ચાલ્યા જાએ, પોત પોતાની વાટે;
 આણુ નગર માંહે દેવાડો, અજાણાને ત્રેમે રાખે હાટે. ૨૮
 તે દિવસ પુડે રાગના, નગર મધ્યે જે આવે;
 તેને રાજા અન અપાવે, તે સદાવરત ચલાવે. ૨૯
 પાંડવ પાંચે માત સંગે, જાએ ધશ્યા રણધીર;
 વળી કહી વિશ્વામ કરે, મન સમરે જાન્વ વીર. ૩૦
 એમ રાત દિવસ ચાલતાં, દીડી દરશણે ગંગા માત;
 સાં કૌતક હવું એક અવનહું, તેની મુણુજે ખ્યાત. ૩૧

વસણ.

ખ્યાત મુજો પથ જાત ઉભારે, બંદાં ગાંધવપતી કીડા કરે;
 ભટ ત્રેમાનંદ કહે કયા, તે ગાન પાંડવ માતા અવણે ધરેરે. ૩૨

કડવાં ૨૭ મું-રાગ રામગી.

ચિત્રમેન આંધવ કેરો સાચછ, રમે ગંગા તટે સાક્ષાતછ;
 ગાન કરે સાં રંભા નારીછ, જોભા કહું તેહની વિસ્તારીછ. ૧

હાળ.

છરે શોભા શી કહું તેહની, જાહાં નૃસ કરે ઉરવશીછ;
 મેનકા હેમા બહુ બીછ રંભા, જે છે નાર સુર અશીછ. ૨
 વળી બીજા આંધવ નાર સંધાતે, રમત કરે છે તાંહેછ;
 રામ રાગણી સાથે સ્વામા, અલાપ કરે છે મંહેછ. ૩

- કો ગોડી શ્રી રાગ વખાણે, કો કલ્યાણ ક્રેદારણ,
કો ગુજરી મારગ સામેરી, કો ગાવે રાગ મલારણ. ૪
- કો કાનકો અડગો ને આશાવરી, કો ગાએ નાર વસનણ;
કો ભૈરવ ને દેશાખ આલાપે, નટ રાગ ચિત દશણ. ૫
- કો આદોલ કાશી મેવાડો, કોએ દીપક રાગ માંડ્યોણ,
મંડુરા ટોડી વેરાડી ગાએ, ખેલ અન્ય તો છાંડ્યોણ. ૬
- ખીલાગડો પુરવી આલાપે, મોરક માલવ ગોડીણ;
માઝ પરજ કો ગાન કરે, પચમ ગગની નવ બેડીણ. ૭
- ખિભાસ ખિલાવર ને હાંડિલ, થૈ થૈ ગાયે સર્વ નારણ,
લલીત કાહલેરાને આલાપે, બલીયો દેવગાધારણ. ૮
- વલી ખીજા અનેક રાગ છે, કેહેતાં ન આવે પારણ,
તાન કરે ને રગ ઉપગતે, ચતુર અમરની નારણ. ૯
- તાલ છંદ પડે ભાત ભાતના, શી શોભા વરણ્યું તેનીણ,
ત્રૈલોક મધ્યે ફરી જુઓ તો, જોડ ન આવે જેનીણ. ૧૦
- તાલ ત્રદગને અનેક સુર સાથે, તપુરા વીણા વગાડે રમેણ,
રખાખસારગી પીનાક શ્રીમંડલ, પાવા જલજન દશ દશેણ. ૧૧
- ટોલ કીંકણ માલાખી જજરી, વાળે ધુધરીનો ધમકારણ,
થેથઈ થેથઈ નૃત્ય કરે, ચુક ન પડે લગારણ. ૧૨
- સુર તાને નાચે નાયિકા, નૃત્યકળાના બેઠ દેખાડેણ;
ભમરી ખાએ દીપ સઘાતે, કો દીપક માનવ પાડેણ. ૧૩
- તાન નૃત્ય ને ગાન વાજાંનો, એકચર તાન સાં યાએણ,
મધ્યે બેડો ચિત્રમેન છંદે, ધૂનને મળતો જાએણ. ૧૪
- એમ આક મહત્ત સ્ત્રી ગાન કરે, મેલે નૃત ધુધરી છંદણ;
જાણે શ્રી વ્રજાવન માહે, રામ રમે ગોકુલ ચદણ. ૧૫
- કો નાચે તાલા નમ્રપ થઈ, કો વચ્ચ સઘાતે નારીણ,
જે કો શ્રમીત યાએ તે જલમા, જઈણલે શીર ઉઘાડીણ. ૧૬
- અનેક સુર અનેક નાર લા, પાણી પરપર છાંડેણ,
શ્રીકલ્યામ મધ્યે ઇશ રમે, તેવે વેશે નાચેણ. ૧૭
- નવસ્ત્રી થઈ જે કો નાચે નારી, દેખી ગીજે મન દેવણ;
આકાશ રહીને અમર રૂપી, જેતા હવા તતખેવણ. ૧૮

- એક લક્ષ લાગો સરવને લાં, ચક્ષુ રક્ષા સદુ માંડીછ; ૧૯
 જાણે અખી તણો વરસાદજ વરગે, ધાર ન થાએ ખાંડીછ.
 તેણે સમે જાંહાંનવીને નીરે, આખ્યા પાંચે રણપૂરણછ; ૨૦
 દેખી કાખો ચિત્રમેન, ઉઠ્યો પછે રણજીરણછ.
 નાર મર્વકો વસ્ત્ર પેહેરતી, દવી સારોદારછ; ૨૧
 ગાંધ્રવ ઉઠ્યો ક્રોધ ધરીને, કરતો મારો મારછ.
 કહોરે પાપી કાણુ છો તમે, આખ્યા છો કવણુ કામછ; ૨૨
 રંગ મારામાં બંગ કર્યો, તમે આવી આણે હામછ.
 જો અજાણે આખ્યો હો તો, કરીને જાઓ આહાંથીછ; ૨૩
 નહીતર પ્રાણ તજવસું તમને, ઈંદ્રતણો છઉં સાથીછ.
 એવાં વાયક મુખીને પારથ, કોધે બોલ્યો તાંહેછ; ૨૪
 પારથ વદે ઈંદ્ર સાથી તો, દેખાડો વિપરિત આંહેછ?

વલણુ.

તમ આચરણુ વિપરિત બહુ નિંદ છે, એ આચરણુથી જોળખ્યારે;
 ધીરવીર છો તો રણે ઝુઝો, પાંચ વીર લાં તત્પર થયારે;

કડવું ૨૮ મું-રાગ શારંગ.

- તત્પર થઈ અર્જુન જોયરેરે, મનમાં આણી રીસા;
 શું લવે છે અજાણતાં રે, કાપીશ તાહાં શીસા. ૧
 શું ઈંદ્રનો દાવ દેખાડે છેરે, હુંને પાપી તું આંહે;
 એ વાયકથી કોધે થયોરે, ચિત્રમેન કહેલાવેજાણિ કાંહે. ૨

હાલ.

- કાંહાં જાણશ પાપી આંહાં થકો, તું લવે આલપેપાલછ;
 અર્જુન કહે ઈંદ્રને નમાવું, એક ભજું શ્રી ગોપાલછ. ૩
 તે કહ્યું કેમ આવીઆ, ગંગા તટે મધ્ય રાત્રછ;
 એ પતિત પાવન જાંહાંનવીનો, હે બાપ નીમી રાતછ. ૪
 તુને આગન્યા આપી જે મારો, ધીક નેહેનો અવતારછ;
 મધરાતને સમે આવીને, પીડે શિવની નારછ. ૫
 ચિત્રસેન ગાંધ્રવ એમ બોલ્યો, પાંડવસુ ક્રોધ માયછ;
 નીજ સગીને વકારે વાં, દેખાડું તુજને હાથછ. ૬

તવ અસ્ત્ર નાના ભાત છૂટે, પાડવપર જાનુ ભાતછ,
 જેમ મેઝ ઉપર મેઘ વરશે, તેમ ગસ્ત્રનો હવો ઉત્પાતછ. ૭
 સારે જીમમેન ચાલ્યો ધર્મી, અર્જુને ધાલ્યો બાધછ,
 સમગ્રનીને પાછો વાળ્યો, બાણ ધર્મ છે હાથછ. ૮
 એ કામ વીર તો હાથ તમારૂં, દેવાનો મુઠો હર્ષછ,
 ગાધર્વ કેરા બાણ મધે, તમે તપો ગત વર્ષછ. ૯
 દુર્યોધ બાણ પારથના વાગ્યા, રિંધે ચિત્રમેનનાં ગાત્રછ,
 પાડુ સુત આગળ શક ન ટકે, તો પુરુષ છે કોણ માત્રછ. ૧૦
 પછે અર્જુને ઉમાડ નાખ્યુ, જ્યોત યજ્ઞ સસ જાણુછ,
 સહસ્ર દશમહસ્ર લક્ષ યજ્ઞ, દશ લક્ષ વાગ્યા બાણુછ. ૧૧
 તે અગ્નિ લાગ્યો બાળના, ગાર્ગ્યને તેણી વારછ,
 મુઠો નદાને દીગોદશ, આયુધ તજી નીરધારછ. ૧૨
 કેા અગ્નિની આગે બળે, એ પડે ગયામા પડી રહેછ,
 કેા પડે આડા નાસતા, કેા નીર બયથી ભભિ પડેછ. ૧૩
 તવ ચિત્રમેનનો ગર્વ ગઓ, અર્જુન કેરે બાણુછ,
 બનો બનો મ તુ ઓગળ્યો, ગાધર્વ જોયો વાણુછ. ૧૪
 સ્વામીજી મયા દ્રો, અમ મેઝ ઉપર આજછ,
 પાચમે તુરી ચરશે ધરૂ, અગ્નિકાર કરો મહારાજછ. ૧૫
 આ સમે એને શુ કરૂ, મારે ન આવે કામછ,
 અરથ પડે તારે મગાવજે, મેકલીશ તેણે હમછ. ૧૬
 આમી એક છે નીનતિ, રખે આણુતા મન રીશછ,
 આગન વિદ્યા મુને સિખ્યો, સિખ્ય યજ્ઞ નામુ રીશછ. ૧૭
 પછે અર્જુને કીપા કરીને, આપ્યો મત્ર સુગણુછ,
 ગાધર્વ ગગ્ગે લાગીઓ, પછે યજ્ઞ રીધે પ્રયાણુછ. ૧૮

વલણુ.

કચ્છુ રીધે પ્રયાણુરે, ગાધર્વ પછે હરખ્યો વળીરે,
 પિતામહનુ પ્રાક્રમ સુણી, જનમેજયને પુછવાની જુધ હવીરે. ૧૯

કંકજું રદ્દ મુ-રાગ રામમી.

રાય જનમેજય મટે તન વાણીછ, પ્રશ્ન ઉટે યજ્ઞ મુજને જાણુછ,
 અર્જુન પામે વિદ્યા અપારછ, કોણે બણાવ્યો કોહો નીરધારછ. ૧

કાલ.

- નીરધાર કહો મુને સ્વામીજી, અર્જુન ગુરતું નામ;
 બહુ પ્રજા પુછ્યું રાયજી, રૂપી જોલીઆ તેણે દામ. ૨
 રૂપી જમદગ્નિને રેણુકાથી, પ્રગટ હતું વિપ્લુ રૂપ;
 પરશુરામ નામ તે તણું, તું જાણજો મન ભૂપ. ૩
 નીજ પિતાને હણવા માટે, મન ક્રોધ પ્રગટયો કાળ;
 તેણે સમે સહઆર્જુનનાં, પરશુરામે અહ્યા પ્રાણુ લાંચ. ૪
 ક્રોધે કરી મહી નક્ષત્રી, વાર એકવીશ ક્રાધી એક ધાય;
 પૃથ્વી સમરપી વીપ્રને, પરશુરામ પડ્યા લાં પાય. ૫
 મુજ વિદ્યા શિખતું વિપ્રને, જોમ રહે માફ નામ;
 રેણુકા કેરે પુત્ર લઈ, મહા બાંધીઓ અભિરામ. ૬
 લાં આવીઆ રૂપી દ્રોણ, વિદ્યા અર્થે મુનીજનન;
 દુપદ વેગે આવીઓ, માંડીયું બેઝે શીઘ્રે અધ્યન. ૭
 બીજા વિદ્યાર્થી બણે બહુ, દ્રોણ દુપદને સંતોષે;
 મુઝે બેમે એક સાંતરે, બણે ગણે સાથે ગોખે. ૮
 તેને એહેને દ્રોણે ઝાળખ્યો, એ દીસે ક્ષત્રી રૂપ;
 દુપદ તું મુને થું આપે, ન્યારે યાએ ભૂમિનો ભૂપ. ૯
 દુપદ કેહેરે સ્વામીજી, એ થુ બોલ્યા આપ;
 આજથી મુજને જે મજે, તે તમારો પ્રતાપ. ૧૦
 અરધ રાજ તમને સમર્પી, લાગું તમારે પાઝે;
 પછે વેદ શાસ્ત્ર ને અસ્ત્ર વિદ્યા, બણ્યા ગુરૂ પસાઝે. ૧૧
 આજા માગી ગુરૂ કને, દુપદ લાગ્યો પાઝે;
 દ્રોણને ચરણે નખી પ્રેમે, નિજ મંદીર બણી પલાઝે. ૧૨
 માત તાત સેવા કરે, રહે પંચાલ દેશ મોગર;
 તાંહાં રાજ બહુ થયું સહી, તે દેશ માહાં નીરધાર. ૧૩
 લોક મત્રી મળી સર્વે, હાથણી કાઢી બહાર;
 મોવરણુ કલશ નીરે ભર્યો ઢોળે, તેને રાજ આપો નીરધાર. ૧૪
 તે નગર વીખે ફરે મહી, હસ્તણી શીરે કલશ લાધી;
 દુપદ જોવા નીશ્યો તેને, કલશ ઢોલ્યો ટાળી બ્યાધી. ૧૫

તે નચે કેરૂં રાજ પામ્યો, હમઝે હરખ ન માઝે;
અથ ગજ બંડારનો, ગણતાં તે પાર ન થાઝે. ૧૬
કટક સજ કરી સાંચર્યાં, છત્રીયા દેશ વિદેશ;
મહારાજ થઇને બેઠો દુપદ, મકલ રાજ નરેશ. ૧૭
બાટ બંદીજન બાડુ મળ્યા, જશ કીરત વદતા જાઝે;
હામ હામે જાણુ થયું. જે હવો દુપદ રાઝે. ૧૮

વલણુ.

‘હવો દુપદ રાઝેરે, તે વાત સર્વે સાંભળી,
મમાચાર લહે કોણુ ગુડની, પોહોંતી મન રળી. ૧૯

કડતું ટં મું-રાગ દેશાખ.

દ્રોણુરૂપી ચિંતવેરે, બહું પામ્યો રાજ ગુણુવત;
હરિદ્ર મમ તણુનો સહી, હવે આઝ્યો જાણું અંત. ૧
નિલ પ્રત્યે ધમ્મતોરે, હજો દુપદને કલ્યાણુ;
પચાલ દેશમાં સર્વત્ર, દુપદની વર્તે આણુ. ૨

કાલ.

આણુ વરતે જેહની, તે છે મહારો મિત્ર;
એમ કહી નિસર્ચા દ્રોણુજી, જે સદા પરમ પવિત્ર. ૩
સકલ સભા મધ્યે બેઠો જ્યારે, હતો દુપદ રાઝે;
અતિ હરખ મન વિખે ધરી, દ્રોણુજી આબ્યા તાંહે. ૪
આવીને રૂપી કોણુજીએ, કહ્યુ આશીસ વચન;
મન વિખે ઝાળખ્યો સહી, પણ નવ બોધ્યો રાજનં. ૫
સારે કોણુ કંહે મિત્ર આધનો, હું આઝ્યો તહારી પાસ;
ગુરૂ પમાઝે એકલા આપણુ, કરતા અસ્ત્ર અબ્યામ. ૬
હું તું પાખે રહેનો નહીં, તે આપ્યું મુને દાન;
તન મન ધન સહું એકહું, રાજ હવો પરમ નિધાન. ૭
એકવાર મેં તમો પ્રારથ્યા, સારે વચન આપ્યું માર;
આજથી જને જે મજે, તે તમારો હિપગાર. ૮
વળી તે મુજને કહ્યુંતું, જે કાંઈ પામું રિદ્ધ;
અર્ધ સમર્પું તમને મુનિ. એ વચન મારૂં મિદ્ધ. ૯

ને વચન ઉપર આવીને, હું રત્નો સભા મોઝર;
 તું ઝોળખતો નથી દેખીને, ગર્વ રાજરીધ બંડાર? ૧૦
 સારે દુષ્ટ કહેરે અહો વિપ્ર! શું વદો આલપંપાલ;
 મેત્રી કેમ દશે આપણે, તું વિપ્ર હું મહીપાલ. ૧૧
 એ મુજ શીર આપત શી હતી, જે અર્ધ માંગો ભાગ;
 પધારો પ્રભુ અર્હાધિક, કાંઈ નહીં પડે તમ લાગ. ૧૨
 અરે આહાણા તું દીનપણે, કાંઈ માગત આવી દાન;
 તો મયાકરી કાંઈ આપત તુજને, ને પામત બહુવિધ માન. ૧૩
 એ વિપ્રકલા તે કરી, ઝોડણ બગી આકાશ;
 આંહાં આવી જૂઠું વદિયો, હાવે જાઓ નિરાશ. ૧૪
 સારે દ્રોણ કહેરે દુષ્ટ મુજને, આપ તું પંચ ગામ;
 કીંચિત્ત વન આપો મુને, તારૂં રહેશે નવ ખંડે નામ. ૧૫
 સારે રાય કહે તુંને ઉભો રહેવા, મહી ન આપું હામ;
 દ્રોણ કહે હું સર્વ લેઉં, કરી રણસંગ્રામ. ૧૬
 ઈચ્છું તો પંચાલ રાજા થઇને, જેમું એણે હાર;
 પરશુરામ શર પ્રતાપે કરી, તુજ કુલ કંઈ સંધાર. ૧૭
 સારે દુષ્ટ કહેરે વિપ્ર તુજથી, જે કાંઈ ચાહે તે આણ;
 તેમાં તું કાંઈ ઝોછ મહેલે તો, શર તારાની આણ. ૧૮
 વિપ્ર માટે સાપું છઉં, નહીતર કાઢી મુક્ત બહાર;
 દ્રોણ કોધે પ્રભુઆ, તવ મુણીને તિરસ્કાર. ૧૯
 મુખ સાંથી મરડીને નિસર્યા, જે મુનિ મધ્યે શ્રેષ્ઠ;
 ગળગળા થઈ બુદ્ધેવ ચાલ્યા, આંસુ વહે દૃષ્ટ. ૨૦

વસણ.

આંસુ પડીયાં દૃષ્ટે, તાહાંથી વેગે જાયરે;
 કહે ભટ ત્રેમાનંદ કયા, દ્રોણ જાતાં વિચારે ઉપાયરે. ૨૧

કડવું ૩૧ મું-રાગ વેરાડી.

વાટે જાતાં દ્રોણ વિચારે, હાવે શી કરવી પેર;
 કો શિષ્ય રહે બાણાવું, જે વાણે માંડે વેર. ૧
 એવો વિચાર કરતારખીજી, આવ્યા માહા વન માંહે;
 મુંદર રાજપુતને મૃગયા, રમતા દીક્ષા તાંહે. ૨

- તવ અર્જુને દડો દોડાવ્યો, જઈ પડ્યો દૂપ મોઝર,
 ત્રૌરવ ડહે તુ કાથેર થયો, માટે દાવ ભાગે નિરધાર ૩
- પાડવ ત્યા બહુ પ્રયત્ન કરે, પણ દડો ન આવે બહાર
 ફોણ મન આનંદ પામીયા, બગીચા દેખી અપાર ૪
- મન વિચાર્યું શિષ્ય કહી તો, કારજ માહાર થાએ,
 દૂપ કેરી પામે આવ્યા, ફોણાર્યાર્થ રૂપી રાએ ૫
- ક્રુતા સુતે રૂપી જાણી દડવનૂ ખીધો તેજો દાર,
 અર્જુનને પુછે ફોણ શુઝ, એ શુ છે કોહો વિસ્તાર ૬
- સુણો રામી દડે રમતા, જઈ પડ્યો દૂપની માહે,
 તે અમથી નથી નીખજતો, કીધા ઝાગી ઉપાએ ૭
- વયતા ફોણ રૂપી એમ બોલ્યા, એ કાઢી આપુ તમને,
 તૃણતણી સતી એક સુદર, આણી આપો અમને ૮
- પારથે પવ માહે આણી આપી, ફોણ રૂપીને પાણુ
 જઈને રૂપી દૂપપર બેરા, સહી ગ્રહી નિરવાણુ ૯
- જાણી મત્રને સહી નાખી, વેગે દૂપ મોઝર
 એકે એમ સતી જઈ વળગી, દડો આડીયો બહાર ૧૦
- મતી માહીને તાણી કાઢ્યો, દડો તેજો હામ,
 પચશત સુત આનંદ પામ્યા, મર્યા રૂપીને પ્રણામ ૧૧
- એ વિદ્યા અમને શીખારો, લાગુ તમારે પાએ,
 વેગે ભુવન પધારો સ્વામી, અમને કરો કીપાએ ૧૨
- શુર અમારો કીપાચારજ, તે પાસ ન એ ઉપાધ,

કીપાચારજને વાત પુછવી, જો કહો તો કારજ કીજો;	
કૃપ કેહે શીઘ્રે તેને તેડી, ગુરૂ પદે ચાપીજો.	૨૮
અનેક દક્ષિણ મિખ્મ કૃપ, બેઠું આલ્યા ધરી વિશ્વાસ;	
શીઘ્રિકાએ બેસાડી લાલ્યા, આળી મન દુહાસ.	૧૯
જોજોકાર નગરમાં વરતે, દોલ દદામા વાળે;	
બહુ વિધનાં દાન આપ્યાં વિપ્રને, ઉપમા દે તે છાજો.	૨૦
કીપાચારજના મઠ પાસે, એક બાંધ્યો મઠ વિશાસ;	
સહુ બાલક વિદ્યા અર્થે, જાહ બેઠા તતકાલ.	૨૧
વિદ્યા બહુ દેખી આનંદો, કિપાચારજ મુનિજન;	
કપી પરણાવી દ્રોણાચાર્યને, આનંદ આણી મન.	૨૨
એમ કરતાં કેટલેક કાસે, બાલક ગુરૂને આલ્યો;	
બહુ દાન વિપ્રને આપ્યાં, સહુ શિષ્યને મન ભાલ્યો.	૨૩
દોણ અસ્ત્ર શસ્ત્ર વિદ્યા શીખવે, પારથ વલ્લભ મન;	
એક સમે વિદ્યાર્થી સંગે, ગુરૂ જોવા ચાલ્યા વન.	૨૪
વાટે જાતાં જુદા એકનાં, પત્ર કહી નવ દીસે;	
અરધાં પત્ર કાતરાં દેખી, જોવા મનકું હીશે.	૨૫
પારથ કેહે આ વિદ્યા અમને, તમે શીખવો મુખાણુ;	
આ જુદા આંહાં કોણે કાતરૂં, અસ્ત્ર મુકી નિર્વાણુ.	૨૬
વિસ્મે થયા ગુરૂ દ્રોણ વદે, એ કારણ શું અર્જુન;	
પરશુરામ કે ગણેશ હમે, જે મહાદેવનો તન.	૨૭
પરશુરામથી હું પામ્યો, ઉત્તમ વિદ્યા એહ;	
મેં શીખવી અર્જુન કુવરને, તે છે પ્રભુનો દેહ.	૨૮
એવો વિચાર કરે છે એવે, આલ્યો દુર્જેધન;	
રાજપુત્રો ટોળે મળીને, જોવા લાગ્યા વન.	૨૯

વલ્લભ.

જોવા માંડયું વન વિષે, મુણુ પવિત્ર રાગનરે;	
ગુરૂ પ્રતાપે પાંડવ કૌરવનાં, શાં કરવાં વિખાણુરે.	૩૦

કહવું ઉર મું—રાગ સામેરી.

જોવા ચાલ્યા દ્રોણાચાર્ય, માહા વન મેળાર;	
કૌરવ પુછે ગુરૂ કાંદાં, જાઓ છો નીરધાર.	૧

દોણ કેહે અઝ વિદા બણાવી, તેનું પ્રાક્રમ કીજે;	
કો અરણ્ય મધ્યે આવિયો, તેની પ્રગટ પરીક્ષા લીજે.	૨
તેને જ્ઞેષ્ઠ કાઠીએ, તે કોણ છે રણધીર;	
જ્ઞેતાં દૃષ્ટ પડ્યું નહી, એક મદીર ગગા તીર.	૩
લાં સરવ ચાલીને ગયા, પુર્ણબહાર આવ્યો જાણ;	
ધનુષ કર મધ્યે ચઢીને, એવી જોડ્યો વાણ.	૪
તમોં શીઘ્ર આઝ્યા આંહાં સંધી, શું છે તમારે કામ;	
જોણુ ગુરને પ્રતાપે હું, નિરભે રહું આ દામ.	૫
જોણુ કેહે તમ ગુરને, મુને દેખાડો જે હોય;	
ગૃહ મધ્યે તેણા સહુ, તાંહાં જઈ રહ્યા સર્વ કોય.	૬
પચગવ્યનો દગ કરેલો, તેને પુર્ણનો આકાર,	
એ ગુર મારો જોણુ નામે, હું શીખ્યો એ ઉપમાર.	૭
જોણુ કેહે ક્યાં અધ્યયન કર્યું, તે કેહે વિન્તારી વાત;	
સારે બીજ કેહે તમ કણે, બણવા આવ્યો સાક્ષાત.	૮
તમો મુને નવ શીખ્યો, જાણીને મન રાંક;	
મેં ગુર કરીને એહ સ્થાપ્યો, નથી મારો વાંક.	૯
સારે જોણુ કેહે ગુર તાહારો, મુજને નિશ્ચ જાણ;	
ગુર દક્ષણામાં અગુણ તુજ કને, માગુ છઉં ધરીમાન.	૧૦
શિષ્ય સર્વેને કૌતક હવું, એ શું છે આશ્ચર્ય;	
એ કથા અગાડી થશે, એમાં ગુરનો મર્મ.	૧૧
જોણુને સનોખીઆ તેણે, પછે આવ્યા નમ્રની વાટ;	
વળી અનેક વિદા શીખવી, શિષ્યનો ટાળ્યો ઉચાટ.	૧૨
અઝ વિદા બણાવી, તાંહાં પચશત જે બ્રાત;	
પારથ વહાલો અતિ ઘણો, તેહેને મર્મની કેહે વાત.	૧૩
સપુર્ણ વિદા આવડી, રાજકુઅર બહુ જોહાથે;	
કાંઈ અમ સરખી આજ્ઞા કરો, જેવી હોય ઇચ્છાએ.	૧૪
પછે જોણુ કેહેરે અજ્ઞુંન આદે, સાંભળો સહુ વાન;	
વેર દુષ્ટ માથે થયુ, તેથી કરૂં ઉચાટ.	૧૫
પરશુરામ ડેરા મહ માંહે, અમો પાક કરતા સાથે;	
બહુ દિન સજે વાસ કરતા, મૈત્રી થઈ દિન રાતે.	૧૬

તપ દુષદ કેહેરે સ્વામીજી, આજથી પામું જોડ;
 તેહેનું અર્ધ આપું તમને, તે માંહે નહીં સંદેહ. ૧૭
 દંધિ જોગે દુષદને લાં, રાજ આજ્યું કુંડું;
 સભામાં હું ગયો લારે, ગવંથી જોડ્યો લુંડું. ૧૮
 તેહેને અવધે બધે બાંધી લાવા, રાજથી કરીને બદ;
 ને આવી માહારે ચરણ લાગે, જોહેનું દેખાડો દદ. ૧૯
 તવ પડો વજડાજ્યો સેનમાંહે, સરવ થયા અસવાર;
 સેનાપતી અર્જુનને કીધો, ગુડ દોણની આગાસાર. ૨૦
 અશ્વ ગજ રથ હંટ ખર, તેહેનો ગણુતાં પાર ન થાયે;
 ધ્વજપતાકા પાલખી, પાળા બહુ પલાએ. ૨૧
 ત્રાંબાણુ રણતૂર વાજે, તાલ દોલ મૃદગ;
 સરણાધ નકેરી મૃદગ વાજે, બેરી ગૌમુખી ચંગ. ૨૨
 દોણાચાર્યે શસ્ત્ર બાંધ્યા, સાવે થયા આગ્રહ;
 ચતુરંગી સેના સાવે, દેખી ગેપ થયો દિગ્મુદ. ૨૩
 સેન સર્વે બખતર પેહેરી, શસ્ત્ર લીધાં પાણુ;
 ટોપ ઝલકે ખડગ ફલકે, મુગલે પૃથ્વી જાણુ. ૨૪
 કો પાણુ મુદગર મોગરી, કો હાથ ખડગું નિશુલ;
 કો ચક્ર કર વિખે ધરે, જેમ દીશે માહાજમ તલ. ૨૫
 કો ધનુષ પાણુ વિખે ધરે, કો ગ્રહે કરમાં બાણુ;
 ખડગ ખેટકે હાથ લઇ, કો નિશસ્ત્રા નીરવાણુ. ૨૬
 સર્વ કીરવ ચાલતાં, શોભે, જાણે ગીરી અચલ;
 આગ્રણુ પેદેસ્યાં અતિધણાં, શોભા ધરે અપૂર્વબલ. ૨૭
 બહુ બાણુ અંગે ધરીને, નિશરા પાંચે બ્રાત;
 શી શોભા વરણુનું જોહેની, જાણે સર કેરા નાય. ૨૮
 દોણુ રૂપી એમ શોભીતા, જાણે સદાશિવનું રૂપ;
 કોધ કરીને નિશસ્ત્રા, જીતવા દુષદ જૂપ. ૨૯
 મરવ સેના દેખી આનંદા, લાગી જીતવાની લુલતા;
 ધરતીના ધમધમાટથી, મન માંહે બહુ ફલતા. ૩૦

પલણુ.

લુલતા લાગી જીતની, રૂપી હરખે અપારરે;
 પચાલ દેશે ધરવર્ધા, ધણુ ધણુતા તોખારરે. ૩૧

કંડવું ઉઠ મું-રાગ આશાવરી.

પંચાક્ષ દેશે પરવર્ષો, કાંઈ કોણુજ કેરો સાથરે;
નરનાથ, અર્જુન સેનાપતિરે. ૧

ચારેગમમાં ફરી વલ્યા કાંઈ પુર વિટયું નિરવાણુરે;
જાણુરે, દુપદને પુરમાં થયુંરે. ૨

હાલ.

જાણુ દુપદને થઈ સારે, ચઢ્યો મનમાં ટોપ;
સૈન્ય પેચું કોધયું, ધર્યો મસ્તક ટોપ. ૩

મંત્રી જે કો હુતા ને સર્વ, થયા તુરીપર અસવાર;
બહુ રથ બેસી સાંચરા, તાંહાં વીર કોટી અગીઆર. ૪

હાથી સહસ્ર આગળ કચ્યા, તુરી જાતનો નહોં પાર;
પાસા આગળ કરીને, સર્વ આખ્યા નમ્ર બહાર. ૫

માર માર કરતા સાંચરા, જઈ કચું સેનમાં બેળ;
ક્રૌંપદી સેના ઉપર તુટા, વાહાડે જેવી કેસ. ૬

તાંહાં હાક વાજે દુપદની, બસા વઢો છો વીર;
એહેવે દુર્જેધન આખ્યો ધસી, સંગે દુરધર રણધીર. ૭

તવરાય દુપદે દોપસહીત, તણુ મુકયાં જુજવાં જાણુ;
દુરધરને મુઝાં વલી, દુર્જેધન કોખ્યો અજાણુ. ૮

ગદા લઇને દુપદ ઉપર, ધસ્યો આણી રીશ;
દુપદ રાખ્યો ઇશ્વરે, સારથીનું પડયું શીશ. ૯

ભીમસેન આખ્યો ધસી, સાહામા આખ્યા મંત્રિ આર;
ગદા મારી વીર ચાહારે, પાડીયા તેણી વાર. ૧૦

પછે સેના બેહુ આવી ધસી, સર્વ કરતું ભેસાભેસ;
શું નદી આવી છે સાહામી, કે આવી સાચેર રેસ. ૧૧

અન્ને અન્ન ને ગજે ગજ, રમેયું રથને આણુ;
પાસે પાસા આવટયા એમ, થયું માહા ધમશાંણુ. ૧૨

અસ્ત્ર શસ્ત્રે વીર વડતા, કોપે ન પામે હાર;
પંચાક્ષ વાધ્યો અતિ ઘણું, પારથ કોખ્યો તેણીવાર. ૧૩

ટોપ કરીને અર્જુને, મુકીઆં વિધવિધ બાણુ;
પંચાક્ષ સેના ટંકઈ મઈ, જેમ અગ્ર દોકે બાણુ. ૧૪

- દુપદરાયના મન વીખે, ચઢી અતિ ઘણી રીશ;
અર્ધચંદ્ર મુક્યું દુપદે, જાણે છેત્રુ પારથ શીશ. ૧૫
- આવતું દેખી ધનજયે, પાંચ મુક્યાં ધરી ઉલ્લાસ;
અર્ધચંદ્રના કડકા કર્યા, યદ્ય ચોહદિશ નાસાનાસ. ૧૬
- વિવિધ અસ્ત્રને મુકતાં, હજ્યા દુપદના લોહ;
પારથે આવનાં છેત્રીને, સર્વને પમાડ્યો શોહ. ૧૭
- જે જે અસ્ત્ર દુપદ મુકે, ધરી મનમાં સધળી રીશ;
નહજમાં તેના ધનજય, કરે કટકા વીશ. ૧૮
- વજ્ર લીધુ હાથમાં, પાંચો યગ્યો દુપદ રાય,
અર્જુને સન્મુખ આવીને, કત્યુ હવે જાગ્યો કાંદે. ૧૯
- પછે બેઠુ ગણુ પાલા યયા, કરે શસ્ત્રના ધાત,
કરે કુટું, વળી ઉટે, બટે ઉલટ પાંચટ હાથો હાથ. ૨૦
- પછે રથબેગી અનોઅન્ય કરે, બહુ બાણુનો વરસાદ,
ઠોરવી સેના માંહેથી, એહેવે જોધ આળ્યા સાત. ૨૧
- દુર્જોધન ને વાયુકુમાર, નકુલ ને સેહેદેવ;
દુશાશન દુર્મુખ દુસહ, ભીમ બડ નિશચ્યા તતખેવ. ૨૨
- તેણે સેના કરા લોકને, મારી કીધા અકચૂર;
પંચાક્ષ સેના ફરી આવી, જાણે માગર પૂર. ૨૩
- નકુલ વીરે શત જોધ હજ્યા, કરીને કડકડાટ;
વાયુ મુત્રે અચુત હજ્યા, દુર્જોધને કચું નરેડાટ. ૨૪
- સેહેદેવે તવ ક્રોધ આણી, એક સહઅ માર્યા વીર;
દુશાશને ગણુ સહઅને હજ્યા માહ રણુધીર. ૨૫
- દુર્મુખે દશ બાણુ મુક્યાં, તેણે મુવા જોદ્યા સાહ;
દુપદ સેના નિરદલી, ઠોરવે વાડ્યો દાટ. ૨૬
- તવ દુપદ મેના માંહેથી, બાણુ આળ્યાં કોડ,
મેના સર્વ નાહકશી ગઈ, રહ્યા દુર્જોધન ભીમ જોડ. ૨૭
- પંચાક્ષ બળ વાધ્યું ધણું, પારથ ગયો તવ તાંહે;
દુપદ આળ્યો ધશીને, પારથ ઉભો જાંહે. ૨૮
- તારે ધનજયે મન ક્રોધેસુ, નાગાસ્ત્ર મેહેડ્યું બાણુ;
દુપદ રાખ્યો બાધીને, શીથિલ યગ્યો દેહ પ્રાણુ. ૨૯

ધમી પારથ ગયો પામે, પ્રથા મસ્તક દેશ;
 રથ તણે ઘાલી રાખને, અર્જુને કસ્યો પ્રવેશ. ૩૦
 ગુરૂ ચરણ આગળ આણીઓ, કહ્યું નભાવ એને શીશ;
 ગુરૂ આગનાથી તું બાંધિયો, પંચાલ કેરા ધીશ. ૩૧
 પછે ચરણે નમ્યો કોણાચાર્યને, કહ્યું સમાવો પ્રભુ કોપ;
 પારથ કેરા ક્રોધથી, માહારા મેનનો થયો લોપ. ૩૨
 એ રાજ ભવામી તમારું, તમો આપો જીવતદાન;
 આદના તમો મિત્ર છો, કોણજી માણું માન. ૩૩

વલણુ.

કોણજી માણુ માનરે, દુપદ ગળગળો વાણી વહેરે;
 જુદે બાણી છંદે જોયો, પારથને ચાંપ્યો હાથેરે. ૩૪

કહ્યું ૩૪ મું-રાગ સારંગ.

કોણાચારજ મન હરખ ન માએ, સુણુ અદપધી દુપદરાએ;
 તે મુને મનમાં નવ ગણ્યો, હાથે કાંદાં ગયો ગર્વ તુજતણો. ૧
 મમા માંહે તે જે કહી વાણી, મેં પાલી સમ્યક પ્રમાણી;
 દેહથી પ્રાણ કરાવું સ્નાન, ? કે લેઉં તુજ મર્વે રાજ. ૨
 કેહે તું તાહારી જુધે કરી, અર્ધ દેશ મુને આપે બરી;
 સુતા આપણે સાથરે એક, હા હુ બુલી ગયો વિવેક. ૩
 મુખદુઃખની કરતા નિત વાન, મેં માન્યા તમને બેચ બાત;
 મેં શિખવી વડી મર્વ વિધાય, મજ જુદી દેવથી બ્રહ્મચાય. ૪
 જાન્યવા આગ્યો ન જાન્યા મુન્ય, ડખી આ મર્વે તમારું પુરુષ;
 દુપદ દેહે હ્યો સ્વામી દેવ, તવ અર્જુને છોડ્યા અસ્વમેવ. ૫
 વેગે લાગ્યો ગુરૂને પાપ, આજા માગી બુવન પક્ષાય;
 અર્ધ દેશ લીધો તેણી વાર, લોક પોતામાં મુક્યો ઇંદ્ર કુમાર. ૬
 ગુરૂ આગનાથી પારથે તાંહે, દેગ રક્ષક મેહેધ્યા ક્ષણ માહે;
 ગડગડે નિશાન વાગે રણપુર, હસ્તિનાપુર બહી ચાલ્યા ગર. ૭
 વણી વણી શું કહુ નરેશ, હસ્તિનાપુર માંહે કસ્યો મરવે પ્રવેશ;
 વૈશંપાયન બોલે વચન, સુણુ રે જનમેજય રાજન. ૮
 થોડે કહે રાજે માંનો ઘણું, અતિશે પ્રાકમ અર્જુન તણું;
 દ્રોણ ગુરૂ વદે આશીશ, પ્રસન્ન હજો તુને શ્રી જામતીજ

સુકલ પક્ષ ચંદ્ર વાધે જેમ, પારથ કલા વાધજે તેમ;
 ધણા મુબટ નાખે એ તુગ પાણુ, મુજ વચન કલે નિરવાણુ. ૧૦
 લાગી પાપે મર્ચ મંદીર વજ્યા, જેલનાં બલ ન જાએ કલ્યાં;
 એ વિદ્યા તે આજે કલી, પારથની પોતી મનની રળી. ૧૧

વલણુ.

પણેચી રળી મનતળી, સૌમ્ય દષ્ટિ ગુડ નળીરે;
 રાય કહે ઝણીને, અર્જુન દવો મર્ચમાં મણીરે. ૧૨

કહણું ઉપ મું-રાગ ધન્યાશ્રી.

રાય જનમેજય એળીપેગે બોલે, સાંબળો શ્રી રૂપી રાયજ,
 કરમેડીને કંઠ વનની, કહો દુપદ મલીમાયજ ૧
 વૈશપાયન બોલ્યા વાણી, બસો બસો તું રાયજ;
 દ્રોણ તણે ચરણે નમીને, દુપદ મંદિર પક્ષાયજ. ૨
 સ્ત્રી તણી પામે બેશીને, દુઃખ ધરે મહીપાલજ;
 અપુત્રવંત આપણુ શે પાપે, સુખ શ્રી ગોપાલજ. ૩
 એણે વાડવે કાંઈ ન હગાર્યું, લીધો અરધો દેશજ;
 પારથ પેટે બેઢો બલીયો, બળે ઇંદ્ર કે શેપજ. ૪
 આપણા કુલમાં પુત્ર નથી, જે વાળે સર્વનું વેરજ;
 જેમ તેમ કરી એક પુત્ર પામીએ, ફરીએ તેહથી પેરજ. ૫
 વૈદ જોશી સિદ્ધ સંન્યાસી, પુછ્યા બહુ વિધ બ્રહ્મજ;
 જાતી સતી ને ભુવા ધુણાવ્યા, તેણે ચક્ષાબ્યો ડંબજ. ૬
 પુત્ર સંતતિ તોએ ન પામ્યો, મન માંહે થયો નિરાશજ;
 મત્રિને નિજ રાજ સોંપીને, પોતે આશ્યો વનવાસજ. ૭
 તિરથ માત્ર કીધાં રાજાએ, જાત્રા બહુ કરી જાણજ;
 ત્યાં રૂપેશ્વર વાટે મળ્યા ત્રીશ, રાએ બોલ્યો વાણજ. ૮
 અરે કીપાનાથ પુત્ર નથી, સુને પામ્યાનો કહો ઉપાયજ;
 રૂપી કહે માહારૂ કરો તો, પુન્ય થકી જય થાયજ. ૯
 પુન્યે પુત્ર ને પુન્યે નારી, પુન્ય થકી ધન હોયજ;
 પુન્યે રીધ સામગ્રી મળે, પુન્ય કરો મરવ કોયજ. ૧૦
 પુન્યે અર્ધું રાજ ઇંદ્રનું, લીધું જોગીએ જાણજ;
 પુન્ય થકી રાય દગરથને, રામ દરશન નિરવાણજ. ૧૧

પુન્યે પાપ પ્રત્યયે રાજા, જે ધર્યો તે મળશે,
મેરુ સમાન જે પાપ હોય તો, પુણ્ય થકી તે ટલશે ૧૨
એહવું માનળી હરખ ધરીને, દ્રુપદ નગરમાં આ-આજી,
શિવે પ્રી સામગ્રી મર્વે, સદાગિનને પધગવ્યાજી ૧૩

વલણુ.

મદાશિનને મેવના માડયો હરખે ૩૬ યાગરે,
ક્રપા હવી મહાદેવની, તેના ફલીઆ પૂરણુ ભાગરે ૧૪

કંડવું ૩૬ મુ-ગગ વસત.

રાજા દ્રુપદ મહાક્રૂર પ્રવાને, ઉત્તમ હામ કરાવે
રમ્ય રમ્ય મગા ત્રટ જોઈ, મડપ રૂડો રચાવે ૧
પ્રજા પતાપ બ, વિધિ જલકે, તરીઆ તોરણુ બાર
નાના વિધના જગન ઉપચર અણુવ્યા તેણે દાર ૨
અનેક દેશ અનેક વીર પોતાના, મિત્ર બોનાવ્યા હોય,
પચાન પતિએ આદર કરીને, તેડા-આ સર્વ કોય ૩
દશ સહસ્ર તાહા નરીઆ વાડવ જે વેદ વિધે ગત જાણે,
તે આગના આપે ઉપકરની, તતક્ષણુ રાજા આણે ૪
અજગન પ્રાચુ રાએ જે માએ તેહને આપે,
જેહને જેહની મનસા હોય, તે મલ સલ કરી યાપે ૫
રાજા કહે માહાક્રૂર પરમ ભાગ્ય, જે માડયુ જગનનુ કામ,
આરે વેદનો પાક સુણીને આનંદ શેષ સ્વામ ૬
વેદ મરે આનંદી આપે, ધૂન તણો નહાં ખ્યાર,
અમદેવ તે આનંદ પામ્યા, હરખા પરમ ઉદાર ૭
વેદીમાંથી પુત્ર પ્રગટયો જનાલા માહેથી પુત્રી જગદણી,
ધન ધન રાજા ભાગ્ય તમારે, વદે વિપ્ર તે સહ કવિ ૮
મતક મુગ કાં કુડન, કવચ સહિત સુઅમ,
કરમા ધનુષ કડીએ ભાથા આયુધ સવ મુચગ ૯
મુરજ પ્રાપ્તિથી અધિક કાલિ, તેહેના વદન તણી લા દીશે,
રકત નેત્ર ને અગ્નિનાડુ જેતા મનકુ દીશે ૧૦
કાહા છે ક્રોણુ હુ હણુ દણુ માહે કે જનની ભાવ જાય,
સુણીને રાજા અતિ મન દગ્યો, ધન સદાશિવ રાય ૧૧

કો મટે એ આમ સ્વરૂપ છે, કો ને ગિવ અવરૂપ નામુ,
 ને કોટે એ વિધ્યુ કે જ્વલા, ગિવમુત પ્રકટા નિરવાણુ ૧૨
 કન્યા કરી ગોખા યેહેવા, ગેપ નહીં મમર્થ,
 મુદરતાનો પાર ન પામુ, માનને રાગ મત. ૧૩
 જનમેજય ગગન એમ બોલે, ડખીને કરી પ્રણામ;
 મયા કરી વિસ્તાર મહીત, મ્યા ઢોરો મુજ સ્વામ. ૧૪
 રૂખી કેહે નૃગાર મહીત, પ્રગી જ્વાલામાધી બાધ,
 દેખી મન માહે, આનધો, પચાલનો ભૂપાલ. ૧૫
 જાણુ જુમણા નાગ નગોદર, નેપુર વાજે ચરણુ,
 રવેન વજ્ર બાવા અગે, જોબે વિદ્યુત ને વરણુ. ૧૬
 કમલ દ્વ સરખા લોચન, દેખી મૃગ લોભાએ,
 તે કન્યા ને પુત્ર લેછ, હૃદયે ચાખ્યા રાએ. ૧૭
 ધૃષ્ટદ્યુમ્ન ને દ્રાપદી એવા, નામ બે ધર્મા,
 શિવ કૃપાથી બને બાળક, વગર ઉઝડે ઉઝર્યા. ૧૮
 મુનિ માત્રને દક્ષણા આપી, સતોખ્યા ડખી જન,
 પુત્રનું સ્વરૂપ પરમ અનુપમ, વેઈ આબ્યો રાય ભુવન ૧૯

વલણુ.

ભુવન મધે પુત્ર પુત્રી આપ્યા, મુદરતાએ મી હારેરે,
 બટ પ્રેમાનંદ શુ વર્ણે, રતિએ તજ્યો, ગર્વ લાગેરે ૨૦

કંઈકુ ૩૭ મુ-રાગ આશાવરી.

ગર્વ તજ્યો રતિએ, બોલ્યા મુનિ ઉદાર,
 દૃપદ તણી કુવરી, અવર્ણીય છે રે. ૧

હાલ.

જગન બાળાનો અદ્ભુત વેશ, શકે વર્ણી ન શકે રોપ,
 ૩૫ જોઈને સર્ રજ્યા, રાણી પુત્ર પનોતિ ટળી વજયા, ૨
 બાલાના જોઈ મુદર નેશ, ગર્વ મુક્યો કાચે ગેપ
 વદનમાન દોષ દીસતી ખોડ, ચદ્ર લાજ્યો જણી નની જોડ. ૩
 કટીએ વાળો આડો આકે, સિંહ લાજ્યો તેનો જોઈ લાખ,
 રોમાવલી બાલા અગની રૂડી, દાચે કકળુ ચળકે ચુડી. ૪

- નેત્ર જોઇને મૃગલાં નાસે, તાઁહી જોઇને મનમાં વિમાસે;
ગજ યાચે બાળા ધમકતી યાચે, તેના ધમકતી પૃથ્વી હાલે. ૫
- કડે કોકીલા હારી જન્ય, ધર્પાએ તે દૂર પલાય;
દત્ત જાણે દાડેમની કલી, આંગલીઓ જાણે મગફલી. ૬
- દ્રૌપદીની આજ્ઞા અતિ લટપટી, હમે મુકયું માન ને યદ્યટપટી;
પેની પગની ઘેરી ગુલાબી, તેને મોટા મુનિ સર્વ સાગી. ૭
- અપકર્ષાર્થુ અચ્છ ગરીર, નાસીકા છે જાણે કીર;
હાંડે મદ પેગલે હસતણી, નેપુરની શોભા અવનવી બની. ૮
- ૩૫ અઘૌકિક દેવે સજ્યુ, એવુ જીજ્ઞુ ન સૃષ્ટે નિપજ્યું;
ઝીણા ચીર ને સેંચે પુલ, હાર્યું તેથી કપોતનુ કૂળ. ૯
- ગળું બંધ નવ મુક્તા હાર, યનયનાટે કળા ધરતી હાર;
અગે અદન અરગજા બહેકે, મોહા જોગી ભોગી તેને લેહકે. ૧૦
- ખળકે કંકણ ને રતનસુડી, નથી પૃથ્વીમા એવી રૂડી;
હથુકા નેપૂરનો પગે વાજે, મન્મથ જોતજોતામા લાજે. ૧૧
- અણુવટ વિહવા પાયે રોહા, મોટા મુનિના વ્રત ભગ હોયે;
કંચન કાયા પરમ નિધાન, જોતાં ખોયાં મોટાએ માન. ૧૨
- શામા સર્વની સુદરતા અછ, તેમાંથી એ બાલા નિપછ;
સાગરમાંથી રત્ન કહાડ્યા મથી, તેવી બાળા છે એ સર્વથી. ૧૩

- એમ નિત્યે ધ્વજિતાં જે કરીએ, પાંચમું રતેદ; ૫
 એ વધુ છે પાંદુ તાળી, તેમાં નહીં સંદેહ.
 એમ કરતાં બહુ દિન ગયા, વિચારતાં મન માંહે; ૬
 એક સમે વારતા આવી, દુષ્ટ બેડો જાહે.
 સ્વામી વારણાવત માંહે, એક મદિર મુંદર નેહ;
 પાંચ પુત્રમું કુંતાછ, તે મધે બ્રહ્મા નિખેટ. ૭
 એનું મુણીને ચિંતા કષની, દુઃખી થયો રાગન;
 હવે પુત્રી કાણેને પરણાવું, જે દેહ તન્યો અર્જુન. ૮
 અર્જુન સરખો જોધ બહીઓ, નથી આ સંસાર;
 સ્વધર્મ્યાએ નેહને આપી, પવિત્ર મન કુમાર. ૯
 માટે પુત્રી રહેશે કુઆરી, એમ વિમાશે રાજન;
 આજોઆતાં વહી ગયા ઘણા, દુષ્ટ કેરા દિન. ૧૦
 વળી વિચારું મન વીખે, એ કીર્તિ મધે લાણ;
 પ્રાંત કન્યા લહીને સહુ, હાથ કરશે જાણ. ૧૧
 વિચારીને પોણ કહ્યું, જે ચક્રમચ્છ નવ વેધાએ;
 પુત્રી રહે મુજ કુઆરી, સહુ કાત્રી વિલા જાએ. ૧૨
 જે કુશલ રહે તો એજ વેધે, બળવંત કુલી તંન;
 તો આપત પુત્રી નેહને, પીઠો નહિ આવે મન. ૧૩
 પછે વિચારી જલ મધે, એક જંત્ર રચ્યો અનુપ;
 તે ઉપર મચ્છ રૂંદે સહી, મીઠરણને રૂંદે. ૧૪

કડવુ ૩૯ મું-રાગ ગોડી.

- છપન કોડસું શ્રી હરી આવ્યા, સેના સહીત શિશુપાલ;
કટક સજ કરીને આવ્યા, કૌરવ શલ્ય મદ્રલૂપાલ. ૧
- ભીમક ભુરીશ્રવા, ભગદત્ત જયદ્રથ કહીએ શૂર;
વૈરાટ ને કાશીરાજ સંગ, દલ આવ્યું જેમ વાઘે પૂર. ૨
- કરણ સુભટ ને કુંતિબોજ, તે આવ્યા સભા મોઝર;
હામ હામના રાજ આવ્યા, તેહેનો નવ લેવાએ પાર. ૩
- બ્રાહ્મણ તે સુભટના સન્મુખ બેઠા, નૌતમ સભા દીશે;
મુનિ માત્ર મહુ આવી બેઠા, દેખી મનકું હીશે. ૪
- રૂખીને વેશે નગરની માંહે, આવ્યા કુતી પાંચ તન;
આવીને ઉતર્યા સર્વ સાથે, પ્રજાપતનું ભાવ્યું બોવન. ૫
- તાહાંથકા તે પાંચે બાંધવ, આવ્યા સભા મોઝાર;
બ્રાહ્મણને પ્રણામ કરીને, કાપડી વેશે બેઠા તેણે દાર. ૬
- વિપ્ર મધે વિશ્રામ કીધો, તવ પાંડુ કેરે તન;
જશ ગીત બંદીજન બોલે, થેછ થેછ નાચે વનિતા વૃંદ. ૭
- સભાની રચના છે રૂડી, વાળે ઢોલ દદામા ઘટ;
વાણજ વાળે નાના વિધના, ઉડે અખીલ ગુલાલના છંટ. ૮
- રચના કીધી રૂડી રસીલી, મડપ શોભા અપાર;
ઉભા દ્વારે જોષ્ટિકદાર પોકારે, આસન હારો હાર. ૯
- વેદ ધુની બ્રાહ્મણે ચલાવી, ભાટ ભણે ભાવત;
સભા મધે બોલ્યો કુપદ, કો મચ્છ વેધો રાજન. ૧૦
- વેધે મચ્છ તેને પુત્રી આરોપે, કંઠે મુંદર વરમાળ;
ક્ષત્રીપતિનો ધર્મ એવો, નિશાન મારે તત્કાળ. ૧૧
- તવ દુર્જોધન હડથો તાંહાંથી, ઝહી ધનુષ ને ચાપ,
ટકારવ કીધો કૌરવપતિએ, જેહેનો પ્રૌઢ પ્રતાપ. ૧૨

એમ નિત્યે ધ્યયિતાં ને કરીએ, પારથમું સ્નેહ;	
એ વધુ છે પાંડુ તણી, તેમાં નહીં સંદેહ.	૫
એમ કરતાં બહુ દિન ગયા, વિચારતાં મન માંહે;	
એક સમે વારતા આવી, દુષ્ટ બેડો બાંહે.	૬
સ્વામી વારણાવત માંહે, એક મદિર મુંદર નેટ;	
પાંચ પુત્રમું કુતાહ, તે મધે બળ્યાં નિખેટ.	૭
એવું સુણીને ચિંતા ઉપની, દુઃખી થયો રામન;	
હવે પુત્રી દોહોને પરણાવું, ને દેહ તન્યો અર્જુન.	૮
અર્જુન સરખો નેધ બધીઓ, નથી આ સંસાર;	
અધ્યક્ષાએ તેહેને આપી, પવિત્ર મળ કુમાર.	૯
માટે પુત્રી રહેએ કુઆરી, એમ વિમાશે રાજન,	
આસોચતા વહી ગયા ધણા, દુષ્ટ કેરા દિન.	૧૦
વળી વિચાર્યું મન વીખે, એ કીર્તિ મધે હાથ;	
પ્રાદ કન્યા લહીને સહુ, હાસ્ય કરએ જાણ.	૧૧
વિચારીને પોણુ કર્યું, ને અકમચ્છ નવ વંદાએ;	
પુત્રી રહે મુજ કુઆરી, સહુ કાત્રી વિજા જાએ.	૧૨
ને કુશલ રહે તો એજ વેધે, બળવત કુતી તન,	
તો આપત પુત્રી તેહને, ખીજો નહિ આવે મન.	૧૩
પછે વિચારી જલ મધે, એક જંત્ર રચ્યો અનૂપ;	
તે ઉપર મચ્છ ફરે મહી, ગૌકરણને નિરૂપ.	૧૪
જલકુહ મધે કાટ ઉભો, ઉપર મચ્છ ફરેતો હોય;	
તેહેનું લક્ષ જલ માંહે પેખી, મચ્છ વેધે ને કોય.	૧૫
ને કાટ ઉપર મચ્છ છે, તે આઃ ધનુષ પ્રમાણ;	
મચ્છને માથે કોડી છે, તે મધે મારવું બાણ.	૧૬
એ પોણુ પુર કરે તેહને, કન્યા આરોપે માલ;	
પછે સભા માંહે આવીને, સર્વ તેડાવ્યા મહિપાલ.	૧૭
હામ હામથી આવીઆ, પૃથ્વી પ્રાદા બૃષ;	
સ્વયંવર માંડ્યો મર્વયા, જેવું વર્ણન છે અનૂપ.	૧૮

વલણુ.

અનુપમ સ્વયંવર તણી ગોબા, તે વણી નવ જયરે;	
દેશ દેશના બપતિ આવ્યા, તેની બહુ ગોબાયરે.	૧૯

કહ્યું ૩૯ મું-રાગ ગોડી,

- ૭૫૧ કોડું ત્રી હરી આવ્યા, મેના સદીત શિશુપાલ;
 કટક સજ કરીને આવ્યા, કીરવ શલ્ય મદ્રજૂપાલ. ૧
 બીમક બુરીશ્વરા, બગદત વ્યદ્રથ કહીએ શૂર;
 વૈરાટ ને કાશી રાજ સંગ, દલ આવ્યું જેમ વાધે પૂર. ૨
 દરણુ સુભટ ને કુંતિભોજ, તે આવ્યા સખા મોખર;
 હામ હામના રાજ આવ્યા, તેહેનો નવ લેવાએ પાર. ૩
 બ્રાહ્મણ તે સુભટના સન્મુખ બેઠા, નૌતમ સખા દીશે;
 મુનિ માત્ર મહુ આવી બેઠા, દેખી મનકું દીશે. ૪
 દેખીને વેરો નગરની માંહે, આવ્યા કુંતી પાંચ તન;
 આવીને હિતચાં સર્વ સાથે. પ્રજાપતનં ભાવ્યાં ભોગે. ૫

કૌરવપતિ મુર્છાગત થઈને, પડ્યો ચત્તોપાટ;
 બાઈ સર્વ લેઈ અલગા બેઠા, મન કરે બહુ ઉઝ્યાટ. ૧૫
 તેણે સમે ક્ષત્રી માત્ર દેા, મુખે ન બોલે વાણુ;
 દિગ્મુદ્ર સભા થઈ રહી, જાણે સર્વના હરાયા પ્રાણુ. ૧૬
 તવ શિશુપાલ ઉભો થઓ, ગર્વે બોલ્યો મોટું વચન;
 એ મચ્છ વેધુ ક્ષણ માત્રમાં, મુણુ દુષ્ટ રાજન. ૧૭
 સાથ સખલો છે અમારો, જો પેદેરામણી તજીથી થાએ;
 તો તો હું મચ્છ પાડુ હેઠો, વિચારી કેહે મુને રાએ. ૧૮
 ચદેરી રાયનાં વાયક ગર્વેરાં, મુણી હરખ્યો સર્વે સાથ;
 ડોકીયા કરતા સર્વે રાયને જોવે, શિશુપાલે ધનુષ લીધુ હાથ. ૧૯

- નિશ્વાસ મુકે ગળું સુકે, મન ધરે અતિશે શોક;
માઢાઈ કારજ તો સર્થ નહીં, ફેાકટ હસાવ્યા લોક. ૮
- તેણે સમે ક્ષત્રી માત્ર જે, મનમાં વિમાશે એમ;
જશ હીણુ જે બળિયા થયા, તો આપણે તો કવણુ. ૯
- તેણે સમે 'જોધ પ્રાકમી, કરણુ જેહેનું નામ;
પરશુરામનું ચિંતન કરીને, ઉઠ્યો તેણે ઠામ. ૧૦
- સ્થંબની પામે મયો તવ, - જુએ સધળા રાય;
ધનુષ ટંકારવ કચ્ચો પ્રેમે, ઉલટ અંગ ન માય. ૧૧
- કરણુ વક્ષતો એમ વદે, સાંબળ દુપદ વાત;
પરશુરામ ચરણુ પ્રતાપે કરી, હું કહું મચ્છનો પાત. ૧૨
- તે સુત પુત્ર જાણી કરી, વદે દ્રૌપદી વચન;
એકરણુ મચ્છ મારે સહી, સુતપુત્ર ન કહું સ્વામિન. ૧૩
- એ ફાસી પુત્ર કાઢાવે સહી, હું ક્ષત્રાણી જાત;
માટે ભરધાર કહું નહીં, સત માનજો એ વાત. ૧૪
- તે માંબળતાં નિચુ જોધ રઘ્વો, જોવાય ન સન્મુખ;
હાથ અથું મક્યું હેડે, પ્રયડ જે ધનુષ. ૧૫
- કાઢ્યું બાણુ આહું અહી, મુક્યું પરમ સુંદર જેહ;
આકરણાંતક તાણીને, તતકાલ મુક્યું તેહ. ૧૬
- તે બાણુ આવીયું આકારો, ન અડ્યું મચ્છ લમાર;
પછે ધનુષ અવની પછાડી, ધીક કેહે સુત કુમાર. ૧૭
- ધીક બક્ષ માઢાઈ જાણુજે, ધીક વિદ્યા શિષ્યો જેહ;
સર્વ રાજ દેખતાં, અપજશ પામ્યો તેહ. ૧૮
- જાંખો પડીને કરણુ બેઠો, સભા થઈ દિગ્મદ;
દુપદ સર્વે બૂપને કહે, શું નથી ક્ષત્રી પ્રૌઢ? ૧૯
- ઉઠો સ્વામી મચ્છ વેધો, કરો સાચું પોણુ;
ક્ષત્રી અન્યોઅન્ય વિચારે, ઉઠતું નહીં નીરવાણુ. ૨૦
- દુપદમું જોલે નહી, મહીપતી બેઠા સર્વ;
દુપદ તાંહાંથી આવીઓ, જદુ સભામાં તથ ગર્વ. ૨૧
- શ્રીકૃષ્ણને ચરણે નમી, રાજ વદે એમ વાણુ;
ઉઠો પ્રભુ કહું વિનતી, અહો ધનુષ ને બાણુ. ૨૨

વલણ.

અહો ધનુષ ને બાણ હાવે, મકલ કારણ નીપજેરે,
રાગે વિનવે લણી લણી, મુજને સતોય તવ ઉપજેરે. ૨૩

કઠવું ૪૧ મું-રાગ રામગા.

વક્તતા બોલ્યા દેવ મોરારજી, દુપદ માંભળ કહું તે સારજી;
એક પત્નિ વ્રત ધર્યું છે જાણજી, સાખ પુરે તેહેની વેદ પુરાણજી. ૧

હાલ.

પુરે સાખ પુરાણ માહારી, રૂપી જે કો હોય;
એક નાર માહારે રૂકિમણી, પીજી મળે નવ કોય. ૨

વામન રૂપે જોષ્ટિકા, તે તા માહારી નાર;
પરસુરામ કર દરથી ધરી, ક્ષત્રી કર્યો સહાર. ૩

રામ રૂપે જનકી હવડાં, રૂકિમણી જે જાણ;
માટે રાય દુપદ મત કરી, મ કેહેજો એહેવી વાણ. ૪

દુપદ કેહેરે સ્વામીજી, કાં વદો છો અન્યાએ;
જોકુલ માંહાં જે કીડા કરી સુ, વિમરી ગયા જાદવરાએ. ૫

નરકાસુરને લણીને, લાવ્યા મોલ સદમ નાર;
આજ કોહો છો એક છે, સદેહ ટાલો જુગદાધાર. ૬

તે સરવ આલપપાલ છે, એ રમન કારણ હોય,
માહારી કેહેવાએ ખરી, પણ હુથી અલગી સર્વ કોય. ૭

અન્ધ ગજરથ ધનં જીવન, જેમ પોતાનાં કેહેવાય;
તદવત એ મર્વ બારમ, તમો માનો દુપદ રાય. ૮

એ દેખવાની સર્વ છે, રૂકિમણી રેહે મુજ પાસ;
ક્ષિર સમુદ્રમાં નિદ્રા રૂપે, હતી કહે અવિનાશ. ૯

એહેતું સુણી રાય ચરણે નમ્યો, ત્યાં થકા વેગે પલાએ;
પ્રભુમ કરી ઉભો રહ્યો, જંહા બેઠા રાણા રાએ. ૧૦

બલદેવ કહે શ્રી કૃષ્ણજી, સાંભળો દેવ મોરાર;
મચ્છ પાત કરી વેગે પ્રભુ, હું વર સુદર નાર. ૧૧

શ્રી કૃષ્ણ વક્તતા એમ કહે, સાંભળો બળદેવ બાત;
એ મચ્છને વેધશે પારથ, જેહેની કૃતા માત. ૧૨

બલિભદ્ર પુછે કૃષ્ણજી, પાંડવ જીવતા કાંહે;	
વારણાસત માંહે પ્રજાતા, તે જાણુ સર્વ જીવ ગાંહે.	૧૩
કૃષ્ણ કેહે બ્રહ્મસભામાં, બેસા ગાસ્તવ મુન્ય;	
નેહ તણા ચરણ તલાશે, તે યુધિષ્ઠિર રાજન.	૧૪
ધર્મ પાસ ભીમ ને, અર્જુન બેસા ગાંહે,	
સહદેવ' નકુલ રહી સન્મુખ, આગા પામી માંહે;	૧૫
બલદેવ એહેતું સાંભળીને, ઉઘટ અંગ ન માયે;	
ફરતો ફરતો સભા માંહે, આજ્યો દુષ્ટ રાયે.	૧૬
પ્રભુ ક્ષત્રી મધે આજ કોણે, ન થાતી ચિત્ત દામ;	
કૃપા દરી મુનિ માંહેથી, ઠા ઉઠો એણે કામ.	૧૭
અન્યોઅન્ય મુખ નીહાયે, વિપ્ર વદે ન વચન;	
એ વારતા સુણીને બોલ્યો, કુંતા પુત્ર અર્જુન.	૧૮
જો કૃપા હોયે તમારી, તો આદર્શ એ કાજ,	
વિદ્ય ન થાઓ સર્વથા, એમ વદે સર્વ રૂપીરાજ.	૧૯
તવ ઉડીને સર્વ રૂપીને, પારથે પ્રણામ કીધા તાંહે;	
ગુરુ દ્રોણનુ સ્મરણ કરી, બાણુ અર્જુ દસ્ત માંહે.	૨૦
તારે રાએ મહુ ઉપહાસ્ય કરે, હાવેસર્વુ દુષ્ટ કાજ;	
કો ક્ષત્રીથી નવ નીચજ્યુ, તે કાપડી વેધશે આજ.	૨૧

વક્તવ્ય.

કાપડી વેધશે મચ્છને, એમ વદે સુભટ અગ્નિજી;	
ત્રેમાનદ પ્રભુ પ્રતાપે, પારથે કર અર્જુ ધનુષ ને બાણુરે.	૨૨

કંઠુ ૪૨ મું-રાગ દશાળની ચોપાઈ.

પારથે અર્જુ જવ બાણુ, વિપ્ર વદે માંહો માંહે વાણુ;	
કોઈ કહે એહેને શે ન વારો, જશ ક્ષીણુ ચશે તમારો.	૧
કોઈ કહે ઉઠ્યો ઉઠ્યો, એ ફાક, વિપ્રને હસશે સહુ લોક;	
કહેશે વિપ્રે ન વાત વિચારી, જડ ઝોડ ચવા ગયા અવિચારી.	૨
કોઈ કહે આપણું નહીં કામ, જે સુભટ કહેવડાવીએ નામ;	
કો કહે ફાકટ એ પસ્તાશે, જો એ મચ્છની પાસે જાશે.	૩

- એમ કહે વાડવ વિખ્યાત, આફણીએ જશ થશે નાશ;
કોઈ કહે એહેની કાંતિથી દીશે, એ વીર છે સર્વને શીશે. ૪
- એ સહી કરશે મચ્છ વેધ, એ વાયક માંડે વદ;
કો કહે ઝટપટ હાવે જણાશે, એ વાત આવી હવે પાસે. ૫
- કો વિપ્ર એણીપેર બોલે, નથી વીર કો એહેને તોલે;
એહેવું દીશે એ વિધરૂષ, એ હોએ પૃથ્વીપતિ બૂપ. ૬
- સર્વ વિપ્ર વહે આશીશ, છુને કીયા કરે જુગદીશ;
પછે કરીને દડ પ્રણામ, પારથ ગયો મચ્છને હામ. ૭
- મર્વ સુમટના દર્યા પ્રાણુ, જ્યાં ધનુષે ચઢ્યુ બાણુ,
મમર્યા શ્રીકૃષ્ણ કીપાણ, માહારી સદાય કરો ગોપાણ. ૮
- સહુ વિપ્ર ડોક દાહી જુએ, રખે બ્રાહ્મણબાઈ પત ખુદે,
અતિ હરખ સહીત બલવત, બાણ તાણુ કર્યું પરયત. ૯
- લક્ષ લીવો મચ્છ ઉપર જાહે, ત્રેરણા કીધી કૃષ્ણે તાહે;
પછે કુતી કેરે કુમાર, મન માહે કચ્છો વિચાર. ૧૦
- શ્રીકૃષ્ણે ચક્ષે કરી મમજાગ્યો, બેઠ તે પારથને મન બાળ્યો;
જન હુતો પૃથ્વી માંદાથી, દામોદરે દેખાડ્યો તાંડાંથી. ૧૧
- ચરણે ચાંપ્યો જન તે માર, મચ્છ કરતો રહ્યો તેણીવાર;
પછે મેહેલું પારથે બાણુ, મડગાટ મચ્છને વાગ્યુ જાણુ. ૧૨
- મચ્છ મરતક હુતી કોડી, તેહેને બાણુ ગયું ઝટ ફોડી;
આવી પડ્યો કુડ મોજર, તવ વગ્તો જોજોકાર. ૧૩
- પછે જોતા સર્વ મહીપાલ, કન્યાએ ધાલી કુસુમની માલ;
દુપદબાળાવિખજવાળા થઇ, આવી અર્જુન પાસે ઉભી રહી. ૧૪
- જોબનવતી કન્યારૂપે બનિ આ, નેપૂર વિછવા પાગે ધરિયા;
હાવભાવ વચન ચાતુરી, સુખથી વચન બોલે માધુરી. ૧૫
- દુપણુ રહિત ને ભુપણે ભરી, ગજગામની ગવે છે નરી,
ક્ષત્રાણી રાણી ગુણ બંડાર, નાગી માત્રમાં પરમ અવતાર. ૧૬
- જોતાં રતિ રાણી લજ્જન પાગી, મોહ્યા રાજનને રૂપી બહુ નામી;
એના પુટડાપણામાં નવ આમી, મહા બાગ્યે પારથ મહ્યો સ્વામિ. ૧૭
- મોહણીરૂપે પાંડવ સંગ ઉભી, રાય મબા બળતી બહુ દુભી;
તારે બ્રાહ્મણ બેઠા ગાજે, એ ઉપમા વિપ્રને છાજે. ૧૮

- પ્રથમ વિદ્યા અમારી સાર, ફરસરામ થકી નિરધાર;
વસી બ્રહ્માની આપી જોઈ, વેદ માંહે સદા છે તેહ. ૧૯
- જો આવરીએ તે કીજો, સર્વ ભાગ કરી દાન લીજો;
એમ કરે માંહોમાંહે વાત, હાવે ચાલી આપણી પ્યાત. ૨૦
- કન્યા લેછ અર્જુન જાણે, સર્વ ખેડા જીએ તાંહાં રાખે;
સર્વ રાધ વદે ત્યાં એમ, જોઈએ લેછ જાણે એ કેમ. ૨૧
- આંહાં ખેડા સર્વ રાજનં, કેમ કન્યા લેશે વિપ્ર તન;
જો ભક્ષ કેસરીનું હોય, તે લેવા સમર્થ નહીં કોય. ૨૨
- દુપદસુ એહેનો વધ કીજો, કન્યા મેહેદાવી આપણુ લીજો,
એહેવો સરવ કરી સકેતે, રાધ ઉભા મંડપથી છેટે. ૨૩
- જુદ કરવાને તત્પર થાએ, એ જુદનો કહુ મહીમાએ. ૨૪

વલણુ.

- જુદ કરવા તત્પર હવા, બ્રાહ્મણને વીટી વળ્યારે;
સમસ્યા કીધી સામલે, તવ અર્જુને સૌ વેગજા કર્યારે. ૨૫

કંડુ ૪૩ મું-રાગ કેદારો.

- શીશુપાલ તવ બોલ્યા તાંહિ, ક્રોધ ધરીને સેન્યા માંહે;
કાંહાં જાએ મુજ આગલથી એ કાપડીરે. ૧

હાલ.

- મુજ આગત એ કવણુ માત્ર, કાપડી કહાવે શૂર;
એક ક્ષણુ માંહે દુપદ સાથે, એને દઈ મારી ચૂર. ૨
- કન્યા લઈને ચાલ્યા, પાંડવ સાથે વાડવ જનં;
ફજેત થયેલા રાધ શૂરા, કોળ્યા છે તે સર્વ રાજનં. ૩
- આપ કન્યા કે જુદ કર અમસું, ખીજો નથી ઉપાય;
ચાટલા સેન માંહેથી કાપડી, કુશલ કેમ પેરે જાએ. ૪
- વળતા રૂખી સર્વ એમ વિચારે, હવે પેર શી ચાશે;
અસંખ્ય દલ ફર્યું ચોહોગમથી, કોહો કુશલ કેમ જવાશે. ૫
- પારથ વળતો એણીપેરે બોલે, તમે કન્યા શે ન લીધી;
મન્દ પાત કરતાં આડી કોણે, જોડિકા તમને કીધી. ૬

માહારે પ્રાક્રમથી એ હું પામ્યો, કરીને મચ્છ નિપાત;
 તમે સર્વથી કાંઈ ન નિપજ્યું, સારે મેં કર લીધી વાત. ૭
 દીન વદન કરીને બેઠો, રાજ કુલ છત્રિશ;
 પોણુ સાચું મેં કર્યું, તે ક્રીપા શ્રી જુગદીશ. ૮
 હવે જુદા અર્થે આવ્યા છો, તે અધર્મ કેર કાંઈ;
 સાવધાન થાજે સરવ કો, પ્રાણુ કરાવીશ સાજ. ૯
 એહેતું મુણીને દામ દામથી, બાણુ સર્વકો મકે;
 આવતાં પારથ કરે કડકા, ક્ષણુ માત્ર ન ચૂકે. ૧૦
 વિવિધપેરનાં અસ્ત્ર પાડવે, માહા બલીઓ રાજનં;
 તવ અર્જુનને ક્રોધ વ્યાપીઓ, બલીઓ કુંતી તંન. ૧૧
 અનેક અસ્ત્ર પારથે મુક્યા, સખ્યા કહી નવ જાએ;
 દલ બગાણુ પડ્યું તેણી વેલા, મુઝાંગત થયા રાથે. ૧૨
 એહેવે સમે આવ્યો કૌરવ પતિ, મન ધરી બહુ રીશ;
 આપ નાર મુને કાપડી, નહીતર છેદીશ તાર શીશ. ૧૩
 તે દેખીને વાયુ પુત્ર, એક લીધો દડ વિશાલ;
 આજ આવી ચડ્યો યુજ દાથે, તો આણું એહેનો કાલ. ૧૪
 દેશ દેશના આવ્યા રાજા, તેનાં બાણુથી મસ્તક ડોળે;
 તૃણ મીશાલ ઉડે હવામાં, ન આવે પારથ તોલે. ૧૫
 વાડવ કેહેરે બીહીતા રજે, વાળોને આડો આંક;
 એકજ બોરડીના બે કાંઠા તમે, કરો પાધરા જેનો વાંક. ૧૬
 રામ સર્વે એકલા મલીને, દુર્લ્ભનને આગળ મોકલ્યો;
 પારથના બાણુ વિંધાયો, નાઠો પાછે પગે હલક્યો. ૧૭
 રાજા બહુ વહતા હુતા, તેને પારથે ક્રીધા લોટમસોટ;
 એક દશ સહસ્ર બાણુ મુકે, તેના થાય કોટાનકોટ. ૧૮
 રાથે બાણુના આછાદનમઢી, અર્જુન ઢાંક્યો તાંહે;
 આવીને વલખ્યા પારથને, ક્રોધ કરી મન માંહે. ૧૯
 સારે વિપ્ર સર્વકો મારે કાંકરા, છાંટે જલ લેછ દાથ;
 નાહાશી જાએ ને વલી વલી આવે, એમ કરે વિપ્રનો સાથ. ૨૦
 કો વિપ્ર મારે ધૂલ પાણુ, કો બેસે કો નાહાશી જાએ;
 કોઈ કર્મડલ વગડે ડમડમ, એમ માહાસે રૂપી રાએ. ૨૧

- અર્જુન કહે રે સુણો પ્રભુ, તમ આશીર્ગે યાશે કામ;
તે માટે તમો રણ તજીને, સ્થિર બેગો એક દામ. ૨૨
- કેા બેઢના કરચક્રી, આવી લાગશે બાણુ;
કેાકટ માટે રૂપી તમારો, બીશે નિશ્ચે પ્રાણુ. ૨૩
- એહેવાં વાયક સુણીને વિષ, સહુ આણે પ્રેમ અપાર,
અમારૂં રક્ષણ તે કીધું મનથી, છુને જશ હોસે નિરધાર. ૨૪
- એહેવે સમે રાગ સર્વ, આવ્યા કરી અન્યાય;
કહે સનમુખ રહીને જુદું કરો, કે આપ દુષ્ટ કન્યાય. ૨૫
- ચોહોપાસથી માર મારે, બાણુ કરે ધણા જાસા;
મન સ્થિર કરીને જુધ કરવાને, ગાજ્યો પારથ એક પાસા. ૨૬
- એક એક ઉપર દશ દશ મુકી, તિવ્ર શર મુઝ્યાં જોડ;
રથ યકી સર્વ પાડ્યા હેરા, પરવશ કરીને દેહ. ૨૭

વલણુ.

- પરવશ કીધો દેહ સહનો, હાટે મોટી હામરે;
જુદ જગાડી, આગ લગાડી, વિચારે ગયાં આપણાં નામરે. ૨૮

- માહારે પ્રાક્રમથી એ હું પામ્યો, કરીને મચ્છ નિપાત;
 તમે સર્વથી કાંઈ ન નિપજ્યું, ત્યારે મેં કર લીધી વાત. ૭
 દીન વદન કરીને બેઠો, રાજ કુલ છત્રિશ;
 પોણુ સાચું મેં કર્યું, તે ક્રીપા શ્રી જુગદીશ. ૮
 હવે જુદા અર્થે આજ્યા છો, તે અધર્મ કેરું કાંજ;
 સાવધાન થાજો સરવ કો, પ્રાણુ કરાવીશ લાજ. ૯
 એહેતું મુણીને દામ દામથી, બાણુ સર્વકો મુકે;
 આવતાં પારથ કરે કડકા, ક્ષણુ માન ન ચૂકે. ૧૦
 વિવિધપેરના અસ્ત્ર પાકવે, માહા બલીઓ રાજન;
 તવ અર્જુનને ક્રોધ વ્યાપીઓ, બલીઓ કુંતી તંત. ૧૧
 અનેક અસ્ત્ર પારથે મુક્યાં, સખ્યા કહી નવ જાએ;
 હલ ભગાણુ પડ્યું તેણી વેલા, મુચ્છાગત યગા રાએ. ૧૨
 એહેવે સમે આલ્યો કૌરવ પતિ, મન ધરી બહુ રીશ;
 આપ નાર મુને કાપડી, નહીતર છેદીશ તારું શીશ. ૧૩
 તે દેખીને વાણુ પુત્રે, એક લીધો હું વિશાલ;
 આજ આવી તાહાં ગયાં, જોહા કેરો આજીવન કાલ. ૧૪
 દેશ દેરી પાડ્યા આડા, કો પાડ્યા બીડી બાથ. ૧૫
 કો કેહેને ઓલખે નહીં, એહેવે કરણુ સામે જાએ;
 ઉતપતી રથ ઉપરે બધ, માર્યા ગદા કેરા ધાએ. ૧૬
 ત્યારે કરણુ ધરણી ગત પડ્યો, દેખીધાઆ કૌરવ પોડી;
 ભીમમેન કેરે મારે નાહા, વાત ગમતી ન ઝોડી. ૧૭
 પછે કરણુ મુબટે ત્રણુ બાણુ, ભીમનુ બેધું અંગ;
 સેહેવા સમર્થ નવ હવે, તે બેઠ્યો પૃથ્વી સંગ. ૧૮
 ત્યારે પારથ આલ્યો ધસીને, સેહેદેવ નકુલ સંગ જોધ;
 ધરમ રણુમાં જુધ કરે, મન અતિ આંણી ક્રોધ. ૧૯
 કૌરવ કેરું સૈન્ય તે, સર્વ કચ્છ મારી ચૂર;
 આવીને જોમ ઉતરે, શ્રી રતનાગર પૂર. ૨૦
 પછે વડોદર સાવધાન થયો, તે ઉતપત્યો આકાશ;
 રથ ઉપરે બધ પડ્યો, રાએ દુર્જોધનની પાસ. ૨૧

- અર્જુન કહે રે સુણો પ્રભુ, તમ આશીર્ગે થાશે કામ;
તે માટે તમે રણ તણી, સ્થિર બેસો એક ક્ષમ. ૨૨
- કેા બેઢના કરચકી, આવી લાગશે બાણ;
કેાકઠ માટે રૂપી તમારો, જાશે નિશ્ચે પ્રાણ. ૨૩
- એહેવાં વાયક સુણીને વિપ્ર, સહુ આણે પ્રેમ અપાર;
અમારૂં રક્ષણ તે કીધું મનથી, હુંને જશ હોસે નિરધાર. ૨૪
- એહેવે સમે રાજા સર્વ, આવ્યા કરી અન્યાય;
કહે સનમુખ રહીને જુદ કરો, કે આપ કુપદ કન્યાય. ૨૫
- ચોહોપાસથી માર મારે, બાણ કરે ધણા જાંસા;
મન સ્થિર કરીને જુધ કરવાને, ગાજ્યો પારથ એક પાસા. ૨૬
- એક એક ઉપર દશ દશ ચુકી, તિત્ર શર મુખ્યાં બેઢ;
રથ થકી સર્વ પાડ્યા હેઠા, પરવશ કરીને દેહ. ૨૭

વલણુ.

- પરવશ કીધો દેહ સહિનો, હ્રદે મોડી હામરે;
જુદ જગાડી, આગ લગાડી, વિચારે ગયાં આપણાં નામરે. ૨૮

- જેટલે મેહેલે ધા વેગે, મનમાં સંભારી નેહેનાં કરમ,
એહેવે મમે તાં આવીઆ, કુંતી પુત્ર રામ ધરમ. ૧૦
- અરે બાંધવ અરે તાપશ, સાંભળ માહારી પેર;
મેહેલ જીવતો મહીપતિ, કાંઈ નથી આપણે વેર. ૧૧
- એ રાજા મહીપતિ મોટા, હસ્તિનાપુર એનો વાસ;
જેહેને દલ તણી સખ્યા નહી, જેહેની કોણુ ચર રેહે પાસ. ૧૨
- માહારા વચનથી મુકો રાયને, હું માગુ માહારા વીર;
ધનન્ય ને મેહેદેવ આલિયા, વળી નીકુળ આલ્યો ધીર. ૧૩
- સર્વ બાંધવ કેહે ધરમને, તમે કરો ફોકટ ઉપાય;
એ આલ્યો છે હાથમાં, હાં હાં મુકાવીએ નહીં રાય. ૧૪
- સારે ધરમ કેહેરે બાંધવો, એહેનો વધ ધટે નહીં આજ;
એહેને મુકો જીવતો, એમ કેહે ધરમરાજ. ૧૫
- તમ વચને મુકવો મેં સહી, પણ અનર્થનું છે મલ;
જો જાવા દો જીવતો તો, ધણી ઉડાડશે ધૂલ. ૧૬
- એહેવું કહી રાજા મુકીઓ, પણ મારી મદા એક મરમ;
તમે જાઓ છો જીવતા, તે આ બાંધવનો ધરમ. ૧૭
- એહેવે કરણુ આલ્યો ગાજતો, સંગે દુશાશન વિકાલ;
દુર્જોધનને રથે બેસાડ્યો, કરીને આળપપાળ. ૧૮
- હવડાં હું એહેને હણૂ, એ મુજ આગળ કોણુ માત્ર;
તારે કૌરવપતિ કેહે હે કરણુ, એહેને બલ બહુ છે માત્ર. ૧૯
- એણે કર્યો બુકો અસ્થી માહારાનો, અતી ધણો બલવંત;
પેવે વૃદ્ધ બાંધવે મુકાવ્યો, નહીં તો આણુત મારો અંત. ૨૦

વલણુ.

- એ આણુત માહારો અંત, એ સરખો કો જોદો નહીં;
હું મુખ દેખાડું ના હવે, તવ કરણુ ક્રોધો સહી. ૨૧

કડવું ૪૬ મું—રાગ આશાવરી.

- ક્રોધથી થયો આકલો બાકલો, વંદન કીધું રાજાન,
સ્થાન તજવું એનું શીઘ્રેર;
કાંઈ કરણુ કેહે સુણુ, દુર્જોધન રાયરે,
જેમ જાયરે, ક્રોધ તાહારા મન ચક્રીરે. ૧

ઢાલ.

મન તણો જોમ કોધ સમે, તેમ કરે હું માહારાજ,	
માહારા બાણુ કેરા ધાતથી એ, પ્રાણુ કરશે લાજ.	૨
કરમુરામ મુર પ્રતાપે, હું દેહુ એહેનો હામ,	
કન્યા પરણાણુ તુજને, તો કરણુ માહાર નામ	૩
એહેવુ કહીને રથ પ્રેરો, પારથ ઉપર જાણુ,	
વજ્રદત કાઢી મારીયુ, અર્જુન હૃદય બાણુ	૪
નારાય કવચે ભીમને, સેહેદેવ ને પચાસ,	
ચાર ચાર ધર્મ નકુલને, સૌ છનવાની તજ આશ	૫
વળી સાગ મારી વજ્ર મરખી, કરણુ ભીમને શીશ,	
દુશાશને ભીમ ઉપરે, બાણુ મુક્યા દશવીશ	૬
તાહા કૌરવ કેરા બાણુ, આગળ ન મુઝે આકાશ,	
અર્જુને આદીલાજ મુક્યુ, તેણે તીમર કીધુ નાશ	૭
પાય બાણુ કરણુને મારીયા, હૃદય બેધુ નીરધાર,	
મુર્છાગત ઘઘને પડ્યો ધરા, રાધેતણે કુમાર	૮
પછે પવન પુત્ર ગદા બેધને, ઉતપત્તો આકાશ,	
દુશાશનને શીશ મારી, જાણુ પામ્યો નાશ.	૯
ભીમ કેરા મારથી, દલ સર્વ નાહાહું જાએ,	
કરણુને મુર્છા ટલી, વળી માડ્યો જુદા ઉપાએ	૧૦
ત્રણુ ત્રણુ બાણુ કુતી કુમર, બ્યાકુલ કીધા દેહ,	
સારે પારથે પરવતાજ મુક્યુ, કરણુ ઉપર નહિ સ્નેહ	૧૧
ચળી જુધ સેના મર્વની, જાખ્યુ હાવે જાગે પ્રાણુ,	
કરણે નાખ્યુ ઉડાડી, પવનાજ મુકી બાણુ	૧૨
વહી દુરગ્ધેન ને વાયુ સુત તે, કરે માહા સચામ,	
ભીમ કેરા મારથી, તે ગયો મેહેલી હામ	૧૩
સેહેદેવ શૂરો પ્રાક્રમી, તેણે દુશાશનને દેહ,	
રોમ રોમ છકછુદ કીધો, પ્રજારો જાગે તેહ	૧૪
નકુલે વાહન માત્રના, જાજરા કીધા અગ,	
ધર્મરાયના મારથી, સર્વસેન પાખ્યુ જાગ	૧૫

- કરણુ અર્જુન જુદ કરે, ને જોડુ બલીઆ વીર;
કે જુદ થો નવ ઝોશરે, છે ધનુરવિદ્યાના ધીર. ૧૬
- પછે પારથ કેરા માર આગળ, કરણુ નાહાડો મળે;
ચોદોપામથી વિમરજન થયું, તે જુએ શ્રી જહુરાએ. ૧૭
- તવ રાય દેશે દેશના, મુખ વદે એહેવી વાણુ;
ત્રણ ભુવનમાં નથી એહેવા, વીર કે બલવાન. ૧૮
- એ સાથે જુદ ઇચ્છુ, ને મત પામવા હેત,
નીજ દેશ જઈએ આદાં થકા, એમ ક્યોં સર્વે સકેત. ૧૯
- એ બટા હોય નવ, પણ વીર માનના ગયા,
કાપડી વેગે વરી કન્યા, એણે, આપણુ મર્વને વાલા. ૨૦
- શીશુપાલ એહેતુ દેખનાં, કોપે ચડ્યો બલવત,
શીઘ્રે થઇ તહાં આવીયો, સહુ મેના મુગુણવત. ૨૧
- પાંચશે રથે નકુલ ઘેરા, ભીમ અમ્યુતે ગણુ;
લક્ષ રથે ત્રણે વીર ઘેરા, મારે ચોદો દીશાથી બાણુ. ૨૨
- વાલનવિના પાંચે બાંધવ, ભીમે વિચાર્યું મન;
ઉતપતી એક રથ લીધો, કરીને મારથી પતન. ૨૩
- આયુધ નાના ભાતનાં, લેછ ગયો અર્જુન પાસ;
એહેવે બાણુ આવ્યા મેનથી, તેણે અશ્વ કીધા નાશ. ૨૪
- તવ પારથ કેહેરે ત્રકોદર, રથ તણૂ શું છે કામ;
આયુધ આવ્યાં કર વિજે, હાવે દેહું મહુનો દામ. ૨૫
- ધનુષ જાણ્યું હાથમાં, પારથે તેણીવાર;
ગદા ઝહીને ગરજીઓ, પવન તણો કુમાર. ૨૬

વલણુ.

- પવન કુંઝર ગરજીઓ તેણે, સૈન્યા સર્વ વિસ્મે થઈ;
વિપ્ર પ્રેમાનંદ કહે શીશુપાલ આગળ, વાત મંત્રિએ કહી. ૨૭

કંડવું ૪૭ મું-રાગ માર.

- રાગ શીશુપાલનો પરધાન, આવ્યો જહાં છે નીજ રાજન;
તમે સાંભળો સ્વામી વાત, એ બલીયા માહા વિખ્યાત. ૧

અનુવિત બલ કીધુ માહારાજ, આયુધ લીધા વીરના આજ,
 વણુ આયુધ કરે કલ્પાત, હાવે આણે મર્વેનો અત. ૨
 એકી પામથી સર મૌ મારે, પણ ચિત થકા નવ હારે;
 આણુ પડે ગીરીપર મેહ, વજ્રમય છે એટેનો દેહ ૩
 તે વાત સુણી શીશુપાન, કોષે થયો જાણે માહાકાવ,
 એહેનો વધ કગી કન્યા વગ્ની, ફાકટ ફેરી મારે નથી ફરવી. ૪
 એટેવુ સુણી આ'યો પ્રધાન, બહુ માર કરે તેણે રથાન,
 શીશુપાન તણા જે જોધ, તે મારે મન ધરી કોધ ૫
 તે તો વિવિધ આણુ~ મૂકે, પણ એકોવાર ન ચૂકે,
 પછે અર્જુન કોપ્યો સાર, મેનમા થયો હાહાકાર ૬
 આણુ મુખ્યા આણીને રીશ, ધડથી પડીયા બહુના શીશ,
 સેના નાહાગી દશો દશ દોડે, વાયુ પુત્ર શીર ધુડે રમડોયે. ૭
 બીમ ગદા ગ્રહી આ'યો તાહે, જુધ કરે નકુલ રીર જાહે,
 તાહા મારી ગદાનો ધાય, બહુ ધરણે પમાડી કાય. ૮
 એહેવે મેન કરે પોમાર, ધરમને કહે વીર ઉમાર,
 સેહેદેવ નકુલ માહા શૂર, સેન કીધુ મારી ચૂર ૯
 તે જનણે સુણી શીશુપાન, કોરે થયો કૃતાત કાળ,
 રથી કેટલા હુતા નીજ પાસ, તેહેને મોક'યા દધને આશ. ૧૦
 મન મોખ્યા મહત્ત એકનીશ, જાઓ છેદો તેહેના શીશ,
 આવતી રથ ધટા અર્જુન દેખે, પણ મનમા નહોં તે લેખે. ૧૧
 પવનાત્મ મુકી અર્જુન વીર, નાખ્યા ઉરાડી રથ માહા વન,
 ગજ દેખતા કોપ્યો શૂર, ભીમે ગદાએ કીધા ચૂર. ૧૨
 પુત્ર ગ્રહીને નાખે વ્યોમ, ગ્રાણુ રહીત અઘ પડ્યા તે જોમ,
 તે નાહાયા પાડી ચીશ, દેખી ચઢી રાયને રીશ. ૧૩
 હાથીએ કીધો કન્યર ધાણુ, બમ્યા હતા જે અર્જુન બાણુ,
 શીશુપાન આ'યો કટક લેછહેલા, ત્રીકૃષ્ણ આખ્યા તેણીવેલા. ૧૪
 કલ્પુ પધારો જહુરાય, મેં કોધ સહો નવ જનય,
 દુર્ગોધન સરખા વીર, વધી કરણુ છે માહા રણુધીર. ૧૫
 તે સર્વના માન મુકાની, નમાડ્યા હાર મનાવી,
 હણી સેના માહારી જેહ, મારી ચૂરણુ કીધી દેહ. ૧૬

- હુને કીરવનું દુઃખ સાણે, માટે લેખરા એહને આ કાણે;
ધીક કહેશે ક્ષત્રી જન, જે જીત્યા વાડવના તન. ૧૭
- એ વચન માટે દુઃખ થાએ, માટે જુદા કરે જડુરાઓ;
એ ક્ષત્રી તણા હોત તન, તો જુદા ન કરે જીવન. ૧૮
- સારે હસી જહુનંદન એમ બોણે, નથી વીર કો એને તોણે;
સાહે સગા તણી ઇચ્છે મન, તમ સરખા સગા રાજન. ૧૯
- તે સાથે જુદા નવ કરીએ, જેહને દીકે રદીઆસું દરીએ;
એ વટે બેઠું પીતરાઇ, એમ બોણે શ્રી જડુરાઇ. ૨૦
- વૈર પૂવનું આશ્યુ આવે, માટે જુદા કરે સુણુ રાએ;
એહેવું સુણીને વટે રાજન, હુંને ઓણખાવો જીવન. ૨૧
- ત્યારે કૃષ્ણ વટે વચન, મન્દ્ર વેધો તે અર્જુન,
ભીમસેન પામે જલવત, દુર્જોધનનો આણે અત. ૨૨
- પેલા દીસે યુધિષ્ઠિર રાએ, નકુલ એહેદેવ સગ સહાય;
એ ધરમ તે તણે વચન, જીવતો રણો રાય દુર્જોધન. ૨૩
- એહેવાં સુણી કૃષ્ણ વચન, રાય આનંદ પામ્યો મન;
નમી કૃષ્ણને ચરણે લાગ્યો, નીજ દેશે સેના લઇ લાગ્યો. ૨૪
- * * * * *
- ભાગાભાગ થઇ તે કાલ, જુદા ઇચ્છે ન કો ભૂપાલ. ૨૫
- વલણ.

જુદાથી વિરમ્યા સર્વે બેદા, એક પુત્રલ એક પલાય;
ભીમ અર્જુનના મારથી, શરમથી ન કોથી જોવાય. ૨૬

કંઠવું ૪૮ મું-રાગ શામેરી.

- સેન લેખ શિશુપાલ વધ્યો, નીજ દેશ તાંહાથી જાએ,
તે દેખતાં દામ દામથી, જુદા તજી આશ્યા રાએ. ૧
- કેહે દુર્જોધન હાર માંની, વલી કરણ સરખા પાવ;
શીશુપાલ સરખે રણ ત્યજ્યું તો, આપણે કવણ માવ. ૨
- એમ કહી સર્વ સાંચરા, એહેવે જાલવ વાધ્યું શૂર;
ગાજે નીશાંણુ ને દદામાં, શરણાઇ ને રણવૂર. ૩

હણે પાંચે ઠાપડીઓ ને, લીળે કન્યા કેસરી;
 એ જહુકુલમાં વિરાજશે, એહેને વરશે કૃષ્ણ શ્રીહરી. ૪
 સાત્યકી ને કૃતવર્માએ, ધરી મનમાં હામ;
 સઘ મારી મારી નાખસુ, ચાલો જઈએ તેણે હામ. ૫
 શ્રી કૃષ્ણ કેહે જાવો, શી કરો છો તમો વાત;
 બ્રહ્મદેવને વિધિને, કન્યા ગ્રેહવરે એમાં શી પ્યાત? ૬
 રે સાત્યકી મતિ ક્યાં ગઈ, રહી નથી તમને સાન;
 એ પાંચે પાડવ પધાર્યો, એમ કેહે શ્રી ભગવાન. ૭
 મકલ પૃથ્વીતણા ક્ષત્રીને, ન ગણે ગણના મોખર;
 પારથ બળ મહુ લહે, વળી બલીઓ વાયુ કુમાર. ૮
 ભીમ જો કોપે ચઢે તો, જાવકુલને ખાએ;
 અરે સાત્યકી ખાપડા, કાં કરે મિથ્યા ઉપાએ. ૯
 ભીમ અર્જુન જુધ કરે, સેહેદેવ નકુલની જોડ;
 તે જોવા ઇચ્છે ઈંદ્ર બ્રહ્મા, એમ કેહે શ્રી રણુછોડ. ૧૦
 એહેવુ સુણીને સાત્યકી, રામાંચીત થયા તેણીવાર;
 હરખ આંસુ છુટાં ધણા, કેહે મળુ પાંડુ કુમાર. ૧૧
 મારે ગુરૂ પીતા ને પ્રાત એ છે, મેં હસાવ્યા કાં લોક;
 પૂજ્ય પારથ સહી માહરે, મેં મર્મ કહાડ્યાં ફોક. ૧૨
 હું મક્કવા ઇચ્છુ મન વીખે, તમો સુણો શ્રી રણુછોડ;
 ધણે દિને દીક્ષા જીવતા, ઇશ્વરે પુર્યાં કોડ. ૧૩
 એહેતું કહીને રથ ફેરવે, કેહે નમું ચરણે શીશ;
 અવમર નથીરે સાત્યકી, કહી વારે શ્રી જંગદીશ. ૧૪
 સમે વિણુ મલતું નહીં, સમે વિણુ ન ફળ ચાય;
 મમે વિણુ મળીએ તો, અત્રીત હલાહલ થઈ જાય. ૧૫
 પછે વાલી રથ જાવ સહુ, નીજ દેગ ચાલ્યા ધરી દુર્ય;
 કન્યા લેઈ પાંડવ આનીયા, કીધો માત ચરણનો અર્પે. ૧૬
 આગલથી જઈ ઇંદ્ર પુત્રે, માતાને નામ્યું શીશ;
 માતા આજ બીક્ષા જડી, વારે તે કૃપા શ્રી જંગદીશ. ૧૭
 સારે કુતા કેહેરે કુઅર માહારા, મારે સર્વ સરખા તન;
 વેહેચી લેજો સ્થમ ભાગે, માની સુજ વચન. ૧૮
 ૪૫

તપ ધરમ રીઘે બોલીઆ, માત ન પ્રીતો ડાઘ મર્મ,
રાજ કન્યા પામ્યો અર્જુન, એ વેહેતી કરીએ અધર્મ ૧૯
કુતા કેહે માહારો દેહ તજી, બે વચન મિથ્યા હોય,
પામે બાધવ વરો એહેને, ટગર ટગર પાચેય તે બેય ૨૦

વલણુ.

એમ વદે કુતા માતરે, બે વચન માહાર ફર્યું,
ચતુરાને પરણો પામે, નહીંતર દેહ ત્યાગ પવમા કરે. ૨૧

કડવુ ૪૯ સુ-રાગ મહલસર.

કુતા કેહે સુત માખ્યો બે મુજ વાચ્ય મિથ્યા થાએરે,
તો પ્રાણુ તજી એક પવકમા, શુ લેઈ જીવુ જીવ માટેરે ૧
ધર્મરાય કેહે માતાજી, એ કન્યા કેમ વેહેચાયરે,
એક નાર પચ પુરપ વરે તે, મોટો થાય અન્યાયરે ૨
ધર્મ લોપ થાએ મહી, તે કન્યાની શી ચેરરે,
દ્રુપદને ગમશે નહીં, માહોમાહે થારો વેરરે ૩
બાધવ માહે જીવ લાગશે, બલવત પામે બેધરે,
એક નાર માટે પ્રાણુ જાશે, કરગે અન્યોઅન્ય કોધરે ૪
કુતા કેહે મુજ પુત્રના, છે પરમ પવિત્ર પ્રેમરે,
કન્યા મરણુ જીવ નવ કરે, તે રેહેશે કુશળી બેમરે. ૫
એહેવો સતોખ નથી ત્રિલોકમા, મુજ પુત્રના મરખા મનરે,
એ કન્યાને પામે વરો, મુખી થાશે મુજ વચનરે ૬
તારે ધર્મ કેહે પશુ ઘોર તે, પ્રેમી સતોદર વીરરે,
જીવ બેહુનો એકહો, જીવવા દીશે શરીરરે. ૭
તપ કરવા સાચે ગયા, જઈ ઉપાસ્યા માહાદેવરે,
ઉમ તપ બેહુ બ્રાતનો, દેખી પ્રગટ હવા શીવ તતખેવરે ૮
શીશ જટામા જાહાનવી, સુદર બુખણુ સર્પરે,
વામાગે ઉમિયા સતી, એવો દોડો રીપુ કદખરે ૯
ત્રિનેત્ર ને ત્રિશૂલ ત્રખક, પાણુ ધરે ત્રિપુરારીરે,
ત્રખખ વાહન વિજૂત સનીગે, વરદાતા નિરધારીરે. ૧૦

- ગજ ચર્મ ઝોઢણુ ગવે રૂઢ માલા, અસ્તી તણા આબ્રણુરે,
શીંગી કોટે શોભે સદા, એહેવા દીપ અશરણુ શરણુરે. ૧૧
- ડાક ડમર વાળે અભિનંદુ, બૂત પ્રેત ગણુ નાચેરે,
કેલામ પતિ સદાશિવ કને, વિષ્ણુ બ્રહ્મા વર જાયેરે. ૧૨
- તેનિશ કોડ શુ ઈદ્ર છે આગત, શેષ તણો પરીવારે,
મધ્યાન મમે દર્ગન હવુ, કેહે માગ માગ બે વારેરે. ૧૩
- ત્યારે બાધવ બેડુ ચરણુ બાગીઆ, સ્વામી અશરણુના શરણુરે,
પ્રથમ આપીએ એટલુ, પર હાથે ન પામીએ મરણુરે. ૧૪
- અપ તેજ વાયુ ને પૃથ્વી, અને પચમુ તત્ત્વ આકાશરે,
એ થકી અમો નવ મર, એ મર્ત કોહો અનિનાશરે. ૧૫
- ત્રી શબ્દ વચના એમ વદે, મૃત વિનાનો નથી કોયરે,
એ વસ્તુ માગી લીઓ, જે થકી મૃત તમ હોયરે. ૧૬
- બેડુ બાધવ વચના એમ વદે, અમો અન્યો અન્યે પાડીએ શરીરે,
અતિ પ્રેમ છે આપમા, એમ વિચારે બહુ વીરે. ૧૭
- ‘અરતુ’ કહી શિવ સચગ, પછે અસુર થયા બગવતરે,
દેવ દૈત ને માનની, વશ ધ્યા સર્વ ભુનનરે. ૧૮
- સુર સર્વને તે દમે, તે દાનવથી નાશે મારરે,
એડુ સુણીને બ્રહ્મા ગયા, વિષ્ણુ પામે તેણી વાગરે. ૧૯
- જગતપતી જગનાથજી, જગદીશ કરો અમ સાહેરે,
શિવ વર થકી બચીઅ થયા, તેથી સુર સર્વ ગમરાએરે. ૨૦
- એવુ સુણીને દીધી આગના, તમો પધારો નિજ ધામરે,
બ્રહ્મા સદન બ્રહ્મા ગયા, વિષ્ણુને કરી પ્રણામરે. ૨૧
- પછે વિષ્ણુએ વનિતા વપુ ધર્યું, રૂપ તણો અજારરે,
પાએ અણુનટ વિહીઆ, વલી ઝાઝરેના ઝમકારરે. ૨૨
- જાપ હુમણા, અને કુડ્ય, ધર્યા શોભ શણુમારરે,
ચદ્રવદની મૃગનેશ્વી, છે તેજ તણો અજારરે. ૨૩
- તે વર્ણવી હુ નવ શકુ, મનમોહ પામ્યુ મહિપતિરે;
બેડુ બાધવ મૃગયામા હતા, ત્યા આવી દેવ મતીરે. ૨૪
- સુદર વગણી મુન્દરી, સોન વરસની સુદરી માત્રરે,
નેન કટાક્ષે મોહ પમાડે, દીવા કરે મુનીના ગાત્રરે. ૨૫

કોપીલા સમ સ્વર નિકળે, જાણે મધુર ગાનરે;
 યેઠ યથાર કરતી ચાલી, મારવા મોહ બાણુરે. ૨૬
 બોગી જૂપ ને બામનિ દષ્ટે પડી, બ્યાકુલ હવા નીરધારરે;
 ધસ્યાવસ્યા, તપા થયામોહના, એએ ઝાલ્યો જઘને હાથરે. ૨૭
 બેહુ વીર એમ ચીંતવે, હું યદ્યથ એનો નાથરે;
 પસુ કેહે સ્ત્રી મારી ચજો, ઘોર તેને સેહરેરે. ૨૮
 અતિ વક્ષજ એ મારી મારી, બેહુ જોદ એમ કહેરે;
 સારે નારી કેહે સુણોરે, જોદા સમાન દિગા સ્વરૂપરે. ૨૯
 હું દેખી બેહુને મોહી, જીતો તે વરજો જૂપરે;
 પસુ કેહેરે હું વંદે, ઘોર કેહે મુજને દોડરે. ૩૦
 ક્રોધ વશ બાંધવ થયા, જે મરખે મરખી જોડરે;
 પસુ કેહેરે મંદ મળી, મેં વરી એ બાળારે. ૩૧
 માત રથાનેક તારે થઈ, શું લવે છે મૂર્ખ કાકારે;
 ઘોર કહે લધુ જાતની સ્ત્રી, પુત્રી કેહે છે વેદરે. ૩૨
 અલવે જોશે એને તો, મસ્તક ચારો છેદરે;
 પછે વીર વડવા તત્પર હવા, બેહુનાં પડ્યા શરીરરે. ૩૩
 તે માટે સુણો તમો માતજી, કુશલ ન દેખું વીરરે;
 જો કુશળ ધન્યો પુત્રને, તો કરો વચન અપ્રમાણુરે. ૩૪
 કુંતા કેહે ધર્મ જાણજો, હું તજ્ય મારા પ્રાણુરે;
 સાગર સાત ને મેદની તે, આજ રસાતલ જાણરે. ૩૫
 તોહો પુત્ર મહાઈ વચન તે, કેમે ન મિથ્યા થાયરે;
 ધર્મ કેહે તુજ વાયકથી, પાંચો વીર વરમું એ નારરે. ૩૬

* * * * *

હરખ પામી કુતા વદે, વાઝ થયો વિચારરે. ૩૭
 વલણુ.

વાર થયો વિચારરે, એમ કુંતા માતા ઝોચરેરે;
 વચન સુણી મન હરખ્યા, ને માતા વાયક મસ્તક ધરેરે. ૩૮

કડવું ૫૦ મું-રાગ રામગ્રી.

વૈશંપાયન બોલ્યા વાણુજી, સુણુ જનમેજય પરમ મુજાણુજી;
 દ્રુપદ કેહે સુત સાંબળ વાતજી, પૃથ્વીયે પડ્યા મારા હાથજી. ૧

હાલ.

હાથ બેઠું પૃથ્વી પડ્યા બ્યારે, કન્યા લેછ ગયો કાપડી;	
રાજપુત્રી સંન્યાશીન્યાં, કેમ કાલ કાડશે આપડી.	૨
જેની સેવા કરે દાસી, અહર નિશ એક હજાર;	
તે કામલ કાયા કેમ રહેશે, કઠણુ વંન મોઝાર.	૩
જેની કાંતિ કાટી રવી તપે, વિદ્યુત કરે વારણ;	
કાણે મુખારવિંદ દીકું નથી, તે કેમ રહેશે અરણ્ય.	૪
જનમથી તે આજ સુધી, પાગ ન મેહેલ્યો ધરણ;	
તે કાપડી સંગે હીડતાં, શકે પામી દશે મરણ.	૫
જે કુધા તૃપાને સેહેવા, મમર્થ નથી લગાર;	
તે બિક્ષા સાર કેમ જીવે, કામળ રાજકુમાર.	૬
જે કુશલ હોયે કન્યકા તો, વાલો સધળો સાય;	
મઠ બાંધી તેને ધર્માં રાખીશ, એમ કેહે નર નાય.	૭
વળી પુત્ર તું ચતુર છે, પ્રીછજે તેની જાત;	
પુત્રીને મુકી જાએ તો, વાર નીપજે વાત.	૮
જે સંબલ લેખને જાય આંદાંથી, મેહેલી મુજ બાલ;	
તો પુત્ર હું રીધસિદ્ધ આપું, એમ કેહે મહીપાલ.	૯
મારે મન ઇચ્છા હતી, જે આપીશ પારથ હાથ;	
તે કંઈ કાપડી લખીઓ, એમ વદે દ્રૌપદી તાત.	૧૦
ઇચ્છા હોયે જગદીશની, તે થાએ આગળ કાંમ;	
તું રહેજે જાંતો ત્યાં જઈ, બ્યાં ક્યોં હોય વિશ્રામ.	૧૧
પ્રોહીત ને પુત્ર પરવર્યા, પૂછતા તેની બાલ;	
ચક્રી તણે મંદીરે લહી, ઉભા રહ્યા તતકાલ.	૧૨
નિશા સમે કુંતા પ્રત્યે, બીમ કેહે માંડી વાત;	
કુપદ મંડપમાં ગયા, રૂખી સંગ પાંચે આત.	૧૩
અનેક રાજા દલપતિ તેણે, ન કર્યું સાચું પોણ;	
પુત્ર તારા પારથ પાળે, મચ્છ પાડે કોણ.	૧૪
આ શુદ્ધિહિરને પ્રતાપે, ગયો કુશલ કૌરવનાથ;	
તે જીવતો જાતે નહીં, ગદા હુતી મમ હાથ.	૧૫

સેહેદેવ નકુલ તણું પ્રાક્રમ, આજ દીકુ પ્રાદ;	
અમરમાં ઇંદ્ર ગોખીએ, તેમ જલરામ માથે બેડ.	૧૬
શ્રી કૃષ્ણજીને અમો દીદા, તે તમારે પસાએ;	
તે સાંભળીને હરખ પામ્યો, પ્રોહીત ને સુત રાએ.	૧૭
હવે જઈ કહું મુજ પિતાને, જે પોહોતી તમારી આશ,	
એવે આબ્યા કૃષ્ણજી, માત કુતા કેરી પાસ.	૧૮
કુંતાને ચરણે લાગ્યા, જુધિષ્ઠિરને ક્યો પ્રણામ;	
ભીમ અરજીનને બેટીઆ, શ્રી કૃષ્ણજી ને જલરામ.	૧૯
ચરણ લાગ્યા નકુલ મેહેદેવ, કૃષ્ણ જલને જાણ,	
કુશલ પુછે મવંને, ત્યા બેદા મારગપાણ.	૨૦

વલણ.

બેદા મારગપાણ કેહે, તમો કુશલ દેખી પોહોતી રહી,	
પ્રેમાનંદ પ્રણ કેહે, કુતા વચતી વદે એવું સાંભળી.	૨૧

કડવું ૫૨ મું-રાગ રામઝી.

મતી વલવલતાં ત્યાં કહે, નિજ કરમની વાત,	
જદુકુલ માંહે અવતરી, કુતીબોજ સુજ તાત.	કુતા૦
કુરવશની કુલવધૂ, પાંકુ રાયની નાર;	
પચ પુત્ર મારે મહી, જળીયા છે અપાર.	કુંતા૦
આંબલી પીપળી રમાડીઆ, બોલિયા જલમાંય;	
મર્પ રંશ કરાવીયું, વીખ દીધુ તાંહ.	કુંતા૦
લાખનાં મંદિર પ્રજલીઆં, વહી ગયાં વન માંય;	
રાક્ષસને હાથે ચડ્યાં, તુંને લાજ ન થાય.	કુતા૦
વિશ્વંસર નામ કેહેવાડીયું, અમો વિસર્પા નાય;	
આગે એવક અનેકને, તે દીધો હાથ.	કુતા૦
અન માગી સુત લાવે છે, માંબલો મહારાજ,	
એવું જાણીને નાયજી, શે ન આવે લાજ.	કુતા૦
અમાગણી આજ હુ સતી, નથી ખીજ કોય,	
એહેવું કહીને કૃષ્ણ ને કુતાજી ત્યાં રાય.	કુતા૦

તારે કૃષ્ણ દેહે માતા હારે, દુ ખનો યારો ઉપાય,
 કુશલ છે પાય બ્રાતને, તો નવ રિધી રેલાય. કુતા૦
 રાજ મર્વ કૌરવ વશનુ, આ જુધિધિર કરેશ,
 એ સાચે દ્રેષ આણુશે, બીમને પ્રહારે ને મરેશ. કુતા૦
 અર્જુનને બાણે કરી, સર્વની જાશે ઠેસ,
 માત્રી સુત બધીયા બહુ, જુધે જીતશે દેવેશ. કુતા૦
 દ્રુપદ સુતા પારથ વયો, મર્વે જાણી વાત,
 કારવ પતિ ઝાપો થયો, ગયો લજ્જાની માથ. કુતા૦
 કુતા દેહેરે નાથજી, મુજ વચનથી બાપ,
 એ કન્યાને પાચે વરે, તમો કોહોની જોપાય. કુતા૦
 તવ શ્રીહરી વાણી બોલીઆ, પાવો માત વચન,
 મત સત કરી હુ કહું, જુહુ ન હોયે એકો તન. કુતા૦

વલણુ.

એવું કહીને કૃષ્ણ બલી, દ્વારામતી વલીઆ,
 ભવ્યભયાનક વાત માબળી, દ્રુપદ તન બહુ કલકલીઆ.

કડવું પર મું-રાગ સામેરી.

પુત્ર પ્રોહીત આગ્યા, રાય દ્રુપદ કેરે પાસ,
 કન્યાને લેધ જઈ રહા, તે ચક્રીને નિવાસ. ૧
 પુછતા અમો જઈ રહ્યા, ચક્રી તણે તે ચેર,
 શયન કીધું એક શાતરે, તે કહું માડી પેર. ૨
 માત કેરા ચરણ આગલ, મેહેલી બિક્ષા સર્વ,
 લારે વધૂ તેડી પ્રેમસુ, મન માહે નહીં કાષ ગર્વ. ૩
 કહું આજથી એ કામ પુજને, મેં શોખીયુ જાણુ,
 અન મર્વે તમો વેહેયો, મુજ વાયક પ્રમાણુ. ૪
 રે પુત્રી આ અન મુજને આપો, પછે કરો બે ભાગ,
 એક ભાગ આપજો ભીમને, જેની બુધ અચાગ. ૫
 એક ભાગ માહે બ્રાત ચારે, પાયમી વધુ પુજાણુ;
 એમ અન પ્રાશન કર્યું, માતવું વચન પ્રમાણુ. ૬

- પછે શીઘ્રે સુતાં માતશ્ચ ને, ચરણે સુતી નાર;
 એમ સર્વે પોત્રીઆં પછે, બોલ્યો વાયુ કુમાર. ૭
- કહું માત કુંતા સાંભણો, અર્જુને વેધ્યું પોણુ;
 જુધિષ્ઠિરના વચનથી, દુરભોધનના રહ્યા પ્રાણુ. ૮
- માત્રી સુતે રણુ વીખે, આજ જુધ કર્યું અપાર;
 તે સાંભણીને પિતા મુજને, હરખે ન મુઝે અન્ય વિચાર. ૯
- એ પાંડુ કેરા પુત્ર પાંચે, પાંડવ કહીએ જોહ;
 માતા કુંતા સાથે છે, તેમાં નહીં સંદેહ. ૧૦
- શ્રી રામ કૃષ્ણ બેહુ મલીને, કુશલ પુછી વાત;
 માત કુંતાને નમ્યા પછે, મત્યા પાંચે ભ્રાત. ૧૧
- જનુની કેહે જેમ પુત્રને, તેમ વદે કુંતા માત;
 મુન્ય મ્રદી શ્રીકૃષ્ણ રહ્યા, પછે હલવે કહી એક વાત. ૧૨
- કહ્યું દ્રૌપદ સાંભલ આજથી, હાવે સર્વ શીઝ્યાં કાજ;
 ભીમ અર્જુન પ્રતાપે, તમે પાંમશે કુલ રાજ. ૧૩
- ધર્મ રાયના સત્સથી, સુખ પામશે અપાર;
 સેહેદેવ નકુલ અતિ-બલીઆ, છે માત્રીના કુમાર. ૧૪
- હાવે સાહે થઇ કુપદ તણી, વલી પામ્યા મુંદર નાર;
 ભીમ આગલ સર્વ કૈરવ, જેમ હસ્તી આગલ તુષાર. ૧૫
- એવું કહી ગોવિંદ ગયા, અમો આવ્યા તમારે ચરણુ;
 આશા તમારા મન તણી, પુરી શ્રી અશરણુ શરણુ. ૧૬
- એવું મુણીને રાયને, મન હવે હરખ અપાર;
 પ્રાતઃકાલે સર્વ જણારો, એમ કરે રાય વિચાર. ૧૭

વલણુ.

- રાયવિચારે મન ઘણું, સત્ત જણારો પરમ નિધાનરે;
 દ્રૌપદીના ભાગ્યોદયને, માને મોહું વરદાનરે. ૧૮

કહ્યું પડે મું-રાગ દેશાખ.

- પ્રાતઃકાલ થયો જ્યારે, સભાસદ આવ્યા ત્યારે;
 નાના વિધની રચના, સર્વ કરતા હવારે. ૧
- ધૃષ્ટદ્યુમ્નને રાજ કેહે, ચરે પુત્ર જુધ બહુ લહે;
 ત્યાં જાઓ, જ્યાં રહા સમ્યન્ધી આપણારે. ૨

હાલ.

- સમધીને તમે તેડી આવો, વાર જુગતે તંન;
આહાંધકા તમે લેધ જાઓ, વિવિધ ભાત વાહન. ૩
- અમ્મ ગજ રથ ને શિખીકા, સંગે લલ્હને બાલ;
બહાં રહા છે પાંચે બાંધવ, તાંહાં જાઓ તતકાલ. ૪
- પ્રણામ કરી પાંચે કુંતાને, કેહે સાંભલ સાચું માત;
તમ દરશનથી ચચા કૃતારથ, સત્ય સત્ય એ વાત. ૫
- પાંચે જન પ્રણામ કરીને, બેઠા બેઠી વાર;
ચામંત્રણુ અર્થે રાય દુપદે, મત્રિ મોકલીઆ નિરધાર. ૬
- સહકુટુંબ માતા સાચે, વેગે પધારો પાંચે વીર;
આરૂઢ અર્થે વાહન આવ્યાં, સજ યાઓ રણધીર. ૭
- ધર્મ કેહે અમે અરણ્યવાશી, વનમાં અહરનીશ રહીએ;
વાહને આરૂઢ ધવાની ગત, અમે તે શી લહીએ. ૮
- રાજસભામાં અમે શીઠ આવું, શું પડ્યું અમારું કામ;
બોજન અંતે વનમાં જશું, મેહેલી તમારું ગામ. ૯
- ધૃષ્ટદ્યુમ્ન વાણી એમ બોલે, તમ દરશન અર્થે રાએ;
તેડે છે મોહ પ્રીત ધરીને, લેહેવા તમ મહીમાએ. ૧૦
- ધરમ રાજ એણી પેર બોલ્યા, સાંભલો રાજકુમાર;
તમે રાજ અમે વનવાશી, સાંહાને છે વેહેવાર. ૧૧
- રાજ સભામાં કામ નથી, અમે નગર તથા વન જશું;
રાજને મલ્લવાં નહીં આવું, અરણ્યવશી સુખી યાસું. ૧૨
- હાવે જોવાને તેડો તે, મિથ્યા કરવો શ્રમ;
પ્રથમ જોઈ જન ૩૫ સભામાં, કરાવત પ્રાકંગ. ૧૩
- પ્રાકમ બલથી કન્યા લીધી, હાવે જોએ શું યાએ;
અરણ્યનિવાશી અમે સદા, માટે મહેલો શોચજી રાએ. ૧૪
- જલપાન કરી નીજ ઘર પૂછે, ચતુર તેને નવ કહીએ;
ઈશ્વરનું કાધું હોય તે સત, કમીના તેમાં ન લહીએ. ૧૫
- ધૃષ્ટદ્યુમ્ન વલતો એમ બોલે, સાંભલો સત્ય સ્વરૂપ;
જે છે તે અમારા પ્રભુ છે, સકલ પ્રસ્વીના જૂષ. ૧૬

- શણુગાર ધરીને વાહને બેગો, પાંચો જણુમું માત;
કીપા કરો સ્ત્રબામાં આવો, ઈચ્છે છે મમ તાત. ૧૭
- ધરમરાય કેહે અમને દેખી, દુપદ ધરશે લાગ્ન,
અમો કાપડી અરણ્ય નીવાળી, તમો મોટા મહારાજ. ૧૮
- શા માટે સ્વામી અન્યા બોલો, શે દુપદ મન લાગે ?
નામ કુલ તમારાં પ્રાકૃતથી, મદા સર્વદા ગાજે. ૧૯
- સદા કાલ મન રાએ છડતા, તે ચઉ પુરણ કામ,
અતિ આનંદ પ્રગટો મરવને, જહી તમાઝ નામ ૨૦
- ધરમ કેહે અમો નામકશા, બિક્ષાતણુ અમો આહારી,
બગવાં દેખી શુ મુખ પામો, કાહો મુને વિચારી. ૨૧
- તમ તણુ શણુગારે ને વાહનથી, કાગ્નન અમ મિદ્ધ થાય,
તે માટે સરવ લેધને જાઓ, કહો જુગતે દુપદ રાય. ૨૨
- અરે પ્રભુછ મયા કરો, અમો છઉ તમારા દામ,
અરણે નમીને કહે ધૃષ્ટદુમ્ન, પાવન કરો અવાસ. ૨૩
- પછે અનેક ભુખણુ ભાત ભાતના, અગ ધરે સર્વ વીર;
કૃતા દુપદીને ભાત ભાતના, પેહેરણુ કારણુ ચીર. ૨૪
- વિવિધ વાહન વિવિધ ભુખણુ, સજ યઓ સર્વ સાથ;
હસ્તિ ઉપર ધરમ બેઠા, જણે અમરપુર નાય. ૨૫
- રથે જઈ બેઠા ભીમ અરણુન, મેહેદેવ નકુલ સુકાય,
એક રથ બેઠા બેદુ જણુ, પ્રોહીત ધુષ્ટદુમ્ન હરખાય. ૨૬
- શિખીકા બેએ બેઠાં, કૃતા ને દુપદી માર,
વાણન વાજતે સાચરા, ત્યારે વરતો જેજેકાર. ૨૭
- નગર નિવાશી જન સહુ હરગિઆ, ધનરે દુપદરાય;
ભલા સગા થયા તાહારે, બાયગે નહીં વરણુએ. ૨૮
- કો કેહે દેવ કો કેહે ગાંધિવ, નાગપતિ તુષ્ટમાન,
નર માત્ર તે નયણે નીરખે, પણ એહેવા ન દીકા કાણુ. ૨૯

વસણુ.

- નરપતિમા નથી કોઈ એહેવા, અમર તણુપતિ કદીએ;
હરખ વાધ્યો રાયને મોટો, એ દીકે કૃતારથ થઈએ. ૩૦

કડવું ૫૪ મુ-રાગ ધન્યાશ્રી.

- રાજદારે જાહેને કિતરા, રેગે પાયો વીરજી,
દ્રુપદરાએ તેણે મમે, મનમા લેખવા ધીરજી. ૧
- વિચિત્ર ભાતની મલા રચીતે, બેરો દ્રુપદ રાએજી,
આમન બીજી પામે મડાબ્યુ, દહડે દરખ ન માએજી. ૨
- રાએ જીધિદિર આની બેમ, રાજ ન મળ્યો મનજી,
આસા થકી બીમમેન બેમ, પામે બેરો અરજીનજી. ૩
- માદ્રી સુત રથા સેના તત્પર, માત વધૂ તેની પામજી,
દ્રુપદની આ ચરણે લાગી, કુતાએ દીધી આશજી. ૪
- પુત્ર પતિ વુજ કુશલ હજો, વળી સરવ કુટખજી,
નાના જગન કરીને બાધ, મતોખો બહુ લમજી ૫
- બીમમેન તાહા ગદા ઉઠાતે, હેતે જીએ નગ્નારીજી
કૌરવ કુળ નીકલન પ્રીને, ગર્વ સર્વના ઉતારીજી ૬
- પારથ અસ્ત્ર ધરી સભામા, નીરખે હરખે મનજી,
તેમ તેમ રાજ આનન્દ પામે, ધન્ય ધન્ય જમજીવનજી. ૭
- મત્રીને રાજ મળી નિશ્ચય કીધો, સહી પાકુના તનજી,
પુછવાતુ માંહ કામ નથી રે, એમ વહે દ્રુપદ રાગ. નજી ૮
- સેવકે આણી આમન માકુ, કનકતણુ તેણી વારજી,
રાએ જીધિદિર પ્રતે દ્રુપદ, રહે કરીને જીહારજી. ૯
- ઉઠો પ્રભુજી મમે થયો, તેવ મર્દન કરાવો બૂપજી,
ધરમરાએ સુનર્ણ આસને બેગ, જાણે ધ્રિ મ્વરપજી. ૧૦
- સારે પુકે પૃથક પૃથક સરે, મરદન અમે પ્રાબ્યુજી,
આન સધ્યા કડી જીગતે ગીધા, જોઈ દ્રુપદ મન ભાબ્યુજી. ૧૧
- પાએ આસને યાવ સોનણની, મડાવી દ્રુપદ રાએજી,
મદિર માહે ભોજન કરવા, બેમ કુતા માએજી. ૧૨
- નીતિ શાએ ભોજન લખુ તેમ, કરી આબ્યા સભા મોઝારજી,
રાજ કહે હુ ઇચ્છુ પામ્યો, એ મહી પાકુ કુમારજી. ૧૩
- ચતુર શિંગમણી ચરણે લાગ્યો, કીપા કરો કહુ તમનેજી,
કુલ ગોત્ર ને નામ તમારા, પ્રભુ સમગ્રાવો અમનેજી. ૧૪
- તમો વચન સુણીને માહારે, મન માહ નિશ્ચે આગેજી,
કુળ માહારા તણા રાએજી, દુખ ગોક મર્દ જાગેજી ૧૫

રાએ જુધિષ્ઠિરે મેલેદેવજને, આજા આપી તારેજ;
 દ્રુપદ રાએ જે તમને પુછે, ને દ્રોણ પ્રેમે વિસ્તારેજ. ૧૬
 મેલેદેવ કહે રે ભરતવંશમાં, સંતનું પુત્ર પાંડુ રાએજ;
 તેદના પુત્ર રાએ જુધિષ્ઠિર, જે દેવે કલ્યો નવ જાએજ. ૧૭
 તેદ યદો કનીછ તે બીમસેન, આ માલ બલીઓ બળધારીજ;
 દ્રૌપદી મેના નગર તમારે, કાણું એકમાં મારીજ. ૧૮
 નર તણો અવતાર ધર્મજય, એ નારાયણની જોડજ;
 રાય સરવ દેખતાં મચ્છ પાડ્યો, ને પુર્યાં તમારા કોડજ. ૧૯
 નકુલ તણાં પ્રાક્રમ અતિ પ્રોદાં, મરવ કો જાણે છે મનજ;
 માત કુતા મંદિરમાં છે, આ દેદ માટીને નનજ. ૨૦
 ચંદ્રવંશી ને વાગ હસ્તિનાપુર, ધર્મની આગા ગાજેજ;
 એવું સુણીને રાગ દ્રુપદ, લાગ્યો ધરમને પાજેજ. ૨૧
 ધન્ય ધન્ય જનમ યયો મારો, ઇચ્છા વર હું પામ્યોજ;
 આજ યજી તે જનમ સુધી, દુઃખ જોક મુજ વામ્યોજ. ૨૨
 શુભ મંદિર ઉતારા આપ્યા, આનંદે રાગનજ;
 મેવા કરવા અર્થે મુક્યા, પત્ર પોતાના પરધાનજ. ૨૩
 રાય પુછે લાખા મંદિરથી, કેમ છુટ્યારે સ્વામજ;
 નારાયણની કૃપા યજી, અમો ઉગરીઆ તે દામજ. ૨૪
 એવું સુણી મન હરખ ધરીને, ઉતારે મર્વે જાવજ;
 દિવસ ખીજે સભા રમી, મહીમા નહીં વર્ણાયજ. ૨૫

વલણ.

મહીમા નહીં વર્ણાય મુજથી, કોડે પાંડુ મુતતણો;
 રાય દ્રુપદ દરજો મને, આનંદ વામ્યો અતિધણો. ૨૬

કંઠવું ૫૫ સું-રાગ રામઝી.

સભા સરવ આબ્યા લોકજ, આનંદ વામ્યો મન નહીં શોકજ;
 તે મધ્યે જાણે જોડા ધરમ રાજનજ, પ્રોહીતે પુજ કરી દધ્યાડુ માનજ. ૧

હાલ.

માન દધને કરી પુજ, પાંડુ તનની જાણ;
 પ્રણામ કરીને રાય દ્રુપદ, ઉગર્યો મુખ વાળ. ૨

સ્થામીજી આજ દિવસ શુભ, શુભ નક્ષત્ર ને શુભ વાર, જો મન આવે તમારે તો, પાણી ગ્રહણ કરાવુ સાર.	૩
ધરમ કહે દુષ્ટને પ્રથમે, આપ્તવુ એ કાળ, પછી વરસે બ્રાત સધળા, સુણોજી માહારાજ.	૪
ગાય કહે તો અતિ બહુ, જો તમો વરો એ બાલ, તો નો હુ આનંદ પામુ, એમ કહે મહીપાત્ર	૫
ધરમ કહે અકેક પુરે, સધળા વરસુ બ્રાત, દિગ્મૂલ યજ્ઞ આભો બન્યો, જવ સુણી એવી વાત.	૬
અરે સ્થામી અધરમ કા વદો, તમને ન ધરો એહ, ધરમ મુખથી એ નિશરે, એ મોટો છે સદેહ.	૭
નાર બહુ એક પુરપને, એવુ સુણ્યુ છે કાન, એક સ્ત્રી બહુ પુરુષ વચ્ચે એ નવુ કૌતક રાગન	૮
એ અધરમ કેમ કરશે પ્રભુ, તમો ધરમ કેરુ ધામ, એ કહેના જોગ તમો નથી, એ નિય જનનું કામ	૯
ત્યારે જુધિષ્ઠિર વાણી વદે, સાબલો રાજા વાત, અમો પાયે મળીને બધ કીધો, સાનિહ કુતા માત	૧૦
જેહેને જે જડે તે પેહેને, ધરે માત આગળ વીર, પછે પાયો જણુ વેરેચીને, લીજે મરખે સરખુ ધીર	૧૧
અરજીન એકલો એમ વરે, મત રાખવુ આજ, જેહેનું વચન મિથ્યા થયુ, તેહેનું જીવવુ ધિક્ક મહારાજ	૧૨
રાય કેહ નથી સાબલુ, બહુ પુરપને એ નાર, આગે સદા આપ્યુ આવે એમ વદે ધરમ કુમાર	૧૩
ત્યારે દુષ્ટ કેહેરે રાચેજી, મુને લિપજે દોષ શોખ, એહેનું તો યાશે નહીં, પણ હામ્ય મરમે લોખ.	૧૪
પ્રતિવ્રતા ને બે પુરુષ, કેહેતા જીવ તતક્ષણુ જવાએ, તો પાય પુરુષ મુજ પુત્રીને, એ દીશે છે અન્યાએ	૧૫
ત્યારે ધરમ કેહે ગૌતમ વરો, જગીવા કન્યા માર ને વાત લહી હશે તમો, તેહેને પુરપનો નહીં પાર	૧૬
જો અન્યાએ જણો છો તો, હમે સહી કરવુ કાળ, માતા કેક વચન પાવવુ એ ધરમ મોટો આજ	૧૭

દશ મદન શુર મધે, માત તાત પેહેલાં ગણાએ;
તેહેનું વચન મિથ્યા કેમ કહું, એમ કેહે જુધિષ્ઠિર રાએ. ૧૮

વલણ.

એમ કેહે જુધિષ્ઠિર રાએરે, હું વચન મિથ્યા નહીં કહું;
ત્રેમાનંદ પ્રભુ માતા વાએક, સદા કાલ મસ્તક ધરું. ૧૯

કડવું પદ મું-રાગ સામેરી.

રાય દુષદ ધણું દુઃખ ધરે, માહારે કોણુ જપનું કરમરે;
પાંડવ જાણી આનદીઓ, પણ મેં નવ જાણ્યો મરમ.
હાવા કેમ થાગેરે.

આજ શોક સમુદ્ર માંહે પડ્યો, માહારી કોણુ કરશે વાહારરે,
માહારી સતી શીરોમણુ કુવરી, કેમ પામે પંચ બરતાર. હાવા
રાએ મુખે તો બોલે નહીં, પણ રૂઢયા ફાટી જાએરે;
તેજે સમે વ્યાસ આવીયા, અતી આનંદ છે મન માંહે.
વાત સિદ્ધ થાગેરે.

ચરણે નમ્મે પ્રેમે કરી, આશન આપ્યું તેણી વારરે;
રૂખીને ચરણે સહુ નમ્યા, પણ કો ન કરે ઓચાર. વાત
પછે રાય દુષદ બોલીઓ, રૂખીને કરી પ્રણામરે;
અમ પુત્રીનું કારજ કરો, મયા કરી મમ સ્વામ. વાત
એક પતિન મત સાંભળ્યું, જે સતી શીરોમણુ હોયરે;
બહુ પતિને કેમ વરે, માહારી લાડલી ગોહે. વાત
સારે વ્યાસ કેહે ધરમરાએ, શી ગત માંડી આજરે;
ધરમ ધોરીધર કાહાવો છો, એ વાતનો કરો તમો તાજ. વાત
પછે ધરમ કેહે પ્રભુજી, એ આધે ચાલ્યો આવે ધરમરે;
મેં માત વચનને પાલવું, તે લલો છે મરમ. વાત
ગૌતમ રૂખીના વંશમાં, કન્યા એક જટીલા સારરે;
તેહેને બહુ રૂખી વર્યા હુના, પ્રભુ જાણો છો નિરધાર. વાત
પીતા તણી આસા ચક્રી, રામે હણ્યા માત ને બ્રાતરે;
તો કુંતાનાં વાએક ચક્રી, અમો સહીં કરવી એ વાત. વાત
સારે વ્યાસ કેહે કુતા પ્રને, કાં કરાવો હાહાકારરે;
કુંતા કેહે જુહુ વફે તે, પડે કુંબીપાક મોઝાર. વાત

વ્યાસ કેહે જુઠા થઈ જો, આગવ થાએ કામરે
તો કહુ કુતા માખવ તુને, પ્રશન થાએ ધનશામ, વાત૦
કુતા કેહે માહારો દેહ તજી, પશુ વાએક ન મિથ્યા થાએરે,
ગાન દેહે વ્યાસે જોયુ પડી, તેડયો દુષ્ટ રાએ
મુનિ મર્મ વાત જણાવેરે

એ આતણુ કૌતુક છે મહી, નવુ નથી સુણુ જુપતિરે,
તે માટે પાએ વરે તેમા, મારી માનો મમતિ મુનિ૦
પછી વ્યાસ કેહેરે એ મર્મે, નિમિષા અરણ્ય મોખરે,
એકા કપી સર્વ તપ કરે, તાહા અધરમ નહીં લગાર. મુનિ૦
શ્રુત ન પામે માનની, તેણે અમર વિસ્મે થાએરે,
સૂરજ દેન ને ચંદ્રમા વધી, ઇંદ્ર સ્વર્ગનો રાએ મુનિ૦
સરવ મળી તાહા આવીઆ, શ્રી ખજા કરે પાસરે,
અરણુ લાગી કહે તાતજી, અમને તમારી આત મુનિ૦
માનવી કે મરણુ નથી, અમર થયા સર્વ કોપરે,
અમર ને માનવી વચ્ચે, પ્રભુ અતર તમથી હોય મુનિ૦
ખજા જે હરમે માડયુ, એક અદર કેરુ કામરે,
તે જમ તણે અતે સહી એ, ફેડશે મહુનો ધમ મુનિ૦
પછે અરણુ વાગી ઇંદ્ર આવીયા, જાહા અદર કરે ધરમ રાએરે,
ગર્વ મહીત માર્ગ જતા, કૌતક દીકુ મગા માહે મુનિ૦
હેમ કમવ વેહેણુ મન્યુ, તેહેની ગોભા તણો નહીં પારરે,
આજ લગી મે દીકુ નથી, જોહેને પાખડી એક હગર મુનિ૦
માહારી વાગી મધ્યે છે નહીં, હું કોષ્ટ સ્વર્ગનો સ્વામરે,
તે માટે આહાવો જાળને, જોઈ એહેનો ધમ મુનિ૦
ઉપકંઠે મગા તણે આર્યો, જેમ જળદીન છે મીનરે,
આગળ જતા દ્રષ્ટે પડી, કે નાર ગગાજળે લીન. મુનિ૦
તે જગે રહી રોદન પ્રે, પડે આસુ કેરી ધારરે,
ગગાજળને સગમે થાએ, હેમ કમવ માર મુનિ૦
ઇંદ્ર ચાની પાસે ગંધો, તેહેને પુછવા લાગ્યો એમરે,
શુ દુષ્ટ છે તુને માનની, હું રોદન કરે છે કેમ મુનિ૦

વલણુ.

રોદન કરે છે કામનિ તું, કેહે કારણ મન સ્થિર થઇ;
બટ પ્રેમાનંદ કેહે એહેનું સાંભળી, તે નાર તવ રોતી રહી.

કડવું ૫૭ મું-રાગ ગોડી.

નારી વલતી ઓચરેરે, તાહારે પુછવાનું હોય કાગ;
તો અમારે સંગે પરવરેરે, જાહા હુ જાઉંરે આગ. ૧

ઢાલ.

સગ આંખા માહારે, જો પુછવાનો હોય અર્થ,
નારની સાથે અમર રાગ, પરવચ્ચો સમર્થ. ૨

ગીરીરાજને શીખર ગઈ, તાહા પ્રોદ હેમ આવાશ,
ગોખા શી કહું તેહેની, જ્યા સુરજ કોટી પ્રકાશ. ૩

રતનમય એક આશને, દિવ્ય પુરુષ એકો સાર;
શી શોખા વરણુનું તેહેની, કેહેતા ન આવે પાર. ૪

તેહેને અમરપતિએ નીરખીઓ, મનમું વિચારે વીર;
ત્રિલોક વસ છે માહારે, હું ધનુરવિધાનો ધીર. ૫

એ મુજને ઓલખતો નથી, શો ગર્વ ધરે છે મન;
ફાકટ માટે ગર્વ ધરવો, એમ વિમાસે રાજન. ૬

એહેવી ઇંદ્રની વૃત્તિસાંભલી, પછે હાસ્ય કીધું લગાર;
જડ રૂપ થઈ ગયાં અંગ સધળાં, હેલાં માત્ર મોઝાર. ૭

તે હામથી હાસે નહીં, તવ વાણી બોલી નાર;
અરે ઇંદ્ર તું સાંભળજે, કહું મમ રોદન સાર. ૮

અહીં ગર્વ માયા મોહ મચ્છર, કોષ ને અહકાર;
એટલાં વાંતા આ થાનકે, આવે નિરધાર. ૯

ઇંદ્ર કેહે મેં અણુ લહે, જે ગર્વે ધર્યો હોય મન;
તે ક્ષમા કરજે દીન જાણી, તમો પતીત પાવન. ૧૦

પછે નારે પાણી થઈ, ઉઘાડીઓ તતખેવ;
અમરપતિ વિનવે ધણું, તમો દેવ કેરા દેવ. ૧૧

નાર કહે આ બીલ દાર, ઉઘાડો તતકાલ;
તે વચન મુણીને ઉઘાડીયું, જઈ અમરનામહીપાલ. ૧૨

- પેશ મવ તીત્ર થઇ, આગળ છે માહાદેવ,
થરથર કુન્ને અગ મળા, હિ નિહાને તત્ખેન ૧૩
નીનમેધને નિરખિયા ને ઈંદ્ર ખીખ ચાર,
મનમાટે ક્રોધે અતિ, તક વિનરે વારવાર ૧૪
પેશ પેશ તુ ખીન મરે, છુટતુ નથી જાણુ
હિ વળતો એમ કહે, ન લલ્લા પુત્રપ પુરાણુ ૧૫
તારે ઉગ્રધનવા એમ કહે, યો પાયે જાણુ અવતાર,
માનખીયોનિમા અવતરે, અને ડરો લોખ મધાર ૧૬
દામના અમો દામ છુ, અનુગ્રહે આપો દેવ,
માનખીયોનિમા અવતર અમર વીરજથી અવસ્થમેવ ૧૭

વલણુ.

અનુમ્બમેન આપો પ્રભુછ, વગી વગી લાગુ ચરણુ
ભગ પ્રેમાનદ્રહે છદ્ધ વિનવે, મુને આપને શુભ શરણુ ૧૮

કડવું ૫૮ સુ-રાગ નમમી.

વળતા બોલ્યા તિવ વચનછ, અમગ્યકી તમો યારો ઉત્પન્નછ,
ધગમ માત્ર છદ્ધ અશ્વની કુમારછ તંના વીર્ય ધરો અવતારછ ૧

હાલ.

- અવતાર ધરજો અમરનીર, ને માનવી થાજે માત,
સગ માથે કૃષ્ણનો, જે જગત સરવનો તાત ૨
સારે છદ્ધ કહેરે સ્વામિછ, પ્રામની કારણુ સાપ,
તોહે તે પામ્યા નહીં, માનજો વિશ્વ વ્યાપ ૩
સારે ઇશ મ્હે એ પ્રામની તે પાનો જ્ઞની નાગ
ખીનયકી પ્રાદી જાઓ વેગે, ધગે મટી અવતાર ૪
પછી નારને મગે તેડીને ઉગ્રધનવા જાએ,
જહાનવી શુ બેશ બિરાજે, સા ગયા ગિવરાયે ૫
સિવે ગત મ્હી મર્મ વિષ્ણુને, અવિધ નિપતુ પ્રામ
સુણી રજ દે સુગી નાખ્યા, એક સ્વત એ પ્ર સ્થામ ૬
સ્થામ તે લહો કૃષ્ણછ, બનદેવ તે લહો સ્વેત
પાય પાંડવ છદ્ધ છે, તે વ્યાએ કલો સડેત ૭
૪૭

નાર તે તો લક્ષ્મીરૂપે, જે તમારે ઘેર બાલ; ૮
 વહનીમાંથી ઉપની, તે કારણથી મહીપાલ.
 શાપ વિના માનસી જોને, એ ધરે અવતાર; ૯
 વહનીમાંમાંથી પ્રગટ થઇ, તે કીપા શ્રી ત્રિપુરાર.
 વ્યાસ પેર પેર પ્રીછવે, પણ રાચને ન આવે મન; ૧૦
 કીપા કીધી વ્યાસજીએ, જીએ દીન્ય લોચન.
 મુગટ સીર આગ્રણુ પેહેયાં, રૂપનો નહીં પાર; ૧૧
 દૃષ્ટ થાબી શકે નહીં, એહેવો તેજનો જાતકાર.
 તેહ તણી ધરણી દુપદી, તે દીકી દુપદ રાએ; ૧૨
 કૃષ્ણજી બલદેવ દીક્ષા, વણી દીક્ષા શિવરાએ.
 પછે ચરણે લાગ્યો વ્યાસને, રાએ દુપદ તેણી વાર; ૧૩
 પુરાતન એ સર્વથા છે, નથી વાક પાંદુ કુમાર.
 રવામી કીપાથી સર્વ પ્રીછયું, દેવ કૃલ એ જાણ; ૧૪
 વ્યાસજી વલતા દુપદ સાથે, વહે મધુરી વાણ.
 એ કન્યાની ઉત્પલ તુંને, વળી કહું સુણ રાએ; ૧૫
 પૂર્વે પુત્રી તપોધનની, જે હતી સુંદર કાથે.
 પતિ દો ન આવે દૃષ્ટે, પછે આરાધ્યા શિવ જૂપ; ૧૬
 પ્રસન્ન કીધા મહાદેવને, જેનું મહા સુંદર રૂપ.
 શિવરાજ કહેકાંઇ માગ તું, જે કાંઇ ઇચ્છા આવે મન; ૧૭
 પતિ આપો, પતિ આપો, પંચવાર કહું વચન.
 અસ્તુ કહી રાદાશિવ કેહે, તાહારે હશે પંચ ભરથાર; ૧૮
 સારે કન્યા કેહે હું એક માણું, પંચ ન હોય ત્રિપુરાર.
 મહાદેવજી કેહે એક નામે, પાંચ ધરશે રૂપ; ૧૯
 અતિ જોધા પ્રાક્રમી, તે હોશે જૂતલ જૂપ.
 એ પુત્રી તાહારી કન્યકા, પાંચ એ ભરથાર; ૨૦
 માટે રાએ દુપદ વેહેવા કર, મો કરીશ મન વિચાર.
 પછે દુપદે સામગ્રી કરી, ને વિનવ્યા ધરમ રાએ; ૨૧
 પછે ધીમ્ય રૂપીની આગન્યાંથી, સામગ્રી સર્વ આએ.
 પ્રથમે જીધિધિર પરણીઆ, સધળી કીધી રીત; ૨૨
 જેજેકાર વરતી રહ્યો, દુપદ પામ્યો પ્રીત.

અકેક દિનને આંતરે, પાંચે પરણ્યા વીર;
સભા માંહેં એક દિન સધલા, દુપદે તેડ્યા ધીર. ૨૩
પેહેરામણી રાજાએ આપી, પાંડુ પુત્રને સાર;
પ્રથક જણને દાન મોત્રણનાં, આપીઆ દાસ અપાર. ૨૪
દશ દશ હરિત શત શત દારી, મેહેઝ સેહેઝ તોખાર;
ગામ દશ દશ આપીઆં, વહી ધનના બંડાર. ૨૫
રત્ન વસ્ત્ર બહુ કુર શાયને, કુતાણને જાણુ;
રાએ દુપદે આપીઆં, તેહેનું શુ કરું વિખાણુ. ૨૬

વહાણુ.

શું કરું વિખાણુરે, નાના દાન આપ્યાં ધણાં;
દાસદાસી ગરથ બંડાર દીધા, ધર આપ્યાં રહેવા તણાં. ૨૭

કંડવું પદ્મ મું-રાગ રામઘી.

પહેરામણી આપી દુપદરાએણ, તેહ તણો પાર ન થાએણ;
બહુ ભુખણુ ને રવ અનેકણ, મુકતા હાર આપ્યા અનેકણ. ૧

ઠાલો.

વિવેકે જુગતે આપીઆ, બહુ રથ ને તોખાર;
પછે કુતાણને પાએ લાગી, દુપદ કરી નાર. ૨
દુપદી વેગે આવીને, કુંતાને કર્યો પ્રણામ;
આશીશ દીધી દુપદીને, કુતાએ તેણે કામ. ૩
શયીને જેમ રોહોણી, આદીત રાંદેલ જાણુ;
વહનીને જેમ સ્નાદા છે, લક્ષ્મિને સારંગપાણુ. ૪
વશિષ્ઠને જેમ અરૂંધતી, કુબેરને નિધિ નાર;
નલરાયને જેમ દમયંતી, જેહેના રૂપ તણો નહીં પાર. ૫
હરીશ્ચંદ્ર તારાયોયની, સીતાના શ્રીરધુનાય;
ઈદ્રાણી જેમ ઈંદ્રસુ, પાર્વતી સદાશિવ સાય. ૬
સાવિત્રી ને જ્ઞાણ, ગણપતીમું સુધયુધ 'જેમ;
જાલધરને વ્રંદા સતી, પાંડવને દ્રૌપદી તેમ. ૭
પતિ સાથે રહે પનોતિ, મદા કાળ પ્રગંત;
ધર્મ ને દયા દાન ઉપર, રાખજે તાહારું ચંત. ૮

- બલવત છે પતિ તાહારા, સંમૃધિ તણે નર્દા પાર;
 પ્રતીતતા ધર્મ પાસે મ્મ, અટુ દાનના વેદનાર. ૯
- બુધિહિરને સાથ તું, રાજનો પામજે અભિષેક;
 પુત્રનું મુખ પાંચે પતિને, પમાડજે ધરી વિવેક. ૧૦
- જમ જગદી કરીને, થાજે જોત પ્રકાશ;
 મ્મ મુખળી રહેજે બાધ, એદ માહારી આજ. ૧૧
- કૃષ્ણ પરાયણ મદા રહેજે, મુજ તણી આશીશ;
 એહેતું કહીને કૃતાજીએ, પાણુ મુકયો શીશ. ૧૨
- વૈશંપાયન ઓચરા, મુણ જનમેજય બૂપાલ;
 પાંડવ પરખ્યા આભળીને, આવીયા શ્રી ગે.પાલ. ૧૩
- અટુ દામ દામી રત્ન ધણા, કહેતા ન આવે પાર;
 મતરથ લાવ્યા દેખના, પધાર્યા પ્રેમે શ્રી મોરાર. ૧૪
- વીશ હસ્તિ મેહેસ અથ, અયુત મહીલા જાણ;
 લક્ષ ધેતુ દુજણી આપી, તે મારગપાણ. ૧૫
- વસ્ત્ર વિધનાં આબુપણ, લાવ્યા ગે.પ શ્રી કૃષ્ણદેવ;
 રાએ દુષદને નગરે આવીયા, પાંડવ શબ્દા અવસ્થમેવ. ૧૬
- કુંતાજીને મધ્યા પ્રેમે, પ્રભુ દેવ દયાલ;
 આપીયાં કોટીક દાન, તારે હરખ્યા મહાબૂપાલ. ૧૭
- ચરણ લાગી રાએ કેહે, સ્વામી પોહોતા મુજના કોડ;
 બલા હોએ તેહેનું બહું થાએ, એમ કહે શ્રી રણુછોડ. ૧૮
- વલણ.

એમ કેહે શ્રી રણુછોડરે, મુળી હરખ દુષદરાએ ધરેરે;
 કોડ પુચ્છા શ્રી કૃષ્ણજીએ, પાંડવ નિવાસ તે પુરમા કરેરે. ૧૯

કડવું ૬૦ મું-રાગ સામેરી.

પચાલ દેમે પાંડવ પ્રગટા, તે ચાલી મધજે ક્ષાતજ;
 દૂત ગયા પર જોમ્ય, તેણે માંડી કહી વાત. પાંડવ પ્રકટ છે.
 દુષદ પુત્રીને વર્ષા પ્રેમે, સાંભલ્યું મર્વ રાએજ;
 મન્હપાત ક્યો સહુ દેખતાં, તે પારથ કેહેવાએ. પાંડવ૦
 ૪૪ ૪૨ લેખ વીર હણ્યા તે, સહી પવનકુમારજ.

૧ જ્ઞાનમના માંહે જોય ધૌમ્ય પામે, માટી તંન તે માર. પાંડવ૦

વૃદ્ધ તે રાએ જીવિહિર, પાંચે જોવખા અમેઃ વીરજી;
 આશચરજ મનમાં થયા સહુ, અવસરે બેઠા રજીધીર. પાંડવ
 વારણાવતમાં પ્રજાવ્યા કપટે, પાંચે પાંડુ કુમારજી,
 તો વધી પ્રગટા કાંઠા થકા, શુ ફરી ધર્મો અવતાર. પાંડવ
 ધીક ધીક રાએ ધૃતરાષ્ટ્રને, ધીક પડે સરવ પ્રધાનજી,
 ધીક કૃત પાપી પુરોચનનુ, એમ કેહે સરવ રાગ્નન. પાંડવ
 શ્રી કૃષ્ણજીની કીપાથી, ઉગરા પાચે બેઠજી;
 ધીક ધીક કૌરવ માત્રને, એહસું કરો ક્રોધ. પાંડવ
 રાએ દુરજ્ઞેધને માંબળી, પાંડવ કુશલની વાતજી;
 દીગ્મદ થયો એમ પોદર સુધી, પછે બોલીયો વિક્ષાત. પાંડવ
 અરે દૈવ તે ડાટજ વાળ્યો, માફિતવું થયુ ન વાજજી;
 કુલ સપારજી નામજી બોલ્યું, એમ થયું કઈ ન સાજ. પાંડવ
 કોટિ પ્રપચ બેઠ કરીને, આણ્યો દુતો અતજી,
 તે જીવતા તો આવીઆ, જો રાખ્યા શ્રી ભગવત. પાંડવ
 કાંઈ પુરોચને કુડ રમ્યુ, મુજ સાથે સારોદારજી,
 તે માટે ગલા એ જીવતા, બલવત તે કરતાર. પાંડવ
 મેન મર્વે વિચારે, વાટે જતા તેણી વારજી,
 દૈવતુ કડ ખડ નિચ્યે, ત્રયા મર્વે મસાર. પાંડવ
 ભગ્ન કીધા અમીએ તેહેને, થયા દીન અપારીજી;
 નામ નોહતુ મહી વિખે, તે વર્ચા રાજ કુમારી. પાંડવ
 ચિતભગથયો એહેવું વિચારે, ચા'વાહગ્નિનાપુર જાએજી;
 સારે દુશાસન એમ બોલીઓ, સાબલ દુરજ્ઞેધન રાએ. પાંડવ
 એ ક્ષત્રી રૂપે મબામા, ન વખ્યા ગાના વીરજી;
 કન્યા પામ્યા કુપદની તે, પશ્યએ ધ્રુવ શરીર. પાંડવ
 નહીતર મારીને લેત કન્યા, જે બેસ હતા બૂપાવજી,
 પણ દયા આણી વિપ્ર જાણી, ન આણ્યો કોણે કાવ. પાંડવ
 પ્રાકમ કરવું કોકટ બાધવ, બાએગ અદકુ જાણેજી,
 ધીક બલ ધીક મેનને, દુશાસને માર્યો ટાણો. પાંડવ
 વધી દુરજ્ઞેધન કેહે પુરોચનથી, સર્વ વડું કાજજી;
 એ નામ જે હોત માગો તો, પ્રાણ કરાવન લાજ. પાંડવ

બાયગવાન બલીયા સદા છે, કદી એક પદ ન અડે અંગણ;
 હાથે વસી શબલા થયા જે, પામ્યા દુષદનેા મંગ. પાંડવ૦
 ભાઇઓ બીમ પારથ પ્રાક્રમ, અધીક દીઠું આજણ;
 કદાચ કોપે તો અમરને, દેહ કરાવે ત્યાજ. પાંડવ૦
 બહુ વિચારે વાટે જતાં, મન માહે ઝુરે રાએણ;
 વિદુર આગત આવીને, મેવક વધામણી ખાએ. પાંડવ૦
 રાજપુત્રે દુષદને ઘેર, મચ્છ વેધો પળમાંણ;
 કીર્તિ માથે પરખ્યા કન્યા, હર્યા પ્રાણુ બહુ બળમાં. પાંડવ૦
 હરખ ધરતો માચરો, ધૃતરાષ્ટ્ર પામે કાકોણ;
 પ્રકૃલીન વદન રટન છે મુદર, ઉલટ અંગે ન આંકો. પાંડવ૦
 વલણુ.

ઉલટ અંગ ન માએરે, એહેવી વિદુર વાણી ઝોચરે;
 પાંડવ પ્રકટયા એ વાયક, અધ ને શ્રવણે પ્રે.

કંડવું ૬૧ મું—રાગ સામેરી.

વિદુર કેહે સુણ નીજ જાત, સત વાયક સારોદાર;
 આજ વધામણીયા કહી ગયા, નેણે હરખ મંગલચાર. ૧
 સકલ ભૂપતિ દેખતાં, પ્રાક્રમ કર્યુરે મૂત અલભેલા;
 ધન કીરવ વશને, મચ્છ વેધી પરખ્યા રંગીલા. ૨
 એહેવું સુણતાં રાએ ધૃતરાષ્ટ્ર, હરખ પામ્યો મન;
 હાથે દુષદની દશા ચઢી, જમાત્ર થયો મુજ તન. ૫
 મકલ નરખતી દેખતાં, કેમ કર્યું માયુ પોણુ;
 દુરભેધન ધન તુજવીના, એ કરે પ્રાક્રમ કોણુ. ૪
 આશ્રણુ નાના વિધ તણુ, વધુ કેરે કાજ,
 વિદુરવચ્ચ પટકલ લેછ, તમે માંમાં જાઓ આજ. ૫
 નગર સધલું શણુગારો, વાટ ચહટાં જાણુ;
 બહુનાર મોવણુ કલદ લેછને, સાંભી જાઓ નીરવાણુ. ૬
 પ્રધાન સર્વ સાંપ્રદ થયા, સજી ભુખણુ માર;
 નાના મંગલ અરથે ચાલી, વિધ કેરી નાર. ૭
 વાજીત્ર વાજે શોભતાં, ને ઢોલ ડકા થાએ;
 શીઝ સામા પરવરો, એમ વાણી બો'યા રાએ. ૮

- એહેવે દુરન્નેધન આવીઓ, નગર મદને હાર;
શણુગાચું સર્વ નગર દેખી, ચિત્ત ભરમ થયો તેણીવાર. ૯
- એટલે તાંહાં બહુ નાર આવી, વિપ્ર કેરી જોહ;
વધામણું તેહેને હાથ દીહુ, રાગ વિચારે તેહ. ૧૦
- એહેવે સમે શ્રવણે ઘોષ પડે, વાણંતનો નહીં પાર;
કટકમું સરવ મંત્રી આગ્યા, તે દીકા રાજકુમાર. ૧૧
- નગરજન સહ વધાવે, જે જે શબ્દ મંગલ થાએ.
નીજ મંદીર આવી ઉતગે, જઈ બેઠો જાહાં છે રાએ. ૧૨
- હરખમું વાણી કહી, જે પધારે મુજ તંન
આજ પ્રાકમ તમારું, શ્રવણે સુણી થયો પ્રસન. ૧૩
- ધૃતરાષ્ટ્ર પુછે પુત્રને, પચાસ નગરની પેર;
દોણુ રાગ દેખતાં, તાંહાં કવણુ દીકા મેર. ૧૪
- સરવ રાગ દેખતાં, તે કેમ કર્યો મચ્છપાત;
ગુરુ દ્રોણની વિદ્યા રહી, તે કેહે વિસ્તારી વાત. ૧૫
- તું વચ્ચો દુષ્ટ પુત્રીને, તે સાંભલીને તંન;
બહુ દાંન આપ્યા વિપ્રને, સુણુરે તું દુરન્નેધન. ૧૬
- દુરન્નેધન એહેતું સાંભલીને, રહ્યા બજે અપાર;
શુ કહું એ પીતા છે, નહીંતર ભારત આ હાર. ૧૭
- ધૃતરાષ્ટ્ર કહે કાં ન બોલે, શી દુબણુ ઉપજી પુજ;
મામત્રી બહુ સાંપ્રદ કરવા, અવકાશ નોહોતો મુજ. ૧૮
- નગર સધહું સણુગાર, મોકલી વિપ્રની નાર;
તુજ વધુ અર્થ વિદુર હમ્તે, મોકલીયા શણુમાર. ૧૯
- દુરન્નેધન મન પ્રજલો, પણ કાંઈ ન ચાહે પ્રાણ;
એહેવે રાકુની બોલીઓ, ધૃતરાષ્ટ્ર પ્રત્યે વાણ. ૨૦
- પાંદુ તન અરજીન વચ્ચો, દુષ્ટ કેરી જાત;
એ સાંભલીને અર્થ કેહે, હું ધણો થયો રલીયાત. ૨૧

વલણુ.

- ધણુ થયો રલીયાતરે, તવ વિદુર વાણી ઝોચરે;
કહે સકલ સભાસું ધૃતરાષ્ટ્રને, તે રાએ શ્રવણે ધરે. ૨૨

ઢાલ.

જેહ કપટ નામ તે નવ યાએ, પાંડુ પુત્રનું રાએ;	
તે માટે એ ફેકટ કરવો, જે તમે કહે છે ઉપાએ.	૨
અરે રાએછ મત તમારી, વિકલ થઇ છે આજ;	
ધણે દામે તમે કપટ કરૂં, પણ એ રાખ્યા મહારાજ.	૩
પ્રપંચ કરતાં એકો વાતનો, સ્વામી ન આવે સંચ;	
દુષ્ટ લોભી છે નહીં તો, કેમ યાએ પ્રપંચ.	૪
ધણું કહે ધણું નવ યાએ, એક આવે છે મન,	
કપટ ધાટે, ન કાર્ય સાર્ય, સુણુ રાય દુરભેધન.	૫
આપણુ આગલ એ પાંચ જણુ, કોહોછ કવણુ માત્ર;	
સદાય નોહોતી એહેને ત્યારે, રે ભાંગ્યાંતાં ગાત્ર.	૬
હવે સખલા થયા છે, દુષ્ટ કેરી સાહે;	
કોટિ વિચાર કરો પણ, પાંડવ હાવે નહીં છતાએ.	૭
પ્રથમે સખલા કુંતી સુત, હાવે થઇ દુષ્ટની જોડ;	
દુષ્ટ દેવા આપણુ નહીં સમરથ, કાઢવો અનેરો તોડ.	૮
દુષ્ટીસું તમે કલેશ કરાવો, એ નવ આવે મન;	
આનંદે તેણે પાંચે વરીઆ, કુંતા કેરા તન.	૯
જેણે કાપડી જાણી વરીઆ, તેણે જાણ્યા માહારાજ;	
તે રનેહમાં કેમ ઓછપ આણે, એ કેહેતું ફેકટ કાજ.	૧૦
ખંચાલપતિ મહારાજ મોટા, સદા સત્ય વચન;	
ધરમ ધોરીધર નિરમલ જીહિ, દુષ્ટ કેરો તન.	૧૧
તે માટે સદુ મન વિચારો, મહારે ન આવે ચિત્ત;	
પરાદ કરીને કુટી મારીએ, એ વાત ખરી વિપરિત.	૧૨
જેટલે શ્રીગોપાલ ન આવે, સામગ્રી ન પામે;	
તેટલે આપણુ હણીએ પાંડવને, દુષ્ટ સધલાં વિરામે.	૧૩
પાંડવ દુષ્ટ કૃષ્ણજી મલશે, ત્યારે ન શીજે કાજ;	
જેટલે સર્વ એક ચિત્ત ન યાએ, તેટલે લીજે રાજ,	૧૪
અધિક સૈન્ય દુષ્ટના કરતાં, જલવંતા બહુ ભેધ;	
સંધી સામગ્રીએ છિયે પુરા, લડો કરીને કોધ.	૧૫
આજ કાલ આપણે જાળને, કીજે બે પ્રાકંભ;	
સંગ્રામે ફાણુ માત્રમાં, હણસું રાજ ધરમ.	૧૬

અરજીન બીમ માદ્રી સુત હણુતા, વાર ન લાગે વગાર
પ્રાક્રમ કીધે રામચદ્રજી, ફરીને પામ્યા નાર. ૧૯
પ્રાક્રમ પામે ઈંદ્ર ન પામે, પ્રાક્રમ ક્ષત્રી ધર્મ,
પ્રાક્રમે મર્વે પાડવ હણીએ, એહેવો સુજે મર્મ ૧૮
અથવા વશ જીવતા આરે તો જે કરજી ને ચારે,
પ્રાભા (૧) વદે શુ પેર પેરના, ફરી વનમા અટવામે ૧૮

વસણુ.

ફરી રન માહે જામે ત્યારે નિષ્કટકી પ્રથ્વી થામે
બટ પ્રેમાનન્દ દેહે દુરજોધનની, બવ તણી બાવેટ જામે ૨૦

કંકણું કંઠ મુ-રાગ રામગ્રી.

વલતી બોલ્યો દુરજોધનજી, અત્રત સરખા કરણુ વચનજી,
તુજનીણુ એહેવી કાણુ વદે વાણુજી, ધનધન જોદ્ધા કરણુ સુમણુજી. ૧

કાલ.

કરણુ પામે મરણુથી મોટુ, કાણુ ઇચ્છે મગ્રામ
મત્રી સરવને ગમે છે, કીજીએ શીઝે કામ ૨
ધૃતરાષ્ટ્ર વાણી વદે ત્યારે, કરણુ માહા બલનત,
એહેની મુઘે ચાલગો તો, મત્રુ પામશે અત ૩
બિંબમ આઢે મગ્રા મર્વને, પુછો સુને આજ્ઞ,
મરવને મને ગમે તો જઈ, શીઝે કરજો કાજ ૪
અધ દેહે સુને ગમે તો, કીજીએ એ વાત,
એહેનુ માભળીને મબા માહે, બોનીઆ બિંબમ તાત ૫
અરે રાજા પાડવ આથે, મ મરે જીવની વાત,
એરેને તો ગમતી નથી, અન્યાએ ઝગી ક્ષાત ૬
માહારે તમો ને પાડવ વચ્ચે, અતર નથી લંગાર,
ધૃતરાષ્ટ્રતા જેમ તમો તેમ, તે પાડુતણા એ કુમાર ૭
ગાધારી કુતા વચ્ચે માહારે બેદ નટી મત્ર,
પાચ પાડવ મત ધૈરવ, મમાન કે રાજન્ન ૮
તમ તણી રક્ષા મરે તેમ, તેરેને રાખના માહારાજ ૯
તમ તણુ ચિત પ્રેરે તે અધમ મરે કાજ ૯

ઠાણ.

- પક્ષ પાંડવનો કરે રે, રેહે તમારે પાસ;
આવે સમે અલગા રેહે તો, એહેની શી ધરવી આપ. ૩
- પ્રધાનને પુછીએ તો, જો એક ચિત હોય;
આ સભા માંડાં નીરખતાં, એહેવો ન દીશે-કોય. ૪
- મેળ્યુ કેશં વાયક તે, મુદુને અપાર સાથે રાજે;
ગાંગેય વચન સાંભલીને, રદયા દ્રાટી જાએ. ૫
- વિપ્ર વાણી સાંભલીને, ક્ષમા કીધી આજ,
અન્ય કો બોલ્યો હોયે, નો દેહ કરાવું નાજ. ૬
- મરવ પુજનીક બિખ છે, પણ દપટ તુજ સમાન,
રેહે અદર્નિશ દ્રોરવ માંહે. પણ ભણે પાંડવ સાથ. ૭
- એહેવાને પુછીને રાજ, જો કરશે રાજકાજ;
અદ્ય દિવમે જાણજે, તાહાડ બદ યાગે રાજ. ૮
- પૂર્વે એક રાજ હતો, નામે તેહેનું સુકેશ;
બાણાવલી માંહે શીરોમણ, પશ્ચિમે જોહેનો દેશ. ૯
- દલ અપરમીત સમૃદ્ધિ ધણી, કેહેતાં ન આવે પાર;
તેજે રાજ જોયું પુછતાં, પરધાનનો વિચાર. ૧૦
- તેમ યાશે તાહાડ. મારે મેહેલ મંત્રી પ્રેમ;
મન આવે તે કરે, જો ધણે કુસલીખેમ. ૧૧
- રાજે પુછે કરણને, મુદુને કોહો માડી વાત;
કેમ જોયું રાજ તેજે, કોણ કહીએ તાત. ૧૨
- રાધે વાણી આચરે, તે વ્રધબાહુનો તન;
સુકેશ નામજ તેહેનું, થયો વૃધ મમે કિતપન. ૧૩
- આપુત્ર રાજન હતો તે, ઝુરતો દિન ને રાત;
દાંન પુન્ય ધણાં કર્યાં, પણ સંય ન આવી વાત. ૧૪
- પછે મંન વિચારી રાગેજી, તેજે કરી વિપ્રની ગેવ;
મોમવ્રત તેજે કર્યું, પ્રશંન થયા માહાદેવ. ૧૫
- ને વ્રત કરતાં રાપને, એક પુત્ર પ્રગટો જાણ;
સુંદરરૂપે સુંદર વાણે, જાણે કામર્તુ પરમાણ. ૧૬
- તવ રાય પુછે કરણને, તેજે કેમ કર્યો સોમવાર;
મુને ધરચક્રી માંડી કહો, ને વ્રતનો વિસ્તાર. ૧૭

કેમ વ્રત તેણે આચર્યુ, ને કેમ કરી વિપ્ર સેવ,
શી વિધે વ્રત ને ક્રીયા કરી, કેમ પ્રશન થયા માહાદેવ. ૧૮
તારે કરણ કેહે આવણુ મામે, સુફલ પક્ષે સોમવાર,
પ્રથમ તે દીન વ્રત માડીઉ, મન ધરી શ્રી ત્રિપુરાર. ૧૯
એક વિપ્ર સપત્નિસહ, પુને ધરાવી શણુગાર,
તે સરવ 'તેહેને સમરપે, જાણી ઉમા ને ત્રિપુરાર, ૨૦
શ્રી ગભુજનુ ધ્યાન ધરે, મન સાથે રાખી પ્રેમ,
અપવાશ કરે ને રચણી બજે, જુગતે રાખી નેમ ૨૧
સપત ધાનતુ દાન કરે, ઉપર દક્ષણા સાર,
સ્ત્રી પુરુષ બેહુ આચરે, સોમવ્રત નીરધાર. ૨૨
જે વિપ્રની પુજા કરે, તેહેનુ દાદીદ્ર બાજે જાણુ,
કરતા વિપ્રને તોડાવે, એહેવા રાએ ચતુરસુબાણુ. ૨૩

વલણુ.

રાએ ચતુરસુબાણુરે, વિપ્રની મેવા કરે,
મોમ વ્રતના કરણુવાપક, રામ મન સાથેધરે. ૨૪

કહતુ ૬૬ સું-રાગ રામગ્રી.

કરણુ ંહે સુણુ રાજા વાતજી, વિપ્ર સુત સુદર હૂંતા બે જાતજી,
સાબલ બાધવ આપણી પેરજી, દાસીદ્ર બાજે જો જાએ ગાએ ઘેરજી. ૧

ઠાલ.

રાએ ઘેર બેહુ આવીઆ, લધુ જાત થઓ સ્ત્રી ૩૫,
જેદ્ર બાધવ મુરખ છે, તેણે પ્રારથો જાએ જૂપ ૨
વેદ પાડે બણે ચારે, દેખી અયોગિક દેહ,
આ રૂપી બલે પધારીઆ, મનથી પ્રકટો નેહ ૩
સ્વયંત્રિ સાથે કો, વિપ્ર ન આવે ઘેર,
અચરજ થઈને વિચારે, શી દસે એ પેર. ૪
માહારે બાએગ જોતા મવા છે, તો કદ તેહેની મેવ,
બહુ આણુપણુ ધરાવીઆ, જાણી ઉમિયા માહાદેવ ૫
પુરુષ તે ત્રી મદાસિવ ને, દેની રૂપે નાર,
પ્રેમ જુગતે કરી પુજા, રાજાએ નીરધાર. ૬

બહુ દાન દક્ષણા આપીને, વલાબ્યાં સોનચે ભરી;	
નીજ મંદીર આવ્યાહરખમું, એક પુરખ ને એક મુંદરી.	૭
નારી બાવ રાખીને આપણો, વદે બાંધવ સાથ;	
પાસે જઈ એસે સુંદરી, કહે સુણો માહારા નાથ.	૮
જેટ કહેરે વદે દેવી, અણવિચારી વાત;	
નારી રૂપ પરહરો, ને વેદ બણો સાંક્રાત.	૯
તર્વ નારી ઇછે ભોગને, કહે સ્વામી બજો સંસાર;	
કામીની આકલી થઈ વીહવલી, રીતુ દાન દો બરધાર.	૧૦
અવેવ સધલા સીના, દેખી પામ્યો શોક;	
એ કામ તો નીપતું કૌતકી, પણ હાસ્ય કરશે લોક.	૧૧
બાંધવ માહારો સ્ત્રી ચયો, તે કહું કોહને આજ,	
રાણુગાર ભુપણ સરવ મેઘ ગયો, ગંહા બેઠા મહારાજ.	૧૨
માહારે આંહાંનો ખપ નથી, નમો સો પાછું રાએ;	
એહેવું કાજે રાએછ, બાંધવ સ્ત્રી ટલી જાએ.	૧૩
ઉદર અરથે બાંધવે, મોહીની રૂપે થયા વ્યાકુલ;	
તે નારીનો નર થાય રહે રાએ, તજે એ સ્ત્રી પટકુળ.	૧૪
આજ પુરખ તેહેને ન કરો, તો તજું માહારા પ્રાણ;	
એ હલા આપુ તુજને, તવ રાએ બોલ્યો વાણ.	૧૫
અરે પ્રભુછ સાંભલો, માહારો વાંક નથી લગાર;	
મેં પુજન કીધી પ્રેમથી, ઉમિયા શ્રી ત્રિપુરાર.	૧૬
માટે શિવ મોટો દેવ છે, તમો છેતરો કેમ બાએ;	
સ્ત્રી ટલીને પુરખ તો થાએ, બે કીપા કરે સંભુ રાએ.	૧૭
તેણે વિત્રે જઈને ધ્યાન ધર, વિધ્યાચક્ષ ગીરી માંહે;	
કંટલે દાહડે કીપા કરી, શિવરાજ આવ્યા તાંહે.	૧૮
ત્રણભાઈ અરધાંગ ઉમિયા, ચતુરભુજ છે સાર;	
ગંહાંનવી એહાં શીશમાં, ચક્ર કલા છે નીરધાર.	૧૯
બ્યારે શ્રી સંભુનું રૂપ દીઠું, વીત્રે જણીવાર;	
ચરણ લાગ્યો પ્રેમસું, સ્વામી કરો માહારી સાર.	૨૦
બાંધવને સ્ત્રી ટાલવા, તમ પાખે ન સમરથ કોએ;	
જે માગો તે આજ આપું, પણ સ્ત્રી પુરખ ન હોએ.	૨૧

અમો બેઠું તમારા ગણુ કરો, શિવ મમીપ રહેમુ ગ્વામ;	
તથાસ્તુ કહી પધાર્યા, શિવ પોતાનું જે ધામ.	૨૨
પછે બેઠું શરીર મુકી ગયા, રહ્યા તે સભુ સરણુ,	
રાએછ તે ગણુ થયા, એમ વદે વાણી કરણ.	૨૩
અરે રાધે કેહેની મુજને, કેમ ક્યૌં વ્રત મોમવાર,	
કરણુ કેદે અપવાસ કરીને, જગતું નીરધાર,	૨૪
એક ચિત્તે ધ્યાન ધનું, હૃદયમું ગળી પ્રેમ,	
જલપાન કરવા રાયછ, મુકીએ જો નેમ.	૨૫
રાગન કેદે અતિ દોહેયું, એ જોણે તેણે નવ થાએ,	
અન પાંત પાખે રેહેયું, છવ પરવસ જતએ.	૨૬
નહીં આસે દેહ તો, એક પેગ છે મહારાજ,	
સાત મુદિ તાહુલ લદને, અરધ કીજો સાર.	૨૭
એ અરધમાંથી અરધ અપી, તેનું કરવું બોજન,	
નેટલે દેહ રાખનાં, યાથે ઇશ પ્રગન.	૨૮

વલણુ.

પ્રશંન થાએ ઇશ રે, એમ કરણુ વદે વચન,	
છવ ગિવનો બેઠ ટળના, પ્રકટયો પુત્ર પાવનરે.	૨૯

કંકનું કુલ મું-રાગ

પુત્ર પ્રસવ થએ, દરખા ગએછ,	
દાન બહુ આપી, વિપ્રને લાગ્યો પાએછ.	૧

હાલ.

પાએ લાગી એમ કેદે, વિપ્રમું અતિ ધરે વદાવ,	
માહારે પુત્ર આગ્યો અતિ મુદર, ત્રાયા શ્રી ત્રિપુરાગ.	૨
તે પુત્ર થયો વરસ આદનો, પછે પરણાગ્યો ગુભ નાગ,	
મત્રીને કર મોખીને, રાએ ગયા સરણુ જુમદાધાર.	૩
રાજઆસન પુત્ર બેઠો, અતિ માધુ જાણુ,	
મત્રીને ગમે ને કહે, પિતા વચન પ્રમાણુ.	૪
અરવ કામ કરતા મત્રી થયો, સ્વામિ ધન મજ નોખાર,	
આગના માગી મત્રીની, વન કીડા કરે કુમાર.	૫

- તોહે સંતોષ નવ ચડે, પ્રધાન વિચારે મન;
કહે અગયા કારણ પધારે, તમે નીલ પ્રાપ્તે રાજન. ૬
- મત્રી વાયક મન ધરીને, જાએ અગયા તન;
રાજ લોક યશ દે મત્રીને, તવ રાજ પુત્ર હુરે મન. ૭
- રાજકુઆરને ન ઓળખે, મરવ મંત્રીને હાથ.
એકાંત ગેશી વિચારીયું, રાજસુતે નીજ મન ચાથ. ૮
- કાસ ગેસું આમને, અગયા જાવું કોક,
જાઇ બેઠો સભા માંહે, તવ મત્રી પામ્યો કોક. ૯
- જાએ અગયા વન વીખે, એ કરમ ચાલુ જાએ,
મુજ વાયક પ્રમાણે કરે, મુને માંખીયા તમપિતાએ. ૧૦
- રાજપુત્ર વાણી એમ વદે, માબળ મત્રી મુગ્ધણ.
જાહા નીતિ મારગ ચક્રી ચુકુ, ત્યારે વારજે નીરવાણ. ૧૧
- તમે બેઠા મભા માંહે, કરે તમારું કામ,
પ્રજા રૂડી જુગતે પાળુ, જેમ પીતાનું રહે નામ. ૧૨
- ત્યારે કોપ મત્રીને ચડ્યો, અર્થ લોક યયા રણિયાત;
પરં પિત્રાઇને જાજ મજ્યો, મન માટે ધડતો ધાટ. ૧૩
- પરાઈ કરાવ્યું તે કને, તેને રાજ આપ્યું હાથ,
આજ સભા તાહારી માહે, આવી મજ્યો તેવો સાથ. ૧૪
- કહું છઉં છીત કારણ વાએક, એતજે રાજન;
પાંડવને આ રાજ આપજે, મંત્ર મુજ વચન. ૧૫
- તુજ પુત્રને એ કાદરો, કરીને રાજબ્રહ્મ,
પાદુ સુતમું પ્રેમ મદુને, તે દેખીએ હિયે દૃષ્ટ. ૧૬
- બિખ્મ કહે ન કલેશ નિવરને, એ કંઠે સૌનું હામ;
કીતક જેવી વાણી વદે, તેનો નવ કરવો વિશ્વાસ. ૧૭
- સારથી કરે પુત્ર એ, કેહે જોડી જુગતે વાત;
હીધા ચિત એહેનું કરે, ધીક ધીક તાહારી આત. ૧૮
- ગુર કોણ કેહે બિખ્મજી, મરવ વદે મિથ્યા વાણુ,
પાંડવ માયે મેદ કંઠે, તેથી દર યને મો હાણુ. ૧૯
- તે અમારા અમે તોહેના, તાહાજે માંહાંની રીસ,
પાદુ તન એ રાજ કરજે, જેહેની સાહે ત્રીજગદીસ. ૨૦

તે ધરમ ૩૫ જુધિષ્ઠિર, બીમ ને અરજુન,
નકુલ મેહેત્રેન જુદા પ્રે, તાજા મેણુ રાતે તન ૨૧
વલણુ.

કોણુ રાધે તનરે, મુ કલીએ આહા વળી વળી,
બધાનક બિખ્મ વાણી સુણી, કરણુ રહો મન પગજળી ૨૨
કડવું ૬૮ મુ-રાગ ગોડી.

કોણુ ગુરુ વાયક એમ બોલે, સુણો મબા જન મનરે
પાડવસુ ને મે મન માહે, રાખમે વળી ગવરે ૧

શક આદે સ્વર્ગવાસી, ને કો મહાન શૂરરે,
પારથ બાણે ખીને, ક્ષણુ માહે મે તેહેને ચૂરરે ૨

તે પારથને કરણુ છતવા, ઈન્દ્ર પ્રે છે આજરે,
હાવે સહી જાણુ ને, દુરભોધન પામીઓ રાજ ૩

જેરા આનીને હમે કુલ ધૈર્યનુ યગે શામરે
રાધેય સુત છે હીન પ્રાક્રમી, જે મુકાવ મામરે ૪

તાહરે પાડવને પુર વેર, પણુ અમારે બેઠુ મમાનરે
માહાઠ વચન માનીને સ્નેહ કરે રાગનરે ૫

વગતા વિદુર એણીપેઝ મોરે, સાબળ માહારા વીરરે,
પાકુસુત વન ફરતા જાણી, નયણે આવ નીરરે ૬

એ પુત્ર તાહારા બાધવ કેરા, તેહ તણુ છે નામરે,
આપણુ કુલને ધો નહીં, ને વન મધે વિશ્રામરે ૭

અત પાકુ પામીઓ ત્યારે મોખ્યા તાહારે હાથરે,
તેહ કુઅર વન વન રઝમે, રેટે કુતા માતા માથરે ૮

એ પાયે બાધન નીર છે લડે લજ્જા તારી જાશેરે
કદાચીત ને ગેપને તો કૌરવ નિકદન થાશેરે ૯

કોણુ તણુ વાયક અતી રૂડા, તે તાહારે મન ન આવેરે
બિખ્મ વાયક તુને ગમે નહીં, ને કરણુ વિરોધ ઉપજાવેરે ૧૦

આદ અદાપ એ રક્ષણુ તાહાઠ, કરે છે બિખ્મ તાતરે,
તે તુંને ભુકુ કેમ ચીતવે, પ્રણુ કેહે છે ખોળી વાતરે ૧૧

લોભ માત્ર હદે નહીં, જુકુ ન વદે વચનરે,
અધીત વાયક તું રખે માને, મેકુ મગ્યા એહેને મનરે ૧૨

- મન સાથે વિચારી જોજો, એ માથે કેમ ચાલેરે;
ભીમસેન ગદા ઝેરે તો, કૌરવનું નામ ટાલેરે. ૧૩
- અર્જુન મરખો અર્જુન છે, નથી સૂજો સપ્તમે અન્યરે;
ધ્રુવે તો અમરાવતી લેશે, હણી અમરરાજનરે. ૧૪
- ભીમ બાહુએ અયુત હસ્તિનું, બલ સદા તમો બળોરે;
તોએ કરણને કહેરે રાજા, ધરે ક્લેશ કાં આણોરે. ૧૫
- નકુલ સેહેદેવ બલવંત પ્રાક્રમી, ધરમ સદા સતવંતરે;
કૃષ્ણ સરખા સાહેના કરના, જે સ્વેસ્વરૂપ ભગવંતરે. ૧૬
- દ્રુપદ રાએ બલીયો અપરમીત, સેના તણો નહી સંદેહરે;
ધૃષ્ટદ્યુમ્ન સરખો જેહેને શાલક, તે હણશે કૌરવ સર્વેયરે. ૧૭
- માન્વિક્ષી સરખા શર પ્રાક્રમી, બલીઆ સદા શુણ્ણવંતરે;
તમો વિચારો મન વીએ, જેહેને રાખ્યા શ્રી ભગવંતરે. ૧૮
- એ અસત માનો કે સાચુ, કૌરવવંશે વૈર ન હોયેરે;
લાવે મન વિચારી કરવું ઘટે તે, કરો તમો સરવે ક્રોએરે. ૧૯
- પાંડવ અર્થે સકલ જનને, પુછો માહારા બ્રાતરે;
મૌ કહેશે તેડો તેડો જુગતે, થઈ મન રળિયાતરે. ૨૦
- કરણ શકુની દુશાશન, ને દુરલ્લેધન રાજનું અભિમાનરે;
અસતવાદીનું અસત યાગે, પ્રજલે વિના માનરે. ૨૧
- જનમપત્રી માંહાં આવું છે, કરે કુળ ધ્વંસ દુરલ્લેધનરે;
ઉપાએ તો તેવો માંઓ છે તમો, જે છેડો કુંતી તંનરે. ૨૨
- ધૃતરાષ્ટ્ર વાણી એમ વદે, વિદુર વીર મુગ્ધણરે;
ભિષ્મ દ્રોણ ને તે કથું તે, માહારે લેએ પ્રમાણરે. ૨૩
- મેહુ મમાન પાંડવ ને કૌરવ, માહારે વર્યા છે મંનરે;
તેડી લાવો પાંડવને, એસાડો રાજ્યાસનરે. ૨૪
- કુંતા વધ ને પાંચે પાંડવને, તેડી લાવો અવસ્થમેવરે;
વિદુર બ્રાત તું જારે વેગે, પ્રમાણ કર તતખેવરે. ૨૫
- એહેવું મુણીને મરવ મબાસદ, આનંદ પામ્યા મંનરે;
વિદુર કેહે માહારું ચિતવુંચાએ, મુને મળશે દેવકીનંદનરે. ૨૬

વલ્લણ.

- મુને મળશે દેવકીનંદનરે, પાંડવ કુંતાજી સહીરે;
એવું મુણીને ચારે જનની, મમ્તકે જ્વાલા ગઈરે. ૨૭

કેડવું ફલ મું-રાગ સામેરી.

- ધૃતરાષ્ટ્ર વાણી સુણી, વિદુર તત્પર યાગે;
સામગ્રી સાંપ્રદ કરી, પંચાલપુર બણી જાગે. ૧
- સારે વાટે જાતો વિચારે, વિદુરજી મન સાંચ; -
આજ જનમ સફલ થશે, જે મળશે જાદવનાથ. ૨
- પાંડુના તંન સતી. સાચે, મળશે મુજને આજ;
કુંતાનું દરશન થશે, તે કીપા શ્રી મહારાજ. ૩
- એમ વિચારતાં નગર પોહોંતા, મળ્યા દુષદ રાજન;
અં-યો અં-ય ભેટીને પછે, આપ્યાં બહુવિધ માન. ૪
- વળતા મળ્યા શ્રીકૃષ્ણને, પછે પાંડવ પાંચે વીર;
ચરણ લાગ્યો કૃષ્ણને, વિદુર ચક્ષે છુટયાં નીર. ૫
- ‘હા’યો કુંતાજીને લળી લળી, ચરણ લાગ્યા પાંડવ સર્વ;
વિદુરજી કુશલ પુછે, તજીને મનનો ગર્વ. ૬
- આજણુ સમર્પિયાં પાંડવને, નાના વિધનાં સાર;
૩૫ સુંદર પંચાલીને આપ્યાં, નાના વિધ શણગાર. ૭
- રાજકુંવર ધૃષ્ટદ્યુમ્ન તેહેને, ભુપણનો નહોં પાર;
ચરણે લાગ્યો વિદુરજી, કુંતાને બહુ બહુ વાર. ૮
- કૃષ્ણને પ્રણામ કરી, ઉચ્ચો દુષદ સાચ;
તમ સાથે સગપણ થયું, સુણી ભિરમ થયા રણિયાત. ૯
- ગાંગેવ કહે ધન ધન છો, દુષદરાએ સુગણ;
ઠોણુ મિત્ર તમારો તેણે, કહી ધન ધન વાણુ. ૧૦
- તેણે કહ્યું સરવ દેખતાં, કહ્યું એ છે મોટો રાએ;
જેહેને જેહેવું ઘટે, તેહેને તેહેવું યાએ. ૧૧
- રાએ ધૃતરાષ્ટ્ર આનંદ પામ્યા, સુણી એહેવી ક્ષાત્ર;
ધન ધન વંશ દુષદના, જેણે પાંડવ કર્યા જમાત્ર. ૧૨
- ધણા દિવસ થયા પાંડવને, મેં નથી દીક્ષ જાણુ;
મળવાને મુજ મન તલપે, મેળવે પુરવ પુરાણુ. ૧૩
- મળવાને કુતા દુષદી, સહુ નગર કરી નાર;
રાણી માત્ર તલપે મળવાને, જેમ મીન જળ આધાર. ૧૪
- આગના આપો રાયજી તો, આવે માહારી સાચ;
નગર માંહે પધારે તો, અમો થાઉં રણિયાત. ૧૫

દ્રુપદ વળતો ઝોમ કેદે, હું જી કહું આજ પેર;
 પાંડુ તનને કેમ કહું, જે જાગ્યો તમારે ઘેર. ૧૬
 આંદાં એદા સાંભળે છે, શ્રીકૃષ્ણ ને બલીરામ;
 એદ આપે આગના, નેદ કરીએ નિશ્ચ કામ. ૧૭
 સારે કૃષ્ણ કેદે રાએછ, તમો ટાળ્યું આને દુઃખ;
 અહીં એ રહીને શું કરે, સ્વધર સમુ નહોં સુખ. ૧૮
 વળતો દ્રુપદ વાણી ઝોચરે, જે ગમે સાદંગપાણ;
 તે સહુને મન ગમ્યું, ઝોમ જોડ્યો કરી પ્રણામ. ૧૯
 પાંચાલ પતિ કહે દામોદર, તાહારા સેવક સર્વ સાર;
 મનમાં આવે તે કરો, પ્રભુ છો વિશ્વાધાર. ૨૦
 પછે કૃષ્ણની આજ્ઞા થકી, આજ્ઞા આપી રાએ,
 વિદુર આનંદા અતિ ઘણું ને, ઉલટ અગ ન માએ. ૨૧

વલણ.

ઉલટ અગ ન માએ રે, સાથ મરવ માંપ્રદ થયો;
 નગર બહાર વળાવી કન્યા, ને રાએ પછે મંદીર ગયો. ૨૨

કંઠવું ૭૦ મું—રાગ રામઘી.

દ્રુપદીને લેઈ પાંડવ જાએછ, કુતા વિદુર ને બલ જહુરાએછ;
 ધૃતરાષ્ટ્રને મન અતિએ પ્રેમછ, મને સંભારે કુશલી ખેમછ. ૧

હાલ.

કુશલ સાંભળી, રહે હળીમળી, હરખ પામ્યો રાએ;
 ડોશ ગયોરે વિદુરછ, ઝોમ કેદે જાદવ ત્યાંએ. ૨
 દાસ્ય વિનોદ, મન ધરે મોદ, ચાલ્યાં મરવ કે જાએ;
 જીધિહિર કેદે રહું થાએ, તે પ્રતાપ વૈકુંઠરાએ. ૩
 વિદુરે એક પત્ર લખીને, મોકલ્યું મેવક સાથ;
 નીકટ સરવે આવિઆં, સંગે છે શ્રી જહુનાથ. ૪
 એહેવું સુણીને ધૃતરાષ્ટ્રને મન, અતી આનંદ વ્યાપ્યો;
 હયગજ રથ સાંપ્રદ કીધા, તવ કૌરવ સાથ કાંપ્યો. ૫
 અસ્વાયામા ફોણુ શુર, વિકર્ણુ કૃપ મુનિ સાર;
 સકલ જન સામા આવીઆ, મન ધરી હરખ અપાર. ૬
 તે મળ્યા સરવ પ્રેમસું, પુછે કુશલ સરવ જન;
 સહુ માથે નગર માંહે, આવ્યા પાંડુ તન. ૭

પાંડવ પાંચે, દેખી રાચે, હરખી વરણ અદાર;
 નરનાર સરપ, આનદ બર, વધાવે પાંડુ કુમાર. ૮
 અનેક વામા, જુએ સામા, પ્રેમ પુર વધાવે;
 દ્રૌપદી નિરાળી, કોઝીલા વહાલી, તેમ તે મનભાવે. ૯
 વિશ્વરંજની, ગર્વ ગંજની, મુંદરી છે મુગળ;
 સર્વ વલ્લભ, દર્શક અમ્ર, છે કૃષ્ણ જેના પ્રાણ. ૧૦
 કુણ્ડ કૌરવ, કરી અનસવ, સંભારે તરી રોહ;
 વન વન વિલપે, અનેક કલપે, નિત્રે પામે છેહ. ૧૧
 ધન દિવસ આ, પ્રભુ છે હાં, જે હવું ધરમ દરશન;
 પાંડવ પ્રતાપે, કરીને, નીરખીઆ અશરણુ શરણુ. ૧૨
 એ જીવિછિરે, પ્રભ પાલી, પુત્ર પામે જેમ માત;
 મરવ સુખ પામે, કુલ વિરામે, એમ વહે ધર્મનીખ્યાત. ૧૩
 ધૃતરાષ્ટ્રું બહુ, બહું છે સહુ, જેણે તેડ્યા પાંચે વીર;
 આજ થકી આનદ નગરમાં, ઉપગમવગે રણુધીર. ૧૪
 અમ્ર તપ દાન મહીમાં થકી, શત વરણ કરજો રાજ;
 શોક દુખ નામે, મૃગ ત્રાસે, તે સરવ થાજે લાજ. ૧૫
 એમ વાટે વાણી સુવિખાણી, આવીયા રાજદાર;
 ધૃતરાષ્ટ્ર ભિખ મેણુ કૃપાચારજ, પ્રણમ્યા શુર કુમાર. ૧૬
 શ્રી કૃષ્ણ સાંનિધ્ય, સભા માંહે, બોલ્યો અંધ વચન;
 વેગે જઈ વિશરામ કરો, આપ આપને બોવન. ૧૭
 પ્રથમનાં ધર ભયાં બાદર, દુઃશાશન દુષ્ટ દેહ;
 પ્રગટ્યા પાંડવ ગણીને, લગ્ન નાહ સૌ ઘેહ. ૧૮
 કૌરવે મદીર, સજ્યાતાં મુંદર, લાં થઈ રહ્યાં જાતકાર,
 તે ભુવન મુકીને ગયા, તાંહા રહ્યા પાંડુ કુમાર. ૧૯

કહતું ૭૧ મું-રાગ કેદારો.

મગવાને મરવકો આવે, જીવિછિરના મનમાંહી ભાવે,
 લાવેરે નાની વસ્ત, અતી પ્રેમસુરે. ૧

હાલ.

અતી પ્રેમે મરવકો, લાવે મલહું મુદર સાર;
 કુતાને ગાધારી વધુ જન, મળ્યો સહુ પરીવાર. ૨

એક દિવસ પ્રભા માંદ બેઠા, ધૃતરાષ્ટ્ર ને ગાંગેવ;	
દોણાચારજ ને કરણ દુરજોધન, કૃષાચારજ મુનિ દેવ.	૩
તેજે સમે પાસે નેડીને, બોલ્યા રાએ વચન;	
દરખ ધરીને શ્રવણે ઝેહેવા, કબા ધરમ રાજન.	૪
આ સર્વ પંચશત કુઅરો, સરખા માદારે ગળ્યુ;	
મત વચન હું કરું છઉં પુત્રો, સાક્ષ પુરુષ પુરાણ.	૫
નિત ક્ષેશ આ ધરમાં થાયે, ક્ષેશ નાશનું મૂલ;	
ક્ષેશ રાખ્યો નેને રાખ્યુ, નિશ્ચે નિર્વશ કૂલ.	૬
ક્ષેશ માટે નગર તથાએ, તથા સં વર્માએ અરણ;	
ક્ષેશ માટે પ્રેમ તથાએ, તથાએ કુટખનું શરણ.	૭
ક્ષેશ માટે સર્વસ્વ તથાએ, નિત્ય ક્ષેશ ગ્રંહાં થાએ;	
માદારે કરું જીધિશિર કુઅર, આણે તું મન માંહે.	૮
નિત્યે વાધતું વિષ્ણુ ગીડે, નિર્વશ કુટખનું ગળ્યુ;	
હંપ્રસ્તમાં જઈ વશો, તમે પાંચે મુત નીરવાણ.	૯
હરિતનાપુર માંહે દુરજોધન, તેમ હંપ્રસ્તના તમે રાએ;	
જો વાએક અંગી કરો, તો ક્ષેશ બવનો જાએ.	૧૦
ઈંદ્રપ્રસ્ત નગર, અતિ સુંદર, સમુદ્રવત ગંભીર;	
સુરજ કોટસમ પ્રભા ઝળકે, એ સ્થાન સદા રણુધીર.	૧૧
અનિ શોભાવંત નગર છે, વારીકાનો નહીં પાર;	
સદા કાલ ફલી પુલી રહે, વનસ્પતિ બાર અદાર.	૧૨
પુન્ય માર્ગી લોક વશે તાંહાં, મુનિ ચિત્ર કરે વેદ ધૂન;	
કાત્રી વૈશ્ય ને શુદ્ધ ઘણા, વસે ધર્મવંતા મુન્ય.	૧૩
આઠ અનાદ એ નગર અનોપમ, અતિશે શોભા માનો;	
દુઃખ શોક દેહેને નહીં વ્યાપે, મુખ સાગર સાં જાણો.	૧૪
સતી શીરોમણ નાર બહુ, પતિ આગનામાં નવ બેઠ;	
જાની લોક વમે છે તેહેમાં, મન માંડી નહીં ખેદ.	૧૫
પુષ્કર વન તડાગ મોટાં, સ્વર્ગ સમાન બોવેન;	
તમે તાંહાં રહી રાજ કરો, એમ વદે અધ વચન.	૧૬
હું વ્યાવી તમ પામે રહીશ, દુરજોધનનો કરી લાજ;	
આપણે એ સાથે નવ ચાલે, ધર્મશીળ કરો રાજ.	૧૭

બહુ પાંડિત્ય નગર જન કરશે, તમે સુખીઆ થાશે;
ગાંગેવ કેહેરે ક્લેશ જશે, જો ઈંદ્રપ્રસ્થ તમે જાશે. ૧૮

એહેવું સુણીને પુણ્યશ્લોક, બોલ્યા કરી પ્રણામ;
સત વાચોક તમારું કરશું, તમે છો પિતાને દામ. ૧૯

ઈંદ્રપ્રસ્થ છે અતિશે સુંદર, તેહની નાહાની સીમ;
ત્યાં જાવાનું સુણીને ક્રોધ કરશે, કુંતા અર્જુન ભીમ. ૨૦

એહેવું સુણીને તતખણ બોલ્યા, સ્વામી શ્રી જુગદીશ;
વૃદ્ધતણાં વાચકને માનો, વેગે ચક્રાવે શીશ. ૨૧

પ્રણામ કરીને રાએ જુધિષ્ઠિર, મદિર પોને આગ્યા;
કુંતાને ચરણ લાગ્યા ને, સરવને ટક્ક સુણાવ્યા. ૨૨

તે સુણીને વાયુકુંઘર બોલે, અંધ તણું એ કામ;
આપણને હસ્તિનાપુર ચક્રી, મુકાવે છે દામ. ૨૩

અતિ ઉત્તમ નગર છે મોહું, તો દુરભેધન નાહાં જાશે;
આંહાંથી જાઓ તમને કેહેશે, ફાકટ તે પસ્તાશે. ૨૪

આણુ ફરે આંહાં દોરવ કેરી, નચિતે કરશે રાજ;
અરણ્ય મધે વિશ્રામ કરીએ, બોવન કીએ સાજા. ૨૫

ભીમ કેહ આને જાઓ કેહેવા, લેઉં તેહના પ્રાણ;
એહેવું સુણીને રાએ જુધિષ્ઠિર, બોલ્યા સુખથી વાણ. ૨૬

વલણ.

બોલ્યા સુખથી વાણરે, ભીમ એમ કાં કરે;
ધરમ વચન ધરમરાગ કેહે, ગુરૂને કહુ તે શ્રવણે ધરોરે. ૨૭

કહવું હરે સું-રાગ રામગ્રી.

વલતા બોલ્યા ધરમ રાજનજી, એ વાત ગમે છે મગા તંનજી,
મુજને કેહે સુત સાંભળ મારજી, ઈંદ્રપ્રસ્થ જાઈ વશે કુમારજી. ૧

દાળ.

ઈંદ્રપ્રસ્થમાં જાઈ વશે, તો કંઈ પુરથી જાએ;
તાંહાં સુખી થાશે તમે, તે વાચક ગમ્યું જદુરાએ. ૨

કૃષ્ણ કેહે અંગી કરો, માટે મેં મદી વાત;
જો મન આવે તે કરો, એહેવું સુણી બેઠો ભીમ જાત. ૩

સરવ મળી આજા લેઇ, ચાલ્યા ઈંદ્રપ્રસ્ત તે જાએ;	
આનંદે સરવ જઇ પોહોંના, સાથે વૈકુંઠ રાએ.	૪
તાંહાં રાજ વરત્યું ધરમનું, સહુને હવું કલ્યાણ;	
કુંતા ને પાંડવ પ્રત્યે, શ્રીકૃષ્ણ બોલ્યા વાણ.	૫
અરે ત્રીરો આજર્થી, મુને મુખે આવશે નીંદ;	
સ્વસ્થાનક પામ્યા પુરૂં, આજ થહને બેડા ઇંડ.	૬
મુખે લીલા કરે બેડા, કંઠશ કાઢ નવ થાએ.	
શ્રીકૃષ્ણ પ્રત્યે બોલીયા, નેણે સમે મુત વાએ.	૭
થોડે ઘણી કરી માનસુ, સ્વામી શ્રી જગદીશ;	
આપણી ભામ થઇ કોરવી, આજા ચઢવી શીશ '.	૮
શ્રીકૃષ્ણ કેહેરે અર્જુનના, જાહા કરશે અર્જુન ભામ.	
ને સરવ થામે જાણુજે, રાએ જીવિહિરની સીમ.	૯
તીલક કરીને આસને, બેસાડ્યા કૃષ્ણ સાર;	
વિશ્વકરમા તેડીને, કરાવ્યો નગર વિસ્તાર.	૧૦
હસ્તિનાપુરથી અતિ ઘણી, રોઆ કરી શ્રીકાર;	
સ્વર્ગ પડ્યુ પૃથ્વી હેંડે, હાંડ કરતાં ન લાગી વાર.	૧૧
નૌતમ નગરની રચના બેઇ, સંતોખ્યા શ્રીકૃષ્ણદેવ;	
આજા માગી વિશ્વકર્મા, મદીર ગયો તતખેવ.	૧૨
રાજ બેડા જીવિહિર, થાથે નિલ મુકતા પરજન;	
દેશ દેશથી રાએ મણવા, ઇંદ્રપ્રસ્તમાં આવેઅનત.	૧૩
કૃષ્ણ અલીદેવ સાંચર્યા, કુંતાને કરી પ્રણામ;	
દ્વારકામાં પધારીયા, પાંડવને પમાડી હામ.	૧૪
પ્રજા પાસે પ્રેમમું, ધન ધાન્યનો નહોં પાર,	
જીવિહિરના પુન્યથી, મુખી થઇ વરણ અદાર.	૧૫
ધરમ કાળે પરાયણ, વિષ્ણુ જન સરવ લોક;	
કુમત કે નવ આચરે, નહોં સંકટ કે રોક.	૧૬
પ્રાણી માત્ર સેવે વિષ્ણુને, આચરે રૂડાં કરમ;	
મારગ ચાલે વેદનો, જાહા રાજ કરે છે ધરમ.	૧૭

વલણ.

રાજ કરે છે ધરમ રે, તાહાં નગર જન મુખી થયા;
ત્રેમાનંદ પ્રભુ પરમેશ્વરની, પ્રાણીમાત્રને મનવ્યાપી દયા. ૧૮

કંડકું ૭૩ મું-રાગ રામત્રી.

એણીપેર બોલે પરીક્ષત તનજી, વિસ્તાર કરીને કોહો મુનિજનજી,
ધ્રુવપ્રત્તમાં બેઠા રાજજી, સાર પુઠે ગાં કીધાં મળજી. ૧

ઢાલ.

- કાજ શા કરતા હવા, તે કોહો વિસ્તારી વાત,
રૂખી કેહેરે સુજો રાગ, પાડવ કેરી ક્ષાત. ૨
- પ્રજા પાવે રીત કડી, જેમ ધંદ પાવે દેવ,
એહેવુ નામ ચાપુ મહીતમે, માહારાજનુ નવખેવ ૩
- એક મમે રાજ મભા બેસો, પોતે પુણ્યસ્થો,
તેણે મમે શ્રીનારદ પધારીયા, રાપનો તમ્મચો શોક. ૪
- કનક આસન બેસાડી, પુજા કરી તેણી વાર,
આસા આપી નારદે, પછે બેઠા પાડુ કુમાર. ૫
- મેવક માથે તેડારીને, દુપદી લગાડી પાજો,
નારદ દેહે મૌભાગહજો, તાહારા મ્વામીની થીરતાજો. ૬
- ભોગવો રાજ સુખબેર સદા, જાઓ રાણી ઘેર,
પ્રણામ કરીને તે ગણ, રૂખી પુછે ધગ્મની પેર. ૭
- તમે પાચે જાવીઆ અપરમીત, વચે વનિતા એક,
નો કુશલ રેહેવુ દોહેલુ, નુ કરી કહુ વિવેક ૮
- રાજે માભળ કહુ તુજને, જો એક જતા બીજો જાય,
કા ધડ પડે તાદા બેહુના, કા ચિતથી અજગા ચાય. ૯
- માનુભાવ મોઠા તાપશી, જે ગેહે તજી ગયા વન બણી,
તેઅત્મી નરણુ દેદ તમે, એમ વેદ મ્મતિ દે સાખો પણી. ૧૦
- રાજ સુદે કૃષ્ણમું, તેણે અગ્રી તજી નવ જાએ,
માટે પાચે જાણુ કુશલ રહો, એમ શ્રેઠ ધગ્મ કપાચે ૧૧
- ધરમ વવતા એમ દેહે, રૂખી તમારે પગાજો,
પાચે પાડુ પુત્રને, માહે માહે કૃપેશ ન યાએ. ૧૨
- પ્રીત પરસ્પર બહુ છે, હદે મહુને ગ્રેમ,
અકેક ઉપર દેહ તમે, એહેવો ધરે મન નેમ. ૧૩
- સારે નારદ દેહે રાજેજી, માભવો કહુ એક વાત,
મુદ ઉપસુદ બે દાનવ, જાળિયા બધે ત્રિખ્યાન. ૧૪

મમાન વયનાં, ૩૫ મરખા, બુધવત બેલુ અપાર;	
તે પ્રેમ ધરતા અન્ધોઅન્ધ, જોડેવો ન જાણે સમાર.	૧૫
તે નાગી માટે બેલુ જાણનાં, પડ્યાં રાએ ગરીર,	
ધરમ કેહે વિસ્તારી કહે, જે દાન બલીયા ધીર.	૧૬
નાગ કેહે મુંદ ઉપમુંદ, કરી મન વિચાર;	
અભાને જાણ ઉપાગીયા, શ્રી વિંયાચય મોઝાર.	૧૭
મમાન તપ બેલુ આચરે, ને ધ્યાન મરખુ મન,	
તપથપ્રી મરવ બળભજ્યુ, સ્વર્ગ મત્યુ ત્રણ ભુવન.	૧૮
ત્યાં ધરમ કેહે સ્વામી, વિસ્તારીને કોણે મુન્ય,	
તે નાગુ સુભટનણા મેલુ, તે બલીયા તન	૧૯
કાણુ દેવને ઉપાગીયા, કોણે કચ્છા ઉપદેન,	
તે વિસ્તારીને મુઝને, કોણે પ્રભુ દેવ દેવેશ.	૨૦

ધ્યાન લીધું આકર્ષી, ચતુરાનને તેણીવાર;	
ચક્ષે જોઇ પ્રભુ દીદા, હસપતિ તેણે દાર.	૭
ચરણે લાગ્યા બેઠું બાંધવ, માગ માગ કહે વચન;	
સ્વામી.દયા કીજે દીનને, જેમ ન પામે તન પતન.	૮
અમર રક્ષસ માનથી, વલી ભૂત ને વૈતાલ,	
પશુ પ્રાણી માનથી, અમારો ન થાએ કલ.	૯
અત અમને ન હોએ, એવી ધચ્છા ઉપની તાત;	
અહ્યાજી કેહે અન પામે, નહોએ પ્રાણી જાત.	૧૦
જાણો તો વર પ્રારથો, હું આપુ તે તતમેવ,	
મન વિચારી બેઠું બાંધવ, ઓચરા અસ્વમેવ.	૧૧
અમો અન્યોઅન્યે મૃત્યુ હોએ, ખીજો નહી ઉપાએ,	
અસ્તુ કહીને હસપતિ, અહ્યોદ્ધે પલાએ.	૧૨
વરદાન પામ્યા જેટલે, પછે અસુર યથા બલવાન;	
ધરમ મારગ ઉથાપીને, પાપાચરણુમા એક ધ્યાન.	૧૩
ત્રેલોક જેહેને વશ વરતે, દમે ચારે ખાણુ,	
અમર રાય ગયા અહ્યસુદન, પિતામ્હુ બો'યા વાણુ	૧૪
સ્વામી ધરમ મારગ ઉથાપીયો, બેલી વરણુ. વરણુ,	
એ માથે કો છતે નહીં, શુધ કરે પામે મરણુ.	૧૫
પછે અમર અહ્યા ગયા વૈકુકે, વિષ્ણુ કેરે શરણુ,	
ત્રાહે ત્રાહે અમો કર્યા એણે, સામગો ગીરીધરણુ.	૧૬
ધરમનો કિચ્છે કીતો, કખી સ્વરનો નાગ,	
બવ પ્રાક્રમ અતિ ઘણા, કોહોમુ માથે ન અવિનાશ.	૧૭
શ્રીવિષ્ણુ વળતા બેલીયા, જાએ અમર નિજધામ,	
મરવયા હું નિષ્ફીશ, એ અસુર કેરો હામ.	૧૮
પ્રણામ કરીને માયરા, અહ્યા ધર્મ ને દેવ,	
વિષ્ણુએ મન વિમામીયુ, મોહની થાઈ અન્વમેવ.	૧૯

વલણુ.

અસ્વમેવ મોહની થાઈ, વિચારે વિષ્ણુ રૂપે,
મુંદ ઉપસુદને મારવા માટે, શાગાર આજણુ કેવા મળેદે. ૨૦

પ્રેમાનંદ.

કડવું ૯૫ મું—રાગ વસંત.

વિધ્યુએ માડો રે, શણુગાર પ્રવાને મલી,	
ચોલી ચરણા રે, પેટેચ્છા મન ક્રોધ નહી	૧
પાએ નેપુંગ, જમડે નાના રીતમુ,	
વિઠિયા અણવટરે, પેહેયાં પ્રબુજ પ્રીતમુ	૨
કીમેખળા રે, મોતણ નગ નડાવમુ.	
જુમણા જામણા રે, દાર પેટેરે મન બાવન	૩
માળા મોત ન રે, મુદર મુગનાપ્પ તણી	
માણિયા હરેરે, પેહેરે શ્રી ત્રીભોવન ધણી	૪
લાયે પોટોચીઆ રે જડીન જવેરે ગોબીએ,	
પર કકણુ રે, ભેતા દૃષ્ટ ન થોબીએ	૫
ગોદણી હેમની રે, ચુડ જાત્રી હેમની	
ચુડો ગોહેરે, કામણી મલમ્પચા પ્રેમની	૬
માશુબધ રે, હાયે હથરોત અતિ બના,	
મને ચુલરે, જડાન મોહે વીરલા	૭
જાવ જમડે રે, ગાન સાથે લાગી રત્ની	
ઉપર શ્રીખા રે, મોગરડે ગોબા લની	૮

હાથ માંહે રે, મોગરડા રાખી રહી;	
દાનવ દબે રે, આગલ-ચાલી તાંતાં ઘડિ.	૧૫
નરે દીકી રે, મોહની મુંદર રૂપની;	
શાંત યુધ ગઈ રે, એહુ રાક્ષસ બૂપની.	૧૬
વેગે આચ્ચારે, એહવા મુંદરી સંગને;	
કર અકેકરે, એહુ વીરે ગાહો રગરે.	૧૭
મુંદર બોલેરે, મેહલ જાત મહારી મુંદરી;	
તહારી એ બાબારે, દબ કરીને મે વરી.	૧૮
માત કામરે, તાહારે એ અખણ થઈ;	
શું વળગેરે, યુધ સરવ તારી કાંઠાં ગઈ.	૧૯
સુણતાં કાપ્યારે, ઉપમુંદ અની ધણું,	
સાહામુ નીહાલેરે, મુખ બાંજું હું તેહ તણું.	૨૦
નહારી વએ નહારિ, તેણે કરી મનબમીરેહે;	
લધુ વીરનારે, સીને કે બારગ કહે ?	૨૧
તું તો પીતારે, પુત્રી કરી એહેને જાણુને..	
હું વરીઓરે, દહ કરી મન આણુને.	૨૨
તારે ઉપમુંદનેરે, ક્રોધ બહુ બ્યાપો મનજે;	
મુંદરીને પુછેરે, પછે વચન ગ્રેમ થકો.	૨૩
કાહોને વરસોરે, કેહે સાચુ મુદુને મુંદરી,	
એહેનું સુણતારે, નારી વાયક ઉચરી.	૨૪
મુંદર દીશેરે, એહુ લેધા સરખા વલી;	
છતે તે વરવોરે, માહારે મન પોહોંએ રલી.	૨૫
એહેનું સુણતારે, જેદ જાત બોલ્યો તાહાં;	
વહાવાઃ સાંબઓરે, તે વિસ્તારી કહું આહાં.	૨૬

કહનું ઉદ મું-રાગ આશાવરી.

કાંઈ મુંદ વાણી ઓચરે, સાંબળ મહારા જાતરે;

કાંઈ માતરે, સ્થાનેક તુ તેહેને જાણુનેરે.

હાલ.

માત ગ્યાનેક તુ જાણુને, એ મહારી છે નાર,

મેહલ કર તું એહેનો, મુદને ક્રોધ થકે અપાર.

- ક્રોધ ક્રોધ શો કરે, અણુ પ્રીછું નવ દે વચન;
એ જી સાહામુ જોશે, તેહેને હું કરું પતન. ૩
- એહેવું સુણતાં કાંધ વ્યાપો, ગદા લીધી નિગંક;
મુંદે ઉપસુંને અકાલીઓ, જાણે માર્યો પર્વત શૃંગ. ૪
- એક ધાએ મુંદ, ઉપસુંદે પડા જાણે વીર,
એહે મશે મૃત પમાડીને, વળ્યા સ્થામ શરીર. ૫
- તે સરખા જો એદ પામ્યા, તો તમો કવણુ માત્ર,
ધરમરાયવાળી ઓચરે, તમો કાહો તે કીજો મહા પાત્ર. ૬
- પછે નારદ કેહે વારા કરો, એક એક જોધાના સાર,
દે માસ જોગવે નારને, વલી દિવસ ઉપર બાર. ૭
- જોહેને મદીર નાર હોએ, તેહેને ઘેર જો કો જાએ,
પ્રથવી પ્રદક્ષિણા તે કરે, નહી તો સઘ શાપુ રાએ. ૮
- પ્રથમ વારો ધરમનો, પછે બીજ ને અરજીન;
નકુલ ને એહેદેવનો, વારો અનુક્રમે રાજન. ૯
- જો કો એથી ચુકશે, મરજાદ શોપજો સાર;
તોહેને બાલી ભરમ કર, હેલાં માત્ર મોજાર. ૧૦
- એમ કહી કપી ચાલીઆ, દુપદી લાગી પાએ;
સોભાગવતી પુત્રવતી યજો, એમ કહી નારદ જાએ. ૧૧
- તેમ વારા જાએ ચાલીયા, એમ કરતાં ગયા બહુ દિન સાર;
એક દિવસ વિપ્ર તાહાં આવીઓ, જાહાં ઈન્દ્રો કુમાર. ૧૨
- ચારે સુખટો સાંભજો, માહારે ઘેનુ કુતી જોહ,
રાન માંહે મલ્યા તરકર, સઘ હરી ગયા તેહ. ૧૩
- ત્યારે અર્જુન કેહે રોહો માંસતા, હુઆવુ તમારી સાથ;
મન વિચારે શું કરું, આયુધ નહીં મુજ હાથ. ૧૪
- ધરમ મદીર આયુધ, પણ પચાલ પુત્રી ઘેર;
પાછો વાહું વિપ્રને, તે કર્મ ઉપજો અનેર. ૧૫
- મદીરમાં જો પરવર, તો જોગવું વનવાસ;
જો સાહે કરી ન સતોષું, તો સલ કંતિતનો નાશ. ૧૬
- એમ કહી ચાલ્યો ધરમ મદીર, રહ્યો ઉભો સરણ;
દુપદીને કયા કેહે, જરા કીરતી શ્રી ગીરીધરણ. ૧૭

નારય કેહે પ્રભુ છો, વીપ્રધેન તસ્મદ દરીને જાએ,
 આયુધ આહારી લઈ કરીને વાહારે જાડો રાએ ૧૮
 રમ આગનાએ ગ્રહી આયુધ, અરજીન આ-ગો બહાર
 દેખાડ વીપ્ર તે તસ્કરને, ૭ મધ માડ દાર ૧૯
 વિદ્ર માથે જાઈને, તતમલ માર્યા દાર,
 બ્રાહ્મણની જે ગૌ હતી, અપાની હર પામ્યો અપાર ૨૦
 ચરણ લાગ્યો આનીને, જુધિઠિરને જાણુ,
 બ્રાહ્મણને ધેન અપાની, તે કીપા મારગપાણુ ૨૧
 આણા આપો રાએ મુજને, મેં જાનુ વનવાસ,
 મદીરમા ૭ આનીયો, સનામી દુષ્ટી હતી તમ પાસ ૨૨
 ધરમરાએ ધણુ કહ્યું, પણુ પારથ નાગો પાએ,
 મરજદા જે ભગ મ્હં તો, મત ને સુકીત જાએ ૨૩
 વધણુ.

મત સુકીત માહારુ જાએ તારે, આણા આપી રાએ
 પછે કુતીને ચગશે નમી પારથ વન પનાએ ૨૪

કહ્યું હે મુ-રાગ ધન્યાત્રી.

પારથની સાથે વિદ્ર જાહુ, સાચરીઆ તેણી વારજ
 તાહારી જાઈ નિશ્રામ દસ્યો, મહા છે ગંગા દારજ ૧
 નિત કથા પુરાણ તણી હવ્ય દોમ સરન આનેજ,
 અરજીન મગે વિદ્ર જાહુ, તેહેને પારથ પ્રતિ માનેજ ૨
 પ્રાત સ્નાનનિત તરપણુ મરીને, ગંગા આને સારજ,
 એક પ્રસંગે ગંગા મગે, નિપ્રીત હનુ તે દારજ ૩
 સ્નાન કોડા કરતા, ઉમગે ઉગામે લહેરજ,
 મગડી એક ગ્રીને, આની જાળ ઉપેરજ ૪
 લાવીને મેસાડો આમન નીજ મદીર મોઝારજ,
 પ્રદક્ષણા મરી પૂજા કીધી, ધાની કુસુમ નરમાલજ ૫
 અરજીન પૂછે કોણુ દેશ આ, કોણુ કહીએ તુ નારજ,
 જે કારણુ હુને આહા લાની, તે કેહે મરન પિચારજ ૬
 પાતાન પ્રભુ પ્રીછો હૃદયાસુ, નાગ પુત્રી મુને જાણોજ,
 સુંદર રૂપ તમારૂં જાણી, મારો આમિ આનોજ ૭
 ૫૧

- કૈરવ નામ તાળી હું તનયા, અનુષી નામ વિદ્યાતથ;
બન્ને ભાગની દીન છુ, તમે યાઓ મમ નાયઁ. ૮
- અરજુન કેહે મેં ત્રત અક્ષયરજ, કરવા વરસ બારઁ,
ધરમ આજા થટ્ટી ૬૩ જર્જ, માદા અરણુ મોઝારઁ. ૯
- એ કામ હ નર્દી કરે, તુ મિથ્યા મેહેવને વાણુઁ;
અનુષી કેહે કરે છે ને કારણ, મહુ મુઝને જાણુઁ. ૧૦
- અનેક ધરમ કરે છે તેજે, પુન્યે યામે કલ્યાણુઁ,
આત્મચક્ર જે જાચવા આની, ન કરો ઇચ્છા બગાણુઁ. ૧૧
- ને પાતક છુટગો નર્દી, જે કરગો કોરી ઉપાએઁ,
ને માટે ગીતુ આપો મુઝને, જે કહું કરે રઘુરાએઁ. ૧૨
- અરજુને ગીતુ આપ્યુ તેહેને, તેજે કર્યો નિવામઁ,
પ્રાત કામે આજ્યો પાચ્ય, જાહાં નિલ તણો નીવામઁ. ૧૩
- રે પ્રભુ! અહીં ગહેવાથી નિશ્ચે, ધરમ જાવ નિરધારઁ;
તે માટે તીરથાટન કરવા, નિગરો મીં આ વારઁ. ૧૪
- અનેક તીરથ કીધા કુતી સુત, આજ્યો મણીપુર પાચ્યઁ,
એ રામને મળનો જાહી, નામ છે પ્રકારઁ. ૧૫
- તે નગર આજ્યો પારથ, કપાત નાર એક ડાયેઁ,
અટ્ટાગીએ ઉભી રાજપુત્રી, છે મતીતણે તોસેઁ. ૧૬
- દેખીને ઇચ્છા થઈ તેને, એ વર આવે હાયઁ;
મનગમતો વિહાર કરે હું. રાખી મદીર સાચઁ. ૧૭
- મખા માહાં અરજુન ગયો, સાહામો આજ્યો રાએઁ,
આસન આપીને પુજા કીધી, ઉવટ અગ ન માએઁ. ૧૮
- કોણુ જાત ને જોત તમાડ, સે કારજે પ્રભુ આઆઁ,
અરજુને વીંતારી કહ્યુ, તે રાવ તણે મન બાઆઁ. ૧૯
- રાએ કેહે મુજ પુત્રીને, તમે કરો અગીકારઁ,
તેહેને પુત્ર એક આવે તે, મુજને કરો ઉપગારઁ. ૨૦
- અપુત્રવત જર્જ પુત્ર દશે તે, ભોગવશે સુખ મધઁ;
અરજુન તહા તણુ વરસ રહો, સુખ ભોગવ્યુ બેહધઁ. ૨૧
- પછે દક્ષિણ દીગે તીરથ કરવા, આજ્યો કુતી તનઁ,
અનેક તીરથ કીધાં પારથ, નીરમલ શુધ પાવનઁ. ૨૨

- જોમ કરતા પચ તીરથ આજ્યા, અરજુન આજ્યો તાહેજી,
 ડખેન્વર કેહે રખે કુતે, મ્નાન કરો એ માહેજી. ૨૩
- આજ લગણુ નથી જીજ્યો, જેનાજો પ્રાણી એ માહેજી,
 શુ તીરથની ખોટ પડી જે, તમે નાહાગો એ માહેજી ? ૨૪
- એ મધ્યે એક અહા છે, તે તતક્ષણુ ગ્રેહેને ચરણજી,
 અકસ્માત પાપણી મુખે, શા માટે પામીએ મરણજી ૨૫
- કહ્યુ ન માન્યુ બ્રાહ્મણુ ઠેર, તે માહે ધસ્યુ રનાનજી,
 અરજુન ચરણે આવી વળગી, અથા ચતુરસુગ્મણુજી ૨૬
- બલ કરીને બહાર કાઢી, પારથે તતખેવજી,
 નવ જ્વેબન બાવા થઈ મુદ્ર, જેહેને દેખી મોહે દેવજી ૨૭
- અરજુન દેખી વિમ્બ પામ્યો, જોયો તેણીવારજી,
 કોણુ સ્ત્રી અહીઆ ઢેમ હુતી, કેહે મુજને નીરધારજી ૨૮

વલણુ.

- નીરધાર કેહે મુજને જે, મારણ દેહ પામ્યા તણુ,
 પ્રેમાનંદ બદ્ધ અહા જોતી, પાપ પ્રકાશ્યુ આપણુ. ૨૯

કડવું ૭૮-રાગ કેદારે.

- તવ નાર વાણી ઓચરે, પાકુ પુત્ર અવજો ધરે,
 નવ દરે ચીત તાહા થકી વેગલુરે.
 અપમરા અવિધાનજી મારે, કુખેરની ડેનીરવાર
 વધી ચાર અખી માયે નીગરીરે ૧

દાલ.

- માથે નીમરી મખી ચારે, કેનુ તેરેના હુ નામ,
 મુર અખી, બુદ્ધબુદ્ધ, સામુદ્રી, અવશા જણો ડખ ધામ ૨
- અમો પાયે માથે આવી, કુખેર વન છે જાહે,
 વિપ્ર એક બેડો તપ કરવા, દષ્ટે પડીઓ તાહે ૩
- તેહેનું તપ અમો બગ કરવા, ક્રીધા ડાગી ઉપાએ,
 માહા મુની તપથી નવ સુદે, પણ ક્રોધ ચડ્યો દ્વીજરાએ ૪
- મુજને નડ્યા છે આહા આવી, ધરો અહા દહ અહમેવ,
 અહા રમ લેધ અનની પડો, તો ઠવે નજલી દેવ. ૫

અને પેરે સ્તુતિ પ્રીતે, પ્રમત્ત પ્રેમ્યા બુદ્ધેવ,
 ક્રીપાવ થઈને વેગે આપ્યો, અનુગ્રેહે અસ્વમેવ ૬
 મત મંતસર શાપ બોગવન્તે, જે જન્મમાહા બોલે પાગે,
 નેહને તમે તાણી લેજો, એમ બોલે દ્વીજ ગગે ૭
 નેરવામા તમને કાઢીને, જે કે નાખશે બહાર,
 તે સમે તમે પૂરવ ડપને, પામશે નીરવાર. ૮
 પછે અમે ચિંતાનુગ થઈને, વેગે ચાવી જાગે,
 વિચાર કર્યો મેણુ શુભ તીરથ છે, તાહા જઈ મહા થાગે. ૯
 એહેવે મારગે મળ્યા નારદજી, વેગે અમે લાગી પાગે,
 નારદ પુછે શુ મ્હ તમને, પછે માડીને જ્યો ઉપાગે. ૧૦
 રૂપી કેહે દક્ષણ સાગરે, પથ તીરથ છે જાહે,
 વેગે જઈ રહે સુખ મથલ છે, પારથ આવશે તાહે. ૧૧
 તેડેના ચરણુ સ્પર્શ થઈ, કામ સરવ તમ થાશે,
 નર તણા દરશન માનથી, શાપ તમારો જાશે ૧૨
 આવીને આજ મળ્યા તમ, દરશને મીઝા મમ,
 બીજી નારનો શાપ મુકાવો, ક્રીપા કરીને સ્વામ. ૧૩
 પછે પૃથક પૃથકે પાગે નારને, શાપ થકી મુકાવી,
 સ્નાન કીધુ પાગે દ્રોહે, પૂરન સ્વરૂપ કરાવી ૧૪
 સ્વધામ ચાલી અપમગ, તે તીરથ કર્યું પાવન,
 પ્રાણી માન તાહા મુખ પામ્યા, મણીપુર ગયો અગ્નિન ૧૫
 સ્ત્રીત્રાગદને સગે ઉપનો, પુત્ર બબુવાદન,
 વધી તાહાથકો પૂર્વે, સાગરે ગયો કુતી તન. ૧૬
 અનેક તિરથ કીધા પારથે, મમસ્યા અશરણુ શરણુ,
 વેગે આપ્યો પાહુ નદન, જાહા તિરથ રાજ ગૌકરણુ ૧૭
 સ્નાન સપ્ત્યા નિલકરમ દાન દ્ધ, વેગે નીશરથો બહાર,
 એહેરે દદ્ય પડ્યો પારથ ને માહા બવનો પ્રકાર. ૧૮
 વિપ્ર બહુ વેદ પાઠ કરે, તાહા ગાન નાના વિધ ગાગે,
 તાહા જઈને પુજન કીધુ, સ્તુતિ શણુની થાગે. ૧૯
 પ્રથમે શિવ મત્રે પુજા કીધી, સેહેસ્ર બીલ ચઢાવી શબ,
 મુપ દીપ નૈવેદ્ય આરતી, કરી મતોખ્યા બબ. ૨૦

અનેક મુતિ કરી કુતી મુત, રેગે મ્યોં પ્રણામ,
 માગ માગ એહેવો શમ્દ થયો, મુણ્યો અરજુને તે હામ ૨૧
 અરજુન કેહે રણુથી જવ પામુ, મન્મુખ હોયે જોપાન,
 મોટા કુલમા સગપણુ થાએ, એહેવુ ઇચ્છુ કીપાવ ૨૨
 અસ્તુ કહી શિવ એમ કેહે, સકટ પડે બહુ બ્યારે,
 કૃષ્ણ સઘાત લઈને આનજે, માર કરીશ હુ ત્યારે ૨૩
 એહેવુ મુણી કુતી કુઅર, વેગે લાગ્યો પાયે,
 આનદે બહુ તિરથ કરતા, પ્રભાસપાટણુ જાયે ૨૪
 વલણુ,

પ્રભામ આવ્યો કુતી કુઅર, ચોદિશ વગાડે હાક,
 દેવદેવેશ કૃષ્ણ હારિમ જઈ, ત્યો જમર નામરે. ૨૫

કંકણું હંટ મુ-રાગ મામેરી.

કૃષ્ણજીએ જવ માભવી, અરજુન આન્યાની વાત,
 સેનનાહન સજ કરી, ચાહ્યા સ્વામી શ્રી જગતાત ૧
 આચિંતવ્યા જઈ રહ્યા તિમા, પરસ્પરે થયો મેવાપ,
 ધસી પારથ અરણુ લાગ્યો, ભાગ્યો બન મતાપ ૨
 કહ્યો પારથ શે વિશેષે, એમ કરી મરવ જાત્ર
 કારણુ સઘણુ તે વડુ, બનો કુતે માહાપાત્ર ૩
 પછે કૃષ્ણ માથે ગયા અરજુન, રેવતાચલ છે જાહે,
 નીરથ સરવે પ્રીને, બહુ દાન દીધા તાહે ૪
 તાહા થકા પ્રભાસ આવ્યા, પ્રહે પ્રેમે પાગથ વીર,
 પૂર્વ પશ્ચિમ દક્ષિણ દેગે, કર્યા મેં શુભ તીર ૫
 શ્રી કૃષ્ણ રહેરે ધનજય, તમો તીરથ કર્યા અપાર
 અનેક પુન્યે યાત્રા કરે એ જમુદ્રીપ મોઝાર ૬
 ધન વશ ને ધન પિતાને, ધન તુને અરજુન,
 ધન માતામહના વગને, તે મ્યું મકળબૂ દરશન. ૭
 એમ વાત કરતા પધારીયા, હારકા માહા બેતુ જોડ,
 પારથને પાસે બેઠને, એહા રાય રણુહોડ. ૮
 મદીર આવી ઉતરીયા, જાદવ મનવાને જાએ,
 આનદ સાથે તાહા રહ્યા, વસ્તુદેવને હરખ ન માએ. ૯

એક દિવસ મરવ દેા નિશરા, રેવતાચલ છે જાહે,
 નરનાર મરવે માયગ્યા, આતિ હગ્ધ ધરી મન માહે, ૧૦
 કૃષ્ણ રથે પારથ છે, બેઠુ જાએ આનંદ માય,
 સુભદ્રાએ શણુગાર ધર્યા, જોડેના બહુ શ્રી જદનાય. ૧૧
 તે દેખીને પારથ પ્રેમે, વ્યાકુલ થયો તેળીવાર;
 તે વાત જાણી કૃષ્ણજીએ, બોલીઆ નહકુમાર. ૧૨
 અરે કુતે તીરથ કસ્યા જુગતે, ફલ પ્રગટયુ છે એહ,
 પરનાર દેખી વ્યાકુલો, પોને થયો તાહારો દેહ ? ૧૩
 તાહાર મન એહેને વરવાનું, હોએ પારથ માર,
 ભગની છે એ અમારી, એમ કેહે દેવમોરાર. ૧૪
 જા તાહાર ગમણુ હોએ, તે મેં કરવું નીરધાર,
 એહેતુ વાયઃ માભણીને, વડે કુની કુમાર. ૧૫
 એહેતુ રૂપ દેખી અમર મોહે, તો માહાર કેમ રહે મન,
 સગપણુ થાએ તમસુ, દેા પ્રાણુદાન જીવન. ૧૬
 કૃષ્ણજી કેહે પરણાનીશ, અરજીન માયુ માન
 આજા અણાવો હરિતનાપુરથી, જાહા જુધિષ્ઠિર રાજન ૧૭
 પત્ર લખીને મોકલુ, અરજીને તેળીવાર,
 એ કામ કરજો રીત યદ્ય, તે ગમે શ્રી મોરાર. ૧૮

વલણુ.

શીઝ મરને કામરે, એહેવી આજા આપી ધરમ,
 યજ્ઞાત કલો કૃષ્ણને, અરજીન વિના ન લેહે દેા મરમ ૧૯

કંઠનું ૮૦ સુ-રાગ રામઘી.

એક સમે સરવ આવા જાતજી, રેવતાચલ છે રથવ શુભ પાત્રજી,
 તાહા રથ બેસી સુભદ્રા જાએજી, મારગ રોધી રલો પારથ રાએજી ૨

હાલ.

પારથ રોધી રલો મારગ, આવી વસુદેવ ડુવરી,
 જાહ જાવી બલ કરી, રથ પર બેસાડી તે ધડી. ૨
 પછે રથ હાડી જાએ વેગે, પારથ માહા બલવત,
 નાદ કીધો શખનો, સુણી કાએર પામ્યા અત. ૩

- એહેવે સેવડે આવી જાણુ કીધું, જદુ સભા મોઝાર;
જદવ મુણી કોથે ચડયા, કદ્દુ હાને શીટા દાર. ૪
- બક્ષ ભોજ અધક જદવો, વલી જે જે હતા માહા શર;
દામ દામથી આવ્યા ધસમસી, જણે ઉલટયુ સાગર પુર. ૫
- એહેવે બક્ષદેવ બોલીઆ, સામયો સર્વ કો રીત;
શ્રી કૃષ્ણ કાં નથી બોલતા, શી ધરે તેમું પ્રીત ? ૬
- શ્રી કૃષ્ણ કેહે રથ લાવ માહારો, મારથી જઈ શીમ;
પારથનું કૃત માંબળીને, હુ થયો મનમાં વીત્ર. ૭
- હલધર કેહે છુદ્દને ગમે તે, કરીએ શ્રી રણુછોડ;
તાહારી મત સધળી નીર્મખી, આણી તે કુલને ખોડ. ૮
- એ લંપટ કુતી પુત્રે, કા સતાડયુ મોહને;
એ ધરમ માંહે મમજે નહીં, તુ વધારે છે તેહને. ૯
- ફાકટ ખાધુ દિવસ બહુ, પછે બોલ્યું સર્વે કૃમ;
શીશકે ચઢાવ્યો નીચને, તે ધણાવી સૌ ધૃમ. ૧૦
- પછે જે જે વિચારી તું, લગાડી તે કુલે લાજ;
નામના ગઈ જદવની, મોખા થઈ સરવ તાજ. ૧૧
- જદુ કુલને અપમાન કરીને, પારથ લઈ ગયો બાલ;
તે માટે હવડાં જઈ મલીને, આણું તેહેનો કાલ. ૧૨
- શ્રી કૃષ્ણ કેહેએ સધલું સાંખલું, એણે જદુકુલને માન દીધું;
કુરુવશે આવી દારકાંમાં, હરણુ પુત્રીનું કીધુ. ૧૩
- ત્રેષ્ટ રીતિ છે કન્યાદાન, તેથી બક્ષે હરણુ;
એ વેદશાસ્ત્ર કહે ખરૂં, એમ વહે અશરણુ શરણુ. ૧૪
- બીજે કોઈ કરે તેહતું તો, આણુ નિત્રે તેનો અત;
ત્રિપક્ષે કુલવત છે, વલી પોતે મહા ગુણવત. ૧૫
- સહુ નીશદા જુધ અરથે, જદવ કોષ ધરીને મન;
સગ્રામ માહે કોપે ચડયો, નથી દોડો કોણે અરણ્યન ? ૧૬
- દેવ દાનવ બક્ષ કીજર, ભૂત તે વૈતાલ;
એ સરવ થઈને જુધ કરે, પારથ ન પામે કાલ. ૧૭
- સદાશિવ ધનુષ કરે જે, કરૂં અરણ્યન સુ સગ્રામ;
એવો અનુલિત એ ગલીયો, વળી કુટકુ છે વાન. ૧૮

જો પારથ રણુ કાપે ચઢે, તો પ્રધી પ્રયે થાએ,
 જાદવ જપન કોડમા, જીવનો ન આવે કોએ. ૧૮
 રતનને જેમ હેમ મયે, દુધને માખે જેમ,
 દક્ષણાવન ગગ જાશે ગોબે, અગ્નિન ગોબે તેમ, ૨૦
 અગ્નિન મરખો માહાગ્રી, જાહાએ નથી ધડિયો,
 ધન બાયગ બહેનનુ, જે એને પાવન પડિયો. ૨૧
 માટે લમ કરો તો અતિ બધુ, જે રહે આપણી લાજ,
 માલગી ને ઓધવજીને, મોખ્યો કેહે જાદુગજ. ૨૨
 મનાવા કુળી મુત જઈ, જશ થાએ ત્રેનોક,
 જુધ કરના કાય થગે પડે હામ્ય કરમે લામ ૨૩
 મત મત માફ એ કેહે, જાદવ મોકયા બહુ વીર,
 મનારી જઈ વાનીયા, અરજીનને રણધીર. ૨૪
 ગજ રીતે પરણીયા, પેટેરામણી કીની જરાળ,
 ગજ રથ અગ્નિ બહુ આપીયા, કૃષ્ણે નાખી જુરકી જાન ૨૫
 બધીદેવે બહુ હસ્તિ આપ્યા, દાસ દાસી અનેક,
 આભણ આપ્યા વિવિધ પેરના, ગણતા ન આવે છે ૨૬

વલણ.

ગણતા ન આવે છેક છેકો, પારથ મુબદ્દા લઈ વધા,
 પ્રેમાનંદ પ્રભુ કેહે કૃષ્ણના, શુભ બહુ સભારતા વારે પના ૨૭

કંડુ ૮૧ મું-રાગ કેદારો.

હંદ્રપ્રસ્ત પારથ આવીયા, નગર જન મરવને મન બાવીયા,
 લાન્વારે મુબદ્દા સુદર નારરે. ૧

કાલ.

નારને લઈ આવીયા પારથ, થઈ રહો જોજોકાર,
 કુતાબને ચરણે નમી, તવ આપ્યો મુગતાહાર. ૨
 તારે દ્રુપદીને પ્રેમ કટાક્ષે, બોલાવે અરજીન,
 તે દિવસ હાલે નહીં હોએ, કીધા થયુ તમ મન ૩
 દ્રુપદી તુજથી વચબ એહેવુ, નથી કોઈ સસાર,
 તું પટરાણી છે સદા, એ સત વચન અવિધાર. ૪

આજ પછે જો આવી મળશે, લક્ષ નારી શોએ;	
શ્રી કૃષ્ણ તણા સમતુજ્યી, વાહાલી અવર ન બીજા કોએ.	૫
હાસ્ય વદન કરી કેહે પંચાલી, કુશલ રહી પરણે નીતે;	
હું તો પ્રસન્ન થાઉં તમ દેખી, કહું છઉં એક ચીતે.	૬
ત્યારે સુભદ્રા ચરણે લાગી, દુષ્ટીને તેણે ઠામ;	
દુષ્ટી કેહે સૌભાગ્ય હજો, તુને કીપા કરે ધનસ્થામ.	૭
આશગત (?) તુઝ કંથ હજો, જય પામજો સંગ્રામ;	
પુત્ર મંતરિ થાઓ તમને વાઙ. એ વચને હસી તે પ્રામ.	૮

તવ અરજુન કેહે ગા અનયી, તરધન યાગો ભુદેવ,
 તે અન આણી મમરપુ, તુને શ્વામીજી નતખેવ. ૨૦
 વિપ્ર કેહે વલ્લની અન માથુ, ચોરોઆહાર તૂમન ચવાએ,
 ખાંડવ વનને દાહ કરે તો, હ્રદે આનન્દ થાએ. ૨૧
 એ વન માહે પક્ષી ધણુ, તે કરે બાલી છાહાર,
 ગાઇ છે બાત બાતના, તેણે પુરણુ થાએ આહાર. ૨૨
 હંસિતણુ વન એ ખડ, રક્ષા કરે દિન રાત,
 મેઘ મોઢલી જઇ કરાવે, મુજ બલ બાજે મુર તાત. ૨૩

- વિપ્ર કેહે જો દોડી ટકા, અકેકને આપો મારઃ
તો જગન અમેર કરવો નથી, તું માનજે નીરધાર. ૭
- રાએ બહુ સ્તુતિ કરી, રૂપી ન ધાલે દામઃ
રાગ કેહે માહારો દેહ તણુ, રૂપી બોલીયા તેજે દામ, ૮
- જમની ઇજા હોએ તો, સેવો જમને ઇશ,
સ્વેતકી તાંદારી આલીઓ, વાયક ચઢાવી શીશ. ૯
- ધ્યાન ધારણુ કરીને, તપ કર્યો દિન રાતઃ
એક ચિત જતણી પધારીયા, મલુછ તવ સાક્ષાત. ૧૦
- માગ્યું વરદાન આપીઉં, જે જમ ચાલતો થાએઃ
દુરવાશાં મુનિ કરાવને, એહેતું કહીને રણુ જાએ. ૧૧
- રૂપી પામે આવીઆ રાએ, પ્રણામ વેગે કીધઃ
આમી મંદોલિવની કીપાયી, મગ્ધન તમારૂં મિધ. ૧૨
- કોપાલ ચહ મુની કેહે, શુ છે તાહારે કાજ,
આરણુમા માહારા મઃ સુધી, કેમ આળ્યો રાજ. ૧૩
- આમિ સદાશિવની ભક્તિ કરતાં, કત્યુ કોડે એક વચન,
રૂપી દુરવાશા પામે જજે, તુંને કરાવગે જગનં. ૧૪
- હુ દીન છઉં તમ ચરણુ આળ્યો, કરો અમારી સાર,
આહર પુરણુ કરાવો, તો સદ્ગત થાએ અવતાર. ૧૫
- પ્રમંત થયા રૂપી દુરવાશા, જગન કાર્ય પાડ્યું પાર.

વહી બ્રહ્માને જામ કહ્યું, સ્વામી ઉદ્ધિ બલ અપાર;
 હુંને શાંત કીલો અમરેશે, માર્યો મેધ મુચલીધાર. ૨૨
 બ્રહ્મા કહે જા આંદાં થકી, જાદાં કૃષ્ણ ને પારથ;
 તે સાહે કરશે નાહારી, અપાર છે સમરથ. ૨૩

વલણ.

અપાર છે સમરથ રે, અમરેશનું ચાલે નહોં;
 બ્રહ્માની વાણી જાણી, વિશ્વદેવ ત્યાં આળ્યો સહીરે. ૨૪

કહ્યું ૮૩ મું-રાગ માફ.

વિશ્વદેવ કેહે પારથ વીરરે, તમે સુર શીરોમણી ધીરરે;
 માહારી કીજો તમે વાહારરે, હું વન બાહુ નીરધારરે. ૧
 ત્યારે પારથ વાણી બોલેરે, હું ઇંદ્ર ગણુ તણુ તોલેરે;
 પણ નથી ધનુષ ને રથરે, બાણ નથી કેહે પારથરે. ૨
 કહું ઇંદ્રસું જુધ સારરે, તે તો કહણુ છે નીરધારરે;
 જો સામગ્રી હોયે હાથરે, તો તો પ્રાણે ચાએ સ્વરગનાથરે. ૩
 એહેવું સુણી અગ્નિએ વાણીરે, રથ આપ્યો દિવ્ય આણીરે;
 તેહેનું શું કહું વખાણરે. ભર્યો ધનુષ ભાર્યાં ને બાણરે. ૪
 તે ખુટે ન શોએક કાટેરે, માહાવીરને અવની પાડેરે;
 તે દેખી કૃષ્ણ અરજીનરે, અતી આનંદ પામ્યા મનરે. ૫
 કર લીધાં ધનુષ ને બાણરે, એમ એયરા સારંગપાણરે;
 જાએ વેગે પ્રજ્જલો વનરે, જોમ માને તમાઈ મનરે. ૬
 એહેવું સુણીને અગ્નિ જાએરે, વન લાગું તત્ક્ષણ તાંહેરે;
 વસે કાટીક પંખી જાતરે, તે ભસ્મ થયા સાક્ષાતરે. ૭
 દેવદી ચતુષ્પદી સારરે, વણુપદી પશુના નહોં પારરે;
 તે મધેથી નાહાથી જાએરે, તેહેને મારે અરજીન રાએરે. ૮
 તાંદાં ખૂબ શોરબહુકરતાંરે, પારથ મારે વેગે નીશરતાંરે;
 જોમ અગ્નિ બાળી નાખેરે, કૃષ્ણ અરજીન કેહોને ન રાખેરે. ૯
 તે જાણીને અમરેશરે, કોધનો થયો જામરો આવેશરે;
 મેધને આગના કપરી દીધીરે, તેણે વૃદ્ધી અપાર કીધીરે. ૧૦
 તાંદાં અગ્નિ પ્રતે નવ ચાલેરે, આવતા જલને અગ્નિ પ્રજ્જલેરે;
 વહી વકરે રહ્યા રાજનરે, અગ્નિને, કસ્યો ક્ષણમાં પતનરે. ૧૧

વાધ્ય મેઘ જન અપારરે, તારે કીધો પારથે વિચારરે,
 મુકયા બાણ ન જાણ્યુ પારરે, ઉપેર ઠાકડી કીધી સારરે ૧૨
 જે વરમે તે દલી જાએરે, મેઘ આકુલ બ્યાકુલ થાએરે,
 જવ મેઘે ન આસ્યુ જોરરે, નાખ્યા પર્વતના કટકા કોરરે ૧૩
 તે આવતા દેખી અરજુનરે, બાણે બુકો કરે તતખણરે,
 પછે શીખર નાખે સારરે, અરજુનને કરવા પ્રહારરે ૧૪
 એક બાણ મુખી તેણીનારરે, અરજુનનાખે વન મોઝારરે,
 તેણે મૃતપામાબદ્ધ રૂપરે, જુધ અરથે આવ્યા બ્રહ્મા શીવરે ૧૫
 તેણે કૃષ્ણ બદ્ધ પ્રાકમરે, પણુ દામ ન આવો શ્રમરે,
 અમર ગણુ કરે સગ્રામરે, પણુ એકો ન મીન્યુ મમરે, ૧૬
 ચોહોપાશે દેરવે રથરે, નિયરવા પ્રે નહીં મમરથરે,
 એક તક્ષક નાગનો તનરે, તે રાખ્યા જન્મજનરે ૧૭
 મય દૈત ઉગાર્યા પારથરે, માગત શ્રી કૃષ્ણ સમરથરે,
 એ પારથ માહા બલવતરે, શ્રી કૃષ્ણ સદા બુધવતરે ૧૮
 એસુ જુધ કેહી પેર થાએરે, પછે સ્વસ્થાનકે સકુ જાએરે,
 સારકના પુત્ર ચારરે, તે રાખ્યા પ્રિશ્વદેવે કરી વિચારરે ૧૯
 એ ખટછનઉગરીઆરે, બીજા અનેક પ્રાણી નીસરીઆરે,
 અગ્નિ આવ્યો તેણે દામરે, જાહા અરજુન ને ધનુસ્થામરે, ૨૦
 તેણે સ્તુતિ કીધી અપારરે, હુ તમ થમો નીરધારરે,
 ગુણુ ગાતા કૃષ્ણ અરજુનરે, આજા માગી હવ્ય વાહનરે ૨૧
 આગના આપી કુતી તનરે, જોડ્યા મુણી કૃષ્ણ વચનરે,
 મય દાનવને લાઇ જાએરે, પારથ ને શ્રી જહુરાએરે,
 ઈન્દ્રપ્રસ્થભણી જરે જાએરે, એ કથા સપુરણુ થાએરે ૨૨

કહતુ ૮૪ મુ-રાગ પ્રભાતી.

વૈશંપાયનને વાગી પાએ, સ્તુતિ કરે જનમેજય રાએ,
 તમ કીપાએ શ્રી રૂપી દેવ, આઘપરવ સાબલુ અસ્વમેન ૧
 અનેક પેરની કીધી સેન, પ્રસન્ન થયા સ્વામી રૂપી દેવ,
 હવે કહો નૌતમ પર્વ, જેમા સતીતણુ ચરિત્ર અપૂર્વ. ૨
 એહ કથા સાબલશે જન જેહ, તેહતણુ ફલ કહું સુણુ તેહ,
 પ્રાગ માધ વટા પચાચ, સત વરસ કાચીનો વાસ ૩

તેલનું ધન દારિદ્ર પહોચાડી, મથુરા રહ્યા બે વીર,
 વય કરીશોર પણ પ્રાક્રમ જોદા, રામ ને સ્યામ શરીર ૧૦
 તેજે સમે ત્યહા રાયજરામધ, દય સમળ તે લાગ્યો,
 ત્રેવીસ અક્ષૌહિની નગર મધાતે, બુધ કરવાને આગ્યો ૧૧
 સત્તરવાર તે બડ લા બાગ્યો, આગ્યો અદારમી વાર,
 મન નિમાસી પાછા નામ, રામ, પશુ બેઠું ત્યાર ૧૨
 દન મધગુ તે પૂઠે પળિયુ, હરિ બધ ના નામ,
 બધા નામે ઠા વીરાધિ રીસે, મટે મુખે માગધ ગય ૧૩
 આગળ જતા હજધગ ચામ્યા, આગ્યો પત્ત એક,
 ધસી વીર બે ઠોચે ચઢિયા, ઝિંગો તેલ વિવેક ૧૪
 દળ મધગુ તે પાછળ ફરિને, મદ એકા કીધ,
 શિખર મધગે લાખડ ખડગી, અગ્નિ પ્રગળી દીધ ૧૫
 અગ્યાર યોજન ને ગિરિ ઉચો, લા ગધ ધૂમ્રની જ્વાળા
 આમગેથી ત્યા નર્મ આગ્યો, એનાયો તતમાળ ૧૬
 બે રીસે બાગેની રીંગી, ગોમન પરતથી ઉડિયા,
 અતગિહ માગે એવા ઉત્પલ્લા, જઈ દારિદ્ર પડિયા ૧૭
 જરાસંધે મન એવું જણ્યુ, બે રીર અગ્નિ પરજળિયા,
 એના અહિત ગયો માગધ દેગે, તાપ મદેહના ટળિયા ૧૮

કડવું ૨ ભુ-રાગ કેદારે.

સમુદ્ર તીરે દારિદ્ર નગરી લા છપ્પન મેટિ યાદવ હરિ,
 વિવાહ નિરમ્યો બનિબદ્ધ વીરનો છ ૧
 રેવત રાયની કુસરી, રેવતી નામે મુદરી
 પ્રીતે પરણ્યા રામ આનંદ અતિ ઘણો ૨

ઢાળ.

પ્રીતિ બની રાજ રીતે પરણ્યા, વડા ને બનબદ્ધ જાત,
 કહે પરીક્ષિત શુકજી સભળાવો, વિગ્તારીને વાત ૩
 વળતા મુનિજન એણીપેરે મોઢ્યા સાબગારે ભૂપલ
 રેવતાચગનો રેવત રાગન, તેની ઉત્તમ મત્ય ૪
 તેણે રાયે યજ્ઞ બદ્ધ પ્રાધા, મહા મોટા અશ્વમેધ,
 તે કારણ મદ પ્રીતિ બ્રહ્માસુ, જેની વાળી વેદ ૫

તે રાગ- પુત્રીને તેડીને, બ્રહ્મસદને ગયો જહા,
 અણુ અનસરે ન જવાયુ ભૂપતે, કાણુ એક યોગ્યો તણ ૬
 તેણે યજે યોગ્યો રાય જાણ્યો, તાતે સા તેડાવ્યો,
 પ્રણામ કરી પાય લાગી બેડો, બ્રહ્માને મન ભાવ્યો ૭
 પૂછે પ્રણપતિ કહો દૈવત રાય, કહો કયમ આવ્યા ભૂપ,
 તેહ સમે પુત્રી દેખાડી, મહા અનોખમ ઉપ . ૮
 આ કન્યાને કયા પરણાવુ, કુણુ ભૂપતિ ધરમ દીજે,
 વર બે ચાર મ સા જોયા છે, હવે કહો તે કાજે. ૯
 વળતા ચતુરાનન એમ જોલ્યા, સામળ કહુ ભૂપાજ,
 તે વગ દેડે ગયા ચાર યુગ, દેગી મહાણો કાળ ૧૦
 દેવયોકમા જગ ન વ્યાપે, પૃથ્વી ગલાતે જાય,
 તારા નગરમા નથી દેા તાડ, સામળ સાચુ રાય ૧૧

- તેહનું ધન દારિકા પહોંચાડી, મયુરાં રહ્યા બે વીર;
 વય કીચોર પણ પ્રાક્રમ ગ્રીહાં, રામ ને સ્યામ શરીર. ૧૦
- તેણે સમે ત્યહાં રાયજરાસંધ, દલ સખળ તે લાગ્યો;
 એવીશ અક્ષોહિણી નગર સંધાતે, જુધ કરવાને આગ્યો. ૧૧
- સત્તરવાર તે બડ સાં બાગ્યો, આગ્યો અદારમી વાર;
 મન વિમાસી પાછા નાહા, રામકૃષ્ણ બેઠું ત્યાર. ૧૨
- દલ સધળું ને પૂડે પળિયું, હરિ જલ નાહા જાય;
 ભક્ષા નામે છો વીરાધિ વીરો, કહે મુખે માગધ રાય. ૧૩
- આગળ જાતાં હજધર ચાક્યા, આગ્યો પર્યન એક;
 ધરસી વીર બે ટાંચે ચડિયા, વિટયો તેહ વિવેક. ૧૪
- દળ મધણુ ને પાછળ ફરિને, કાલ એકઠાં કીધ;
 શિખર સધળે લાકડ ખડકી, અગ્નિ પ્રજાળી દીધ. ૧૫
- અગ્યાર યોજન ને ગિરિ ઉંચો, સાં ગાઢ ધૂમ્રની જ્વાળ;
 આકાશેથી ત્યાં વર્ષા આગ્યો, ઓઝાર્યો તતકાળ. ૧૬
- બે વીર બાંધેલી લીટી, ગોમન પર્વતથી ઉડિયા;
 અંતરિક્ષ માર્ગે એવા ઉત્પત્યા, જઈ દારિકાં પડિયા. ૧૭
- જરાસંધે મન એવું જાણ્યું, બે વીર અગ્નિ પરજળિયા;
 સેના સહિત ગયો માગધ દેશે, તાપ મદેહના ટળિયા. ૧૮

કડવું ૨ જુનું-રાગ કેદારો.

- મયુર તીરે દારિકા નગરી, સાં હપ્પન કોટિ યાદવ હરિ;
 વિવાહ નિરમ્યો બલિભદ્ર વીરનો છ. ૧
- રેવત રાયની કુંવરી, રેવતી નામે સુંદરી;
 પ્રીતે પરણ્યા રામ આનંદ અતિ ધણો છ. ૨

દાળ.

- પ્રીતિ ભલી રાજ રીતે પરણ્યા, વડા જે બલભદ્ર જાત;
 કહે પરીક્ષિત શુકલ સંભળાવો, વિસ્તારીને વાત. ૩
- વળતા મુનિજન એણીપેરે જોડ્યા, સાંભજોરે જૂપત્ય;
 રેવતાચળનો રેવંત રાજન, નેની ઉત્તમ મત્ય. ૪
- તેણે રાયે યત બહુ કીધા, મહા મોટા અશ્વમેધ;
 તે કારણ બહુ પ્રીતિ અહ્યામું, જેની વાણી વેદ. ૫

રૂંડિમણી હરણ.

તે-રાગન-પુત્રીને તેડીને, બ્રહ્મસદને ગયા જહાં; ..
 અણુ અવસરે ન જવાયું બૂપતે, કાણુ એક યોગ્યો તહાં.
 તેણે રથજે યોગ્યો રાય જાણ્યો, તાતે લાં તેડાવ્યો;
 પ્રણામ કરી પાપ-લાગી બેડો, બ્રહ્માને મન બાવ્યો.
 પૂછે પ્રજાપતિ-કહો રૈવત રાય, કહો કયમ આવ્યા બૂપ;
 તેહ સમે પુત્રી-દેખાડી, મહા અનોખમ રૂપ.
 આ કન્યાને ક્યાં પરણાવું, કુણુ બૂપતિ ધરમ દીજે;
 વર જો ચાર મેં લાં જોયા છે, હવે કહો તે કીજે.
 વળતા અનુરાનન એમ જોડ્યા, સાંભળ-કહું બૂપાજ;
 તે વર કેડે ગયા ચાર યુગ, ફેરી મંડાણો-કાળ.
 દેવકોકમાં જરા ન વ્યાપે, પૃથ્વી કાસાંને વતપ;
 તારા નગરમાં નથી કે તારું, સાંભળ સાચું રાય.

એટલે રુકિમણીએ જાણીઉ જો, રુકમિઆની ગતિ;	
શિશુપાળ વર તે મડી કર્યો, ઉવેખી શ્રીવદ્વપતિ.	
તવ પ્રેમળ મુખ કુમારિધનું, કરમાયુ તનકાળ,	
અગે આદર ભગ થયો, તેને હ્રદે ઉડી જ્વાળ.	
નિશ્ચામ મૃદે, વચણ સૂટે, સમરે મુદ્દરશ્યામ,	
અરે વીર અજ્ઞાણ માદારા, તે એ શુ કીધું કામ.	૧૦
અમૃત આદાર તજી કરીને, હલાહલ વિષ ખાય,	
રત્ન માટે આપીને, કો કોડી લેવા જાય.	૧૧
એતુ કહી મન દુખ આપી, સહિયર સામુ જોય,	
આણી વેળા મખિ મહોદર, ન દીસે ત્યા કોય	૧૨
એમ કહેતા અર્ધ આવી મળી, કરે એક વિચાર;	
હરિમટ વિપ્ર તેડી કહ્યું, કારિકા જાઓ નિરધાર.	૧૩
પ્રેમ વચન કહી પ્રેમદાએ, કામળ લખીઓ સાર;	
યાળ બરીને રત્ન આપ્યા, વિપ્રને તેણીવાર.	૧૪
રુકિમણી કામળ લખી છાનો, પત્ર મૂકી પાણ,	
મુખ વચન એમ કહાવિયુ, નાથ તન મન તારે જાણ.	૧૫

રૂઝિમણી હરણ.

હરિભટ્ટ હરણી-હિયો, ધસિ પેડો પોળ મુઝાર;
 હેમ મંદીર જડયાં હીરે, આપ્યો પ્રભુને દાર.
 વિપ્ર જોતાં મોહ પામ્યો, દીક્ષા સર્વાધાર;
 ધાત્ર મળીને મૂછ્યું, જે સ્વામી ક્યાંયા પધાસ્યા આવાર.
 વળતો યોડવ ધમ વધો, જે દેશ વિદ્વાર્ વાસ;
 પ્રેમ પ્રીતે બોજન કરાવી, આસન આપ્યું પાસ.
 સ્વામી કહેા રામની વારતા, સત્યશીલ કેવાં ચાલ,
 વિપ્ર તાપસ પ્રજા કેવો, કેવો પ્રજા પ્રતિષ્ઠાળ
 તમેા વેગજેથી ક્યમ પધાસ્યા, કહેા કારણ અમ,
 નાપિ કહે સુણો કૃષ્ણજી, રૂઝિમણીએ કહાવ્યુ તમ.
 તન મન તમારે ચરણે મોપ્યું, ઉપરે અપ્યો આત્મા,
 નેત્રે જોતાં નાથજી મારા, મનોરથ થાશે મમા.
 નેત્રનું દીક્ષ આપીએ નાથ, મુખ વચન એમ કહાવિઉં,
 પછે વિપ્રે દ્રાગળ આપ્યો, તે કૃષ્ણને મન ભાવિઉં.

એટલે રૂઝિભણીએ જાગીઉ જો, રૂઝિઆની ગતિ
 શિશુપાળ વર તે સદી કર્યો, ઉરેખી શ્રીયદુપતિ
 નવ પ્રેમળ મુખ કુમારિકાનું, કરમાયુ નનકાળ;
 અગે આપર ભગ યયો, તેને હૃદે હ્રી વ્યાળ
 નિશ્વાસ મૂકે, વયણ સૂઝે, સમગ્રે સુદરસ્યામ;
 અરે વીર અગ્નણ માદારા, તેં જો ચું કીધું કામ,
 અમૃત આહાર તજ કરીને, હવાહવ વિષ ખાય,
 રત્ન માટે આપીને, કો કોડી લેવા જાય. ૧૧
 એવું કહી મન દુખ આણી, સહિયર સામુ જોય;
 આણી વેળા મખિ મહોદર, ન દીસે ત્યા કોય. ૧૨
 એમ કહેતા મર્વ આવી મળી, કરે એક વિચાર;
 હરિભટ વિદ્ય તેડી કલ્પ, હારિકા જાઓ નિરધાર. ૧૩
 પ્રેમ વચન કહી પ્રેમદાએ, કાગળ લખીઓ માર;
 થાળ ભરીને રત્ન આપ્યા, વિદ્યને તેણીવાર. ૧૪
 રૂઝિભણી પ્રગળ લખી છાનો, પત્ર મકી પાણુ,
 મુખ વચન એમ પ્રદાવિયું, નાથ તન મન તાડ જાણુ. ૧૫

વલણુ.

તન મન મમરધ્યુ તમને, સમરથ કૃપણ કૃપાળ,
 વોએ લાગ્યો ઋષિ નીસરયો, પણુ દીમે પથ જગ્ગાળ. ૧૬

• કંઠવું ૫ મું-દેશી ચાલતી.

આઠણુ ચા'યો પશ્ચિમ દેશેછ;
 ગાક એક જાળને મન વિનાજેછ. ૧

હાલ.

મન વિમાસે આળમ થાયે, આંહાં જાનું પથ વિદેસ;
 આ વિદર્ભ દેશ ને હારિકા, ત્યા કહીએ હોય પ્રવેશ. ૨
 એટલે એક તરુ આળ્યો, વિદ્ય સુતો તેની છાંય,
 એક ઘડી નિદ્રા કરી, પછે કૃષ્ણે કીધી સ્થાય. ૩
 ઋષિ જાગ્યો દીગી હારિકા, પાખળે સાગર નીર;
 ત્યા કોટ પ્રસીમાં કનખનાં. જગદ્ગે પોળ પગીર. ૪

હરિભટ્ટ હરણી હર્યો, ધગિ પેરો પોળ મુઝાર
 હેમ મદીર જડયા હીરે, આખો પ્રભુને દાર ૫
 વિપ્ર જોતા મોહ પામ્યો, નીચ સર્વાધાર,
 ધામ મળીને પૂજ્યુ, જે સ્વામી કયાથા પધાર્યા આવાર ૬
 વળતો વોડવ ધમ વધો, જે દેગ વિદર્ભા વાસ,
 પ્રેમ પ્રીતે બોજન કરારી, આસન આપ્યું પાસ ૭
 સ્વામી કહો રાજની નારતા, સત્યશીલ કેવા ચાવ,
 વિપ્ર તાપસ પ્રગ્ન કેવો, કેવો પ્રગ્ન પ્રતિપાળ ૮
 તમે વેગજેથી મ્પમ પધાર્યા, કહો મારણુ અમ,
 ઋપિ કહે સુણો કૃષ્ણજી, રુકિમણીએ કહાવ્યુ તમ ૯
 તન મન તમારે ચરણે મોપ્યુ, ઉપરે અર્ધો આતમા,
 નેત્રે જોતા નાથજી મારા, મનોરથ યારો મમા. ૧૦
 નેનનું કૃણ આપીએ નાથ, મુખ વચન એમ કહાવિહં,
 પડે વિપ્રે પ્રાગળ આખો. તે કપ્પજને મન ભાવિહં

- એમ વિચારી પડો વળડાવ્યો, સંજ સહુ સેન કરાવ્યું;
અથ ગજ રથ પાયક પ્રીદા, યાદવનું દળ ભાવ્યું. ૧૧
- વાગ્નિત્ર વાજો અંબર ગાજો, યાદવ યોધ તરવરિયા;
કૃષ્ણ એકલા ગનણી હલધર, પૂટેથી પરવરિયા. ૧૨
- સૈન્ય સંઘાતે સહોદર આવ્યા, બ્યાં શ્રીકૃષ્ણ કૃપાળ;
મળી એકલા વાયક બોધ્યા, ભહું કાધું ભૂપાળ. ૧૩

વલણ.

- ભહું કાધું ભૂપાળ કૃપાનિધિ, અહિં એકલા શે આવિયા;
નગર સમીપે આવી ઉતર્યા, લોકતણે મન ભાવિયા. ૧૪

કડકું ૮ મું-રાગ ધનાશ્રી.

- ધુકત કહે સુણો પરીક્ષિત પાવન, વહેવાઈ તણો વિસ્તારત;
ડાહોલ દેશનો દમધોપ રાગ, વિવાહ કરે અતિ સારત. ૧
- મહામગલ મંડપની રચના, ઉસવ ઘેર ઘેર થાયત;
ભલા ભૂપ નોતરે આવ્યા, અનેક દેશના રાયત. ૨
- વિપ્ર તેડીને શાંતિગ કાધું, આખ્યાં કનક ગૌ દાનત;
સકલ જ્ઞાન શણગારી મહીપતિ, તેડાવી પ્રધાનત. ૩
- અનેક તાણ હણુ કરાવ્યા, મુખટ થયા અસ્વારત;
ટોપ કવચ કરે આયુધ સન્ધ્યાં, મુંદર રાજકુમારત. ૪
- મહા મોટા ગજ ગિરિવર સરખા, નેજા અંબાડી દળકેત;
સખળ પહોતાર આયુધ અંકુશથું, સનાહ સાંકળાં ખગકેત. ૫
- મહામોટા તે કરી* પસાડ્યા, પાયક મુથ પરવરીઆત;
ગડગડે નિશાણુ રણુતરજ વાજો, સુખટ મહૂ સાંચરીઆત. ૬
- પરવધાવી જ્ઞાન-સલાવી, વાગ્નિત્ર બહુ વિધિ વાજોત;

તાન શકુન હોય મારેમમાં, આડો ઉતરયો ભૂવંગથ
 મણો, રાગન વામાંગે બૈરવ, ઝાંખા હોય કોરંગથ.
 ૥૮. જ્વતાં કહે જરાસંઘ, સાંભળો મહ રોગનથ
 તમકૃષ્ણ પ્રગટયા દીસે છે, ઊછાછળા છે મનથ.
 તે તે આખ્યા હશે તહાંસરા, તો કાંઈકરે વિનાથ.
 ૥૯. કેવા વડો હો મારાં બાધ્યો, જાંઘવ કરજે ધાણથ.
 માંગે તે મં. અમિ પ્રગળ્યા, ગ્રોમત; પવત અમેથ.
 હો રથગેથી રહ્યા દીસે છે, શકે તે કરશે વિમેથ.
 મેવો સહુ સું થાપ કરીને, આખ્યો વિદ્યં દેશંથ.
 ૭૦. રક પંચાલું અક્ષોહિણી સાયે, કુંદન નગરે પ્રવેશંથ.
 જન તણાં નિશાણુ સાંભળી, રુકમયો સામે જાયથ.
 ૭૧. પપ તાંબુલ ને મુગંધ છોટણાં, સાય સહુ ભંડ રામથ.
 રુકમયે દળ મંયણે નિરંખું, રાણો રાણિ મેલા શરેક.
 ૭૨. ગમ્ધ કુંજર ને રથ શણુગાર્યા, જંતણે સાંમરે પૂરથ.
 ૭૩. મનેક ભૂમતિ મળ્યા હૃદયું, દે. રુકમયો માનથ.
 ૭૪. રાસ કૃષ્ણાગર દેશર ચંદન, આખ્યાં સરાસરે પાનથ.
 ૭૫. ૥૬. ૭૭. ૭૮. ૭૯. ૮૦. ૮૧. ૮૨. ૮૩. ૮૪. ૮૫. ૮૬. ૮૭. ૮૮. ૮૯. ૯૦. ૯૧. ૯૨. ૯૩. ૯૪. ૯૫. ૯૬. ૯૭. ૯૮. ૯૯. ૧૦૦.

દામે શક્યો લઈ મ્યાદા કરે, હવન કરે મળિ રૂપરે;
 ધ્વનિ લાગી સાં મેદની, મેદિની મંડલુ બૂપરે. ૮
 ચચા ચંદને સદુ ચચિયા, અચાચા અનેક રાજનરે;
 નૃસ નાચે નિજ અપ્સરા, બંદીગન બોયે ધન્ય ધન્યરે. ૫
 ગાંતિગ કરી સુર અચાચા, તર્પાચા નવગ્રહ દેવરે;
 અનેક દાન રાય આપીઆં, ગજ રથ હેમ તતખેવરે. ૬
 કનક શુભી ગાંવત્મનું, આપીઆં વન્ન જલુ ધનરે;
 વિપ્ર સંતોષ્યા મોશુ, તેણે દીધાં આશિર્વચનરે. ૭
 વાગિત્ર વાગે ગોબતાં, મંમયો દંડે રણીઆનરે;
 લક્ષ્મણા આવી ટૂકડી, ઉનાવળા ચાચો શ્રીનાતરે. ૮

કડવું ૧૦ મું-રાગ પદ્યઓ.

શ્રી શુકલ કહેરે ઉપાય, તમે સાંભળો પરીક્ષિતરાય;
 અરે પછે રકિમણીને શુ થાય, વિરહે થઈ વ્યાકુળીરે. ૧
 અરે સખિ એવું આસોયે મન, ને આદિ નાવ્યાગમજીવન,
 શકે મારે પૂર્વે નહિ કંઈ પ્રુપય, તો ક્યમ પામીએરે. ૨
 અરે સખિ નયણે કાળે નીર, અરે ઉર ઉપ્રશી* આલ્યું શરીર,
 અરે જાંન બાંગી મન નહિ ધીર, હરિ હરિ ઉચ્ચરેરે. ૩
 અરે શકે વિપ્ર ન પહોંતો કામ, અરે મિન થોડા ને હુર ગામ;
 અરે હવે ક્યમ સરે માફ કામ, વિધાતા મું કર્ણુરે. ૪
 અરે મે પાડી સહિયરમા હોડ, અરે પાર્વતી કહું કરજોડ;
 રે શકે પડી પૂજતાં જોડ, નેણે ઉમયા ઝહાંરે. ૫
 અરે એવું કહીને કરે અનુપાત, અરે એટલે સાં આવી માત;
 અરે બાઈ પુત્રી કહોને વાત, રકિમણી કાં રેાધરે. ૬
 તવ વળતાં બોયે કુમાર, એની પીડી પેડી આંખ મુઝાર;
 તેણે આવે આંસુ અપાર, તે મુને ખરખરેરે. ૭
 અરે સખિ જોખ ચઢીને જ્નેય, અરે રામકૃષ્ણ કહીને રોય;
 એક દાણુ સુખ શરીર ન હોય, વનિતા વસવેરે. ૮
 વિનંતિ મુણુમે શ્રીમહારાજ, પ્રભુજી પ્રગટ યાગોજી આજ,
 નહિ તો હું પ્રાણુ કરું છૌં તાજ, ત્રીકમ કારણેરે. ૯

અરે એવા કહ્યા પ્રીતિ વચન, અરે વામ ચક્ષુ ફરકે તન,
 અરે અગે બલાં હોયે શુકન, પછે જોય વાટડીરે. ૧૦
 અરે હરિમટ દીડો પયે ફર, અરે હરે વાંચુ માગરપર,
 અરે ધરી આબુ અગળા ડગ, પડે તેને પ્રિયુરે. ૧૧
 હરણે હરિમટ બોલ્યા વાણુ, અહીં રામ, પણુ આઆ નિવોણુ,
 અરે મહુ મેના મહિત સુખણુ, આની જનર્યાગે. ૧૨

કડવુ ૧૧ મું-રાગ ગોડી.

શ્રીશુક્રજી વાણી ઓઝર્યા, નમો માભજો પગિમિત ગયરે,
 પડે રૂઝિમણી રણિયાત ચર્ધ, તવ હૈડે હરખ ન માયરે. ૧
 હૃદયા સાગર જિવંચો, આતિ આનંદ અગે અપારગે,
 વર્ન વિકાશુ કોઠિકળા સશિ, હૃદય ચયુ નિર્ધારે. ૨
 સખી મહી માહેવડી, મહુ પ્રેમ વારતા થાયગે,
 મારે સુકૃત આગળ આબુ, તમ મહુ તણો પમાયરે. ૩
 શ્રીરામકૃષ્ણ બેહુ આનીઆ, પૂરવા મારી આશગે,
 વહેમા વામા હરખજ પામી, પ્રભી બુદ્ધિ પ્રકાશરે. ૪
 નમી નમીને પાગે લાગે, ઝળિને તેળી વારરે,
 આમી પ્રતાપ નમાગે, આહિ આવ્યા વિશ્વાધારે. ૫
 આલ્લણુને બહુ દાનજ આપ્યા, મનોખી તત્કાળરે,
 બીમક રાગે માભજુ, રામકૃષ્ણ આવ્યા બૂપાળરે. ૬
 મહા મોટા બડ સાથે તેડી, રાયજી મામો જાયગે,
 પૂજા અર્ચાની મામત્રી, બર્ધ આનંદો ધાયરે. ૭
 વાન્નિત્ર વાન્ને અનિ ધણા, માહે પય શબ્દ નિશાણરે,
 વેગે બીમક આરીઓ, જ્યા હુતા માગપાણરે. ૮
 નવરંગી તબુ તાણીઆ, લા હીમારવ કેદાણરે;
 આપ પણુધે અવલ્ય કરે છે, યાવ યોધ સુખણરે. ૯
 કૃષ્ણરાયને ડેરે પધાર્યા, બીમક બડ બૂપલરે,
 દંદ પરસ્પર યદુપતિ દીશ, સુદરશ્યામ શ્રીપલરે. ૧૦
 ધાધ રાયજી ચરણે નમીઆ, પડે હૃદયું મળીઆરે,
 આલિંગને ઉઠાસજ પામ્યા, તાપ હૃદયે ટળીઆરે. ૧૧

કિંદવ બાહર બેગીઆ, વળી બીજા ત્રોધ અનેકરે,
 સાથ મળેડો દેખી ગમ, રીઝયા મન વિશેકરે ૧૨
 વડા વીર હવધર ઉતરીઆ, બીમડ ત્યા માયરીઆરે,
 પ્રીને રાગએ પ્રણામ કીધા, બેગી આનંદ ભરીઆરે ૧૩
 મદ મળીને આવીઆ, જ્યા નુત્તા કૃષ્ણ કૃપાળરે,
 રામકૃષ્ણની બેડી નિરખી, અતિ રીઝયો મહીપાળરે. ૧૪
 કૃષ્ણાગર કેશર ચદનથી, અર્ચ્યા યાદન માથરે,
 ગરામ બીડી શ્રીફળ ફાકળ, સતોઆ યદનાથરે ૧૫

કંઠુ ૧૨ મું-આપાઈની દેશી.

મહા મોદતી બેગ બપ, બીમડ જુવે કૃષ્ણકેડે ૩૫,
 મિચિત્ર મુન્ન સોહે દાય પ્રણા, અપિ માણે જડિત જ ધણી ૧
 અવણે કુટલ મકરાગર, રત્ન જડિત કનકમય સાર,
 રક્તરેખ લોચન વિશાલ, જાણે અમુન્ન પ્રકટ તત્માળ. ૨
 બ્રુકુટિ ધનુપતલે આપર, ગદ્યરચન જાળહળ અતિસાર,
 કેશરતિલક નિરાજિત ભાલ, અધરમિંગદલ મોખિત લાલ ૩
 વિવિધ વિનોદ કરે બહુ હાસ, જાણે દિનંદર ફિરણુ પ્રકાશ,
 દશન જ્યોતિ જગહીરા જાણ, નિજનાસા શુકચય પ્રમાણુ ૪
 કદંબરુખ મણિ મુક્તા હાર, શ્રીનત્મ લાજન હ્રદે મુજાર,
 મેઘમમુ તન કોમળ પ્રતિ, પીતાબર પેદેયા બહુ બાનિ ૫
 ભુજ પ્રચડ આયુધ અક્રાંત, જડિત મુદ્રિકા કરે મોખાંત,
 વળી મોહે વૈજયંતિ માળ, મિ કિંચિલ્લિ મેખવા રમાળ ૬
 વાન મોજડી ચરણે મોહે, તે દેખી બીમક મન મોહે,
 નખ ગિખ બગે નિદાસુ તન, જહા જુગે ત્યા અગ્રે મન ૭
 પાદવ કુળ મોહે ઉચાંત, જ્યમ તારા સતિ મડળ જ્યોત,
 રાય રીઝયા મન યથુ પ્રસન્ન, બહુ કીધુ રસમૈયા તન ૮
 જુગતો વર છે વૈકુન્થાથ, શીશ હુણી રાથે ધશિયા હાથ,
 પુત્ર વરાસયો તે શુ કડ, હવે કૃષ્ણ સહી જઈ અનુમર ૯
 ખીર માથ આણી અનુરાગ, કનક પિંજરે ધાવ્યો પ્રાગ,
 બીમક રાયે નિમાસણુ કરી, ક્યા સિતુપાથ બનાં નર હરી ૧૦
 શુક્રજી હહે મુલો પરીક્ષિત રાય, જ્યાયા બૂપ નગર બહી જાપ,
 નગર લોક મહુ હવા પ્રમત્ત, જોવા સ્વરૂપ શ્રીજુગજીવન ૧૧

રૂઝિમણી હરણ.

... રૂઝિમણી હરણ. ...
 ચંતુરંગી રે. સેના. નીસરી, અંકરે હિલ્લ ને હલધરે હર
 એવર બહુ યાદવના અનેક, ભીમકે તોડી જાય કરી વિવે
 અશ્વ કુંજર રથ પાથક અપાર, કરહાં સુખાસન પાલખી
 જંખાળુ અડગડે નિમાણુ, યાદવ યોધ કરે પ્રયાણ
 દોસ રણકાર નકેરી નાદ, રાખ શરણાઈ શંકેઓ સા
 આગળ થકી શ્રીકૃષ્ણ સાંચર્યા, પૂઠે થકી ભીમકે પરવર્યા
 એણીપેરે હરિ પુરમાં જાય, નગર લોક રણિયાંતજાયા
 આઠાણુ દાનિય વૈશ્ય જ. વર્ણ, આવી કૃષ્ણને લાગે અર્જ
 જયજયકાર કહે સહુ કોય, યાદવ પતિને પ્રેમે જોય
 ખાલ ગોપાલ કૃષ્ણ હમ્મરે, સકે કૃષ્ણ કન્યાને હરે
 શિશુપાલ નાવે પાટલે, રૂઝિમણીને તો એ વર ધટે
 ધન્ય ધન્ય ભીમકેનું રાજ, ભક્ત લોકનાં સીધાં કાજ
 જે પરમેશ્વર દર્શન થયું, એર ખેડે કેવલપદ લહું
 તેહ નગરની નારી ધણી, જોરવ ચહજે એ ત્રિબુવન ધણી
 માહો માહો કરે સહુ વાત, આરે અંબિકા આરી મોત
 અમારા મનનું ચિત્તનું હજો, રૂઝિમણીને તો હરી વર થજો
 યાદવ યોધ હતા. જોટલા, ભીમકે ઉતારા આપ્યા બહા
 મોટાં મંદીર પરમ નિધાન, ગોખ જળીઆં રસિક સ્થાન
 મંદિરિક મણિમય મેડી ખચી, પાચાં પ્રીરાજ રચનાં રચી
 હય શાળા ગજશાળા બહી, ચોક આવડી ખંડો ખેલી
 રૂઝિમે ધણું હેતજે ધરી, પંચ દિવસ ગૃહ રચનાં કરી
 જાણ્યું જાન ઉતરશે આંહાં, ભીમકે કૃષ્ણ ઉતાર્યા લાંહાં
 બહાં બોજન આપ્યાં પકવાનં, સેવા કાજે મુખ્યા પ્રધાન
 આજ્ઞા કરીને ભીમકે વળ્યા, એટલે લાં રૂઝિયાને મળ્યા
 ભીમકે કહે સુન સાંભળ વાત, રામકૃષ્ણ મે આપ્યા ખાત
 રૂઝિમે કહે કહું એ સલ, જો એ દેહાવે બહાં લુપલ
 તો આવે કંકાતરી માટ, અણુ તેડ્યા આવે બિમુક બોટ
 આપ્યા તો, ઉતારો દામ, તમે તમારે લાંગો દામ

બીમક કહે કિતારી અમો, નને મંદિરે જનજો તમો;
 ગીરો બોલ્યો બહુ રૂઝમઠ, તાન જદુ થયો પુદ્ધિ કયા ગઠ. ૧૫
 ને સ્થાનક તો વરનો હામ, જનજો જદુ આપો બીજું ધામ,
 બીમકરાય કહે મુખે નાણ, અરે પુત્ર કાં થયો અજાણ. ૧૬
 ને ક્યમ અજાગ કિતારી જનય, મજાણા સુબહ તે યાદ્યરાય,
 જેને હારિકા મનકજ તબી, હીરા માણે રચના ધબી. ૧૭
 પ્રાંદ નદિર જમજ્યોત પ્રકાશ, ઝખન ટાટિ યાદવકુળ વામ,
 જે પાખળ રતનાગર મિધુ, તેને બલિબદ્ર જેવા બધુ. ૧૮
 તેને મ્યાનક કેમ બીજા અપાય, સુવર્ણ વિના ક્યમ રતન જડાય;
 એવું રૂઝમેયો માંબળી રહ્યો, મુખ મરડીને અજાગો ગયો. ૧૯
 શુકલ કહે સુહો પરીક્ષિત રાય, શિશુપાળની વિધિ કહેવાય,

કહ્યું ૧૪ મું-રાગ ગોડી ધવલ.

મકય મોદાશણ આવીયોરે, બાવે મગળ ગાયરે,
 મળારે સ્યામા તવતેવડી વરજીને, નદાણુ બેઠ જાપરે. ૧
 એક કરે કનક કમોવડુ, બાવન ચદને બરીહરે,
 એક કરે સાથુ ક્ષીરોદક, એક કરે કુકમ ધરીહરે. ૨
 માનિની આની મયપતી, જહા જાનીવાસાનો હામરે,
 ડાહ્યાવ દેશનો રાજજો, વેહેવાઈ દમધોપ નામરે. ૩
 તેનો તે કુવર મોડામલો, વર વાર શિશુપાળ રાયરે,
 મસ્તકે જોડ્યો ચોરસો, દૈયક્યે દરખ ન માયરે. ૪
 પ્રિય પોતાના ધરતણા, આની કરે કન્યાનુ વખાણુરે,
 રૂપ મુદર છે રૂઝમણી, તમો છે સુદર સુગણુરે. ૫
 તેને આપે કર મુદ્રિકા, જેણે કીધી કન્યાની વાતરે,
 વરધોડાની વેળા થઈ, નદાવાને જિહ્યા રણિયાતરે. ૬
 કુડીએ ઉદક આણી બચ્યા, બલા ધસ્યા સુમધ અનોપરે,
 મેહેકે કૃષ્ણાગર કસ્તૂરી ચન્ન, અગે લેખ્યા ભુપરે. ૭
 બેસણે માંડ્યો આજરિયો, જડિન છે ભાત નવરગેરે,
 રક્ષાટિક મણિ જડી પાવડી, હડી પેહેણું પટકુળ ઓગેરે. ૮
 નારી બેઠા થયા નૃપતિ, પીતાગર અગે મારારે,
 આચ્ચમન કીધું અતિ પ્રીતયું, ગીતયું ચોરડે પધારારે. ૯

- નયણે કાજળી મારીઆ, ટપકયુ કીડુ છે ગારેડે,
મગ્તકે મુકટ બરાડીઆ, જલિન મણિ મોની લારેડે. ૧૦
- શ્રવણે કુડળા ઝંઝકે લગેડે, મુદર મુકતા માળરે,
પ્રે આભણું જગ જોપતા, જોપતા અનેક રસાળરે. ૧૧
- નાન અગી પેહેરી સાનડુ,† ઉપર કટિમધ સારેડે,
ગાહે ગાજીમધ બેરખા, ઉપરે પુષ્પના હારેડે. ૧૨
- મુચ્છય પેહેડી ગોભની, લાખેણી મોઝડી પાયરે
વાજિન વાજે ગોભના, વાયા નિશાણે બના ધાયરે ૧૩
- નાગરવેવ બરાસશુ ખીડ્યા, મુખે ધર્યા તામોળરે,

બીમક કહે ઉતાર્યા અમો નરે મંદિરે જાઓ તમો,
 ગીરો બોલ્યો બહુ રુમમ્મ, તાન ૧૬ થયો જુદિ કયા ગઇ ૧૫
 તે સ્થાનક તો વરનો હામ, જાઓજાઇ આપો બીજીધામ
 બીમકરાય કહે મુખે નાણુ, ગારે પુત્ર કા થયો અમણુ ૧૬
 તે ક્યમ અજગા ઉતાર્યા જામ, સગળા સુખ તે યાદરાય,
 જેને દારિદ્ર્ય મનકજ તણી દીરા માણેક રચના ઘણી ૧૭
 પ્રોટ મંદિરજમજ્યોત પ્રકાશ, હપ્પન ગેરિ યાદવકુળ વાસ
 જે પાખળ રત્નાગર મિધુ, તેને બનિબહુ જેવા બધું ૧૮
 તેને મ્થાનક કેમ બીજા અપાય, સુવર્ણુ વિના ક્યમ રત્ન જડાય,
 એવુ રુમમ્મો માખગી રલ્લો, મુખ મરડીને અજગો ગયો ૧૯
 ગુકલ કહે મુણો પરીક્ષિત ગાં નિહાડુની હિષિ, મું
 ચરણુકમય મમ પુઠે પદાની, દુકમ વરણી મોય, મું ૨૦
 હમગામિની ભામિની, નપરતલો ઝણુમગ, મું
 પાડેને અણુનટ વીંછીઆ, ધુધરીનો જમમગ, મું ૨૧
 સોગે શણુમાર પૂરણુ થયા, આખ્યા મડપ બહાર, મું
 સરીઆર માથ મધાતશુ, વણી વિપ્રની નાર, મું ૨૨
 અમિમ પૂજન નીમરચા, પૂજા માથે અનેક, મું
 કેમર અદન કચોનડા, અગર મ્પૂગ વિગેળ, મું ૨૩
 ચૂલો કૃષ્ણાગર કેરો, કમ્તૂરી ને જમાદિ, † મું
 અખીર યુક્તાત જાણાનીઆ, સુમધી એવા આદિ, મું ૨૪
 કનક ચાગ મોતી બરી, દુકમ કાદળ મધ્ય, મું
 નાલિકેર બીજોગડા, પુષ્પ તે નાના. વિવ મું ૨૫
 કમળકળી ને કેતકી, જાઇ જૂઘના હાર, મું
 મોગરા અપ્પ માનતી, ચુનાન મેવના સાર, મું ૨૬
 એ સામગ્રી સર્વે લાદને, પાળા પોગે ગાય, મું
 ઋષિપત્રી તન તેવડી, નિવકે વધામણા ગાય. મું ૨૭
 બાતા મેહેનડ આથે થયા બીજા આગે વીર, મું
 ટાપ કનચ આયુધ સજ્યા, ધનુર્વિદ્યાના ધીર મું ૨૮

માગે † જમની જમાદિ મોંડા મોળિયાને આકારે યાય
 જે વીર્ય તે જમાદિ કરુચરી કહેવાય છે

રૂકિમણી હરણ.

નયણે કાગળ સારીઆં, ટચકણું કીધું છે ગાથેરે;
 મસ્તકે મુકુટ ભરાવીઆ, જડિત મણિ મોતી લાલેરે;
 શ્રવણે કુંડળ ઝંળકે, લળકે, મુંદર મુક્તા માળેરે;
 કંઠે આભણું જગ જોષતાં, ઓપતાં અનેક રસાળરે.
 લાજ અંગીઃ પેહેરી સાવડું, ઉપર કટિઅંધ સારેરે;
 બાહે બાજુઅંધ બેરખા, ઉપરે પુષ્પના હારેરે.
 મુંચણ પેહેરી શોભતી, લાખેણી મોઝડી ધાપરે;
 વાજિત્ર વાળે શોભતાં, વળ્યા નિશાણે ભલા ધાપરે.
 નાગરવેલ બરાસરું ખીડલાં, મુખે ધસ્યાં તાંબોળરે;
 હેશર ચંદન ઢચોલડાં, કામિની કુંકુમ રોળરે.
 જાતા નયણે મેઢી શ્રીફળ, મકિયું હાથરે;
 દેરા પામે જાદ રત્ના, કાણું ન લાંગી વાર; મું
 રૂકિમણી પારે પધારિયાં, પાછળે રાણે રાણિ; મું
 ઉત્તમ ઉદકે અણાવીઉં, ચરણ પખાળ્યા પાણિ; મું

આઈ તુંજ વ્યાપક તુંજ ચાપક, ત્રિપુર સુદરી નામ;
 ધણુ મહણુ ગાજ્યા પાજ્યા, કર્યા અગોચર મમ. ૭
 નિર્ભય દેવની ગાત્રી આઈ, અમ કુળદેવ્યા હોય,
 માત મારા પૂરો મનોરથ, જે મન વાણુ મોય ૮
 એવુ ધ્વજીને કહે પૂજન, બાવે ભક્તિ જનને,
 ધૂપ દીપ નૈવેદ્ય તામ્રન, પુષ્પહાર વિગેખ ૯
 ઘટા વાનિત્ય વાનિત્યે, આરતી કપૂરે ટાંધ,
 નમસ્કાર કરતા પ્રસન્ન થયા, આરતીપ અમે દીધ ૧૦
 ગીરા ચડાની સુદર્શિણે, લીધી નેણી વાગ,
 આધા યજ્ઞને એમ ન્યુ, અમે આપો પુણ્યભરતાર ૧૧
 વરદાન માગી એવુ, પાછી વળી કુમાર
 રમનમ નૃપુર વાનિત્યે, રમિણી પધાર્યા બહાર ૧૨
 વલણુ.

બહાર પધાર્યા રમિણી તે ગોબા સુદર શી મુઠે,
 શુકલ પરીક્ષિતને કહે છે, રૂપ રમાતુ નન લટુરે. ૧૩

કંઠુ ૧૭ સુ-રાગ આસાવરી.

ચન્દ્રવદની મોઢે સુદરી મખિ મહાપદાર નીસરી,
 સાચરી ન મતીપતિ જોના બહુ મન્યારે. ૧

- તેમના હાથનાં આયુધ પડિયાં, વ્યય વ્યય થયા અશુદ્ધ;
તેવ પાણી ને પાઉં નિહાળે, હૃદે નંહિ કેને છુદ્ધ. ૭
- તન્મમે શ્રીરૂકિમણીછએ, દૃષ્ટિ ચહોતીશ કાધ;
શ્રીકૃષ્ણછનો રથ દોડે, કાર્ય મધ્યાન - નિહ. ૮
- પરમ્પરે મીટાં મળ્યાં, તત્કાળ આવ્યાં પાસ,
રૂકિમણી સાથે અવર જી, તેણે હીઠા શ્રીઅવિનાશ, ૯
- વિશ્વમોહન વદન મુંદર, લોચન પદ્મ વિશાલ;
અપણે કુંડળ રજ ઝળકે, કડે કૌસ્તુભ માળ. ૧૦
- પીતાંબર તન અંબર પહેર્યાં, મેઘ મ્યામ શરીર;
શ્રી હારિકાનો નાથ નિરખે, નવ રથાં કેનાં ધીર. ૧૧
- વનિતા સદ્ વિમોહ. થઈ, તલ્લણુ તેણીવાર;
રૂકિમણી દેખી પુરુષ મોહ્યા. નારી મોહી મુશર. ૧૨
- તેણે સમે લઈ રથે બેસારી, સ્યામા લીધી સરણ;
કરુણા સિંધુ કૃપાળ કૃપ્યે, હેઠાં કીધુ હરણ. ૧૩

આહા નુંજ વ્યાપક તુજ ચાપન, ત્રિપુર સુદરી નામ;	
ધણુ નણુ ટાળ્યા પાળ્યાં, કર્યા અગોચર પ્રભ	૭
નિર્ભય દેગની ગણી આહા, અમ કુળજ્યા હોય,	
માત મારા પૂગે મનોરથ, જે મન વાણુ મોય	૮
એતુ પ્રદીને કરે પૂજન, ભાવે ભક્તિ અનોખ,	
ધૂપ દીપ નૈવેદ્ય તાણુવ, પુષ્પહાર નિગેખ	૯
ઘટા વાજિત્ર વાજતે, આરતી કપૂરે કાંધ,	
નમસ્કાર કરતા પ્રસન્ન થયા, આશીર્વા અમે દીધ	૧૦
ગીશ ચડાવી મુદ્ગીએ, શીધી નેણી વાગ,	
આધા થઈને એમ હતું, અમે આપો દૃષ્ટિબરતાર	૧૧
વરદાન માગી એતુ, પાછી વળી કુમાર,	
રમઝમ રૂપર વાગ્ને, રક્તિમળી પધાર્યા બહાર	૧૨

- તેમનાહાથનાઆયુધ પડિયા,જ્યમ જ્યમ થયા અશુદ્ધ;
 નેત્ર પારી ને પાઉં નિહાજે, હરે નહિ મેને બુદ્ધ ૭
- નતમગે શ્રીરૂઝિમણીજી, દિગ્ગિ ચહોદીશ કીધ
 શ્રીકૃષ્ણજીનો રથ ગમે, નય મળ્યા મિદ્ધ ૮
- પરપરે મીઠા મળ્યા, તત્કાળ આવ્યા પાસ
 રૂઝિમણી માથે અરર ફરી, તેજે દીધ શ્રીઅરિનાશ ૯
- વિષ્વમોહન વન મુંદર, સોચન પદ્મ વિધાય .
 થયજો કુણ જ્ય ઝગડે કડે કૌસ્તુભ માળ ૧૦
- પીતામર તન અંમર પહેર્યા, મેધ સ્વામ શરીર,
 શ્રી દારિકાનો નાથ નિરખે, નવ રથા કાના ધીર ૧૧
- વનિતા સદ્ધ વિમોહ યદિ, નતક્ષણુ તેલીનાર,
 રૂઝિમણી દેખી પુરુષ મોલ્યા નારી મોલી મુરાર ૧૨
- તેજે સમે લઈ રથે એસારી. સ્થામા લીધી સરણ

- રુમિમણી લલ્યા બીનાં હો, હવે કહી મેર. ધારીછ;
 યાદવરનોકર અરે સખળા હો, જમલાં લેઈ વિમાસેછ. ૨૨
 સુખ મુંદરી કહું માયું હો, એમ બોલ્યા જદનાથછ;
 સખળા સુખર અમારા હો, લે લે દેખાડે દાથછ. ૨૩
 એમ કહી રથ બેડયો હો, બલબદ્ર કાગે ચડીઆછ;
 કાયા આયુધ સાધી હો, ધરા અંગર ચરદરીઆછ. ૨૪
 શ્રેયનામ સળસળીઆ હો, ડોહ્યા દમ દિગપાળછ;
 પગા પ્રહાર સપરાણા હો, રામ ક્રોધ મહાકાળછ. ૨૫
 મારવા મજ રથ ઘોડા હો, ક્રીધા કચ્ચરધાળછ;
 તત્સણુ ત્રાસ પડાબો હો, સુખર હિતારયાં માનછ. ૨૬
 વાગી દાક દલધરની હો, મોતલો અવતારછ;
 ખરા દાથ દેખાવા હો, દગ મૂસળના મારછ. ૨૭
 શુકલ કહે પરીક્ષિતને હો, કથાનણો એક મર્મછ;
 યતીયદ શં કહીએ હો. એસે વાચા કર્મછ. ૨૮

- હય' હાંસારવ થાય હો, 'હસ્તી પાડે ચીમણ,
કાષ્ઠ મધ્ય ઝપારે હો, આણીને મન મીશણ ૫
- રામકૃષ્ણ રણુ છૂટ્યા હો, ગોમ્બિત સાગર કીધેણ,
જૂત યોગિની બંરવ હો, તે મહુએ બક્ષ લીરેણ ૬
- ગૂર ચઢી જે ખડિયા હો, તેહ અન્નગ ચરિયાણ
પડરો બગ બડ નામ હો, બૂપતિ બહુ એસરિયાણ ૭
- દત્તકમ શાલવાદિક હો, જરાસવ સિંધુપાળણ,
પુડરીઃ વાસુદેવ નામ હો નગી સર્વ મહીપાળણ ૮
- દામદામે મહુ પળિયા હો, આની એન્દ્ર મળિયાણ,
આધા આવી ખેસ હો ખેન્દ્ર ખેરસે બળિયાણ ૯
- તવ દુ ખ આણી ડસ ડશીઓ હો, સિંધુપાળ પામ્યો ગોકણ,
પાછો નમરે શુ જાઈ હો કમ્મ મગરી દેહણ ૧૦
- ગીસ કરી એમ મોને હો, હવે શુ મુખ દેખાડુણ,
તારાણુ માચ્યો ખપુઓ હો, મારી પેરે દેહ પાડુણ. ૧૧
- ભાર ધશીને માણા હો જરાસવે સિંધુપાળણ,
અર ભાદ જુદિ ફૂગી હો, શુ મરા એ આળપપાળણ ૧૨
- છન પરાભવ જાણીએ હો, એ ક્ષત્રિય મરા ધર્મણ,
ખેમાથી એમ આની મગે હો, જેનારે જેવો મર્મણ ૧૩
- જગ સર્વ કહે માબળ હો, દુ ખ મુખ સન્ધ્યા જેહણ,
સત્તર વાર દુ આગે હો, ગમકૃષ્ણ ભડ એહણ ૧૪
- વળી અગરમી વાગ હો, કટ મણ અમો આન્વાણ,
ગમકૃષ્ણ બે બાગ્યા હો, ગિરિ ગોમને જે ચડાન્વાણ ૧૫
- એ માદવ છતાણા હો, હવજા જેવો મળણ,
પ્રીતિ વાડો મમજાઓ હો, જરામધે સિંધુપાળણ ૧૬
- શુકદેવ કહે સુણો રાગ હો, મ્યા તણો ઉપાયણ

કડવું ૨૭ મુ-ગગ રામેરી.

શ્રી ગુરુ નામી બોનીવા, નામજ પરીતિ ગય,
 -કિમળી શ્રીકૃષ્ણે હરી, મુખી રમવા ગય ન માય
 મીમે લોચન ગન દીમે, મુખ થયુ વિશ્રાજ,
 કાંધ મીને બોનીઓ, તે મબામા જૂપાળ
 કૃષ્ણ છતી રકિમળી લાલુ, નાક મળી ચાહ,^૧
 મારી બગિની હરી જાએ, કેમ એ બગવાહ.
 જો ન લાલુ બેહેનને, નો નાલુ નગર મુજાર,
 એ પ્રતિજ્ઞા મી હરીઓ, રમ્યો નેમીવાર
 માદ પડાની એક અશ્વિનિમી, ઇટક કચું નૈયાન,
 અશ્વગજરથ રક્ષા^૨ પાય^૩, વાજિવનો નહિ પાર
 ટોપ મટર નય આયુધ, મન્યા મળી વીર
 રથે બેસી નીમરયો તે, ધનુર્વિદ્યા ધીર
 દુર્વાસ્ય બોલે દુર્ભતિ, ધાય યુદ્ધ કરવા તેહ,
 હેસાડે રથ હક્કારીઓ, તેણે ગગન છાછ^૪ બેહ
 વાહ નામી જઈ મન્યા, કૃષ્ણને મળ્યા શૂર,
 નખાણુ નીશાણુ ગાજે, વાજે અધુ રણુગર
 રકમિયે તલ્લણુ તામીને, મેંખીયા ત્રણુ બાણુ,
 મુજ આગળ કેમ જાહસ કપરી, કૃષ્ણ થયો અગળ
 વળી મામા ખર બાણુ મકયા, કૃષ્ણુએ તતખવ,
 બળ મધાને વળી મુકે, રકમિયો રણુમા એવ
 શ્રીકૃષ્ણે અહ બાણુ મારી, હેવા અશ્વ તેના ચાર,
 ચારથિ મારી^૫ હમન હેદી, બેગા આયુધ સાર
 સાગ શપરવળી લેછને, જીરીઓ મી રીશ,
 બાણુ મુકે ઇટક માયે, તે હેદે જગદીશ.
 ચારનાર એવા આયુધ હેવા, સમર્થ સાગિંગપાણુ,
 પછે ગવત જીરીઓ, ગ્યથકી તે નિરવાણુ.
 બગવત સામા યુદ્ધ બડતા, ન છવે^૬ કોય ચોધ,
 આયુધ સર્વ હરિ હેદીયા, હાલો રણો કરી કાંધ.

રાત્રી ચંદન રાતડો, રુકિમણી દે છે માળ;
 હરિય નહિ યાદવ કુળ માંહે, તરુકર શ્રીગોપાળ.
 દુર્વામ્ય એવાં સાંભળી, એક બાણ માંધ્યું હરિરાય;
 કોટમે નાંખે મારવા, રુકિમણી લાગે પાય.

વલણુ.

પાય પરસે રુકિમણીજી, વિનય વચન અપારરે;
 વડો બ્રાત મરાવી પરણી, એમ કહેશે સંસારરે.

કડવું ૨૧ મું-રાગ મેવાડો.

રુકિમણી વીનતી વીનવે, યાદવજીજી;
 તમે સાંભળો શ્રીમહારાજ, કહું પ્રીતમજીજી.
 એ મેડ મેસે અમને, યાદવજીજી;
 એ મૂકો મારો વીર, કહું પ્રીતમજીજી.
 મેં માત તાત સહુ મૂકીઓ, યાદવજીજી;
 હું તો આવી તમારે સાથ, કહું પ્રીતમજીજી.
 મેં આત જીવન સહુ તાગ કીધાં, યાદવજીજી;
 મારેતન મન ધન તમે આપ્યાં, કહું પ્રીતમજીજી.
 મારો ભાઈ મારવો નવ ધટે, યાદવજીજી;
 દુઃખધરી એમ બોલ્યાં વાણું, કહું પ્રીતમજીજી.
 રુકિમણીજી કેરા બોલડા, યાદવજીજી;
 સાંભળ્યા સારંગ પાણું, કહું પ્રીતમજીજી.
 પછે રુકિમણી સાહીને, યાદવજીજી;
 તે મરડી બાંધ્યાં જૂર, કહું પ્રીતમજીજી.
 એને મારવા પોહોં અધિકું થયું, યાદવજીજી;
 શરમ વિના કર્યો શર, કહું પ્રીતમજીજી.
 મજી મરતક સર્વ કાતરયાં, યાદવજીજી;
 મૂકીને ક્યં તીક્ષ્ણ બાણું, કહું પ્રીતમજીજી.
 લેઈ રથ હેઠળે ધાડીઓ, યાદવજીજી;

તન કૃષ્ણે મદા મુખ કરી, યાદવજી,	
એ કૌસિદ્ધી મેનાનો બત, કહું પ્રીતમજી	૧૧
ગગ રથ ઘોડા મારીઆ, યાદવજી,	
અમ સિદ્ધ આગળ મથત બત, કહું પ્રી	૧૨
દળ મધ્ય પ્રાગમ કરી, યાદવજી,	
ગોષ્ઠિત સાગર કાવ, કહું પ્રીતમજી	૧૩
અમ માસથી તુલે મગા, યાદવજી,	
બત બેરવના કાગ મીધ, કહું પ્રીતમજી	૧૪
કામાધની પેરે પીડીઆ, યાદવજી,	
એટલે આબા હાથર બાત, કહું પ્રીતમજી	૧૫
એકા મળીને ચાલીઆ યાદવજી,	
ગમ કહે છે જુમની વાત, કહું પ્રીતમજી	૧૬
એ સગો સાગો યાવ તમતબો, યાદવજી,	
નેને એમ ન કીરો નાથ, કહું પ્રીતમજી	૧૭
રાય ઉચ્છેન હાથ દેગે, યાદવજી,	
કહેમે બળમદ દૂતા સાથ, કહું પ્રીતમજી	૧૮
કહેમે તમો વારી ગે ન રાખીઆ, યાદવજી,	
એ દુપણ દેમે મન, કહું પ્રીતમજી	૧૯
એમ કહી મકાનીઆ, યાદવજી,	
રુકમિણી આસન અબજ. કહું પ્રીતમજી	૨૦

તન-દરખ્યા વસુદેવ તાત, આનદી દેવપ્રી માત,
 પછે સદ્ગુણ સામા જન્ય, વળી ઉવટ અમ ન માય. ૯
 એક છત્ર અમર લક્ષ્મીઆ, બસા યાદવ યોદ્ધારથીઆ,
 તવ બ્રહ્મ ધોય દિવિ માગે, તવ વાજિન છંદ વાગે. ૮
 બદ્ધ માનનિ મગળ ગાય, વર વદ્ધને મામા જાય;

કંઠકું ૨૪ મું-રાગ મામેરી.

દેવપ્રી માના રોહણી, સુભદ્રા બેહેનડ માય,
 મુખા થાળ બરાબીઆ, તે મોહે મુંદરી લાય ૧
 હાલ.

તવ મર્વ મુંદરી મોહે, દેખી મુનિ જનના મન મોહે
 લહાંધવળ મંગળ મખીમાય, આવ્યા જ્યહા ત્રિભુવનગય. ૨
 મ'આ હ્રમમેનને લાગ્યા પાય, જયજય તણા શબ્દ પ્રહેવાય,
 વસુદેવને લાગ્યા ચર્ણુ, શીર્ષકુદમ્બી તે ધર્મુ ૩
 માનાછ હૃદયશુ આંખે, બદીજનને લહ ભુજ આંખે,
 માનની મોતીએ વધારે, શિરે છત્ર આમર દળાવે ૪
 એ પેર દારાવળીએ આવે, વામાગે રમા મોહાવે,
 કૃષ્ણ કનક પુરીમા આવ્યા, તવ મોતી ચોક પુરાવ્યા, ૫
 મુખા ચદન વેગે છટાવ્યા, તહા ફલે પમર બરાવ્યા,
 આવી ઊતરયા મદ યદુરાય, પરપયાની સામમી થાય. ૬

કંઠકું ૨૪ મું-રાગ માફની દેશી.

શુકદેવજી તે વાળી ઉચ્ચરે, રાય પરીક્ષિતને મન બાવેરે;
 જોવા વિવાહ શ્રી જગજીવનનો, અમર લોક સહુ આવેરે. ૧
 બ્રહ્મ મદનથી બ્રહ્મા પધારયા, મગે માવિની રાણીરે,
 મુરપતિ હ્રદ લોકથી આવ્યા, માયે મોહે છંદાણીરે ૨
 દેહાણીરે મહાદેવ પધાર્યા, મગે આર્યની ધરણીરે,
 ગમનન વિનાયક આવ્યા, માયે મિદિ શુદ્ધિ તરણીરે. ૩
 પાતાળથી ગેય નાગ પધારયા, નાગણીએ પરવરીઆરે,
 નારદ નારાયણના સગે, આવ્યા આનદે બરીઆરે. ૪
 શુકદેવ ને સનકાદિક આવ્યા, બસા બાવિયા તેહરે;
 વેદવ્યાસ ત્યાં વેગે પધાર્યા, અપિ સિરોમણિ જેહરે. ૫

- સાતે યદ સાન્નિધ્ય પધારણા, મોમ સૂર્ય તતખેવરે,
ધર્મરાય સખનિક આલ્યા, સગે મોગા ઝડિ દેવરે ૬
- દેશ દેશના રાજા આલ્યા, મોમ સૂર્યના વધીરે,
હાહા હાહા ગાધર્વ ગારે, નૃલ કટે ઉર્ધ્વશીરે ૭
- નારદ તુંબર ગાન આરંભે, બેધ અમર મજારે,
મદાયસા ને મેનક સાથે નૃલ સુગધા રમારે ૮
- છપ્પન ટ્રાટિ યાદવકુળ સોહે, ઉઘમેન વસુદેવરે
અકૂર હૃદય ભક્તિ કરે છે, માન દીધા બળદેવરે ૯
- ચૂઆ ચૂન અમર કરતુગી, અન્યા મધળા રાનર
વાન્નિજ વાન્ને સોહામણા, તવ વાન્યા નિનાળે ધ્રાવરે. ૧૦
- વિદ્યર્થ દેશથી અમિભી લાન્યા, મેલુ દે કન્યાદાનરે
પ્રપચ મધળા પરપચા ટ્રે, પોતે કોંગે ભગવાનરે ૧૧
- ક્રિમિમણી પિતા પ્રજાપતિ કીધા, માતા સાવિત્રી મારરે
નારદ મનક મુનિયજ સધળા ને, કીધા પિયર પરિનારરે ૧૨
- કનકમળ મણિમાણિક રચના, મડપ કીધા વિસાળરે,
વિશ્વમોહન વિશ્વકર્માએ રચના કીધી રસાળરે ૧૩
- રતન પ્રવાળા ચક્રએ જાળિયાં પાન્યક પિરોગ્ગ ઝળકે
માવડુ વએ ભાત કથીપા, અમર મોહિમે દળકે ૧૪
- તરિયા તોગલુ સુવર્ણ રચળે, માવી પવનપનાકરે,
વિનાહ રૂડો રમાવગ્ગનો ત્રિભુવન વાગે હાકરે ૧૫
- હેમ કળશની ચોરી બાધળે, મુનિવર લમ વિચારેરે,
વરુ અનોપમ આભર્ણુ પેહેરી, નીમ નોરણે પધારેરે. ૧૬
- નાકશયુ તોરળે આન્યા હરિજી, યાદવ સુધ મએ મોહરે,
રતન જડિત શિમે મેહર, મેળી મુનિમન મોહરે. ૧૭
- મણિ મોની કુણ ઝળહળતા, મડ આભર્ણુ જગજીવેતરે
મહત્ત જિહ્વા મેપ ન જણે નિમર દોટિ કોતરે ૧૮
- મન સામગ્રી સમય મમમની, લગ્ન આવિત્રી પોવોડે
તોરળે મગળ ગાય મોહાસાળી સુરવરે દોન કસકેર ૧૯
- સુરવધુએ વધારી શ્રીવર નાટ ધાવી હરિ આપ્યારે;
માણગ માહે મેમારીઆ, તવ વાચક યદ વખાખ્યારે. ૨૦

વસણ.

યાચક વશ વખાણીઆ, અને જયજયકાર ત્યા માયરે;
પરબ્રહ્મ બેશ પરણવા, મમે માનની મગળ ગાયરે. ૨૧

કડવું ૨૫ મું-રાગ ધવલ.

મહા આદિ બ્રહ્મ ઋષિરાજ, દેવ તેણે ધ્યાન,
મમય મહુ રહેા વિપ્ર કંટ, નમરે વતે આવધાન ૧

ઠાળ.

મમયે મહુ વતે આવધાનગે, ઋષિપત્ની કરે છે ગાનરે,
સાદા આડા અતર્પણ તાણ્યારે, પછે કન્યા પધરાવી આણ્યારે. ૨
વર સામા કન્યા મેમારચારે, પિયરકેરા દ ખ વિમારચારે,
હાથેવાળો માલો બેઠુ પાણુરે, વરકન્યા મુદર મુગણુરે. ૩
વરમાળ આરોપી કંઠયરે, પછે પાડી પટકુળે ગાંધરે,
આટ્ટેથી અતર્પણ લીધુરે, કન્યાએ તાણુળ છાણુ છીધુરે. ૪
જેવારે છાટીઆ અવિનાશ, તથ ગુરતોક કરે છે હાસરે,
જય નેત્ર પરસ્પર મળીઆરે, તન દુ ખ હૃદયેથી ટળીઆરે. ૫
ચોરી ચોડી મુરતિ નિચારેરે, મમયે વર મહ કન્યા બેસારેરે,
હવન કરે છે શ્રીગુરુ કપાલરે, તત ધારા દોમે અગ્નિ મુખરે. ૬
ગર્ગાચાર્ય મોટા મહા મુન્યરે, લહા લાગી છે વેદની ધુન્યરે,
તિલ જનમૃત લગ્નલોભાયરે, મમે મોહાશણી મહુ ગાયરે. ૭
યાદવ યુદ્ધ મદકો નિરખેરે, પેહેલુ માગવ્ય વરત્યુ હગખેરે,
બીજે ત્રીજે પ્રદક્ષિણા મારરે, બને વત્યા માગવ્ય ચારરે. ૮
વરકન્યા બેસાચ્યા ખેડરે, માત તાતનો પોતોલા ખેડરે,
માવિત્રી દે છે કન્યાદાનગે, એળીપેર પરણ્યા શ્રીભગવાનરે. ૯
વસુદેવ દેવકી પરણ્યારેરે, વડા વડા યાદવ સહુ આવેરે,
આવ્યા ક્રમએન તેળીવારરે, આપે ગજ રથ ધન બડારરે. ૧૦
હાથે ધાતે જગમજ રીરરે, મણિ માણિક ને બહુ ચીરરે;
અકર ઉદ્ધવ ધાતે હાથેરે, અથ ધન આપે ધણી બાતેરે. ૧૧
કૃતવર્મા યાદવ પ્રૌદરે, આપે મેગળ તોરી ન આરદરે,
લહા સાલકિ યાદવ મારરે, રબ તણા આપે બડારરે. ૧૨

વળી યાજ્ય અવર અનેકરે, ધાર્તે હાથે વસ્તુ વિગેકરે,
 વિપ્રને આપે ભયા દાનરે, સ્વપિ સતોખ્યા દેઈ માનરે ૧૩
 કસાર માવિત્રી લાવ્યારે, કૃષ્ણ કન્યા વર્ષ આરોગ્યાવ્યારે,
 કન્યા કૃષ્ણજીને આરોગ્યાવેરે આરોગ્યાનતા રૂડેરા ભાવેરે ૧૪
 અણુવર કૃષ્ણના કર સાહેર, હામ્ય વિનોદ તે બહુ યાચેરે,
 ક્રમાર આરોગ્યાભની રીતેરે, એમ પરપ્યાયકુપનિરાજીતેરે ૧૫
 ચારમોહારણી વધાવેરે, કૃષ્ણજી લોકમાહ ભયા ભાવેરે,
 એણીપેર પરપ્યાયકુપનાયરે, નિભુનન જયજયકાર યાચેરે ૧૬
 પરણી ઉઠ્યા યદુનાયકે, દેવળી રોહિણી માં છે સાચરે,
 અહર ઉદ્ધવ ને બળદેવરે, તેડ્યા યાચ્ય મુ તતખેવરે
 આખ્યા વત્સાભૂષણ બુધનરે, બદીજન સતોખ્યા મનરે,
 યાચક જતારી દેઆનીયરે, જીવો વાણુ રૂઢિમણી જગદીશરે

કડહું રડ મુ-રાગ આંદોલ ગોડી.

પરણી મધારયા કૃષ્ણજી, વાળે દોન નિશાણુ
 સુરસ્યામા ગાય પ્રેમજી પૂર્વ સુકૃત વખાણુ

ઢાલ.

પૂરવ સુકૃત વખાણુ, લાખેણી લાડી લઈ વળ્યો એ,
 નસુદેવ નદન મુળજી, લાખેણી લાડી વઈ વળ્યો એ
 દેવકી સુત સુખદાર્ઠ, લાખેણીં
 યદુકુળ ત્રિભુવન રાય, લાખેણીં
 આબ્યો આ-યો નંદગોવાળ લાખેણીં
 દેલ દયન કસ કાળ લાખેણીં
 આબ્યો આ-યો માખણુ ચોર, લાખેણીં
 ગોપીજન રમણ કીર્તીર, લાખેણીં
 આ-યો આ-યો હવધર વીર, લાખેણીં
 બક્ષ વત્સન રણધીર, લાખેણીં
 આબ્યો આ-યો વદાવનનો દાણી, લાખેણીં
 સમરથ આરિંગપાણી, લાખેણીં
 જીતે જીતે જરામધ ભૂપ, લાખેણીં
 ભીમક સુતા મહારૂપ, લાખેણીં

ઝાળોઝાળો સિશુપાળ રામ,	લાખેણીં	
વળાચ્યા નિશાણે ધામ,	લાખેણીં	૯
છસા છસા યુદ્ધ કરી બૂધ,	લાખેણીં	
રકિમણી હરી બહુ ડૂધ,	લાખેણીં	૧૦
નીચુ જોવરાચ્યા ચોધ,	લાખેણીં	
ઝડમોયો બાધ્યો કરી કોધ,	લાખેણીં	૧૧
કુદન નગરે દીધી દોટ,	લાખેણીં	
સુખટ સદાચ્યા ગોટ,	લાખેણીં	૧૨

કડકું રહ્યું-રાગ * * :

શ્રીશુકદેવ બોલે વાણી એ, તે હદે સગાયે જાણી એ;	
આણી હદે માયે પરીક્ષિત મુણે એ.	૧
રકિમણી શ્રીહરિશુ પરણી એ, જય જય કહે મહુ ધરણી એ.	
ચોક પુરાવે મોતી આંગણે એ.	૨

હાલ.

આંગણે ચોક પૂરાનીઆ, મગજ ગાય નિજ નાર રે;	
વાજિત્ર વાગે રે અતિ ધણાં, વસુદેવ કેરડે હાર રે.	૩
મેહા શ્રીકૃષ્ણ મિહામને, રકિમણી સુદર જોડ રે;	
ઓવારણાં લે વળી વળી, તવ દેવ તેત્રીશ કોડ રે.	૪
સુભદ્રા સજીને લાવીઆં, આરતી કેરડો સજોગ રે,	
અમર કપૂર દસ્તૂરિકા, ધૂપ દીપ સુમધ આમોધરે.	૫
આરતી કીધાં ઓવારણાં, ભગિની સુભદ્રાજી તેણીવારરે;	
ઝળહળ અંજે નગ જડીઆં, સુદર મોતીના દ્વારરે.	૬
શખ શખ બહુ વાજતા, અમર નગકે તારરે;	
મુર મહુ આનદ પામીઆ, કહે સદુ જયજય કારરે.	
ગોત્રજ દેવ્યા આગળ જઈ, મેહા શ્રીકૃષ્ણ દેવરે;	
વર કન્યા બે મોરન રમે, વિવિધ વિનોદ તતખેવરે.	
ચાર વાર કૃષ્ણે ઢાળીઆ, વળી વળી ઢાળે મકુમારરે,	
છસાનો યશ મહુપતી, ઝાળે સદાએ સસારરે.	

* વરકન્યા પરણી ઉઠ્યા પછી ગોત્રજપૂજન વખતે સોપારી પેસા
રમત રમે છે તે

પરપર હાથ ઢાકણ તે રંગે, દોરડા છોડાયરે.
રૂકિમણીને ખાંચો મહાછબ્બે, તે કેમ છોડ્યો જાયરે. ૧૦

વલણુ.

તે ક્યમ છોડ્યો જાય રૂકિમણીવર, સુરખી ગુણુ ગાયરે,
ફેરડે દરા ગાહ બાધી, છોડે શ્રી યદુરાયરે. ૧૧

કડવું ૨૮ સુ-રાગ કેદારો.

બહાએ ઠીધી દરા ગાહ, છખીસા, દોરડો ક્યમ છૂટશે,
તારો વસુદેવ તાત તેડાવ્ય, છખીયા, દોરડો ક્યમ. ૧
વળી દેવડી માત બોલાવ્ય, છખીયા, દોર. ૨
વળી રોહિણી માત તેડાવ્ય, છખીયા, દોર. ૩
વળી ઉદ્ધવ મિત્ર તેડાવ્ય, છખીસા, દોર. ૪
વળી નદણ પિતા તેડાવ્ય, છખીયા, દોર. ૫
વળી જનની જયોદા તેડાવ્ય, છખીસા, દોર. ૬
તારી જનની ગોપી તેડાવ્ય, છખીસા, દોર. ૭
વળી ગોવાળ મડળી બોલાવ્ય, છખીસા, દોર. ૮
વળી સુભદ્રા બેહેન તેડાવ્ય, છખીયા, દોર. ૯

કડવું ૨૯ સુ-રાગ પૂર્વછાયા.

સુર વધુએ જવ કૃષ્ણનો, ગાયો જનનો સાથ,
વિવાહતણ સુખ વીસણુ, હરિ કરે અશ્રુપાત. ૧
નયણે આસુ ઉલટયા, માંબણુ ગોકુળ ગામ,
જમુના તટ રંગીઆમણુ, વૂદાવનતો દામ. ૨
મહુવર વેણુ વળડતા, ગાએ ગોવાળા માહે,
બાળકેવિ રંગે રમ્યા, બચીવટની છાહે. ૩
બોગે બેસારતા નદણ, વળી જયોદા માય,
પ્રીતે પાળા પ્રોદા કાધા, તે ન્યમ વીમરી જાય. ૪
અન્નાદિક પામે નહા, નજ વીવાનો પાર
છંદ હસ સુર સોપને, તે સુખ નહા વનાર. ૫
શ્રીકૃષ્ણ શ્રીમુખ બોનીઆ, ગોકુળને મહિમાય,
દેવ મહુકો એમ કહે, ન્ય પન્ય ત્રિભુવન રાય. ૬

રુકિમણી છોડે દોરડો, યાદવ યુવતી, ગાય;
બેઠી ગાંધ એ દડ કરી, લાડી એ ક્યમ છોડી મનય,
દાળ.

કેમ છોડી મનયે, લાડી દોરડો ક્યમ છૂટશે;
પારા સુરલોક સકળ તેડાવ્યે, લાડી દોરડો ક્યમ છૂટશે.
પારી, સાવિત્રી માત, તેડાવ્યે, લાડી દોરડો
ણી સુરસ્વતી બેહેન તેડાવ્યે, લાડી દોરડો
ણી નારદ બ્રાત તેડાવ્યે, લાડી દોરડો ક્યમ
ણી બીમક તાત બોલાવ્યે, લાડી દોરડો ક્યમ
ણી જનની સગી તેડાવ્યે, લાડી દોરડો ક્યમ
ણી રુકિમણી માત બોલાવ્યે, લાડી દોરડો

કડવું ૩૦ મું-રાગ ધન્યાશ્રી.

પુકદેવ વાણી નિમંણ બોધ્યા, સાંભળો અભિમન્યુ તન
તિત્તાત પરિપૂર્ણ કરીને, ઉઠ્યા જમણવંન
માતતાતને ચરણે લાગી, હરિ ઓરડે પધાર્યા
નરનારી એ સુંદર જોડી, એજ ઉપર એસાચાંદ
નક દોલીઓ કામળ તળાઇ, ઓસીકાં અતિ સાર
બગર કરતૂરી આવના સંદન, નાના પુષ્પ અપાર
સુદેવનંદન બીમકતનયા, જોડી સુંદર સોહે
કૃષ્ણ રુકિમણી રૂપ મનોહર, દેખી સુરનર મોહે
નાગવધી અડાગર, ખીડાં, બેહેકે, મધ્ય - જરાસં
પુષ્પ પતાકા મેવા સુખડી, વિવિધ ભોગ વિલાસ
સકલ વિદ્યા સંપૂર્ણ કૃષ્ણજી, રૂપ નસિક ગુણ રાજ
રુકિમણી ચતુર શિરોમણી રામા, લક્ષણ બિશિષ્ટાન્
દેહા કવિત મનોહર બોલે, કાવ્ય પિંગળ સખિ સાધી

નીચા માણિકરોરા મરકત, લખીઆ હસ ચક્રારણ. ૧
 સર્વકાલિ અણિ મેડી મનોહર, સોમકાલિની જ્યોતણ, ૧૦
 મનકતણી પુરી દિવ્ય દારિકા, દિનકર કોટિ ઉદ્યોતણ ૧૦
 દેન સર્વ મગી નગરી નિરખે, હરખે મન અપારણ, ૧૧
 સુર, સુખ પામી એવુ બોલ્યા, વૈકુઠપં અતિ સારણ. ૧૧
 ઘેર ઘેર વાડી વાન્ય કૂપરે, વનરપતિ ફળ ફલણ, ૧૨
 નાગરવેન ને ડાક્ષ ચાગેગી, પારિજાતિક અમૃત્યણ, ૧૨
 નાભિકેરી અખોડ, ખજૂરી, કોફળ ફણમ બદામણ, ૧૩
 મંપત્રક્ષ બોલસરી દોડે, સકળ વૃક્ષને હામણ. ૧૩
 અગર લીંબુ અછર બીજોરા, કદલી કેરા વૃદ્ધણ, ૧૪
 અમલ કરમ્પી લીંબુઈ કાવમા, અદરક સરણ કદ્ધણ. ૧૪
 ચપક કેતકી દમણો મરઓ, મોગગ લાન ચુલાવણ, ૧૫
 ભાઈ જુઈ માવની મેનત્રી, સોના વેલી તમાવણ. ૧૫
 કણિયર કેસૂ પાડવ અગથીઓ, અપોગીઓ જસલણ, ૧૬
 વિદ્યા માક્ષી શખારવી, વમત કેરા ફૂલણ ૧૬
 એની વાડીઓ સુખ મોહે, પંખી કરે ધોલણ, ૧૭
 હસ ચક્રાર ટોકિના કવરવ, અમર યુથ્ય અમ્મોળણ ૧૭
 શુભ સારમ ને ચક્રવાકરે, ખજન મોર બગ કીરણ, ૧૮
 અનેક ખડો ખલી મધ્ય મીન રે, ભરીઆ નિર્મળ નીરણ. ૧૮
 છપ્પન કોટિ યાદવ લા વમે, એક એકપં ચૂરણ, ૧૯
 અષ્ટ મિદ્ધિ નવે નિદ્ધિ લા વમે, ધન ભઝાર બરપૂરણ. ૧૯
 ચક્ર તીથ નદી ગોમતી, સાથર મગમે જે નાહેણ, ૨૦
 નરનારી તે માય ચતુર્ભુજ, જે ખટમાસ અવગાહેણ. ૨૦
 મબા પૂરીને બેઠા હરણ, સુર આવે નેજે સ્થાન છ, ૨૧
 તેત્રીશ કોટિ દેવ આસાકારી તે, પામ્યા અતધાન છ. ૨૧
 સુરનર મુનિજન મહુ સુખ પામ્યા, કૃષ્ણ પરખ્યાની પ્રીતણ. ૨૨
 પન્ય દારિકા ધન્ય ધન્ય યાદવ, શ્રીપતિ દર્ગન નિલ છ. ૨૨
 સૂર્યવંશી સોમવંશી મોટા, દેશદેશના રાય છ, ૨૩
 કૃષ્ણ કનેથી આજા લખને, નગર પોતાને ગાય છ. ૨૩

જોપનમે આધ્યાય મપૂર્ણ, માનગના સુખકારી ૭
 ળીનુકદેને રાય પરીક્ષિતને, કયા કટી નિસ્તાગી ૭ ૨૪
 રુમ્મિણી હરણ કયા મપૂરણ, જે મે માખમે ગાય ૭,
 મન સુખ મપદા તેહને, યાને યાતક જ્ઞય ૭ ૨૫
 રીખી સુણે બણે નગનાગી, દેહ તણા દુખ ધામે ૭,
 વર્મ અર્થ નામનો મનોરથ મુક્તિ પારથ ધામે ૭ ૨
 કવિજન હે મુન ખાડ મ દેજો, અક્ષર ખો નવ જાણ ૭,
 અતરે આત્મા એશી પરબ્રહ્મ કથુ તેમ વખાણુ ૭ ૨૭
 સંવત મોળ મત્તમર માથો, માય મુદ પખનાડો ૭,
 શુકવારે જામ અથ મોતાડયો, નયોદશીનો ન્હાડો ૭ ૨૮
 હરિ કણ મધિયા નીશ મડના, યોર રાગની જાતિ ૭,
 યદ ધાત્યમે જોપન દૂરા ત્રીકૃષ્ણ ચરિત્ર વિખાતિ ૭ ૨૯
 મોજિત્રા સિદ્ધ સ્થાન મારે, ગાધર્વ જાતિ પ્રકાગ ૭,
 અન્ય મમર્ષણુ કૃતિ જોવિંદને, પ્રણમે જન દેવીદામ ૭ ૩૦

વલ્લખુ.

પ્રણમે જન દેવીદામ પ્રબુજી, તુ મેવ સુખદાષ રે,
 પ્રજ્ઞેડીને ૩૬ સીનગી જય જય દેકુક મહ રે ૩૧

રુમ્મિણી હરણ સંપૂર્ણ.

મુસારી*.

ઈશ્વર વિવાહ.

કડવું ૧ હું-રાગ રામઝી.

આદિ આરાધુ જય જગતતઁ, વાહિત વર ઘો મુધ મુધ કતઁ,
દરશી ધર તુ હરસુત મ્હીએઁ, પ્રેમયે પોદા પાન કહીએઁ ૧
હાળી.

હન મ્હિમલ પ્રા પાતક, હરણુ ગૈરન રિહ,
જયમ અરુણુ કિરણે નિમિર નામે, લગ્ન હરે તુ કહ ૨
વિરચી તનયા વૈખરી જન કીધા ઈગી પ્રણામ,
એમ મ્હમુમ તમે જનલાયા, વિનિધનન વિશ્રામ ૩
અભિલાષ પૂર્વે અભિનવો, રત્નાયિની વિખ્યાત
કાવિકા કમયા અસ્વતી, સતુષ્ઠ થઈ ત્રિમાત ૪
વિશદ વાણી માર એ જન, ચતુર ચિંત પરેશ
ચુણુ સાર ગાઈ ગિરિસુતા વર વચ્ચો શ્રી માહેશ ૫
વલણુ.

નરવચ્ચો મદન મહેમ ગીપેર, નમ મુરુરત માવીએ
જયતતઁ તે વિશ્વનદન, પ્રથમ આદિ આગમીએ ૬

કડવું ૨ હું-રાગ રામઝી.

સિદ્ધિદાયક શ્રી ગુરતાતઁ, પદ રજ વડુ મારી માતઁ,
હૃદે રચળ રહુ રવિચળ હામઁ, તટ રેવાનું શ્વેત નિધાનઁ ૧

* એ કવિ કયોનો કે તે જાણાય નથી એના પિતાનું નામ જગન્નાથ
જાણાય છે સવન ૧૬૭૧ ના આયોગ પદ ૦)) સર્નાવાદે મૂળ પ્રત વર્ણવેલી છે,
ત્યાર તેનો અર્જુન આ ગ્રંથ રચાયેલો હોવો જોઈએ ૧ પ્રૌદ

કાળી.

એવેન ધ્યાની સકળ જ્ઞાની, અવર વર મન ગમ્ય,
ચાણક્ય રાગ ઉદ્ધમ્યો, હૃદય કીધો સ્વામ્ય ૨
નગનાથજીના ચરણ પામી, શરણ આ વાર,
એક અર્ધ જગે અમોલે નોયન, ભક્ત વાચા પાળ ૩
તેજે કાગે તુ તત્ત્વજ્ઞ સમરથો મલ ત્રી દરદેવ,
મદા મત્રમુજ શ્રવણે સુખી થાપીઓ કૌશિક્યેવ ૪
એક પદ તણો પ્રતાપ રજન, જગો રમ્ય નિશાલ
રમ્ય અજે ગિપજે, પરિતાપ જપે જાળ ૫
પરિતાપ જપે જાળ અદકાર, પાચમે એ વેદ,
નિરજનને ગજવા, વચ નાગવાનો ભેદ ૬

વક્ષણ.

વચ લાગનાનો ભેદ પામી, હજે મરી મ મિદ્ધ,
પુણ્ય નાચા વચન સાચા તાત દાતા વિદ્ધ ૭

કડવું ૩ બું-રાગ ચાલતો.

મન મદિ નેયુ મુખ મુરારીજી, અતિથય ધૃષ્ટિ આશા તારીજી,
મનમુખ ચઢીએ આદિકે મારીજી, મનમુખ મલીઆતુજ આધારીજી ૧

કાળી.

જુ મૂક માયા ભરી મયા, અવિદ્યા જડ ગજા,
મરસ્વતી કુચી મરધરી, મારી હૃદય જાલ્ય ઉધાડ ૨
હું અમ તું કર-લાકડી, અભિકા લોચન દાખ,
નયનદાર શરમે મરમ રમના મુખે મારે જાખ ૩
કનેશ કાસન ગહિત કેમન વાણિ ઘો વિખ્યાત
પરિપૂર્ણ ચંદ્રેકલા જશી, જ્યમ મદા ધરતી ધાત ૪

વક્ષણ.

મદા ધરતી ધાત જેથી, પામે વનસ્પતિ મદિ,
મન મનોરથ પૂરીયા, મુરારી બલે મન મિદિ ૫

કડવું ૪ બું-રાગ દેશી ચાલતી.

પર્યંત તનયા જઈ તર્પ માડ્યોજી, મૂકી માયા મોહજ છાડ્યોજી,
લય મન લાગી, લાગી તાગીજી, આસન વાગી કર જપે માળીજી ૧

કડવું ૬ કું-રાગ દેશી ચાલતી.

પડિત પૂછે પ્રમદ એદું, બાળા બોલી વચન એદું,
પર્યતતનયા રહી છુ ગનું, મેં નપ માડ્યુ ધરિયુ ધ્યાનું.

કાળ.

ધ્યાન ધરિયુ ધીગ કપન, નદાય કરગે ધસ,
જઈ જગાવ્યા લા મકરે, કરી શુદ્ધ માય પ્રવેશ.
શિવ-સુણુ રાજપુત્રી રૂપ તારા, સહજ નહીં, મમ મર,
તુ કવણુ કારણુ કાયા કપ્ટે, કશુ કામ અધૂર.
પાર્વતી-મહાસિદ્ધિ અપ્ટે, નવે નિધિ છે, પૂર્ણુ મારે તાત,
અવર મિત્ત આરે નહીં, હુ વર વડ જગન્નાથ
શિવ-મન મેં નો જાણીઉં, કો જનીશ ક્ષણી હોય,
(પણુ) અજ્ઞાન અબળા તુ મમી, નહિ બાળા બીજ કોય
ભામિની ભામે કાણે આપ્યો, મન મોટો ભર્મ,
નેહ તે કારણુ તન્યા કવદલ, પરદસ્યા પય અન્ન
વલણુ.

પરદસ્યા પય અન્ન અમળા, તપ કરો દિન રાત,
ચતુર નહિ પણુ એનડ કલાવો, પડિતે પૂછી પાત.

કડવું ૭ કું-રાગ દેશી ચાલતી.

સુણુ સખિવાણી સારોદારું, શકર વર લા સો શણુગારું;
કોય ન પામે એનો પાર હ, કેમ વર વરીએ એ બરતાર હ.

કાલ.

બરતાર બવનું તરણુ તારણુ, અર્ધ આપ શરીર,
જો હોય સરિખે સરિખડુ, જેમ મળે સાકર ક્ષીર.
મહામલ મોગ મુકતાફળ, જળદળે હૃદયે હાર,
એને કોટે મોટા સાપ નળકે, ત્રિશૂળ પાણે ધાર.
બાઈ પેહેરે પટકળ પય વરણા, ધામે નવતા વેા,
એને મૃગચર્મ કછોટો, ને સિવ કરે આરેખ
સુવા ચદન વિધેપન, કસ્તુરી કર્દમ સાર;
અશાન ગાદે શિવ જઈ, તન બરમ એને છાર

ઇશ્વર વિવાહ

કુસુમ કતકી પારિજાતકે, મધ પરિમળ સાર
એ ધર લગે વગુરો મેવે, આક ને ક'હાર.

વલણ.

આક ને ક'હાર હગ્ને, એ દેખુ નિરનાણુ,
વન જઈને વિનાદ માડયો, સુણો શ્રીસુગનાણુ.

કડવું ૮ મુ-રાગ દેશી ચાલતી.

યગી વિગેખે ઓચા જબહ , એ તો ધરડે તુ તો રબહ,
તુ તો પેદે કોયા તળાઇહ , એને માયરડે તણુની તળાઇહ

હાલ.

તળાઇ તો તમણા તણી, એનો વાચ વગડા માય,
તુ અનાસ હાયા ઉપડે, સખિ પરનરી શુભુ ગાય
તારે મુખે ભાનતા ભોજન, નિત્ય નના અષ્ટ ભોગ,
એ પચ ધરની બીખ બીખે, ભક્ષના અતિ ભોગ
તાહરે છે મિંહ વાહન, એહને છે ૧૬,
હું ૩૫ સુદરી એહને, જોણી તે આપર ૩૩
કામિની કોપે પરજળે, વિપ્ર નોહે કા દુષ્ટ,
મશને લિવેખતો ત. જા પરો ખાપિષ્ટ

મુંદરી.

કાળા.

તત્કાળ લલના લાજ પામી, પામીઓ પતી સંભ;
 વૃદ્ધ વેશ રૂળી ગયો, જે : ખરડક જોલો ખંભ
 ઉઠે ઉમયા ઘર બણી, ન જાંડી કાયા કપ;
 વાયા મારી વરીશ નુજને, મુંદરી સંનુટ.
 આકાશ મારે અંતરિક્ષ, તે વિમાને બેઠી ગય;
 આગળથી ને જ્યાં વિજયા, અમર ઘટે માય.
 તપતાણું ફળ તત્કાળ પામી, ગધ નિજગૃહ દેમ;
 ફેલાશે જઈ કપૂર ગૌરે, માગીઉં કાંપિ માન.
 એક સનક સનદન સનાતન, સનનુ કુમાર નારદાદિક;
 અર્થ વિહર પાઘ કરીને, કરી વાત વિવેક.

વલણ.

કરી વાત વિવેક કાષ્ઠપેરે, દેવ-લો મુજ પુદ્ધ;
 પોંખીયા પંચામૃત બોગી, જોગી જુગતે શુદ્ધ.

કડવું ૧૦ મું-દેશી ચાલતી.

એતો હરખે હુતાશ, આશ્રમે ચોયે હવે વિશુતાશ
 માલે મેં બલ પ્રાણશ, હવે ગતી બાગી તેજ નહિ ત્રાણશ

પાલટો ફાફળ પગ પખવાળો, પોદ કન્યા કર્મ,
પવન મંગલ કરે પોમટા, ધગ લગે એ ધર્મ. ૬
વલણ.

ધર લગે એ ધર્મ ધારીએ, સન્ન મરં બવાડીએ,
પાચ શબ્દ મૃગ વાળે, આગળે મેના આીએ. ૭

કંઠવું ૧૩ મું-રાગ દેશી ચાલતી,
કુકુમ કેસર રોળ્યા મારુ, નારદ આલ્યા કરી નિર્ધાર છ,
ત્રેમે પળીઆ પોટે પચુ, બહુ ઘેર પોડોલા દવે એકાત છ. ૮
હાલ.

એકાત રતી આંચાચીઈ, મ્હો કન્યાપાતુ ૩૫,
મામુ મમરો કચ જોયા, પૂઠે જોળા જૂપ. ૨
એ રતન રવિ ચવ માતા રામા, ૩૫ ટેરી આવ,
એ ઘેર ધરણી તમારે, નહીં લખી કેને બાર. ૩
નારદ નર નિર્ભય એ ચુર્તિ, નિષદ નિર્ભગ શુદ્ધ;
હેમાચલ એ હીસલ રાગ, સ્વામી છ નવનીધ ૪
એક પદ્મ ટેરી પાખડી, અણિયાવડા છે નેત્ર,
ચોળી ચંપાવરણી પેહેરી, માઉલો છે મેત્ર. ૫
સવમત્રી વેણા મુદરી, એનું સુશોભિત છે ગંગ,
કળિ લખ બધુ વય કેસરી, એનું અગ અનિ ઉત્તમ ૬

વલણ,
ગંગ અનિ ઉત્તમ પગતલિ, વાણિ મધુરો માદ,
સ્વામીનાથ ગબીર ગાળે, એમ પૂછ્યા નાગદ. ૭

કંઠવું ૧૪ મું-રાગ દેશી ચાલતી,
પ્રેરે મળાધ માતર વેડેછ, ગોર શૂદ્ધપનિને કહો હર નેડે છ.
મહા અક્યાસી અહીં પધરા નોછ, ઘેર નિધાતા ઇ અણુવોછ ૮
હાલ

અણુવો ઇદિ અમરાપુરી ચો, અમરપદનો દશ,
પરિનારથ પધરાવળે, પરવચ્યા મુર તેત્રીશ. - ૨
ગોર ગીતગ પાચ લાગી, વરણ વિશ્વામિત્ર,
ઋણિ પત્નીને ઘણ કહેળે, ધર્મ ચિત્ર ચિત્ર. ૩

એક પડો નાદ પખાજ વીણા, વાદ્ય ત્રેણ વિશાળ;
 બેર ભુંગળ, ચંગી ચંગ, તાળ તંતી રસાળ.
 નદેરી નાદ નીકાટ કુઅરગાં, ડોળ દમડ્યા દોલ;
 શરણાઈ શરતે આગળા, બંદીજન બહુ બોલે બોલ.
 સજ્જન સદુકે મજસું માંડવે, નિલ નાચે પાત્ર;
 સરયાં શાંતિક, જમ્યા સુરનર, જિલરી પર યાત્ર.
 વલણ.

જિલરી પર યાત્ર આગળ, ચરયા પાગા જમ;
 છપ્પન કોટિ સાથે લઈ, થી કૃષ્ણે કાંધી સજ્જન.

કડવું ૧૫ મું-રાગ ભૂપાલ.

દિમાયજે સજ્જન તેડાવીઆં એ, આપ સરીખડા દેવ;
 હરખે વિવાહ થજ માંડીયો એ, સજ્જન કરવા સેવ.
 પેહેલી કંકાત્રીએ આવીઓ, ધરડો ગિરિ ગિરનાર;
 સોરઠે દેશથી સાંભો જામે, બરડાના નવ પાર.
 સુધો સેત્રંજો મજા, એ જોડે શરંગો;
 આપુનાં અચલેશ્વરજીને, શિરોંધી કેરો બાસો.
 માન દીધાં સદુ માંડવીઆને, આદરથી તેજાં ઘેર;
 સુમેરુ સરખા આવીઆ, સિદ્ધાંચળ જાણી પેર.
 મજન સદુકે ત્યાંહી મજ્યા, મુખ જોવો થી માહેરા;
 માનપાન આદર ધણાં, તેથી હરખ્યાં સર્વ નરેશ.

હેમ મ્હે નાગ મોકયો, મુખ વગન લઇ દેવાઇ,
 ગરુ બૃહસ્પતિયે વસે વાન્ધુ, ઇશ મન કિલ્લામ,
 વગતું મહાદેવે મ્હાનીકું એમ કીધું જોઇએકાજ,
 ને જન જનોતરે જોઇએ, તેને તેડે જાન
 મમસ્ત દેવ ને વિપ્ર મુરનગ, આવીઆ નેડયા મળ,
 થોમ મમન થઈ ગયો, જામે પરણવા ગિવગજ
 વલણ

જામે પરણવા ગિવગજ નવ વગ્યાના મડ પૂરણ થઈ,
 દીમાયગે આ મ્હાનીકું, જન વધ શીઘ્ર આરો સહી

ગુણ ૧૭ મુ-દેશી ચાલતી.

વાગ્યા દુહાભિ આવી જનન, ઉડે જોડ ન સૂએ ભાણુન,
 વનદે લીધો જ, મંજરન પાખરીયામ, તેજ તોગજવારજ.

દાંળ.

કીયો વર ગૌરી તણી, એન નત્ર ત્રણે તાસ
 અંકાર કરે અમર બંરીઆ, અંહો કીજે આસ
 ચતુરમર્તિ ચક્ષુ લાંગી, દેવ દીસે ધન્ય
 ઇંદ્ર પ્રજ્ઞા સુર સકળ, મુનિ કરે વેદની ધુન્ય
 ગોપ વલ્લભ, ગરુડ ચઢીઆ, ભુવન અરસો બાર
 ભુવન બેજન ઘણું સ્વામી, નાય વિશ્વાધાર
 એમાં ગૌરીવર કીયો, એ નવ જાળખાયે સપ્તી
 તેમાટે સૌ જોવા ચાલો, એમ કહી મન દરખી.

કડકું ૨૦ મુ-રાગ રામત્રી.

ઓ વર આલ્યો ચઢીઓ પડ્યું, જગ પરતરીઓ ધરીઓ ડડ્યું,
છપ્પન કોટિ ચર્યા મડ્યું, ચોખા ચેલી તેની દુડ્યું ૧

કાલ.

દુડ તીક્ષણ જોગણી, તેના વદન અતિ નિમ્નરાવ,
જતાવળ છે પાચમે, માથે ડાક ડમર ઢાળ ૦
એ જોઈ મહીયર મેનકાને મધગી પૂછે વાત ૩
કેનાન કેરો નાથ એ, તમ જોટડીનો નાથ ૩
તપ વચન બોલે મેનકા, મુજો મુદરી માનિધ્ય ૪
હમા છો કે મલ્ય કહો છો, કે ફરી તમ બુધ્ય ૪
જૂઠું ન જોવીએ ધર ચકા, માભગો બાધ વાત ૫
ગોધ જીપર તે ચઢ્યો, માથે જૂન જોગણીનો માથ ૫
અરે સાબગો મરે મુદરી, હું હળાહળ નિપ આધગ ૬
ને જમાધ એ હજે નો, પડ મુખ ચેઈ જઈશ. ૬
પગી પાગી લાચી મેના, ગઈ તે ધર દાર, ૭
બવપણે જો અપ કરો તો, ઇશ પરો પધાર. ૭

વલણ.

ઇશ પરો પધારં ઘેર તુ, સદેગો મેના કદાનીઓ,
ટોડલે ટોડરમન પહોત્યો, પાડ ચઢી નર આનીઓ ૮

કડકું ૨૧ મુ.

જોઈ જો અલ્પર કરમ અમારડા, આ પુરુષ પાર્વતીને પરણુને એ,
મારી તનયાનો વર દિગબર કાપડી, અણુનટતુ કયમ કીડ્યો એ ૧

બેટડી જોને શુ દહરે, મર બીહીને મારી બાળ
કન્યાદાનના પુન્ય પામે મગે, જ્યેથી દોષ લાગે આળ ૫
તોરણુ તુંને પૌકુ નહીં તુ આગ મ રાખીશ ગમરા
નણ્ય ભુવનમા ખોળી કોરો, જોજો મના અક્ષગ ૬
કહ્યું રર મુ.

મેં પણ જોયા અક્ષરરે, મારી નિનનટ રરડા,
મારા મનના મનોરથરે, એણે કોધા અનેરડા ૧
મારા દોખીને મોખીરે બવાડા બનેરડા,
તેણે હુ ખ પડીઆરે, મેનકાને ગેરડા ૨
હાળી.

ગેરડા પડીઆ હુ ખતણા, એમ ઝડી યમ અચેત,
આ ખરણુમે શુ પાર્વતીને, પુરય પુરે ગ્રેત? ૩
દૈઉ દણુતી હાય ધમતી જાળ ઉગી અગ,
ચાટકા ચરણુથી શિખા પર્યત, લાગ્યો યમ મતિભંગ ૪
હાય હાય દૈવ હું શુ મર, મારૂં પે દાહ કે કુળ,
મારી રતનરબા બેટડીને, આજ વરમે કખ ૫
એ જોગીને કેમ જોગ સીમરે, ધર વર બિક્ષા માગે,
વિપરીત મનિ આ કા વરી, મારૂં હૈકુ ઝરઝર લાગે. ૬
બેટડી મારી મુમેમળ ને આ દાગે છે કાળ ૭
આ અધટણુ મમ મોભે, બીહી મરે મારી બાળ ૮

- જેમ વાધ મુખે ગઈ ઘેન, એવું કહેવાયું આ કહેણ,
તમે સાંભળો મારાં વેણ, એમ ગાઈ રાતાં યયાં નેણ,
એ તો નિર્વાણે એમ લખ્યુંરે. ૩
- જેમ મૃગલીને ધાલે પાશ, તમ બાંગી બેટીની આશ,
વેરીડા મદુ કરે છે હાસ, કાપડીની કા કીધી આશ;
સાં લોકો એમ લવલવેરે. ૪
- એ તો વમશે જગલ જાળ, ત્યા બીલી મરગે મારી બાળ;
પેખજો મોટા પર્વત પહાડ, કુંકુવે મોટા દુષ્ટિધર કાળ;
ક્યમ કાળ એ પેરે ટેલગેરે, ૫
- એવા દુખ ગણાવુ અનેક, તોયે નવ આવે કંઈ છેક;
એને છે જોગીનો બેક, નદિ કાંઈ વાતતણો વિવેક;
એ દુઃખ બેટી ક્યમ સહેગેરે. ૬

કડવુ ૨૪ મું-રાગ રામગ્રી.

- મન કમ્પવાઈ મેના માતણ, એ કન્યાને કરે ઉપધાતણ,
શિખરે ચડાવી ઊંચેથી ઢોળણ, કરમાં ચાપુ જળમાં બોળણ. ૧

ઢાળ.

- જળમાહે બોળ બાળ મારૂં, કર્મે કીધો કોપ,
દેખી પેખી ક્યમ દીણએ, હવે વાચા કરશું લોપ. ૨
- છરી હોએ હેમની, લઈ મારીએ સુ પેટ;
હસારથ હાથ જગતમાં, ભવ મુઘી વળગી વેડ. ૩
- હાથે સાહી દીવડો, કો જઈ પડે કાં કૂપ;
અવધૂતને ક્યમ દીણએ, વીંત્રીએ એનાં રૂપ. ૪
- જો મેળવો કો વિધાતા, હુ પૂછું કર્મ વિપાક;

જેમ વાઘ મુખે ગઈ ઘેન, 'એવું કહેવાયુ આ કહેણ;
તમે સાંભળો મારાં વેણ, એમ રોષ રાતાં થયાં નેણ,
એ તો નિર્વાણે એમ લખ્યુંરે. ૩

જેમ મૃગસીને ઘાલે પાશ, લગ બાંગી બેટીની આશ;
વેરીડા સદુ કરે છે દાસ, કાપડીની કાં કાંધી આશ;
સૌ લોકો એમ લવલવેરે. ૪

એ તો વસશે જગલ જાળ, સાં બીટીભરશે મારી બાળ;
પેખશે મોટા પર્વત પહાડ, કુંડુવે મોટા કશ્ચિધર કાળ;
ક્યમ કાળ એ પેરે ટેલરોરે, ૫

એવા દુ ખ ગણાવુ અનેક, તોયે નવ આવે કંઈ છેક,
એને છે જોગીનો બેક, નહિ કોઈ વાનતણો વિવેક;
એ દુ ખ બેટી ક્યમ સહેશેરે. ૬

કંડુ ૨૪ મું-રાગ રામઝી.

મન ઝખવાઈ મેના માતણ, એ કન્યાને કરે ઉપધાતણ;
શિખરે ચડાવી બિચેથી ઢોળણ, કરમા ચાસુ જળમાં બોળણ. ૧

કડવું ૨૫ સુ-રાગ રામઝી.

પેર પેર જોતા મ્હજે ન સજેજી, રડી એકલડી હદે આતોએજી,
હુ રો ન સરજી વજા નારીજી, મારે પેરે એ કા અવતારીજી ૧

ઢાળ.

અનતાર ધરીઓ મારે પેરે, કાઈ પડીઉં કદ,
નહી ગર્ભ મુજ કવરી, ને એહનો દેહ ઉચિજી ૨
પાદ નાહન એહને, પેર નહીં કશો વિવેક
સાત પાચજ નથી મારે, બેટડી છે એક, ૩
ભોજન નહિ મન બાનતા, નહિ ધર રહેના કરિહમ,
સાસુ મમરો મે નથી, તન તાડ ગણુ વેગે નામ ૪

વક્ષણ.

કોણ લેશે નામ, છુ તો આરી ફડ તપ કરી,
હરને ન પોહોકે મેનમ, મ્હો જાય એ પાછો વળી ૫

કડવું ૨૬ સુ-રાગ રામઝી.

વળી વળી મેના મન વિમાસેજી, આ જન્મારો ક્યમ કરી જશેજી,
નયજો નિદાગે આન્યા આમ્હજી, ઉચ્ચ નીચુ સુખ વિમાસુજી ૧

ઢાળ.

ઉચ્ચ નીચુ થ વિમાસુ, સર્ગ ને પાતાળ
પાળી પી ધર પૂજીઉં, માત્ર મમુક બોલ્યુ બાળ ૨
એહ સાથે વિનાહ મરતા, ન માને મુજ મન
કનક માકે કાચ જડનો. નિપં મેળનવુ અન ૩
કમ નહીં મુજને લાજ, એ પાપ પ્રગમ્યુ અગ
મે ન મરજી વજા નારી ન યાતી મન ભંગ ૪

કાળ.

ભરતાર ગિરિ તનવાતણો, એળે કીધું મુજ મન બંગ;
 કુંદમે ક્ષિપર કોટે કાળા, કુંદમાળા અંગ.
 આવધૂત બુત વિબૂત ચર્યે, ડાક ડમર ડમાલ;
 વાધ ગામડ ઝોડણે, કરમાલે યત્ન કપાલ.
 અંગે વસ્ત્ર દીસે નહીં, જંગોટા કેડે કચ્છ;
 ગામ નાદન અશુભ એને, રૂઢ એ લછ્છચ્છ.

વસણુ.

રૂઢ એ લછ્છચ્છ દીસે, તોરણુ ઉભા શિવ તપે;
 પોંકે નહીં નિજ માવડી, નવ પાર્વતી કાપે તપે.

કંડલું ૨૮ મું-રાગ રામઝી.

સૂર્ય આદિ નરે ગ્રહ વળી, સ્થાવર જંગમ જે મળ્યા,
ગભુને શણુગાર કરતા, ડોઠિ બ્રહ્મા સુર વળ્યા ૫
જે અમર ગણુ તેનીન આની, ઝડ આગળ ગિર નમે
જે અમૃત આદારી પ્રતાપી, પણ શિન વિના બૂલા ભમે ૬
તગીયા તોરણુ ત્રિકળશા, જળદળે ગિરિ ટ્રેવાશ,
ટાટિ ભાનુ સમાન દીસે, મન લાય પ્રકાશ ૭
જેવા રૂપ લક્ષણુ જાણિને, મ તેહ મરણુ તપ કરયા
વાચા દીધી વિશ્વનાથે, માનડી ૧૨ મેં જે વચ્ચો ૮
વલણુ.

માનડી વર મેં જે વચ્ચો, જ સજ રૂડા શણુગારે,
પરવારીને પટ અગ ધરી, તું પોપ મુજ ભરતારે ૯

કડવું ૩૦ મુ-રાગ આલતી.

એની એની ઉપમા મ મોન ઉમયા, અણુધતું મુને લાગે,
એને કરે કિંનરી બ્રહ્મકપાળી, તેણે માડ મન ભાગે ૧
એણે આભણું પેહેચ્યા અગુબ, અસભવ તે ક્યા નન જાય,
મારા હાથડા જે બોગિ પડ્યા તો, હવે મ કમ્ય ન થાય ૨
ટાળ.

હવે તો માછ ન આને હેલી, કાળ ભાગી જવરી
પચારે પાડા પાડોળી, દૃષ્ટિ આગળથી જ પરી ૩
માત આગળ ઉપમા, મોસાળના શૂય રખાણુ
તુ મુજ પેટે આની તો, જે પેટે ન પડીઓ પાદાણુ ૪
ટપમવાહન તેજ વ્યાપક કાને મુદ્રા મેખળા,
રાખ રાણી અગ્રે ચોળી ભક્તિ કરે ભૂતાવળા ૫
એને પાય મુખી લામી કા માળા, કાળા ડોટે મળારો,
ડાક ડમડ ડમ ડમ વાગે, જોનાને જન મ મો ૬
વવણુ.

જેવા સાજન મહુ મના, જે નો તેની તે કીધી જ હું.
તપ કરી કો જે વર માગે તું પુત્રીવિન જે ન રહું

કડવું ૩૧ મુ-રાગ ગમત્રી.

મર્યાએ કરાણુ સદિધર સમાલીડ, મ સતો મો અમત વાળીજ,
રૂપ માતા કદજો નવ જાણેજ, તમસા મોટા મન ન આણેજ ૧

કાળ.

તુંજ મોટો, ચિત્તે તારે, સર્વ છે સમગ્રુદય;
 આબર્ણુ પેહેરો અભિનવાં, શિર મુકુટ ધરો અમુદય. ૨
 મુને હેલી હસતી દીન બાંખી, રૂપ પ્રગટો રૂદ્ર;
 આપાપણા પિંડ તણી પોટમ, કેહે તમારાં હિંદ્ર. ૩
 પરિવાર પોટો પિતાનો, મુજ માત ને મોસાળ;
 તે સ્વચ્છન સદુમાં સર્વોપરિ, મુને કરો દીન દયાળ. ૪

વસણુ.

કરો દેવ દયાળ મર્તિ, રહ્યા સુરનર પેખે,
 લધુવય લીલવિજામ કાંતિ, ધરો સદુકો દેખે. ૫

કડવું ૩૨ મું-રાગ દેશાખ.

અદિયોરે મહા બડ નોરણે આચોરે, આસો મા જગપતિ જોઈએરે. ૧
 હોઈછ સાસુ કરો શણગાર એ, વર વર તોરણે આવિયા એ. ૨

કાળ.

વર ધર તોરણે આવીઆ, સદુ ભા જઈને જોય;
 જોને નિંદે વદે તેને, કિરતાર જાણી મોય. ૩
 અહ તેજ તારા મહાજાળા, નિલક રતનમય અંગ;
 વર વદન દીડે વાંકે બાજે, ચાપ પ્રાજે બંગ. ૪
 હવે હવા વર્ષ દરા પંદરના, ને રૂડા રૂપ અનંગ;
 સાસુ મન મતોપ પામી, હવે રાખ્યો રંગ. ૫
 આ વરજી ક્યમ કરી પોંદ્રીએ, પીળીએ ક્યમ કરી પાગ;
 કહો તિલક કેદી પેર કીછએ, જો તેજ ન લડીએ માગ. ૬
 એને અંગે અંગી કનકમય, વળી રત્ન કુડળી કાન;
 છત્ર ચામર ધનદ નંદી, નિગમ ગાયે ગાન. ૭

વસણુ.

નિગમ ગાયે ગાન રજે, તોરણે આજ્યા શકરા,
 પોંદ્રી વરજી માહેરે લીધા, અગુર પક્ષ દરખે બરસા.

કડવું ૩૩ મું-રાગ પ્રભાતિ-માંગદ્ય ગાન.

ઝોસર મશળ ગરીઓ ત્રાકરે, ઇડી પીંડી સાંપડ ચાંપી પાગરે. ૧
 ઘાટ ઝોળા શિરપર મોહેરે, ઘાટ મશળ પેહેર્યા મન મોહેરે. ૨-

ઝોઢણે નવરંગ ચુદડીરે, બાવ પિયળ કડે મોતી છડીરે. ૩
 માથે ઝોપે છે અતિ શુભ મોડરે, પાખતા સાનધાન સર્વ જોડરે. ૪
 પેહેલે પીળિયા હરતણા પાગરે, વર પોંકી તાણીઉં નાકરે. ૫
 હરજીએ આડો ધરીઓ હાથરે, જુઓ જુઓ કોતક ત્રિભુવન નાથરે. ૬
 વર માહેરીયામા આળોરે, સાસુજીએ સતોખે વધાળોરે. ૭
 કન્યા પધગળ્યા તતખેવરે, જોઈ અકિત થયા સહુ દેવરે. ૮
 મેના નામેછે નીરની ધારરે, હિમાચળ તે ચરણ પખાળરે. ૯
 જોશીડા બણે છે સાવધાનરે, હિમાચળ દે છે કન્યાદાનરે. ૧૦
 રૂડા ધામ નિશાળે વળીયારે, હાથેનાળા ખેડુના મળીયારે. ૧૧
 આડા અતર્પટ ગુભ ધરીયાર, આચાર્યે દેન કારજ કરિયારે. ૧૨
 વરવહુઅર ખેડુ મન હરખેરે, અતર્પટ પાછુ કરી નિરખેરે. ૧૩
 અતર્પટ હવે પાઝા કરાયરે, ખેડુ પક્ષમા મગળ ગાયરે. ૧૪
 તાબૂય ઝાટણા કરાયરે, ક્રીતક વરખ કલ્યા નન જાયરે. ૧૫
 માંડવડી મહુ વર દેખી મોહેરે, હરનુ વધન ફરી કરી જોયેરે. ૧૬

કંડુ ૩૪ મું-રાગ મેવાડો.

દોલ દમકપોરે લાડીનો હાથ મળ્યો, નરનારીનો પાર ન જાએ કળ્યો.
 પાર્વતીની સહિયર પામે રહી, તે જૂણુ ઉતારે પૂડે થઈ.
 એક હેલીએ હરને કરે હણ, એક પૂછેરે વરનુ નામ કથુ.
 એ તો જોગી જગમ વેધ, ધરે, એ તો ધર મૂકી નિલ વન ફરે.
 એને માત નહીં એને તાત નહીં, એને ખેડેન કે બાધવ કોય નહીં.
 એની જનમા કો ધાર ધણી નહીં, એને ગાંધએ ગોરવીએ કોણુ કહી.
 એના ગોર ને ગોનજ કોણુ લહે, શિવનાથ દિગર મર્ધ કહે
 એમ માહેરા માહે વિનોદ કરે, સુણી પાર્વતી મનમા હરખ ધરે.
 તવ આનંદ ઉત્સવ મન થયા, સુખ સપતિ વરમુખ જોઈ લલા.

કંડુ ૩૫ મું-રાગ ધન્યાશ્રીની દેશી (ધોળા.)

વરનહુ આરોએ કસાર, અન્યો અન્ય કોળીઆ ભરે,
 લા મળી મહિયર બેચાર, હરને હસું દેવી કરે
 દેવી આવોની તાણીએ નાક, દરે મુખ પડે કચુ,
 હમીઓ મુરનરનો માથ, મેના માર્તનું મન કચુ

હાલ.

મન દમ્ભ મેના માન, માર્થે તાત મન ઉત્સર્ગીકરે,
 અનન મદ મુખ દેખ, બધું બાળ્ય એમ મન વર્ગીકરે,
 નેજ તબો બગર, મધ્ય મળા મુગ્ધ મોદરે,
 મુગ્ધ નાયક દમિ, નેના મનિના મન મોદરે.
 પગારે માનન પાન, મેનાને મ્ની એ વિધિરે,
 આના છે વી દગ્ધ, નેની નિદા મ કાધીરે
 દુઃક કાલુ તમે કામ, ધને અવગુણ નવ મળ્યારે,
 જય જય કહે મર્થ દાય, આવીન મર્થ જન બળ્યારે

“કલ્પુ ઉદ મુ રાગ ગાડી.

નીલ ધાઓ તમે મુગ્ધ, મેનકા દે માન,
 મળાદે દૃષા કર, જનકાદે નિધાન
 છત્રાદે અદ્યારદે, અગ્રાદે આવો,
 મગાદે ગુપ્ત આગળી, ગ્રારાદે તેડાવો.
 જમકાદે પાયે જામરા, નેજાદે તીખી,
 તાગદે ગુણ તારિકા, અચળ મતિ શીખી
 પદાદે પદરાગિની, એમળદે બોલે,
 દેવળદે છે સુગેનિતા, દેખી મન દેલે
 દામળદે તો દમ્ભ કરે, દગ્ધાદે દરખી,
 ધનાદે ધન તેડીએ, મગાદે મરખી
 રગાદે રમ મળના, મગળદે રાહી,
 દીરાદેને દારદે, નૃગારદે માતી.
 વિમળાદે વશ વરતનુ, અગાદે ચાલી,
 નાયકદે નન તોગણા, મીતાદે મદાથી
 યશમાદે યશ રાખવા, મખમાદે માથે,
 પિયળદે પીયળ કરે, કુકુમને હાથે
 નદાદે નામ આગળી, મેધાદે આવો.
 દીગદે ને દાર તે, દેડલે મોહાવો.
 સમાગદે સદગે આગળી, આરાધદે આવો,
 કપુરદે કલ્યાણુદે, શ્રીમતી બોધાવો

ધંધર વિવાહ.

પાર સેહિયર મળી પૂછીએ, રત્નાદેને વાત;
 ડ્રાણી, ઉભી રહ્યાં, રાણી રાહિણી સાથ.
 જાણલે. લક્ષણ બધાં, છે મિતાદે નીચી;
 અમરાદે ઉભાં રહ્યાં, કરે ઉમયાને પીડી.
 મહાલણુદે. મનમોહિએ, રમાદે - રણુકો;
 યંપણદે ચંદ્રાવલી, તેનો. સોહે હમકો.
 કનકાદે કાને ખીટલાં, ચમકાદેને ચૂકો;
 છવાદે જશ રાખવા, સિર સંચો રૂડો.
 અધાદે ને. મહારાદે, બરમાદે ભોળી;
 સહજલદે સુકડે ધણી, તમે બરોરે કચોળી.
 અંગતદે ઊગટ કરે, કર કુંકુમ રોળ;
 વેનાદેને વદને સોહે, રૂડો રંગ તમેળ.
 શોભાદે સરીયાં દીયે, સશિવદની નારી;
 શંકર વરને વધાયવા, ચાલી શણુગાર સારી.

... કહણું ૩૭ મું-રાગ દેશાખ.
 ચાલોરે તમે સકળ સોદાસેણુ, શંકરને વધા
 એમ કહેરે મેનકા માતા, શણુગાર સોદા
 બાળારે. મુંદર મુખ્યા, મોહન વે
 માંડવડે મળી છે રાગ, હેમાચળની હે

કડકું ઉઠ મું-રાગ આદોલ.

કળશ કનકમય ચોરીએ રંગીઆ એ;

કિયર નવરંગ ટાંકણાં એ.

સહઅ આંધારી દે મહુએ આશીશ એ;

કાગીપતિ સહાં પરણિયાં એ.

ઠાલ.

કાગીપતિ ત્યા પરણિયાં, જેને પાર્વતી અર્ધાંગ,
માંગધ્ય ચારે વર્તનાં, જનિતા નાહું દુઃખજગ.
પ્રથમ માંગદ્યે રિતા આપે, અભિનવાં આભણું;
બીજે બંદુ આલિસ દાગી, મળી વણુંવણું.
અપણ અમા નોડી ત્રીજે, મહન મથના યથ;
ચોથે માંગધ્ય ચાર પદારથ, રવ જળકે ચડ.
કસાર સાર આગેગનાં, તે મળી પ્રમદ સાથ;
નેવનેવડીએ તાણીએ, પાર્વતી કેરો હાથ.
વર કવણુ દારણે મુખ આધું, કાધું ત્રિપુરાર;
હરયા સુર નર રંગ લાગ્યો, આજ નારદ માર.

વલણુ.

આજ નારદ વેણુ ધરતા, વિશ્વજનની સિર નમે;
પ્રશ ઉમયા પરણતાં તે, રંગી ચોરી કનકમે.

કડકું ઉઠ મું-રાગ (ધોળ) દેશાખ.

કરેરે પેહેરામણી કન્ધાનો તાન એ;

નાથ પૂજા પતિ દારિકાં એ.

સહઅ આંધારી દે મહુઆશીશ એ;

કાશીના પતિ સહાં પ્રણામે એ.

માહોમાહે મેરે દાયા મેરે કુકમ મેળ	
નદરી નો નદાટ મદગ રે અખરા કર્નોન	૫
સગ્ગલ તે અનિ ઘણી ને હને રાખ્યો રગ,	
ધરા ઉમયા પરણતા, તે હેમકરાયનો જગ	૬

કંડુ ૪૦ સુ-અગ ગોરાધ.

ના નિશણે વાળ્યારે, શણગાર્યા અખાર,	
માતા મેગળ પાખર્યારે, રથે જોતર્યા તોખાર	૧
નાર મુઘર ખમધમ્યારે ખમધમ્યા દોનદમાલ	
નગર તોડેના મનારે રુઝ્યર રૂપનું આન	૨
માત તાત મનાતારે જોતી સહીયર સાય	
પાધુ જો જો પાવતીરે પ્રમ । નામે પાય	૩
માતા આરે સૂખડીરે ખનહલ ખારક દાલ	
સુરે રહેને મામરે ગેવે હરખીઆ જગનાથ	૪

૧૧૧.

હરખીઆ જગનાથ આમી માગીહિ નગદાન	
પદમલ બાધ્યો પેર મરીને, પ્રાધુ એ આખ્યાન	૫
મખળ તીરથ યા. કરતા, ખરા હરા અટરદ,	
અલકાગ મરા પાશ નામે, નદી યઈ મમુદ	૬
શ્રી શબ્દનો વિવાહ માતા ન ના રૂપ ને મા ।	
ગાતા સુણતા પ્રેમશુ, તેને હોય ગગા સ્નાન	૭
જગનાથ સુત સખાળ મરી, શારદા તતકાળ	
મુસારિ આમી બહા તનયા, બક્તનાયા પાળ	૮

ધધ્વર વિવાહ અમાસ.

શીધર.*

ગૌરિ ચરીત્ર.

કડવું ૧ હું-રાગ આસાવરી

તથા પ્રવન ટ્રેવાસને વામીરે
નંશીને રાગેરે પરિવાર પરદરો એ
પરદરો પરિવાર ને મહિત પાવતીરે,
જીવતી તજીને હરજી યતિ હવા એ
હાળ.

જીવતી તજી હર યતિ હવા, તપ કરે ત્રિભુવન ધણી
ગીધર ગામી શીવળ બ્યાપક, મદમા ગતિ ગકર તણી.
મકરી મુદ્રા અગળ આસન, ધીર ધ્યાન ધરી રક્ષા,
મુખ માડ્યુ ઉત્તર, વામપશ્ચિમ, દિવાકર દક્ષિણ હવા.
સાલ્ય ધરો કુલ મમર ભરીઓ, શૂન્ય મંદિર શુ રહી,
નત્તળ નાળી વેપ લાગી, મુક્તિ મનસાગા મરી
મવરી શબ્દ અનહદ વાણી, મુપુમ્ણા સયમ ભયો,
તપ માધવા કૈલાશ વાસી, તજી કલત્ર ને વન ગયો.

કડવું ૨ જી-ગા આલતો.

ગૌરી તે હરતણા ચરણ નિહાળતીરે,
આલતી વન ગામ આમા એમ્વી એ
આદર તે નિજ મન વિચારીઆરે,
વલ્ય કરવા મન ધણુ ઉમા માનડી એ.

* આ કવિ મ્યાર યથો ને અથ મ્યારે રમ્યો તે જણાયુ નથી, પણ
જેતાપ થો આ પ્રત ઉતારી ૮ તે મૂક પ્રત સવત ૧૬૭૫ના આવણુ શુદ્ધ ૧૪ ને
૨૧૭૮ની વખતે છે

કોળી.

પલ કરવા મન વશ્યું, અંતરિક્ષ અમરગણ પખતા;
ઓળખ્યો આદિ મહેશ મૂર્તિ, પાંખીએ પિંડ પેખતાં.
પેખતાં પિંડ પરવેશ સમ, તેને જગાવું કહે જોગણી;
આવડ્યું અવસર કાળ નાવે, શીખીએ તે શા બણી.
શા બણી શિવે સંતાપ માંડ્યો, દુઝાયો મે નદિ હરી;
વેણીની વાત તો હું ન જાણું, શિર વહે છે સુર સરી.
સુરસરી મંદિર માંડે મૂંઝી, શિરે વિટળન કરે ધણું;
માયા ધરીને ધ્યાન ચૂકું, કહે બવાની દરતાણું.

કડણું ૩ બું-રાગ આસતો.

૩૫. તે લીધણું, બીલીનું બવાનીરે;
નાની તે ચમરે ચરસ નવ સાતની એ.
શિવજી જ્યાં બેઠારે, સમાધિ ધરીતેરે;
ત્યાં આગળ બીલીડીએ રાગ અલાપીયો એ.

કોળી.

રાગ અલાપીયો ટાડી ગતનો, મસ્કાર ગાયો મન ધરી;
ચાંતેમી શરતે નૃસ માંડ્યું, બાવ બેરવનો કરી.
મન ધરી મેઠ સમાન માંચો, પાન પેટેટ્યાં વનતણાં;
મોરંગ મસ્તકે વેણ વાંકી, અવણ ટાડરે સોહામણાં.
સોહામણી દિલતણી ચોળી, મળે ગુંગ હારરે;
સુંનડી ચરણા કુસુમ કેરા, બીલીડી ઓપે અપારરે.
દર ધરી દેશે હસી ગાયે, ચક્ષુ ચોલ કરે ધણું;
મગય જમલો આણી રાખી; ૩૫ રચ્યું બીલીતણું.

ઠાળ.

મગસો રાય રતિ કેરડો, નિજ સાથ લેઈ વસતને;
 વાય શીત સમીર રડો, આણે પુષ્પ સુગંધને. ૩
 દમ સૂડા ઉપે રૂડા, કોઠિલા કલરવ કરે;
 મોર મેના મધુર બોલે, કામી જનનાં મન હરે. ૪
 મુગકુદ ચદન બાવના, મનર માલતી દેતકી;
 નાના ભાત સુગંધ સાથે, બીણી ગાયે હેતકી. ૫
 પેર પેર પિંડ શુ પ્રીત માટે, જાણે રમે મન જોનું નવ અંગે;
 પાર્વતી મનશુ મનિ વિચારી, વિજયા વાવે પાખળે. ૬

કડવું ૫ મું-રાગ કાલેરે.

બીલડીએ કાધી ગતિ, માંડી છે રે આ લતિ;
 જગાડું જગપતિ મૃતિ કરી એ. ૧
 મૃતિઆદ્યુત જ્યારે સુણી, માસુ જોયું કૈલાસને ધણી;
 હરખ ને પામ્યા હર મુખ પેખનાં એ. ૨

ઠાલ.

પેખતા હરજી હરખ પામ્યા, ભાવ લાગ્યો ભામિની.
 દીક્ષે અતિશય અનગ બ્યાપ્યો, મુખ કમળ દીકું કામિની. ૩
 મન કામિની અભિલાષ લાગ્યો, માટે તેડી સુંદરી;
 કવણુ કારણુ કહે મુજને, એકલી વન કિનરી ૪
 કિનરી મહિર કપલાં તારૂં, કપલા વમો વન ગહરે;
 માસરે પિયરે સાખ શી, તારો કથ કામં કશું કરે. ૫
 શુ કરે અતરિયાળ જીબી, નારી નવયૌવન ભરી;
 મહાદેવને મન મોહ લાગ્યો, રૂપ દીરે બીવડી. ૬

કડવું ૬ કું-રાગ ચાલતો.

પૃથ્વી એ પુલ્કરી, મને મનરે ભરી.
 કિતર આપ્યો હરને મરકવે- એ. ૧
 મરકવે હરશુ હરી, મ્વામી તમો કહીએ નપશી.
 પેરાઈ કથની એવડી ને કા કરો એ. ૨

કાલ.

કયની પરાછ કાં કરે, તમે બ્રહ્મચારી વન વસો;
શિવ-પરનાર દેખી શાણુપ હરે, જોઈ કાંક બાવ કરી હસો.
હર હસે હરયું હસી જોલે, ચક્ષુપાત્ર-કરે ઘણી;
શીખરા સ્વામી દેવ સાંબગ, કહું કથાવત અમતણી.
પાર્વતી-અમતણી જાત કુજાત કોળી, બીજા બરથારે વરી;
છ માંસ થયા છાંડી ગયાં, તે નાથ જોવા નીસરી.
નીસરી પણ માર્ગ બૂલી, આ લવું આ રતિ કરી;
માર્ગ મારે કહો જોગી, પૂછે નારિ પુલકરી.

કહવું ઉ મું-રાગ ચાલતો.

જેલીઆ બીજાવિલાસ, છાંડી ગયાં થયા છ માસ;
તેનીરે આશા તે બીલી કાં કરે એ.
આશા તેહની પરહરી, તું આવનીરે અમારે ધરી;
પાહવું પીયેર બલી પેર કરી એ.

કાળ.

પાહવું પીયેર પેર કરી, તું હા બજે જો હેલડી;
માય બાપ બાંધવ જેહેન માંહે, બલીબવાહું બીજડી.
બીજડીરે બરથાર પાજે, નારી સદા નિરુપરી;
અનેક જન અપવાદ જોલે, એકલી કાં નીસરી.
પરવરો તો સહુ પાપ લાગે, નમે સહુ સોદાસણી;
પતિ જમલી પૂજાયે, તું સદા સાસર વાસણી.
વાસણી વિશ્વાધાર જોલે, નારી જો તું કહું કરે,
સંન્યાસ છાંડું જેહ માંડું, લીજ વિલાસી ઉચરે.

હાળ.

મમસ્યા રાય ગતિ કેગેડા, નિજ માથ લઇ વમતને,
 વાય શીત સમીર રૂડા, આણે પુષ્પ સુગંધને. ૩
 હંમ સૂડા ઉપે રૂડા, પ્રેમિયા સ્વરન કરે,
 મોર મેના મધુર બોને કામી જનના મન હરે. ૪
 મુગકુદ ચદન બાનના, મદાર માવતી દેતકી,
 તાના ભાત મુગધ સાથે, બીવી ગાયે હેતથી ૫
 પેર પેર પિંડ શ પ્રીત માડે, જાળે રમે મન એનુ નવ ચમે,
 પાર્વતી મનશ મનિ વિચારી, વિજયા વાવે પાખમે ૬

કંઠુ ૫ મુ-ગાગ કાલેગે.

બીનડીએ પાંધી ગતિ, માડા કે રે આ લતિ,
 નગાડુ જગપતિ મુનિ કરી એ ૧
 મુતિ અભુન વ્યારે સુખી, મામુ એયુ કૈવાસને ધામી
 દરખ તે પાખ્યા દર મુખ પેખતા એ ૨

હાલ.

પેખતા દરજી હમ્મ પાખ્યા, બાન લાગ્યો ભામિની
 ફીને અતિશય અનગ વ્યાખ્યો, મુખ મગ દીકુ મમિની ૩
 મન કામિની અભિવાપ લાગ્યો, માદે તેડી સુદરી,
 સ્વણ કારણ કહે મુજને એમ્લી વન કિનરી ૪
 કિનરી મદિર કનહા તાડ, કપહા વસો વન ગહરે,
 મામરે પિયરે સાખ શી, તારો કથ કામ કથુ કરે. ૫
 શુ કરે અતરિયાળ જીબી, નાગી નવચૌવન ભરી,
 મહાદેવને મન મોહ લાગ્યો રૂપ ફીરે બીનડી ૬

કંઠુ ૬ ઠું-રાગ ચાલતો.

પૂછતી એ પુલ્હરી, મદને મત્તરે ભરી
 ઉત્તર આખ્યો દરને મરકયે એ ૧
 મરકને પરશુ દશી આમી તમે કટીએ તપશી,
 પરાધ મ્યની એનડી તે કા કરો એ ૨

ગાથા-ચરિત્ર.

કાલ.

ક્યેની પરાઈ કાં કરે, તમે બ્રહ્મચારી વન વગ્રો;
શિવ-પરનાર દેખી શાણુપ હરે, જેહ કાંક બાવ કરી હસો.
હર હસે. હરથું હસી જોસે, ચત્રુપાલ કરે ઘણી;
શીખરા સ્વામી દેવ સાંભળ, કહું કથાવન અમતભી.
પાર્વતી-અમતભી જનત કુળત કોળી, બીજ બરથારે વરી;
છ માસ થયા છાંડી ગયાં, તે નાથ જોવા નીસરી.
નીસરી પગ્યુ માર્ગ બૂઝી, આ સતું આ રતિ કરી;
માર્ગ મારે કહો જોગી, પૂછે નારિ પુલંદરી.

કહયું હે મું-રાગ ચાલતો.

જેલીઆ બીજવિદ્યાસ, છાંડી ગયાં થયા છ માસ;
તેનીરે આશા તે બીજી કાં કરે એ.
આશા તેહની પરદરી, તું આવનીરે અમારે ધરી;
પાઠતું ખીયેર બલી પેર કરી એ.

કાળ,

પાઠતું ખીયેર પેર કરી, તું હા બજે જો હેલડી;
માય બાપ બાંધવ એહેન માંહે, બલીબવાતું બીજડી.
બીજડીરે બરથાર પાખે, નારી સદા નિરુપરી;
અનેક જન અપવાદ જોસે, એકલી કાં નીસરી.
પરવરે.તો સદુ પાય લાગે, નમે સદુ સોહાસણી;
પતિ.જમલી પૂંજયે, તું સદા સાસર વાસણી.
વાસણી વિશ્વાધાર જોસે, નારી જો તું કથું કરે;
સંન્યાસ છાંડું જેહ માંડું, લીજ વિદ્યાસી ઉચરે.

શીધર.

ઢાળ.

ધરયટ્ટી એ વ્યાપાર એને, અવસ્થ કોય ન હોયરે;
મધ માંસાદારી દૂં છું નોરી, અક્ષયારી ક્યમ વરે.
મયમ વરે તપશી એ સંગે, અખળા આવી ઊધડી;
સોમે વાલો મ ગોવ જોગી, ગર્ધ તારી સધડી.
પરવડે તુગથું ભસ્મ ચોળું, જોગનું જોગણ થઈ;
મા પાપ પાંધવ એદેન મારી, હસાવું સધળી સદી.
સદીયર સધળી દસે મુગને, પચારે પ્રમદા વળી;
ખાખી સંગે કેમ રહીએ, જા-મારો જાથે જાળી.

કહ્યું કે મું-રાગ દેશાખ.

ર દશીયારે, અનિ મન માંડે, કે તાર મુને નવ ઝોળાએ;
માળખિયોરે, કોઈ જદારી કે, આસ ન માંડે ને જતએ.

ઢાળ.

આસ ન માંડે ને તણી, એણીએ વિશ્વનાથ નથી કહ્યો;
આવો ભસ્મે ભર્યો મુગદેહ દેખી, જાણે જોગીશ્વર મળ્યો.
સુરં મળ્યો જાણે મન નાણે, જાણે નહીં ભરડા બાળી;
ડાકડમરૂ દાથે દેખે, જાણે છે કે દર્શની.
દર્શનની દેહે પતિ કેમ વડે, એમ જાણી અખળા ઝોસરે;
અવધૂત બૂન વિદ્યુટે દેખે, ત્રાસ એ મનમાં ધરે.
મયમ વરે તરુણી પુરુષ પ્રાદો, અનુરા ચિત્તે નાં વસે;

ભઃપુંજ ને કાંતિ નિર્મળ, તાપસરૂપ તે સંવચું;
કુવન શોભા અંગે આણી, વર વરવો લલુ વય ધચું.
શિધરી મનોહર શેષ સમોવડ, મદનલજ્જિત મુખ કચું;
પમા નાવે ઇદ્ર આદે, રૂપ જે રૂઠું ધચું.

કંડકું ૧૧ મું-રાગ ચાલતો.

વીએ દોડોરે, આદિ અનંત કંથ સક્રમલ સુંદરે.
કુંદરીએરે, કીધો ઉપકર્મ, મર્મ જોવા માહુશતો

દાળ.

મર્મ જોવા માહુશ કેરો, રૂપ જે રૂઠું ધચું
નેરખવા નારદ મોકશ્યા, ત્રિપુરાંરે તવ એ શે ન ધચું
જે ન ધચું પુનરપિ, ઘણી જ્યારે મેનકાને મહિર ચડયો
જે બીલીતો બોળયો બૂપતિ, જ્ઞાન છાંડી અવગુણ પડયો
જવગુણી પડયો એ નારકેરે, સકિત મન હરખે ધણું
પીધર સ્વામી દેવ સાંભળ, નામ કહો મુને તમ તણું
મતણું નામ તો હું ન જાણું. પ્રરૂપ તો દેખું વડો

અમના એ અગની, પાવંતી અર્ધાગની,
મગાની મગન નો હવે નવ કડે એ
કાળી.

મગાની મગન નવ કડે, મેં જાવે છાડી ભગવંતી,
નિપુરારી કહે તુજને ન મૂકે પરદરી વાળી પાવંતી
પાર્વતીને પિયર મદ્ય કા તો કમલુ મંડના
જાનહવી જમવા ચણું વહે. નમે જાડે દેવાગના
પાર્થતી-એ જોય નમારા હન માનુ નાર, મૂકી સ્થમનીમચ્ચો,
ધર તણ પ્રધરાણુ કમે, પરિનાર પ્રથમ કેમ વીંમચ્ચો.
શિવ-રીમચ્ચા વાળી નદન તારે, પ્રીતિ માન પુવધરી,
જા નાય મારી માય માને, જુને ન મૂકે મુધરી.

કડલું ૧૪ મું-રાગ ચાલુ.

સ્વામી તે શકરે, માખ દીધી દિન કહે,
વેદની વાચા દીધી તણુ વાર એ
સ્વામી નાચા દેજે વિચારી, તમે કહીએ નિપુરારી,
નારી જે નગને માને નહીં એ.

કાલિ.

નાર નરને માને નહીં, એ બેઠ બાનીએ કચ્ચો,
મે નારનો બરતાર દૂડો. માટે ઓપો માખિયો
માખીયા દો ચક્ર સરજ, વેદ વૈકુન્થો ધણી,
અમરાવતીનો છઠ કહાવે, જોય સાખ શકર તણી
કર તણી મૂડી મન માડી જાડે કમળા કાચળી
પાર્વતીના પામરણુ, પત મરે ગીરા નર વળી
વર વળીએ ધરણે મળીએ, ચિત ચળીઉ કામિની.
નર નારિવન મુઝાર નિવસ્યા, શકર માથે ચ્વામિની

કડલું ૧૫ મું-રાગ ચાલુ.

મુનિનર માણીએ, જેગેશ્વર મળીએ,
અપને બવાનીએ તે કીધયુ એ
કીધણુ કાષ કારણ, સકન માધારણુ
ગણી ભરણુ ઉતારીએ એ

ગૌરિ ચરીત્ર.

દાસ.

ઉતારીડે જવ ઘરણી ઘારણ, સદાશીવ હવા સુખી;
 શુંગારતણો વિહાર કીધો, અયક્તનયા ઓળખી.
 ઓળખી તવ એમર હસીયા, કલત્ર કરે પચારણ;
 આકાશ માર્ગે ઇશ હસીયા, ઇશ લાભ્યા અતિ ધણું.
 અતિ ધણે કોપે કંદર્પ સાખ્યો, અનંગ વિના હશે કરું.
 ન્તે ચક્રયો દેસાસવાગી તો. અવર પરમ કહીએ કરું.

શા. મ. ળ. ભ. દ.

વૈતાલપરચીશી.

દોહરા.

શ્રી ગારદા મુખનાળી, - મત દેયળી માત;
વેણુ પુત્રક મારળી, વાળી દો વિખ્યાત.
જેને તુડી 'ગારદા, તેને શાની ખોટ;
કવિ દેવાયા કૃપા થકી, મેહેરનળી એ મોટ.

છંપચ.

તુડી જાત્રા બૃષ, હુકાર મુખે મત્રજ આપી;
વધા ચાર વાનથી વેદ, વિરંચીરિથરતાચિરસ્થાપી;
તુડી વિધ્યુને વાણુ, જગ કરી પાણુ પોતણુ;
તુડી શિવને સંગત, સહાર કારણુ નહિ દોખણુ;
મત્ર અખેર 'સર્વ માત્રથી, મૂળ મકળની મહીપતી,
ગામળ કહે શક્તિ જગતછે, શ્રી વિદ્યા દાતા સરસ્વતી.
તુંડી શ્રીવેદ્યામ, પુરાણુ અટ્ટાદશ કીધાં,
મોટા પડિત માધ, કાળ પણ તેનાં મિધાં,
કવિ હવે કાળીદામ, પ્રતાપ જે જાણ્યો ખંડે;
શ્રીપત નરપત કામ, નામ જેનાં નવ ખંડે;
જશ દીધો કવિ જયદેવને, પામ્યો તે પદમાવતી,
ગામળ કહે મેવો ગારદા, સાચી શક્તિ એ મરસ્વતિ.

દોહરા.

ગણુપત ગુણુ માગર ઘણો, ગુણુ લાયક ગભીર,
શિવ સુત સકળ મુદેયણો, ધરમ ધોરધર ધીર.
હિમિયા અગ હિતપત હવે, શુદ્ધ શુદ્ધ નાય નરેશ;
વક્ષ લાભ પુત્ર પરીવારકું, ગવર્ગીનંદ ગણેશ.

ગોબે સેનક કપરે, અદ્ભુતરૂપ અપાર
 સુખક વાહન મવપનો, અત્રન મોદિક અદાર.
 પેદેલી પુખ્ત એદની, વળતી તેનિમ કોડ,
 વરદાન દીધુ ધરે, જેની નહિ કો નેડ
 કપનિન અગે જોગલુ, બાવ નિવક ચિત ચદ્ર
 મેના કડે નદ બાસુ, કડે આરતી ઇદ્ર
 દદાળો દ.ખાલજનો, મળવદન ગુણુનિદ્ર,
 મુદાળો મોદામણો, સખા પદારથ મિદ્ર
 છપ્પય.

ગુરુ ઇદ્ર એ દેવ, ગુરુ પીતા ને માતા,
 ગુરુ શક્ત શિવ મેવ, ગુરુ સુખ દેવલુ દાતા,
 ગુરુ તિરથ ગુરુ ગમ, ગુરુ કડે કરતજ કાલી,
 ગુરુ જગત ગુરુ જાણુ, ગુરુ પુન્ય પુરણુ ઉપામી,
 ગુરુ કારપાથી મી એધરે, ઇકોનેર સતથી ધણી,
 બા નામળ મેવેગુરુ ચરણુ, જે નિર્ભય નાદના બા તણા

ઓપાધ.

પરિબ્રહ્મ પરમેશ્વર કરે પ્રણામ, શુદ્ધિ વિશેષ વિનાપે રામ
 મુકુ પુરાણુ પરમારથ કથા, વ્યુગત વાતની દેવલુ જથા.
 પદ્મ મનોહર પરમ પવિત્ર, વર્ણુ વારે વિક્રમચરિત્ર,
 ગુણુનિધિ દેશ ગડગો ગુજરાત, વિશ્વ બધામા એ વિખ્યાત.
 પુણ્ય પ્રગણા અધિક અનેક, માતર ગળો વડો વિવેક,
 મિડ્ગ ગામ શિરોમણુ માર, માહાદેવ દેવ મોટા ફાતાર.
 વિરેશ્વર શિવ કડે નામ, ને કરે મન વાચ્છિત કામ
 છપ્પય.

પ્રલય પડ તે વિર, દેવને દીધો દાતા,
 સકળ પદારથ મિદ્ર, સેનક સુખ પામે સાતા,
 અખડ દિપકની જેત, ચડે ઓખાનો લાડ.
 સવા જે મણુ ને શેર ભર્યા બડારે માડ,
 જગત આને નિતે જતરા, નવે ખંડમા નામ છે,
 મહારાજ દેવ વિરેશ્વર મિડ્ગ શિરોમણુ ગામ છે

વાયઃ લડવા માલ, કબૂખી મકુલ નીજે,
 વાણવણ વીવેક, મનડે મહારાજ લહીજે,
 રાજસગુણ રખીદામ, બેલક બગમજ જેવી,
 ઝસર જેવી ખમબોધ, તોલ તરતીમે તેવી,
 ચૌદ વિધાનાશુણ્ય જાણુ છે, વાત સુજો નિતનિત નવી,
 દાન માન મનમાનથી, મતોખ્યો શામળજી પ્રિ

દેહાહાર.

સ્વામજી સત્ત મયક્ષણો, પુત્ર પ્રતાપિક પથ
 ઝેના પુન્ય પ્રતાપથી, શુભનિધિ કીધા અથ
 શ્રીય નગર જોબીત નમ્જી, શામળ ભટ્ટ શ્રીગોડ
 માત તાત ગુરુ મંદને, સૌ કવિને મરનેડ
 વિદ્યા વળી વિમળ નદિ, બણતર ગણતર બેદ
 લણુ ગુરુ જાણુ નદિ, જાણુ ન સાસ્ત્ર નેદ
 જાખેર વરણુ દે આદ્ય મધ્ય, પિંગળ પાડ પુરાણ
 દુઓ દુમેયો ચાખરો, જાખેર જાન ન જાણુ
 સમસ્થા પ્રસો માર્ગ, ગુણ ગાથા ને ગીત,
 છપે મરવે જશ ખડ, પ્રાકમ સમ્ય પ્રનિત
 પુરજાયા દાન જે, કુકડીઓના કેણ,
 ઘાહો સાકળીઓ મોરહો, વદી ન જાણુ વેણુ
 જાટ ચારણુ સદુ બ્રાહ્મણુ, મોહોટા તે કવિ રાજ,
 તેની કીરપાએ કહું, લક્ષ્મિવર રાખે લાજ

મુલક મુલકથી માગણો, આવે અતિ ઉમેદ;
 આશા પુરે અધિપતિ, વાયા, પાળે વેદ.
 મવો લાખ દે મેહેનમાં, કરે કોટિધા કરમ,
 બ્રાહ્મણ ભોજન બહુ ગુણ ધણો, નવે ખડમા નામ.
 કીરતી - છતી કૃષ્ણની, આસને છત્યું ઇંદ્ર;
 શોભ્યો સહુ સતનાદીમાં, જેમ તારામાં ચંદ્ર.
 મત છત્યું હરિચંદ્રનું, છત્યું અરજુન બાણ,
 છત્યું જોર યુધિષ્ઠિર યજ્ઞ, પચે કર્યું પ્રમાણ.
 દાન છત્યું બળીરાયનું, ખરી વાતનું ખોજ,
 જશ જશ શુદ્ધિયે થયો, બરતખડમા ભોજ
 પરીક્ષા કરે પંડિતતણી, શાસ્ત્ર તણી જે શાખ,
 નિરખાણુ કરે નિત ન્યાયનું, તે આપે નીત લાખ.
 નિરણુય થાય નદી તીરનો, ખમ તારા ગણાય;
 માન દીધા ભોજ નરપતે, અંકગિત તે ન કળાય.
 વરણુ અદાર વામો વસે, ફાડ કરે બહુ લોક;
 ગ્રામ કોઈને દુબે નહિ, સમણામા નહિ રોક.
 પદ્મ પડિત મળે, શાસ્ત્રવાદિ સત સોળ,
 સત્તરમે, જોતિક મહુ, કરે લાં નિલ કસોલ.
 ચરચા થાય ચતુરણુજતણી, નારાયણપર નેહ,
 બાર અદાર મળે તહી, માગ્યા વરમે મેહ.

રામો સામો ને રણુછાડ, કુબેર કુવન્ની ચોથી જોડ;
 ખાય પીએ ને દિન નિરગમે, કરે મોજ જે મનને ગમે.
 સીતેર વરસ તે જીવ્યો સુખે, શુદ્ધ ઓરતો ન શાણો દુ ખે,
 અત કાળે જે મનમા લલ્યુ, પામે પુત્ર જેમાડી કલ્યુ.
 પરમપર વદ્યો મા કોય, હુ કહું તે વાત શ્રુગને જોય,
 પવગ હેઠે જે દાટ્યુ અમો, તે ચાર રૂચી લેજો તમો.
 વહાણુ વાસણુ ધાન્ય ને ધન, મેડી મેહેવ વસ્ત્ર વાહન,
 એ સર્વેના કરજો ભાગ, લેજો વહચી જોઈને લાગ.
 મોનાં ડપા ધન ને ધરત, ભોગવજો એ ભારે ભરત,
 ખાત્રે ખરચો દેજો દાન, રાખત્રે મદિમા મોટમ માન
 પુત્ર પ્રત્યે કહિ એ વાત, પામ્યો મરણુ ને જનને તાત,
 દહાડો પાણી કીધો ઘણુ, ધન ખગન્યુ પિનાશ તણુ
 થયો માસ મેદા એકાંત, બ્રાત ચારે ભોગરીને બ્રાત,
 આજ રાતે કામ કીજીએ, કળી વસ્તુ વહેંચી લીજીએ
 ખોદી ભોમી ગોધી સમગત, નીકળી દાખડીમા એ વસ્ત,
 હીરો હેમ મોની નહિ માહે, આજ પપાજ દીકુ એ ત્યાહે

દોહરા.

કટકો એક કાગળ તણો, બીજો કટકા પહાણુ,
 ત્રીજો કટકો લોહ તણો, ચોથો મૃત્તિકા ને છાણુ
 આબા ખન્યા શ્રુગતે કરી, આ તે શુ કહેવાય,
 ડોસે કપટે વહાવિયા, કે છળ્યા છંયાં ને વા'ય
 કે મૂર્ખ ગણી સતાડિયુ, ધન મીલકત ને માય,
 કે મોખ્યુ વેરીના હાથમા, રઝવાયો મૌ માય
 પુછયુ મગા કુટુબને, એનો રો છે અર્થ
 પુનનિદે કા દાટિયુ, પરીયાનણુ જે ગર્થ
 મધને કષ્ટ સુઝે નહીં, જ બહુ મા'લ અવટાય
 પચે મળી પરમાણિયુ, નેક ન સુકયો ન્યાય
 સુજ પડે નહિ સગવને, ભોજ કને ગયા બ્રાત,
 મૂળ થકી માડી કહી, પિતગતણી સૌ વાત

તાત અમારો કહિ ગયો, લેજો સૌ ધન માલ;
 શોધતાં સર્પ સાંપડ્યો, શા કરવા તેના હાલ.
 સુજ પડે નહિ સરવને, વહેંચી લેવી વસ્ત;
 દીડી વસ્ત આ દાખડે, નેક પડે નહિ વ્યસ્ત.
 પુછ્યું પેડિત પ્રધાનને, પુછ્યા વડા વચ્ચર;
 કોઈએ કહી શક્યા નહિ, અધિપતિ હમરાવ અમીર.
 વાયદો કીધો દિન વિશનો, કહીશું કરી વિચાર;
 નિરાશ થઈ પાછા વળ્યા, આવ્યા નગરથી બહાર.
 વરખડે અડયા વિરમે થઈ, કરતા વિચાર વિવેક;
 ચતુરભોળે ચુક્યો નહિ, ન્યાય આપણે નેક.
 ધડ એક દુતો ગોવાળનો, બેઠા સાં ગોવાળ;
 ઢોરો ચરતાતાં રાતમાં, બહાર રમતાતાં બાળ.
 દીડા ચારે દામણા, મુકતા મુખ નિઃશ્વાસ;
 ગોપ સમજ્યા ગુણુ તેહના, પ્રિતે તેડયા પાસ.
 સાચું બોલો સલક્ષણા, સાચનો બેલી રામ;
 સાચે સિદ્ધિ પામીએ, સાચે સરશે કામ.
 તે ચારે છે ચતુર નર, બોલ્યા સાચા બોલ;
 તું અમારો અધિપતિ, સમજે તો કરજે તોલ.
 તાત કહી કહાવી મુઓ, તે માનું નહિ કાંઈ;
 લોહોડું કાગળ પાણિઓ, છાણુ શ્રુતિકા માંદિ.
 ભોજ સભા માંહે સમ્મો, ભાગ્યો નહિ કાંઈ ભેદ;
 નિરાશ વળ્યા નિર્બળ થયા, વાચા સાચી વેદ.
 ગોપ કહે ગુણીજનને, એ તો વાત છે સહેલ;
 વદશે મા વદ્યો સુખે, ભોજ કરોં જઈ મહેલ.
 વણુજ ને વહાણુવટ, લેણા દેણા લાખ;
 એ કટકો કાગળ તણો, શસ્ત્ર સમસ્યા શાખ.
 હીરા મોતી માણેકો, ઝવેરતણા જર હોય;
 પરવાણા કટકો એ પહાણુના, કનક કશામાં કોય.
 સોના રૂપા શાહવટુ, કાંસા તાંબા કોડ;
 લોહ કટકો એ લક્ષવસા, કાણું માત્ર નહિ બોડ.

મેડી મહેલ અગ્રશિયો, કણ કોદાર અંગાર,
 કરિયાણું વમાણું કાપડાં, એ મોટી જાણની દોર.
 ખરોખરી એ સરવને, ચોંદ ચોંદ કોટી ચાર;
 હપન કોટિધા સદિ, અક્ષર માપ અપાર.
 ને વેળા તે ગ્રામ તો, કષ્ટે કામ તે સિદ્ધ;
 ચાર ભાગ ચારે જગ્યા, ચીઠ્ઠી નાંખી લીધ.
 દરખ્યા ચારે હેને કરી, ગયા ગામમાં તરત,
 ન્યાય ચુકાવો ગોવાણીએ, વેદ વાચતી વરત.
 જાણ ચલુ જરાવનને, બોજ રાજ બહુ બુધ,
 ગુણિજન એ ગોવાણિયો, રાજ તેજ સિદ્ધ ડપ.
 પ્રથમના આજ્ઞાલુતણા, આપ્યા તેર રતન,
 બીટેલા રતનો કાંઈ, કરે જાણપણે જતન.
 ત્રીજે પેલા વિપ્રને, માસ ઉજમણો મેદ;
 ચોથો ન્યાયજ જાણીયો, ચુકવો વાણી વેદ.
 મહિપતે મન વિમાસિયું, એ નહિ ગોપતું કામ;
 જેમે છે ન્યાં બાળકા, ને અર્ધાકિક દામ.
 બોમિ બોદાવી બૂપતિ, મોદ પામીને મન;
 કોઈ એક પુન્ય પ્રતાપથી, નિકળ્યું એક આસન.
 અદ્ભુત અર્ધાકીક ધંદનું, ત્રણ લોકનું તેજ;
 લાગ્યો બોજ સભા વિખે, હાંડે અદકું હેજ.
 દુદ્ધિ વાગ્યાં દેવનાં, તરિયાં તોરણ દાર;
 ગામ જમાડયુ ગુણિધિ, જે કો વરણ અદાર.
 પુન્યવંત પ્રિતે કરી, દિધાં બહુ વિધ દાન,
 બોગી મુખ બુખ્યા નહિ, માગણ પામ્યા માન.
 નિધિ ખરચી બહુ નગરમાં, તેડયા વિપ્ર વિવેક;
 લીધુ મુદ્દરત લાખેણું, ન્યાય વાત જે નેક.
 જગત મળ્યું જેવા સહુ, ગુણિધિ ધારા ગામ;
 આસન જેમે છે અધિપતિ, હાંડે હિમત દામ.
 શોભા સિંહાસન તણી, કોણે કળી ન કળાય;
 દંદાસનથી અધિક છે, જેતાં તેજ જણાય.

પચ પરચાર ચોખરાજના, પચ પીરોજ પચ,
 પ્રતાપ જેનો પ્રાક્રમી, પચદડનુ છે ઠગ
 પાછળ બત્રિસ પુતળી, નાર રૂડી બુજત,
 વાળં સડિના હાથમા, વડી વાત વિગત
 તાન પખાજ મર તણુરો, ત્રિયા હાથમા તણુ,
 વાળે વાળ છત્રિમે, ભામનિ કર મૂઢમ
 પાચ પ્રદક્ષણ પાળજે દૈવત ગણી દીધ,
 ભાન ધરી ભોજ રૂપે, મોડે છત્રા કીધ
 જે જે શબ્દ મોતે સદુ, અટાશ સદુ વરણુ
 પ્રણામ કરીને પુરપતિ, પરહયો જમણો ચરણુ
 ધરાણી બોલી એટલે, હા હા કહિ હુમર,
 પગ મા ધરજો રાયજી, ભાખો એ બલુકાર
 બેઠાથી માફુ થજે, ભોગવાજે નહિ ભોગ,
 એ મિહાસન ઈફતુ, ધરે નહિ હુજ ભોગ.
 વિવેરે વિક્રમાતિયે, હુણુ આમન એણુ
 તે મરખો એલી શર, તોન નહિ હુજ તેણુ

પુરાણ લખ્યાં પંડિતે, માખ જુગદીશ્વર જોડ;
 બળીરાયથી બળ ધણું, ક્ષણું માત્ર નદિ ખેડ.
 હઠ કુળનો અધિપતિ, કુળ દીપક કુળનાર;
 દેવાંથી ને દયાનિધી, દેવરૂપ દાનાર.
 ઇન્દ્રાષ્ટ્રે પૃથ્વી પડગો, પ્રજાપતિ ઘેર પુર;
 મરધવ યજ્ઞ ટોકે રથો, નરપત જોવો નુર.
 ત્રણાવટી નગરીતજો, કિંધો ત્રાંખા કોટ;
 પરણ્યો પુત્રી પદમતી, અમ્બજવંતિ એ ઓટ.
 પુછી પેર પુત્રીતણી, મમ્બક પ્રકારે મેવ;
 દ્વાડે તો ગર્ધવ રહે, રાતે યાએ દેવ.
 બાળી ત્વચા બુદ્ધ હીણીએ, ડટતર યયો તે દેશ;
 ત્રણ કન્યા નામી ત્યાં યજ્ઞી, જોબન બાળે વેશ.
 મર્મ ત્રણેના પેટમાં, મર્ધવસેનનો ભોગ;
 અકલિત પ્રાક્રમ તેદતણાં, જુગતે જોમળ્યો જોગ.
 તનયા ત્રંજકરાયની, તેના વિક્રમવીર;
 અજીત કહાળ્યો એકલો, ધરમ ધોરધર ધીર.
 બ્રાહ્મણીએ બરથરી જણ્યો, ત્રણ નારીએ ત્રણ;
 પ્રૌઢ પુત્ર એ પ્રાક્રમી, કીરતી જોવી કરણ.
 તન ત્રીજી તનયા તણો, બાટણ કેરો બૂપ;
 વણુકારે એને હસ્યો, રૂડો દેખી રૂપ.
 કાગ વિદ્યા બાવે બણ્યો, અકલ આપ અમીર;
 શુકન પરીક્ષા સમજ્યો, તે ઉજેણુનો ધીર.
 ઉજેણુનો એક અધીપતિ, સિદ્ધસગ જોનું નામ;
 અપુત્રવંત તે તો હતો, કરતો પુણ્યવંત કામ.
 આજ્ઞા યજ્ઞ ઇષ્ટ દેવની, પાવક રાખે પુત્ર;
 ઇકોતર મત ઉધરે, ધણી લક્ષ્મિ ધરમુત્ર.
 શણુગારી સભામાં હાથણી, દુઃખ તારું કર તાજ;
 કળશ ઢોળે ને ઉપરે, રિદ્ધ સિદ્ધ સોંપો રાજ.
 દુક્રમ માન્યો દુષ્ટુરનો, એમે કરશું પ્રમાણ;
 દોંડી કેરવી દેશમાં, મેળવ્યા રાય ઉતરાણ.

અથડાતા અવની વિશે, રડવડાતા રાન;
 વિક્રમ ને બીજે બરથરી, કિરતી સાંભળી કાન.
 જોવા કારણ જુગતથી, ધરમ કારણ જે ધીસ;
 દોષ્યો કળશ જે હાથણિ, બરથરી કેરે શીશ.
 મહિપતિ રીજ્યો મન વિજે, સોંધ્યું રાજ્ય ને રિદ્ધ;
 આણુ વરતાવી એહની, કોડ ધણેરો કીધ.
 બરથરી તો ભૂપત થયો, વિક્રમ થયો વજર;
 રાજ ચક્ષાબું રામનું, નામે નિરમળ નીર.
 બરથરી પરણ્યો ભામની, અનંગસેના નિજ નામ;
 વશ કિધો વસુધાપતિ, જેમ લોભી વશ દામ.
 તેને વેર વિક્રમ પરે, રાખ્યું રૂડી રીત;
 દેશવટા દેવરાવિયો, રાખની એ રીત.
 વિક્રમ તો દેશે વલ્લો, પૃથ્વી પ્રદક્ષણા કાજ;
 બરથરીએ તે ભામનિ, તનથી કીધી તાજ.
 જ્ઞર વિદ્યા જીવતિ રમી, નવ ભૂપતને ભોગ;
 પરહરી રાજ રાજ ગયો, જાણી લીધો જોમ.
 ન ગમ્યું રાજ નવ ખંડનું, ન ગમ્યા ઘોડા ગજજ;
 ન ગમ્યાં મંદિર માળિયાં, ધરમની બાંધી ધજજ.
 અરાજ મયું તે ગામ, કરતમાં બ્યાપ્યો કોપ;
 વેતાળ વીર બ્યાપી રહ્યો, કર્મે કારમો કોપ.
 મારે એક માણસ નીતે, ખાંતે ધરીને ખામ;
 ગરીબ લોક ને શું કરે, વારા ફરતી જાય
 પૃથ્વી પ્રદક્ષણા કરી, આબ્યો વિક્રમ રાય;
 જીત્યો વણુજારો જુગતથી, શોભા નવ કહેવાય.
 હાથ થયો હરસિદ્ધનો, માહાકાળેશ્વર ઇશ;
 ઇષ્ટ અતિ જળ અતિ ઘણું, સન્મુખ શોભ્યું શીશ.
 બાંધ્યો વિર તે જળ કરી, વેતાળ શું કીધો વાદ;
 પ્રાણે કર્યો તે પલકમાં, નરે ઉતાર્યો નાદ.
 જીવપતિને જીવપતિ, રાજવીયાનો રાજ;
 નરેદ્ર નરપનિયાતજો, 'કરણા કોટી પરકાજ.

આમ ફરી ઉજ્જૈણમાં, નવનેરી નગર નામ;
 આકાર ઈંદ્રપુરી તણો, ગુણનિધ દીપું ગામ.
 સાયક દામ લેખા વિના, વિક્રમે ક્યોં વિવેક;
 મુંડામાં મુદ્દી કદ્દ, તેમ કદ્દ છું એક.
 ઉજ્જૈણીનો અધિપતિ, નવે ખંડમાં નામ;
 સક્તામી દીજે મગ્ગગરી, દેશપતિ દે દામ.
 રામ રાજ મરીખદું, કાને ન ગાજે કાવ;
 આધરીન અન્યા કર્મ નદિ, હરખ મદ્દને દાવ.
 ચોરી નદિ ગાડી નદિ, નદિ જુલમ નદિ જુલ,
 નદિ પાપ પાપડનું, નદિ રાગની ડહ.
 શાણ્ણની સાખી મહુ, નિર્મળ સાથે નેહ;
 ભાર અદાર ફળે સદા, માગ્યા વરસે મેહ.
 દુખીયા નદિ ને દોખી નદિ, નદિ લાંચ દે લંડ;
 દરામ નદિ ને દહ નદિ, નદિ દેશપતિને દંડ.
 દાથી ઘોડા માલ ધન, અલખત અપરંપાર;
 શરણાંગત અશરણોત્તણો, નોધારા આધાર.
 પૂજે વિપ્રને ત્રેમથી, કવિયાં પુરણ કોડ;
 રામચંદ્ર રેયત તણો, રીઝવ્યા શ્રી રણુછોડ.
 મોહ મમત અહંતા નદિ, નદિ નિંદાપર નેહ;
 સકળ ધરમ તે માયવે, જોવો ગરવો મેહ.
 પુજે શિવ ને શક્તિને, પુજે વિપ્લુ વેદ;
 પુજે ખટ દરશન ખાંતથી, ક્ષણું માત્ર નદિ ખેદ.
 તત કદે શિવરાત્રીનાં, જન્માષ્ટમીનાં જરૂર;
 નવરાત્રી કદે નેહશું, પરમારથનું પૂર.
 પુજે રૂપ પરમાતમા, નહાય ગુણવંતી ગંગ;
 ઇકોતર મંત્ર વિગ્રે તણી, સત ગુડનો સંગ.
 શણુગારી સભામાં નદિ, સતવંતા સોભંત;
 કળશ દોળે જે ઉ માનની, ઇંદ્ર થકી ઓપંત.
 દુકમ માન્યો હજુરુરણુ, ગૌ આલણુ પ્રતિપાળ;
 દોંડી દેરવી દેશમાં, દી, ખરી વાતનો ખ્યાલ.

ચોપાઠ.

વસુધા કરમ નિવાસીએ, કહુ વાત યઈ કારીએ,
અડસઠ તીરથના અધિપતિ, કારીપુરી મુક્તિમા છતી
ત્રિલોક તત્ત જુગત છે જ્યાહ, ભૈરવનાથ ખીરાજે લાહ
વૈજનાથ નામે અડસઠ તીરથવગે, બ્રહ્મહત્યાદિક પાતિક ટળે
સાક્ષાત્કાર ગુપ્તનતિ ગગ, સ્વર્ગ લોક સુરપતિનો સગ
ગગા વિળ્લુ કહેતા અહો ધન્ય, પચ ઝાગી જગતનુ પુન્ય

છપ્પમ.

જે નવ નાહો ગગ, મગ ગો ડાજે તેનો,
જે નવ નાહો ગગ, અવતાર અફળ છે એનો,
જે નવ નાહો ગગ, જન્મી લાહાવો ગો લીધો
જે નવ નાહો ગગ, પુન્ય તેણે શો કીધો,
જે જન ગગા નાહો નહિ, નિરાશ થઈ નીરમુખ વહો
તેના પરીયા તો તરીયા નહિ, સફળ મનોરથ ગો થયો

ચોપાઠ.

એ કારીમા એક બ્રાહ્મણ વસે, પરમ ધરમ મારગ ઉપર તે ધસે,
વહે નહિ મુખ જુગી વાણીને, સેવે સદા તે શૂરપાણીને
ગરીબ સરખુ છે ધરમુત્ર, પેટ નહિ તેને તો પુન,
એક બિદ્ધ રહેતો તો અરણ્ય, મિત્ર જઈ લાગ્યો તેને ચરણ
અરમ પરસ કીધી મુ પ્રીત, મિનાઈ તણી જે રૂડી રીત,
કરે વિમુખ પુત્રનો સતાપ, નરનારી ઝુરે બહુ આપ
કહે સિદ્ધ મામળ પવિત્ર નામ, હુ કહુ ને તુ કર એ કામ
તુ જેની કરે છે મેન, વચન આણુજે એ અપરધમેવ
પ્રતિજ્ઞા કરે તેની બહુ ઘેર, તો હુ આનુ તમારે ઘેર
આગળથી કામ હુ કરે ક્યમ, ધણીધણીઆણી ખાઓ મમ
હાર પુઠે આપુ એ વસ્ત, સિદ્ધમુદ્રી પરમ તુજ હસ્ત,
પ્રગટ થાય તારે જો પુન, જોખા પામે તે ધરમુત્ર
તે જો પુન થાએ પરસ માત, મોંપો મને પિતા ને માત,
ચીદ્ર નિધા ને ચાજે વેદ, ખટ ખાનાના ખારે બેદ.
અગમ નીગમ જોતી નિર્માણ, અટાઘસ બજે તે પુગણ,
વર્ષ પુત્રને થાએ ખાર, લેવા આવજે નર ને નાર

એક તેમાંથી હું તો લઉં, તને ગમે તે એક પાછો દેઉં;
 એ વાતે પરવડતું હો, જે જ્યારે હોય તે કાઢો.
 દરખો વાલણુ આવ્યો ઘેર, પ્રેમદાને માંડી કહી પેર;
 પતનિ દરખી સાં મનમાં વિધ, મમ ખાઈ સતોખ્યા સિદ્ધ.
 પરહતાં તો રહું લાગશે, માહું થશે જ્યારે માગશે;
 કાઠિવાર શું કહિયે કથી, આમે તો અમારે નથી.
 એક રહેશે તે મીને દામ, અમે નર નારી તમારે નામ;
 સધળી વાત માની તે સિદ્ધ, જુટી બાળકાની તેને દીધ.
 શિવ પુન્યા તેને પરતાપ, પામ્યો તપે તે જુટી આપ.
 બહુ કર્યું માનનીએ માન, શામા ઉદર રહ્યાં સતાન,
 તેજ વધ્યું તે તરણીતણું, વાધ્યું હેત સિદ્ધ ઉપર ધણું.
 દિવસ થયા પુરા દશ મામ, ઇષ્ટ પ્રતાપે પહોતી આશ;
 જપ્યા પુત્ર જીવતીએ જોડ, નહિ તેમા ખાપણ કે ખોડ.
 સામુદ્રિક જેવાં પૂર્ણ અંધાણુ, અધિપત આકારે તેની વાણુ;
 અખિલવ્રત લીધાં આખડી, સિદ્ધે તો બાંધી રાખડી.
 વહે દિવસ કરતાં વાત, સુતને વર્ષ થયાં છે સાત;
 આવ્યો ઘરે શીરોમણુ સિદ્ધ, આશીશ તેણે મુખથી દિધ.
 તેડી લાગ્યો પોતાને ઘેર, કરી પરીક્ષા રૂડી પેર;
 એક બત્રીસ લક્ષણુ અતુર મુગ્ધણુ, બીજને એક તે પુરો પાણુ.

છાપ્ય.

જે પુત્રે શિવરાય, અખીલ ઘર તેને રિદ્ધિ;
 જે પુત્રે શિવરાય, રહે ઘરમાં નવનિદ્ધિ.
 જે પુત્રે શિવરાય, પામે તે ધણાં ધરસુત;
 જે પુત્રે શિવરાય, પામે તે પ્રતાપીક પુત્ર;
 શિવ પુનનમાં સિદ્ધાઈ ધણી, નિરમળનામ નિર્દોષને;
 ધર્મ કામ અર્થ અધિક પદ, મૂળ સકળ એ મોક્ષને.

ઓપાઈ.

શિવ પ્રતાપે સિદ્ધ બે પુત્ર, ઘેર લઈ આવ્યો તે નો સુત;
 એકને તો મુરખ રાખીયો, બીજને બહુ ભાષા લાખીયો.

વૈતાલપંચીરી.

ને બપોરો તે દુર્ભળ દેહ, મુરખ તો છે માર્તો મેહ
બપોરો તે અડધો રાખીયો, મુરખ આભુપણ દાખીયો
મુરખ મીર મીરો દશ સહસ્ર, બપોરો તેનાં ક્રાટાં વસ્ત્ર
બપોરો મેલો મેલો વાસ, મુરખ તે પ્રરર્થ પ્રકાશ

છાંયમ.

પંડિત આગળ મૂક, કોયલ આગળ નેમ કગાર;
પંડિત આગળ મૂક, હંસ આગળ નેમ બગાર;
પંડિત આગળ મૂક, રાય આગળ નેમ રાંકાર;
પંડિત આગળ મૂક, સમુદ્ર આગળ નેમ ટાંકાર;
કેન આગળ પ્રાક્રમ ધણું, પંડિત સૌ સિરપેર
મળ કહે પંડિત આગળ, મુરખ ચાકર દેર

દાહરો.

વરસ પાર વેગે વલ્લો, ધારી ધીરજ ધમ;
સિદ્ધ તમે ધેર આવીયા, બાહણી ને ને બહ.
સિદ્ધ ધણું સંતોખિયા, ખાન પાન સન્માન
વસ્ત્ર આભુપણ અતિ ધણાં, ઉપર દક્ષણ દાન.
પરોણા રાખ્યા પાંચ દિન, કપટજ તેનું કાપ
સિદ્ધ કહે તે વિપ્રને, પુત્રજ લાયક આપ.
વડો પાત્રે જવ ગયો, દુર્ભળ દેખ્યો દેહ
લાયક લલો તે લાડિયો, નાયક ઉપર નેહ
સિદ્ધ બેઠો પુન વિખે, આપો આપ એકાંત
પુત્ર મળ્યો જઈ બાપને, બાગી મનની બાંત
જોગી જર દેખાડ્યો, ભોળવશે એ ભૂપ
જુડી નાંખી બડકાવશે, અકલ ધણી અનપ.
પટાઇ મન્યો રખે પિતા, જર દેખાને જોખ
મુજને લેજો માવડી, રહેવા દેજો રાખ
માલ વનાનો માની કર્યો, નહાનો બાઇ નેટ
આભુપણ ઝોપાવિયાં, એ કુગવિદ્યા રા
મજને એ મીઠેલી જગો. હેદશે માંડે શીશ

નાદનાને - મારે નહિ, એથી ન સંરે કામ; •
 મારે એ મુજને ખરો, હું બત્રીસ લક્ષણો નામ. •
 કર્મો કરવો છે હેમનો, દસાવ એને મન કબ્બ; •
 મુજ સરખા એણે મારિયા, પુરુષ એકમો ૫૫૮. •
 જે તે તમે માનો નહિ, વાર દેખાતું વસ્ત;
 બરી મુખ્યાં છે જોરડે, અમ સરખાનાં અસ્ત.
 એકદિ જોરડો હાડીયો, ગુરૂથી છાનો ગાત;
 ખડખડ હસ્યાં તે હાડકાં, મસ્તક તેનાં માત.
 અચરમ પામ્યો હું ધણું, જોઈ તુમજાઓનું તોમ;
 પ્રભુમ કર્યો મેં પ્રિતથી, તે તો બોધ્યાં બોધ-
 તમ સરખા અમે હતા, જે બત્રીસ લક્ષણુ ખાળ,
 પડિત કરી પ્રાગ્ કર્યાં, સદુનો આપ્યો કાળ.
 એક મો ને આંખમાં, એને આછા એય;
 તેમાં એક તો હું મળ્યો, નિર્દયને શો નેહ.
 તેજમે તુજને તેજમાં, વાર કાલાગમે વસ્ત;
 રસ હશે તે રાખમે, અંદાં નાંખશે અસ્ત.
 ચિતારું હું તમને પિતા, શીખ્યો છું વિદ્યા સરવ,
 મુજને માગી ચો તમે, તો દમલા કરશું ગરવ.

છપ્પથ.

અમમ નિગમ ગુણુ ગત, મત મારણુ મોહની;
 વેશીકરણુ વિદ્યાય, વેદ શાસ્ત્રે મોહની;
 પિંગળ પોઠ પુરાણુ, જાણી ખટ બાળા બાપુ.
 કામરદેશ કરણીમાં, દૈવિત તેના શા દાપુ,
 ભૂત પ્રેત જલ્હ હાસની, જાણું દેવ માનવ ને દાનવી;
 વિદ્યા બપો છુ વિધવિધ તણી, કોણુ માત્રમાં આ માનવી.
 લધુ લાધરી વિદ્યાય, પ્રવેશ કામ્ય પરમાણુ,
 ભૂત ભવિષ્ય વસ્તમાન, વેદ જોતિક જુગ જાણું,
 પરવરી જાણું પ્રાતાળ, આકાશ સુધી હિતપત દુ.
 સ્વજયજ અગ્નિમાંહી, માતુ લઈ મોટમ મતી છુ;
 અનેક વિદ્યા એમ અવનવી, શિખ્યો સિદ્ધ થકી સદિ,
 શામળા કહે જીવ સરવને, પણુ એ ગુરૂથી આવે મજા નહિ.

વૈતાલપચ્ચીરી

આપાઠ.

વૈતાલની માંડી કહી વાત, જે વૈતાળાં પ્રિતા ને માત;
 રખે, મીઠાં સુકો તમે, જે જોઈએ તે આપશું અમે.
 સમ પ્રતિષ્ઠા, કીધી ધણી, એવાં; તે ધણીઆણી ધણી;
 નાહનો ફેવાને મન મર્યો; નર નારીએ નિશ્ચય કર્યો.
 પુત્રપી પ્રવાયો, સિદ્ધ, જેની પ્રાપ્તિ છે મહારિદ્ધ;
 ભારે વિષે જેડ્યા હાથ; ખેજી જોડ્યાં સિદ્ધની સાથ.
 ભાવો પુત્ર અમે લીજીએ, તેમાંથી એક સંમને દીજીએ;
 જે ઉપુત્ર ખેસાડ્યા પ્રાપ્ત, વર વરતીક હોયે જેમ દાસ.
 એક પ્રાપ્તિ પંડિતને, જેમ, શ્રીજીને નિશાની નેમ;
 વિષ્ણુમહાવેદ પડતો, સીધે આલપણવાળે પાછો દિયે.

શોભનનાં ભાષ્ય

પુજોતો, પરીક્ષા કરિ, અમ્મ થયો છે આપ
 સોભનર, થઈ આવીયો, લવાં મેંડા છે બાપ
 મામું મહા આમું અમીક, લીધો અંધ, અંધારે
 ચોકડાની ચિતા થઈ, તત્ત્વતામું તે સાર.
 મામું ચોકડું પ્રેમમું, ના કદી વિચે નેદ
 ખરીયાલો થઈ પુજડો, એ વાને ન વિવેક
 આમું સુંદર ચોકડું, તેડું અનુચિત મળ;
 આ ચોકડામાં શું બળમું, નહિ પાસેર મળશે ધૂળ.
 ચતુર કાળો, એક ચોકડું, મોની ઝવેર લઈત્ર;
 પાંચાં પીરોજ પોખરાતનું, પુરણ પરવાણાં પલિત્ર;
 અંકાવતાં 'એક' લાખનું, મોટમ

રખે નીરો કે નીરજ પાઓ, રખે એની, પાસે કે જાઓ;
 શીઆમણુ દેહ ગયો તે મિદ્ધ, વિદ્યાર્થિએ વિચારી નિધ.
 દુ.ખે મરે છે, પાગરે પશુ, તરણુ નિર નવ નીરે, કેશુ.
 આખે વહે અશ્વને અશુધાર, દુઃખ પામે છે અપરમપાર.
 વિદ્યાર્થિએ મનસુ ધીર, છોડ્યો અશ્વ પાવાને નીર,
 સરીતા માહે લઘ તે ગયો, અશ્વથી ઉતરી હોસો રહ્યો.
 નીર પીવાની મમજ ન પડી, ઉભો રહ્યો ત્યાં એકજ ધડી,
 પ્રભુ પ્રતાપે પ્રગટ્યુ પુન્ય, કાદાડ્યુ ચોકડુ ન રહિ નુન્ય.
 અશ્વ અયોષ તતક્ષણુ થયો, મચ્છ યદને જળમા રહ્યો,
 દ્વાથ ખખાર્યા થયો નિરાશ, વિદ્યાર્થિ ગયો કુન્તો વામ.
 પછે પુનઃથી આઝ્યો પુનઃ, ગયો અશ્વ પડી નહિ મુજ,
 વિદ્યાર્થિને દીધી આમ, મિદ્ધ પ્રત્યે તે જોયો સામ
 વિદ્યાર્થિ બોલ્યો વાણીએ, ગયો અશ્વ ઉડા પાણીએ
 આઝ્યો મિદ્ધ નદીને ખેટ, લેયુ જ્ઞાન વિચારી નેટ
 ક્યા જાગે એ તો આ કાળ, ઢીમર યદને નાખી જાળ,
 જળમાથી જાણે જેટલે, મુખ્ય યદ નાહો તેટલે
 આ જાપ ઉદર દીધી દોર, થયો ખીલાડો જાવી કોર,
 માર્યા મારવા અતિ શુભાન, મમજી ઇષ્ઠ થયો શિષ્ય રનાન
 તવ ખીલાડો નાશી ગયો, અતુરાધથી ચિત્તો યદ રહ્યો,
 રનાન તણી જવ ધાતજ ક્રે, પવક એકમા પ્રાણુજ હરે.
 અવાને વિધિ કીધી તે મજ, થયો તે શુશ્રુવતો મોટો મજ,
 પ્રીઠ શરીર પરનતજો દેહ, થયો ઘેર આપાડો મેહ
 ચિત્તો જળ મારીને રહ્યો, સિદ્ધ વિદ્યાર્થિ સિદ્ધજ થયો,
 કેસરીકારમો મિદ્ધ તન જને, હજારો હાથી તે ક્ષણમા હણે.
 ધુજ્યો હજિત ન રહી ધીર, પડ્યો નીરમા જઈને નીર,
 પાણીમા પોરો યદ પડ્યો, એલો તો ચિત્તે નવ ચડ્યો.
 મિદ્ધ મચ્છ થયો તે મજ, નાસે એલો આયો ડર,
 જેટલે એક જરવાને સાર, નીર કારણુ આની ત્યા નાર
 તે ઘડામા પોરો ગયો, સિદ્ધ માણુસ યદ કેડે થયો,
 ઘેર, પાણી લાની ગોરડી, આગણુ હતી એક જોડી

મહીખ મોટા બાધ્યો તો માર, નારે પાણુ તેને નીર,
 પોરો પેટમાં પેચી ગયો, સમાચાર તે સિદ્ધ લલો.
 તે સિદ્ધ વિચાર્યું મૂલ, કચ્ચુ મહિખનુ તેણે મૂલ્ય,
 પાંચનો પાટો તેના પચાસ, આખી મહિખ લઈ ચાલ્યો વાસ
 પેટ ચીરવાને જવ માડીયું, છેક હેત દેડથી છાંડીયું-
 ચોટે વિચાર્યું લેજે પ્રાણુ, નિકળ્યુ કકક જેનું છાણુ
 તેહ છાણુ તો મિદ્ધ લીધ, તેનું જોક આગણુ કીધ;
 નુકવી બાણુ અમિ માંય, મારે હાથથી જઈયા તુ ક્યાંય
 ચેવાને મન ચિંતા યદ, યયો કીડી મન ચાતા ગદ,
 મિદ્ધ ચલકડો યદ દોડીયો, કીટ ચાંચ માહે ઉપડીઓ.
 કીડી શીડીને આવી પાખ, મિદ્ધે ઉડતા દોડો આખ,
 પોપટ યદ ઉડ્યો પરપચ, મિદ્ધ યયો સિંચાણો સચ.
 આગળ પોપટ પાછળ મિંચાણુ, પચક એકમાં પરહે પ્રાણુ,
 દુ ખ પામતો દે છે દોટ, હવડાં મરડી નાખીશ દો

છપ્પચ.

જેને માથે વેર, તેને નિદ્રા નવ આવે;
 જેને માથે વેર, તેને અન્ન પાણી ન આવે,
 જેને માથે વેર, તેને કાંઈ કામ ન સુજે;
 જેને માથે વેર, બુધ એક નવ બુજે.

વિધાન નહિ વેરી તણો, જે સતવાદી હોએ સદા,
 શામળ બદ્ધ કહે સોએક વરા, કાંઈ એક કુકું કરે કદા.

ચોખાઈ.

એક રાણી બેઠીતિ માળીએ, કાખે જોતીતિ જાળીએ,
 તેની દોટમાં હુતો હાર, અતિશે મોઘોં મૂલ અપાર.
 પોપટ તેમા પેસી ગયો, શુક શીગને મોતી યયો,
 રાણી કેરી દોટે રલો, ધડિએક બેસી મુખીયો યઓ.
 તેહ વાત મિંચાણે વસી, તેની ચિંતા નવ ચાણી કરી,
 સિદ્ધ યયો વીંછી લાં તરત, ચટકાવી રાણી ચુકવી સરત
 તતક્ષણુ તોડી નાંખ્યો હાર, વિનતા વિલાપ કરે બહુ વારે,
 તુડ્યો હાર તે પડ્યો ધરણ, કરતક સિધ્ધ સમજ્યો કરણ.

વેતાલપચીરી.

દોડા થવા દેશ વીસ, ચંદી પાસકું હદમા રાય;
 દોડા ચેરવા થયો કુંકડા, કારમો થઈ આળ્યો દુકડો.
 રવા મંડયો હરવા પ્રાણ; સિદ્ધતણાં શાં કહે વખાણ;
 લો તો ચિંતાતુર થયો; આકાશ મારમે ઉડી ગયો.
 હામણો થયો શુક રૂપ, બમતો હોડે બારે ભૂપ;
 ધવંતો થયો છે બાજ, ઘેરી લીધો પોપટ પાજ.
 કે વાત નં સુજે પેર, શુક ગયો રામને ઘેર;
 ગપુર ગુણવંતુ છે ગામ, નૌતમ તો રામનું નામ.
 આ એક છે કનકાવતી, માનુની પરમ મનોહર મતિ;
 કે હંક માળિયાને સુખે, સામા રમતી દુની સુખે.
 કે દોડી ધર્યો સાંધમાં, બંધ બેઠો રાણી હાથમાં;
 મા અમા રાણીએ કહ્યું, લખણુ સિંચાણાનું લઈ.
 લોલક ફળ લીધી કમિની, સિંચાણાપર દીધી તડી;
 રીને છુટ્યો સિંચાણુ, નહિતર પ્રેમદા લેતી પ્રાણ.
 હ આશા મુકીને ગયો, પોપટ ચમની પાસે રહ્યો;
 સનાવાસના કીધી ઘણી, પુછી પેર પંખીડાતણી.
 છી ધારણા આદી દીધ, એન અવરાળું પાંચું ત્રીર;
 છે પછી પોપટને પેર કેમ આળ્યો તં પ્રીતે આ ઘેર.

પશુ પખી કા આરે બદાર, ન ગણુ દયા માફ, નદાર,
નુ સનોખ્યો તે લા રથો, મિદ્ધે વાગ એકે ના, લથ

દોહરા.

રામ દામ મિદ્ધે કર્યા, કીધા પ્રપચ ને બેઠાં
એકે વાને ન ઉકલે, કાણુ કાણુ પામે એ
ઉપાય કરીએ અનનવો, આળ્યો ગયને દાર,
રિધાવત કાહાણુ થયો, કી કાગી નાર
પદ્મ વરસની પદ્મની, અતિ શિરોમણુ રૂપ,
મખા મંથે ગોખી રહ્યો, જ્યા બેરોતો ભૂપ
રાજ મખા રીઝી મહુ, અતિ પાખ્યા હુધામ,
વેઠ પચન વિષે બણ્યા, દીપો આશિરવાદ
કરે કમ્યાણુ શ્રી કૃષ્ણજી, અખા પુરે આશ,
મન ખાખ્યા મહાન્દ્ર દે, વિધ્યુ દે નિનાસ
ગણુપનગુણુ મધળા દીએ, શક્તિ મકળગુણુ સિન
નિધા દે વાગેશ્વરી, રામ કૃપા નવનિધ
પુત્ર દે પરમેશ્વરી, લક્ષ્મી લખ દિયન,
મન બુદ્ધિ દે શારદા, જશ દેવણુ જશવંન.
અને આશીશ એની કરી, રાગ રીઝ્યો મન,

મુરખ પંડિતને-વેર, વેર શુભ્રાજ સતીને;

વેર પરેપર વરેણુ, વેર જોગીજ, જપ્તીને;

અહસા, વેર છે એ સંવને. વેર જોરમાન પીતંગ

રાત્રી કહે રાત્ર સુણો, કહે તો જોવા જાઉં;
 જ્યારે તમને કહે, તે વાતના સમ ખાઉં.
 સૂતે સરજો રાખજો, હેને જાણી દાય;
 સોંપી સિદ્ધે સુંદરી, સભા દેખતાં સાથ.
 નાંખ્યો દોરો એક નિમેષમાં, ઉચ્ચાચડ્યો આકાશ;
 ગગનમાં જઈ તે ઉભો, પ્રેમદા મેહેલી પાસ.
 કૌતક દીકુ કાર્યું, એ તો થયો અલોપ,
 જુરકી નાખી બોળ્યો, ક્યો કારમો દોષ.
 પચક એકમાં પગ પડ્યા, હોડે પડીયો હાથ,
 ધડ શીશ હેઠાં પડ્યાં, દેખે છે સૌ સાથ.
 નારી આવી નર કને, વિનતા જુવે વદન.
 નર પોતાનો નીહાળિયો, રામા કરે રદન.
 સંતાપ કરે ખુબ સુંદરી, કળકળતી દીડી કામ;
 દુઃખ જોઈ દાઝ્યા મહિ, ગુણવંત બાધું મામ.
 રામા હું રાત્રી રહે, મહીપતે દીધાં માન,
 આયું તુજને અતિ ધણું, ખાન પાન ધન ધાન.
 બાળા કહે ધન બાળ તુજ, બાળ ગરથ ભંડાર;
 છેલું પડે છે છેલ્લી, બોખી પડ્યો ભરધાર.
 સકટ બરાબી મામટાં, માનની ગઈ મસાણ;
 કામની તે કાંઈ પડી, વિચ કરે વિખાણ.
 સની થઈ સરવે દેખતાં, જોવા આજો રાય;
 પચક એકમાં પ્રયે કરી, કાર્મની દેરી કાય.
 સભા માંહે આવ્યા સહિ, રાગ રાયત રાંક;
 એટલે એક કૌતક થયું, અચરત મોહું આંક.
 આકાશ થકી તો ઉતર્યો, મામનીનો ભરથાર;
 આશીશ કહી અધિપતિને, જુગતે ક્યો જુદાર.
 જુલા લા જગદીશજી, હાથો લાં હરામ;
 પાપીને પ્રાણે - ક્યો, કીધું રહું કામ.
 મારાજ મુજ માનની, ક્યાં છે પુછી પેર;
 વેગે વિનતા વળાવીએ, 'જલું અમારે' ધેર.

ઋષિ પ્રતે રાજ્ય કહે, વિસાં જોડેલાં વરત
 ને તમો કહે તે હું કરે, માનની પામી મરત
 આકરંદ માંડ્યું આકળે, તબ્બું પ્રાણુ હું આપ
 બહાહસાં તું બોમવે, સિદ્ધ કહે દેઉં આપ
 હસારત કરતે હાણુ ચઇ, પુરણુ લાખું પાપ
 ને કહે તે હું કરે, યુનોહ કરો યુજ માફ
 પરચાતું પુત્રી પેટની, ઉપર આપું ધન
 નગરનો મહીપત કરે, મનાતું યુજ મન
 કહે તો આપું રાણીઓ, કહે તો આપું રાજ્ય
 કહે તો દેહ સમરપીએ, દુઃખ કરો તમે તાજ
 દેખાડી મેહેલ મેડીઓ, દેખાડી રત્નની ખાણુ
 દેખાડી રાણી રાજવટ, મન ગમે તે માન
 પુરપતિએ પ્રતિષ્ઠા કરી, વચન કરે નહિ લોપ
 માગે તે આપું નહિ, તો તું કરજો કાપ
 રાજ્યને ઋષિ કહે, કદ અમારું કાપ
 સિદ્ધ કહે આપું નહિ, પેપી પોપટ આપ
 રાજ્ય તો રીજ્યો ધણું, આળ્યો પુત્રી પાસ
 પુત્રી પોપટ આપીએ, અદકી દીધી આશ
 માનની કહે હે મહિપતિ, મેં ખાધો છે સમ
 આણુ સાટે પોપટ રાખીયો, કહે તે આપું કંમ
 કરામત એમાં કારમી, ઋષીમાં રૂડી રીત
 નગર કરે ઝગર કરે, ચલમાં તળવે પ્રીત
 અતુરાતું આણું નહિ, વિવતાતું સું વરત
 શુદ્ધ આપવા માંડીયો, સિદ્ધના હાથમાં તરત
 પીંજરથી પોપટ કાઢીઓ, પ્રીતે સદ્ગુણ પાસ

નદી નવાણુને નગ નેદ, અવની તળ આકાશ;
 રાખી કોઈએ નવ શકે, પંખી પોપટ પાસ.
 ભમતો ભમતો આમળે, પાછળ સિદ્ધ સુગન્ધ;
 આળ્યો નગર ઉજ્જેણમાં, જ્યાં ગાંધસ્તું મસાણ.
 સિદ્ધવડ શાખા શીખ છે, ગરવો વૃક્ષ ગભીર;
 દરસિદ્ધ હજુરી હાજરે, દ્વીપા કંઠે તીર.
 મહાકાળેશ્વર મહા જતી, ગતિ મતિ શુણ્વત;
 ચંદ્ર ચોરાશીલાખ ત્યાં, અદ્ભુત અખીલ અનત.
 બાવન પીર બહુ પ્રાક્રમી, ઇપન કોટી ચામુંડ;
 ચૂડ મુંડ ધધની ચોરાટ વમે, ખૂંચ ખપર કરદંડ.
 અદ્ભુત ભરવ છે મલપતા, કાસઠ ઉમિયા હથ;
 એ સિદ્ધવડની શોભા ધણી, ધર્મ ધોરધર ધીર.
 બૂચરો ખેચર વતંગી, જલ્દા વૈતાળજ વીર;
 મારણુ મોહન કામના, પેગખર બહુ પીર.
 સોધી શીકોનેર સાકળી; બૂતાવળની શ્રીત,
 આચર દેવી ચાકમા, પુર પરમણી પ્રીત.

ભુતોવળનો બેય, તેજ બળીદાનો આપે,
રાખે કંઈ બેય, તે વચન થીર કરી યાપે,
પિત્રી કેરો બેય જોહને, બ્રહ્મ લોજન તરપતતણ,
શામળ કહે સિદ્ધ શિર, બેય વસે ધોર માત ગાજે ધણ
આપાઈ.

સિદ્ધ સાધી નાથી છુટીઓ, જાણ્યું રામ હવે રૂઢીઓ,
પોપટ વિચાર્યું પાસ, સહી છાથી નવ ઉડાય આકાશ
ચરવા જાઉં તો લે ચાંચમા, આ કામે નાહું આચમા,
ખાઉં પીકું દેડકો ટાડ, કેમ વેઠાય રહેતું આ ઝાડ.
માનવ રૂપ મનથી માનીઓ, બ્રહ્માડ ચડાવ્યો છે પ્રાણીઓ,
સખ રૂપ ત્રતગ થઈ મળ્યો, કારણ તેનો કોઈએ નવ ઠગ્યો
ચતુર એસો રહ્યો ત્યાં સુખે, પુજ ચર તો દાઝ્યો દુ ખે,
ક્યા રહું ક્યા જાઉં કેમ કર, હવે પ્રાણ મ્મ એનાં હરું.
મન માહે વિચારજ કરે, હિમ્મેત મેહવે અર્થ ન મરે.

હાહરા.

આજમ મરડી ઉડીઓ, તરતીળ ધલોરી તેજ,
પ્રવેશ કીધો પુરઝવિશે, હરપુરી ઉજોજ
કેજાશ હીકું કારમુ, વૈકુઠ પુરીનો વાસ,
રવિમળા હરિપુરી, તેજ પુજા પ્રકાશ
સભા સુર નાયક તણી, તેમા શોભે, હરિ,
મહ માહ શોભે રવિ, તારા માહે જેમ ચદ્ર
માન સરોવર હસ જેમ, નયમે નવાણુમા ગગ,
વિક્રમ શોભે એ વિધે, રાજા કરે છે રગ ;
અગમ નિગમના ગુણ મણે, પડિત મરે પ્રમાણ
અદ્વર સહસ્ર અનિ ઓપીતા, જોતિક વિધા જાણુ
ન્યાય શાસ્ત્ર તો નિરણે, કરે, દે હમ્મારે, નિધ,
એવી સભામા આવીઓ, સમ્મળ કળા ગુપુ સિદ્ધ
જોગી જણાય જટા થકી, વપુએ વરતીક વેસ
ઉપવિત થકી વિગ્ર હશે, અંગેળીત દે આદેશ

તેજ પુજ તરતીયનો, જોલે બાથન જોલ,
ધર્મ લાભ કહી ઉભો રહ્યો, તનુમાં ભારે તોવ.
પ્રણામ કર્યો તે પુરપતી, ધ્યાન જોડ્યું છે દૃઢ,
એ કાષ્ટ રૂપ અત્રોક્તિકા, કાષ્ટ એક દીમે કંઠ.
પુજ દતો પશ્ચિમ દિસે, પુરપત પૂરવ પાસ,
આશીરવાદ અદ્ભુત કલ્યા, હેન ધરીને હાથ.

છાપ્ય.

પૂર્વ મુખ જોડે પુન્ય, જ્યાંહાં ઉડે રવિ રાજ;
નગ વરતે જયકાર, જાણુ જશ મહિમા જાજા;
પૂર્વ મુખ જોડે પુન્ય, કલોવ કરે લા કાશી;
ઈંદ્ર લોક અધિપત્ય, વાસ વસ્યા વૃજવાશી,
ગુણનિધ મગા ક્ષીપ્રા પૂર્વે વસે, વિશ્વનાથ ગોખીત સદા,
શામળ કહે દેવદૈવન પૂર્વ વમે, વ્ય કુળવર્તા ના નેત્રે કદા

ચોપાઇ.

લારે રાજ મનમા દર્યા, મિદ્ધ જોલ હદેમા વર્યા,
માન ઉતારવા માડ્યું મુખ, ઉતર માને બેરો ભૂપ,
મિદ્ધ મનમા આળી સુજ, પ્રીતે આશિશ કહી અનૂપ.

છાપ્ય.

અતિ સુંદર ઉત્તરા પથ, કુતર તારે બડારી,
અતિ ઉત્તમ ઉત્તરા પથ, કેદાર કાંકળુ કતકારી,
અતિ સુંદર ઉત્તરા પથ, દિને દિમાજો ફાસે,
અતિ ઉત્તમ ઉત્તરા પથ, માન ગીરજાજી માહાસે,
અતિ ગોખીત ઉત્તરા પથ છે, સ્વર્ગભારગગોખીત સદા,
શામળ કહે રામ મતવાદી તર્યા, કુળવર્તા ન હોડે કદા

ચોપાઇ.

કલ્યાં વચન તે સુણીયા કરણ, ફરી જોડો ચવાવી ચરણ
વચન મિદ્ધના મનમાં વસ્યા, પુરપત બેરો પશ્ચિમ દશા.

છાપ્ય.

પશ્ચિમ દીસ પવિત્ર, ધરણુ - ધોળા ધડધીરા,
કેલામથી પવિત્ર મહાન, વચ્ચા ઉમિયાપતિ પ્રસા,

પશ્ચિમ દિશ પવિત્ર, કનકનો મેર શોહે,
રાત દિવસ ન જણાય, ઉદે રવિ અષ્ટગજ હોયે,
ચન્દ્રમા ઉદય છે ખીજનો, શીત પથ શોભીત સદા,
શામળ કહે સતવાદી પુરુષ, કુળવતા નવ છેડે કદા.

ચોપાઈ.

રાગ મુખ મરડીને દસ્યા, બેઠા જઈને દક્ષણ દસ્યા,
સામગે સકળ સભા ગુણ ગજ, પુર પ્રાકમયી બોલ્યો પુનઃ.
છંપય.

દક્ષણ દિશા છે દિવ્ય, સકળ લોકથી તે સારી,
નીરખે નર્મદા નીર, જોધાર પામે નરનારી,
તારે તે દશ વિધ તાપ, ચતુર ચિત્ત ચિંતા નાણે;
મુગીપદ્મથી માઢી, પ્રમટે શાન્તિવાદન શાણે,
જોરાવર છૂત જોખમ કરે, સત વચન સિંધુ સર્વદા,
શામળ બટ કહે સીજન સામગો, નરપત જાએ નર્મદા
દોહરો.

ચિત્તમા ચેત્યો રાયછ, ચમક્યો ચતુર સુભણ,
ચેત્યો વેણુ ચતુરાઈના, બોલના વાગ્યા બાણ.
સન્મુખ સિદ્ધભણી રણો, કહી વાત કરગોડ,
પડિત સાચો પારખ્યો, મેલ્યો મનનો મોડ.
કો કહે દિવે દાખતુ, કો કહે અસલ એ વાત,
કો કહે ખીજ્યા ખાતથી, એમ વદે ઉત્પાત.
સિદ્ધ કહે રે રાયછ, પુછી પડિત રાગ,
જુદો દોહ તો રહજો, લેશ મા ધરશે લાજ.
છંપય.

ડો મેર ઘડમાન, ઉદો ઉદીવાયગ બાધે,
ડો અસ્તાયમ આપ, ડો વિધાયગ વાધે,
ચળે મહિ મડળ ચિત્ત, આપ ઇશ ન ડોલે,
ચળે અરણ્યવનું નીર, આળ સતવાદી ન બોલે,
ચળે મુવ ને ચળે ધરણીધરા, મદ ગુણ તારા સર્વદા,
આ મિદ્ધ વચન જાળે નહિ, નરપત નડે તને નર્મદા.

એક દિવસ વિક્રમાશ્રી, બાંધ્યું એક અનાર;
 ઝવેર તણા દગલો થયો, અલખત અપરમપાર.
 ફળ એ તો દાદમતણું, ઝવેર ફલીને દામ;
 અંધારે અજવાળું થયું, રાયની ગછ છે દામ.
 બંડારી તેડયો જૂપતિ, ફળ મેલ્યાં તે લાવ;
 એકદાં કીધાં અતિ ધણાં, આપવા કારણ બાવ.
 દશ વિસ ચાળીસ સો જમે, ખટ મહિનાની ખોટ;
 બાઝ્યાં ફળ અનારનાં, છે જુગતા જુગતી જોટ.
 એક નંમ એક કોટીનું, અતિ તેજ અમુલ્ય;
 કરામત કોણુ કળાં શકે, સુરજકાંત સમતુલ્ય.
 રાયે રિદ્ધ દોડી ધણી, એકે ન પડી સુજ;
 એકાંતે સિદ્ધ તેડીઓ, પ્રતાપવત તે પુજ.

છપ્પથ.

ઉપર જેનો હાથ, તેડને મહિપત માને;
 ઉપર જેનો હાથ, સાથ તેનો સૌ વખાણે;
 ઉપર જેનો હાથ, તેને વસ જગ સહ વસે;
 ઉપર જેનો હાથ, શુભ સકળ શુભ સરતે;
 આપે તે બાપો જગતનો, તેજ તરણવંત તોલ છે
 શામળ કહે હાથ જેનો ઉપરે, તેનો ઉપર બોલ છે

દોહરા.

સિદ્ધ આગ્યો મહિપત કને, અમે જાઉં છું આજ;
 તું નવ રાખીશ આરતો, કહે મુજ સરખું કાજ.
 પગે લાગ્યો પુરપતિ, ધરણુ નમાવ્યું શીશ;
 મહારાજ માગવા આવિયો, નમે અમારા ઇશ.
 સિદ્ધ કહે શીઘ્રે કહો, જરૂર ન રાખીશ જાગ;
 પથ વિખે હું પરવરૂં, મન ગમે તે માગ.
 વચન દો વિક્રમ કહે, તો તો માયુ માન;
 મલ્ય વચન સિદ્ધે કહ્યું, દેઉં જે કહે તે દાન.
 પુરપત પુજ પ્રત્યે કહે, માયું છું હું આપ;
 તારો બાર માથે મને, કદ એટલું કાપ.

કાંઈક માગે મુજ મને, તો આશીર્વાદ થાઉં,
અનર કરો એ વાતમા, તો મારા સમ ખાઉં.
પુજ મહે પૃથ્વીપતિ, કહે તો માગી ચેઉં,
વચન ગીસ્ત જાએ નહિ, આણુજ વચમા રેઉં

ચોપાધ.

રાગજો પ્રતિજ્ઞા કરી, વચન માહે આપ્યા શ્રીહરિ,
ઉપાડ્યો ચડિનો પાઠ, બધાં સામા ડગ્યા આઠ
શિવજીના ઉતાર્યા કુલ, શાલીગ્રામ ઉપાડ્યા શૂલ,
ગૌહસા બ્રહ્મહસા તણી, અડગ કરી સ્ત્રી હસાતણી
જે માગે તું સિદ્ધ સુખધુ, રાજ રિદ્ધ દે સૌંપુ પ્રાણુ,
મનાધુ તારું હું મન, સાર પછે લેઉં જજી ને અમ
પુર પ્રતિજ્ઞા તો વિક્રમવીર, કરે કામ પછે પીઉં નીર.

દોહરા.

સિદ્ધ કહે સાચુ કહું, મન માન્યુ માગી લેઉં,
સખ લાવો સિદ્ધવડ થકી, તો તો આશીશ રેઉં.
મથાણુમાહે મમતમા, માણે છે માહબબ,
તે આણી આપો મુને, તો રહે તારો ધરમ.
વિકટ વાત છે અટપડી, વિકટ કરવું કામ,
વિકટ લાવવો વાટમા, વિકટ દુર્ગો છે દામ.
હું કહું તેમ તું કરે, નથી મડદુ છે મરદ,
બોળવશે તને 'બ્રાતમાં, દોળી પાડે એક સરત.
બધન કરજે દસ દિશા, વહેંચજે બાકળા ખીર,
અતરમા ઇંદ આસધજે, ધનુર્વિધાનો ધીર.
કરગરશે ને કલપશે, કરશે 'સમ પરપચ,
શામદામ બેઠે કરી, દેશે અલ્કી અચ.
બોલાવશે બહુ પ્રાકમે, જો કરશે હુંકાર,
પાણુ જાળને બેમશે, વડ ચડશે નિરધાર.
અચરત પામ્યો અધિપતિ, રિપ્રીત દિસે વાત,
જો સિદ્ધે નય થલિયો, તે કરશે મુજ વાત

લખ્યા લેખ મગે નહિ, ઘટે નહિ તથા તોય,
મિદ્ધ વચનથી સચરૂં, કરમ કરે તે દોષ

છમ્પય.

વાદ વિવાદ વિખવાદ, પ્રેમ નિખાદ વન વામે,
પાણી પવન જગન, કુતાશન નર જે પ્રામે,
વિખ વેરી કઠોર, જૂત પ્રેત વનતર જખે,
ચાડી ચાચ કે ચોર, ગ્રહ ગુણ નાશુ દખે
ધાત વાદ ન ઉતપાત અતિ, ચતુર વિધ ધાતિક ચાલુ છે,
શામળ કહે છાંટ આપણો, કરે ધરમ લા માહે ધાય છે

ચોપાઇ.

ધીરજ સિદ્ધને દેષ વર્યો, ક્રોધ જય નન આપ્યો કર્યો,
શૂરપૂર થયો વિક્રમ ધીર, મિદ્ધ વાટમા ચા'યો વીર
પ્રથમ પુછ હરસિદ્ધ માત, સ્તુતિ કરી મ્હી વિગતે વાત,
જશ રૂપી તું જશ માહરો, તોય આશરો છે તાહરો.
જુગન થકી આલ્યો તે જાણુ, માપ્યો જમ મોટમ મશાણુ,
પ્રેમ વીર બાવન બોલીયા, અધ્યા કોણે પડકા બોલીયા ?
ધરમવત બોલ્યો ધડ નીર, એ છુ હું તેપનમે વિર,
બહુ બાકલાનું દિધુ દાન, આલ્યો મહિપત મોટે માન
અતલી બળ જમ આપ્યો અડ્યો, ચોક્કા ભેરવ અવનિમા અડ્યો,
અધ્યા કોણુ છે કોણુ આલ્યો આલ, કેમ ચાનેમુજ આણુની માલ.
એ હું નવમે ભૈરવરાજ, આલ્યો છુ કરવા એક કાજ,
ચઉદ ચોક્કાઓ મુકી મામ, ગયો સિદ્ધવડ કરે દામ
તેહું રાખ્યુ પોતાને હાથ, સ્પર્શ કર્યો તે શયની સાથ,
હા હા. હા કહીને શિખ્ય ઉડીઓ, જાણે જમ કંકર છુડીઓ
ખાઉં કરી બોલ્યો જલ તન, બુખારવ બહુ વિધ બોનત,
મિદ્ધવડે ચોક્કાવાત જેટલા, ખીલિવાને લાગ્યા તેટલા
કોઇ એક દડ દેખાડી 'મે, કોઇ એક રૂપ આકાશે બમે,
કોઇએક તાણી આવે તીર, એ નહિ-મન વિક્રમ વીર.
મુડા કરાં મધ્યા નધ, શમ વીધુ ખાતેથી કધ,

શબ ઉપાડી નાખ્યું હેઠ, વડપર વિક્રમ બેઠો હેઠ
પુરપતિ આળ્યો પૃથ્વી પાસ, શબ ઉડ્યું પાછું આકાશ,
હેઠે ઉતરે ને ઉપર ચડે, મધ્ય પ્રતિમસ્થ સાથે જન્મ વટે
ગડમચન કરતા રજની ગધ, પોહ ફાટ્યો ને ઉઘ્યો રવિ,
પ્રભાત થયો કરે શી પેર, શુભવત પાછો આળ્યો ઘેર
વિગત વાત ઠેકાણે યધ, કથા સિદ્ધને માડી ઠહી,
નાખ્યું હેઠ વાર દશ વિશ, પાછું જઈ બેઠું તે શિશ
સિદ્ધ કહે એક કામજ કરો, પાળા આજ રાતે પરવરો,
હેઠું નાખશે મા તમે તેહ, વત ગામુ તેની દેહ
વાસે બાધીતે લાવજો, એવું કામ કરિતે આવજો,
અણબોનેથી કારજ ધરી, બોલશે તો તે નાશી જશે

હાહુરા

ખીજે દિન બહાદુર યધ, પોત્યો યાંવર ઠેહ,
વાસે બાધીતે ઉતયો, હેતે, આળ્યો હેહ
ચાલ્યો વાટે અતુર નર, શબ બોલ્યું મુઝી શરમ,
વાત કહું તે સાબજો, તું છે રાજા ધરમ
તુ સર્વવાદી સનકણો, જોળખુ હું હુ આપ,
મોરો વાત મન નંવ ધરે, તો ગૌ માર્યાનું પાપ
શમ તો સ્તોત્ર સહિત કહે, રાજા સાબજે કરણુ,
હુકારો દેતો નથી, અશરણુ કેરો શરણુ

વાર્તા ૧ લી-ચોપાધ.

એક લવણપુર લાખેણું ગામ, દુરભગસમ નરપતનું નામ
તેના ગામમા આજણુ એક, ન્યાય શાસ્ત્ર બણે તે નેક
જ્ઞાન જ્ઞેતિય વિદ્યાનુ ગણે, વિદ્યાર્થી ઘેર બાવે બણે,
વિપ્ર તથા અરબક દસ વિશ, એક ગુરના સઘળા શિષ્ય -
તે ગામમા એક ભારે બ્રહ્મ, ગૃહસ્થ રાજના પાલે શુભ ધર્મ,
કન્યા એક ઘેર કાકામણી સરદ પુનમસી સોદામણી
ઝડી રતી શામાની રીત એક વિદ્યાર્થી પડિતથુ પ્રીત,
ખ્યાલ નારી ને નરને નેહ, દિવ્ય દેવાણી એની દેહ

નર નારીને પુરણુ પાછ, જેવી પ્રીત પાણી ને મરુ
કુંકુમલોલ કન્યાનું નામ, અભયસર અર્બક અવિધાન.
નજરે દેખી પાણી પીએ, તન મન ધનપર લાહો લીએ;
કુવરી કહે કુંવર શું કરણુ, હાય અરાકુ નહિ બીજે ચરણુ;
કોડે કોટિ પ્રતિજ્ઞા કરે, વિસ વમા પુજને હું વરે.
મશે મશે એતાવું તાત, કંઈ આપ વિવાહની વાત;
પિતા પાસે માગીને લેઈ, પુજને દેહ આ મારો દેહ.
ગામની બાગેળે છાલણુ બણે, ત્રિજીવું વાત કોઈએ નવ ગણે;
કુંકુમલોલ મનોહર ગતિ, સત્યશીલ સિરોમણુ મતી.
સત્વાદિ સત્ય કેઈ રૂપ, અક્રમ તેની અતિ અનૂપ;
તે ગામમાં નાપિકણી એક, કુંકુમલોલ શુ તેને નેક.
બોલવા ચાલવાની અદકી પ્રિત, સખી સાહેલી સમની રીત,
પાણી પીવાની વાતો કરે, એક એકને દેખી મન કરે.

છંદપદ્ય.

રામા માહે શુભ રૂપ, રામા પોતે દલ ડાહી;
નારી અક્રમ અનૂપ, નાર ન જાએ વાહી;
નારી માહે નવનિધ, નારમા બહુ ગુણુ શુદ્ધિ;
નારી વડે નર હોય, નાર સકળ ગુણુ શુદ્ધિ;
વળી કામન મોહન વશીકરણુ, વિધિ ચરિત્ર એવેરાં લહે;
બહુ ગુણુ પણુ શુદ્ધિ પાનીએ, વાત હોદેમા નવ રહે.

દોહરા.

નાપિકણી કહે નાર સુણ, શા બોલે એ બોલ;
પિતા પરણાવે નહિ, કેમ રહે તાર તોય.
કદાચ એ બ્રાહ્મણ મરે, રાજક દૈરિક ચાય,
સારે તુ કોને વરે, ચતુરાઈ શી અદાય.
કુકુમ કહે તુણ કામની, આ દેહે કહુ આપ,
એ વિના જો દેહ ધર, બ્રહ્મહત્યાદિક પાપ.
એમ હાન્ય નિનોદમા, મેજે યદ ગર્ભ વાત,
આગળ વળતુ શુ નિપન્યુ, જુગતી બોળા જાત.
ખીજો એ વિદ્યાર્થી, બણતો રૂડી રીત,
નાપિકણી આવે નેહ ધણો, પુરણુ તેને પ્રીત.
એમન એ દિનમ મળ્યા નાપિકણી ને નરગ,
માડી વાત મદિમા ઠહી, રાત્રી રામા રગ.
કુકુમવતીએ કહુ મને, જો મરે અર્ભ આજ,
હું તે વેળા તે ધડી, પ્રાણુ કઈ નિજ તાજ.
તે વાત તો વિસારે પડી, ગયા દીન દશ વીશ,
એ દિવસ શુ નિપન્યુ, જુગત ધડી જુગદીસ
ઓપાઇ.

લક્ષણુ ને નરસંગે લણુ, તે અભયમરીપાને કણુ,
જુગા સમ જુવતી ખાય છે, નનિતા આપણુને વહાય છે
તુ કહે તો જોઇએ પારખુ, કંઈકરીએ હસારત સારખુ,
ક્રીત એ નતુ રમાડિયે, બામનિનું તોય બમાપીએ.
ખાનુ જુદા ખાવકની જાણુ, વિદ્યાર્થીએ માની વાણુ,
હા ભાઈ કરોને ગમે એમ, પ્રેમદા કરો જોઇએ એમ.
જુવતીને જુગી પાડીએ, ક્રીત એક એતુ કાઢીએ,
અભયસર જાનો રાખીએ, માહે માહે જુકુ જાખીયો.
લોટ માગવા સૌકો જાય, ચતુરા પેરી ચિતમા ચાલ,
કહો ભાઈ સર્વે આવો તમો, આજ અભયમર ન દેખુ અમો
ઘેર છે કે ગયો છે ગામ, પ્રજા એ પુઝ્યાનુ કામ
વિદ્યાર્થી એવા જન આ, ન મિરાના જેવા દા

ઠેકાણે મુખ દરારી સુએ, મઈ ગળગળા જોલે દુઃખે;
 બાઈ અમારા સૌના જોગ, કપરો કાઈએક એને રોગ.
 વખત કર્યું કાલે ઘેર, શુ જાણીએ જે ગેનું એર;
 એમ દિનસ મેચારેક કહ્યું, લક્ષણતિએ સાચુ લાલ્યું.
 તે મતીએ તવ તડયુ અત, તન ધન મોખ્યું છે મનન;
 મે આગળ નવ દ ખ કહેવાય, કુપની છાંયા કુપમાં સમાય.
 એમ કરના ગયા દિન માત, ફરી નિધાર્થાએ વિપતિ વાત,
 રોવા મુકળા માણુ નત, અબચનગ તો પામ્યો ત્રન.
 હવમય કરે ગામમા ફરે, ગાઈ તણી મગતઈ કરે,
 નાદિ નાદિ માં લોટે કર્યું, મકંઠ કાટનુ તેણે બધું
 નારી બરના જાતી નીગ, ગાબળી વાત ધરી નહીં ધીગ,
 ગાના મોવ સ્ત્રીએ જાણીઓ, નવ કાળે બાધી આણીઓ.
 નિ સદેહ વિચાર્યું તે નાર, હવે શુ છાનુ રાખુ કાર,
 મહાતે એને છેડુ પડે, તે તો કલમ કુવ બાધે ચડે.

સ્વામી જન્મ એ સાનનો, જે મનમાં જોશ
 બગાડે છે અને બાપુ, શાને લો શિર દોડ
 પાનકની પમલી ત ભરી, ઉતાર શિર આગ
 પૂર્ણ દેખાડું મારણ, મળ કરી બોલી બાળ
 ગામ લોક ગરવા સડું, કહે કરવા દો કામ,
 કનક વર્ણત એ કામની, નિર્મળ એનું નામ
 અશ્વિનિપર અશ્વારીએ, અતુર અતુર સુમણ,
 દોષ દુશકે ગાજતે, માનની ગર્જ મશાણ
 સત મહાને લક્ષ્યા, જોવા આદ્યા લોક,
 વિદ્યાર્થી વિસ્મે થયા, કળેત અધ્ય કોઈ
 પરદેશી પરધરતીએ, પ્રાંગ પાપ પ્રમ થાય
 સૌને દેગે ઇળીએ, જે જાણુને જુદા રાય
 ચિંતા કરતે ચિંતા રમી, સુવારી માહે સનામ,
 મુસ્તક લઇ તે માનુનિ, બેગી ચઢી મશાણ
 પુણા ખડકયા છે પાચમે, તરતિમ અતેજે કાષ્ટ,
 અગત પ્રવેશ એ નન કરે, હમ મિધાના ઠાઠ

કર દિવિ લીધી કામની, ધીમાં બેળ્યા વાળ,
 પુળા પરગળ્યા પલકમાં, ઝપાવી બહુ ઝાળ.
 કાળે કલેક નવ જાણિયું, ઉત્પાત તણો અતેર;
 કાળ કો આગળ કદી સકે, સૌ કો ચિતમાં ચેર.
 મહું કહે વિક્રમ સુણો, અધિપત પોતે આપ;
 એ બે હસા શીર કો તણે, પ્રાદજ મોટું પાપ.
 જો જાણો ને કહો નહિ, અધિપત આણે દિશ;
 તે બ્રહ્મ સ્ત્રી હસા ચર્મ, તે તો તારે શીશ.
 સલાદી સલક્ષણો, ધર્મ ધોરધર ધીર,
 છાનો ક્યમ રહે છત્રપતિ, વડદથ વિક્રમ વીર.
 સલાદી કહે સખ સુણો, કારજ જુંક કીધ;
 પાપણી પેટ્ટી નાપિકણી, તેણીએ હસા લીધ.

છપાય.

કરે નીચનો મગ, નીચની બુદ્ધિ આવે,
 કરે નીચનો મગ, ગુણ સધળા તે ગુમાવે.
 કરે નીચનો સગ, નીચની ભાખા બાબે,
 કરે નીચનો સગ, નીચની રીતજ રાખે;
 નીચ જન કામ નીચાં કરે, નીચ કહેવાયે ન હંચ જન;
 શામળ કહે સગત નીચની, કદાપિ ન કરિયે કોક દન.

વાર્તા ૨ છ-કોહરો.

મહિપત જમ બોલ્યો મુખે, નાહું શય તજ નેહ,
 મિદવડને શરણે ગયુ, મોટયુ થડ જમ તેહ.
 પ્રાત-કાળે પુરપતિ, શુભવત આગ્યો ઘેર;
 બુદ્ધિધાન ખીજો દિવસ, પરડી કડી પેર.
 સિદ્ધને જમ મતોખીજો, ધારણ દીધી ધીર,
 એ વસ્તુ આણી આપયુ; સારે પીયુ નીર.
 રાત પડે રાજ ગયો, સખને લીધુ શીશ;
 નરપત વળીયો નગરમાં, બુધવન ખીજો દિશ.
 બોલ્યું શય ખીજ વરાં, સાબળ સત્વાદી શર;
 વાત સાંબળ વસુધાપતિ, હેતે મુજ-હજૂર.

આહાણુ એક ભરતખડમા, બિમ્બ નરને નાર,
 પૂર્વ પુન્ય પ્રતાપથી, પુનઃ પ્રગમ્યા ચાર
 પુત્ર પ્રત્યે માતા કહે, બપ્પા નહિ બૂસર,
 કન્યા કે દેએ નહિ, ખોશો નાતમા તુર
 એલા ચારે ચતુર નર, વિદ્યા મમ વિદેશ,
 બચવા કારણુ આહાણો, પથ કયો પ્રવેશ
 ઇશ્વર દેહરે અરણ્યે, પુન તેની કીધ,
 ચારે ચા'યા ચો'શા, સોભા કામે સિધ,
 એ પ્રૂરન એ ઉતરે, દક્ષણ પશ્ચિમ પાર,
 વાયદો કીધો વરમનો, તે દેહરે તે કાર
 કરમ અનુસારે કારમી, નિધા બણિયા વાણુ,
 મળ્યા એકઠા મલખના, જુગત પોતાની બણુ
 બેઠયા સૌ બોજન મ્યા રથા શિવ દે'રે રાત,
 અરમપરસ એક વરસની, વિગતે કીધી વાત
 જેને જે વિગા બણ્યા, તે કરે બહેરિ મમ,
 પિતા આપણુને પુછશે, કરાવ કરે આ હામ
 એક કહે હુ તો બણ્યો, નિધા વાઝ સમસ્ત,
 મ્હેવર કોઠ ઉભા મ્હે, જે જડે એક અસ્ત
 ખીન્ને કહે જુદિ થળી, ત્વચા માસનુ તોવ,
 ત્રીજે કહે સજ્જન કર, બુ'શુણુબો'થોબોન
 ચોથો કહે હું તેહને, જે પમાહુ મત,
 ચારે જણાએ કયો, વિદ્યા કરે વરત.
 પ્રિતે જોઇએ પારણુ, સાચુ જુહું બણુ,
 સિદ્ધ મત્ર સાધિ જુઓ, પત્રે કર્યું પ્રમાણુ
 આપ્યો અસ્તનો કરકડો, કર્યું મ્હેવર એક,
 રૂધિર માસ ત્વચા કરી, ખીન્ને મુધ વિવેક
 ત્રીજે તોવ મત્રે કરી, મ્યો સજ્જન લાગ,
 નવ ગજ નવ હાથનો, થયો વડગણુ વેગે વાધ
 મુછ પુછ મહા મરડિયો, સારુંદ સવાયો શેર,
 આળસ મરડી ઉડિયો, લીધા ચારે ઘેર

ગોપી વીર તેણે દુષ્ટો, મત્ર બળીને મેલ,
 નીરળીને દરખા મદુ. ખરો દેખાડ્યો ખેલ.
 એ તો ખોટું આચર્યું, જીમ્મજો કરી મુખ;
 ખોલી લાગ્યો કરકડો, અસ્ત તણો એક મુખ.
 ક્યેવર તેનું કર્યું, જીજે ત્વચા માંસ;
 ત્રીજે મજબૂત કર્યું, પદ્મનિ રૂપ શાસ્ય.
 દાસની દેવાંગના, બાળના ને નવનિધ,
 ઇંદ્રાણી હોય અવનની, ગમા રમા રીધ.
 રત્નાદે કે રોહણી, કવંચી દેહ આપ;
 મળી રૂપ કે માનની, પુરુષ દરિ પ્રતાપ.
 હંમાગવની મોહિની, અદ્રવદનીનાં ચહેન,
 પદ્મની રૂપે પ્રેમના, અદ્ભૂત રૂપે એન.
 મોર કળા મગતોચની, મારે રૂપ રૂપબાણ;
 મિહલંક અધર બિંદુ, ભાગની ઉગ્યો ભાણ.
 ચોથે વિદ્યા ચિનવિ, તરુણી ઉપર તરત;
 વનિતા તે વિદ્યા ચક્રી, તુરત પામી મરત.
 મોહ લાગ્યો જણુ ચારમે, જોષ રામાનો રંગ;
 યથા અનિમે આકળા, ધારણુ ન રહ્યું હંગ.
 સ્ત્રી માટે ચારે જણે, ગિવને સાંધ્યાં મીશ,
 કમળ પુખ્ત ગોડે કરી, નાંકી દીધા ઇશ.
 જોડેલે તુરતજ આનીયા, પારવનિ પુખ્ત કાજ;
 વિપરિત દેખી બિરમે થયાં, આ તે શું મહારાજ.
 ગોઝારા ગુણુ છે નિધિ, જોવું ન પટે મુખ;
 ઉત્પાત દેખી ઉગિયાજીને, દારણુ લાગ્યું દુઃખ.
 કરે રદન ને હેંદુ હણે, કરવા માંડ્યો કોપ;
 આપ દેશું શિવજી તને, ન્યારે કરશું મોધ.
 આપું હસા માહરી, એવી દીધી અંચ;
 પ્રભુની પુખ્ત કેમ કરે, પ્રૌટી હસા પાંચ.
 કળકળતી દીકરી કમની, હસિયા બોળાનાય;
 વિમાન ચક્રી ઉગિઆ તણો, હેતે ઝાડ્યો હોય.

કહો તે કંઈ કામની, છાંડો દુઘથી રીસ,
 સમ ખાઈ સતોખિયા, જમિયાજીને ઇશ
 ગુગદિશદાદો ગુગતથી, પડ્યા મનુજે પાચ,
 તો તમ પાચે હ રહું, શિવ સુ બોધ્યાં સાચ
 એકવીસ કોડ ખલાક છ, રમે પતકમા એ,
 એ પાચે ઉત્તા, વાર મ કરગો વિવેક
 હમે અમર આગદિયુ, નિર્ભળ સિંધુ નીર,
 અમર કૃપ છટાનીઓ, યુદ્ધ થયા શરીર
 મરુપત મરુપ થયા, ચાગ માગયા બાત,
 રત્નાનન ઉડ્યા મહુ જસ પામ્યા નિઝૂળત
 એમના ની પદની ઓપીત ઉત્તમ અગ,
 ચારની કટે પાચમો, ઓખીન મુર મગ
 ઘેર આન્યા તે ગુણુનિધિ, નમ્યા માતને ચન્દ્ર,
 વિનમ્રતા એક વરસની, કનુત સભળાચુ કરણ
 શમ કહે નય માનગો, એ કન્યા તો એ,
 પુત્ર ચાગમા ગ્રાણ પગચુ, પુત્રપત એ વિવેક
 ગણો ને લે મહો નહિ, પ્રભુ હત્યાદિક પાપ,
 પનિન ગાણી પુછીએ, એ અચમો આપ
 વેદ યગન વિક્રમ મો જેણે હખીયો શાધ,
 ખીન રથા નેધ આપડા, નેત બન્યો નહિ લાગ
 વાધ હણત જણુ ચારને, પાપે ખુર્ન પ્રાણ,
 માયાં નેતી માનુની, માબન શમ મુક્તણ
 અતરિંશ શબ ઉડી ગયુ, વડ પોતુ નિખ્યાન,
 ઘેર આન્યો તે ગુણુનિધિ, કહી સિદ્ધને વાત
 ચિંતા કરીશ મા ચતુર નર, લે ચતુરાઈ ચાલ,
 આપુ આણી એહને, મ નય આરે કાન
 તોન એ ખીજ વાતકુ, કહું કહેણ ઉત્તાર,

વિમત વાત એક કહું છું અમો, હુંકારો નવ દેશો તમો;
 ગુણુદેવી ગુણુવંત છે ગામ, કાકોરસગ રાગનું નામ.
 મહા દાતા મહોટો મહિપતિ, છત્રપતિ ને બહુ છે છતિ;
 અસ્વારી વૃખબ બહુ છે રથ, ગૃહસ્થ ધરસુન ધણેરા ગરથ.
 ત્રિકમસગ એક તેને તન, મહા મનોહર નિર્મળ મન;
 સતી સાધવી ધરણી જેહ, દેવાંથી રાગની દેહ.
 તેને તો એક ઓરમાઈ બાંત, વિપરિત કીધી તેણે વાત;
 મજ્યો એક શત્રુને સાથ, હંકું નહિ મુરખનું હાથ.
 તે શત્રુને મમતજ ધણી, સમરસગ શુભ ગુણુનો ધણી;
 ઓરમાઈનું અમરમગ નામ, તે ગયો સમરગુણુ ગામ.
 સૈન્યા અકાની તે આવીયો, લસ્કર હુડ ચર્ધી લાવીયો,
 દગો દીધો કર્યો ધાત વિશ્વામ, વિટયુ ગામ કર્યો ઉત્પાત.
 હુટી લીધુ અરથ ને ગરથ, વટવાડ રાડ કરી તે વ્યર્થ;
 ગામ ધણી ગયો હારવા, જાણ્યુ દુરમન આળ્યો મારવા.
 નરનારી યુગ ને વહુ, સમજીને નાહાં તે મહુ;
 ગુણુ ડહાપણુ મુક્યો ગરવ, સમૃદ્ધિ તેણે લીધી સરવ.
 વણીક વેશ વિધા તન કરી, નાહાં સુત સ્વામી સુદરી;

છાપય.

સકટ થકી કર પચ, વેગળી વાટે રહેવું,
 અથ થકી કર આહ, જાણુ પુરપને જાતું;
 ગજથી ગજ સેહે પાચ, આચ થકી અધિકારી,
 ગેર થકી કર લાખ, દૂર જા અપરપારી;
 ઓર થકી યોગામ તજ, સુગત થકી તો ગામ સો,
 દેશ તજવો દુરજન થકી, શામળ કહે શાણું દુર વસો.

પુત્ર વેધુ ને નરને નાર, અદેક વસ્તરે એ રહે ચાર;
પશ્ચિમ દશા બખર ભાવીયા, નાહા નાહા લાં આવીયા.
અંદ્રસેન નામે રજપુત, બુલ્લુ રહે રહું - ધરસુત;
ચારે દુઃખીયાં તેણે હામ, મહિપત વચન બોલ્યો મુખમામ.
ક્યાં જાઓ છો ક્યાં રહો હામ, શી જાત ને શું છે નામ;
ચારે તે રાવતને જોય, લા અમને નવ જણે કોય.
વિપત પેટ તણે કારણે, બહુ દુખે આબ્યા ખારણે;
છાપ્ય.

નવ કહીએ લાં નામ, - બાપડા કહી બોલાવે;
નવ કહીએ લા નામ, જ્યાં ફોકટ ફળેતી ફેલાવે;
નવ કહીએ લા નામ, જ્યા અપાવે જન અરણ્ય;
નવ કહીએ લા નામ, વેચી ખાઈએ જ્યાં તરણ્ય;
નામથી રાપ શીટી રાક ચરો, જે ઉચ નીચ જાણીએ
નહિતર નીર ગભાવીએ નામ કહે, સામજ કહે શી મોટમ માણીએ
ચોપાઈ.

તેણે નામ તો નવ બાખીયા, ચતુર જાણી ચાકર રાખીયાં;
બુસારો મોં માગ્યો લીધ, ચાકર તે હજુરી કીધ.
રાત પડે પહોડે જ્યા રાપ, લા એ ચાકર ચોકી ચાલ,
રહેવાને એક આપ્યો હામ, ગુણવંત જાણે બાધું ગામ.
દીકરો વહુ ધણીયાણી ધણી, પરસ્પરે લા પ્રીત છે ધણી;
ફેરબું એકદું આપે અન્ન, એમ કરેતાં ગયા બહુ દન્ન.
ચિત્ત ચક્રી કરે ચાકરી, બાધે નહિ કો શુ બાકરી;
એક દિવસ ધ્રુવ કાંતકે વાત, આવણુ મામ વેહ છે વરસાદ.
રાત અધારી મહા ધનધોર, જે વેળા ચઢે ચિત્ત ચોર;
ગાળે ધન ચમકે વિજળી, વદ સાતેમ નિશા કાળજી.
મહિપત સુતો છે મેડીએ, ચાકર ઉગ્રો છે દોડીએ;
સુતાં છે માનવ જાતો જાત, મેણુધર માન્ય છે મધરાત.
જનગૃત રહે છે રાજન, કૃત્રિમ સાદ માંબળીયો કરણ.

દુઃખીયું કોણ છે દેશમાં, કે દો પામ્યું મરત;
 એમ વિચારી અધિપતિ, તાકવા ઉઠ્યો તરત.
 ધમકારો ચાકર તણો, દીકો દામણ માંડ;
 ખાનું ખેડ્યું ખાંતણું, નર એક ઉભો ત્યાંહ.
 કહે રે જાણ તું કોણુ છે, ધણી રાત છે ઘેર;
 તે તો હું ચાકર રાવજો, ચિત્ત ન ધરસો ચોર.
 શાખાસ સમુત સગ્રક્ષણ, શાખાસ ચાકર ચિત્ત;
 શાખાસગાપક જુગુ લીધું, મહીપત્ર કહે તું મિત.
 રાત સમે રંડા કેવે, કોણુ દુઃખ કોણુ પેર;
 તે ખજર મુઝને કહે, પછી પધારો ઘેર.
 મલામ કરી સામદ વળ્યો, જોવા કારણુ જાણ;
 એટલે તેની યુંક પરે. ત્યાં તે ચાલ્યો રાય.
 આગળ પાછળ આવિયા, રોતી હતી ન્યાં રંડ;
 ચાકર કહે ચતુરાં મુજો, પાળે શું પરખંડ ?
 રાત સમે કાં રાય છે, માનની લાંછી મુખ;
 સાચું કહે સગ્રક્ષણી, દેદ પ્રગટ્યું શું દુઃખ.
 રદન કરે જે કારણો, તે નવ કહે જો આપ;
 તો આઝા તને શિવની, પ્રજાપ કાળનું પાપ.
 સાચું જોડી મુંદરી, રાયના ધરની રિદ્ધ;
 મહીપત્ર ઘેર હું મહાલની, સધળા મુખની સિદ્ધ.
 ખાતો પીતો ખરચતો, દેતો ઝાઝાં દાન:

દાન દે કે પુન્ય કરે, કરે જશવતો જાગ,
મહિપત કેમે ઉગરે, લક્ષ્મી કહો તે લાગ
લક્ષ્મી રહે લાયક સુણો, સાચુ કહું આ જિંશ,
એની વતી દો એક જન, શિવને સમરપે શીશ.
કામે છે જન્માણી, મધરાતે છે મેવ,
એ સાટે તે ઉગરે, ખરે કહું છું ખેલ
ખીજે ઉપાય એકે નહિ, જીવ્યાનો જરૂર,
શીશ સમરપે શિવને, નરપત ઉગરે નૂર.
જેમ ખીજું જાણે નહિ, જાણે નહિ એ રાય,
ત્યારે અધિપતિ ઉગરે, કાણુ એ પાડે કાય.
રામા હું રોતી રહે, જુદુ ખ મા ધર હું દેહ;
મહીપત એ મરશે નહિ, ચારો તેં કહ્યું તેહ.
સતોખી તે સુદરી, વજ્રો રાયને વામ;
સરવ હકિકત સાંજળી, પુરપત હુતો પાસ.
આગળ આવ્યો અધિપતિ, માણે પોતે મહેલ,
કેડે કીંકર આવિયો, સુણી વાત જે સહેલ
પ્રણામ કર્યો પુરપતને, એ તો આગપપાળ,
તે રામા રોતી રહી, ધુલું વિહોણી બાળ
બેઠ કર્યો બાગ્યો નહિ, નિગત ન કહી વાત,
ઉઠે હવે અત અશ્વિનો, પુરણુ પુર પ્રભાત
આખો દિવસ આનંદ મ્યો, નિશા મધ જવ જાન,
નારી આગળ નરે કહ્યું, કહું તે ધરજે કાન
મોકલશે મને મહિપતી, ધરનીને પરદેશ,
રૂડી રીતે રહેજે સુખે, લોભનન ધરગો લેશ.
નારીને કહી નિસર્થો, શિવ દેરે જોખત,
ધ્યાન ધરી બેરે ધણી, આનંદ ધણો જોખત.
પગથે પગથે પ્રેમના, મ્યની કેડે ખૂંધાય,
ચરચા જેવા ચીંતની, ધરી દેરાને માય
પુત્ર બેડો તો વ્યારણે, જાતી દીડી માત,
પહેર રાતે મ્યાં પરુવરે, એ તો વિપરિત વાત.

કુવર પાળુ દેહેરે ગયો, જ્યાં જિવતો પ્રાસાદ,
 પ્રેમના કેડે પરવરી, આખી મન આત્માદ.
 મધ્યા આરે જાણુ એકાદ, આપ ઘરનો એકાત,
 જૂપત લા જેવા ગયો, બાગવા મનની પ્રાત
 નિશચરચાનરપત જુવે, બહારથી બુદ્ધિધાન,
 ચતુર ચાકરે બોલીઓ, માનજરે મુલતાન.
 શિવને શીશમમરયુ અમો, તો ઉગરે અધીપત,
 લાજ લુણની રાખીએ, એ તો ગુણની ગત.
 પુન કહે પિતા સુણો, એ તો મહાર કામ,
 મળ ઉભે તમે મરો, તો તો રહે રામ.
 આપ કહે સુણુ બેટડાજ મે કીધો છે કાલ,
 તુજથી એ નવ ઉગરે, તન જુવો મા તોલ.
 કાઠી ખડગ કોટે ધર્યું, માનમ છે મધનિશ,
 શિવ શિવ કહી સમરપિયુ, શિવને માથે શિશ.
 શામાને મતી થયુ, છેડુ પડે છે છેક,
 આ સમે આ સ્થાનક મ્હી ૧ નારે વિચાર્યું નેક.
 સ્વામી કેડે સુદરી, સાસો કીધો સુત,
 સતવાદી સલક્ષણો, પાસે દુનો પુત.
 ધિક અનતાર એ માહરો, મરે પિતા ને માત,
 પુર મધ્યે હુ પરવર, એ તો મહા ઉત્પાત.
 બે તેમ ત્રીજો એક તન, દેવ સમરધ્યો દેહ,
 બુદ્ધિધિ બાળા હતી, નર સમે બહુ નેહ.
 સગપણુ કીધુ સાસુએ, કીધુ કુળ તારણુ કાજ,

પડયા પાચ પરશાળમા, જન્માટમીને નિશ,
 નિદ્રા કોટિ તેડિયા, જોડન કરવા ધસ.
 વરણ વાયુ કુબેરજી, અધિપત આપે ધન;
 અહ્યણુ તારાનક્ષત્રનિધિ, જોગકારણુ રવિ ચંદ્ર.
 જ્ઞાના વિપજી રૂદ્ર છે, મનક ને લા શેષ,
 ચાચર ચોસઃ જોગણી, ઉભિયા મગ ઉપદેશ.
 તાંડવનૃત તરતીખમ્, કરવા કારણુ કોડ;
 જોડવ કરવા આવીયા, રાજમ શ્રીરણુછોડ.
 ઉભિયા કહે છે ધર્મને, સામળીએ શિવ સાચ,
 પરશાળમા કેમ પેશીએ, મરત પડિયાં પાચ.
 કોણે એ હલા કરી, કોણે કરી એ ધાત,
 ધર્મ ઉભિયા આગળે, કહી વિતકની વાત.
 આજ છે જોડવ આપણે, લાડ કરે સૌ લોક;
 ગરીમ કગાલ માનરી, મમાવો એનો શોક.
 જ્ઞાંડ બધુ ભાગે ઘડો, ચૈત્ય લોકનો ભાર,
 જીવ પાચે જીવાડતા, શી વિશ્વમર વાર ?
 શાખ યુગી સૌ દેવતા, માન્યુ શ્રી મહારાજ,
 જન્માટમીનો દિવસ ગુન, કરો પુનર્નુ કાળ.
 હેત થકી લાં દર દરયા, શેષ દતા ને સાથ,
 આળસ મરડી ઉભિયા. તેને કેરવ્યો દામ.

નારો હાય શીર નમ તણે, અજીત કહેવાગો આપ;
 બકિત મુક્તિ મંપતિ, પરમેશ્વરી પ્રતાપ.
 પાએ લાગીને પરવર્ષો, પામ્યાં જીવતદાન,
 મદિર આબ્યાં મલપતાં, મહાદેવ તણાં બહુ માન.
 ગામ નામ પૂછયુ સહિ, થયા આપ અશ્વાર;
 પલકમાં પોતાં પુર વિષે, ક્ષણ ન લાગી વાર.
 ડોકો દીધો દેશપર, જીયો સત્રુ જાણ;
 પુરપતિ પોતે તે થયો, આપ વરતાવી આણ.
 આપ આપણે મદિર ગયાં, ભોગવ્યાં રિદ્ધ સિદ્ધ રાજ.
 મુખ ભોગવે સ્વર્ગના, કાજ કર્યો સહુ તાજ.
 શય કહે સુણ રાયજી, - ન રહી તેને નુન્ય.
 પ્રાણ આબ્યો પાએ જણે, પ્રગટયુ કોનું પુન્ય.
 કોણ પુણ્યે જીવ્યા સહુ, પ્રગટી પાર્વતી પ્રિત;
 પાંચ પદ્મરથ પામીઆ, રાજમ રૂડી રીત.
 જણો ને જો કહો નહિ, તો અક્ષહસાદિક પાપ;
 પાંચે હત્યા લાગશે, શિવજી કેરો આપ.
 છાનો કેમ રહે છત્રપતિ, જશવાદી જે સૂર,
 સાચું બોલ્યો સલક્ષણો, પરમારથનું પૂર.
 એમાં તે સદેહ શો, સોંપ્યુ રાયે - શીશ;
 એને પુન્યે પ્રગટીઆં, ઉમયા સહિત સાં ઇશ.
 આકર હક આકરે કર્યો, પુત્ર હક કર્યો પુત્ર;
 સતીનો હક સતીએ કર્યો, એ તો અખે ધરસુત્ર.
 જો રાજ હોય જીવતો, તો આકર લખ દોડ;
 સેવક કાજ સ્વૂમી મરે, તે જવયો જીગ જોડ.
 એ પુણ્યે ઉગિયા આવિયાં, જીવજી જીવ્યા પાય,
 રાજ રિદ્ધ ને સ્વર્ગ સુખ, આવી ન ઉતી આય.
 ઉડ્યું શય આકાશમા, ચોંટયુ વડ છે જ્યાંહ
 પ્રાનમકાળે પુરપતિ, આબ્યો મદિર માંદ.
 અખર કાધી તે સિદ્ધને, લેશ ધરો મા લાજ,
 જળ વેશું મુખ જ્યાહરે, કરશું તારું કાજ.

ચોથી વાતની ચાતુરી, નિધા બુદ્ધ નિલામ,
શ્રીગોઠ માળવી વિપ્રશુભ, કહે કવિ શામળદાસ

વાર્તા ૪ થી-દોહરા.

આરાધન ગંગાપુરણા, નાહાના બટ ગુરુ નિધ,
રખીદાસ પરતાપથી, રોબે ગ્રથ એ સિદ્ધ
સરસ્વતમાથી ગોધીયુ, પ્રાકૃતમા પુરાણુ,
રખીદાસ રહે ધરે, કંચુ શામળ સુગળુ
પર પ્રાકૃત પદ્મારથી, ધીરજ કરો ધર્મ,
સાખી મમરવા મમળણુ, કુડુ નદિ એ મ્મ
શાણુ મમળુ સતનાદિયા ભાવિ રૂપ બાળ,
પુરણુ બહાણુ પુન્યનતને, નણે બાણુ જગત
હૃદય રીઝે રાણાતણુ, સતવાદી શોહત,
ચાની ગરીત થાએ મદા માની વણુ મોહત
નિંદીક નમેરા નારદી, નિયંત્રુ નિંદા નિંદાર,
મહામુરખ મમળા મ્મ, જેના ચિત્ત ચાડી ને ચો
ચરિત એ- શ્રી રામણુ. કોડવસા કહેવાય,
પાતિક દોગીક જન્મના, પનક પ્રત થાય
બીજુ ચરિત નિકમતણુ, જે પરમારથ પુન્ય,
અમ્રત ચોખુ દન રાખિયુ, તેને શી રહી તુન્ય ?
બડ મહોટો જગતે મ્મો, મતવાદી કહે શૂર
દાતા મહોટો દેવથી, નારાયણુનું ગૂર
દાતા તો બીરાય હુવો, શોખો ત્રીમત સાય,
વિશ્વબર વામન ચર્ચ, હેતે દોડ્યો હાય

બીજી રાતે નિસર્યાં, ચચળ ચતુર સુન્દર;
 સિદ્ધ પ્રતાપે સિદ્ધવડે, માણ્યો જાઈ મશાળ.
 ચેટક ચોરાશી ચટપટે, દણકારે બોમિ બડત,
 કાપર નો કપી પડે, ધમકારે ધરા ધડત.
 બાવન વિર બળવત બાલ, બૂતાવળ ભયકાર;
 પિશાચ પ્રેત પ્રત્યક્ષ પુર, જલ્દા દિવર જાતકાર.
 ભડકા ઉડે ભૂતના, વડવા બોલે વીર;
 નાદ ઉતારે નરેન્દ્રના, ધારણુ નવ ગદે ધીર.
 વિક્રમ વિરનો વિર છે, દેવ તણો છે દેવ,
 મિદ્ધ તણો ઝો મિદ્ધ છે, માયો મત ગુર મેવ.
 લળ્યા દાણુ લોપીશક, હરસિદ્ધ તણો વડ હાય,
 માયે શિવ મહાકાળ છે, શોભે સિદ્ધવડ માય.
 ચડ્યો વડપર અધિપતિ, બોલ્યો તે શબ્દ બોલ,
 સાબળી રાય મયક્ષણા, ત્રોદશ તહારે તોલ.

વૈતાલચર્યીશી.

૧૭૫૩ એક ગુણની બેડાર, આકાશરૂપ અતિ અંપરંપાર;
 માંડવં નૃસ અતિ તારાં રંગ, શોભાં સધળી તેને સંગ.
 માટેકે રંગ તણાં જે તાન, અર્ધકાંતિ જાણે અનુમાને;
 કાવભાવે કટાક્ષ કરે, મેઢામુની કેરાં મનડાં - હરે.
 તાળ કાંસાં તેમ્પૂરે તંત્રે, જીવતિ જીગતથી વેગાડે જન;
 કરે નોય નારી નવરંગ, અદ્ભૂત અકલં અરચિ અતિ અંગ.
 કરે કુદડી માને માન, સંગીતે શાસ્ત્ર તરતીએ તાન;
 દોલ મૃદંગ ત્રણેણી તાંચ, નાચે નરતકી નૌતમ નાચ;
 દીવાનખાને જીવે જોખ, રાજદરબાર રાજને રાખ.
 સભાં મધ્યે જે સામેદ શૂર, નિહાળે નારી કૈફે રૂપ;
 પંડિત ઘણાં પુર પ્રધાને, આરણ્ય બાર આમણ્ય દે માન.
 છત્રિસે રાજકુળીનાં રૂપે, બાંમનીનું નૃત્ય જીવે છે ભૂપ;
 વર્ણ આદાર નગરનાં લોક, નૈરખે હરખે સમાવે શોક.
 કામની કટાક્ષ રાજનું કરે, તન મન ધન મહિપતનું હરે;
 આપ અંગ દેખાડે જિર, નખેત્ર નાર કેા નૌતમ નર.
 જળભરવા જીવતી જાંચ છે; તેને જોવા ઇચ્છાં થાય છે;

સામળ ભટ્ટ

સ્વામી સાથે સંદગમન, કરતું પંરલોક કાજ
 માટે વાત તો નહિ કહું, મહિપત મુણ મહારાજ,
 જે મહિનાની બાળકી, તેર ગાસનો તન;
 મુખ્યાં ખોળે તાહરે, મહિપત સાંમળ મન.
 એક બાળક બ્રાહ્મણ તખો, જે એ મારાં બાળ;
 હજેરજો તું અધિપતિ, કરજો તું પ્રતિપાળ.
 એક દીકરો ને દીકરી, પરમુશે રૂડી પેર;
 એક લમ ને એક ધડી, ધણાં હેતધી ઘેર.
 જે વર આવે કન્યા તખો, તેને પુછજો વાત;
 સંદેહ તારો ભાંગશે, વાણી વેદ વિખ્યાત.
 તેર મહિનાનો નંન છે, તેને વદુ આવે જોહ;
 ચોથે મંગળ તાહારું, મનાવશે મન તેહ.
 એ બ્રાહ્મણીનો છોકરો, પરણશે તેને દન;
 તેની વડુને પુછજો, ભામશે સંદેહ મન.
 એ વાતમાં સંદેહ નહિ, સત્ય વાતમાં સંચ;
 એક વરસને અંતરે, ખીર્ન વરસ પંચ.
 ખાઓ પીઓ ખુબી કરો, હજેરો અર્બક વંચ;
 કથા એહ સંભળાવશે, કોડે સાંભળો, કરણ.
 રામાએ રામ રીઝવ્યો, સંતોખ્યો સાક્ષાત;
 એટલે કામનીનાં કંથની, વરતી આવી વાત.
 સદગમન કીધું સુંદરી, અચરત પામ્યો રામ;
 પ્રતિપાળ કરી પેલા પુત્રની, વૃક્ષતણી જેમ છાય.
 ધાવ રાખી ધવરાવિમાં, ખાનપાન સનમાન;
 કીધાં વરસજ પાંચનાં, દીધાં હવેતદાન.
 વસ્ત્ર આબુપણ અતિ ધણાં, મંદિર આપ્યા મહેલ;
 ગાન જોને મહિપતીતણં, તેને સધળું સોદલ.

વૃતાલપરચાશા.

વિવેક - વરધોડાં તણો, શોભા અપરમપાર;
 નાતમ બોજન નાતને, શોભા સંધળી સાર.
 લગન-શોભા લાખનું, ચોરી આંધી ચંબ-ચાર;
 મંગળ - ફેરા ફેરવ્યા, આરોગ્યાં ફેસાર.
 પહેલા મંગળ ચોથા તણી, શોભા સહુએ સાથ;
 પાએ લાગ્યો પુરપતી, હોતે ગાંધો હાથ.
 કહો જાણ તમે કન્ધકા, અધિપત પુછે એકાંત;
 હું જે કાંઈ સમજ્યો નહિ, ભાગનીઓની બ્રાંત;
 નારી કહે નરપતિ, શી પુછે વિગત વાંત;
 આ ચોરીમાં વર વર, હું તો તેની માત.
 મારી કેડે એ હતો, જેકું હતું મુજ શીશ;
 ક્યો હતો જે લાયદો, તેહ યયો આ દિશ.
 મારું વિગત મેં કહ્યું, વળી કહીશું વાંચ;
 પરજો વણિકની દોકરી, જાઓ જલદી નિરવાણ.
 સંદેહ તારો ભાંગશે, પુછીને તે પેર;
 તે કહે તે મનમાં મહિ, આવળે મારે ઘેર.
 રીજ્યો મનમાં રામજી, ગયો વણીકને વાસ;
 તે વર કન્યાને પુછીયું, પુરણ પ્રીત પ્રકાશ.

હસારે બાળક જોવીએ, નરપતક આગી નેહ,
 મોહોલે જે માનની, મતી થઈતી તેહ,
 એ તો માહરી માવડી, હું તે તેનો પુત્ર,
 ફરી ફરી પુછે કશું, એ માયો અંતર સુત્ર
 મોહ પામ્યો એ મલિખની, બાગી નહિ મન બાત,
 જેમ નિખની બીજી મળી, એ જે તેડ્યા એમત
 તમે મધ્યરે જે મયક્ષણી, પેલા બનની પ્રીત,
 તમે સમજ્યાં હું સમજ્યો નહિ, ને કહો કડી રીત
 તે જે બાળકી જોવીયો, શી વિપરીત પુછે વાત,
 શુભકા ઘેર રાખા તમે, તે તો તહારી માત. *
 હું તો તેનો દીકરો, એ જનુની જોય,
 તે નાચ કરીતી નરતકી, તે કળા ન શકે કોય
 રીઝતાતા તમે ગયજી, જોઈ તે માનો રંગ,
 જોના અમે ઉભા રહ્યા, માહોલી જે મગ
 તે દહાડે કહીએ તને, તો માનો નહિ મહારાજ,
 સદુકાને ઘો શુભીએ, ચોપો અમારી લાગ.
 આ દષ્ટે દીકું તમે, તનયા તાત ને તન,
 પિતા પુત્રીને પરણીયા, માન્યુ તહારે મન
 પડ્યો ક્રાશકો પેટમા, દીકું પોતે દ્રષ્ટ,
 જાર કર્યું એ જનુનીશુ, માયા પમાડું કહ.
 કરજોડીને કરગર્વો, મોગા છો મુજ માત,
 તમે તે દહાડે કેમ વહી, પેના બવની વાત
 યયુ યાય ને જે થયે, જૂત બવિખ્ય વરતમાન,
 જુગત કેમ જાણી તમે, એનડ રૂડે જ્ઞાન
 વનિતા કહે વિશ્વપતિ, એ દલ થકી મહુ એન,
 અમો એક પિતાની પુત્રીએ, ત્રણે મા જણી એન
 શિવ પુજન કરતા અમે, અથ ઘણેરી રિદ્ધ,
 તેના પુન્ય પ્રતાપથી, શિવ કીરપા થઈ મિદ્ધ
 એકે જાર નિધા કરી, તે તો તાહારી માન,
 બીજે બવ શુભકા થઈ, વાણી વડે વિખ્યાત

વૈતાલપચ્ચીશી.

શીવ પુજન પ્રતાપથી, હું તો રાજ મહારાજ;
અમે તો તહારી મારીઓ, કહેતાં આવે લાજ.
એક દીકરી વણીકની, બીજી વિપ્રની હોય;
ત્રીજી ગુણુકા અવતરી, કળી ન શકે કોય.
અમે ત્રણે શિવ પુજન કર્યા, કયા સાંભળી કરણ;
વિમાને બેસી જશું, શિવજી કેરે શરણ.
એ વાત રાખો અહીં, ન ધરો ત્રીજો કાન,
આપ આપણે મદિર ગયાં, મદિપત સાચુ માન.

છપ્પથ.

નારી છે અતિ નીચ, ન રહે ચોતાને ધર્મે,
નારી છે અતિ નીચ, કલક ચઢાવે કુકર્મે;
નારી છે અતિ નીચ, પતિવ્રતપણું નવ પ્રીછે;
નારી છે અતિ નીચ, અન્ય નરને નિલ છૂટે,
નીચમાં નીચ છે નારીએ, પરનરસું જારી રમે;
શામળ કહે નારી સર્વને, નરકમે જાતું ગમે.

હોહુશ.

હોં વિચાર્યું રાયજી, ધિક ધિક મુજ અવતાર,
જનની સાથે જારી રમ્યો, એ અધરમ અપાર.
પડિત તેડી પુછીયું, જુગત કરીને જોય;
એવાં પાપ છુટે કહિ, નિર્ભજ આપ નિર્દોષ.
કારાવિયે પિપળ લાકડાં, ભરિયે માહે ગણુગોર;
પાવક માહે પેશીએ, અગ દહન અંકાર.
ઉપાય એક બીજો કહું, દીવ્ય વચનથી શીરા;
શીવજી દેહરે જાપ કરી, આપ સમરપે શીશ.
એત્યો રાજ ચિતમા, તનથી બૈરવ જાપ;
મોખ્યું સરવે પુજને, રિદ્ધ ચિદ્ધ રહું રાજ.
કેને વાત કહી નહિ, આણે મન દુહામ;
અધિપતિ પોતે એકસો, પોહોત્યો શિવની પામ
શિવને શીશ સમરપિયુ, એક ન રાખી ગુન્ય,
પુરણ પાપ પરજાણીયું, પ્રગટ્યુ પ્રૌહુ પુન્ય.

કન્યા જે કોડામણી, વણીક વિપ્રની નાર;
 જાતિ રમરણુ તેહને, વપુએ કર્યો વિચાર.
 પહેલે દિવસ પરણે થયો, રાતો ચુકો રંગ;
 માનનીએ મન જાણીયું, ભૂપત દેહનો ભંગ.
 આપણે જે એને કહ્યું, એતાવ્યો આ દિશ;
 શિશ સમરપીયું હથે, દલા આપણે શિશ.
 બાળા જેક એ બાળકી, શિવ દેહરે મોહત;
 કમળ પુજન કોડે કર્યું, મન સિદ્ધ મોહત.
 પર્વ અર્ધોદય પૂન્યનું, પડી એક રાતજ પહોર;
 પુજન કરવા શુણ્કા ગઇ, શિવ દેહરાને ઠોર.
 મરતક દીકું મહિપતતણું, જીવતી જાણે જોગ;
 શિશ સમરપ્યું સુંદરી, લેજો ભવાની ભોગ;
 ચાર જણ પડીયાં એકમાં, માણી તવ મધરાત;
 ઉભિયા અંતરિક્ષથી ઉતર્યા, જગત જનેતા માન.
 સરજક પાલક સંહારણી, કેરી અરણ્યકા ધામ;
 પ્રજાપતી પાલણુ પોખણી, વ્યાપક દામો દામ.
 તંત્રીસ કોડ સાથે સહુ, આઝારી સહસ્ર રમેણુ;
 ગાંધર્વ બોહોતેર દોઢિધા, શોભા સંચ સુમેણુ.
 ગીરજ સાથે શુણુ નીધિ, માગવા કારણ મેલ;
 અર્ધોદય પર્વ અતિ રમણુ, ખરો પુન્યનો ખેલ.
 વિમાન આવ્યાં વેકુંઠથી, અહ્લા વિખણુ ભોમ;
 પુષ્પ વૃષ્ટિ દેવે કરી, વખાણુ કરે સહુ બોમ.
 પાર્વતિ કહે પરમેશ્વર, દેવાધી દેવ દતાર;
 એ માનવી કેમ મસ્તક પડ્યાં, એંદ્ર જેવાં ચાર.
 મહાદેવ કહે સુણ માનનિ, પેલા ભવની વાંત;

માડી સહુ મહિમા કહ્યો, ઉપજ નિપજનો આક,
 સૌ સૌને હુ એ મરે, સા મો આપણો વાક ૨
 પાર્વતિ કહે આજે પર્વ છે, અર્ધોદય આ દીશ,
 માગ્યુ - આપો મુજને, ઉમડોને ઇશ
 જગત જનેતા છે તમે, સમજ સદીનું ખીન,
 એટલું કામ તમે કરો, જો હોય હદીએ રીઝ
 શિવાનુ વચન સીરપર ધર્મ, ક્ષણુ નવ લાગી વાર
 અમૃત સમે ઉડીઆ, ચતુર પડ્યા તે ચાર
 વરદાન આપ્યુ વિશ્વભરિ, જાતી રમરણુ હોય
 અતપત ઝંઝની બોગવો, માગુ ન શકે મેય
 અંત કાગે રિમાનમા, પધારજો વૈકુઠ પેર
 એમ કહી ચારે જણા, ગણુ પોહોચાડ્યા વેર
 કોઇએ પેર પ્રીતી નહિ, ન રહ્યો અધ અમર,
 ચારે દેનારી થયા, જગત માતનુ જોર
 શબ્દ કહે સતવાદીઆ વડદય નિકમ સીર
 સાચુ બોલ સનક્ષણુ ધર્મ ધારધર ધીર
 એ ચારમા અધિષ્ઠુ પુન્ય કૃત કેતું કહેનાય,
 એ જે કન્યા એલકો, કે ગુણુ કે રાય
 જે પુન્ય જનતા થયા, તરત ટાળી ગઇ ઘાત
 એ ચારમા અદકુ કીર્ત્યુ, વિન્તારી કહો વાત
 સાચુ જણો ને કહો નહિ, અમ સામળતા આપ
 તે એની હત્યા તુને, પુરપત તુજને પાપ
 વિક્રમ વાણી બોલીઓ અકનનો અધિકાર,
 ધણુ પુન્ય ગુણુકા તણુ જોષો જીવ્યા ચાર
 જીવતી હતી એ જાણુતી, જે પરણી નિજ જાણ
 તેમણે વાત કહ્યા થકી, ખરો જણાવો ખ્યાન
 મહિપત તે માટે મુવો, જાણીને મન જોગ
 કામનીઓ જે કળકળી, જામની તણ્યા બોગ
 ગુણુકા નોતી જાણુતી, નોતુ એને જ્ઞાન,
 પ્રિત માટે પડ પાડીઓ, અદકુ એને માન

ગુણકાને શી પ્રિતડી, ગુણકાને શી શોધ;
 નાન કીચું ગુણકા વિષે, લાખ કહે જો લોક.
 ધન આપે તે જોનો ધણી, પ્રીત દેખાડે પત;
 તેમાં નિંદા નવ કરે, શોધે નહિ કો સત.
 ગુણકામાં તો ગુણ નહિ, ગુણકાને શી લાજ;
 ગુણકાને શી પ્રિતડી, કરે દ્રવ્ય દેખી કાજ.
 ને ગુણકાએ ગુણ મલો, શિવને સમરધું શીશ;
 એ પુન્યે ચાર ઉડીચાં, અંતર રીંચ્યા ધસ.
 વિક્રમમેન વાણી વડે, વેદ વચન વિલાસ;
 રાખ ચોટયુ જાઇ સિદ્ધવડે, કહે કવી શામળદાસ.

વાર્તા ૪ શ્રી-ચોપાકા .

શ્રી ગણપત કરા ગુણ ગાઉં, પ્રતાપ દેખાડી પ્રસન્ન થાઉં;
 પુણું શ્રી ગણપતના પાય, પવિત્ર ઐય એ પુરો થાય.
 પ્રાંચમી કયા પુરણ પવિત્ર, ચતુર વિક્રમમેન ચરિત્ર;
 સિદ્ધવડેથી ઉતારી રાખ, પીડે બાંધું વીર વડદય.
 એસો અતુરાઇ ત્યારે કરે, નરપત નેહે હૃદયમાં ધરે;
 ઉત્તરપંચ માંહે એક ગામ, વાધસિંગ નરપતનું નામ.
 શ્રી મોટો રાજા સુખ ધામ, કુળ તારણ કરે સહુ કામ;
 એક પુત્ર ને પુત્રી એક, વિનતા તણો વાડ વિવેક.
 રૂપવંતી ગુણવંતી ધણું, તોલ વખાણ કહું તેહ તણું;
 મહા મનોહર રૂડે રૂપ, ભાગની ભાગ સકળ શુભ ભૂપ.
 શામારૂપ સલક્ષણ સાર, રૂપ રૂપનો તે અંબાર;
 બેઠાતાં માત પિતા ને બ્રાત, વિવાદની વિખાણી વાત.
 બનીશ લક્ષણ શુદ્ધિ નિધાન, એવો વર જોઇએ અનુમાન;
 વિદ્યા ઝાઝી હોય વિવેક, બોડ ન હોય જોમાં કો એક.
 તે સાથે વિવાહ કાજો, કન્યાદાન કોડે દીજો;
 ચિંતારૂપી સાગરમાં પડ્યા, વર જોળવા સૌકો અડ્યા.
 એક વર કાકો લાવીયો, ઘેર સાથે તેડી આવીએ;
 બાળે વર લાગ્યો એક વીર, તે પણ ધનુર્વિદ્યાનો ધીર.

ત્રીજાએ ત્રીજો વર લીધ, રાગનો માળો જે મિદ્ધ,
 ચોથો વર તેડાગ્યો તાત, કન્યા એક ને વિપરિત વાત.
 ચારે વરનાં કહું વિવેક, ઘરમાં તો કન્યા છે એક,
 સખા મધ્યે તેડાગ્યા સાર, કરીએ પરીક્ષા લીજીએ પાર.
 સરખાં આસન સરખાં ઉપ, સરખા વૈભવ સરખા ભૂપ,
 મરખાં કુળ ને મરખો વેશ, સરખાં ગામ ને સરખો દેશ.
 પ્રધાન કહે ભરીક્ષા લીજીએ, અદકાને કન્યા તીજીએ,

દોહરા.

પુછ્યું પ્રધાને પ્રીતથી, 'શી વિદ્યા વિવેક,
 પુછી તમ પ્રકાશીત કરો, અક્રમ વખાણું એક
 એક કહે સુષુ અધિપતિ, મારીં વિવા પ્રમાણુ,
 પચાસ કોટી પૃથ્વી વિશે, ચક્ર સુરજની આણુ
 એટો રહે તુજ બારણે, કહું પરદેશની ખેર;
 જેને ગમે તે પારણુ, શુભવંન તારે ચેર.
 લક્ષ પરલક્ષ જ્યાંહા, ચોખ્ખો ચોદેશ,
 જેહ દ્રષ્ટ જુગતે કરી, પૃથ્વીપર મમ પ્રવેશ.
 બુદ્ધિનિધિ ખીજો કહે, ચિત્તમા જેટલુ ચાહું;
 એક ધડી એક પલમા, લખ જોજનપર ભાઈ.
 અંતરિક્ષ ઉડુ આકાશમાં, મનથી મનીમાને જોર,
 પવન પાવડી ગોટિકા, આગિયાની એક દોર.
 ત્રીજો કહે વિગત વેદ છે, જાણુ મજમા જોર.
 અતલીમળ અફકો અધિક, આવ સમ અકોર.
 વર વીર ચેમજરો, બૂત શ્રેન કે જશ,
 દેત દાનવ કે માનની, સૌ પમાડુ કદ.
 ચોથો કહ્યું હું ચતુર નર, આચરે કોણુ અન્યાય,
 વદાણે વિચારી એકને, પરણાને કન્યાય.
 જમાડયા જુગતે કરી, દરખ સહને હોય,
 કૌતક એક રાતે ચયુ, કળી શકે નહિ દોય.
 કદર્પ જેની કામની, રામા રૂપ નિધાન,
 પકજ વરણી પાંડાની, અરણ્ય તેજ અભિધાન.

મૃતક પ્રત્યે ગદિપત કહે જો એમા સદેહ,
મતાવી જોણે બાળકી, તનયા વરિયો તેહ
જાણ્યા મેડે જાએ મહુ, જોર થયા જીવત,
ધન કાઢે તદા ખરો, પેર તે ચી પુત્ર
પરથમ જોણે પારખી, તે પાખો કન્યા
ખીજા ધન બાધી ગયા, આચરે કેમ અન્યાય
શામાસ મહી શમ ઉડી ગયુ, સિદ્ધવડે શોભત,
પાછો વળિયો પુરપતિ, લાજ ન ધરી તવ પથ
સમાચાર કહ્યો મિહને, ધીરજ રખો શિર,
કહ્યુ તે આણી આપશુ, ત્યારે પીશુ નિર
એમ અનેક પ્રકારની, રિવા નાણી વિનાસ,
પાય થઈ પચ્ચીમમા, કહે કવિ શામળદાસ

વાર્તા ૬ છૂં-ચોપાઈ.

શ્રી ક્રુષ્ણે સેતુ મરસ્વતિ, મયા કરી આપો શુભ મર્તિ
દુદાળો દુ ખ ભજન દેવ, સુર સનમદિક કરે તુજ સે
તેત્રીસ દોડ પહેલો પુખ્ત, શુદ્ધ બુદ્ધ રિદિનો છુ રા
ગી વિધીપુર નગરનું નામ, ગગા સગ રાગનુ ના
સત્યવાદી રાગ શુભ રૂપ, ભોગ સમળ ભોગીનો છુ
અમત્ય અન્યા તનયી તાજ, રામ સરીખુ ચનવે રાજ
દોકરી એક તેને ઘેર ડાહી, લક્ષ્મણ રૂડે લાડકવા
બત્રીમ લક્ષ્મણ બુદ્ધિનિધાન, ઇંદ્રકુવરી છે તેનુ ના
તે બેગી તણો જે બાપ, કાષ્ઠએક પૂન જન્મનું પા

છરપય.

પાપે પાપની બુદ્ધ, પાપ દલિદ્ર અતિ આણે
પાપે મિત્ર કુમિત્ર, પાપ જીવત નર જાણે
પાપે કુળ કનક, પાપે પુન્ય પાપાએ
પાપે વડે વસ, પાપે મહ અવગુણ ગાએ
એ પાપે ધરમ ધારે નહિ, પાપ ભગાવે ભોગને
શામળ કહે પાપે પામશે, રમ્તપિતાદિક રાગને

દેહદરા.

રાજા તે રોજે રથો, પેટમાં પ્રોદન પીડ,
 ઉત્તર વિકાર અન્નકો લુપ્તો, કરોડ નિંજીની કીડ
 ખાનપાન નિંદ્રા તથા, તથા સુખ સારણ સેજ
 જિજ્ઞાસા મજ્જન મટોદર, તળ્યા હરખ દિત હેજ
 એજ નાત ન ઉમ્મે, રોમરોમ પ્રમ્મે લાખ
 દાતા હુખ પામે ધણુ, રૂડો રજીન રાય
 કો કહે ઉદે ઝોમ્મી, કો મ્હે પાણુનિ પે
 કો કહે લંગોયો ગુદમ છે નિચે ન પડે ને
 પડિત તેડયા પુરતણા પરીક્ષમ મર્મ પુરાણુ
 નેશી તેડયા જુગતથી, શાસ્ત્ર સમજ ગુણુ જાણુ
 વેધ તેડયા મધા નિશ્ચિના, ગારડિ તે ગુણીન
 પુણ્ય મટાડવા પુરપતિ, જુવા ધણા ધૂણત
 મારણુ માઈ મુજે નહિ, લક્ષધા પુછે સોમ
 એકેથી અર્થ સર્વો નહિ, ફા ફા માર્યા ફોમ
 પ્રશ્ન કરી પડિત વદે, વિદ્યા ફેરી રીત
 આદાન નિદાન પ્રથમ કરો, પડે પ્રિછીએ પ્રિત
 ગોથી છોડાવી પુરપતી, પૂર્વ જન્મનું પાપ
 પુન્ય કર્યું તે ઉપરે, અદકી જુદે આપ
 આદાન નિદાન અન્નક કર્યાં, એકે ન રાખી નન્ય
 અમલ એ જાએ નહિ, ઉમે ન ઉડુ પૂન્ય
 શિવ જુજન કરાનીઆ કરાન્યા મક્તિ પાહ
 કરાવ્યા હોગ મહારદ્રના, મરાન કરીને કામ
 કરાવ્યા દેવજ દેહરા, નરાવ્યા નીર નવાણુ
 કરાવ્યા વિસામા વાડીઓ, ધરમસાગા શુભ જાણુ
 તે રાય હતો અપુત્રવો, હતી પુત્રી ઘેર એ
 શુવ થકી વહાલી ધણી, રી કહું વાત વિવઃ
 ફુડી ફેરવી દેશમા, પડે વજડાવ્યો પુર માહ
 રોગ ટાળે રાજાં તણો, તો તે આવે આદ

વૈતાલપચ્ચીશી,

રીંગ આપું રાગ કહે, વળી સોપું ધરસુત;
 પરણાવું પ્રિતે કરી, પેટ તણી જે પુત્ર.
 જેમાં જે વિદ્યા હતી, જાહેર કીધો જ્ઞેર;
 કંચન જેવી કાયા કરે, એવો નહિ અંકાર.
 ચાર વૈદ તે ચતુર નર, વૈદક શાસ્ત્ર વિવેક;
 હોડ ચંદ્રી હાંકી કહ્યું, નરપત આગળ નેક.
 એક કહે સુણ અધિપતિ, વિદ્યા મુજમાં વર્ત;
 નાડી પરીક્ષા નેહથી, રોગ પારખું તર્ત.
 નય નાડ ને કોડા તણી, વખાણી જાણું વાત;
 આર્શાંગળ યાજ્ઞ એટલો, રોગ પરીક્ષા ખ્યાત.
 બીજો કહે બુદ્ધનિદ્ધ હું, અદકું મુજમાં જ્ઞેર;
 એવો કા એકે નહિ, ટકે તરતીએ તોર.
 ઔપધ હોય જે રોગપર, નેહ બતાવી દેઉ;
 કરાર કરે એક પક્ષમાં, પરકણું હોય તે સેઉ.
 ત્રીજો કહે તરતીબધું, જે તાકું નીજ તન;
 અદાર ભાર જે વનરપતિ, જાણું તે મમ મન.
 અદાર ભારને ઝાળખું, નદી પર્વત ને પહાડ;
 ધરતીતલમાં નીપજે, ઠરાવ કરે તે ઠાર.
 શેણો ભાર અદારનો, તે સહ આણું સેજ;
 પક્ષમાં બેઠા કરે, આણી આપું હેજ.
 ચોથો કહે હું ચતુર નર, વૈદ વિદ્યામાં શાખ;
 હું ઔપધ જાણું કેળવી, પકવું રડા પાક.
 કેળવી શુદ્ધ ઔપધ કરે, રૂડી જાણું રીત;
 શોધું સમ ભાગે કરી, પુરણ આણી પ્રીત.
 રાગ મન રીંગ્યો ધણું, વૈદે કલ્પો વિચાર;
 જે કહો તે અમે કીશ્યએ, કાણું ન લગાડો વાર.

'સુદ્ધિયકી ખીજે કહ્યું, ગરવા કહાડયા થય,
 રાય ઝનન આશા ખરી, જોવા માડયો પય.
 પાકી ચીકણુ પર્વત વિશે, વણુ વાવે ઉગત,
 પાકી સાખ પૃથ્વી પડે, તે તડકે સુન્ન
 તે ચીકણી ચિંતા મટે, લોહી ગોગો ગળી જાય,
 મગારો ચીકણુ મહિમતી, ઉગે બેઠા થાય
 ને કામ નીજે મૃદુ, સમર્થો સધળા દક્ષ,
 ધનવતરી પોતે ઘણો, દેખે લોહી બક્ષ
 ચીકણુ આણી વડી એકમા, પાકી સુકી પ્રીત,
 જેમા ખાય ઉદર ભરે, રાગમા રી રીન!
 ચોથો કહે ચતા ટળી, મારણુ વ્યાધી મેલ
 ખીજા શુ જાણે બાપડા, ખરા ઉદરના ખેન
 પુટ પાચ દીધા તેહને, ખરસાણી ખરીના દુધ,
 માત દીધા પુટ શુએરના, બહુ મુણુ જેમા મુદ્દ
 આદ પુટ ઉમરા તણા, નવ પુટ નાગર વેલ,
 દસ પુટ દીધા દુધના, માખણુ ગાયના મેનજ
 એક પુટ અગ્ન દુધ ને, દુધક પુટ અરાડ,
 પકબુ ઘેનુ પય વિખે, કાણુ ન લાગી વાર
 કલ્પ મેલ્યા મહાખરમા, વૈદ વિધાની વાત,
 પકાન્નુ ત્રણ કાળમા, સોખાબ્યુ દીન સાત
 લોટી ગોગો ગળી ગયો, સાત દિવસ જળ ખાય,
 ગયા કરે ગયામેનથુ, પાણી માહે પાય
 ક્યન જેની કાયા થઇ, શીતળ થયુ શરીર,
 પુન્ય કર્મુ તે ઉગીયુ, ધરમ ઉપર તે ધીર
 ચતુર નર સુકયો નહિ, નારાયણુ શુ નેહ,
 જેની ખરણાવી વૈદને, દેન દેવાગી દેહ
 રાજ મોખ્યુ ત્યા રીજશુ, જે થયો જમાત,
 બાકી ગયા તે કાલીએ, જોગ કરવા તે જાન.
 વિદ્યા મોગી સરવથી, નિદ્યા મોહુ રતન,
 વિદ્યા તત્વ નિયોકનું, કરચુ ઝાઝુ જાતન

કામ જીતું પછે કંઈ, નવ કરું હું વિલાસ;
 છટ્ટી વાન ચુણી છવપતિ, કહે કવિ શામળદાસ.
 શ્રોતા વડતા સમન્તા, કહે કવિતા કરનેડ;
 શામળ બટ કહે બોલને, જે જે શ્રી રામુછોડ.

વાર્તા ૭ મી-ચોપાઇ.

શ્રી મેળપતને પ્રભાત કીડ્યો, અટમા સિદ્ધ નવનિદ્ધ લીડ્યો;
 સાચી મોટી દેવી શારદા, અક્ષતણી અરણ્ય અરબદા.
 શાનમે દિવસ સત્વરપ, ભરનખંડ બાધાનો બૂપ;
 નવમો ભવ નેપનમો વિર, તેરમો મધવા લાયક ગંભીર.
 દસમો નાય પચાસીમો સિદ્ધ, તોહોતેર શુષ્ક સમો એ નિદ્ધ;
 સત્તરમી કળા પાંસડમો પતિ, આઠમો અરણ્ય નવમો જતી.
 એકવિસમો વરંડા, ત્રાડત્રીસમો રાગ, ચોમણીસમો ભાર, તેત્રીસમો લાગ;
 પાંસડમો ઈંદ્ર, પાંચમો દેવ, પંદરમું રત્ન ભણે દો ભેદ.
 છટ્ટા પાંડવ દુગ્ધે કરણ, અવિચલ વરણ અશરણનો શરણ;
 વિષ્ણુનો ભગન સિવજનો સેવ, સહ ઉપાસી દેવત દેવ.
 આણી ભાલ માનવમાં સરવ, શુષ્ક કૃત્યો સહ કેરો ગંદવ;
 એવા ધીર વિના દોણુ, જાય, પક્ષક એકમાં પ્રસે ચાપ.
 ક્ષીપ્રા તટ નદીને ખેટ, ગાંધરવીયા મસાણે પોતનો દેહ;
 છોડ્યું શય ત્રાંસે બાંધિયું, સ્નેહ વિધાને શય સાંધીયું.
 હુંદો ઉતરી આશ્યો જમ, તે વેળા શય બોધ્યું નેમ;
 ગાદારાજ રાજ રાજેશ્વર રૂપ, ભારે સવાયાં છો વિક્રમ બૂપ.
 કહું વાત તે ધરને કાન, એક ચિત્ત અંતર અંતુમાન;
 તેહ વાતનું કરને તોડ, દેહેવટ ઘટે તે બોલને બોલ.
 એક રાજ નગરી અનૂપ, ભરતરામ છે લાંબો બૂપ;
 રહું રાજ ને રહું ગામ, સ્વામિ સરવનો સુખનું ધામ.
 તે ગામમાં એક છે રણજીત, તેનું નો રહું ચર સુજ;
 દયાના ધણીયાણી તેની ડાહી, તે દાની નવ જાએ વાહી.
 જોરાવર પોને જ્વતમાં, નાયક કહેવાએ નાતમાં;
 તેને ઘેર કન્યા છે એક, લાડવાઈ ને વપુ વિવેક.

તોળ બાઈ ઉતાવળોતરત સૌ પહેતુ મને આપને ધત
જમવા બેસી છે મારી માત, દાંઝે છે અમારા તાન
તેહ પાપ બેમે તુજ શીશ, ધી ઉતાવળુ આપ આ દીગ
આપ્યુ વાણીએ તેને ધત, બાનીકા લઈ આની તગત
વડને છોડે મોન નાટ ધરમધીશ હોરે ને વા
તેને મન ને અચરત અપ્યુ, તેહ નણિને તુગતુ પડ્યુ
બાઈએ કન્યાએ શુ કહ્યુ મેં એમા કાંઠે નવ લાલ્યુ
ખાય છે માત ને દાંઝે છે તાન, એ તો મર્ડ છે નિપરિત વાત
દેહહુરા.

વણિડ મહે મુણુ નરપતી એ ॥ વગ્ની નાન
નણુ તરનારો બાવીને, નીકમે એનો તાન
(પણુ) બાળકી ઝગી માનડી જમના બેમે ન્યાગ
ચાળી મેને ધમધમી, વામા ઉપર સાર
એમ નરને તો વગ ક્યો, પ્રામનીને મન મો
બરચાર ઉપર બાણુ બરે, હાખી હતીને દેહ
મુણી વાત વિગત તણી, વણિ ઢી ને નાણુ
રાગે તે દીનમા ધગી, જુગત અનની ના
ગેના મેની દીકરી, પરણ રૂડી હો
જેહ મને એ શુ મે, રાખુ મારે ઘેર
માણુ મોકલ્યુ મહિષની, ગાગામ ને બે
તે કન્યાને પગણીઆ દીનમા ગાળી ખે
ઘેર આની તે મોરડી, વખ નણુ લાડવાઈ
રૂપની મુણુ આગળી દૈવત રૂડે ગરી
ખવજને ને ખેનને, નમારે રમાડે બેખ
આણુ નણુ આપે આપતા મેગાટે મેડી ગોખ
અમાત પડતા શ્રીનંદજી, જપારે કામુ બર,
શામા થરથરે અગથી જોષને પતિને તોર
હબી રાખે આગલો, મેગો પોતે ની
મ્મી બરી નાખે નિને, તરણી મામા ની
કરનેડી રહે કામની, ચિના અનુર ના નિત,
કાનના નચ્ચે સોંબરે, બેદે જાડો બીત

હાલ નાદ યાત્ર નાદ, એક ચિત્તે-રહે તરત;
 વાગે તિર કપાળમાં, તો-તો; પામે - મરત-
 એમ તીર નિત મંદિરીએ, વિધે કાનનો વેદ;
 સ્ત્રી જાળે આંખ પુટશે, દુર્બળ થાશે દેહ.
 તાણી તીર નાખ્યા પછે, પુછે વાર વાત;
 કોણ બલો કહે કામની, 'સજ્જલ લા વિખ્યાત'.
 મરવા નેવી યદ્ય માનની, મળવા આવી માત;
 તવ દીકરીએ માંડી કહી, વિતક કરમની વાત.
 સુખ છે સરગના નેટલું, ખાતું પીતું ખાંત;
 દુઃખના તો છે કુંગરા, ભાંગી સરવે ભાંત.
 કોઇ એક દિન ચુકી જશે, "તીર મુક્તાં તરત;
 આંખ કે દૈકું પુટશે, વગર મોતનું છે મૂરત.
 માત કહે મનિદીણ છે, કહું તે કર એક કામ;
 કોણ બલ તને પુછશે, તારે કહેજે નામ.
 બલ બલ છે બૂપરે, એક એકથી એક;
 મલને કોઇ અતિમલ મળે, વસુધા માંડી વિવેક.
 નર નરમાત્રો નંપુંસકો, અકર્મી હોય અનંધ;
 તે ધરની ઘરણી પરે, શુરપણું દાખત.
 બળ દેખાડે બળવંતને, તે બહાદુર કહેવાય;
 નહીંતર પડેરી કાંચળી, રાંડોનો તે રાય.
 શીખવી ગદ્ય તે માવડી, શીખી સરવે સાર;
 બીજે દિન બળવંત યદ્ય, નાખ્યો તીર ભરતાર.
 કોણ બલ જવ પુછીયું, નારી બોલી નેદ;
 બલબલ બગતખંડમાં, વિખાણ કંડ તે વેદ.

ટપખ માટે વાન જોતયા, નાથો જાગે નાન
 ગાભો ગધ જોરા રહો, દીકા લાયક લાગ.
 પામે ખેડો પથીઓ આવી ખેડત નાર,
 જાત લાવી તે જામની, ને મુખ કર્યો ઉચ્ચાર.
 આ ખાતુ ખાજે ઉમર્યા, મહારે તો છે કામ,
 જો પેતો રીસાવરો, મારે તુજને હામ
 જોરડી તેને ઘેર ગધ, એમ કહીને ગાપ,
 નાથ જો છોડી મુઝ્યા, છોડી મુઝ્યા માપ
 સાપ તો નાથ રાહડે, વાન નાથ રહુમાહ,
 ખેડુત ખાવા કારણે, તેરતજ એરો લાહ
 પથીસુ ખોખો ખિતપી, ખાજુ છુખ્યા હો તો ખાવ,
 મુખ દુખ વિગત વારતા, કર્તુમ તહારા કહાવ
 પુછી વાત તે પથીઓ, છોડ્યા વાન ને સાપ,
 એ તારા પાલેન છે, એ તો સદેહ વાન.
 નારે જાણ પાળ્યા નથી, મેં જાણ્યાના પરમાત,
 મન્યાદેન સુધી તે ખેડીયા, એ છે માચી વાત
 જાગી જાન હવડા જશુ, જાગીશુ જીજ્ઞા જેર,
 માંજ સુધી તે ખેડશુ, પ્રજાતે જુજવી પેર
 પાઓ વાગે પથીઓ, તુ જોરાવર જાણુ,
 માન મુશ્યુ તમ આગળે, જોકુ છુ મે પાણુ
 હળખેકુ સારે હપો, મારા દુખની પેર
 દુખ દેખાકુ મહાઈ, જો આવે મજ ઘેર
 વાગી વામ જીજ્ઞા આણીઆ, સાથે સાકળીયા માપ,
 એ પહેર તેને ખેડીયા મુઝા દીધા રાત
 પથી તેડીને પરવચો, આજો મરિર માહ,
 એક જીવતી જીજો જર જન, તેરતીન કરે છે લાહ
 પથી કહે મિત સુજો, હુ તાળી નાખુ તીર,
 પ્રાજે કરે પનકમા, સાચુ મિદ શરીર.
 એટલે પેલો જોનીઓ, જીવતી કરે જા,
 નવસે નવાણુ નાખ્યુ તું, માર ગમે ને માર

મુજને કાંઈ ધામે નહિ, મહારે મન તો લ; કાલ મવારે તુજને, ચઢાવીશ મોટે શૂલ.
 જ્યાં ગમે ત્યાં નાસજો, ત્યાં ગમે ત્યાં ચાલ; સવા પહોરમાં તુજને, भारी નાખું ધાવ.
 સુણતા અગીવાદા ગૂંપ્યા, મ્વામ બરાણો જવ; નાહો છેક નિર્માલ ધર્મ, શુણુ દમ્ભરના ગાંધ.
 સવા પહોર મહેજો થયો, એટલે બોલ્યો નર; ખબરદાર મારૂં અમો, આલ્યો આણે દાર.
 શુભ પાડીને બાપડો, પને લાગતો પીત; એક રાયકો બોલીયો, રેલરેલ રાંડના રીંછ.
 શરણે આવ રાયદાણા, નવ લેવા દહ નામ, જે આવે છે તુજ કને, કેહુ તેનો દામ.
 પાછો વળ્યો જર નર, હારીને મન હોડ; રખારી માથે ચાલે નહિ, નવ પોહોંઆ તેના કોડ.
 રાયકા પાસે પથી રહ્યો, કહે ત્રિગતની માત; પોતાને ઘેર તેડી ગયો, રાખ્યો તેને રાત.
 એક એકથી અધિક જન, બળવત બહાદુર રોર, બહા બલેગ એકથી, મોટમ ફેરી મહેર.
 જોરાવર આપણુ ધણુ, એક એકથી એક, રણી લાવીએ રિદ્ધ ધણી, વિચાર કર્યો ત્રેક.
 બાગ્યો સદેહ મન તણો, તેડ્યો રખારી માથ; તેડ્યો જર જીવની તણો, ખેડુ જળરો આપ.

ચોપાઇ.

એક નગરમાં ચારે ગયા, ચોટે જઈને વામી રહ્યા; ચારે જણુ ત્યાં કરે વિચાર, તે દીદા નવલજણી નાર.
 પરદેશી પથી છે એક, દેવાંશી સરખી છે દેહ, ભાગ્યશાળી સરખાં છે ભૂપ, રાજવીર મરખાં છે રૂપ.
 છેતરીને હરાવું હોડ, એના મનના પંહોગ્યાડ હોડ; તે ચારેને તેડી મધ, પ્રિત દેખાડી પોતાની ધર્મ.
 શુણુ વચન કહ્યાં છે ધણાં, લખ્યાં કરાવ્યાં ચ.રે તણાં; હું પુછું તે કહેજો વાત, રમો જમો ને રહોજી રાત.

કદાચ પુછ્યું ન કહો તમે, નાક કાન છેહીશું અમે;
શામ રામ ને ભેદે જરી, લખા કરાવ્યાં તે સુંદરી.

દાહરે.

આદીડી અણુ માંભળી, અણુવિતિ આણુ કુણુ,
ચારે વાત મુજને કહો, ઉત્તર આપો એણુ
આર વિચારીને રહ્યા, વદી ના શક્યા મુખ વાક,
ચાંદના શિર છેદશે, કાન સાંધીને નાક,
એક કહે પછે થાં રહે, ચારે જુજવી વાત;
હનડા કામ કુ તે કરો, પ્રિત થકી પ્રજાત
નવ અખણી ગઇ કામમા, ન્હા એકસો નાવ,
એક બોલો ચતુરનગ ગામ પાછે જાવ,
ગાફ જાય છે ગાદરે, ઉપર આરિયુ દેવ,
ગોબ મણુ એક સદસનું, કળી ગકે ન જામ
તે છે સો અમયધા, પાપી કાપી મન કોડ,
તે તઇ આંખ આરિયુ, જા મમે તો જોડ,
સ્નાન સઘજ સમયો, પૂર્વ દગે તે પળાય,
ઝટપ આલ્યો નિસરી, હા ના નવ કહેનાય.
પછે આવી નારી પુછે, કયા ગયા મમ પ્રાણુ,
કહો તમે તે નારી, નહીતર થાગે હાણુ.
ખીર્ન કહે એ બાળકી, આની પૂતી આહ,
માન કરી એ આખની, સ્વામી આ પો લાહ
જો આ ગેરીમા ગયા, આગમ મોડી ઉહ,
રીમ કી રામા ગઈ પ્રમદા કેરી પુહ.
એટલે કથજ આનીઓ, નથી ગાદ્યુ નામ,
જેતાં તો જડીયુ નહિ મદારી કયા ગઈ શામ.
પુરુષ આલ્યો તો પાતળો, વરણાગીયો વિરોધ,
તજ સ્ત્રીને તેડી ગયો, જણાવી પ્રિતડી નેક.
પૂન દીશા મઈ પ્રેમના, જો હનડા પેલે પથ,
તે પુડે જોના ગયો, કામની રે કંથ.
ધણી ધણીવાણી બે મન્યા, પોરેક ચઢડતે દીશ,
અમયમ અનિ આકાશ, હૃદય માહે રીશ

રે કુડા કથડા, કયા ગયો કુણુ દાર,
 કયાથી આવ્યો એકલો, કયા ગઇ નમેરી નાર.
 ત્યારે તે તો બોલીઓ, પુરુષ પોતાને પે,
 કહે રે નડી કર્યા ગઇ, કોણુ પુરુષને ઘેર.
 એક એકને મહેલુકલા, એક એકનો કહાડ્યો વા,
 વડી પડ્યા બે વાટમા, અતિમે આડે આક.
 એક એકને વળગી પડ્યા, એક એકના કાઠ્યા વસ્ત,
 ધાસે જોદા એક એકને, મારે હમ્ત ને વસ્ત.
 વિચારી વમાલી રહ્યા, પ્રિછો કાઇ એક પાર,
 હો હોરિયા કડી, ને ઉતર્યા છે દાર.
 સ્નેહે કડીને મમળ્યા, મનમા કર્યા વિચાર;
 સરોવર તીર નાહના ગયા, તે નરને તે નાર
 કચરાળા કપડા થયા, વેણુ વાળા અંગ,
 તે નાહવા ધોવા ગયાં, સ્ત્રીને સ્વામી મગ
 ત્યા તે સ્ત્રીની માવડી, આવી બેવા વાટ,
 ત્યારે દીમ ચતુર નર, બેઠા બારે ધાર.
 કયા ગઇ નાગી દીકરી, કા ગયો જમાન,
 જાણતા હો તો કહો મુને, પુરા દીશો પાત્ર
 ઠેકણે મુખ રાખીયુ, બોલ્યો એકજ બોલ,
 બાઇ કહેવા સરખુ છે નહિ, કહેતા ઉતરે તોલ.
 નાહાવા કારણુ નદીએ ગયા, છે કળકળતા તાન,
 આન આનુ કોઇ સ્નેહનું, માનની સાસુ માન
 તેનો પાંક પરદેશડે, બાઇયે વિચાર્યું તર્ત,
 કાગળ આવ્યો તેહનો, માગી પામીયો મર્ત
 આકદ કરતી એકલી, ગઈ સરોવર સાર,
 દીકરી જમાન દીમ લાહા, બીના વસ્ત અપાર.
 રુદન કરતી રામા ગઈ, કરે શ્રૌદ્ધ શીર પ્રદાર,
 પેના કથ ને કામની, મનમા કરે વિચાર.
 આન આવ્યું સ્વામી તણુ, માટે કરે રુદન,
 તે માટે તેણે કર્યું, મુખ દાકી આકદ.

સગાં સહોદર સહુ મળ્યાં, કાણું ચુડી કર્મ;
 લોકાર્યાર સર્વે કર્યો, જે નાત જાતનો ધર્મ.
 સાહુ સહુને દામે ગયાં, ઘેર આંખ્યાં એ ત્રણ,
 ધણી ધણીયાણી સાસુ તદી, કરતુક કહેવા કર્યું.
 માતા કહે પુત્રી સુણો, કહે કાગળની વાત;
 કીએ ગામ કીયા દેગમાં, મૃત પામ્યો તુજ તાત.
 ઘેલુ શું બોલે માવડી, અમે શું જાણું પેર;
 પત્ર મારા પિતા તણો, આખો હશે તુજ ઘેર.
 તેણે તું કળકળી હડી, ગેતી કુટલી પેટ,
 આની સરોવર સ્નાનને, અમે નાદાતાતાં નેટ.
 અમે તો ત્યારે જાણીયું, તમે ક્યું જવ જાણ;
 બાકી કાઈ જાણું નહિ, છે ઇશ્વરની આજ્ઞા.
 માત કહે મરે તુ દીકરી, મરે તમે જમાત;
 હું તો કાંઈ નથી જાણતી, હસાવ્યાં પ્રાણી માત.
 તમે વચ્ચળ સુકાવીયા, નાદાતાતાં જવ નીર,
 રડે રડા તેમ હું રડી, એહ સરોવર તીર.
 ચાર બોલ્યા તે ચતુર નર, મુકાવ્યું મન માન;
 કહી વાત તમે સાંભળી, છેહ નાક ને કાન.
 અણુદીપી અણુ સાંભળી, અણુવીતી અણુ કેણ;
 સંભળાવી તે સમજાયા, આડે હરખ્યાં હેણ.

ચારે ભાગ ચારે બજો, વંચી લીંબો માલ;
 કન્યા એ અમથી રહી, ચતુરનો શો ચાલ.
 ચારે વાત ચારે બજો, કલાં વચનનાં કેળુ;
 ચતુરનો એ ચારમાં, માર્યો કોણનાં વેળુ.
 મરનમ કહે મુખ મદિપતિ, વીર કહે મુગ્ધણુ;
 પરણી કોણે પદ્મીની, પંચે કરી પ્રમાણુ.
 જો જાણો ને કહો નહિ, તો શીવજી કેરા શ્રાપ;
 અલ્પદલા ગૌરલા ધણી, બાળ દલાદિક પાપ.
 સતેવાદી કહે રાજ શુભો, પ્રથમ કહી જોણે વાન;
 આરીયું લેવા મોકલ્યો, ને વરીઓ સાક્ષાત.
 વળતું તો મર્યે નિપજે, એક કેરથી એક;
 પ્રથમ મોહો લીધું જોમણે, તેનો વડો વિવેક.
 સાગાગ કહી રાજ હડીયુ, મયું ગાંધરવ મસાણુ;
 ઘેર આજ્યો ને ગુણુ નિધિ, વિક્રમીર મુગ્ધણુ.
 સિદ્ધ આગળ સર્વે કહી, વિગત કેરી વાત;
 શામળમટ કહે શોભતું, દિવસસમંતર સાત.
 ધીરજ રાખ ગરૂર તું, વાચા દે વિક્રમ વીર;
 કયું તે આપ્તી આપયું, તારે પીયું નીર.
 નિદ્રા તો તારે કરું, બ્યારે કરું તમ કાજ;
 બીજા દિવસની રાત્રિએ, માપ્યો શ્રી મહારાજ.
 કામ એવાં નિત્યે કોટિધા, વાર લીધ વિલાસ;
 સમ કયા પૂરણ થઇ, કહે કવિ શામળદાસ.

ગજ ગનારે ડડી રીત, પ્રગ્ન ઉપર ગદ્ગદી પ્રીત
 દાઢી ઘોડા અનખત ઘણી, મટીપત મવળાકરો મળી.
 અસલ અન્યાય તનથી તાજ, રામ મરીખુ ચવારે રાજ,
 મદ્દિપતિજો કીધો એક મદેન, ને આગળ ઇંદ્રાસન સહેલ.
 મદ્દિર મેડીને માળિયા, જુગત થકી રડા જાળિયા,
 પગમાથ પટશાળા પાઠ, હથથાળા રથથાળા આઠ.
 ગજથાળા દેવથાળા ધામ, કીધા એવા મીઠીક કામ,
 મેટલે મન્યાનું મદર્ન લીધ, એડે નામ પુનનેા પ્રીધ
 મહોડયો છે રાગ પ્રીદ પનગ, મનીયામરી માનીની સગ,
 ગળી રાજ્જ ઉચો મધગત, ધને સાબળી વિપતિત વાત
 પકુ પકુ પકુ ત્રણ વેળા મધુ, અચરજ તે ગગ્નએ લલ્લુ,
 નવા મહેલ કીધા સુખ કામ, શુ પડરો તે એણે ધામ.
 એમ વિચારી છાનો રલ્લો, એટલે રાજ્જ એક બીજે થજો,
 હમણા પકુ છે વળનો પકુ, જેમ તેમ એકનાર તો નકુ
 કહેતો વૃક્ષ કાને સ્થિત મહકુ, કહે તો જાળપણામા પકુ,
 મમજ્યો રાગ મમજ નાર, પડે પનોતી અપરમપાર
 કહે છે વાઘ દિન અનિ યણા, પડે વિપત એમા શી મણા
 દોહરો.

રાગ બોલ્યો રીમમા, પડનાની આ પેગ,
 વળતી પડીને શુ કમીશ, મદ્દાપણામા પેગ
 અરણ્ય હરે તે ઉડીઓ નેનીને પુગ્યા નેરા,
 ગુણકાર ગુણુદે મધુ, માગ છે ગદ દોષ
 બેડી પનોતી લોહમા, જેમ મારમો ગદ,
 કડો કહે તુ આમો, એધો કુખનો આદ
 ટાળી દોહની નવ દો, ડડી જુડી રેખ,
 ભોગન્યા પિણુ છુમ્મે નથી, લખ્યા વેતાટે રેખ
 પાઠ પુજ ને પુન્ય કર્યો, મ્યો અનુમાદ દાન,
 જપ તપ સન માધન મ્યો, માગજુ પામ્યા માન
 પુડરીક પાડુ દેગનો, વનમનાકુ છે એદ,
 વનકર વાને આપીયો ગેપ ગનો કો

કટક કારમાં ચાંદે ચડ્યા રબુચળ રોચો જગ;
 ઘેરાણું લશ્કર ગામનું, મામદ ન ગ્યો સગ.
 નાગે સાથી મહિપતી, માળ્યો મોહોવની માલ્ય,
 સાયર નીર મલીયાગરી, તણે દુતા લાલ.
 ત્રાગી નાથી છુટિયા, ચતુર ધરના ચાર,
 બેળાણી બોમી ગામની, લાપ્ત ન લાગી વાર.
 પુગપત તો પુડરિક થયો, ગયો ખમ્મનો હાથ,
 અડવાણે પગે એકલા, ચાલ્યાં વાટે માથ.
 બાવીમ ભેજન બાપડાં, ભુખ તરમ ને દુખ,
 વજ્ર વિના વનમા ફર્યો, મધળુ તજ્યુ સુખ.
 નદી આવી લા નર્મદા, ઉતરવું પેલે તીર,
 કાંઠે બેમાડ્યા કુવર બે, સાયર બીજો નીર.
 લીધી મલીયાગરી પીયે, ચાલ્યો પાણી માટે,
 મુકી બીજો તીરડે, પાછો ફર્યો લાંહ.
 માતુની મુકી મહિપતિ, જમરામા પડ્યો બૂપ,
 ગયો મધર તે ગુણનિધિ, ડડો રદિયાજો રૂપ.
 એક તીરે પુત્રો રહ્યા, બીજો તીરે નાર;
 કથી શકે નવ દેવ ગતિ, તુટી ગયો સસાર.
 વનિતા વાટ ભેતી રહી, નાળ્યો પતિ કે પુત્ર;
 ક્યા રહું ને હું ક્યા જઉં, ક્યા સોધુ ધર સુત.
 એટલે એક વધુઝારડો, નાયક નરપતિઓ નામ,

ક્રુષ્ણ તરસ તડકો લાહા, તરફડે દેખી તાપ,
 વડ હેડે જઈ વીરમ્યા, અરબક એકલા આપ.
 નીર વિના તે નીરનુ, ઝુકાણુ મધ સરીર,
 બધવને જેસાડીને, ગયો માયર વીર.
 નીર સુતો સોડ તાણીને, નિમ્જ્યો નમેસો નામ,
 ડર્યો અગુડે અદીદે, પ્રાણ પગડ્યા પાગ
 એર અદ્યુ કોઈ જુગતનું, તે વેળામાં તરત,
 પુરવ જન્મના સચથી, બાળ પામ્યો મૃત.
 * સાયર લા જળ લાવીઓ, દીગી રુધિગી રેલ,
 દાનાનળ દુખ દેહમા, યાધન કેરો જેલ
 ખાંધે લીધો તે વીગે, રૂઢ કડે તે રાત,
 વિલાપ કર્યા વનમા ધણી, કોણુ સામગે કાન?
 જોજન ચારે ગામ છે, નરવાહન નરપત નામ,
 અરબક આપે એકયો, આ-યો છે તે દામ
 શાહુકાર એક, શીરોમણી, લખપતિ કહે સહુ લોક,
 એની દુકાને ઉભો રહ્યો, સપૂત તણે મન ગોલ.
 પોંદ્યો એક પામે હતી, નીતમ ડેળીના નગ,
 અમુલખ અવની વિશે, ગોખિત રૂડે ગગ.
 મોપી તે શાહુકારને, લીધા સુખડ કાદ,
 ગાડુ ભરાની લા ગયો, દેવે વાલ્યો ડાટ
 કીતક એકે કાગ્યુ હતું, વૃક્ષ ઉપર તે વરત,
 માગો હતો લા ગરડનો, જ્યાં બાંધુ છુ મરત
 ગરડ આ-યો ધન ગાજતો, માણ્યો માળા માંદ,
 બાંધો દીકો બાપડો, મનકે તો નગી લાહ
 જીભથી અમૃત કાઢીયું, ખાને મિન્ચુ ખગરાય,
 ઇશ્વરની આજ્ઞા થકી, ઉડી જેયો થાપ
 પગે લાગ્યો પખી તણે, જોડી ને બે દય,
 કહી નિગતની વારતા, શ્રીમત થયો સનાય
 જોસડ આપ્યું અધિક એક, પોત્યશે મનના કોડ,
 ચોળ્યાથી ચિંતા દળે, ગાય * રગતપીન રોમ

પીવું અંજન લે બાળકા, અધની આંખે આંજ;
 દારણ દુઃખ મટી જમે, મુખ બે એના માજ.
 ઓસડ બે લઈ ઉતર્યો, નામજ જેનું નીર;
 પુરવ દિધાએ પરવયો, સજીવન શુદ્ધ શરીર.
 માખર વૃક્ષ તળે ગયો, ન મળ્યો એકે મેળ;
 પીર ન દોડો વડ ઉપરે, ખરો દુઃખનો ખેલ.
 આશ મુકી નિરાશ થઈ, પુરણ વિચારી પેર;
 શાહુકાર મમીપે સંચર્યો, મરથ મેલ્યો જે ઘેર.
 શાહુકારે મન મોઝીયું, એ તો માત્ર અમુદ્ય;
 સામ દામ બેઢે કરી, કરવું કાંઈ એક સજ
 વાદિને રાખ્યો વાગીએ, જમાડ્યો આપી જંગ;
 પોહોઝી ખચવા પેરથી, લક્ષણ વિચારી લાગ.
 મધરાતે મંદિર વિશે, પાડી જુમ પોકાર;
 તરકર કરીને બાંધીઓ, આપ્યું દુઃખ અપાર.
 વજરને મળ્યો વાણીઓ, આપ્યો દ્રવ્ય અતીશ.
 શુળી દેવરાવો સંચથી, કે હેઠાવો શીશ;
 વજરે લુકમ ચલાવિયો, છેદો એનું શીર;
 જીવતો ન જાએ પાપીઓ, ટાળો એની પીડ.
 પાપી લઈને ચાલીઆ, જ્યાં અરણ્યવનું નીર;
 દોહું દેવાંથી સરીખકુ, મતવાદીનું શરીર.
 આ અવતાર પાપી અવતર્યા, કરશું આવાં કામ;
 કએ ભવ ચારો છુટકો, નથી નરકમાં હામ
 એક વહાણવટીનો પાળીઓ, જાતો તો વિદેશ;
 ચંડાળે તેને સોંપીઓ, અધિક જ્ઞાન ઉપદેશ.
 ચોર નથી એ ચતુર છે, કરમે કાપો ચોર;
 આગળ ધરમ એનું તરે, એમ કહ્યો અંકાર.
 વહાણવટી તેડી ગયો, સાયરને શહેર માંડ;
 એક ભગનાં લોચન ગ્રહાં, પાપી આવ્યા લાંડ.
 એમ ચારે ચોવાટે ગયાં, રહ્યાં જુજવાં રોન;
 ચંદનરાય જળમાં પડ્યો, કહું કરતુત સુખ કાન.

મગરે ગળ્યો તે મહિપતિ, હીમરે નાંખી જાળ;
પેઠ્યી કાઢ્યો પુરપતિ, નર કીધો તે ન્યાહાલ.
કામ કરના તેના ધગતણુ, રાખ્યો રૂડી પેર;
વચન બધાણો લા રહ્યો, મુણુવનો તે ઘેર.
ચઢન રહ્યો હીમર ધરે, આગરી વણુઝારા વાન;
સાથર તે શહેરમા ગયો, નીર રઝળતો રાન.

છાપો.

જ્યારે વાકા ગ્રહ હોય, મમત મન મુખથી મરડે,
'જ્યારે વાકા ગ્રહ હોય, દૈવ ચંદ્ર રાગ્ન કડે;
જ્યારે વાકા ગ્રહ હોય, વહેલ જ્ઞાનાનો વ્યાપે;
જ્યારે વાકા ગ્રહ હોય, મુકિ કાંઈ થાપણ નાપે;
રાજ રિદ્ધ સિદ્ધ સુખ ગ્રહ ચક્રી, કરમ લે તાણી ગ્રહ લખે;
શામળબટ સાચુ કહે, ગ્રહને કો દુબો રખે.

ચોપાઇ.

ચારે જણુ ચોવાટે રહ્યા, પછી તે એકલા કેમજ થયાં,
જ્યારે પાંધરા ગ્રહ થાય છે, ત્યારે દ્વિવિદ તેનાં જાય છે.

છાપો.

બાર વરસ વનવામ, રામશીર રાહુ દશા છે,
મમત દશા ઇતિહાસ, પાડવ વૈરાટે વસ્યા છે.
દ્વાદશમે થયો ચંદ્ર, ઇન્દ્ર ગીતમી ગયો,
પાત ચક્ર ઉતપાત, દુર્ગેધન બહુ વવાશે.
શનિશ્વર ચોથે વધી સીનને વન રઝાણ્યાં કલક ચઢ્યાં;
શામળ કહે નકે ગ્રહ સર્વને, દેવ આગમ કીંકર કર્યા

ચોપાઇ.

નાહાનો બધવ જો છે નીર, સુખ પામ્યો છે જોડ શરીર;
બમતો બમનો જુલો પડ્યો, ગામ નરવાહન તણે જઈ ચઢ્યો.
નરપત નમરીતું છે નામ, આગ્યો નીર બધવ તે હામ,
અપગ તે તે રાગ થયો, રગતપિતને રાગે રહ્યો.
વાપ્યો કોહડ કાયામા કંઈ, પેલા જન્મનો એ પાપીય,
નેળે મુખ કચુંતુ તાજ, ઇન્દ્રે કોઈને સોંપના રાજ.

મગરે ગળ્યો તો મહિપતિ, દીમરે નાંખી જાળ;
પેટથી કાઢ્યો પુરપતિ, નર કીધો તે ન્યાદાલ.
કામ કરવા તેના ધગતણું, રાખ્યો રૂઢી પેર;
વચન બધાણો લ્યો રહ્યો, સુણવંતો તે ઘેર.
ચઢન રહ્યો દીમર ઘરે, આગરી વણુઝારા વાન;
સાથર તો શહેરમા ગયો, નીર રઝળતો રાન.
છપ્યો.

ન્યારે વાકા અહ હોય, મમત મન સુખથી મરડે;
ન્યારે વાકા અહ હોય, દૈવ થઇ રાગ કડે;
ન્યારે વાંકા અહ હોય, વછોહ વ્હાણાનો વ્યાપે,
ન્યારે વાંકા અહ હોય, મુદિ કોઇ ચાપણુ નાપે;
રાજ રિદ્ધ સિદ્ધ મુખ અહ થકી, કરમ લે તાણી અહ લખે;
શામળબટ સારું કહે, અહને કો દુલો રખે.
ચોપાઇ.

ચારે જણુ ચોવાટે રહ્યાં, ખળી તે એકલા કેમજ અયાં;
ન્યારે પાધરા અહ થાય છે, ત્યારે દલિદ તેનાં જાય છે.
છપ્યો.

ખાર વરમ વનવાસ, રામશીર રાહ દશા છે;
મગવ દશા છતિદાસ, પાડવ વૈરાટે વસ્ત્રા છે.
દાદશમે થયો ચંદ્ર, છંદ્ર ગૌતમી ગયો;
ધાત ચક્ર - ઉતપાત, દુર્ગેધન બહુ વવાગો.
શનિશ્વર ચોથે વચી સીતને વન રઝાણ્યાં કલેક ચઢ્યાં;
શામળ કહે નકે અહ સર્વને, દેવ આમલ કીંકર કશા
ચોપાઇ.

નાદાનો બધવ જો છે નીર, મુખ પાખ્યો છે જોહ શરીર;
બમનો બમતો બુલો પડ્યો, ગામ નરવાહન તણે જઈ ચઢ્યો.
નરપત નગરીનું છે નામ, આખ્યો નીર બધવ તે હામ;
અપગ તે તો રાગ થયો, રંગતપિતને રોગે રહ્યો.
વાખ્યો કોહડ કાયામાં કદ, પેના જન્મનો એ પાપીય;
નેજે મુખ કંઈનુ તાજ, ઇન્કે કોઇને સોપના રાજ.

રાખનારો જોને માથે રામ, લઈ શકે ન કો તેનું નામ,
આપ્યું પાટિયું હરિયે તેપર ધડી, ચતુર તેપર ગેરો છે ચઢી.
રાત દિવસ ને સાજ સમાર, પુન્ય પ્રતાપે પામ્યો પાર,
જે ગામે બંધન રાજ કહે, પાટિયું તે રેખાણે કરે
દોહરા.

મોઝડો પુતો મારના, પોહચીનાજો પરચડ,
રોવ કરે જઈ રાનજો, દેવરાડુ એને ડડ
રાજદારે જઈ રહ્યો, અચરત અદ, હોય,
દીઠો બંધન પોતા તણો મળી ન શકે કોય.
મેં તો મરતજ બાધીઓ, વડજ ઉપર વા,
સજનન એ ક્યારી થયો, અચરત એ અગાધ
રામ જોઠો, ગજમા, પથી તેડયો પામ,
અરસપરસ બે ઝોગખ્યા, નીના લહેર નિનામ
એકાત એકા મે ઝોરકે, કરી વિતકની વાત,
સંજોગ થયો નિજેગનો, શોખ્યા વરમે સાત
ખગરાજ પખી એક ઉતર્યો, ક્યો સજનન દેહ,
રાજ પામ્યા નગરનું, દુધે વુડ્યા મેહ
નિરમળશા જે નગરમા, પોહચી મેલી પ્રીત,
તેણે મોઝડો મરાનના, ડડી કીધી ગીત
દડ ક્યો તે લડને, લાખો પોહચી લીધ,
ખર વાહન કરી ફેરવ્યો, જેણે કામ એ કીધ
એટલે વહાણુ વિદેશના, ઉતર્યા આવી તીર,
સાતી આપ્યો શાકુમારને, જેવો નાખ્યો નીર
માલ સરવ માલમ કયા, લીધોતો તોખાર,
તેને લીધો શુભતો, લીધી નિર્મળ નાર
નિષ્કલક નિર્મળ મામની, અદકુ સાખૂત આપ,
તે દેખાડ્યું પારખુ, વેદ પુરાણે છાપ
બંધવ બે સુખિયા થયા, કહી વિતકની વાત,
વળુનરા માહે હતી, જેહ પોતાની માત
તે નાયક આજો નગરમા, પચનખખી છે પોહ,
તે રાખના મોહોવમા શુભુત બે. ગોખ

જૈતાલપંચીશી.

વાત કરી : વિનોદની, ક્યો ગંતુરાઈ એહેત;
 ને નાપક કહે અમે હરીશું, પાંટ જુએ મુજ એહેત.
 રાજકુંવર મન રીઝીયો, પુછી પટ્ટરે પ્રીત;
 મીનો આંસો જાહેનની, એ તો રૂડી રીત,
 છે નાદની કે મોટી છે, પ્રીતરાઈ કે ઓરમાન;
 કે સગી કે સાવકી, શુદ્ધીજન કરેને જાન.
 નાપક કહે નરપત સુણો, સમે ખોલીએ બેહેન;
 માંગતધરી અદકીએ ધણું, તન મન ધન એ એન.
 કન્યા તે કંથ વદાલા તણી, નારાયણ શું એહેન;
 ચેતની અંદન રાયની, છે મોંપંગોલી બેહેન,
 સાયર નીર એ દીકરા, વદાલા તણાં વિલેગ;
 તે રડવડેલીલી રાનમાં, ભામની કેમના વોગ.
 હેતે હાથ મોહારે ચડી, દેવી દેવાંશી ડાહી;
 મંડીઆગરી ને ભામની, દુ તો તેનો બાપ.
 વણુજારાને વધામણે, આપ્યો મેલી હાર;
 હેત - દરખ હેડે થયું, ઉલટ અપરંપાર.
 અણુવણ પાએ અધિપતિ, મસિયા માને એય;
 આંસું આપ્યાં દરખનાં, નીતમ વાધ્યો નેહ.
 થાને ભીનો કંચુઓ, દરખનાં વોગ્યાં જાણુ.
 અરસપરસ ધરસ આરનાં, વિગત ક્યો વંખાણુ.
 પાએ લાગી બે પદ્મનિ, કુળવંતિ કહેવાંય;
 મંદનની ચિંતા થઈ, શુભ સંહુ તેના ગાય.
 ગોર એક ડાહ્યો ધરતણો, પ્રીતે તેડયો પાસે;
 દેખ લખી એકે આપિયો, અંતિશે દીધી આસ.
 પરમુક્તકે પરદેશમાં, શુદ્ધ ઘેવર કે ગામ;

વિપ્ર લીટિ વાંચતો, લખીયો કાગળ ગાય,
 છાના રહે મોં સાંભળી, ધાવ પુરો નવ ધાય.
 એક સમે એક ગામમાં, એકો શુદ્ધનિધાન;
 વાંચ્યો કાગળ વિપ્ર જન, મિદ્ધ થયો સાવધાન.
 વિમૂત ચોળી છે વપુ વિખે, જટા ધરી છે શીશ;
 દેર એકો દરિયા નટે, અહરનિશ પુજે ઇશ.
 મમરણુ કરે શસ્ત્રપાણુનું, ધરણીધરનું ધ્યાન;
 વાચ્યો કાગળ વિપ્રજન, પોતાને અભિધાન.
 કાગળ લીધો ફરથકી, વાંચી જોયો વરત,
 અખડ ધાર આંસુ તણી, તે વેળા ચાલી તરત.
 તેણે ધાવ પુરો કર્યો, વિપ્ર હાથથી વેદ,
 પાછો આપ્યો પડિતને, જાત ન ભાગી બેદ.
 “કયા અદન કયા મલીઆગરી, કયાં સાયર કયા નીર;
 હમ હમ પડે વિષતડી, તીમ તીમ મહે શરીર.”
 વિપ્ર વધામણી લાનીજો, જ્યાં છે રાણી રાય;
 વાન કહી વિદેશની, ઉલટ અમ ન માય.
 દક્ષણુમા દેહેરૂ દેવનું, ધર્યો જોગીએ જોગ;
 તેણે કાગળ વાંચીએ, બાત્ર ધરીને જોગ.
 અખડ ધાર આમુ વહે, ન રહી ધારણા ધીર;
 “હમ હમ પડે વિષતડી, તીમ તીમ મહે શરીર.”
 પુરો કરી આપ્યો પલકમાં, આપ્યો ઉલટખેર;
 એક માસમા આવિયો, રાય તમારે ઘેર.
 દુંદબી વાચ્યાં દેવનાં, ગડગડિયાં નિશાન,
 તન જે ચાહ્યા નેડવા, ભાવે ઉદિયો ભાણુ.
 પાગ નમ્યા પિતા તણે, દેડવન કર્યો દસવીશ;
 પ્રજ્ઞણુ પંદર કરી, જોજો મેલ્યાં શીશ.
 એકાને બેશ અધિપતિ, તન જે ત્રીજો તાત;
 વિતક કહી વરમ બારની, મ્હી વિસ્તારી સૌ સાથ.
 ગુસ્તક મુગત ધરા િજો, શીર સોહાવ્યાં છત્ર;
 દમ્ભિએ બેશ નેનવી, પચ પિરોતન પત્ર.

ગડગજા ઘેર નિશાન ને, આવ્યા ગાતા ગામ
 બેઠયા પોને બાનથુ, મતનતી સ્ત્રી માથ
 દિવમ દોહેલા વહી ગયા, રેકુ પામ્યા રાજ,
 સેના લઇને સચર્યા, પેસકથાને કાજ.
 દીવાન મેલ્યો તે ગામમા, ઠરાવ કરી રાખ્યો હામ,
 ચતુર નર ચારે જણા, આવ્યા ચદનાનતી ગામ
 નીટયુ ગામ વસુધાપતિ, વરત્યો જોજોકાર,
 પુરિકને પ્રાન્ને કર્યો, ક્ષણ ન લાગી વાર
 આણુ ફેરવી આપણી, શોભ્યા સજ્જન સહુ સાથ,
 અરથ ગરથ બહારનો, પુરિકનો આવ્યો હાથ
 પ્રૌઢા મદીર માળિયા પ્રૌઢા ગામ ગરાસ,
 પ્રૌઢી પ્રજની પ્રીતડી, પામ્યા સિવવિવાસ.
 ચદન ને મલીયાગરી, તન સાપર ને નીર,
 એ વહુઓ તેની બાળકા, છએ શુદ્ધ શરીર
 ખાપ ખીએ દીન નિરગમે, આનદે દિન જાપ,
 એક દિવસ એક રાતમા, બીજુ કૈતક થાય
 મદિપત પોહ્યો મેડીએ, મેનમેન માઝમ રાત,
 જામે પોતે એકયો, સુતા માનવ જાન

ત્રિપ્ત લીટિ વાચનો, લખીયો કાગળ ગાય,
 ગના મહે મૌ નાખણી, ધાવ પુરો નવ ધાય
 એ-મમે એક ગામમા, જેરો બુદ્ધિધાન,
 વાચ્યો કાગળ ત્રિપ્ત જન, મિદ્ધ થયો માવધાન
 વિબ્રુત ઝોળી છે વપુ વિખે, જટાધરી છે શીશ,
 દેરે જેરો દરિયા તટે, અદરનિરા પુજે ઇશ,
 મગરણ કહે યુવપાણુનુ, ધરણીધરનું ધ્યાન,
 વાચ્યો કાગળ ત્રિપ્તજન, પોતાને અભિધાન
 નાગળ લીરો પ્રથકી, વાચી જોયો વરત;
 અખર ધાર આસુ નણી, તે વેળા ચાલી તરત
 તેરો ધાન પુરો ખ્યો, ત્રિપ્ત હાથથી વેદ,
 ખાત્રો આપ્યો પડિતને, ભાત ન ભાગી બેદ.
 “હયા અન્ન ખ્યા મનીઆગરી, ખ્યા માયર કયા તીર,
 હમ હમ ખડે ત્રિપતડી, તીમ તીમ મહે શરીર”
 ત્રિપ્ત વધામણી લારીઓ, જ્યા છે રાણી રાય,
 વાત કરી વિદ્વાની, ઉવટ અગ ન માય
 દક્ષણુમા દેટેરૂ દેવનું, ધર્મો જોગીએ જોગ
 તેણે કાગળ વાચીઓ, આવ ધરીને જોગ

ગડગઆ ઘોર નિશાન ને, આન્યા ગાતા ગાય
 બેઠયા પોતે બાનશુ, મતનતી સ્ત્રી માય
 ફિવમ દોહેલા વહી ગયા, રકુ પામ્યા રાજ,
 સેના લઇને સચર્યા પેશકશાને કાજ.
 દીવાન મેલ્યો તે ગામમા, ઠરાવ કરી રાખ્યો દામ,
 ચતુર નર ચારે જણા, આન્યા ચદનાવતી ગામ
 વીટયુ ગામ વસુધાપતિ, વરત્યો જોજોકાર,
 પુરિકને પ્રાજે કર્યો, ક્ષણ ન લાગી વાર
 આણુ દેરની આપણી, શોખ્યા સજ્જન સદુ માય,
 ગરથ ગરથ બહારનો, પુરિકનો આન્યો હાથ
 પ્રૌદા મદીર માણિયા, પ્રૌદા ગામ ગરાસ,
 પ્રૌદી પ્રજાની પ્રીતડી, પામ્યા વિલવિવાસ
 ચદન ને મળીયાગરી, તન માયર ને નીર,
 મે વહુઓ તેની બાળકા, છએ દુદ્ધ શરીર
 ખાપ પીએ દીન નિરમમે, આનદે દિન જાય,
 એક દિવસ એક રાતમા, બીજુ કૌતક થાય
 મહિપત પોદયો મેડીએ મેનમેન માઝમ રાત,
 જાગે પોતે એકમે સુતા માનવ જાત
 એટલે શબ્દ બીજે થયો, પકુ પકુ પકુ કહ્યું તથા
 તેહ સાજાસુ સર્વદા, સ્વપ'રાયે નિજ કર્યું
 પકુ'પકુ તે શુ કહે પડીશ હવે તું કેમ,
 કાષ બાકી રાખીશમા, રાખે તે મુજ સમ

ફેટલાએક ધડ વોહોણા સિંચ, રઝગે મમ્તક દસ ને વીચ;
 ફેટલાએક ચપ આવે વાધ, ફેટલાએક મણિધરા છે નાગ.
 ફેટલાએક હડકાયા સ્વાન, ફેટલાએકના લાંબા કાન,
 ફેટલાએકનાં નાકજ પાંચ, ફેટલાએક છે અગ્નિની આંચ.
 ખાઉ ખાઉ કરી ખેચર ખાય, શૂરવીર ડરે કેમ રાય,
 જખ મારો છો સર્વે તમો, અગ્નિવીર તેપનમાં અમો.
 એમ કહી આળમ મોડીયુ, બાધ્યુ શળ વડથી છોડીયું;
 વાંસે બાધી ચાલ્યો વીર, સિંધ સકળનો છે એ મિંધ.
 બોલ્યુ શળ સાંભળ મહીપતી, રોશ ન ધરગો રાજ રતી,
 સત્વાદી છો સુખનું ધામ, પરાક્રમપુન્ય કરે પરાક્રમ.
 કહું વાત તે માંભળ આજ, મનમા ધરજે તુ મહારાજ;
 એક જોષોર ગામ જયવતી રાય, મત્વાદી સુભટ કહેવાય.
 દોહત દુનિયા વૈભવ ધણો, પ્રતાપ પુર પુરદર તણો,
 કન્યા એક તેને કોડામણી, શુભ લક્ષણી ને સોહામણી.
 બત્રીસ લક્ષણુ ગુણુ નિધાન, માત પિતાના મોટા માન,
 દેવરૂપ દેવ કન્યા ડાહી, લક્ષણુ રૂડે લાડકવાઇ.
 કરે કામની નિત્ય કલ્પોલ, સોળ કળા ને વરસજ સોળ;
 સતી શીરોમણી તે સાધવી, કર્મ ધરમ ધીરક ધારવી.
 વિનતાએ માંડ્યુ એક વ્રત, સાધપણુ કર્યું મનથી સત;
 પુરૂષ કેરુ મુખ નવ જોય, કળી ન શકે તેને કોય.
 વ્રત કુવારા કેરુ આદ્યું, ધ્યાન - ઇશ્વરનું મનસા ધર્યું;
 રાએ નહિ પ્રરૂપ શ રગ, ગમે નહિ પ્રરૂપનો સગ.

વગુ રંગી, સ્વ દેશપર, જાતા હતા તે વાળ,
 ચાપ્યા તે બેઠા ત્યા, બ્યા તમોળી હાઈ
 ચારે તેનડા તેનડા, ચારે મરખા કપ
 ચારેને વિવા નમે, ચારે ભારે જૂપ
 એકે દાસી કન્યા તણી, લેવા બારી પાન,
 તે આખા તમોળીએ, વાર કડેવાન
 કાપો સુનો નવ મુકીઓ, કપા પામ પન,
 તે દીકુ ચારે જો, પુઠયુ કનિખાન
 એકુ કોણુ સતવાણુ, એકુ બોળી પ્રણુ
 કાયા સુના વિન પાન લે, એ તે સામન્યુ ગોણુ
 તન તમોળીએ ત્યા કલુ કન્યા ગયને એક,
 પુરૂપ મેવા મ્હે નહિ, નિપરિત એક વિવેક
 કડેરે દૂરે નગરમા, નીનારને દન,
 શમ્ભુ પુનવા સચરે, માત પુનવાપે મન
 પુરૂપ બહાર નન નીસરે, માત રાખા ને ન,
 દેખે તેને દુખ દે, એ તે બાકે અ-
 અચરત ખાખ્યા ચારે જ્યા એવા પ્રણુ નજ,
 વાસો વસ્થા ને ગામમા, પગખાને પ્રમાણુ
 સ્યામા શક્તિ પુજના, નિકલે નન રવિનાગ,
 નિનખિયે નારી હુપા રહી, તે દારણ અનતાગ
 તે ચારે મન નિચાલે, ઘેર નારી એવી દાખ.

ચાર માએ ચારે જણે, કાધુ દેવ દર્શન,
 તપ મહિમા મનમાં ધર્યો, પ્રભુ થયા પરમન્ન
 વરદાન ચારે પામિયા, વરસો એ કન્યાય,
 એ કન્યાને ચાર વર, એ મોટા અન્યાય.
 ત્યાર ક્રોડે દિન વહી ગયા, સમ્યો ન એકે અર્થ,
 દરવત દારણુ કાશી ગયા, ગરિ સાર્ધી ગર્થ.
 મળી એક દાસી વાટમા, જાય ચોપટે ચાર,
 કરવન કરી કરી કંપના, કરે મનમુ વિચાર,
 પુછી પાર લીધો તહો, કુવરી માટે રોપ,
 પ્રાણ તજે બે પચીયા, તો તો બેસે દોપ.
 કુવરી કને દાસી દોડીને, કહી વિસ્તારી વાત,
 તુજ માટે મરવા ગયા, કરજે દેહની ધાત
 એતિ અતુરો અતિમા, એ તો માહુ થાય,
 પાપ વધે એ પુન્યથી, બે સિર હત્યા થાય
 તેમજ્યા જણુ ચારને, સમ્યો છે એમત,
 મત કુવારા તણી, બાગી નાખી બ્રાત.
 માત્રવ વિવાએ પરણ્યા, કરી વિવેક વિચાર,

નેસરી સુધળા માછલી, એક મચ્છ પુરુષ આકાર;
 કાદી નાંખ્યો કામની, મરદ ગત નહિ પ્યાર.
 મુંઝ્યો મચ્છ ખડખડ હસ્યો, રાગે દોડો દ્રષ્ટ;
 કોતક દોહું કારમું, કાયા પામ્યો કંદ.
 સભા ભરી સિંદાસને, બેઠો તેનો તાત;
 પંડિત સંહુને પુછિયું, વેદ વચન વિખ્યાત.
 મુવો મચ્છ એ દેમ હસ્યો, જણ્યો તો કહો જુગત;
 એક પંડિત વિશ વર્ષમાં, વેદ ભણ્યો તો વિગત.
 અભિષેક કરી તે તો વધો, વાચ્યા દીધી વેદ;
 બોલ્યો તે સભા વિષે, બાંત ન રાખી વેદ.
 કાલી સમારી દોકરી, પુરુષ ભોગવે ચાર;
 મુંઝને કાદી નાંખીઓ, અચરત એ અપાર.
 અભંગાંય મુંજ અડક્યા થકી, ભોગવે બારે ભોગ;
 એવું દેખી મચ્છ હસ્યો, સાચો એ સંજોગ.
 મચ્છને એવું કહી ગયો, રામને સદી છે રીસ;
 પ્રથમ જોઈ હું પારખું, વળતું છે શીય.
 ઉપાય એક આપે કર્યો, તેડ્યાં મંદિરમાંલં;
 નિકે કરાવી નીરની, સખિ સહુ તેડી ત્યાંલ.
 દોહસો તેને દાસીઓ, સઉનાં સરખાં રપ;
 ચાર તેમાંથી ચેતવ્યાં, બેડક્યો છૂં ભૂપ.
 જમવા તેડી જુગતથું, દોકરી કરી દાસ;
 રહી ન શકે કો વાસમાં, પ્રેમદા કેરે પાસ.
 નિકે આલંગી નારીઓ, આવી વાંડી માંલ;
 મરપતી બેઠો નીરખવા, તોલ કરેતો ત્યાંલ.

સાથી મારો એકને, નથી એમનો પાંક;
 મારા નેડ્યા આવિયા, એ તો આડે આંક.
 વાંક મારો, મારો મનો, છવાયો જલ્મ આર;
 પાપ. પુન્યનું પારખું, કર વારુ વહેવાર.
 જોરથી જનર જાયે નહિ, જોરથી ન યાયે પ્રીત;
 જોરે જીવતિ હો નહિ રંજનવવાની રીત.
 સાતવાદી તે મુંદરી, પાસે, સતવાદી આર;
 પરખ્યા પુરવની પ્રેમદા, વેદતણો વહેવાર.
 મન માને કેમ રાખનું, માને કેમ સદુ લોક;
 પતિત દેખાડે પારખું, કેમ સમે સફ શોક.
 પિતા કહે પુત્રી મુણો, કહું તે કર એક કામ;
 કદા અદાવો તેલની, દેખે બાધું ગામ.
 પાંચ પહોર-ઉત્તું કરો, મેહેલો તેલ મણુ ત્રીસ.
 નાંખું માંદે જલ્મ આરને, એક દિવસ એક નિશ.
 તળે અંગન અદકી કરે, કાઢું ત્રીજો દંન;
 એટલું હોય તો હા કહું, માને માફ મન.
 સામા કહે કરો સોવરાં, એક ન રાખો તુન્ય;
 રાખશે મારો રામજી, પ્રગટ દશે મહાપુન્ય.
 મુધન્વા . ઉગારિયો, ટાકું કાપું તેલ;
 કાલ ભલે તો એ કરે, ઘંઘ રહી રંગની રેલ.
 પુર્વા ચીર જે દ્રોપદી, લાંબા અહથી ઉગાર્યા પાંચ;
 વિખ ફેડી વિખિયા કરી, નાંખી ઉની આંચ.
 ઈંડાં દીટોડી તણાં, ભલાં . રાખ્યાં ભરધાર;
 રાખ્યાં જમ્યાં ગ્રીક્ષી તણાં, શ્રીપતિ સરજનહાર.

ત્રણ દિવસ તેપાનીઆ, કાઢ્યા ચોથે દન
 મેંની મહ જોવા મળી, નરનારી સદુ જન.
 શમ કહે - સતવાદીઆ, સાચુ કહેવા મરત,
 પામ જણ નાખ્યાં પાવકે, જીવ્યા કેપામ્યા મરત.
 ઇશ્વરને કાંઈ નવ છેતરે, ઇશ્વર નવ લે લાંચ,
 માચુ બોલ મવક્ષણી, મુઠા કે જીવ્યા પાચ
 અતવાદી તજસમો નહિ, અકન ધણેરી આપ,
 પ્રાપ્ત કરો નહિ પુરપતિ, તો પચક્ષણુ પાપ
 બુદ્ધિનિધાન બોલ્યો જુ, સામળ મરતક મહ,
 તે પાચેજણુ જીવ્યા, પ્રાંટ પરાક્રમ પૂર.
 એ પહોર એક જણુ ધણી, બીજો બાઈ ને બાપ,
 પતિવ્રતા એ પ્રેમતા, વેદ પુરાણે છાપ.
 પચાળી પરધૂી પાચને, બોગવે એક બરધાર,
 બોનેર બોતેર દિવમે, એક નર બોગવે નાર.
 એક પહોર એકજ ધણી, બીજાજુ નહિ મેવ;
 ઇશ્વરને અન્યા નન ગમે, ટાલુ કીકુ તેવ.
 ચારને મોખી અતનિ, રહેવા જુગતી જગ,
 કર જોડી સહ કરગયાં, પુરપતિ લાગ્યો પામ
 સાગાય મામાગ સતવાદીઆ, હડી અતરિક્ષ જાય,
 વંદ હપર જાંઈ વિરમ્યું, મંદિર આબ્યો રાપ.
 હાય જોડયા પુજ આગળે, કરી અનુસાધ આય;
 મતગ આણી આપણી, કોડવસા એ કાવ.
 ચિતા ૫૦ નહિ મણુર નર, ધારણુ રાજજે ધીર,
 તે તુજને આણી આપણુ, હારે પીણુ નીર
 દેવરપ દસમે દિનમ, જારો ત્યા જરર,
 ખંડ નિરખીને પ્રેતનું, હરસિદ્ધ છે હજુર
 વિરેક વાત અતુરાઈની, વિદ્યાવાન વિવાસ,
 નવ કેયા પુરણુ યદ્ય, કહે કરિ શામળાસ

માફે તો રોકડીયું નામ, ધર્મ અધર્મનાં રોકડ દામ;
 ઉધાર વ્યવહારનો સધજ લાગ, આપું જેનો જેવો ભાગ.
 જે દેવાળીયાની રીતિ મદુ, તો મુજને નિદે જગ સદુ;
 તરત આપે ને પામે તરત, ન્યાય અન્યાય મુજનો સરત.
 કર ને જો માહાફ છે કહેણુ, જે ખોણું તે પાણું વેણુ;
 એવી વાત કરે જેટલે, એક કશ્ચો દોડે તેટલે.
 વેચ્યું એક ગરીબે ધર, આપ્યો તેને જેષ્ઠતો જર;
 ખત પત્ર કરી તે ધરમાં વસ્યો, વાંધો ન રહ્યો તેમાં કશો.
 સમુ કરતાં એક ઇંટજ પડી, કદા એક મહોરોની જડી;
 તે વણિકે મન કર્યો વિચાર, અલખત માલ એ અપરમ પાર.
 જે તો ધર વેચાતું લીધું, ધનનું તો સાદુ નવ કીધું;
 હું તો મારે ધર આ લઉં, કદા દ્રવ્યની પાછી દેઉં.
 વેચનાર વિપ્રને ઘેર આવીઓ, કદા ઉપાડીને લાવીઓ;
 ભાષ્નિકજ્યો ધરમાંથી માલ, એ તો લખીઓ તારે ભાલ.
 વેચનારો સત રાખી બોલીઓ, મન તણો પડદો બોલીઓ;
 મારા કરમમાં હોએ જર. તો હું જાને વેચું ધર.
 ધારણા ધરી કહું ધરમનો, એ જર તે તારા કરમનો;
 આ કેહ તારો આ કેહ તારો, લવલેશ ભાગ નહિ માદરો.
 વડતા પડતા ગયા ન્યાતમાં, પચ પ્રમાણ મોખ્યું જાતમાં;
 એ ધન હાથ ન જાણું અમો, મા'જન ન્યાત ખાઓ તે જ
 ન્યાત કહે અમો નહિ અહું, તમારા કરમનું તમને જડ્યું;
 સાંધી રાજદારે ગયા, નાંખ્યો માલ ને બોલજ કલા.
 જેનો જે નવ યાએ ધણી, તે મત્તાનો હાકેમ ધણી;
 હાકેમે કાને મુક્યા હાથ, બોલ્યો સતવાદી સૌ સાથ.
 લેનાર વેચનાર ત્રીજી ન્યાત, રાજદાર તણી નહિ વાત;
 કાણે લીધું નહિ તે દ્રવ્ય, વડવા ઉડે કહેતાં સર્વ.
 કાને દ્રવ્ય તણી નહિ આશ, એમ કરતાં વિત્યો એક માસ.

ઢાહરા.

બાદરવા વદ તેરશે, બેડો કળીશુગ રાજ;
 સલ શીલ ને શાણપણ. તણે કીધાં તાજ.

વૈતાલપચીશી.

નેયનારે વિચારીયું, લેહ મહારું ધન;
 લેનારાને શું અડયું, એમ વિચારું મન.
 લેનારો લોભી થયો, એ તો મારો ગર્વ;
 મંદિર લેખ આવું માહરે, ખીજનો શો અર્થ.
 નાત કહે જમશું આપણે, અડયું આપણે એહ;
 કાલે ધન જઈ કહાડયું, દુધે પુઠ્યા મેહ.
 રાગ કહે રૈયતતણું; એમાં શાનું જોર;
 એહ માણ તો આપણો, ખાટી ખીજ ચોર.
 લેનારો કહે માહારો, રાય કહે માહારું ધન;
 નાત કહે જમીએ અગ્રો, મારું સૌનું મન.
 તે તો ન્યાય સુકવો નહિ, વડે સહુકો વાંક;
 કળજીગ ખેડો તક જીવે, એ તો આડે આંક.
 ચારે દેવ ચતુર નર, દેખાડે સૌ દ્રષ્ટ;
 જીઓ પારખું માહરું, કુંડા પામે કષ્ટ.
 પંચ રૂપ પોતે થયો, પ્રીતે આળ્યો પાસ;
 નરપત કહે ન્યાય સુકવો, શાહા તુજને શાખાશ.
 ત્યારે કળાજીગે કહ્યું, લોભે વડો કાં લાગ;
 વેંચી લો ચારે જણા, ભોમ કરીને માગ.
 કોનું મન માન્યું નહિ, સધળું આવે હાથ;
 ખોદાવી જૂ કહાડીયું, અદકી ડાટી વાત.
 કહડામાં હીડા કોયલા, પાહણા-હગ વિવેક;
 જખ મારી સીકો રહ્યા, ન મળી કાડી એક.
 કળજીગ કહે સુણો-દેવતા, વેહંચી લે ચારે ભાગ;
 તો તો ધન સહુ પામતે, લોભે બન્યો ન લાગ.

ઓટ્ટે દીડી રેલીઓ, મોહોતે બરેલી માર,
 એકેકે મહત્ત અમરશીઓ, દીડી ચોરે ચાર.
 મળી ગયુ તે રેખતાં, મનમા ક્યોં વિચાર,
 ઇશ્વર ખુશીયા આપણે, એમ તેણે દાર
 વાત વિચાર આતે ક્યોં, પુરણ રૂડી પેર,
 ખાતુ ખાઇશુ પ્રેમથી, પછે જાણુ સહી ઘેર.
 જે જાણુ ત્યાં બેલી રહ્યા, જે જાણુ મયા બજાર,
 લીધા ઘેબર વાડવા, એમ જાણુ એક દાર.
 વિચાર ક્યોં તે જે જાણે, દષ્ટએ બેને ઝેર,
 બળે કોથળી વેઢને, જાણુએ આપણે ઘેર.
 ઝેર ધાતુ ધણુ લાડવે, આખ્યા વાવડી માહ,
 આખ્યા દાથ બે મિત્રને, સુતા સુખે તાહ.
 હનાળો તડકો ધણો, આવી નીંદ્રા ધોર,
 લાડુ ખાતા વિચાર્યું, ચિત્તમા પેવા ચોર.
 હવે છે જે આજસુ, મારી નાખીએ મેવ,
 નો ન પામે ઘેલીઓ, ખરો ક્યોં જો બેવ
 નીપત ક્યોં નિમેષમા, - તે વેળાએ તરત,

સરખવ ગો મિંગ ઉપરે, રહે જોટલી વાર,
 મન રિથર રહે મનસા મીધે, તો ઉતરે બવપાર.
 માવળી વાત તે સુરપતિ, દરખ્યા દેડા માલ,
 સાચું રાજ સાચો અમલ, તોત ક્યોં તે તાલ.
 સુર રહે અમે સ્વર્ગ જશુ, સાંભળ કળાનુગ રામ,
 મરત પામ્યા છે બાપડા, હવે તો સુખ થામ.
 વિમાન બેસી વૈકુંઠ ગયા, દેવ વ્યાનિધી ચાર,
 એટલે આવી ચાર જણી, અનિરો રૂપ અપાર.
 સરખી અમાણી સુદરી, મુદર રૂપ સ્વરૂપ,
 વાવડીમાં વનિતા મધ, અડવ ધણી અનૂપ.
 પડ્યા દીધ ચારને, મરખુ પામ્યા જે મદ,
 અમરત પામી ઝોરનો, સુણુન જે એ ગૂં.
 જીવતિ કહે છાડીએ, પરણીએ રૂડી પેર,
 એકે પુરૂષ એકે કાથળી, લઈને જઈએ ઘેર.
 મુવા તો હવે નદિ, હવે તેવે બેર,
 પ્રકાશો પુન્ય પ્રાક્રમે, આપ આપજે અકાર.
 ચારે દીધા એમ્હા, એક ન રાખી વંન,
 જેમા જે પ્રાક્રમ લલુ, તેણે પરકયુ પૂન્ય.
 એક કહે મેં તો કર્યા, અડમદ તીરથ વ્રત,
 તે પુન્ય મોખુ એહને, તે વેળાએ તરત.
 ખીછ કહે મેં તો જાપો, જમજાનનો જાપ,
 જન્મ પરજન્મ ચાવીઓ, અર્પું આપો આપ.
 ત્રીછ કહે મેં પુન્ય કર્યા, ધાર્યા સઘળા ધર્મ,
 તે સમર્પ્યા એહને, ન કર્યા કુડા કર્મ.
 મોઘી કહે હું જન્મથી, બોની માચો બોલ,
 ને તો મલ મમરખીયું, તન મન ધનથી તોલ.
 ચારે પેલી ચતની સોખુ પુન્ય અનિ તોર,
 આજમ મગડી હીઆ, ચારે પેલા ચોર.
 એક એક વગે ને વરી, અનિ મન પોતેની આજ,
 એકે પ્રાક્રમી લઈ મધ, વનિતા પદાલી રામ.

મરતગ કહે સુખ મહિપતી, નેક ન રાખીશ નૃન્ય;
 એ ચારમાં કે નણુ, પ્રાદુ પ્રમટ્યું પૂન્ય.
 ને પુન્યેથી જીત્યાં, ચારે જણુ એ આપ;
 માચુ જાણો ને નવ કહો, તો બ્રહ્મહત્યાદિક પાપ.
 મતવાદી કહે શખ સુજો, જોળીએ સોંપ્યું સત;
 ને પુન્ય વિશ્વે અતિ ધણું, ન્યાય ક્યોં મેં તરત.
 જપ થવા તો મેદવાં, અડમર તીરથ વ્રત દાન,
 મલ પાળવાં દોદડા, મોટા તેનાં માન.
 સતવમે અવની વિજે, ત્રાપ્યો વિશ્વજ માહ,
 મલ મોટું મવેં થકી, તોડ ક્યું મેં લાદ.
 ગાળાશ કહી શખ નામીયુ, જઈ જેકુ વડ ડાળ;
 મહિર આજ્યો મહિપતી, પુરમાં પ્રાતુસકાળ.
 પુજને જાળને પ્રીતવે, ચિન્તા ન કરવી ચિત,
 કાવે આણી આપીશુ, રાજમ રૂડી રીત.
 વાયદો કીધો વરતીકને, વેદ વચન વિજ્ઞાસ;
 રાય આજ્યો રગ મહેલમાં, કહે કવિ શામળદાસ.
 એકાદશ દિવમે અધિપતિ, કહેને વાત કરજોડ;
 શામળભટ્ટ કહે જોવજો, ને ને શ્રી રણુછોડ.

વાર્તા ૧૧ મી—ચોપાધ.

શ્રી વિધિ સાચી સરસ્વતિ, માહા મનોહર આપે મનિ,
 ટાળે સકટ ટાળે સૂલ, મકળ સુખ તણુ એ મૂલ.
 ગુણુનિધિ ગરજો ગજીર, ધરમવત ધોરધર ધીર;
 માત તાત ગુર ધટ અનૂપ, વડ વિશ્વેશ્વર બ્રહ્મા જૂપ.
 વરણું વિક્રમસેન ચરિત્ર, પરમ મનોહર પુન્ય પવિત્ર;
 એકાદશમે દિવમે જતિ, જોડ્યો કહે સાંભળ પુરપતિ.
 તજથી કામ એ તો નહિ ચાય, મૃતગ તો નહિ લેછ શકાય;
 તું તો જીવતાં લાવે ક્યમ, રીસ કરો તો મારા સમ.
 તુજથી કામ માંડે નવ થયુ, વચન અમારું વેહેતું ગયું,
 તુજમાં નવ દોડો એક ઘાટ, મેં જાચ્યા તે ઉડી વાટ.

આત્મા દો તો જાણજે અમો, સુખે રાજ કરોને તમો,
 સારે વિક્રમે જોડ્યા હાથ, શુભ વચન બોલ્યો સિદ્ધ સાથ.
 મારાજ આજ રાતે જાઉં, અરણ્યોદયે ઝોરીંગલ યાઉં,
 પડ રાખો તમારે ધીર, કરી કામ ને પીયું નીર.
 પુરણુ સમ આધા પુરપતિ, જુગત કરી સતોખ્યો જતિ;
 રાત પડી ઉઠ્યો તે રાય, ખડગ કાતિલ છે કરની માંદ.
 ધીરવીર સુભટ સુમ્મણ, કરે કામ જોમ રામ કર બાણ;
 ગાધર્વે મશાણે ગયો, વિર તણો મહા વિરજ થયો.
 બક્ષી બાકળા વહેંચ્યા બહુ, સતોખ્યા સાં ખેચર સહુ;
 મન જન મોટાના મોડ, ખેચર કોપ કરે નહિ કોડ.
 સિદ્ધવડ ચડ્યો તે સિદ્ધ, લાયક રાજ છોડીને લીધ,
 પીડે ગાંધુ પૃથ્વીપતિ, રાજ બીક ન આણે રતિ.
 ચાચર આવે નાખી ચીથ, ખાઉં ખાઉં કહ્યું વાર દશવિથ;
 વળતી જુમ પડી છે બહુ, ધાઓ ધાઓરે મામદ સહુ.
 વળતી ડાઢ કકડાવે ધણી, ડગે નહિ ઉજેણી ધણી,
 વળતું રાજ રોવા લાગીયુ, મહીપત પામ વચન માગીયું.
 કરગરી કહ્યું રાય કરજોડ, મેહેલી દીધો મનનો મોડ;
 પુરપતિ પથ પજે જોડેલે, તે રાજ બોલ્યું છે તેડે.
 નરપત સામળજો નરનાથ, આખર તારો ઉપર હાથ.
 કહ્યું વાત અલગતની અમો, દુકારો નવ દેશે તમો.
 મન રાખી મહીપત સામળે, ધ્રુવર આણુ રાખે આગળે;
 પરદુ.ખમજનને કારણે, બુદ્ધચક્રી આબ્યો બારણે.
 દુઝે પણુ દુ ખિયો છુ ધણુ, ગુજને તોવ કહીશું તે તણું,
 મહીપત તો નવ બેલે સુખે, રાજ વાસે ને ચાલે સુખે.

દોહરા.

મૃતગ કહે સુણ મહિપતિ, વાર કહ્યું એક વાત;
 નર સોખી બીજે નથી, જે જાગે માજમ રાત.
 રતીયાણુ એક રાજવી, મુણુવડુ શુભ ગામ,
 રાજ કરે રાજ જાણો, નીતમસગ છે નામ.

ફોફળાયા નામ પિતા તણું, કંકુ તેની માન;
 વડો વેણીશા કથો, ખરી જોડની ખ્યત.
 વેપારી ચુડા તણો, વનિતાનો દુઝો વિચાર;
 નયણાં મેળવ્યાં નારીએ, ક્યું દેડનો હાર.
 સોળ દિવસ કૂડે આવજો, મજું શોળ શણગાર;
 અંધાળી સમજજો એટલી, દુઝામિનિ તું ભરથાર.
 રીઝ્યું મન રાગ તણું, રીઝ્યો પુર પ્રધાન;
 મેળવ એ તું માનની, દીધું યવતદાન,
 વહરાજ વહરનો દીકરો, પદ્માકર પાટવી પુત્ર;
 આલ્યા બે ચતુરાધી, મેલ્યાં છે ધરમુત્ર.
 પુછ્યુ પછે પ્રીતથી, ગયા શુણીજન ગામ;
 ઉભા રહ્યા જઈ આંગણે, ફરી રહ્યા તે હામ.
 બારણે રહ્યા બે જણા, ઉભા આપો આપ;
 નારી નિરખી તે નરે, હતવંત ખરો છે છાપ.
 કાજળ આંજ્યો કર કરો, દેખાડ્યો તે દિશ;
 એક હાથ ઉઘો ક્યો, એક આડાડ્યો શીશ.
 વણિક પુત્ર વહર છે, તે તો સમજ્યો મર્વ;
 મહિપત મુરખ તે ધણું, શુણુહિણો બધો ગર્વ.
 આજ તો છે અજવાળિયું, આવે અંધારી રાત;
 સારે વહેલા આવજો, વિનતાએ કહી વાત.
 કહે છે કોષક દેખશે, સાં તો ખેરો શીશ;
 ઉઘા હાથ કરી કહ્યું, રાખે શ્રી જુગદીશ.
 માળણને ધર જઈ મળ્યા, ઉતરીયા એકાંત;
 સમજ્યા સમસ્યા સ્ત્રી તણી, ભાંગી મનની બાંત.
 મોકલી માલણ અજવાળીએ, ચાંપા પાસે ચેત;
 પરણો પંથી પરદેશનો, તેને તુજથું હેત.
 કહેતાં કોપી કાંમની, ક્યો કકુનો હાથ;
 તમાચો માયો તણનો, શોંઠી વઢી છે સાય.
 પાછી કાઢી પ્રેમદા, હંગી અઘરી એક;
 દોરડી તાણી દમવરાં, વનિતા ક્યો વિવેક.

માલણુ આવી મદિર, વિગતે કહી સૌ વાત,
તમારો મારી કહાડી છે, જાણી રાડની જાત.
રામા છે એ રજસ્વલા, ચોથે દિવસે ચઢાય,
બુધથી તેડયો ખારીએ, જોખળ કરતાં જાપ.
મધરાતે મહિપત મોકલ્યો, તાણી લીધો તરત;
ચતુરાઈએ ચેત્યો નહિ, વિનતા કરે વરત.
કાચ ટાળ્યો તો કામની, નરપત જાણ્યુ નીર,
પાછો વળ્યો તે પવકમા, ધારણુ ન રીધીર.
મિત્રે ફરીને મોકલ્યો, નહિ નીર એ કાચ,
વોટી નખાવી તે વટ્યો, તરણી કરીને તાલ
એવા એંધાણુ અનેકધા, શિખળ્યા મિત્રે સર્વ,
માનનીને મહિપત મળ્યો, ધણો મેલિયો ગર્વ.
એકાત થયો તે જાળખ્યો, મોટો મુરખ છેડ,
શાણો કાઢકિ શીખરે, એને કાઢ્યુ નેદ.
અગ દેખાડ્યુ એહને, લોપી મારી વાળ,
પાણી પી ધર પુગલુ, તે આરોગે કાળ
ચોપાઈ.

સમજ તે મનમા સુદરી, ધણીક પ્રીત તે સાચે કરી,
પરસ્પરે કીધી છે વાત, કેમ આવ્યા તમે અહીં રાત
કેમ એ જાણુ થયુ છે તને, કેમ જાળખી રાયજી મને,
તમે ચતુરાઈ જાણી ગયા કયમ, માચુ ન કહો તો મુજમમ.
એકાત આપણે આપો આપ, જુદુ થોયો તો શીર પાપ,
પેયો મુરખ ભોજો જૂપ, શીખ્યો દેખી રામાનું રૂપ.
કર જોડીને ઉભો રહ્યો, કામની આગળ હળવો થયો,
હુ તો છું રાગનો તન, તુજ ઉપર ચોટ્યુ મુજ મન.
દેખી મેહ થયો તાહરો, કુળ દળકી ગયો માહરો,
એકજ મિત્ર છે માહરો, તેણે તોય ક્યો તાહરો
તેણે સાગ્ગ કીધા અમે, એંધાણે જાળખિયા તમે,
રામ, દામ અને ભેદ કરી, તમ સુધી આવ્યા ચિત્ત ધરી
અકલ એવડી નહિ છે આપ, પ્રધાન પુત્રના એ મને પ્રતાપ,
શામાએ રોધ્યો તેનો પાર, ખગેખરો રાખ્યો મન પાર.
૭૫

દોહરા.

દુઃખ પામ્યો નવ દેગપતી, જોખાવે છે પુત્ર,
 એકનો એક તેનો દનો, બાંધું તેનું ધર સુન.
 દેશ માહે દુડી કડે, લાવે રાધનો તંત,
 અગધું રાજ રાજ દીએ, મનારે તેનું મન.
 અહેને પેસે વજરથ, મિત્ર મોકળો લાંદ,
 બાંધેલું પેગરા, ઠક્યાળ પડે છે જ્યાંદ.
 અનિત વેશ અગધનનો, લાખ કસોડો માય,
 દેખાડ્યુ ધરેલુ વણિકને, તે ગયો ઠક્યાળ.
 વિચાર ક્યાં તે વાળીએ, અમવખ અનિરોધન,
 આલુપણ એ પટેગનો, પુરપન કેરો તન.
 ગાય આપળે નદિ પચે, અપરપાર અપાર,
 ગળ દેરો શુળીએ, છુતી લે ધરનાર.
 જાણુ ક્યું સા જુગનથી, પગલું કાઢ્યુ પ્રીત;
 ચોર એનો પેદા થયો, રાએ જાણી રીત.
 બાંધી લીધો બાળકો, મારવા માંડ્યો માગ;
 એ પહેરનારો ક્યાં ગયો, નિશ્ચે મહે નિરધાર.
 લારે બાળક બોલીઓ, વાન કહું તે વિધ,
 મોકળો મુજને વેચના, સાવો મશાણી સિદ્ધ.
 રામ પ્રધાન સેવ સદુ, પરવર્ધા પુર બહાર;
 બેઠો મિદ્ધ મશાણુમા, ભગવા પહેરી અપાર.
 નરપત નૈધ પાગે નમ્યો, નયણે બરીયાં નીર,
 એ ધરેલુ મુજ પુત્રનું, કેમ હાથ અદ્યુ વીર.
 મિદ્ધ કહે રહો સાસતા, શીંગ ફેરવ્યો હાથ;
 મહાદેવ મદિમા રાખજો, માયુ કહું તુજ માથ.
 મધસને એક માનની અતરિક્ષ આપી હોય,
 ચિતામા મેડો અતુર નર, તે તન તારો તોય.
 બક્ષ ક્યાં તે બામની, અડધુ કીધુ અગ,
 એટલે દીગી તેહને, શિખ્ય હતો મુજ સગ.

વૈતાલપચ્ચીશી.

ત્રિશુળ લઇ તે ઉપર, દીધી મેં તો દોડી.
 અટપટ તે નાશી ગઇ, ચિત્તથી ફરી મેં ચોટ.
 પડી ઝાલ ને નેહર, પડ્યો મુક્તાકુળ હાર;
 મીશ પાડી અછ અંતનિ, મોકમ દીધો માર.
 ત્રિશુળ વાગ્યું છે જંગમાં, ચાલી રહિરની ધાર;
 લે આમુગણુ ઝોળાંખી, કાણુ પુરુષની નાર.
 ડાકણ છે તુજ દેશમાં, ખાય સર્વને તરન;
 ખોળી કાઢ તે ક્યાં રહે, મેળ પમાડો મરત.
 પછે આવ મારી કને, મનાઈ મદારેય મન;
 સશ્વન કરશે સહેજમાં, તુજ પુન્યે તુજ તન

ચોપાઈ.

તે રાત્ર પછે હરખ્યો ઘણું, ઝોળ કરાવે ડાકણુતણું;
 સોનીડાં તેડવ્યાં દાટ, કોના ધડિયા છે આ ધાટ.
 તરત ઝોળખ્યું તેણે એરે, દ્રાક્ષણશા વેણિયા ઘેર;
 કંકુ કેરાં એ તો એણુ, બકોરશા ફેરી ને બહેન.
 ગયા-રાય કેરાં સાં સોક, જેને મન છે મુતનો સોક;
 ઝાલી તે નારીની બાંઠ, એકેક કાંકુ પકડું સાંધ.
 કાઢી દાબડેથી આખ્યાં એક, ખીન્ન સિદ્ધ પાસેથી છેક;
 સાચું માન તું સર્વે જાણુ, જોવરાવ પગનું અંધાણુ.
 ત્રિશુળ વાગ્યું વારંવાર, રૂધીર તણી દીડી છે ભાગ-
 ડાકણુ શીકોતર વંત્રી, નિત્યે માણુસ ખાય છેતર
 તેનાં માત તાતને બ્રાત, તેમણે કોન નંદ લીધી વાત

વાર્તા ૧૨ મી-દોહરા.

પ્રથમ શારદા પ્રણમ, ગાય એ પમાય,
 જે પ્રતાપે પુન્ય વધે, તથા ચાલતો ચાપ
 અન્નપુરણા જે ઇશ્વરી, શિવશક્તિ મર્મ્ય,
 પરમેશ્વર પુજે મદી, વપુએ ધરી વ્યર્થ
 બુધનિધાન દિન બારમે, ચાલો ચતુર સુગ્મણ,
 ખીર બાકળા બુ નિધના, બુ દેતો બાગદાન
 શબ છોડીને નિર્બળો, પુરપત પોતે પુર,
 શબ બોલ્યું પછે તે સમે, એક નાત લઈ ઉર
 સામળ સતવાદી સુર નર, ચતુર ચનાત્રે ચરણ
 ટુંકારો દેઈશિમા, કથા સુણોને કળ્ય
 મોહનપુર નામે નગર, મદનમેન રાજન
 હરણદત્તા રોડ છે, ત્રિતાચન નિજ તન
 અદનમેનની દીકરી, માનસરપા નામ,
 સનક્ષણી સ્વરૂપ માધવી, પ્રે પુન્યના કામ
 ભાગ્યશાળી તે ભામની, જોગનમા ભરપૂર,
 અવિધા એ નહિ, સત્ય નાતમા સુર
 એક સમે વમતમા, વાડીએ રમના ગાય,
 પુલ વિણ્યા શિવ ગારણે, પ્રીતે કરે પુન્ય

નરનેડી તે નરગર્ભ, યુગોહ ડરો તમે માફ,
 વિગેચન ચાપ્પ તાલરો, દીરણુત મુજ ગાપ
 તેજ દી, મ તાલર, પરનગ પડિયો પ્રાણ
 ગમે તો મેન કે ગારજો, છુ છે ચતુર સુગ્મણ
 નાગી નીચુ જોઈ રાત્રી, એ ન સુજે પેર,
 અન્નાર અર્ધ આપે મહ, પ્રેમદા પોતે ઘેર
 માનસી મેરી મેડીએ, એકની આપો આપ
 જાણી અગુરે દેખના, શનુ થઈને સાપ
 લોરે અઢી અતિ લખનમા, મયુ રાધને નણ,
 ગારડિ છે કે ગામગા, એની ફેરની આણ
 અનુપત એ મમમનો, પૂરસ પ્રતાપી પુન,
 નિખ વાજુ તે જ નહ, રાજ કીડુ મુન
 એકાંતે ઉજાણી નાખતા, દીકુ રામા રૂપ,
 મોહ્યાણુ નાગી ગરા, બોળનાયો અનુપત
 બીડી હલિયાથુ ભાગની, આનિગન અતિ સાન,
 તે રામા મમજ સકળ રાખો તેનો જાર
 અનિત મું તે અર્ધકે, વગળ મું મુજ નત,
 શવતન તે આપીયુ, નહિ તો ગુણી તરત

નાશી તે તો નવ શ્યામ, રજા ને દેહેરા માંડ;
 પુનઃ પરબાનમાં, ગયો મબા છે ત્યાંડ.
 વાત કહી પુર વિગતથી, ગય સમજ્યો નહીં કૃત;
 વિખરિત વાત તે, માંજવી, તનથી તજ્યું રજત.

ચોપાઈ.

ખળર સુણી ખળેર્યા હાથ, મમજ્યો રાજ મબાનો સાથ,
 હસહસ કરી હક્યો ને લાંહ, ગયો મદાદેવના દેહેરા માંડ.
 લક્ષ્મી કેડે આળ્યા લોક, મમુદ નાર્યો છે સૌને મોક;
 વ્યુવતી ને પડ્યો જનમાત્ર, પોતાનો પુત્ર પુત્રી પાત.
 દ્રાણે માર્યા દોળુજ નડ્યા, અકસ્માત એ એ કેમે પડ્યા;
 પગલા કદાચા નેવા ચરણ, દેહરાગા દીઁ જણ તરણ,
 અવળા બધ બાધી આણીયા, પુત્રીના મારણ જનણિયા.
 ગા માટે માર્યા મુજ પુત્ર, લાગી કેમ નાંખ્યા ધર સુત;
 સુ તમારે એ સાથે વેર, ક્યોં જેવડો ભારે કેર.

મદા મનનાગી રહિ જતી, મારે કેમ વળુ વાંક,
 માગનાગ જો જોડ નથી, જો તો આડે આપ.
 પચે ન્યાય પરમાણીઓ, નામો દેરેરા માહ,
 કુડાને ખાય કાળીકા, તન નુર્ફી ચુકે ત્યાહ
 માત જુહાને મારજો, માયને મુકજો મત,
 તું તાહાકે ખગ્દ રાખજો, પાણી ગખજો પન
 જો જો બાળક મુત્રા પડ્યા, દેજો છે મૌ સાય,
 સોપો દેરીને દેહરે, જો હૈડુ હોય હાય
 માળખને કહો જોટલુ, ન હોય એનો વાપ,
 નો એને છાડજો, તારી રેયન રાક
 સોપો મન ગજિતને, પાપી છન જો પાય,
 છુકુ હોય તે બક્ષ કરે, બાકી ન આણીત આય.
 માત માની વસુધાપનિ, રહેજો ચાતની ચત,
 પછે જો કગુ ધટે, તે કરચુ પરમાત
 જો મરતગ ત્રણુ છત્તા, પાચે મોખ્યા પચ,
 તાળા કુચી તરનીમથી, માગી પેરે સચ.
 એકી મેની બોવટે, પુરખત કીધી પેર,
 રજદરમાર ગમ્મ ગયો, મૌ મૌ કેરે ઘેર

ચોપાદ.

કહે વાણીઓ સાંભળ માત, વિગતની એક કહું છું વાન;
 શુભુનિધિ ગૌતમ કૃતમ રૂપી, જોર ઈંદ્રનો મોટો મુખી.
 અહલ્યા નારી તેની સખી, પવિત્ર પોતે ને પવિત્ર પતિ;
 સતી મધ્યે ક્ષીરોમણ સાર, અવની રહે એને આધાર.
 મુખ બળે પુનમનો ચંદ્ર; દીડી તેવી અધિપત ઈંદ્ર;
 થયો વિન્દળ ને મન મોદિયું, સત જન્મનું શુક્રીન ખોધું.
 ગૌતમ ગયા કરવા પુનન નિત, ત્યારે તેણે વિચાર્યું મિત;
 કપટ કરી કુધાડ્યાં પાર, બામનીએ ન જોળખો ભરથાર;
 રંગ ભોગ અહલ્યા ત્યાં રમી, જાની ઈંદ્રને વાનજ ગમી.
 ગૌતમને મન વાધ્યું જાન, પડ્યો સંશય પામ્યા અપમાન;
 પાછા આવ્યા તરતજ ઘેર, પ્રીત્યો ઈંદ્ર તે સધળી પેર.
 મંજર થઇ પેડો ખાળમાં, ગૌતમ દોષે અડ્યો કાળમાં;
 જોળખ્યો ઈંદ્રને દીધો શ્રાપ, સહસ્ર ભગ પામ્યો છો શ્રાપ.
 શ્રાપ નિવારણ દુઃખડાં હયાં, 'સહસ્ર ભગનાં લોચન' કર્યા;
 અહલ્યા શ્રાપે સહ્યા અર્ધ, રામચંદ્રને ચરણે તરી ગઇ.
 તારી માયા તારૂં રૂપ, જોળવાણું કંઇ ભારે ભૂપ;
 મહા માયા મોટી આડે ઓંક, તો મુજ ગરીબ તણો શો વાંક ?
 તારી માયામાં હું પડ્યો, તે દહાડે વાડી જઇ અડ્યો;
 અજીત કામ વર્યો મુજ દેહ, નારી જોતાં, પ્રગટ્યો નેહ.
 હેતે જાણ્યો એનો હાથ, સ્પર્શ કર્યો સ્વામાની સાથ;
 મારે એને મર્યું પડ્યું, પાપ બે જણનું માથે ચડ્યું.

વૈતાલેખચીરી.

નમન ગમાળળ જોવી નાર, સીતા મંદોદરી : જોવી સાર;
 એક દિવસ ઘેર આગ્યો ચંદ્ર, જ્યાં મોટા મુનિના મંદ્ર.
 દીડી નાર કો રંગા - રૂપ, બોળવાઈ ગયા આંકાશી ભૂપ;
 શરૂ થતા નહિ તવ ઘેર, કામનસું કરી કપટની પેર.
 મનસા સિધે દીધાં માન, આરે આગ - દેવું છે દાન;
 કેપટ કરી તે તેડી ગયો, ચંદ્ર કામી તે ચંચળ થયો.
 જોશવરીએ રમ્યો તે જોર, નિર્મળ કુળની નિર્મળ નાર;
 શરૂએ સર્વ દ્રષ્ટે, ધાલિયું, ચંદ્ર પ્રતે તો નવ માલિયું.
 સેહેજે વિલા મહિના સાત, પીરંગી આગળ કહી તે વાત;
 બ્રહ્માએ તેને ભાંડીઓ, આપજ દેવાને માંડીઓ.
 નારી પાછી આવી. નેટ, પાંચ માસનો ગરમળ પેટ;
 ધણી કહે ધણીઆણી માહરી, ગરબમાં નરનારી તાહરી.
 સતી નાર અંતરની સુધ, બળવંત પુત્ર પ્રગટ્યો ત્યાં બુધ;
 ચંદ્ર કહે હું તો નહિ લેઉં, બૃહસ્પતિ કહે તુંજને હું દેઉં.
 બ્રહ્માએ તે રાખ્યો ઘેર, બ્રહ્માં ભાગ અપાગ્યો પેર.

ઠાહુરા.

ચંદ્ર જોવો ચંચળ થયો, શરૂ પલિ જો બ્રહ્મા;
 જોઈ તેને ઘેર શા હતી, શેહણી સરખી : રંભ.
 માયા મોટી માતા તણી, રહી જગમાં ચીજ;
 મંદ્રી સકળ લારે ધણ, જ્યારે પ્રગટ્યું બીજ.
 અશ્રુત કામ છતે કવણ, માયામાં સદુ ગરક;
 જ્યાંહાં જઈ જોખમ કરે, નાખે જઈને નરક.
 અસલ વાત શક્તિ કરે, એ તો તમારો વાંક;
 બળિયાને કા કહે નહિ, સી દેડે છે રાંક.
 મારા મુજને ભક્ષ કરે, આરોગી આપો આપ;
 તમારે મન તમે પ્રીછજો, જ્યાં હોયે પુન્ય નું પાપ.
 વિપ્ર કહે ત્રિવેધરી, મશ પ્રીજો એકાંત;
 કંઈ અરજ મુજ કાંઈકાં, બાગું મનની ભાંત.

ચોપાઈ.

જોઈ દિવસ મોગા મહાદેવ, સુરાત વિગ્ગી ગ્ગતા મેન
 આપજ નેગી અકળ મરપ, નેગી ભોગી ભોગો ભૂપ
 મહારૂ તણુ ચયુ જોમ મા, તપ પ્રનાને ચાવ્યા વન
 વિન્નેશ્વરીએ વિશ્વપતિ વાગીસા, કરી દોડ તે નન દારીયા
 વન જઈ લાભ તે ગોબાનગો, મોહ માયા મારી આનગો ?
 તપ માડયુ ત્રિવેણી તીર આમન વ્યાધુ રાખી ધીર
 અલપાર આપરો તનયી નેને, માયા મોગી રુ કરગે મુને
 તે પાર્વતીએ જુગતે તરીયુ, અન્કાર મન ધમે આણીયુ
 થઈ ભીનડી બારે બૂપ રતિ રતાદે મરખુ રૂપ
 પ્રભળ જેના બે રોબે નેન, વાચુ જઈ વિજ્ઞાનું જેન
 રાગ મનાઝ અનાપો ખરો ગાયા મન મુખ મનમા ધર્યો,
 ટાગી અદણુ ઉગ્યા તે શામ કાયા ધસની વાપરો કામ
 ઘેના ચયા શિન મનકુ ગાચુ ચતુરાઈ દેખી ચિતકુ ચાચુ,
 પ્રન્નેડીને ઉભા રહ્યા દિન મોન કામનીને કલા
 વનિતા હું તારો નેચાણુ, માનની તારા મ્યા મેલાણુ,
 ગોબીત છો દિમો છો મતી, ટાણુ તમારો છેછ પતિ
 તાણી ધ્રુધમે બોલી તેહ, અમે ભીનડી દેની દેહ,

વેતાલપંચશીશી.

કોસ્ય પછે પોતાનું રૂપ, તેજ પુનઃ બલ બારે ભૂપ.
 રેવે તે બોલી બીસડી, ઇશ્વર સાથ આવી તે અંડી;
 મૂળ માથે ચુલવંતી ગંગ, પાર્વતી રહે છે નિત ઝોલંગ.
 શીશ આવીને હું શું કરું, કદા પાસે તુજ સંગે કરું;
 શેવ કહે એ બેને પરહરું, કદા થકી હું તુજને વરું.
 કોહો ગંગાને રાખું શીશ; પાર્વતી બોલે અનુદીશ;
 મૂળને રૂઢિપર હું રાખીશ, સાચી વાત બારે બાખીશ.
 ચંદ્ર સૂર્યને સાખી દેહ, તું વાંછિતે તેવા દો લેહ;
 પ્રગટ્યું પાર્વતીએ પ્રીતું રૂપ; લબ્યા પામ્યો બોળો ભૂપ.
 કાયામાં ચઢ્યો બહુ કાપ, કામે લબ્યા કીધી લોપ;
 કામે બાળીને પ્રદક્ષિણ્યો, પાર્વતીએ તે નખમાં ધર્યો;
 વેમાન બેસી ગયાં કૈલાસ; હેત પ્રીતથી કીધું હાસ્ય;
 માથ માયાં મોટી આંક, તો શો ગરીબ પામરનો વાંક.
 ઇશ્વરી વિચારો આપ, તારી માયા તે તુજને પાપ;
 અણત અમલ બાળશા મહાદેવ, કામે નવ કર્યો કીધી સેવ.

વિદ્ય કહે મારી વતી, પળને ઝેરલુ કર્મ,
 પાપ લાખ પાપીન કર્મ, તે તો તુજને ધર્મ
 જળ મેલ્યુ જીવતિ-પ્રે, પાતિતલે પ્રતાપ,
 સજ્જન થઈ ને મહેજમા, હી આગે આપ
 મમની પ્રેરુ શુભ કામન, તું દીનજનુ દયાળ,
 ઉદાઝ પડ્યો એ અર્જકો, નહિ તો આણુ કાળ
 વરના આગે વરણાગીઓ, જોડાનીને જન,
 મુજ માટે એ તો મરે, દે જીવતનું દાન.
 અમા કહે મુઠ્ઠ દાયમા, પુન્ય દોષ તો આપ,
 રીશ નમાન શિનજી પગે, વાચા ઝિયર કરી થાપ
 જન્મ પરજન્મ આન ધડી, સુકીત માઈ જે માથ,
 વિશ્વેશ્વરીના વચનથી, મુકયુ હેતે દાય
 આજસ મરડી ઉડીઓ, અમ ન આતી આય,
 કરજોડી કાગી આગળે, પાપ નમ્યા તે પાપ
 સ્તુતી કીધી મત સહસ્રધા, દેખે તે દર્શન,
 પનિન દીશ પામે જણા, પોતે યજ પરસન
 આપ આપણા સુકત જહુ, ભોગનને ભરપૂર,
 કરણાથી કર્યા છવતા, નયણે નિરખી નૂર
 વણિકને કહે વિશ્વેશ્વરી, ભોગવળે જહુ ભોગ,
 તેમા પાપ તુજને નહિ, ગણીશ હુ તારો જોગ
 એમ કહી તે અખીકા, પામી અતર ધ્યાન
 અરુણુ દેવ લા ઉગીયા, શુભીજન ગાએ ગાન
 રાગન રાણી રૈયત સહુ, પ્રેરે લક્ષ્મીલોક,
 દેહેરે આખ્યા દેની તણે, સૌ કોને મન શોક
 પરશાળ ઉઘાડી પરવર્ષી, પામે દીશ પુન્યવત,
 અચરત ધન દેલ્યે ધણો, વ્યાખ્યા હરખ અનત
 પુછી વાત પટતરે, રાએ સધગી રીત,
 સાચુ બોલ્યા સનક્ષણા, પુરણુ દીડી પ્રીત
 વિગત વાત પોતા તણી, પ્રમાણ કરી પનિન,
 તલ માન જુઠ નહિ, અહેને કર્યા અરિન

વૈતાલપંચશી.

રાખે કહે સાંભળ શિવ તનુ, વિક્રમસેન વંડ વીર;
 દાન માને દીવ ડહાપણે, ધરમે ધોરંધર ધીર.
 સુરપુર સત સાહસીકે, ગુણગાદી ગુણ રૂપ;
 દેવરૂપ દરીઆવ દીવ, આકલ વણી અનૂપ.
 જુહુ જીભથી નવ જપે, સત તણો છે સુત;
 સંતાન છે સુરપત તણા, પુરંદર કેરા પુત.
 સાચું જાણો ને કહો નહિ, અંતરથી જો આપ;
 તો ગૌ બ્રહ્મહત્યાદિક ચદે, સ્ત્રી હત્યાદિક પાપ.
 કાને પાપે પહેલાં મુવાં, જીવ્યાં કાને પુન્ય;
 પરણાવી કાને પદ્મણી, નેક ન રાખી ન્યૂત.
 વિક્રમ જણુએ આતુરી, આપે ઉત્તર વિવેક;
 સુણ સતવાદી સંભ તું; ડહાપણ દાખું ઝેદ.
 વર આળ્યો તો પરણવા, અલંકાર ક્યો નીજ આપ;
 પ્રેમદાને મરવું પડ્યું, ને તો તેને પાપ.
 વિગ્રે જળ મુક્યું જીમતથી, સત થકી શિવ સેવ;
 એ પુન્યે જીવી પ્રેમદા, મોઠા મંત્ર મહાદેવ.
 શિવ સમ દાતા નહિ, મહાદેવ સમો નહિ મંત્ર;
 પૃથ્વી સમી પુગ્ન નહિ, તેરજ કોટિ તંત્ર.
 સજીવ મંત્ર ને શિવ તણો, ખીજું આજ પંપાળ;
 માનતી જીવી મંત્રથી, દાતા દેવ દયાળ.
 વડું પુન્ય તો ત્રિપુરું, નારાયણ પર નેહ;
 પરણ્યો પેત્રો વાણિયો, એમાં નહિ સંદેહ.
 સાચું જોલી પ્રથમ જો, પછે તજ્યું ધર સુત;
 પ્રથમ રાજવી પરમેશ્વરી, વયો વળીકનો પુત.
 દેખાડે પંચ સૌ સંચરે, નહિ ડહાપણું કામ;
 અન્નણી બ્રાંત જુએ નહિ, સેશે તે ધનામ.

ચિતા ન કરીગ ચનુર નર, ધારખ ગળો વીર,
 આણી આપશુ રાગ તને, સારે ખીસુ તીર
 રખીદાસ પ્રતાપથી, થયો થય અથાપ,
 પુરણ પુન્ય પરમારથી, વેદ પુરાણે જાપ.
 ગાય શીખે ને માનગે, પોટોએ મનની આગ,
 શ્રીગોડ માળગી વિપ્ર સુખ, કહે કવિ શામળદાસ

૨ વારતા ૧૩ મી-શ્લોકાનુ.

પ્રથમ શારદા મ્હ પ્રણામ, જે રહે મન વાંઝીત પ્રાગ,
 દુ ખબજન દુદાગો દેવ, શુભ પ્રમારે ન મો મેન
 શ્રી પાર્વતિ દેસ પુત્ર, ચિતાગળી રેગે ઘડ સુદ,
 પેતાળપચ્ચીશીની કુ મ્હા, ભેગવાન બોલુ છુ નથા.
 તેરમે નિમે વિક્રમ ગજન, પરદુ ખબજને વિચાર્યું મન,
 ધીર વીર પ્રડ થઈને વરયો, કલ્પ મનસ અ ન મ્હો.
 બળ બાખળા વડા ને ખીર, વેગે વડે શ્રીગન તે તીર,
 છોડ્યુ રાગ ને માધુ પુર, મદિપત ચાપો વાગી મુર.
 રાગ બોલુ સાબળ મિલ્લ તન, અતિને ગુણ તારા અનત,

વૈતાલપચ્ચીરી

મામો ગયો માળવે, વિવાલકાંજ વિવે
 લાજ લક્ષ્મીવર રાખશે, કન્યા તો છે એ
 ભાઈ ગયો અગુકચ્છમાં, લૂપતસંગનો ભી
 દોઠો દેવ સમોવડો, હેડું હરીઈ દિ
 તેડી લાખ્યો તરતિશ્ચું, પરણાવે બેડુ પ્રિ
 ડેહેરા દોધા દેશમાં, રાજસ રૂડી રીત
 રામ ગયો તો પાટણે, પૃથ્વીરાજનો પુ
 પ્રેમચંદ્રસિંહ પાટવી, શોભાવે ધરસ
 ચારે વર તે અતુર નર, સોળ વરસ અનુક્રમ
 કન્યા એક કોડામણી, ધરણિપતિ રાંખે ધમ
 સહોદર ચિંતાતુર થયાં, પાપે પરદાણી પે
 કાચો વર પરણશે અને, કોણ ત્રણું જનશે-ધેર
 લગન દિવસ દિન લાખનો, લાખનીને મન ખાંત
 માળાં ખાલી માનની, બેડી છે એકાંત
 વર ચારે વિચારીયું, જોધએ રામા રૂપ
 ચારે દિશ ચારે રહ્યા, અકલવંત અનુપ
 મેડીએ ચંદી જોયું નારીએ, ચારે પાસ ચોદેશ
 દેખે વર ચારે દિશ, પુરમાં કરી પ્રવેશ
 કંચનવત કાયા કામની, કેલ લેતા લેખ લીન
 પ્રીત બંધાણી પ્રીયજને, જેમ જળચર ને મીન
 એટલે એક કીતક હવું, મોહું જાળિયા માંલ

બુધ મહા! જોરથી, ઝેડેપગ પડે જોડ,
 ગડદા પિત્તવા પાડુએ, વાન્ન ધણા વિવે
 ચારે જાણુ ચોતરધી, મુઘી મુઝી મુન,
 અરમપરમ થયા અધમુઆ, દેહનાનાળ દુષ્
 ચારે પેના દૂતને, ઉડાડ્યો આપના,
 પાપીને પ્રાન્ને કર્યો, પડ્યો પ્રથમી અવામ
 જોડ પહોર જોમ વરી ગયો, મુખ પામી મન આપ,
 ભુજગ બયાનધ આવીઓ, સનુ થઈને માપ
 પ્રામની દેરે પ્રેરે ડમ્યો, ધમધારે પડી ધરણુ,
 સ્વામ નહિ નહિ ચેતના, જાણે પામી મરણુ
 નજે વીર તો તરફડયા, ધમવા માડયા દાય,
 ચોથાને કાપે આણીઓ, ચોટ્યો સત્તુ સાપ.
 ગાર્હીની નિધા બણી, જાણુતો તેહ જરેર,
 જાણ્યો નાગ તે મતથી, પ્રાન્ને કીધો પુર
 તરફડા નાગ તુરત મુવો, મોટો ઝેવો મન,
 ઉરડ્યો આપશમા, તોન ધણેરો તન
 જો પહોરજ બાકી રહ્યા, કળી ન શકે પ્રાય,

મીઠા મોહોના મરકવા, મન મારે બહુ વેર,
લાડુ આપ્યો હાથમા, જેમા ઝાઝુ ઝેર
ખવરાયુ ખાતે કરી, થઇ સીમકુ તરત,
કપટ કરી ગઇ કાગની, બાણ્યુ પામી મરત
બહુ લે'ર આવી બાળકી, લગ્ની ગયા હસ્ત કોટ,
વર તો પેના કળકસ્યા, ખરી પડી ગઈ ખોટ
હૃદયે એક વિવેકથી, વૈવિધ્યા વિવેક,
ગોળી એક તે મરતની, મુખ મુકી છે નેક
નિખ વાચુ એક પનકમા, કાઇ ન બેરો મરથ,
૨. બપોરે ને વિખ વાચુ, સર્વા સામા અરથ

આપાઇ.

પ્રાતુમ કાગ થયો તે સાથ, મન્યા એકદા માત ને તાત,
પુત્રી પરણાની શી પેર, કાણુ પરણે કાણુ જારો ઘેર
ત્યારે તે જોની કન્યાય, ઓચરનો મા કાઇ અન્યાય,
રાત મમે વિત્યુ જોડહુ, વિસ્તારી કહ્યુ તેડહુ

દોહરો.

એકે માર્યો મહિયને, બીજે માર્યો સાપ,
ત્રીજે મારી નક્ષત્રી, નિખ વાચુ છે આપ
છતતદાન સર્વે કર્યુ, નિવાવાન વિવેક,
નિધા અદ્દો વર થયો, બાકી જાગે ટેક
રાત કહે સુણ મહીપતી, ચિતથી ચતુરસુમણ્ય,
ચારમા કાણુ ચતુગ વર્ધા, વિસ્તારી મ્હો નાણુ
જો જાણો ને મ્હો નહિ, તો મેકો તન તાપ,
ખારી રાજો જોનતા, પ્રતેકાળનું પાપ
નિકમ કહે સુણ વડહથી, બાગ તારો બેદ,
જુકે આણુ જગદીશની, ખરાપર ધર ન ખેદ
વિદ્યા વેદથી વિખ વાચુ, સિદ્ધે માર્યો સાપ,
સીધ કામણે મારી સાકળી, અદકુ સુ એ આપ
મહિય માર્યો મન વિવા થકી, નૌતમ એનુ ગુર
નણે તો બપુયા ઘણુ, મનુષ્ય પ્રીત્યુ સુર

પરણાવી તેને પ્રેમના, કયન સામગી પ્રભુ
 પોતે પોતા વાકથી, તન્ત ગયા જણુ નમુ
 રાગામ શાળામ શબ્દ મ્હે, ધન્ય ધન્ય ધનનત,
 પરદુ ખમજન સુખ કરણુ, અધીક પુન્ય જનત
 અતરીફ શબ્દ ઉડી ગયુ, એહુ વડની કાગ,
 ગુણમાગર ઘેર આવીઓ, પુનનત પ્રાતુમ્મગ
 વરતિક આગમ વારતા નિમ્તારી પ્રી રીર,
 રાગ તો આણી આપથુ લેખણુ નહિ તવ ની-
 સુખ માગર મેળ્યા તત્ત ધણુ સુખા પેર
 શામગમત ગોઆ પ્રી, નરતીગ કથા એ તેર
 પરમારથી પદમપ એ, નિધા વાણી નિનામ
 ઇશ્વર કૃપાએ ન્યા ધે, મ્હે પ્રિ શામગદામ

વાર્તા ૧૪ મી-આપાર્ધ.

પ્રથમ પરમેશ્વર પુછએ, શુભ વાણી સપતિ લીઝએ
 શ્રી ગણુપતિ પ્રેરા ગુણુ માલ, પનમ્ એમ્મા પાનન થાઉં
 શ્રી શારદાને નામુ શીંગ, આરાધુ ઉમીઆ પતિ ઇશ
 મૌરણ દેશ સમીપે ગામ, નિરબેમેન રાગનું નામ
 ગૃહમ્મનત ગાય- ધર સુત્ર, પાનાચદ પ્રતાપીક પુત્ર
 જનીમ લક્ષણુ બાવનરીર, ધાર્મિક ધન નિધાનો ધીર
 કહે અરજ માતા ને વાત, વિનાદતણી વખાણે વાત
 એકે કન્યા તેને નર ગમે, માત તાતને અલ્કુ -મે
 સકોમળ સમ્મેગન જોહ, તમો પરપ્રાપો મન્નને તોહ
 વિવાહ કેરી કાધી નાન, સુર કન્યા પરદયો સાન
 એક એકથી અલ્કુ રૂપ બામની દેખી મોલો ભૂપ
 એક એકથી ગુણુ છે ધણુ, તેજ પુજ તે તરણી તણા
 એક એકથી કોમળ કાત, ભારે ભૂપત પડીઓ બ્રાત
 એક એકથી અતુરાઈ અહેન, એક એકથી નિર્મળ નેન
 એક એકથી અલ્કી દેહ, નર નાગીસુ મધગો તેહ
 અધીક ઓગી મે મ્ન્યા નવી, કામની મ્નમ્ લતામીકથી

।તાલપર્યાશ।

વનિતા રૂપી પડ્યો વિચાર, લુક્ષ્મણમાં પડ્યો ભરધાર;
કાલ્યુ ઝોઝો કાલ્યુ ઝોઝી પર, કેમ કામતી મટરાણી કરે.
ગાતમાં કેને માનું માને, કૃત સાંભળ્યું. સૌને કાન;
નીશ અરયા બેવાને રહ્યા, ત્યાં તો એક તમાસો થયો.

ટાહરા.

એક દિવસ એક સુંદરી, નિર્મળિ એનું નામ;
મંદિરિયે રવામિ રહ્યો, કરવાને એક કામ.
સૂતી ઊઠી સુંદરી, સકાળ લગી સવાર;
આરણ્યોદયનું કીરણ એક, નંચે અડ્યું તે વાર.
બેરમ થાતીની બામની, પુવત પ્રાણ કાણું માંદ;
નરથી નારી ઉમરી, કરી છતની છાંદ.
તડકાં નહિ, ને ટાંદ નહિ, નહિ અગમની આંચ;
કામની બળતીતિ કિરણથી, પરમાણી તે સાચ.
બીજે દિન એક બાળકા, નેનવતી નીલ નામ;
અરયા બેવા ચંનની તણી, કરી રહ્યો તે હામ.
સખ્યા વેળા સુંદરી, હબા નેવે ઢોધ;
હાલી ખુદ આમળી, કણમાં અડી ગઈ કાલ.

ડોરણુ અડના પહેલી મરે, એી એ મકુમાર,
 બીજી તણા િજમખતને, ત્રીજી અટે તે પાર
 એવે દીન તે ચતુર નર, ચતુરા રા એન,
 બેવા નગણુ સચર્યા, આપ એ-વો એન
 પનમ પગ પ્રશી પરે, એમના ધરીયો પ્રીત,
 તરવાયા ચરણુ તરણી તણા, બન્યુ એડુ વિપરીત.
 ખમા ખમા કયે કલ્યુ, રહે ધરીને રીમ,
 આમળા બાધી અતિ ઘણુ, તોએ ફાગ દલવિગ
 પચમ દિન પરબાતમા, પતિ તેનો કરી પુદ,
 સમેમવ જે મુદરી, આળમ મરડી ઉ
 વર ગોનો વાડીએ, લાગો તો જવ ઢુન,
 માગ મુગધ મોહામણા, મોડમ મોરે મૂન
 માડુ પુલ તે રનામીએ, મળેયુ વામા રીસ,
 પૂરી જતીતી એમદા, ઉગારી છે ધરા.
 બળ કરી ઝારી બાદથી, બિનતા ારી વાત,
 નહિ તો પુલના બારથી, પ્રશી માહ પવાત
 છટે દિવમ છત્રપતિ, જેના નારના નેન,
 ઉભો રહોતો આગણે, જુને ચતુરા એન
 ખસખસનો ખાડયો કણુ, જામની કીધો બક્ષ,
 પેટ પડયુ તે એમદા, દેહ પામી માહ કટ
 લાખ્યા ઉતારી લખવમા, ગેક કર્યા શરીર,
 ઉગરી તે આડુથી, અધિષ્ઠ હેડાની હિર
 મકેમળ રીરોમણી, અનકલુ નવ જવ,
 મોજન થોકુ બામની, ખસખમ દાણો ખાવ
 સાતમે દિવમ ગજ થો બેના કારણુ જવ,
 નારી બેળી નેહમા આનદ અદો કાય

કાન પાડ્યા કામની તણા, છાત્રાં પડીઆ છેડ,
પાટા પિટ્ટી પ્રોઢા ઢૂંધો, નારી છત્રી નેક
સક્રોમળ તેની મુદરી, ગોળા તેની સાત,
એક એમ્થી આમળી, વખાણુ જેની વાત
મદેલ પડ્યો તે સ્વામિને, મૌથી કોણુ સરદાર,
પટરાણી નેને કર, અતિ પ્રાદમ અપાર
શન કહે મામળ સવલણા, વિક્રમ વીર વંડલ્ય,
દાને માને ડહાપણે, સત વાતમા મમર્થ
સાતમા અધિક મદ્રોમળા, કોણુ પટરાણી પાર
બલો તો મ્હો જુગતથી, દેવાલી દાના
ને બલો ને કહો નહિ, અમલવત છે આપ.
તો તમને ત્રણુ લોખા, પ્રયેમળનું પાપ
નિકમ નિચારિ વાણિ વદે, સામળ શન તુ સાય,
ખાડને મામળ્યો ખડખડો, તેનો મોઢો તાય
એમને તો કીરણુ આડ્યુ, બીજીને અડીયુ બુદ,
નીજીને પળો આડ્યો, ચોથીનો પગ ભોમ
પાયમીને પુષે પચી, ઠઠે કણુનો બાન,
સાતમીએ શ્રવણે સુણ્યુ, એ તો વડો બનાન.
નન સામળતા પાકીયા, પાડ્યા પાગ પીડ,
એનો અગરત અતિ ઘણુ, સક્રોમળ સમ નિગ
લાગાસ શાગાસ શમે કહ્યુ, શાગાસ તુ મદ્રમ,

ગામ જીજે ને આંખજે, આંખ મન પામે આગ,
એક કયા પુરણ ચંદ્ર, દેખે દેખે ગામગામ.

વારતા ૧૫ બી—ચોપાઈ.

મેલા મારદાની કીડાં, વાળેગો લાંબા લીડાં,
પદ્મમે દિવમે પુન્યનિ, રૂડી કરમની રેખા રનિ.
ગાંધરવ ગંગાજી શુભનિ, વમે સખ ચોગાની મિલ્લ,
બાવનવિઠ ચોમક જેગાની, ભાટે બસ તણી ભોગાગી
નવ નાથ ચોરાલીનો ભાર, છપન નેટિ ચામુડા ચાર,
આંકોને સન વેહેગઈ વમે, તે ગામે ધાર્પિપન ધમે
ળીજે કનક તો કડી જાય, ઉધિઠ મામ આદીને ખાય,
નિરોધ કેમે એ તો નિર, અનનાદી જે શુદ્ધ ગરીર,
આંકો આરણ્યવ નેરમેમેલ, ગડગો ગંભીર દેવાશી દેલ,
આકળા દોડા ગાંધી ભોગ, મકળ નળા સુણ સુણ જેગ
છેડિયુ ગમ નામે બાધીયુ, અમરત ચોપડિયુ માધીયુ,
ભુખ તરમ નિદ્રાનો બર્ષા ધણો કાંધ તે ઉપર મ્યો
આજ બોધાનુગારે વરન, તરતીમથી આપો તે તગત.

૧. વૈતાલધરચીશી.

ગળારામ સમ દાના-એ; કુબેર સમ ધનવંત;
 પુષ્પિર સમ જોરથી, સકળ કળા સોદંત.
 પાટ સોખો તે પુત્રને, રામ સરીખું રાજ;
 ને સોખી લાંચી લંડિયા, દુષ્ટ શુદ્ધિતન તાજ.
 વસ વર્ષા વસુધાપતિ, વસ વર્ષા સહ લોક;
 રાજ રંગત રાછ રહે, સ્વભામાં નહિ શોક.
 વસુધા ક્ષેત્રે વિવિધ ચેરે, માગ્યા વરસો મેદ;
 પ્રતાપ પુરંદર તજો, દિવ્ય દેવાંશી દેહ.
 કીર્તિ આલી કોંડીધા, બેડી બેઠેક ખરાસ;
 સજ્જન સૌ સંતોષીઆ, નીચનો કાપો નાશ.
 પેનાદ એક પ્રાતીક બુધિ, વિર ઉપર બહુ વેર;
 રહું દેખી નવ શક્યો, જોરે રાખ્યું ઝેર.
 સૈન્યા લઈ સામે થયો, વદવા આગ્રો વાદ;
 શુદ્ધ કરવા જોરો કર્યો, આખી મન લાલાદ.
 તાતે કહ્યું પુત્રને, વરીને તું માર;
 જોમાં બળ કાંઈએ નથી, નિર્વ્ય પામે હાર.
 પુત્ર કહે પિતા શુભો, જોત કોરો એ જાળ;
 કુટુંબ કજો કરી મારીએ, છવશું કેટલા કાળ.
 પુષ્પિર જોરે કરી, કુટુંબ લગ્યા કંઈ કીડ;
 પછે હિમાળે ચડતું પડ્યું, ખરી મન લાગી ખોડ;
 કુટુંબ કજો કરવો નથી, અલ્પ આંધુને કોજ;
 પોતાના પિતાધને, રીજે સોંપું રાજ.

આની ત્યા એક પ્રનયન, માત સખી છે માય,
 કુમકુમ ચન્ન અરગન, હેતે પુન દાય.
 પુર નિન્ધ્યો ગ્રેમન, વાગુ મમતુ બાણ,
 નિનતા તે નિન્ધણ યર્જ, પરનગ પડિગો પ્રાણ,
 પમ્બેશ્વરની પુન મરી, રાગદ્વારે વનય,
 રૂપિ આત્રમ ગયો રાગની, ગુણ હશ્વરના ગાય
 પુનીને પીતા મહે, ઉદી કો જોગન,
 અખડધાર આમુ પડયા, લીન થયા બોચન
 સાચુ ગેન સનદણી, મુખથી જોયો વાણુ
 હશ્વર બાણુ કુકુ મહે, તાત કને નિનન
 તનયા કહે પિતા સુણો, રૂપિ આત્રમ એ રામ,
 મારે ગન તે શું મન્યુ ક્ષમા કરો મુજ વામ
 ખાતુ પીતુ એ જોલકુ, નન મુજ મધ મુજ,
 ગન મળ્યુ તેમા જઈ, વાળી ની કજ્જુ મુજ
 પિતા મમજ્યો પ્રિતની, ગમા રંગી રીત,
 પરણ્યાની તેમુ પ્રેમ । પોતે આણી પ્રીન
 જાતબાત જોઈ નહિ. ન જોય કળ ને ૩૫

સખ કહે માંભળ સયછ, પરદુ.ખભજને ભૂપ,
 પ્રથમ એ રાગ ભલો, કે ભલો પિનાઇ પૂર.
 કે બલી નાર એ નિર્મળી, કે ભલો સમરો દુર,
 બત નાત નહીં જોઇ સાં, નહિ જોયું ગુણ ને, ૩૫.
 જો જાણો ને કહો નહિ, તો શીર હસા ચાર,
 પાપજ પ્રલેકારનુ, જોમિ કેરો બાર.
 વિક્રમસેને વિચારીયુ, બુધનિધ બોલ્યો બોલ,
 શબ સાં જોવતું રહ્યું, કરે વાતનું તોલ.
 મતવાદી તે સુત યથો, ઇમુતનાદન નામ,
 પ્રથમ તેને પુન્યથી, કર્યું પરમારથ કામ.
 કામની કામાતુર યઇ, એમા શાનુ સત,
 પીતાએ જાણ્યુ પુત્રી મરે, એમા બહુ હિલુપત.
 પિનાઇએ પત્રી ગુણ કર્યો, એવા તે બહુ હોય,
 પ્રથમ જે કો ગુણ કરે, તે જે પત્રો દોય.
 એમા સતવાદી એક છે, ઇમુત કુવર જશ કરણ,
 બાકી તો બીજા બવા, તેથી ઉતરતા તરણ
 શામાસ શામાસ શબે કહ્યું, ઉત્પત્તિર્થ આકાશ,
 મિધનડ શાખા ઉપરે, વધ્યુ ગયુ તે પામ.
 પુગ્ગર સુત પાછો કર્યો, કહી પુલ્કને પેર,
 કાથે લાનુ કોડવમા, ગુણનત આવ્યો ઘેર.
 પુરાણ પરમારથ તણુ, વાણી વેદ નિલાસ,
 પુન્ય વધે ગ્રાકમ વધે, કહે કવિ શામળદાસ.

ગમે તો દેને કારડો, ન્યા મુણજો કન્યા,
 ધરમન નગરી મિત્રે, ધરમ ધિન્ન ગા ૧
 પધિન સુદ છે નન્પતિ, પદમે ૧ પ્રધા ૧,
 નગરોર એ નહાનના પ્રાધિન ૩ પ્રમ
 નીગ્દનતી નારી નવન, કન્યા પગમ નિરાન
 રૂપ મુણ ને આતુરી, ટુટી પગમ બગરાન
 માનિ બેગી માગીએ, પરાનતીનિ હા
 રપવતી ને મુણ ઘણા, પ્રાક્રમ અપગપા
 એ નિપ્રનો બાગરો મહેન તમેની જન
 તે વેળા ને ને ક્ષમે તૈત્ત નમુ ચાગ
 રામની પ્રા પ્ર ધમી, મોતી પડ્યુ તે દીશ
 નિપ્ર મેહેતોરો વાગ્યા ગોબ્યુ નેને સીન
 ઉચુ જોયુ જર્મ, નીચુ જોયુ નાર,
 દુ ૭ દુ ૭ મેહની મળી દા ૧ નનો તે દા
 મહેનમા મહ તે માનની, વિપ ગમે નિગ વાસ
 બોગીયુ આ યુ મહિરે, મન છે તેની પાન
 એકે વાત ન ઉત્રે, આકુળ પાડુળ ચાન,
 અત્ર જળ ને નિંદ્રા તત્ર, સતુરાને મન અદાય
 અગન કાદ ન્યા એકા, દહ ૧ કરના નિજ દેહ
 જીવ ઉપર જોખમ કરે નારી માથે નેટ
 સહેદેવ ને મળદેવ જે માના જ્યા બાત
 મારે દમ વિદાતણા, નિશ્ચ માહે નિષ્માન
 પ્રમદેશમા પરવરી વિદા બગીઆ રે
 કામાક્ષી દેરી નતણા ઉપાગી મહા બે
 ને તો બજુતા આનીઆ જોખ કરતા નાણ
 અસિ પ્રટ એકમ બરી, નિપ્ર તજે જ્યા પ્રાણ
 શા માટે તુ તો જગે રા છે દેહમા દુખ,
 જિન આતા સાચુ કહે બગનાન બાગમે બુખ
 વિપ તન નાપી વદે મનગી વાત જહો મત્ય
 મારો ના માગે મુનોદ મુ ને મારી મત્ય

નથી વાક તે નારનો, નથી તેને શિર પાપ
પ્રાણ તણુ છુ માહરો, અક-નહિણુ છુ આપ
નેણે રહેનાતુ નવી, વાગ્યા છે મોહ બાપુ
એક નાર મન મળના તણુ, પરદો પડે છે પ્રાણુ

ચાપાઈ.

મૂળદેવ બોલ્યા મહારાજ, વેશ મા ધરજો એમા વાજ,
એક દિવસની નથી જો આશ, તો પોરાહુ પર માન
કામડ દેગથી હું બાનીઓ, લક્ષ્મણ વાખ એવા લાનીઓ
ગોળી એક ખારાની ખરી, પડિન કરી પ્રેમદા કરી
પોતે વિપ્ર વૃદ્ધજ થયો, નગરગેરને ઘેરજ ગયો,
અતિથે દીધો આરાધના, પામ્યો જે મનમા હુશદ
કેમ બાનુ પડ્યુ તમને, કાઈ આરા નહી અમને
પડિત કહે એક મારો પુત્ર, આ તેની ધરણી ધર મુન
તે પુત્ર વસિષ્ઠો વારીએ, કાન બહુમા ગયો કારીએ,
તેને તેડી આવુ હું ઘેર, રાખો રામા તમારે વેર
વાર રામી વેળ્યા આરજે, લાડનાયાને લારજે,
મૂળદેવે મુકી માનની, બહુની નરડપ બમની
શીખામણ દીધી સાથમા શુગ્રીએ એ આપી હાથમા,
એક મુખ માહે મેલશો, ખરા પુત્ર થઈ એનજો
ખીજ ગોળીએ બનો બાળકા, કામડદેગ વિદ્યા કામડ,
રાખ માગીને મૂળદેવ ગયો, વિપ્ર નિનતા થઈને રહ્યો
ગેમની પુત્રી પરમ નિધાન, ગુણુ ડાકા કન્યાને માન,
કુનારી કન્યા કદરૂપ રૂપ, અનિ પ્રાકમ અકન અનપ
તે પામે મુકી માનની, જોગનવેને રમે જમની,
પરસપરે કરી બહુ પ્રીત, રાખી મળી આમા કરી રીત
એક એકને ધારે માથ, એમ રમે સખીઓ એ સાથ,
પુરુષ તણો ત્યા નહિ પગત, મે જુનની કે બામેવેન
એક દિવસ અતાતા રાત, નહી પુત્રીએ ની એ-વાત,
કોહા એકદ્રવ વા પો મ્મી, મે તો નર માન-ખ્યો નથી
મળના ને થાય કે મન, પગ ને તડણીનુ નન,
૭

દોહરા,

તારે નિપ્ર વાલી વદે, બાપી બાપુ એક મધ
 બો બો બોબા કંગ, માતે તાર મન
 હા મી હરખી મખી ગુમી ઘાની મુખ
 તારી ઉપ દળી નયુ પ્રાકમી થયો પુરખ
 બામનિને ને બાગને, જે નળા થાય જોખ
 માદે રહે તે માનનો, રાગા ગા જોખ
 ગરબ રજા તે ગોરડી થના મમના પાય
 સાજ સુની જાનુ નયુ, નાની ઉની બાય
 એ દિવસ ને નયનો પુન બાધે વધાન,
 ત્રીમન હણ પુનીનણુ, મનને મનના
 માજા રે નાગી સ, નગરોશની ન્યાન
 પુની માથ સ પરગી, જુવતિ કેરી જનત
 જોવા મન જનતરા, સખીઓ તેડી સાથ
 રથમા ગેરા જે જણા, દેને વાગી હાય
 પ્રધાન રે દીપરો, દિપમ્યુ સુભ ૩૫
 તેણે નરખી તારણી બામની ભારે જૂપ
 પટતર ઘણ પ્રીતથી પુછી લીધો પાન
 વાતા છે એ નિપ્રની મુદર ગોખા માર
 સસરો એનો માપી ગોખ પાપો પથ,
 બાજ માન અહીં બાનજે એ કામનીનો કથ
 ગત પડી લા રીજશુ ગયા મુ મુઠો ઘેર
 પ્રધાન સુત પરવત થયો પ્રનાતે થાલી પેર

ચોપાઈ,

તેને વાગુ મોહુ બાણુ અન્ન આ થયો બાણ
 જડ થઈ પડ્યો એ જાગ પિતાતણે જર્જલાયો પાણ
 આપનાત મરીને ગરુ દેડમા ગ્રાણુ માલરો નવ ધ
 નમરજોશી રેર રહી નાર તે પરણુસા બાણે દા
 ગમ પ્રતિજ્ઞા મીની વીર, તનુ તેણે આન ને ની
 નાથણુ તેજ્ય છે સાત, એતો તે પુરખનો તાર

વાયુ ખુટે કુવર એ મરે, છાનુ ગખે અર્થ ન મરે,
 નગરનેદને તે નર મળ્યો, પાએ લાગી મેવાપજ કર્યા.
 નગરશેઠ કહે કહો મુજ મામ, અગો વંચાણુ છુ તારે નામ,
 પ્રધાન મહે આગ્યો ગામવા, પુનુ પ્રીન પાએ વાગના
 આ પો ગેને વચો કડી, વચમા આગ્યા છે શ્રી દરિ,
 મુખે માગી લોને નમો આ હમે નામ્લીએ ન અમો
 વર ધર વાન ધરણી ધરણુન અર્થ ગર્થ પુત્રી ને પુત્ર,
 વાર્યા મુખે તે ન કહે મામ, વચમા રાખ્યા ગીનાપતિ રામ
 પ્રધાન મહ કટ માગ માપ, આ વિપ્ર રૂંડ મુજને આપ,
 મારે એ માગ્યાનુ મા, તો હમે લાડનાગો તન.
 નહિતર આપનાત કરીને મરે, વાઝીઆ અગને નિશ્ચે કરે,
 નીપતિન થઈ ગઈ એ વાત, જળ પીવે થયા દિન માત
 નગરશેઠ એમ મરે મ્થાય, છાતી માળી એમ મળાય,
 કરે વિપ્ર એ વાને કોપ, ધરમ તણે ન ધારે ચોપ
 ખોપ રાખીને દેરો શ્રાપ, નગર પ્રસે કરે તેનુ આપ,
 પ્રધાન મહે તવ મરશે પુત્ર, ભોમનજે તારી વર સુન
 નગરશેઠ કહે મહુ તે કરેા હનહ છનાડ તાલરો દીકરો,
 લઈ જા હુ મરણીને ઘેર, પુત્ર છાતી રૂંડ પેર
 એતો જે આનજે બરયાગ, પડને તેના દેશુ બાર,
 રણુ એક આપીશુ ધન, જેમ તેમ નરી મનનશુ મન
 એથી નહિ બીજો ઉપાય, માટે આપીત મુજ મ્થાય,
 પ્રધાનને તે સાંધી નાગ, જાઓ પરાણા દિન દશ બાર
 મારી પુત્રી નિય આવરો, અત્રત મેના આવા લાવશે,
 પરનશ મડી તે તો શુ કહે, પ્રધાન તણે મદીર પરવરે
 એમતે મેજ દાની ઢોન, બાળક બોલના લાગી બોન,
 બરે પધાર્યા મેમદા માસ ને કરે તે મુર આશ
 તરણી બોલી તે વેળા તરત, આજ મારે શિવ કહે વરત,
 કાલે આ મેકે આનજે, હુ અણુબણુ લાવજો,
 બુખે વળાગ્યો નિજ વરમાહ, એક વાત ન સુને લાહ,
 પડે મેલેદનનુ વ્હાનજ ધરુ, જેનાથી આ મારન મરુ

મેહેદેવ હા મજ્યો માળીઓ, જાણીને જુવે જાગીઓ,
 અહો પુન શા માટે કેવે, એ પાણી અગાઉ ખૂવે.
 ત્યારે હરીકૃત માડી ની, નગરમેદની કન્યા મધ,
 વ્વાગી મુજને બેયર કરે, બાગ પ્ર્યાની મહા ધરે.
 માટે એવ માગે જાય છે, મિલને સીયાળવુ ખાય છે

દેહરો.

મહેદેવ કહે રે' રે' મુખે, ગીત તને છે પ્રાણ,
 ઉપાય કરે હું જોતો, વણ પાણી ખેડુ વહાણ.
 મુખમા આપી ગોગીઝ, પુખ્ત ક્યોં તે પ્રીત,
 કિત્યોં તેડે અટારીઓ, મધ રહ્યો દિગ્મોદ.
 પ્રધાન પુતને ઉચક્યો, અતરીક્ષ ઉડ્યો આકાશ,
 એક ધડીઓ આણીઓ, પ્રિતે પુરની પામ.
 જનો રાખ્યો રાખમા, એક ન ધિછે પેર,
 વેગે વૃદ્ધ બ્રાહ્મણ થયો, ગયો રોહને ઘેર.
 આશિશ દધ ઉભો રહ્યો, કુશળ વારતા કાહાવ,
 પ્રધ્યાણ બાધ તારું થયો, મુજ મુનનહુને લાવ
 નીચુ જોયુ નિરગમે, જોયા વળતુ રોડ,
 મગ તોડે મસ્તક તણા, ચોતે કુટે પેટ
 નિમ્ર મહે શુણ વાણિયા, વેશ કરે જો અર્ધ,
 આગાગા કરના સફી, એ કે ન મરે અર્ધ.

પ્રધાન પુત્રને મોકલ્યો, મઠી મુક્યો મહાર,
 મોયુ ડહાપણ દીન થયો, જોઈ નિર્મળ નાર
 મેહદેવ કહે રહ્યો માસતા, પડિત તજતો પ્રાણ,
 મન બલથી થઈ માનતી, હોડે થાતજ દાણ
 પુરુષ થાન તો પ્રાણ લેત, વનિતા થાત તો વરત
 પડ્યો હતો એ પરચરો, મન હારથી મરત
 મમ સ્મરણુ એણે કર્યું, હુ લઈ આવ્યો બહાર,
 નર થઈ રંગ્યો વાણિયો ખાટે મારી નાર
 બ્રહ્મણુ કહે બાઈ માબગો, નારી મુારી એ નેટ
 પાર મામ મ બોગરી, પુરણુ મર્મજ પે
 ન્યાય તેનો નથી મુકતો, શાસ્ત્રનાત કહો ને
 મિત્રમેન વાળી વહો બ્રાત્ર ન રાખો બે
 મેહદેવની એ સુત્રી, કે મળદેવની માન,
 મા તો પેલા વિપ્રની, કૃત મબળાવો જાન
 નો જાણો ને કહો નહિ, બ્રહ્મ હત્યાનિ પાપ,
 મદ સુરજ એ સાખીઆ શિન શક્તિનો આપ
 પરદ બાબજન પ્રિતથી, જોડ્યો બાગન જોન,
 વિનતા પેલા વિપ્રની, તેમા શાનો તોય
 મન મળદેવે મલો, મહામુરુ મુથુનત,
 શિષ્ય નારી કે સુતની, અનરોડે પાપ અનત,
 મેહદેવ શરણુ રાખીઓ, એ તો દેહ મતાર,
 પુજની સ્ત્રી તે પુત્રી છે, વાણી ને વિરતાર

વારતા ૧૭ મી-દોહરા.

શકર સુત મલલજો, મુંદર ૩૫ સરદાર,
મદા મનોહર મલિંગા ઘજો, મોલ્કિ અમત અહાર
ઉમિયાથી ઉત્પન દંગ, ચિંતામણી પર મન,
શુદ્ધ મિદ્ધ સ્ત્રી વરી, લખ લાખ ગુણ પુન.
અહા તનયા દમવાદનિ, શાગન નામ મગદાર,
બાહુ પ્રાકમ બાહુ ચાતુરી, બાહુ શુદ્ધિ દાતાર.
વિક્રમાશ્વત મદા વિરવર, વિશ્વયાજ્ઞ વિશ્રામ,
આદ્યો અનુજ ચિતા તણ, મગવા પગથિ નામ.
શબ છોડ્યુ મનવાદીએ, બાધ્યુ પુરે બધ,
કળેશ્વર બહુ પરવયાં, આદ્યિક ને અતવન.
મરતમ કહે ગુણ મહીપતિ, વાઝ કહુ એક વાત,
ગમે નો દેખે હુન્નરડો, નિરમમનીએ જેમ રાત.
મતવાની ગુણ મગજજો, અતર માહે આપ,
મળ મુકે તને સુખ છે, લઈ જાયે તો પાપ.
મગદગતી નગરી વિષે, જશવત રિદ્ધસિદ્ધ રાવ,
ભાગ્યશાળી એક ભામની, કુમકુમવતી કન્યાય.
રૂપ સ્વરૂપ રેનિ સમુ, ગીતા મમેવડ મન,
મમજી માવિત્રી મમી, જાણે છદ્માણી ગલ,
વિદ્યા વિનેક વાણીપર, વધુ મન રાજે વિવેક,
નિરમગ કુળ જાન નિર્મળી, નિર્મળ રાજનો નેક.
પિતા કહે પરણાવીએ, કન્યાએ ના કીધ;
હુ મારી મેળે વર, મારો સ્વામી મિદ્ધ.
અનેક દિવસ એમ વહી ગયા, જુગ મધે થયુ જાણ;
ચદ્રવદની છે ચતની, ભામની ઉદિયા બાણ

દેવનિગ વિશ્વનાથનું, દૈવત મોહું દીપ,
 સુ સનકાદી મુરપતિ, પુનઃ પ્રથીપર પીપ
 આદિતનારે અર્નકી, દીપ કરી તે દીગ,
 અમા અનપુરણા સહીન, પુનઃ અમા દક્ષ
 ડોરો કરે નગરમા, પુરુષ ના નિકળે કાય,
 અખીઓ સાથ તે મુદ્દા, દરખ ધણેરો હોય
 અમીય શુનાન ને અરગમ, ઉપર અક્ષત અનૂપ,
 કરતુરી કુમકુમ કુમકે, પુનઃ ભોગો જૂપ.
 શિવશક્તિને સેનશુ, દેગે તે દાતાર,
 તમે દો ત્રિનોકમા ભવોભનનો બરધાર
 ને દહાડે પૂજા કરે, તે દિન ચરણે ચાન,
 પાચ વાખનું પુન્ય કરે, નરનારી નેહાન
 નર્મદા તટનો નરમતિ, નરસગજ નિજ નામ,
 જાતો હતો તે જાતરા, ધરી રહ્યો તે હામ
 પોચ દિનસ પુરમા રહ્યા, પ્રિયથો મવળો માર,
 મહા ડાહી માનણુ હતી, ઉતયો તેને દાર
 ગંગા તીરનો ગુણુનિધી, ગાધર્વમેન ગુણુ રાજ,
 જગરામ જહાદુર ખડો, આજે કન્યા કાજ
 પરણ્યા ઉપર પ્રીતડી, જોરાવરી કેમ ચાય,
 ડગી ઘેર ને તો રહ્યા, ગુણુ ધ્વિરના ગાય
 મહારાષ્ટ્રનો મહિપતિ, માધાતા નિજ નામ,
 અદ્રપાળનો દીકરો, દરી રહ્યો તે હામ
 વણીક ઘેર વાસો રહ્યો, ચરચા જુવે રવિનાર.
 શોભા મુરનાયક તણી, અનખત અપરમપાર
 મરસ્તિની તિરપર, ગણેશપુર ગુણુ ગામ,
 દેવસગનો દીકરો, દામોદર નીજ નામ
 પ્રધાનને ઘેર તે રહ્યા, ચરચા જોના જાણુ,
 ઘણા દિનસ જોમ નહી ગયા સાના અડકા પ્રાણુ
 ચારે નિરખી ચતની પુરમા પગતર પુજ,
 જેમ તેમ કરીને ચરણીએ, મનમા જોની શુજ.

કો કોને કહેતા નથી, નથી જાણતું વાત;
કોઈ કોઈને નવ જાણખે, કે નથી જાણતા મત.

ચોપાઠ.

એ ચારે જાણ તે દેરે જાય, પીએ જાળ ને આત્ર ન ખાય,
મધળી મમ્બદનુ તજીયુ સખ, વેરે તાડ તડકો ને બખ.
મનમા સમરે આ મહાદેવ, સમય પ્રમાણે કરે બાહુ મેન,
પુગ્ન કફે બહુ બોળા તુને, એ કન્યા પરણાવેા મુને.
દેવ મહાદેવ તો છે દાતાર, કન્યા એક ને વગ છ આન,
નિપુરદેવ ને મનમા મોહ, હેતજ ચારે કરા જંતય.
જોજેશ્વર જોગીનુ રૂપ, રૂપબ ચઢી આઠ્યા તે જૂપ,
ચારે એમ ધ્યાનજ ધરે, પચામ્રતની પુગ્ન કરે,
કહો જોગી ગે કપટો કાય, પરમેશ્વર પરણાવેા કન્યાય,
પ્રથક પ્રથક એમ પુછ્યા ચાર, હો તો ઘેર જઈએ દાતા

દોહરા.

મહાદેવ કહે મહિમા સુણો, પ્રધની પ્રદક્ષણા જાય,
જીતે છઠી પાચને, જવનો વોટજ ખાય
ખીન્ને ઉપાય વળી એક છે, રિદ્ધ મિદ્ધ મુકે રાજ,
કૃષ્ણાર્પણ કરે મંપતિ, એ કન્યાને કાજ.
નીજ એક તરતીગસુ, ધુમ્રપાન કરે ધીર,
પચામ્રિમાં પરવરે, શુદ્ધ કરે નિજ શરીર.
ઉપાય ચોથો એક છે, દાવાનળ દુ.ખ દોશ,
તન મન ધન સર્વે તજ, સમરપે શિનને શીશ.
તે પામે એ પ્રેમદા, બાકી મુકે આશ,
ભુખે તરશે મરતા રહો, જાઓ વિવેકે વામ
ઉઠ્યો એક તેમાં ચઢી, પ્રધની પ્રદક્ષણા કાજ,
ખીન્ને કૃષ્ણાર્પણ કર્યું, રિદ્ધ સિદ્ધ ઘર તાજ.
હાવી ઘોડા માવ ધન, હુટાવ્યા લખ લાખ,
અમધૃત થયો તે એકલો, રાએ ચોળી રાખ.
નીજે તે વેળા ચઢી, ધરિયા ધુમ્મર પાન,
સુખ નિરગમ્ય શરીરનુ, મોહવિધ મેલ્યુ તાન.

મુમ્મરપાન જોણે કર્યું વિપરીત યાદી વાત,
 ગે નર ને નારી તણો, ઝડત બનો બાત
 રાજપાઠ જોણે તન્યુ, એ તારુણીનો તાત,
 અધિક પુન્ય છે એહનું, વે નચનની વાત
 મુમ્મરકની પુત્ર ક્રી, એ પરમાર્ય પુન્ય,
 એને ઇશ્વર જાણીએ, નિમેષ ન રાખી તુન્ય
 પડ્યો પથી જે પાયમો, પડી રહ્યા તો રાત,
 કન્યાને નથી વાણુતો, ગેરે નોહતી આરા.
 બીજા હતા સહ લાલચુ, આણી નેણે આચ,
 નિર્ભીખી નહિ લાનચી, ચેનો પથી માચ
 મો સુખ કરવા કારણે, સૌએ મમધ્યું શીશ,
 ઇશ્વરે ઉદાડ્યા બારથી પરમાર્યુ ડે દાશ
 મામની મજે મ્ખટ મરે, દેહજ પામે દુખ
 માગ્યુ આપે મહાનૈશ, મેહેજે કરશે મુખ.
 આરે ચિત્તથી ચિતન્યુ, માનની પ્રામી મરત,
 પુન્ય પોનાડું આપીયુ, તેણે હી તરત
 એરે બાદી ના રહ્યું, માગ્યુ તે પામ્યા માન,
 શિવ શુ આપે ત્યા અધિક, દીધુ ઝડતદાન.
 પાયમો છે પરમારવી, નિર્ભાની નિષ્કામ,
 નહિ વાહિત નહિ વાસના, તેણે ગીન્યા રામ
 ગોતું પુન્ય અહ, અધિક, એ વર એ કન્યાય.

તે નર જો કન્યાને વરે, બાપી કોનો અર્થ ન મરે,
 દોષજો તો ન ધાવી હાથ, પેલા ચાર કહે અમાર શ્રામ.
 જોકે જળ મેલ્યુ લાયના, નાનુ જોડ્યો મન માથમા,
 પૃથ્વી પ્રદક્ષણાનું ને પુન્ય, તે બોગનજો ન રહે નુન્ય.
 બીજો કહે મં મેલ્યું રાજ, તે તો કામની તારે કાજ,
 ત્રીજો કહે કર્યા ધુમ્રપાન, તે પુન્યે હજો જીવતદાન.
 ચોથે ત્યા સમધ્યે શીરા, માનનીને છવાડો ઈશિ,
 પાંચમાજો કમળપૂજા કરી, દેકડમા સભાર્યા દરી
 પાર્વતિ બોધા ત્યા માવડી, શિવજી ના અન્યા આવડી
 જનન સૌ કોનો જાય છે તે પાપ આપણને થાય છે

દોહરા.

આજમ મરડી ભડીઆ, નોધારા આધાર,
 ઉગડી પેલી કન્યકા, ક્ષણ ન લાગી વાર
 ઘોળરી જા ઘેર હું, દે છે ચૌને કુખ,
 આવીશ ગા આ દેહરે, દેખાડીશ મા મુખ
 નારી તે પાગે નમી, સ્તુતિ કીધી ગિન માથ,
 મહારાજ રાજ રાજેશ્વરી, રાજો મારી લાજ
 છવાડો આ પચને, તો તો પામુ આશ,
 પછે ને ગમે તે પરણાવજો, પરમેશ્વર છો પાસ
 અમૃત ગિમ્મ ઇશ્વરે. અમરત દ્રષ્ટે જોય.

જામાડયો જુગને કરી, શાક દાળ ને ધૂત,
 બોઝન 'છાડી છીઝો, 'તે વેળાએ તરત,
 મુઝો ઉદર આ અન્નમા, દુર્ગધે ગંધાય,
 અરે મુરખડા મહિપતિ, રમોઝ કેમ રધાય ?
 ખેળજ કરતા ખાતથી, ઘણુ કવેતુ ગામ,
 મોઝ એક તણો ક્યારડો, ઉઝીઝો તેતુ નામ.
 દો વેળા દો, કાળમા, થયાં વરસ સહે પાય,
 ઉદર મુયોનો અવની ચે, તેની આની આય
 પરમાણુ એ પચે કર્યું, એ ભોજન કરનાર,
 ખીજા જાડો જાપડા, દગડા પેટ ભરનાર.
 ખીજો જાઘમુદ્દ છે, તે પણ વિદ્યાનિધ,
 નિશ્ચે જોળખુ નાતને, વિખાણુ વડેરી વિધ
 ભાત ભાતની માનની, જાત જાતના જન,
 જોળખી ક્ષેલે પચકમા, જેમ જોળખ્યુ અન.
 રાણી તે રાગ તણી, ભામની રડી ભાત;
 દેખાડી તે દેવને, જાણો નો ઝહો જાત.
 પરીક્ષા કરી પડિતે, એમા ધાતું માન,
 વડેરી છે અન્ન ખાઇને, ધોખી દેઝ ધ્યાન.
 તણુ વરમ કેરે તારણી, પરણી પદ્મણી પેર,
 ગજદાર રાણી થઈ, લાવ્યા હેતથી શેર.
 અર્યા નેવડાવી ચતુર નગ, પુઝી ચીધો પાર,
 રિમે કહી તે વેદથી, ધરી વાન નિરધાર.
 વિધવા એક માઝણુ હતી, અરબ પડયો તો પેટ,
 નદીમા નાખી નારને, ધાવી માખે નેટ.
 ધોખી ચોતો તો જુગડા, તરતુ આવ્યુ માટ,
 કાઢાડી માહેવી માનની, ઘણો ઉઝળો છે ધાટ.
 તણુ વરમની તે ચઈ, ગમા રબા ડપ,
 કોલક સમે આવી ચડયો, ભારે કરમનો ભૂપ.
 નીંદી પુત્રી દેવાગના, આપ્યુ એક રતન,
 અપુત્રવન્ત પુત્રી અદી, લાવ્યો પામ વતન."

ગાય સીએ ને માળગે, તેની પોએ આર
મત્તર ય્યા પુરણુ થઈ, મ્હં મ્હિ શામળગ

વારતા ૧૮ મી-ઓપાઈ.

નમો નમો ગણપત નામને, નમો નમો સુદ્ધ જુદ્ધ ક્યામને
નમો નમો ગિન તાનને, નમો નમો પાર્વતિ માતને
નમો નમો ગરુડા ગુરુદેવને, નમો નમો શક્તિ નિવને,
નમો નમો ધીરુ ધીરને, નમો નમો રિક્તમ રિગ્તે
નમો નમો રખિયન રાજને, નમો નમો કમિ કૃત કાજને
આ મો સિદ્ધવ રિક્તમ પિર મત મુન સતવાદી શરીર
ગગ છોડ્યું નામે આનીયુ, તન મન ધન મધ્યુ સાધીયુ,
આનો નગર ઉજ્જૈણી બણી રિક્તમમેન આનીનો ધણી
ખડખડા હમિયુ મરતમ, ધન્યરીર તુજ માઓ શમ,
પરમારથે પીડા મળે, તાર તોલ અન્ય નહિ લહે
પાપ કર્મમા તુજને ગ્રાપ પુજ મરાવે છે ધુન્યનો લોપ
પણુ તે પ્રતિજ્ઞા ને મ્હી, તે પૂરજો અનિનિત ધણી
નાત મ આમળ મન માર દેન રૂપ મોટા દાતાર.

પોરાની પનગ પરે, -પડિત પામે પ્રીત,
 ઉદ્યો તે આળમ તથ, રામાસુ નદિ રીત
 અન્નતુ કુધ એણીએ, પીધુ છે પુર પેર,
 સાણે એને સુ કરે, એ ગુણુદીનને ઘેર
 જોનરાચુ શુભતે કરી, માના પામી મરત,
 ધવરાવતીની એકને, નણુ વાં સુધી તરત.
 પ્રમાણુ કર્યાં પચે મળી, વાત એ તો મહ સાચ,
 કન્યા એક પ્રામણી, પુરૂષ પેલા છે પાચ
 અનુરાધ કીઆએ કરી, વધની હોએ વેશ,
 તેને પરણ્યા પદ્મનિ, એમ પુછ્યો ઉપદેશ.
 રાગ જોયુ પડે સે-મા, સુણુ મતવાદી રાય,
 શુકુ જોનો એકમા, તો થાશે અન્યાય
 જો જાણો ને કહો નદિ, પ્રસેકારતું પાપ,
 પાચેમા પરણ્યો કીઓ, અદકી જુદિ આપ
 વિક્રમ વિચારી વદે, જોરી જાણુનો બાળ,
 પરધયો પ્રીતે પ્રેમદા, તે વેળા તત્તમળ
 અન્કા એની આતુરી, પેલા ચાર સમતુલ્ય,
 અરત જોધુ અનનિ થકી, એ તો મોવે મુન
 સામામ ગાગાસ સવલણુ, પુર પગમારય પાચ,
 અતરિક્ષ રણ ઉડી મયુ, આપ થકી આકાશ
 સિધવડ સમીપે જૈ રથુ, જુદ થકી જુ પેર,
 વિક્રમસેન વરણુગીઓ, ગયો પોતાને ઘેર
 જાણુ કર્યું જતીકને, સુખે મનાચુ મન,
 કામ જ્યારે તારૂં કરૂં, તારૂં કરૂં જોગ્ગન
 ગાય શીખે ને મામગે, તેની પોચે આસ,
 કયા અષ્ટાદશ પુરણુ હવિ, કહે મનિ સામળદાસ.

વાર્તા ૧૯ મી-દોહરા.

શ્રી શારદા મસ્તિ શિવ ભાગ્ની ભૂપ,
 ગિવદિવા મક્તિ શિવા, શિવ ભાગ્યનિધ ભવભૂપ.

પુત્રી પોતા ચેટની, પરણાની એ રીત,
કયા મરવ એની કહી, આતુરવન ચરિત

ચોપાઈ.

રીતે એ ત્રિકોચન તન, માનની પરણના તેને મન,
તે કહે એથી જાણુ અમો, તેનો તોય મંગલે તમો
પ્રદીપતે પાથરણું મ્યુ, તે ઉપર એ આમન ધર્યું
મખમલ ગાદી ગોતી લેહેક, બગમ મ્તુરી ફેરી બેહેક,
ઈ આમનથી અદકુ તોય, ગદિમા કમી ન જકે કોય,
તે આમન બેરો જ્યારે, તન મ્યુ તેનું તાહરે.
આળમ મરડી ઉભો થયો, જોય કારમો તેણે કહ્યો,
બાળ બાળ એ વાર વમત, એ આસન રેશન છે અમત
જોદાવી બોમી ગજ પાત્ર, હાથી અમત નિમલ્યુ છે માત્ર,
પચે જોય તે પગમાળીઓ, જેમનારો માચો જાળીઓ

દોહરા.

અદ્રશ્ય ચોથો કહે, સુધ જાણું મળ્યાય,
પેર પેર ને તું પારખુ, કહે નમ્યો ત્યા રાય
સુખડની મળ્યા કરી, અતવસ ઉપર ધણ,
બધું માંહે ચુહે તર, મળ્યું સુખ સરણ
સુતો સોડ તાણી સુખે, ઉઠ્યો અધવચ અધ,
વિંછી ફેરી વેદના, શરીર મમરખી અગ
વાળ કંઠણ મખમલ નિશે, અમ્મનો છે તે એક,
ખુઓ ખબે તે મહારે, વેદના બાપી વિશેક.
પ્રમાણુ કર્યું પાચે મળી, ઉકેલ્યું તતકાળ,
પ્રાદ્યો માહેથી પ્રકમ, વાદ્યો એનો વાળ,
પાચમો પુન પ્રદુમ્ન છે, તેણે જાપ્યો નેગ,
જાણુ હું જુગતે કરી, બામની ફેરો ભોગ.
એકાને સન્ધ્યા કરી. પાથરી પ્ર પેદાણ.

વૈતાલપચ્ચીશ

હસ્તિ ક્યો એક હેમનો, ઝવેર બહીન બુગ જોરે;
 તેના ઉદરમાં જરી, પાંચ કરોડની મહાર.
 બ્રાહ્મણ સૌને બુરસી કો દસ ને કો વીસ
 જેનું જેવું કાર્ય છે, અપાવનાર તો દશ.
 એક હસ્તિ કિમો ક્યો, સિંહજ રૂપે; સાંચ
 તેને કહે તે પંડિતા, નગરના પેશણ પાંચ
 રાય કહે કાને દહિ, કીયા દુભવું ચાર
 હદાપણ દીલમાં રોખાયું, વધુએ ક્યો વિચાર.
 પાંચે વિપ્ર છે પંડિતો, બ્રાહ્મ વિપ્ર વિવેક;
 ચાર-જશે પાછા ફરી, હસ્તિ શેશે એક.
 પુછું તે કહો કાનમાં, સંસારમાં શું સાર;
 સાચાને હસ્તિ સમર્પુ, બુરસી લેજો ચાર.
 હદાપણ દિલમાં દાખજો, વિચારિ જો જો વંચત;
 પંચ જો પરમાણુશે, હસ્તિ પામશે હરત.
 કો કાને, કહેશે નહિ, કહેજો સત નિધાન;
 સત આવી મુજને કહો, કરણ કો મમ કાન.
 માહરાજાએ વિચારીને, શોભ પુરાણે સાચ;
 રોખ્યા સૌને જુજવા, પ્રથક પ્રથક જણ પાંચ.
 એકે તો આવી કહ્યું, જોતિક વિદ્યા જણ;
 સારમાં સાર સ્ત્રી બત્રી, બોલે વેદ પુરાણ.
 તરણ તારણ ત્રિલોકમાં, સંસારનું સુખ-સાર;
 અંતઃકાળે અળગી નહિ, આત્માનો આધાર.
 વાસ સુનો શામા વિના, સુની સમરથ ને શ્રેષ્ઠ;
 સુનો અવાસ સ્વામી તણો, તરણી બાગી તેજ.
 ગુપ્ત વિચારી જીજે કહ્યું, પ્રીછંતો પુરાણ;
 સંસારમાં શ્રેષ્ઠ લક્ષિ છે, ચેતે ચતુર સુખમય.
 લક્ષિમથી લિલા શ્રેષ્ઠ છે, લક્ષિમથી માને લોક;

શ્રી કૃષ્ણ કરુણાનિધી, જગિન્નરનો શ્રીર;
 ગિતાપતિ ગુનાથજી, દમરથ મુત ધર્મ ધીર.
 ઓગળીમગે દિન બહાદુર થ, ચા'યો ચતુરસુગ્મણ.
 બોમ ચાપ્યા બારે કરી, બવપણુ કેમે લાણ.
 રાજ છોડ્યુ મિહવડથી, વામે જા'યુ વરત
 નગર બણી તે નરપતી, લઈને ચાલ્યો તરત.
 રાજ જો'યુ હામ્ય કરી, રે કડા વડનીર;
 ધર્મ કર્મ ને ધાન ધન, ધર્મ ધારધર ધીર.
 ગમે નો દેખે હુકારડો, ગજુર ચવાવો ચરણ,
 રામ દુવાઈ રહે ધરો, કયા સુખો તમે કરણ.

આપાઈ.

ડા શિવકાચી વિપ્લુકાચીએ, કુશકર ગામ લાગી વામીએ,
 વિનયનદ વસુધાપતિ તાહ, વરણ અટાર વમે ધર્મભાહ
 મતવાદી સલક્ષણો રાય, લપ્ર પાચ લાં નિત્યે જાય;
 વિપ્ર રૂડા ને વિદ્યાવત, મધીર શીરોમણ અદમ સત.
 મકળ કળા ને ગુણના જાણ, પડિત નામ તેનુ પરમાણ,
 જીવજીરામ જીવે જ્ઞેતિક જ્ઞેમ, દેખે તેવા દહે નિત દોષ.
 લોદી વડી ખનોતી રાય, શની રોગ ગુક બચુ ચહાય,
 શિવશર્મા શાસ્ત્રનો છે સિધુ, એધાણુ સખજાનુ મૌ અધુ.
 કયા પુરાણુ આનીને દહે, લાખેણો ને મારગ લહે,
 ત્રીજો એક હતો વેદિયો, બારતિ વિદ્યાનો બેદિયો.
 મત્ર જત્ર તન ને તાન, ગુણ રૂડે તે ગાએ ગાન,
 વિપ્લુદત તે નામમા, ગુણુ દેલ્યો તેનો ગામમા.
 ચોથો લા એક આળ્યો કવિ, નિત નવિ વિદ્યાનો તે રવિ,
 દેવશર્મા નામે દીખત, બાત બાનની બેદ બાખત.
 પાંચમો એક ગુરુ ગુણીયવ ગણો, યંચક નામજ છે તે તણો,
 રાજના મહિના ખાય છે, આશીરવાદે નિત જાય છે

દોહરા.

એક દિવસ તે અધિપતિ પ્રૌઢુ આલ્યુ પર્વ,
 જયંતિક બધા નગરમા, મોટી આલ્યા મર્વ.

વૈતાલપરંચીશી

સતયંત છે એ શાસ્ત્રનાં, વખાણી તેણે વાત;
 જે જેનાં મનમાં વશી, તે તેવી કહી ખ્યાત.
 રાખ કહે શુભ સતવાદીઆ, પ્રિયું તારો પાર;
 છમાં કીયો મુખ્ય છે, ચારમાં કહ્યો સાર.
 બે બણો ને કહો નહિ, તો છે દલા ચાર;
 પાપજ પ્રસેકારતું, અહાંડનો શિર બાર.
 વિક્રમે વિચારી કહ્યું, બોલ્યો બાવન બોલ;
 અન્ન કહ્યું તે અધિપતિ, તે કહ્યું મેં તોલ.
 રતન ચાર હોય હાથમાં, રાખે અગેચર હામ;
 ભુખ ન ભાગે તે ચકી, કાયા ન દુષ્ટે કામ.
 અન્ન ન પામે પ્રાણીઆ, જન ન જીવે કાય;
 પાસે બેસાડો પદ્મનિ, કો નવ સામું બોય,
 અન્ન વિના મુગે નહિ, વિદ્યા પુજન પાક:
 બીજું વખાણે આવરા, હા વિદ્યાનો કાક.
 કરજો. કનકજ આપીયું, હેતે આપ્યું હેમ;
 અન્ન આપે. તે ઉપરે, પછે ઉપન્યો પ્રેમ.
 અપોધ્યા આપી અધિપતિ, રાજ્ય લેવાયન રામ;
 કુશળ પુછ્યું અન્નદેવનું, પછી ક્યાં તે હામ.
 અનાદી અદકી પડે, ધણો ગાંડે છે ગરથ;
 રૂપ/જય પંડ રહે નહિ, એકે ન આવે અરથ.
 મુખ મોહું નારી તણું, શરીરમાં મોહું શીશ;
 જળ મોહું જાત્રા ચકી, અન્ન મોહું કહે ઇશ.
 તમ કરવા ત્રણ દેવને, કહ્યો નિમ્મ મેં હેમ;
 તમ કરે ત્રિલોકને, પરમેશ્વરને પ્રેમ.
 અન્ન વિના નહિ આત્મા, અન્ન વિના નહિ જ્ઞાન;
 અન્ન વિના વિદ્યા નહિ. અન્ન વિના નહિ માન.

ત્રીજે કહે ત્રિયોગ્યાં, તત્ત્વમા જે તત્ત્વ,
 સકળ ઝીગેમણુ ગોખતું, મકળ દેખા મુખ્ય મત.
 સપૂતથી સોખા ધરે, મપૂતથી મગે સ્વર્ગ,
 સપૂત થકી સુખે સચરે, વિવિધ પ્રકારે વર્ગ.
 સમારમા સાર મપૂત છે, ગામ્વન્ન પુરે શાખ,
 ત્રણ રણથી તે છોડવે, જ્ઞાની પુરપ દ્ય દાખ
 એથો બેલ્યો ચતુર નર, દરી પોતાનું કામ,
 સમારમા તો સાર છે, એક હરિનું નામ
 હશ્વર નામથી અધિક સુખ, નોધારા આધાર,
 મારે નામ હશ્વર તપુ, સસારમા એ માર
 લોક પરલોકે પરમ સુખ, હશ્વર નામથી પુન્ય,
 હશ્વરથી દ્રુવ પદ મગે, નિમેષ માન નહિ નુન્ય.
 પાચમે બોલ્યો પ્રિતથી, વિચારે મુજ મન,
 સારાસાર સસારમા, અધિક પ્રકારે અન્ન
 અન્ન થકી તો આત્મા, અન્નથી પુજે ઇરા,
 અન્ન થકી નિધા બપો, અન્ને જપે જુગદીરા
 અન્ન નિના એકે ધડી, રહે નહિ રાય કે રક,
 સસારમા શીરોમણી, અન્નથી આડો અક.
 છઠો ઘેર છત્રપતિ, છએ શાસ્ત્રમા છત,
 તે આર્યાતો આવીઓ, મનમા મોટી મત
 શાસ્ત્ર ત્રણ શીખ્યા અમો, લાખેક દેવે, દામ,
 પુછો તે ઉત્તર કહું, મહીપત કેરા માન
 મહીપત કહે મહારાજ મુણુ, છઠા તમે છો છેક,
 સાર હોય સમારમા, તેહ બતાવો એક.
 કલ્યુ તેજે જઈ કાનમાં, નિધા મોની વાણુ,
 મુરખ બીચારો શુ કરે, પડિત આગળ પદાણુ
 વિધાને વશ વિશ્વ છે, વિધાને વશ લોક,
 નિધા વિના જે જીવડુ, તે તો બણો દોષ.
 વૈદુ તે નિધા થકી, વિધા થકી શુણુ ગાન;
 વિધા થકી વિવેક ધર, વિધા મોહુ માન.

તે માટે રોજિ છુ ઘણુ, છે રઠીયાણુ રૂપ,
સતવાદી સલક્ષણો, ભારે પ્રમનો બૂપ
એવો બીજો ના મળે, કના રહુ ને ક્યા જાઈ,
ખારે પીવે ખરચવે, ગુણુ ઝોર્શીંગલ થાઈ
રેતી રાખી ગળે, પતીજ દધને પેર,
અતરધ્યાન ને તો થઈ, ગુણુત આબો ઘેર

ચોપાઇ.

બીજો દિવસ વિચારી મન, સમજી રાય બહુ થયો પ્રસન્ન,
લખ્યા લેખ પ્રના નવ ટગે, જવ નહિ વધે તત્ત્વ નહિ ઘટે.
અમો આયુષ્ય ખુદેથી મર, આગતા સ્વાગતા એની કંઈ,
જાગ્યાનું જોવું પારખુ, દીકું મેં કૌતક સારખુ
પેસા જે આપ્યા તે ન્યા, ધંધર મુજને સફળે ફળ્યા,
પ્ર આગળ ન કહી એ વાત, સમજો પોતે જાતોજાત
મુતો સળ્યા પ્રેર ઠામ, ત્યા પ્ર્યુ તરતીમે કામ,
ખરાસ પ્રસ્તુરી કેમર બેઠે, મોતી તોરણુ લખધા લેખે
પુષ્પ પાથરા પ્રેમે પૂર, કરી જોત જોમ ઉગ્યો સૂર,
દુધ સામરના સરખત પ્રી, મેળ્યા કનકે બોજન ભરી
બાવન ચદન અગરની બતી, પ્રસ્તુરી અમર ડમરો માલતી,
સેવત્રિ કરા બહુ છોડ, મોગરો ચપ્પ કપુર છે કોડ
અખીલ શુભાન પ્રસર છાટણા, પધવાન પેરેપેર એ પાટણા,
દુધપાક દહીંના બર્ચા છે માટ, ભરી મેલ્યા તે મોટા ધાટ
દીપક જોત કરી ચોપામ, તેજ મુજ લલિત વિલાસ
પોતે ધારણા રાખી ધીર, મર્જન કીધુ શુદ્ધ શરીર,
તુળશી દળ તુનલીનો માળ, ગોપીચદન ધર્મ છે બાલ
જન તત્ત્વ ગૌ મુન ને જાણુ, ગંગોદ્ધ જે પુન્ય પ્રમાણુ
જપ માળા કર માટે ધરી, શ્રી રામ કૃષ્ણ મોઢે કહે હરી
અરધી રાત સમે તે આપ, મોટા મણિધર આજો સાપ,
કુદાજા મારે ને મૂકે દોટ પડે તેની તોડે માટ
ધમમમ આજો હન રાય, મન્માનજોધને મુખીમે થાય,
કોડે પડ્યો મુઘતા વાસ, અતરમા આજો વાસ

(પરકુળ) પહેગયીએ નવરંગના, જોતગીએ ગાનુગાર,
 ખાન પાન ખવગીએ, તેાએ આચ અપાર
 ચારે વાન ચાઁ જાએ, ધી તે આગળી કમ્પ,
 કરનેડી પુરપત રણા, ચતુર વાગીએ અન્ન
 પેર પેર જોડે પાગુ, ગીને રીઆ સાથ,
 મવા લાખ રમ હેમના, તેને આપુ દાય
 ચાર ચાર મહાચ ચારને, ગીજની આખો કાં,
 વળાવ્યા કરી વાવદો, ગાન પમાડયો ગોક.
 એક મમે રાગ મર્થ, તેવન આચુ તરત,
 પાક કપાં મી તેવનો, ઠાગી મેલ્યુ ધરત.
 ગમ થયો દેહ રાવને, અંકી આવી આચ,
 ખાટલે પડયો ખછરાગથી, મસવાડા તે પાચ.
 ધૂતનો તેને શુણુ જડયો, અચન અંકુ હોય,
 ધલોક સ્વાદ તે જૂતમા, -કળી ન સકે દોય
 મુવે દહાડી જાગને, નિદ્રા કરે નીમેખ,
 રાતડી રહે તે જાગનો, વર્ને લખ્યા જે લેખ.
 એક દિવસ મધરાતના, રામા કારમી ગાય,
 રાગની મેડી તમે, નમ્પત નજરે જોય
 હેડે ઉતર્વા દા કરી, કરમહી ધનુષ ને બાણ,
 મતવાદી ને સુખકરણ, પાપી છેદન પ્રાણ
 પુરપતિ પુછે પ્રેમશુ, શુ કુ ખ શી તુજ જૂખ;
 જે ધનુષ તે કહે મુને, શીવન કરમે સુખ.
 સારે જોવી જાળકા, કદુ તુજ આગળ સસ,
 પુછવા આવ્યા જે મુને, નિર્મળ તારી મસ.
 માચુ જોયું તે સાબજો, જે કરતુ હોય કામ,
 આ નગરનો નરપતિ, લક્ષ્મી છે ગમ નામ.
 સમૃધિ નામ છે મહારૂ, તન ગન ધન તરત,
 કાવ મધરાતે મહિપતિ, મેહેલથી પામે મરત.
 જોને અંશુકે અહિ કમે, જાણુ મડને એર,
 કાંટિ પ્રકારે ના મટે, પૂર્વ જન્મનું વેર.

ચક્ષુને ચકલી કહે, સ્વામી - સાંભળો વાત;
 મારે ગરબ પાસે રહ્યો, ખરી કહું છું ખ્યાત.
 રાજા જમે છે જુગતથી, બરી તેમાં એક ચાંચ,
 દુધ સાકર ને ફરના, કણ લાવેજી પાંચ.
 મુખ માંહે મેહેલ માહરે, શરીર આ શ્રીતળ ચાવ,
 તો તું સ્વામી માહરો, ચતુરાં એમ ચિત ચલાવ.
 ચકલી વચન ચક્રે શુણી, ઉકયો રોબા સાંચ,
 દુધ ફર સાકર તણી, બરી અન્નેખે ચાંચ.
 મુકયું માનનીને મુખે, હસ્તાં રમ્યાં બે લાંહ,
 રાજા સર્વે સમજીઓ, હસ્યો ધણું મન માદ.
 રાણી કે' સ્વામિ કાં હસ્યા, બોલો માયા બોલ,
 સ્ત્રી હલાદિક કહું તુંને, પરીઆ સાતનો કાલ.
 (પણ) સાચું બોલું તો મરૂ, નાગનું એક વચન,
 ના કે'તાં કોપી કામની, જગ્ગળ કરી રાગન.
 રીસાવી રાણી ધણું, કંઈ અજ પાપુડી તાજ,
 એકે વાત નવ ઉકલે, વિનતા નાણે લાજ.
 રાણીને રાજા કહે, વાતમાં નથી સકાર,
 કહેતાં જીવ મારો જમે, હેતે માન નિરધાર.
 મરતું હોય તો લાં મરો, લખ્યુ હરો જો કરમ,
 વાત મને કલા વિના, નહિ રહે આપણો ધરમ.
 મહીપત કહે સુણ માનની, ચાવ કાશીએ આજ,
 લાં જઈ કહીએ વાતડી, બોદાર પામવા કાજ.
 રાજા મહેલીને સંચયો, સોપ્યુ પરને રાજ,
 મરવા ચાલ્યો મહિપતી, કામની કેરે કાજ.
 મજલ પાચ વાટે વઢ્યો, ઉતર્યો રાણી રાચ,

પીધુ પય લીધો મુખવાસ, પુષ્પ પીમય ને બહેકે બરાસ.
 દેવરૂપ દેવજ દર્શન, પન્નગ મનમા થયો પ્રમદ
 હું આબ્યો એને મારના, દેવ પ્રિત મરં હારના
 ધીક ધીક મારો અવતાર, ધન ધન મતવાદી તુ સા
 દોહડા.

જોડ્યો નાગ મહા મુખ ચક્રી, પ્રીતે એસ મુજ પામ,
 ધણો પ્રમત્ત મુજને કર્યા, જેમ નતનર વિષ્ણુ દામ
 મરનાનો ડર મુજ તુ, પ્રીતે પાગે લાગ,
 તુજ મનમા હોય જોગતો, તે મુજ પાને માગ.
 રાય કહેમા રીઝીઓ, રકું આપ કુળેક,
 માહરે છાથી ઘોડવા આણ માન નહિ જોડ
 જે ગમે તે આપને, મતવાદી છો સાથ,
 ઇષ્ટ આજથી છો તમે, તેને હોડુ હાથ.
 નાગ કહે સુશુ નરપતી, ધણો શિખતુ શુશુ ગર્વ,
 જનાનર જોની જુગતે, તે સમજશ તુ સર્વ
 વર આપી તે તો વડ્યો, રીઝે પ્રિતિ રાત,
 મરણ ધાતથી ઉગર્યા, પ્રીતે થયો પ્રભાત.
 જ્યેષ્ઠ પારજુ જુગતથી, મત પ્રકરે સાથ,
 ઝેરીએ મેહુત્યો જીવતો આવિ ન ઉની આથ
 આગત સ્વાગતે ઉગર્યો, ભાગે પામ્યો ભોગ,
 એમા શુશુ દોઢો ધણો, નાકા મુજી જોગ

જે જાણે ને કહે નહિ, જ્યાં દસાઈ પાપ,
રામકૃષ્ણ દવાઈ છે, ગિન શક્તિનો આપ
વિક્રમજીત વળતો વદે, એમા ગો સદેહ,
જેણે મ્હુ રહે જાગતો, તરણી વરીઓ તેહ.
જાગ્યો સારે જાણીયુ, સસે રાતે માપ,
આગત રાગત વગતી કરી જોવી મમજ્યો આપ
નિદ્રા મરી હોત નમ્પતે, નો જીવ એનો જાત,
આગત રાગત મને કરત, જાપુત ટપ શુ નાત
શાન્તાય શાન્તાસ સમે મ્હુ, જેહુ મિહ્નડ ડાળ,
શુણનિધિ વેર આનીઓ, પુન્યે પ્રાતુસકાર્ગ
વરતીકને વાળી કહે, કરશુ તાર કાળ,
નવ અન્ન નિર નિદ્રા કરે, રિદે બોગડુ રાજ
બણે ગણે બણારતો, ગાગે સુદર જાન,
તેને શ્રી હરસિદ્ધના મનના મમતા માન
કવિતા આતુરી એ કથા, પરમાર્ય પુરાણ,
મોહનજી સુત રખીયતજી, મમજ્યો જાહ સુજાણ
અથ કરાનો શુણીયને નિધા તણો વિવાસ,
શ્રીગોડ માગની નિધ શુભ મ્હો કવિ શામળદાસ

નાર્તા ૨૧ મી-ચોપાઇ.

શ્રી ગણપતના પૂજુ પાપ, જેને પ્રતાપે મયજ આપ,
શ્રી શારાને મેડુ અમો, સતજુદિ દેનારા તમો.
દસવાહનિ જાણુ સુજાણુ વેણા પુસ્તક ખાણિ પાન,
માજનદેશ તણો મહિપતિ, રૂડી મરમની રેખા રતિ
શાખો ચાલી લખીયા રેખ રજેડુજી જેમા નહિ રેખ
એકવિસમે દિવસે તે દેવ, સિદ્ધવડની કરી જઈ સેવ
છાડ્યુ શમ પુકે બાધીયુ મતપણ સિદ્ધે સાંધીયુ,
ચાયા ચતુર ચતુરસુજાણુ પુર ઉજેનિ દેશ પ્રમાણુ
જો યુ શબ સાબળ ર આહ મ્હુ વાત ધરજે મનમાહ,
જે મમે તો કારો દો, કહું નાત તે મનમા લહે

સાંભલી કોપ્યો જોકડો, રાંડના મુણી વચન;
 હું નહિ નરપત મૂરજો, પાડુ કોઠે તન.
 એ ધરો લેતા લડયકુ, પકુ કૂપમા તરત,
 પછે તને હું શુ કર, બ્યાગે આવે મરત.
 અજા કહેરે અજા મુણો, કાયગ કુડા કય;
 સ્ત્રી કાજ સ્વામિ મરે, તેમા રાની ચતર
 કરે મજુરી આકરી, શૂરા કપાવે શીશ,
 વઢે વિદેશ વનમા ફરે, તે સ્ત્રિ કારણુ ધીશ.
 સામળી કોપ્યો જોકડો, ચઢી ઘણેરી રીસ,
 ફટ ફટ ભુડી પાપણી, પ્રદાર કર્યા દમ વિસ.
 તારે મન હું તો મહી, રાયડા જેવો રાડ,
 મરવા બચ મરદ ઘણ, ભુપત નહિ એ જાડ.
 અજ વચન રાએ મુખ્યા, ધીમ, ધીક મુજ અવતાર;
 પશુધી બન્યો હું પાતંગો, સામની ભાગે ભાર.
 કરમાં લીધો કોગડો, માર્યા પદર વિસ,
 પછે ખડગ કાઢ્યુ ખર, છેદવા માડ્યુ શીશ.
 પાગે લાગી પ્રેમદા, મા કર મારી ધાત,
 નાક વાઢજે નરપત તમે, હવે પુછુ જો ધાત.
 પાછો વળીઓ પુરપતિ, કરી જાતરા પેર;
 ઢોલ દમામા વાજતે, ગુણુવત આવ્યો ઘેર.
 મારે વાતની આતુરી, જોછ તે ઝાઝી જુગત, -
 રાજા રૂઢિએ રીઝીઓ, શિખા બ્રાહ્મણુ વિગત
 પુત્રી પોતા પેટની, પરણાવી કુળ કાજ,
 કૃષ્ણાર્પણુ કરી આપીયુ, અર્ધ ને અરધુ રાજ.

ને જાણો ને કહો નહિ, જાણ દસાલિક પાપ,
 રામકૃષ્ણ દ્વાધ છે શિવ સમિતો આપ
 વિક્રમજીત વળતો વદે, એગા રો સદેહ,
 જેણે કહ્યું રહે જાગતો તરણી વરીઓ તેહ.
 જાગો સારે જાણીયુ, ડસશે રાતે માપ,
 આગત સ્વાગત વગતી કરી યોલી સમ નો આપ
 નિદ્રા પ્રી હોત નરપતે તો જીવ એનો જાન
 આગત સ્વાગત પ્રેને કરત, જાપુત નૃપ શુ વાત
 શાન્તામ શાન્તાસ શમે કહ્યું, જેહુ મિદ્ધવડ કાળ
 શુણ્ણિધિ રેર આવીઓ, પુને પ્રાણુસકાળ
 વરતીકને વાણી કરે, કરેહુ તાડ કાળ,
 નવ અજ નિર નિદ્રા કર, મિદ્ધે ભોગવુ રાજ
 જાણે જાણે જાણીયો, જાણે સુદર જાન,
 તેને શ્રી હરસિદ્ધના, મનના ગમતા માન
 પ્રિતા આતુરી એ પ્રથા, પરમાત્મ પુરાણ,
 મોહનજી સુત રખીયનજી, સમજો ગાહ સુજાણુ
 અથ કરા થો શુભીયને વિદ્યા તણો વિનાસ,
 શ્રીગોડ માગની નિત શુભ મહે કવિ સામજનામ

વાર્તા ૨૧ મી-ચોખાધ.

શ્રી ગણપતના પૂજુ પાપ, જેને પ્રતાપે પ્રથજ આપ,
 શ્રી સારાને મેનુ અમો, સતયુદ્ધિ દેનારા તમો
 હસવાહનિ જાણુ સુજાણુ વેપુ પુસ્તક પાણિ પાન,
 માળવદેશ તમે મહિપતિ ઢડી પ્રમની રેખા રતિ
 શાખો ચાલી લખીયા લેખ, રમેશુણ જેમા નહિ રેખ,
 એકવિસમે દિવસે તે દેવ, સિદ્ધવડની પ્રી જાધ સેર
 છાડ્યુ સખ પુરે જાધીયુ સતપણુ મિદ્ધે સોધીયુ
 ચાયા ચતુર ચતુરસુજાણુ પુર કજેનિ દેશ પ્રમાણુ
 જોડ્યુ સખ સાળા રે આહ કહુ વાત ધરજે મનમાહ,
 ને ગમે તો કારો દો, મહે નાત ને મનમા લહે

નંદાપુર નંદમેનનુ ગામ, રહેતો એક વિપ્ર તે દામ,
 દેવશર્મા છે દેવનું રૂપ, આહાણુ જન પણ બારે જૂપ.
 જ્ઞેતિય વિદ્યા કેરો જાણુ, પડિત જાતમા પરમપ્રમાણુ;
 મથાટ એક વિપ્રને ઘેર, પ્રજા પુછવા આવ્યો પેર.
 મીઠળ ફાફળ મુક્યાં પામ, પુછ્યું પ્રશ્ન જ્ઞેડીને હાથ;
 મહાગજ જાણો તો કટો તમે, છેક કુવારા છછએ જામે.
 શા પૂન્યે કન્યા પત્નીએ, દુઃખ કુવારાનાં વામીએ;
 વિપ્ર મટે તુ જનત મલાટ, ધડી જાણે અદકેરા ધાટ.

દોહરો.

જા મોચન શિવ દશ છે, ગામ આપણા ગાહ;
 નથી પાર્વતિ પામમા, દેવળ સુતુ સાંદ.
 પાર્વતિની કર પુતળી, ધડિ અવૈકિક રૂપ;
 ગીવ નમરૂં સ્ત્રી આપજો, બારે બોજો જૂપ.
 આપીએ તેવુ પામીએ, જોયે વેદ પુરાણ;
 સ્ત્રી શિવને આપો તમે, તો પામે પરમાણુ.
 ધડજો તેની પામજો, ઇશ્વરનો વહેવાર;
 પડાની પામે એ પુન્ધરી, પાપે સખણી નાર.
 મથાટ ગીશ નામી ગયો, મનમા રાખી વાત;
 માદા મનોહર પુતળી, ધડી મમવાડે સાત.
 ચાગી શિવ મફીર જઈ, શિવ સમીપ સોહાય.
 નેદ લેખ બરદ રચ્યુ, પ્રસન્ન થયા શીવરાય
 પુકા એક પવિત્ર નર, કરે પુજનશ્ય પ્રીત;
 આહરનિશ કરે આરતી, જોબા રૂડી રીત.
 કરે લોક સૌ જાતરા, મનમા થયો મગન,
 પતિમા તે તો પડાની, નિજે રહી નગન.
 ઘાતી દોસીનો ટિકિરો, આવ્યો જાતરા કાજ,
 નમ્ર નાર તે દેખતા, દેહમાં પ્રગટી ઘજ.
 ગયો ઘેર પોતા તણે, જોરતો એને જોર;
 ચમળા જોળી ચુદડી, માણુ કસળી દોર.

જેવી પ્રતિમા ગોભતી, પહેરાન્યા સમ વસ્ત્ર,
 તેજ વાધ્યુ તરુણી તણુ, ગોબ્યુ દેવળ સહસ્ર
 મહાદેવ હરખ્યા મન વિષે, વાર કિધુ વરત,
 જે કો વાવે ને લણે, અન્ન પામે તે તરત
 એક દિવસ ટકશાળથી, શિવ દેહરે આળ્યો શેઠ,
 નીરખી તે નારાયણી, મહાદેવ મનમા પેઠ
 પેહલી નિરખી પ્રતિમા, સુંદર વસ્ત્ર સુભ રૂપ,
 સુખ તેતું હસી રહ્યું, મનના પોઆ સુખ
 આશુગણુ વિન એપે નહિ, ધડિયા પડિયા બગ,
 શણુગાર હરો તો ગોભશે, રૂડો રહેશે રગ
 મદીર આળ્યો મન રીઝતે, લીધા મોળ શણુગાર,
 નેપુર નિહવા વાગતા, સુઝતાઈજનો હાર
 ઝાવ મુમળા ઝળકતા, હાથ કમ્બુ વિચિત્ર,
 નવવેશણુઆબણુ અધિક, નિરિધ પ્રકારના ચિત્ર
 પ્રતિમાને પહેરાનીઆ, થઈ રખા કો રૂપ;
 અખા અમે બાલિકા, અલૌકીક અનૂપ.
 પડિત એરે પુન કરે, ઉભા પાસે તથુ,
 શિવ વામક નાના વિધના, કૃત સભળાવ્યા કરણુ
 દડવત દમ નિસ પ્રેમે કરી, પ્રિતે લાગ્યો પાગ,
 પ્રસન્ન થયા પરમેશ્વરી, મહાદેવ કહે વર માગ
 નિપ્ર વળતો વાણિ વદે, સાબગો શિવ મહારાજ,
 વર આપો તો એટલુ, કરો મુજ ગમતું મન.
 પદાણુ પુતળી પ્રતિમા, મહા મનોહર મૂખ.
 મનવન થાય એ સુધરી, તો તો ભામે ભૂખ.
 જોવાવી જોને નહિ, ખવરાવી નહિ ખાય,
 ઉપાડી નન ઉપડે, જડરૂપી કહેનાય
 એ જડને ચૈતન પ્રેરે, નિમેષ ન રાખો નુન્ય,
 પુનઝો કરી પ્રીતથી, પદર વરસનુ પુન્ય.
 શિવજી સમ્રથ સર્વગા, મકળ કળા સમેત,
 પ્રમત્ર ચયા પરિવ્રજજી, હેડે વાધ્યુ હેત

મુંદરી મહાવન ઝટ ધા, પુન્યતણે પ્રતાપ,
 અમત દ્રષ્ટ અમત વચન, અમત આપે આપ
 અસોપ સિન આપે થયા, ચતુર ખેના ચાર,
 એ કન્યા કોને વરી, ચપુએ કરો નિચા
 ચતુર ચાટે ઘેરી રવા, ધન મજગાવ્યા મજા
 છવાડી તુને જુગતથી, પ્રિન પરીને પરપુ
 મુકી કેમ નહોતોની, મમાગુ આવિ માર
 શિવ આગા સાચુ મો, કોણ ન્યા વરનાર
 મરતગ કહે સુણ મળિપતિ, વડદથ વિક્રમ વીર,
 મતનાદી ને મનદાણે, ધર્મ ધોન્ધર ધીર
 એક નાગ કોને વરી, અધર્મધરે નહિ ઇશ,
 નિચાર નાર છે એમ્લી, શુ રંગે જુગદીશ
 સલા કહે મુજ મુંદરી, ન ધન મુજ હાથ,
 સ્ત્રી સીરોમણ ગોમતી, મોતે ન ખીજ માથ
 દોમી મહે દીલ ડીગથી, આપ્યા વસ્ત્ર વિવેક,
 માટે મારી ભામની, નાર મુકે નવ ટેક
 કહે વણિ વગપાગીઓ, મળવ્યા મં શણગાર,
 વિનતા એ મુજને વરે, એ વાર વેહેવાર
 નિમ્ર મહે વનિતા હતી, પ્રેમી પ્રત પાપાપુ,
 જનાડી મે જુગતથી, વર મુંદર નજી
 ચારમા ચતુરા કોને વરી, અમન ધણેથી આપ
 ને નંજો ને કહે નહિ, તે પચહત્તા પાપે
 નિકમસેન જોયો તહા, તે રાગ કરે સાથ
 ઉડવમા આવે નહિ, આજ ભરાવે બાથ
 મવાટ તો પિતા થયો, દોમી થયો વડ વીર,
 બ્રાહ્મણ તો બ્રહ્મા થયો, સજવન કર્યું શરીર
 આબુપણ અપાડીયા, પટ્ટુ પીધુ પાણુ,
 તે નર એ વિનતા વર્ચો, મોતે વેદ પુરાણ
 મીનમેષની એ વાતમા, નહિ દોડ કે હાસ્ય,
 અતરિક્ષ મળ ઉડી ગયુ, રાગ તુજને શાગમ

મહિર આળ્યો મહીપતિ, દાવોમાલો દામ,
સાધના સર્વ માડી કહી, કાલે કરશુ કામ
એકવિસ કથા એ શબ્દ કહે, માવિસ શુદ્ધનિધાન,
રાત સમે રાગ જરો, જાણ્યો અવર વિધાન,
થોતા વક્તા માનગો, કહે કવિતા કરજોડ,
શામળભટ કહે બોલ્યો, જે જે શ્રી રણુછોડ

વાર્તા ૨૨ મા-ચોપાઇ.

પ્રથમ ગણપતને પુજ્યો, સકળ કળા બુદ્ધિ સુજ્યો,
શ્રી દામોદર શ્રી રણુછોડ, મહે કવિજી વિંગતે કરજોડ.
કરો અથ મનવાછીત કાજ, લખ વસાએ રાખો દાજ,
અથ અધુરો જો રહી જરો, તો હસારત જુગમા થરો.
માટે બુદ્ધિ દેવી દીજ્યો, કથા ખાવીસમી કીજ્યો,
જે સામળતા ખાતિ જાય, કાજુ રહે કોમળકુ થાય.
મુણીજન પુરુષ તણામન ગણે, પુખ્ત વાધે પાતિક પરજોડે,
ખાનીમમે દિન શમ બોનીયુ, કહાપણુ પોતાનું ખોલિયુ.
સુણુ સતનાદી સાહસી ધીર, પરદુ ખબજન વિક્રમ નીર,
પર દિપગારી છોજ ધણા, છો સહોદર પરનારી તણા.
કથા કહુ તે માનગો કરણુ, શને શને ચક્ષોવો ચરણુ,
તેનાવતી એવુ એક ગામ, તેનમેન નરપતનુ નામ
સૌ રૈયતને સધળુ સુખ, દેશ માહે નહિ કેને દુખ,
આચાર ધરમ પાળે સૌ લોખ. નહિ કેને બ્યાધિ કે શોક.

પુન્યવતિ તેનું છે નામ, કરે નિત શિવ પુજનનું કામ;
પાંચમી પુત્રી પુરોહિત તણી, ગુણ લક્ષણ ને ગોખા ધણી
શોભાવતી શીરોમણી નામ, તે કરે નિત પુરણ કામ,
છઠ્ઠી એક કો સુદર નાર, રૂપ ઉપનો જાણો અગાર
દિનકર ઉગે તારા અદિ, સૌ નારીમા આદે ધરા,

દોહરા.

એક દિવસ છ એઝી, મળિ જૈ આપોઆપ,
પ્રસન્ન થયા પરિવ્રજણ, પુણ્યા કન્યા પ્રતાપ.
શિવજી તો પ્રસન્ન હવા, આપ્યું કરમા કામ,
અમુલખતાણુ એહ છે, અત્રતદ્વજ છે નામ
ખાય તેનું જોજન રહે, વૃદ્ધ ન થાએ વેશ.
દુઃખ ન બ્યાપે દેહમા, સ્વેત ન થાએ કેશ,
ધણા ગુણ છે એહમા, હેતે આપ્યા હાથ.
બીજા સુખ દીધા ધણા, શોખો સધળો માથ,
રાખને પુત્રી કહે, શિવ પ્રતાપની વાત.
આપ્યું દ્વજ અતિ હેતથી, તે પેતાને તાત,
જેણે અવતાર આપીઓ, જેણે પાળ્યા લાડ,
એને આશીર્વાદ થુ થવુ, એમા શાનો પાડ.
પ્રધાનપુત્રીએ પરકીયું, ધર્મ વિચાર્યું ધીર,
પ્રીતી વાટ પિયરતણી, તે તો મારો વીર.
ભાવે ખવરાવ્યું બાતને, હરખ્યું માનની મન,
અત્રત દ્વજમા ગુણ ધણો, ત્રેલોક મોહન તન
નગરશેઠની નગમની, ચતુરા વિચાર્યું ચત,
સમારમા શીરોમણિ, તે કોઠીયો કપ
તે દ્વજ આપ્યું તેહને, ખવરાવ્યું ઘણે ખાત,
અમર થયો તે આતમા, ભાગી મનની બાત
પ્રેમદા થોથી પુરોહિતની, વપુએ વિચાર્યું વરત,
આતમા સમાન એક નથી, ખાધું ચોને તરત
સુદર કેરી કનકા, માયુ વિચાર્યું સુત,
બહાવો મુજને વપુ ચક્રી, પેટ તણો જે પુત.

વૈતાલપચ્ચીશી.

ખવરાવ્યું તેને હેનથી, અધિક ઉમેદનો, અંશ;
 આળખેપાળ જીન સહુ, વધશે એથી વંશ.
 બાહ્ય કરી માનની, તે દહેરામાં લ્યાંદ;
 પુન કરતો પંડિતો, મહાદેવના મઠ માંડ.
 તેને તરતજ આપીયું, આરોગાચ્યું અતિથ;
 ગયા. ઘેર સૌ ગાજતાં, શીવને નામી શીશ.
 ગોડ્યું શખ કહે બુધનિધી, સાંભળ સત્ય શરીર;
 ઉજેણીપત અધિપતિ, વડદય વિક્રમ વિર.
 છએમાં, કંઈ છત્રપતિ, ડાહી કેઈ કામ;
 જાણો તો કહો જુગતથી, સાચા હોજી સ્વામ.
 જો જાણો ને કહો નહિ, બહાદુરોદિક પાપ;
 કંઈ સ્ત્રીએ રૂંડું કંઈ, અકલવંતી, તે આપ.
 વિક્રમ કહે શુણ્ણ વીર તું, એ સ્વામિં સી સાથ;
 એક ડાહી એમાં સહી, ઉપર માણે હાથ.
 એકને બાપ બહાસો ધણો, એકને બહાસો વીર;
 એકને બહાસો દીકરો, એકને આપ શરીર.
 એકને બહાસો કંચડો, નીમેખમાં શી ગુન્ય;
 દાતા મોટો સંસારમાં, ક્યું પરમારય પુન્ય.
 પુન્યે તો પુત્રજ મળે, પુન્યે શ્રવે કંધ;
 પુન્યે ભાંત ને તાત નિજ, પુન્યે ચાતુરી ચંત.
 પુન્ય વિના પામે નહિ, જો ન હોય માંડ જીન;
 અધીક ખેડે ઉગે નહિ, રહે હોય નવ રીઝ.
 ડાહી તે તો જાણુજો, શાસ્ત્રજ પુરે સાખ;
 પાંચ જણ પામ્યાં એક ફળ, છઠ્ઠી પામી ફળ લાખ.
 વધે વ્યાંજ જેમ ગરથનું, વધે જીન જેમ ચંદ્ર;
 વધે અરણ ઉત્તરાયણે, તેમ વધે પુનમપર ચંદ.
 સાખાસ કહી શખ ઉડીયું, સીધવડ સમીપે જાય;
 હાથ ખંખેરી આવીઓ, ઘેર પોતાને રાય.

૨૦. રાજા રાજે સદુ. આશા પુરશે ધણી;
મન મનાતું તાહરું, જે કરશે જુગદીશ.
ગાય શીખે ને સાંભળે, પોહ્યે મનના કોડ;
શામળબટ કહે બોલજો, જે જે શ્રી રણછોડ.

વાર્તા ૨૩ મી. ચોપાઈ.

શ્રી શારદા માતને નામું શીશ, આરાધું ઉમવાપતિ ધણ;
લંકવાહની જાણુ સુખાણુ, વેણા પુરતક પરદયાં વાણુ.
તેવીશમે દિવસે તે રાય, જોખ કરેતો પોતે જાય;
જળ બાકળા દેવતાને દીધ, સરવ જેચર પોતાના કીધ.
શળ બાંધ્યું પોતે શરીર, આલ્યો ધર્મ ધોરંધર ધીર;
બોલ્યું સખ તે માર્ગે જતાં, દીન થઇ બોલ્યું દુઃખ ધરંતાં.
સાંભળો સતવાદી સાહર, મહાદુઃખ કેરા છે દાહર;
મન ગમે તો દુકારો દો, મન માંહે માને તેમ લો.
ધંધાપૂર નગર પુરવાર, સધળી શોભા તેમાં સાર;
પૃથ્વીરાજ કરે લાં રાજ, અધર્મ અન્યા તનથી તાજ.
તે ગામમાં વિષ્ણુનો વાસ, દેવલોક સદુ તેનો દાસ;
ચર્યા કરે ચત્રુભુજ તણી, ભાવ ભક્તિ સદુ તેને ધણી.

દાહરું.

વૈસંપાયન એક વિપ્ર છે, વિષ્ણુ ધર્મ વેદ પાત્ર;
જશવંત સરવે જાણતો, જોવા સરખી જાત.
દેવા નામે એક દીકરી, ડાહી ધણેરી દામ;
નિર્મળ નેત્ર સરીખડી, નંદમતિ નીજ નામ.
અગિયાર વર્ષે અરજકી, શુભ કરમ શુભ રૂપ;
જાપને જુદા થકી ક્યું, સાંભળ અલ્યા ભૂપ.
વિવાહ ન કરીશ માહરો, નવ બેલીશ તું અલ્હ;
હું સેતું નિત વિષ્ણુને, તે તો રાજશે ધર્મ.
ચત્રુભુજ મારી ચિંતા કરે, દેવાધી દેવાદીશ;
તે વર મુજને આપશે, સદાય કરશે જુગદીશ.
અલ્હ તો વાદ કહી રહો, પુજવા પુત્રી જાય;
વર આપો વિષ્ણુ તમો, તો કાંમ આપણું યાય.

વૈતાલપચ્ચીશી.

ત્રી તે એક ગોમંમાં, ખોખો તેનું નામ;
 મુશોળ નામ કન્યા ખરી, કાયા ક્રોધિક કામ.
 તતને તે કન્યા કહે, ન કર વિવાહ મન;
 વેળુ વર મરે આપશે, તે મારે મન મન.
 નેલ પુત્રે નરસિંહને, કરે પુત્રનું કાજ;
 નિતા વર માંમે નહિ, લક્ષ્મીવર રાખે લાજ.
 રમ્ય એક વહેવારીઓ, વૈકુંઠશાહ વિવેક;
 મદ્રાસવેલી છે અરબકી, અધીક મનોહર એક.
 ત્રી કહે પિતા સુણો, હું પુત્રું પરિશ્રદા;
 ર આપશે મને વિપ્લવ, ધીર રેલશે ધરમ.
 કુદર એક અર્ધસણુક, શોભે સાંહસિક ધીર;
 ન્યા એક કનકાવતી, સ્વામા શુદ્ધ ચરીર.
 પેતા પ્રતે પુત્રી કહે, કરો તમારું કામ;
 પળુ કૃપાળ, કરણાનિધી, વર દેશે શ્રી રામ.
 મારે ચતુરાં ચિતની, ચીતની જવાં ચેન;
 હા મનોહર માનની, અક્રમ ધણેરી એન.
 ર ગાગે પુત્રે વિપ્લવને, એમ વિલા કંઈ દન;
 મુરુ ન સુંકી આતુરી, મોહન વિચારું મન.
 મેક દિવસ ચારે ચતુરાં, પુત્રે પ્રભુનું પ્રીત;
 માપો વર વિશ્રંભરા, તે રહેશે રૂડી રીત.
 ને હાંસી હસારત થશે, તજવા પડશે પ્રાણ;
 મારે મન તો છે હમું, અમને હોડે હાણ.
 મળુ પ્રત્યે લક્ષ્મિ કહે, હહાડી દેરા ખામ;
 મેલોક મોહન તું ખરો, વર આપો ઘેર અમ.
 હાં ભક્તિ કરે ભામની, તે તો આપણો ભાર;
 તે એશીગળ એહને, નોધારા આધાર.
 રી હરખ્યા હેડા વિશે, મુખથી લીધો મેલ;
 મેક પુરુષ ક્યો પ્રાક્રમી, સ્ત્રી જાણે સૌ સહેલ.

ત્રીજે દિવસે બાળકા, વહાણે આવી તાલ;
 પુન કરી પરિશ્રવની, દેવળ દેહેરા માલ.
 સ્તુતિ કીધી શુભ મુંદરી, વિપ્લુ દરખ્યા વેદ,
 પુરુષ પ્રગટાવ્યો પ્રાક્રમી, બ્રાંત ન રાખી બેદ.
 દરખ છે દેડા ચક્રી, માદ પ્રગટ્યો સુર;
 પુરણ પ્રતાપિક ચક્રગો પ્રાક્રમ જેમાં પુર.
 એક જણી આ પુરુષને, પરણો રૂડી પેર;
 બાકી રહી ને બાળકા, કાલ આવજો ઘેર.
 પરણી એક તે પુરુષને, પરણી આણી પ્રીત,
 રાખ્યો મદિર રાજવી, રૂડી રાખી રીત.
 ત્રીજે દિવસે તારણી, દેહેરે આવી દેવ,
 બે જણી બુદ્ધનિધાન છે, કીધી રૂડી એવ.
 હાથ ચક્રા હેતે કરી, પ્રગટાવ્યો પુરુષ પ્રમાણ,
 એક વનિતા વરો એકને, ચતુરા ચતુર મુગળ.
 પરણી એક તે પ્રીતથી, ચતુરાઇની ચાલ,
 ચતુરાનન દેહ કામની, વળી આવજો કાલ.
 એક રહી ત્રીજી પછે, તે પણ પરણી તેમ,
 કૃપાનિધ જુગદીશ છે, કરિયુ ધટતું ને નેમ.
 ચોથી રહી એક અમ્બરી, બોલી બાળકા તે દિશ;
 પ્રણામ કર્યો પરિશ્રવને, અરચા પોતે ધશ.
 પગથી પુરુષ એક પ્રગટ્યો, બળીઓ બુદ્ધનિધાન;
 વિપ્લુ ભક્ત વહાણે ધણો, જાણે અદ્ધનિધાન.

ખીજે દિવસે માળાકા, કાણુ જાત પરણી પ્રીત,
 ત્રીજે દિવસે તારુણી, યોયે કેષ. રીત.
 ને જાણો ને કહો નહિ, તો સ્ત્રી હલાવતુ પાપ,
 મદેહ ભાગો સખ કહે, અપ્પલવત છે આપ.
 વિક્રમસેન વળતો વદે, એમા શો સદેહ;
 પરણી પદવી પ્રથમની, અદકો જેનો નેહ.
 પ્રથમ પ્રગટયો પુરુષ જે, બ્રાહ્મણુ જાત એ બ્રહ્મ,
 વરી કન્યા તે વિપ્રની, ધારી ને તું ધર્મ.
 ખરો પુરુષ જે ક્ષત્રી છે, રૂદેથી પ્રગટયો રીજ,
 ખત્રાણી તેને વરી, બુધતણું એ ખીજ.
 વૈશ્ય પ્રગટયો પાણ્યથી, વરી વૈશ્ય કન્યાય,
 પ્રગટયો ખગથી તે શુદ્ર છે, એ વાતે નહિ અન્યાય,
 સૂદ્રી રમી છે શિવજી, પ્રથમે પહેલી પુર.
 ચારે વરણુ એમ સરજી, જ્યારે ચદ્રમા સર,
 સત કહી સખ હડીયુ, ધરમવત ધનવત.
 ભનો અવતર્થી ભુમિ ઉપરે, માન્યુ માહારે મન,
 અતરિક્ષ શખ હડી ગયુ, એકાત સ્થળ આકાશ
 હરમિદ્ધ હજારે જાઠ રહ્યું, સિદ્ધ વડની પાસ,
 મહિર બાગ્યો મહિપતિ, કટી પુજને પેર.
 ને ગમશે ગોવિંદને, તો શખ લાવયુ ઘેર,
 કયા તો તેનીમમી, સપૂર્ણ થઇ સાખ
 બુધ દેનારી બુધનિધી, બારતીઓ તે જાખ,
 રખાવાસ પ્રતાપથી, પ્રૌઢ એહ પુરાણુ
 ધન્યા અનપુરણા તણી, સમન્નેચતુર સંગણુ,
 ગાય સીખે ને સામજે, કહે કવિતા કરન્નેડ
 ગામળમટ કહે જોવન્ને, જય જય શ્રી રણુછેડ,

વાર્તા ૨૪ મી-દોહરા.

શ્રી અનપુરણા અમીમા, અભય માહારાણી આપ,
 સૂદ્રીની મીચણુ તણી, ને પુરાણે હાપ

હમવાહની હિત કારણી, અક્ષ તનયા અક્ષપ,
મનકાલિક મેવે સદા, અક્ષ બોવતા બૂપ.
ચોવીસમે દીન ચતુર વર, ઉર્યો આળસ મોડ,
મિદ્ધવડ સમિપે જઈ, નરપતી રાજ છોડ
બાધી બાધે બહાદુર વડ્યો, ગળ બોધ્યુ શુભ વાત,
પરદુઃખબજન શુભ કરણ, જુગ જાણુતી જાન
કહું વાત કાને ધરો, જુઠારો નન દેશ,
કહું હું તે તમે માભગો, કરો પથ પરવેશ.

ચોપાઈ.

રનદન પાટણુ પ્રીદુ પીડ, દેવ ભોક જોતુ તે દીડ,
રણુ અદારે વાસો વમે, ધરમ મારગ ઉપર તે ધગે.
મોળાભટ તે આજણુ બૂપ, સુખી રાજે પણ શિવ સ્વરૂપ;
ચતુર પુત્ર તેને છે ચાર, શુભ કરમી શુભ લક્ષણુ સાર.
અક્ષ અનુમારે વરતે વેદ, ફાણુ માત્ર નહિ મનમા ખેદ,
બુધનિધાન તે ચારે બાળ, એકવાર દેશમા પડ્યો દુકાળ
અન નીર ને ખુટયા નનાણુ, નામ લોકજ મહા વન રાન,
પુત્ર ચાર ને માત ને તાત, એકાત બેસ વિચારી વાત.
માણુસ આપણે ધરના નિશ, અક્ષ તો આજ આપમે જુગદીશ,
પરદેશ જાઓ તો રઝળી મરો, કાલ બેપણુ ઘેરબેસ કરો
મોટા ભાઈ સતવાહી સાચ, તેને પુત્ર પુત્રીઓ પાચ,
અદકી આજુથી વિચારી વાત, પુછ તેની રૂપિયા સાત.
તેની એક લીધી ગાનડી, અમને હવાડજો તુ માવડી,
બીજો ભાઈ તેને તન ચાર, તેને મનમા ક્યો વિચાર.
સત રૂપિયા તેને રેખ, શ્રીમત જનને શાનો રોક,
લીધો ઘોડો બાધી બાકરી, ચિતથી કહે કરણુ ચાકરી
ત્રીજા ભાઈને પુછ ત્રીશ, હવાડનાર તો છે જુગદીશ,
લીધા જાળદ તેણે સદેત, ખેડીશુ કુવા ને વાવસુ ખેત.
ચોથા ભાઈને અગ્નિક ચાર, વિધ વિધના નેણે કર્યા નિચાર,
પુછ છે તેની પામ પચાશ, અગ્નિ હવાડવાની આશ

બ્યાન વડે કરશું વહેવાર, લેણુ દેણુ અધીક ઉધાર;
માખાપ કહે સત પુત્ર છો તમો, હમે કેમ જીવશુ કહો હમો.
જેને જીવતી કીધા હશે, તે તમને ઝોશિંગવ યશે;
નહિતર પારા પુરો એકવાર, આર પુત્ર ને દહાડા આર.
વાર કહી કેયું છે કામ, હયાં આપ આપણે કામ,

દાહરા.

એકે મેની ગાનડી, એકે વણો તોખાર;
એકે તો ખેતી કરી, એકે અવખ અપાર.
શખ કહે સતવાદીઆ, કીઆ પાખ્યા શુભ મુખ,
કીઆ મુખ્યા અયગાધને, કીએ વેદ્યું દુખ.
કોણે આપને પાળીઓ, કોણે કીધો ધરમ;
કોણુ પેટ પોખી રહ્યા, કુકું કીધુ કરમ
જે ભણો ને કરો નહિ, તમને હલ્યા આર,
રામ દુવાઇ દેઈ પુછના, કેમ થયો વિચાર
રામ ખોયો રીજયુ, સાબળ શમ શુભ શરમ,
જોણુ પોખી ગાનડી, તેણુ રાખ્યો ધરમ.
કણુખીએ ખેતી કરી, વૈશ્ય શુદ્ધ વેહેવાર,
ક્ષત્રીને કરની આકરી, એ તો શુભ સસાર
ધેતુ વાગે ધરમ રાખીઓ, ધહેપારીએ પોખ્યુ પેટ,
માખાપ જીવાડ્યા ખેતીએ, ન્યાય વાત એ નેટ.
આખીનાગો ચતાતુરે, અશ્વ અલેખે ખાય,
ખરામ થયો ખટમાસમા, ધધે ખોટે ધાય.

માને સુણુતે વાંચતે, સ્ત્રીજે સાંભજે સાર;
પ્રસન્ન થાય પરમેશ્વરી, નોધારાને આધાર
શ્રોતા વક્તા સાંભળી, જ્યાશક્તી દેવાન;
સામળભટ્ટ કહે બોલજો, જય જય શ્રી ભગવાન,

વારતા રૂપ મી-ચોપાઇ.

શ્રી ગણપતીને શીશ નામીએ, પુરણ વિદ્યા પોતે પામીએ;
પત્નીસમે દિવસે પુરંદર પુત્ર, રાતે આજ્યો મેલી ધરમુત્ર.
સારદા ગાતને જો સેવીએ, ખાંત ચક્રી દાતા દેવીએ;
શબ છોડ્યું બાંધી ગાંડડી, વળ્યો રાય વાળી મુઠંડી.
બોલ્યું સળસાંભળજે રાય, મહારાજ રાજ સમજો મનમાંય;
ચંદાવતીના રાજ ચઢ, અક્ષયત તેને જેવા ઈંદ્ર.
પ્રતાપવંત નામે એક પુત્ર, સતવાદી શોભિત ધરમુત્ર;
એક દિવસ શિકાર કારણે, યુધનિધાન બેઠું ગયા બારણે.
પિતા પુત્ર બંને જોડલાં, ધણા મુલકના ખેડે ઘોડલા;
સકળ સેન પછવાડે રહ્યું, તેની જોડે દ્રાધ નવ ગયું.
મેવાસ માર્ગે બેઠું નિસર્ચા, પ્રધાન પંડિત તે વિસર્ચા;
એકલા બે આલ્યા રણમાંડ, પગલાં દીઠાં નરણીનાં તાંડ.
નરપત કહે નારો જાય છે, એક નહાની એક મોટી થાય છે;
જઈ પારખું બહી ભાંખશું, રામા રાણી કરી રાખશું.
નહાના પગની વરજો તમે, મોટા પગની વરશું અમે;
તે વાતની પ્રતિજ્ઞા કરી, એક એકની એકજ કરી.
ઘોડા દોડાવ્યા તે ઘાટમાં, વનિતા બે ઝાલી વાટમાં;
મોટા પગલાંની દીકરી, તે તો વર પિતાને વરી.
નહાના પગલાંની તે તો માત, સુત પરણ્યો તેને સાક્ષાત;
દીકરી તાત માત ને પુત્ર, એમ માંડી બેઠાં ધરમુત્ર.
તેને છોકરાં આવ્યાં ધણાં, શાં શાં સગપણ ચયાં તે તણાં.

દેહર.

સસ્ય કહે સતવાદીઆ, એ બેનું સગપણ શું થાય;
જાણે ને નવ કહો મુને, તો પાતિક બહા દસાય.

રાથે રૂઢે વિચારિયું, પરીપુરણ કીધી મેર,
સમજ્યો નહિ તે શબ સહિત, ગુણવત આળ્યો ઘેર.
ગોઠવણ તો ધણીએ કરી, જડી નહિ કો જાગ,
સગપણ ગોઠ્યુ નવ જડ્યુ, પુરપતિ લાગ્યો પાગ.
ખુશનિધાન જોયો નહિ, જબ તો આધ્યુ શીશ,
નાશી ન શક્યુ નરપત થકી, પુરણ દિન પચીસ
ઉજોણીમા ઝાલી લાળ્યો, લાગ્યુ શબનું જોર,
હિમ્મત હાર હોડે ગઈ, ચિતથી થયો તે ચોર
સજ્યા સ્વયંની પાયરી, પોરાદ્યુ કરી પ્રીત,
ચોકો રહ્યો ત્યા ચતુર નર, રાજ્ય ફેરી રીત

ચોપાઈ.

હૈત કરી જોડ્યા બે હાથ, સબ જોડ્યું રાજાની સાથ,
પૃથ્વીપત તાર તો પાપ, બ્રહ્મહત્યા બેરી તુજ આપ.
પરદુઃખભંજન તુજથી થયુ, આજ થકી તે વહેણ ગયુ;
ધણા કર્યા તે પુન્યના ધાગ, તે સર્વપર ઉડી વાટ.
પરદુઃખભંજન પડાવ્યુ નામ, ગુણ હીણો કહેજે મૌ જામ
પુન્ય તાર પાપાણે જશે, કોટિક હસ્યા તુજને થશે.
હાથે ઝાલી આપ્યો મારવા, સાત જન્મનું સુકીત હારવા,
તે લીધી છે એની વાચ, તેણે પાત્રીક મેમે પાચ
ચડાગ નામ ચોખ્ખણે આડે, પરનોકે નરકે તું પડે,
ફટ ફટ ફહો મધના લોક, નામ પરમારથ થાગે ફાટ.
મામામા પડ્યો મહીપતિ, દયા હદેમા ન આણે રતી,
સ્વારયતો સગો તુ થયો, ગુણ તારો હળવો થે ગયો

ગાતે સુણુતે વાંચતે, શીખે સાંભળે માર;
 પ્રમત્ર યાય પરમેશ્વરી, નોધારાનો આધાર
 શ્રોતા વક્તા સાંભળી, જગ્યાશક્તી દેવાન;
 શામળમટ કહે બોલજો, જય જય શ્રી ભગવાન,

વારતા રૂપ મી-ચોપાઇ.

શ્રી ગણપતીને શીશ નામીએ, પુરણ વિદ્યા ચોતે પામીએ;
 પચીસમે દિવમે પુરહર પુત્ર, રાતે ચાલ્યો મેવી ધરસુત્ર.
 શારદા માતને જો સેવીએ, ખાંત થકી દાતા દેવીએ;
 શખ છોડ્યું બાંધી ગાંડી, વળ્યો રાય વાળી મુઠ્ઠી.
 બોલ્યું સખમાંભળરે રાય, મહારાજ રાજ સમજે મનમાંય;
 મદાવનીના રાજ મદ, અવખત તેને જેવા ઈંદ્ર
 પ્રતાપવત નામે એક પુત્ર, સતવાદી સોબિત ધરસુત્ર,
 એક દિવમ શિકાર દારજો, યુધનિધાન બેઠું ગયા બારણે.
 પિતા પુત્ર બને જોડાં, ઘણા મુલકના બેડે ઘોડલા;
 સકળ સેન પછવાડે રહ્યું, તેની જોડે દાઢ નવ ગયું.
 મેવાસ માર્ગે બેઠું નિમર્યા, પ્રધાન પડિત તે વિસર્યા;
 એકલા બે આલ્યા રણુમાંહ, પગલાં દીઠાં નરણીનાં તાંહ.
 નરપત કહે નારોળમ છે, એક નહાની એક મોટી થાય છે,
 જઈ પારખું બલી બાંખશું, રામા રાણી કરી રાખશું.
 ન્હાના પગની વરજો તમો, મોટા પગની વરશું અમો;
 તે વાતની પ્રતિજ્ઞા કરી, એક એકની એકજ ઠરી.
 ઘોડા દોડાવ્યા તે ધાટમાં, વનિતા બે ઝાલી વાટમાં;
 મોટા પગલાની ડીકરી, તે તો જર પિતાને વરી.
 ન્હાના પગલાની તે તો માત, સુત પરણ્યો તેને સાક્ષાત,
 દીકરી તાત માત ને પુત્ર, એમ માંડી બેઠાં ધરસુત્ર.
 તેને છોકરાં આવ્યાં ઘણાં, શા શા સગપણ થયા તે તણા.

દોહરા.

સલ કહે સતવાદીઆ, એ બેનુ સગપણુ થુ યાય;
 જાણો ને નવ કહો મુને, તો પાતિક બ્રહ્મ હસાય.

રાયે રૂઢે વિચારિયુ, ખરીપુરણુ કીધી ધેર,
સમજ્યો નહિ ને શબ મહિત, ગુણનત આવ્યો ઘેર.
ગોઠવણુ તો ધણીએ કરી, જડી નહિ કે ભગ,
સગપણુ ગોઠ્યું નવ જડ્યુ, પુરપતિ લાગ્યો પાગ.
બુધનિધાન જોયો નહિ, જન તો બાંધ્યુ ક્ષીશ,
નાશી ન શક્યુ નરપત યકી, પુરણુ દિન પચીમ
ઉજેણીમા ઝાતી લાગ્યો, ભાગ્યુ શબનું ભેર,
હિંમત હાર હોડે ગઈ, ચિતથી થયો તે ચોર
સળ્યા સ્વયની પાથરી, પોરાક્યુ કરી પ્રીત,
ચોકી રહ્યો ત્યાં ચતુર નર, રાજસ ફેરી રીત

ચાપાઈ.

હેત કરી જોડ્યા બે હાથ, મન જોડ્યું રાજની સાથ,
પૃથ્વીપત તારે તો પાપ, અલ્પહત્યા બેઠી તુજ આપ
પરદુ.ખભજન તુજથી થયુ, આજ થકી તે વહેતુ ગયુ,
ધણા કર્યાં તે પુન્યના ઘાટ, તે સર્વપર ઉઠી નાટ
પરદુ ખભજન પડાન્યું નામ, ગુણ હીણો કહેશે સૌ ગામ,
પુન્ય તારે પાપાણે જશે, કોટિકે હત્યા તુજને થશે
હાથે ઝાતી આપ્યો મારવા, સાત જન્મનું સુકીત હારવા,
તે કીધી છે એની વાચ, તેણે પાતીકે બેમે પાચ
ચડાગ નામ ચોખુણે અડે, પરલોકે નરકે તુ પડે,
રૂઢે રૂઢે કહેશે મધના લોક, નામ પરમારથ થાશે દોષ
માયામા પડ્યો મહીપતિ, દયા હદેમા ન આણે રતી,
સ્વારથનો સગો તુ થયો, ગુણ તારો હળવો થૈ ગયો

ગાને સુણતે વાંચને, શીખે સાંભળે સાર,
પ્રમત્ર થાય પરમેશ્વરી, નોધારાનો આધાર
આતા વક્તા મામળી, જયાસક્તી દેવાન,
શામળભટ્ટ કહે બોલતે, જય જય શ્રી ભગવાન,

વારતા રૂપ મી-આપાઇ.

શ્રી ગણપતીને સીશ નામીએ, પુરણુ વિદ્યા પોતે પામીએ,
પચીમમે દિવમે પુરહર પુન, રાને ચા'યો મેથી ધરમુત્ર.
શારદા માતને જો મેનીએ, ખાત થડી દાતા દેનીએ,
શન છોડ્યુ બાધી ગાંડી, વાપો રાય વાગી મુઠ્ઠી
બોલ્યુ મળસામળરે રાય, મહારાજ રાજ સમતે મનમાય,
ચદાવતીના રાજ ચદ, અવખત તેને જોવા ઈશ
પ્રતાપવત નામે એક પુત્ર, સતનાદી સોભિત ધરમુત્ર,
એક દિવસ શિકાર કારણે, બુધનિધાન બેહુ ગયા બાગે
પિતા પુત્ર બને જોડ્યા, ઘણા મુતકના ખેડે થોડલા,
સકળ સેન પગપાડે રહ્યુ, તેની જોડે ગોષ્ઠ નન ગયુ
મેવાસ માર્ગે બેહુ નિસર્ચા, પ્રધાન પડિત તે વિસર્ચા,
એકલા બે આત્મા રણુમાહ, પગવા દીધ નરણીના તાહ.
નરપત્ત કહે નારો જય છે, એક નંદાની એક મોની થાય છે,
જઈ પારખુ બધી બાખશુ, રામા રાણી કરી રાખશુ
નંદાના પગની વરતે તમો, મોટા પગની વરશુ અમો,
તે વાતની પ્રતિજ્ઞા કરી, એક એકની એમજ કરી.
થોડા દોડાવ્યા તે ઘાટમા, વનિતા બે ઝાલી વાટમા,
મોટા પગલાની દીકરી, તે તો વર પિતાને વરી.
નંદાના પગવાની તે તો માત, સુત પરણ્યો તેને સાક્ષાત,
દીકરી તાત માત ને પુત્ર, એમ માડી બેઠા ધરમુત્ર
તેને છોકરા આવ્યા ઘણા, શા શા મગપણ થયા તે તણા

દોહરા.

સસ કહે સતવાદીઆ, એ બેનુ સગપણ શુ થાય,
જાણે ને નન કહેા મુને, તો પાતિષ્ઠ અહા હસાય.

વૈતાંલપચત્રીશી.

એક પુરુષની બાજે કાચ, સાડા ત્રણ મણુ સોનું થાય;
એવા એકસો ને છ બર્બા, બંગર બધા હેમે ભર્બા.
મારા માળાપને પડકી પેર, 'આખ્યા' પુત્ર તેને ઘેર;
હું તો યંત્રીસ લક્ષણો પૂત, બીજો એક રહ્યો છે મૂઠ.
એણે તન મન ધન-મુજ દીધ, પોતા સરખો મુજને કીધ;
પ્રતાપ એનો એનું પુત્ર, નીમેષ માત્ર ન રાખી તુત્ર.

દાહરા.

એક દિવસ મેં ઝોરડો, ઉઘાડ્યો તો સે'જ;
મનીશ માથાની ખોપરી; દીઠું કારમું તેજ.
ખડખડ દસ્તા હાડકાં, કરવા રૂડાં કામ;
ચારે બાળકા બાપડા, મારશે તુજને કામ.
તજથી રૂડા અમે હતા, પુરણુ રાખતો પ્રેમ;
આસ્ત કરી નાંખ્યા અમો. એણે કીધું હેમ.
મુવા કાઢે એતાવીને, કનક દેખાડે કાઠ;
ઉધીશં તો એ મારશે, એતાડ્યો દેધ ચોટ
માળાપ આલ્યાં માહરાં, મેં શીખ દીધી સરવ;
તે તો મુજને લઇ ગયાં, વદાવો ન કર્યો દ્રવ્ય.
અનેક ઉપાય એણે કર્યા, મારવા મુજને સાથ;
હું સિદ્ધ સવાયો એ થકી, હોટે ન આલ્યો હાથ.
એને સિદ્ધવડ શાપ છે, એ ઠેકાણે મરત;
હું શખ થઇ ચોટ્યો તહીં, તમ પાસે આલ્યો તરત.
દાહમ આખ્યાં ફરીજને, હીરા દેખાડ્યા હેત;
તેણે તમે સોંપીયું, રાજરીઘ સમેત.
પત્નીસ દહાડા તમે પગ ધર્યા, નીલા નીર નહિ અજ;
આલ્યા તે તો લાજ છે, તપ્ત થયું છે મન.
પ્રથમ મારશે મુજને, ઠરાવ કરીને કાઠ;
સાર પછે તુજને તજે, પુરા થશે સો આઠ.
એકસો આઠ ફરસા થશે, અમરન થાશે અજ;
એકસો આઠ જીવે એ થકી, જે મુવા હોય જન.

કરવા આજ્યો તારૂં કામ, જો કાળજી હોય તારૂં કામ;
 જો સિદ્ધની શી છે જાત, વિસ્તારી તેની કહું વાત.
 સાચો જાણે જો તું મુને, તો તો હું જવાહર તને.

એ પુરુષની બાળે દાય, માડા નણુ મણુ સોનું થાય,
એવા એકસો ને છ બર્યા, બગર બધા હેમે બર્યા.
મારા માબાપને પગી પેર, આપ્યા પુત્ર તેને ઘેર,
હું તો બત્રીમ લક્ષણો પૂત, બીજો એક રહ્યો છે મૂઢ.
એણે તન મન ધન મુજ દીધ, પોતા સરખો મુજને કીધ,
પ્રતાપ એનો એનું પુન્ય, નીમેષ માન ન રાખી તુન્ય.

દાહરા.

એક દિવસ મેં આરડો, ઉઠાડ્યો તો મેંજ,
મનીશ માયાની ખોપરી, દીકું કારમુ તેજ.
ખડખડ હથ્થાં હાડકા, કરના રડા કામ,
અરે બાળકા બાપડા, મારગે તુજને હામ.
તજથી રડા અમે હતા, પુરણુ રાખતો પ્રેમ,
અગ્ત કરી નાખ્યા અમો. એણે કીધું હેમ.
મુવા કાઢે ચેતાનીને, કનક દેખાડે કાઠ;
ઉવીંગ તો એ મારશે, ચેતાડ્યો દેધ ચોટ
મામાપ આવ્યા માહરા, મેં શીખ દીધી સરવ,
તે તો મુજને લાઇ ગયાં, વદાયો ન કર્યો દ્રવ્ય.
અનેક ઉપાય એણે કર્યા, મારના મુજને સાથ,
જુ સિદ્ધ સવાયો એ ચક્રી, હોડે ન આવ્યો હાથ.
એને સિદ્ધવડ ત્રાપ છે, એ ટેકાણે મરત,
હું શમ થઈ ચોટ્યો તહીં, તમ પામે આવ્યો તરન.
દાડમ આપ્યા દુરીજને, દીરા દેખાડ્યા હેત,
તેણે તમે માપીયુ, રાજરીધ સમેત.
પચીસ દહાડા તમે પગ ધર્યાં, નીદા નીર નહિ અજ,
આવ્યા તે તો લાભ છે, તૃપ્ત થયુ છે મન.
પ્રથમ મારગે મુજને, દરાવ કરીને હાઠ,
સાર પછે તુજને તજે, પુરા થગે મો આદ.
એકમો આઠ કરસા ચરો, અમરત યારો અજ;
એકસો આઠ જીવે એ ચક્રી, જે મુવા હોય જન.

કાસે કાળ એ માદરો, નાદમે ત્રિજે દીમ;
 જુહુ જોહું એ વાનમા, યજ્ઞદત્યા તેને શીશ.
 પ્રાકમ મુજમાં એ વમા, આતું ન કોની માંપ;
 ચાહત રજની તુજને, બટકાવત મત પાંચ.
 તું પરદુ.એ દુઃખીઓ, વિશ્વ જાધાનું વરત;
 દયા આપી ઉગારશુ, પરદુઃખભંજન સરત.
 રાય રહેમા રીઝીઓ, એ તો નાચી વાત;
 એને મારવા મોકલું, એ પણ માહા ઉતપાત.
 તે સળ સાચે મોદ કર્યાં, વચમાં રાખ્યા રામ;
 વચન ફળે કેમ માહર, કેમ થાય આપણું કામ.
 સળ આખ્યાના સમ કર્યાં, તે પાળે કવમ પેર;
 કેમ રહીએ આપણે શ્રવતા, એમ થાએ કયમ કેર.
 મરતમ કહે મહીપત સુણો, ફરું તે કરો એક કામ;
 ધર્મ શરમ સૌની રહે, હીક બનાવુ હામ.
 ચારત બધો હતો જોરડો, તે દેખાડ્યો તરત;
 બત્રીમ લક્ષણ જાપડા, એણે પમાડ્યા મરત.
 ફરસા જે છે કનકના, તે દેખાડ્યા પૂર;
 પ્રાકમ જોયુ પુરપતી, એ સીધીએ માગર દૂર.
 સુજે - મોંપ તુ મુજને. અંત કરણથી આપ;
 નિશ્ચે નાખશે તેજમા, કાયા મારી કાપ.
 શબને સુખ કે દુઃખ નથી, નથી પુન્ય કે પાપ,
 વચન પાળે માહરૂં, સિદ્ધ નહિ દે શ્રાપ.
 એક નર એમા જોવાશે. બત્રીમ લલજો બાળ.

વૈતાલપચ્ચીશી.

એ કહેશે દેરા કરે, પ્રદક્ષણ દો પાંચ;
 ને સમજે સમજે નહિ, તો નાંખે ઉની આંચ.
 કહેજો આગળથી ગુરુ કરે, પછે એલો કરે પ્રીત;
 ગુરુ વિદ્યા બણાવીએ, તો તો રહેશે રીત.
 સિદ્ધ વૈતાળ વકારજો, નાંખે એને માંદ;
 સાડા ત્રણ મણ સોનું યશે, તુરત તે વેળા તાંદ.
 અત્રત એક રતી એહનું, પેલા એકસો સાત;
 સંજનન વિદ્યા શોભશે, વેદ વચન વિખ્યાત.
 રાખ કહે એને નાખતે, મુજને ખેસે પાપ;
 તજને હાથે આપું તો, શિવ દે મુજને શ્રાપ.
 શબ કહે સતવાદીઆ, કું કું તે શબ્દ ગાઓ;
 એમાં પ્રાપ્ત યશે નહિ, લો લાખેણી લાઓ.
 દયા આવે જો તુજને, દરાવ કર એક હાંક;
 તે વિદ્યાથી જીવશે, પ્રગટ એકસો આંદ.
 ગમે તેટલા જીવાડજો, ગમે તેટલા રાખ;
 પુન્ય વધે પોતીજી ઘટે, શિવ શક્તીની સાખ.
 દીપક જ્યોત દસધા કરી, તુજની સાલોગ્રામ;
 શુકન આપે જો શિવજી, તો એ કરીએ કામ.
 કર કર રાગ સિદ્ધ તું, અક્ષય ધણેથી આપ;
 પાપ સધળું પ્રલે યશે, શિવજી નહિ દે શ્રાપ.
 હુકમ લીધો હજુરનો, ન્યાવડ દેરો નર;
 પ્રાતસક્રાળ તો પરહીઓ, ધુર ઉગમીઓ સર.
 શબ બાંધીને સંચર્યો, બ્યાહોં જો સિદ્ધ સુખધુ;
 આવી ઓશીંગલ થયો, પુરણ નંદા પરમાણુ.
 પગે લાગ્યો તે પુરપતિ, એણે દીધી આશીશ;
 ધર્મલાભ રાખે ઘણી, આશા પુરશે ઇશ.

ચોપાદ.

શબ લેધને આશ્યો સિદ્ધ, જેની પામે છે નવનિધ
 અદ્ય સિદ્ધ સાં ઉણુમ કર્યું, માયા લક્ષ્મી એને વાગે વધુ.
 નવે ગ્રહને બધ ધારીઆ, નવનાથ મેવામાં સાધીઆ
 દહીએ મુલા જીવા ન એહ, ઈશ્વર મરખો દૈવત દેહ.
 શબ લઈ મથો સાં ગકત, જશ જાણે છે બીજું જકત:
 જેમ કર્યું તેમ એણે કર્યું, કનક તે બંડારે બધું
 મુખે રતીભાર જે કર્યો, તે તો લઈ મીઝામાં બધો
 વિદ્યા પુરી યાવ વિવેક, જત્રીમ લક્ષણો જોઈએ એક.
 જેતું નગર બધાનું નીર, વિદ્યાવંત કો વિક્રમ વિર:
 સ્વાયં માટે સિદ્ધ આવીઓ, લાખેણી વાનો લાવીઓ.

દાહરો.

પરદુઃખબંજન પુરપતિ, પ્રાતુસકાયે પાગ;
 સિદ્ધ કહે હવે પધાર્યું, ઈચ્છા હોય તે માગ.
 વિક્રમ કહે વરતીક, મારે છે નવનીધ;
 જે તમે કહેા તે કરે, સંતોષ પામ્યો મિદ્ધ.
 સોનાનો ફરમો શીખતું, હેતે આપું હાથ,
 ના કહી ન મક્યો નરપતિ, સોંટ્યો સિધની સાથ.
 રાતે એકલા મહિપતી, બીજો સાથે સિધ;
 પાંચ લખ પુજન વિધિ, તે રાજદારની રીધ.
 પય તો મણુ મેહ પાંચસે, તેલ મણુ ત્રણ હજાર,
 ધૂતની તો ગંગા કરી, અતિએ બીજો હાર.
 સાતસેહ શ્રીફળ લીધાં, ફાફળ ત્રણ દસ વીશ;
 લખ બોજન વિધ તણું, જગન કરે શક્ત ઇશ.
 બળ બાકળા બહુ વિધના, અતિએ અનોપમ અર્થ;
 ચિતવે તે કરે પલકમાં, ગડિ જેને ગર્ધ.
 ગર્થે ઇદ્રાસન લીજીએ, એ તો બીજી બુધ;
 ત્રણ લોક જીતી શકે, સિદ્ધમાં એટલી શુધ.
 જળને યાનક થળ રહે, થળને યાનક નીર;
 અવની આકાશે રહે, એવો બળીઓ સિધ.

એક માસ જગન કર્યો, પછે ચયા એકાત,
મનની વાત માડી કહી, જૂપત બાગી - જાત
કરતીય કાગી ચતુર્થી, મહા વનમા મહાણુ,
એક રાય પૃથ્વીપતી, બીજો સિદ્ધ સુજાણુ
તેય મ્હા તાતી કરી, પ્રદક્ષણા દો પાય,
તેન તપાન્યુ ત્રોહોનિધે, અગન તણી અતિ આય
પ્રથમ શુરુ સિદ્ધ ગિજાને, તો એલાથી યાય
છેક અગનરો થઈ રહ્યો, હૃદિયા સાથે રાય.
ક્યો સિદ્ધ તે કુદડી, ને ને તપે જશ રૂપ,
કર તેમ તમે કરો ભરતખડના જૂપ
નણુ પ્રદક્ષણા જન કરે, જોયો એલો જોગ,
વૈતાજો મિદ્ધ વધાવીઓ, તેને બવાની ભોગ
ભોગ પામી બનાનીઓ, પૂરો ઉપજોયો પ્રેમ,
કરમો થયો એક પનમ્હા, સાડા તણુ મણુ હેમ
રતિભાર ચુનો તેનો રહ્યો, અમરત પુરુષ એ એન
નિધા મરત સજીવની, ચતુર પામ્યો ચહેન.
કરસા એકસો આઠ છે, નિત નિત એટલુ વરણુ,
એકમો આઠ જીની શરે, ઘાટ તમે તે મરણુ
નિકમે મન વિમાસીયુ માહુ કીધુ કામ,
જર તો જોતામા જશો, રહેશે જુગમા નામ
છર્યા.

જર જોતામા જમ જુવે જર જોતા ખુટે
જર જોતામા જમ, લાડ હાકેમ લૂટે,
જર જોતામા જમ, હરે ને આમ સજોરી,
જર જોતામા જમ, ચડે આડી રે ચોરી,
જર જોતામા જમ છ રાખ્યુ ધડી રહે નહિ,
બરોસો કરો શો ભોગનો, શામળ કહે ચુખ જોવુ નહિ.
દોહરા.

નિકમે વિચારીયુ ધન માચીશ તે ધૂન,
લોભે લગ્યા રહે નહિ, લોભ પાપનું મૂળ

સિદ્ધ મન વિચારીયું, વિપરીત કીધી વાત;
 બનિસ લક્ષણ બહુ ગુણી, મત એક ઉપર આદ.
 હેમ દેખી હરખ્યો ધણું, અમરત લેવા આરા;
 તે કહેણી તો કહી રહી, ઈડીઓ પૃથ્વી પામ.
 એની વચ્ચે તે મારી વચ્ચે, આગળ પાછળ થાય;
 રાખ્યું ધન રહે નહિ, ખર્ચ કરમ તે ખાય.
 દુ ખળ દેઈ દેઈ લે, દમડો જુલમ કરી ભેડ;
 આપણે વીતે એટલું, એ આવ્યું કેટલું ઝોડ.

છપ્પો.

જેને જરનું ભેર, જુલમ ઝાઝો કરી ઝૂંઝે,
 જેને જરનું ભેર, ખીળને અમુઝો છુઝે,
 જેને જરનું ભેર, અહકાર અતિએ આણે,
 જેને જરનું ભેર, જશ ઝૂંટી નર ગણે;
 જગમા જેને જરનું ભેરછે, જાકયો ફરે અમલે અતિ
 શામળ કહે લક્ષમીનો મોભિયો, રહુ ન થાય તેથી રતિ

દોહરા.

પ્રથમ સિદ્ધ હવાડીઓ, કર્યું પરમારથ કામ,
 હેમ બહાર બારે હતા, દેવત સોંપ્યા વામ.
 મત્રે મારો હવે મુજને, મિદ્ધ હો મુજને શ્રાપ,
 કપટ કર્યું મેં કુડી, મોડું બેઠું પાપ
 શબ્દ મને સમજાવીઓ, કરતા શુ મં કીધ,
 પછે વિચાર્યું પાપ મેં, તમે તો મોટા સિદ્ધ.

છપ્પો.

સિદ્ધ કહે શાખાસં, શાખાસ માતા છે તારી,
 મુજને કીધો નિષ્પાપ, હસા ઉતારી મારી,
 સિદ્ધ કહે શાખાસ, શાખાસ નરપતિ નિર્દોષી,
 મુજને તાર્યો તેં આજ, છેક છળ લેધો છોળી.
 સિદ્ધ કહે શાખાસ રાયજી, હવે શુરુ થયો તુ માહરો
 નિર્ભળ નિષ્પાપ મુજને કર્યો, હું તુજી સેવક છું તાહરો.

વૈતાલપંચીશ

દાહરા.

સતવાદી કહે સિદ્ધ મુણે, ગમે તો લો આ ગર્થ;
નીકર હું કહું તે કરો, સરે તમારો અર્થ.
સજવન કર તુજ એલકો, જેને માંયો તેહ;
એ માંગવું મજતાણું, એથી બીજું ન છે.

છરેપો.

ચિરંજીવિ નહિ કાય, ગયા માંધાતા મહીપ
ચિરંજીવિ નહિ કાય, ગયા છત્રવંત છત્રપ
ચિરંજીવિ નહિ કાય, ગયા અધિકારી ઇ
ચિરંજીવિ નહિ કાય, ગયા કહી સરજ ચં
ગી ગયા રામ ને રાવણા, ગયા તે દેવ ને દા
યા સતવાદી સલક્ષણા, તો કાણુ માત્રમાં મા

દાહરા.

એલો છવાડ્યો ચતુર નર, પુજને પડીએ પાંડ
હાયજ મુક્યો હેતથી, મન ગમે તે માંડ
હું માણું છું એટલું, હંકાર કયો મેં આપ
શુરમું બાંધી બાકરી, યુનો કરો મુજ માક
હર્યો સિદ્ધ હેતે કરી, ન કઈ તુજ નિંદાળ
ધન ધન મારા ઇષ્ટને, ધન મારી વિધાય
ધન મારો-વિધાર્થી, કાણું માત્ર નહિ ખોડ
સિદ્ધથી સવાયો બન્યો, જુગમાં ન મળે જોડ
એકસો છ પેલા હતા, પામ્યા હતા જે ધાત
અમ્રતથી ઉગારીઆ, વિશ્વે વ્યાપી વાત

સિદ્ધ મન વિચારીયું, વિપરીત કાંધી વાત,
 બનિમ લેક્ષણ બાદુ ગુણી, મત એક ઉપર આદ,
 હેમ દેખી દરખો ઘાણું, અમરત લેવા આરા,
 તે કહેણી તો કલી રહી, ડીઓ પૃથ્વી પામ
 એની વતે તે મારી વલે, આગળ પાછળ થાય,
 રાખ્યું ધન નહિ નહિ, ખર્ચ કરમ તે ખાય
 હુ ખજ દેઈ દેઈ લે, દમરો જુલમ કરી જોડ,
 આપણે વીતે એટલું, એ આવ્યું કેરે ઝોડ
 છપ્પો.

જેને જરનું જોર, જુલમ ઝાઝો કરી જૂએ,
 જેને જરનું જોર, ખીમને અમુઝો જુએ,
 જેને જરનું જોર, અહકાર અતિમે આણે,
 જેને જરનું જોર, જશ્ન છતી નન જાણે,
 જગમા જેને જરનું જોરછે, છાકયો ફરે અમને આ
 શામળ કહે વક્ષમીને। મેલિયો, રહુ ન યાય તેથી રા
 હોહમ.

પ્રથમ સિદ્ધ ત્રવાડીઓ, કર્યું પરમારથ કામ,
 હેમ બહાગ બારે હતા, દેવત સોંપ્યા વામ.
 મત્રે મારો હવે મુજને, સિદ્ધ હો મુજને શ્રાપ,
 કપટ કર્યું મેં કુડથી, મોડું બેઠું પાપ
 શણે મને અમળ-રીઓ, કરતા શુ મ કાંધ,
 પછે વિચાર્યું પાપ મેં, તમે તો મોટા સિદ્ધ
 છપ્પો.

સિદ્ધ કહે શાખાસ, શાખામ માતા છે તારી,
 મુજને કાંધો નિષ્પાપ, હસા ઉતારી મારી,
 સિદ્ધ મહે શાખાસ, શાખાસ નરપતિ નિર્જોબી
 મુજને તાર્યો તે આજ, છેક છબ બેઘો છોબી
 સિદ્ધ કહે શાખાસ રામ, હવે શુરુ થયો શુ માહરે
 નિર્ભળ નિષ્પાપ મુજને કર્યો, હુ શુરુ સેવક છુ તાહરે

ઢાહર.

સતનાદી કહે સિદ્ધ સુણો, ગમે તો લો આ ગર્થ,
નીકર હુ કહું તે કરો, સરે તમારો અર્થ
સજવન કર ગુજ એલકો, જેને માર્યા તેલ,
એ માગવું મનતણુ, એથી બીજુ ન છેલ.

છાંચો.

ચિરંજીવિ નહિ કોય, ગયા માધાતા મટીપત,
ચિરંજીવિ નહિ કોય, ગયા છનનતે છનપત,
ચિરંજીવિ નહિ કોય, ગયા અધિકારી ઇંદ્ર,
ચિરંજીવિ નહિ કોય, ગયા કહી સુરજ ચંદ્ર,
વળી ગયા રામ ને રાવણા, ગયા તે દેવ ને દાન
ગયા સતવાદી સલક્ષણા, તો કોણુ માનમા માન

ઢાહર.

એવો છવાડ્યો ચતુર નર, પુજને પડીઓ પામ,
હાથજ મુક્યો દેતથી, મન ગમે તે માગ
હુ માગુ છુ એટલુ, હકાર ક્યો મેં આપ,
શુદ્ધ બાધી બાકરી, શુનો કરો મુજ માફ
હસ્યો સિદ્ધ હેતે કરી, ન કંઈ ગુજ નિદાય,
ધન ધન મારા ઇછને, ધન મારી વિધાય,
ધન મારો વિધાર્થી, ક્ષણુ માત્ર નહિ ખોડ,
સિદ્ધથી સવાયો બન્યો, જુગમા ન મગે જોડ
એકમે છ પેવા હતા, પામ્યા હતા જે વાત,
અત્રતથી ઉગારીઆ, નિશ્ચે બાપી વાત.
રાણી જાયા રાજવી, રુબ લક્ષણુ રુબ રૂપ,
બનિસ લક્ષણુ જોતર કળા, બારે બોગી ભૂપ
ઉગડયા આદર કરી, સિદ્ધને નામ્યું શીશ,
વિક્રમ ને વિધાર્થી, પ્રસન્ન થયા તે દિશ.

ઘેર તેડયો છે ગુણુનિધી, ખાન પાન ધન ધાન;
 પસાય કર્યા ત્યાં પ્રીતથી, મહીપત દીધાં માન.
 દસ દસ્તી ધનથી ભર્યા, દીધા મત નોખાર;
 એક એક ફરસો ભેગનો, ગર્થ આખાં અપાર.
 દાતારને મન ધન નહિ, શૂરાને નહિ શાશ,
 પતિવ્રતાને પ્રાણુ નહિ, દલથી સ્વાગી દાસ.
 પદોણાગત પદ્મ દિવસ, પુરણ કીધી પેર;
 દેગે મહુ વળાવીઆ, ઘણા હેતથી ઘેર.
 મિદ્ધ તે સિદ્ધાચળ ગયો, મમેતગીખરની જાત,
 તાર્યા હકોનેર તેમણે, પરિયા પ્રાણી માત.
 આશિષ દીધી અતિ ઘણી, ધર્મસાભ પ્રાંત ધીર,
 કોડ દીવાળી છવળે, વડલય વિક્રમ વિર.
 શાખળ લખળે શાસ્ત્રમા, જુગ જુગમાં જશ જાણ;
 સદા યુદ્ધ સતપર હળે, ખરી રતન કર આણ.
 વિપ્ર તે રાખ્યો દશ દિવસ, પુરણ કીધી પ્રીત;
 પાસે બેસાડ્યો પુરપતિ, રૂડી રાખે રીત.
 આશિષ દીધી અતિ ઘણી, યજ્ઞે ઝેટિ કલ્યાણ;
 સ્થિર રહેા નિરતર રાજ હું, જેમ આકામે બાણ.
 પરમેશ્વર પ્રસન્ન થળે, હરમિદ્ધિ રો' હજૂર;
 વશ વિમળ જશ વાધળે, જહાં લગી ચંદા સૂર.
 આખર મુરખદે માનવી, ઉજળેણીનો રાય;
 કર્યા કામ બહુ કારમા, જે હથિરથી ચાય.
 ગયો વિપ્ર તે કાશીએ, મળ્યાં માત ને તાત;
 કથા કહી કરતુતની વિગતની જે વાત.

છરપો.

ધાર નગરનો ભૂપ, બોળ બલો બરતખડે;
 પડિત પિહેર પ્રમાણ, નામ ચાલ્યુ નવ ખડે;
 લાવ્યો દિવ્ય આસન, ભૂપે જોગિથી કલાડયુ;
 હરિહર ઉપર હેત, તેહું ત્રિલોકને કલાવ્યું,
 તે હીરા કનક ઝવેર જડયું, સુંદર શુભગ શુભ પુતળી,
 છે પાછળ પદાણીસારખી, બહુ ગુણ બનિશ પુતળી.

ગામ. મેમે રાત મદ્દર્ત નાખેલું વીધુ
જમાડયુ ધારા ગામ, મય બેઠનું કીધુ,
જમલો પરકે પાગ, પુતળી વાળા બોરી
હા હા ના બેમાય, કલ્યુ પટતર બોરી
આમન બેઠેથી સુખ નન થજે, પરમારથ જે પેમજે,
જો વિવેક વિકનનો કરો, તે બુધનિધાન અહીં બેસશે
ભાગ્યશાલી નૃપ બોજ, સિંહાસને ચરણુ ધરે છે,
પુતની સત્રિશ પવિત્ર કથા અમ્મી કરે છે,
પ્રથમ હરણુની વાત, ત્રિપ્રની બીજી વિવેક
કથા ત્રીજીએ મ્મજ, ચોથી ત્રિગજની ને,
છે પાચમી વાત પચડડની છઠ્ઠી અમોના રાણીએ
શુભ નાપિકની છે સાતમી શામળ જુગતે જાણીએ
આઠમી ધનવત ગ્રેષ, હસની કહી નવ ગ્રેડે
દશમી ગરધવમેન, અગિયારમી કમળની જોડે
મારમી વિક્રમચરિત્ર તેરમી સમુદ્ર વટની
ચૌદમી નૌકા માર, પંદરમી મેના પોપટની,
કહી સોળમી ઘોડાકાદની સત્તરમી પખી તણી
અઠ્ઠારમી વહાણુ અરપાવિના શામળ કહે રોબાધણી
ઓમણી બાબો રણે. વૈતાળની નર્ણની ત્રિમે
એકવીમ કહીએ પાન કામધેતુની બારીજે
તેનીમમી ભદ્રાબામ ચોનીમે ગોટકા ગાજે
પચીમમી જોગણી જાણુ ઠનીસમી માધવની જાજે
સતાવીસમી છે લક્ષ્મણીની, અઠવીશે શુક સાગિકા
ઓગણત્રીમમે સ્ત્રીચરીત્ર કલ્યુ શામળ કહે ત્રોતિધ તારિમ
ત્રિસમી ભરથરી બૂપ એકત્રીમમી ઉપાવતી
સા ત્રિપ્ર રાય કન્યાય જાણે જે સુદ્ધિ અનતી
બત્રિશમી બુધનિધાન જાણુ વૈતાળ પચત્રિમે,
શિષ્ય સુર અવાદ જશ ઉપર રાજી થઇને,
અકેક પ્રાકમ ગેકેક પુતળી, નર્ણવી સર્ગે ચાની ગઈ
શામળ સતવાદિ સમજીઓ, નરપત બોજ નિશ્ચા થઇ

દોહરા.

એવા પ્રાન્ન ને કરો, ધરો મિદામન પાપ,
 નાદિનર અક્ષતચન્ન વડે, નિત્ય ધરો પુન્ય.
 બોલો પાડ ગાડયો ધણો, ધણો મુકયો મન મરે,
 પુન્ય ન મારે એ મરુ, મન ધરે તે મર્ય.
 માળીદામ ને માધ છે, પડીત બે મેહેરાણુ,
 મમ્યક પ્રમાણે સંસ્કૃતે, પ્રિતે કર્યુ પુરાણુ
 ભોજપ્રબધ છે ભારતે, નિમેષ ન ગાળી નુન્ય,
 વખાણ્યો વિક્રમમેનને, વખાણ્યું વિક્રમ પુન્ય.
 સંસ્કૃતમાધી ગોધીયુ, શામળબટ ધિરાજ,
 વિક્રમચરિત્ર તે વર્ણ્યુ, કર્યુ પરમારથ માજ.
 ગુર્જર દેશ મરવો ધણો, અમદાવાદ અદ્ય,
 મહાલક્ષ્મી વાસો લમે, જ્યા રહે રડા શૂપ
 શ્રીગોડ માળવી ત્રિપ્ત શુભ, વિરેશ્વરનો તન,
 પડીત વડેરો પ્રેમજી, મહાદેવ ઉપર મન
 આણુઆધને અર્જુનો, લીલીલા કેરો ભાત,
 પિતા પુત્રોત્તમતણો, ધટ અન્નપ્રરણા માત.

ગાય શિખે ને માબગે પુરણુ મન પ્રમત્ર,
આદ્રાયનવત ચારનું, નગી રેવા દર્શન
પદ્મી પ્રદક્ષણા જે કરે, અડમઠ નીરથ નાથ,
પરમારથ રમ સાબગે નિકમનો જશ ગાય
નિત ગી જાન ધણા પ્રે, ગૌનત નાજો ગગ
પુષ્કર પુન્ય યણા પ્રે રાખે એવો રંગ
સમનાર એકાદશી શિવરાત્રિ મત ત્રણુ
એ પુન્ય પ્રીતે પામશે કથા સુણે જે કાર્ય
પ્રીત ધણી પુન્યવતને સુમને મન તો માત
ગતાને દીનામણી મોગ જનને માન
પડિતને તો પ્રીત છે ગુણદિણુ ન ગમે ગીત
ડાલ્યાનું તો દિવ હશે ચાતુર રિએ ચિત
મુરખ જન મમતા કરે, બણ્યા ગણ્યાનો બાન
તરણુ તારણુ પગમારથ છે, બનજળ તરના નાથ

આપાધ.

પુન્યે પુરા શૂરા મતી પુન્યે રહી રેખા રતી
પુન્યે દાતા પુન્યે માન પુન્ય કરે પરમારથ કાગ
પુન્યે પુત્ર પુન્યે પરિવાર, પુન્યે પામે સંકુળની નાર
પુન્યે પુજા પુન્યે પુત્ર પુન્ય વિના સર્વે સુખસુત્ર
નિકમમેને કામ મન ધર્મા પ્રોડો પુન્ય પ્રતાપે કર્યા
પુન્ય વિના વિદ્યા તે ના પુન્ય વિના યગ વિદ્યા દાદ
પુન્ય બલો સૌ ડોડે ડપ, પુન્ય વિના પડ્યુ ડહાપણુ કુપ
ગાતા સુણુતા સુખદા મુત્ર, વજા નાગી પામે પુત્ર
નિર્ધન જન તે પામે ધન અજપુરણાજી પુરે અજ
બ્રહ્મ તેજ પ્રાણણુ પામગે સુખ દુખ મધળા વામશે
ક્ષત્રી જન તે પામે શૂર નાગી નિર્ભય પામે નૂર

દોહરા.

સિંહાસન બત્રિશની, કથા મ્હી પ્રત્નેડ
શ્રોતા નક્કા માબગો, રમ ન દેશો ખોડ

જધા ક્રોમળકદળી પાય, એ૦ જેમા મુનિઓના મન લલચાય, મહા૦
 કર આનંદકકણ પાણ, એ૦ શખ ચક્ર ગદા અખુજ ગળણ, મહા૦
 ચરણે ચિન્દ પડ્યું મજુગત, એ૦ ધજા ચર્મ ને પદ અકુશ મહા૦
 માતા દેખી થયા હિમ્મદ, એ૦ જવ ઓળખ્યા ગરકારદ, મહા૦
 પ્રભુ ભાગીએ મનની પ્રાત, એ૦ રઘુલાલ ખેલવાની ખાત, મહા૦
 તતક્ષણ થયા પ્રભુ લઘુરૂપ, એ૦ ધણી બાવણના સુરભૂપ, મહા૦

પદ ૨ જુ.

કરે સ્તુતિ કૌશલ્યા માત, આગે તપ તપ્યા વિખ્યાત,
 જે પૂરણ પ્રેમ અખડ, સચરાચર મમળ બ્રહ્માડ પ્રભુ નમુ નમુ
 જે ભૂમિતણા બૂપાળ કેમ માનું હુ નાનુ બાળ,
 તારી માયાએ જૂલે બ્રહ્માય, ગુણુ નેતિ નેતિ કરી ગાય પ્રભુ૦
 શિવ સનકાદિક ધ્યાનમા ધ્યાય, જેની માયામા સહ બૂલાય,
 મુને અચરજ અદકુ થાય, મુખડું જોઈ મનકુ હરખાય પ્રભુ૦
 વિશ્વજર તને શુ ધવાકુ જકતકર્તાને શુ રે રમાકું,
 માતા બ્રમાકાર થઇ જ્યારે, મે'લી વૈષ્ણવી માયા સારે પ્રભુ૦

* * * * *

ઉઘ્યા ઉઘ્યા મુણુતા જાગી, ધણી બાવણની પ્રાતિ ભાગી, પ્રભુ૦

પદ ૩ જુ.

રાજ દોને વધાઈ, પ્રભુ પ્રગટયા હે ધરમાઈ ટેક
 તતક્ષણ ત્રયાણુ વાગ્યા, ધડિયાળા ધણુધણાય
 ચરણુ ઓપે અનુરા, પ્રેર મોતી થાસે વધાય રાગ૦
 ધીનમિત ધીનકિત મૃદગ બાજે, ગુણુ કરતી ગાન,
 કનકપાત્રમા ધૃત ભરીને, આપ્યા ભૂમિદાન રાગ૦
 કુકુમ્ભેરા પૂર્વા સાધિયા, આગણે દેખના ચલ,
 તરીઆ તોરણુ બાધ્યા બારણે, ચઇ રહ્યો નાટારજે રાગ૦
 નવપદ્મવ ફળી રહી પૃથ્વી, દિનકર તેજ અપાર,
 સ્મૃત સનકાદિક ઓર બ્રહ્માદિક, વેદ વદે મુખ ચાર રાગ૦
 પવન આવક અતિ ઉન્નવળ, દિનપ્રતેજ અપાર,
 સુર કારણસાર અવતરિયા, હર્યા ભૂમિ બાર. રાગ૦

રામ લીલા.

જોણાં જોધી જુગતે તેડ્યા, જન્માક્ષર જોવરાય;
પળમાં પરાક્રમ એવું બારે, તત્ક્ષણ ત્રિભુવન રાય.
ભૂપતિ કે'છે જુઓ વળી, નિરમો એવું નામ;
રામ રામ વ્યાપી રહ્યો છે, મહારાજવલ્લભ રામ.
રેયત સહુકો જોવા આવે, દશરથજીને દાર;
દેહે આદર વેચે સાકર, શણુગાર્યાં સહુ પાળ.
નગરનિવાસી જોવા આવ્યાં, નાનાં મોટાં શ્રદ્ધ પાળ;
એ સુત બાળક સખ જુગ પાળક, બાલજી બવદરનાર.

પદ ૪ સું.

હુલી હાડા હાડા મારા લાડકા લધુ વેશ, રૂડા રામને તેડે
કાળો છે પણ કળ્યો ન જાય, નીતમ નવલે રંગ;
નીલમણિશો શોભે છે રાધવ, કૌશલ્યા ઝોઝંગ
બંદીજન બારણીએ બોલે, જ્યારે જો જો વાણ;
લજ ઉતારે ભાવડી, લાં દશરથ દે છે દાન.
મહીમંડળના મુનિ સૌ આવ્યા, પ્રભુને નામે પાગ;
રાધે તો તપ પૂરણ કીધાં, વ્યાપી અવધનું વ્યાગ્ય.
મુખડું જોતામાં મોહ. પામે, મનડું મળ્યું અમારું;
સર્વે કળાએ શોભે શ્રીવર, કોટિ કામ ઝોવારું.
માનનીએ મોતીએ વધાવે, સજીને શણુગાર;
બાલજીપ્રભુ રઘુનાથ મહારે, મુક્તિનો દાતાર.

પદ ૫ સું.

એવા દશરથના બાળ, લાલ પારણે જૂલે;
શામસ્વરૂપ દેખીને, મહારૂં અંગડું ફૂલે.
મૈયા ઢળકતી ઢળકતી તાણે દોરી,
રહ્યા સુત સનકાદિક કર જોડી.
હવે મૈયા હાલરૂં ગારો ને મનમાંથી હસે,
વળી રોધને ચારદા ગ્રહેવા પસે.
મૈયા હાલો હાલો મુખે હાલ કહે,
વળી શ્રુતિ ને વેદ જોને કડે રહે.
અડપડિયાળા આંખડી મીંચીને ઉઘાડે,
બાળક બહાર કાઢીને મૈયા પોટાડે.

ખાંદે બાળુખધ એરખામાં સોનાની સાંકળ;
 વીંટીએ જડિયા હીરા જેમ તારામંડળ. મૈયા૦
 કટિ ત્રાટી કંદોરે ધધરીના ઘોર;
 ફેરી પેરી ઝાંઝરી ને પાની સતીચોળ. મૈયા૦
 રાજનીતિનાં રમકડાં એ ગાગે ધનુષ્ય ચાપ;
 બાણધુના પ્રભુ તારી ગદન ગનિ અભાપ. મૈયા૦

૫૬ ૧૨ મું.

બાધ કોઇ જતાવે રામ લાલા. ૨૬,
 મેં તો કેડેથી ઉતાર્યો, કશું કામ પડ્યું;
 ભારી નજર ચૂકી ને રહું રતન રડ્યું. બાધ૦
 હાં હાં બિટો અનુચર જુઓ પાણી પીતો પછી;
 બાધ બહાંડે બરાણો એને ખમા ખમીત. બાધ૦
 મુનિ વસિષ્ઠ વેદમાંથી કરે મન વિચાર;
 બાધ રોમ રોમ એ રામ રમે સકળ સંસાર; બાધ૦
 હાં હાં ઉડો અનુચર જુઓ, જઇ ચારે દેશ;
 બાધ રામ તારો શોધે વળી શોષ ને મહેશ; બાધ૦
 રાજરાતાતાતા ચામે, ને કરે સરજૂમાં શોધ;
 બાલણપ્રભુ રઘુનાથ બરાણા, કીસક્યાની જોઈ. બાધ૦

પદ ૧૩ મું.

પ્રીતે પાડે કૌશલ્યાછ મોર, રઘુળા મારો ક્યા રે રમે,
મારો કોમળ બાળ કિશોર, રઘુળા મારો ક્યા રે રમે.

નથી લાડકડો લક્ષ્મણ સગ, રઘુળાં આનદમાં ઉવાડે અગ, રઘુળાં
માતાગોધી વળ્યા ધામોધામ, રઘુળાં છપ્યા ભગતના ભીંતર રામ, રઘુળાં
દેશ દેશ દોડાવેને જૂપ, રઘુળાં શકે હરિ ગયા બારે જૂપ, રઘુળાં
જેને હોય કુવારી કન્યાય, રઘુળાં પ્રીત કરણુ પરપચ ધાય, રઘુળાં
કાઠ શોધે રે શિવજીના મન, રઘુળાં જેને લગ્ન લાખ્યાં નિરાદન, રઘુળાં
મૈયા ઊભી ધાય નેહજે ધરણુ, રઘુળાં ઋષિનાહૃદયમાં પ્રુચ્યા ચરણુ, રઘુળાં
ગદ મિયુવા તે મેહેલ માય, રઘુળાં પોહોજ્યા પારણે પુરપુરાણુ, રઘુળાં
મદા નિદ્રામાં છે મારો નાચ, રઘુળાં ધણીમાયણના સુખ માય, રઘુળાં

પદ ૧૪ મું.

મૈયા કાય પ્રે ચિંતાય, જસે પારણે રાધવરાય,
પોદયો પારણે રાધવરાય-મૈયાં

પારણે પોદયા પુરપુરાણુ, જાણિયે કોટિ જિમ્યા બાણુ. મૈયાં
દામ્યા નીચે લક્ષ્મણે છેક, જાણે નારાયણ પર મેય. મૈયાં
ગીગે શિથિલ થઈ છે વેણુ, કુકુમ ખગી ખરી પડ્યા છે નેણુ. મૈયાં
નામિકા નિદ્રામાં ભરપૂર, વેગે વિદ્ય રહ્યા જેમ દૂર. મૈયાં
કૌમુદી ધૂનર પ્રુચ્યું બાણુ, જાણીએ બેટયા ચારે માય. મૈયાં
દુમાયો મુલ્લી રહ્યો જેમ ચરણુ, કમળા ચાંપની હોય જેમ ચરણુ. મૈયાં
મટિ મોરો પ્રુચ્યો એવ, જાણીએ વિરચીએ પાડી વેલ મૈયાં
ઉડાડી અડપડિયાળી નેણુ, બાણુ બવ બવ બજાગે વેણુ. મૈયાં

ના ઠર.

આ કવિ સં. ૧૫૩૨ માં હયાત હતો. એ ઘણું કરીને વટોદરા તાળે શ્રાવણ ગાગનો રહી ગ જ્ઞાતે વણિક હતો. એનાં વિરાટપર્વ, હરિશ્ચંદ્રાખ્યાન, જોખાહરણ, શિવ વિવાહ મુવાખ્યાન તથા પરચુરણ પદો પ્રસિદ્ધ છે.

હરિશ્ચંદ્રાખ્યાન.

કંઠવું ૧ છં-રાગ રામઝી.

સરસ્વતીકેરા પૂજી પાપજી, શારદામાતા કરે પસાયજી;
મણુપતિ ગુણનિધી ગુણબંડારજી, મેવક જનની કરજો સારજી.

ઢાળી.

કરે સેવકની સારસ્વામી, નિર્મળ તમારૂં નામ,
નિર્મળ વાણી આપીએ, સુધમુધ ડેરા શાગ.
ઉમયાને અગે ઉપન્યો, વરતીયો વચન્યકાર,
સુરમર્વ સેવા કરે, સુર મર્વનો પ્રતિહાર
કપૂરે કરે આરતી, સિંદુરે કરે શણુગાર,
એકતો સુદાળો, મોદીક વધળ અહાર.

વલણુ.

મોદીક વધળ અહાર સ્વામિ, પાગે લાગી પ્રણમું,
દોમતિ ગાતા શારદા, સરસ્વત સ્થામને નમું.

કંઠવું ૨ જું-રાગ રામઝી.

।ગર અજોધા સુદર વાસજી, આશ તે પહોચે પ્રજા નિવાસજી
તસગરામનો કુવર નિર્વાણજી, હરિશ્ચંદ્રની વર્તે આણજી

ઢાળ.

આણુ વર્તે હરિશ્ચન્દ્રની, અમલ ન બાળે જ્યાહે;
પુપ્પે પુપ્પવત આગળે, વમે અન્નેધા માહે.
ધન્ય ધન્ય છે તે ધણુને, મોગી અસભવ વાન.
એક વાર ત્યા વાને કરશણુ, લણે છે વાર સાત.
ધન્ય ધન્ય દેશના માનરી, છવિતવ્ય તેના ધન્ય,
જામ મોહુ એ કહું ન મરે, પિતા પેટેલાં તન
જૂડો જુદારી ચોર અરપટ, ચિત્તે લપટ જોડ;
અહ આપે હરિશ્ચન્દ્રનું, મધ શીશ છેદે તેહ.

વલણુ.

સસપ્રત સર્વકો પાળે, વહાસે મન શુ ધર્મશુ,
આશ પહોચે સર્મની, વાધ ધેનુ મળી રહે પશુ

કડવું ૩ બું-રાગ દેશાખ.

નિશ્ચાનિત્રે તપ માડીયો, લક્ષ્મીને વશ આણુવા,
રૂપ કરે લક્ષ્મી ધણું, અરણ્યમા રહી જાણુના.

ઢાળ.

અરણ્યમા સતિ એકલા, રૂપ કરે છે અપાર,
હરિશ્ચન્દ્ર રાગ મામળી, રોનીતે શ્રવણે નાર.
મૃગયાથી વનમા ત્યા ગયો, જ્યા રહે લક્ષ્મીનાર,
રાગ તે લાગ્યો પૂજના, રડતી રહેરે કુમાર.
કોણે તુજને દુ ખ દીધુ, કોણે દેખાડ્યા હાથ,
કોણુ એવો વમે જૂઠી, તેને કરે ઉપરાત.

વણુલ.

કોણે કર્યા ઉપવાત તુજને, એમ રાગ લાગ્યો પૂજના,
રાય નિશ્ચાનિત્રે તપ માડ્યો, તે જુ લક્ષ્મીને વશ આણુવા.

કડવું ૪ બું-રાગ રામઝી.

રોમે બરીયો રાગ જાયજી, તપ જ્યા કરે છે મહા રૂપીરાયજી.

ઢાળ.

નીનન જાળને જમાડીયો, ને ઉપડ્યા તહા રક્ષ,
તે કૃપિને જોડા મયો, મનમા આણીને દુ ખ.

ત્યાં વિશ્વામિત્ર ક્રોધે વદે, હું દષ્ટ તુમને શાપ;
 માફ તપ ખંડન કાં કર્યું, મુને જગાડયો શા માટે.
 વળતો તે રાજા બોલીયો, સાંભળો વિશ્વામિત્ર;
 અગળા સાથે બળ કરે, તું ગાંધીરાવનો પુત્ર.
 તારે જન્મેછે તે લે વિચારી, માગતાં આપું તેલ;
 રૂપીરાજ વળતો બોલીયો, રાય વચન પાળજો એલ.

વલણુ.

પાળજો સત્ય વચન તારૂં, રૂપીરાજ એમ બોલીયો;
 તત્કાલુ ત્યાંથી તપ તજીને, બ્રહ્મ સદનમાં આવીયો.

કહ્યું પ મું-રાગ આશાવરી.

બ્રહ્મસદનમાં બ્રાહ્મણનો નીવાસછ;
 નિવાસ રહે તેત્રીસ કોડ સમાં મળીરે.
 વિશ્વામિત્ર તે ત્યાં ગયા, જ્યાં નારદ તુંબર વાયરે;
 મુખ ધાયરે, નારદ ઝળીને જઈ મળ્યારે.
 નારદઝપિ ત્યાં ગાન કરતા, અવર મોટા શ્રેષ્ઠ;
 સભા સર્વ સન્માન દીધું, મુનિજન પરસ્પરે ભેટ.
 આવીને ઉભા રહ્યા, મુરી નર કરે પ્રણામ;
 શે વિગેશે આવીયા, સ્વામિ કહો મુજને કામ.
 આવીઆ પીલાપીંજર, જહાં પૂજ્યા ઝપીજનન;
 હરીશ્ચન્દ્રને ઘેર ગયા હતા, ત્યાં પૂજ્યા રાજન.
 ત્યાં ગુરુ વસિષ્ઠ સભા વિગેથી, બોલીયા રૂપી એલ;
 શ્રુત્યુ લોકમાં યદ્ય અવતરે, હરિશ્ચન્દ્ર મલિયો તેલ.
 હાસિક ને વળી સત્યવાદી, એવો નથી ત્રેલોક;
 વસિષ્ઠે વખાણ કીધું, વિશ્વામિત્ર પામ્યો શોક.

વલણુ.

અતિ શોક આણી બોલીયો, વિશ્વામિત્રે પણ નાંખીયું;
 સાંભળો તમો ગુરુ તેના, હરિશ્ચન્દ્રને હું જઈ જાણું.

કંઠુ ૬ કુ-રાગ આશાવરી.

કાઠ બોલે છે વસિઠરે, તું સાબળ વિશ્વામિત્રરે,
હાથ મેં મેલ્યો તે હોડનોરે
ભારે વિશ્વામિત્ર કહે, દસ સહસ્રતણું તપ હારેરે,
વચન મારૂં એહ યજમાન તારાને છળુરે
ઢાળ.

અલ્યા નહીં ઝળાય યજમાન મારો, એમ બોલ્યા વસિષ્ઠ,
શુરએ રાગને લા કહાપીયું, તું રખે છાડે સલ
દસ સહસ્ર વર્ષનું તપ હાર, એવી તે પાડી હોડ,
મેં વખાણુ કીધું તમતણુ, દેખતા તેત્રીશ કોડ
વખાણુ કરતા વિષ ચયુ, એમ બોલીયા ઝડપી બદ,
યજમાન તારો નવ છળુ તો, કુળ ગાધી કેઈ રહ
વલણ.

ગાધીરાજા પુત્ર માયે, વિવાદ લાગ્યો અતિ ધણો,
હવે હુ તો જાઉં છુ, સલ મા છાડીશ આપણો!
કંઠુ ૭ સુ-રાગ સારંગ.

બ્રહ્મ સદનથી વિશ્વામિત્ર ગયા, નારદને મદિર આવીયા,
સાબળીયે નારદ સુનીજન, સતોષ્યું તેં મારૂં મન
ઢાળ.

પ્રાણ પ્રકારે હરિશ્ચંદ્ર છળ પડે, અને નારદ કરે ઉપદેશ,
વળતા તે નારદ બોલીયા, તમે ધરો સુહરનો વેશ
એની રમ્ય પાડી લાખો મોડી, જેમ રાગને ચડે કોપ,
વિશ્વામિત્ર આત્મા સુહર રખે, ધરી વચનીત રૂપ
વાડીમા તે માયર્થો, જઈ માડીયો વણસાડ,
ચોદિશે દિંડે ધુરુતો, મોડીયા મોટા ઝાડ
ડમરો ને મરવો મોગરો, ચપક જલ લા કોડ
વેલી પાલો વલસડી, માહે કદમ કેરા છોડ
ગુનાળ સુદર ઝરડો, ને સેવની અતિ આર,
આક ધતુરો અગથીઓ, જેલો પૂજ્યો ત્રિપુરાર
મુચકદ મદાર આરીગતક, જઈ શીકળી નહીં પાર,
આળા દાડમ રમ્ય તુલસી, માલતી શીકાર

લાં વિશ્વામિત્ર ક્રોધે વહે, હું દષ્ટ તુજને શાપ;
 માફે તપ ખંડન કાં કર્યું, મુને જગાડ્યો શા માટ.
 વળતો તે રાજા જોડીયો, સાંભજો વિશ્વામિત્ર;
 અળાળા સાથે બળ કરે, તું ગાંધીરાયનો પુત્ર.
 તારે જે જોઈએ તે લે વિચારી, માગતાં આપું તેડ;
 રૂપીરાજ વળતો જોડીયો, રાય વચન પાળજો એડ.

વલણુ.

પાળજે સસ વચન તારૂં, રૂપીરાજ એમ જોડીયો;
 તલણુ લાંચી તપ તજીને, બ્રહ્મ સદનમાં આવીયો

કડવું ૫ મું-રાગ આશાવરી.

બ્રહ્મસદનમાં બ્રાહ્મણનો નીવાસજ;
 નિવાસ રહે તેત્રીમ કોડ સખાં મળીરે.
 વિશ્વામિત્ર તે લાં ગયા, જ્યાં નારદ તુંગર વાયરે;
 મુખ થાયરે, નારદ ઋષીને જઈ મન્યારે.
 નારદઋષિ લાં ગાન કરતા, અવર મોટા બ્રહ્મ;
 સખા સર્થ સન્માન દીધું, મુનિજન પરસ્પરે બેઠ.
 આવીને હિમા રહ્યા, સુરી નર કરે પ્રણામ;
 જે વિશેષે આવીયા, સ્વામિ કહેા મુજને કામ.
 આવીઆ પીલાર્પીજર, જહાં પૂજ્યા ઋષીજન;
 હરિશ્ચન્દ્રને ઘેર ગયા હતા, લાં પૂજ્યા રાજન.
 લાં ગુરુ વસિષ્ઠ સખા વિષેથી, જોડીયા રૂપી એડ;
 મૃત્યુ લોકમાં થઈ અવતરે, હરિશ્ચન્દ્ર સતિયો તેડ.
 છાસિક ને વળી સસવાદી, એવો નથી ત્રેત્રોક;
 વસિષ્ઠે વખાણુ કીધું, વિશ્વામિત્ર પામ્યો મોક.

વલણુ.

અતિ શોક આણી જોડીયો, વિશ્વામિત્રે પણ નાંખીયું;
 સાંભજો તમેા ગુરુ તેના, હરિશ્ચન્દ્રને હું જઈ છળું.

હરિશ્ચંદ્રાખ્યાન.

કડવું ૬ ઠું-રાગ આશાવરી.

કાંઈ બોલો છે નસિજરે, તું સાંભળે વિશ્વામિત્રરે;
હાથ મેં મેલ્યો તે હોડનોરે.
તારે વિશ્વામિત્ર કહે, દસ સહસ્રતંત્રણું તપ હાઈરે;
વચન માઈ જોઈ, યજ્ઞમાન તારાને છળુંરે.

ઢાળી.

અહ્યા નહીં છંજાય યજ્ઞમાન મારો, એમ બોલ્યા વસિ
શુરએ રાગને લાં કહાવીયું, તું રખે છાંડે સત્ય.
દસ સહસ્ર વર્ષનું તપ હાઈ, એવી તે પાડી હોડ;
મેં વખાણુ કીધું તમતણું, દેખતાં તે ત્રીસ કોડ.
વખાણુ કરતાં વિષ સયું, એમ બોલીયા ઝપી જઈ;
યજ્ઞમાન તારો નવ છળું તો, કુળે ગાંધી દેઈ રદ.

વલણુ.

||ધીરાળ પુત્ર સાથે, વિવાદ લાગ્યો અતિ ધણો
વે હું તો જાઉં છું, સત્ય મા છાંડીશ આપણો

કડવું ૭ મું-રાગ સારંગ.

પદ સદનંથી વિશ્વામિત્ર ગયા, નારદને મંદિર આવીયા
સાંભળીયે નારદ મુનીજન, સંતોષ્યું તે માઈ મન

ઢાળી.

તણુ પ્રકારે હરિશ્ચંદ્ર છળ પડે, મને નારદ કરો ઉપદેશ;
જાતા તે નારદ બોલીયા, તમે ધરો સુહરનો વેશ.
મેની રમ્ય વાડી લાખો મોડી, જેમ રાગને ચડે કોપ;
વેશ્વામિત્ર ત્યાં ત્યાં સુહર રૂપે, ધરી વપનીત રૂપ.
||ડીમાં તે સાંચ્યો, જઈ માંડીયો વણસાડ;
યોદ્ધિશે હિંડે ધુરધતો, મોડીયાં મોટાં ઝાડ.
મરો ને મરવો મોગરો, અંધક શ્વે લાં કોડ;
વેલી વાતો વલસડી, માંહે કદમ કેરા છોડ.
પુલાખ સુંદર કેવડો, ને સેવંતી અતિ સાર;
આક ધંતુરો અગધીઓ, જેણે પૂછ્યો ત્રિપુરાર.
મુચકંદ મંદાર મારીગતક, જાઈ શ્રીકૃષ્ણ નહીં પાર;
આંગા દાડમ રમ્ય પુલસી, માલતી શ્રીકાર.

ત્યાં વિશ્વામિત્ર ક્રોધે વદે, હું દધ્ય તુજને સાપ;
 માફ તપ ખંડન કાં કર્યું, મુને જગાડ્યો શા માટ.
 વળતો તે રાત્ર જોતીયો, સાંભળો વિશ્વામિત્ર;
 અજળા સાથે જળ કરે, તું ગાંધીરાવનો પુત્ર.
 તારે જે જ્ઞેધએ તે લે વિચારી, માગતાં આપું તેહ;
 રૂપીરાજ વળતો જોતીયો, રાપ વચન પાળજો એહ.

વલણ.

પાળજો સસ વચન તારૂં, રૂપીરાજ એમ જોતીયો;
 તલણ ત્યાંથી તપ તજને, બ્રહ્મ સદનમાં આવીયો

કહ્યું ૫ મું-રાગ આશાવરી.

બ્રહ્મમંદનમાં બ્રાહ્મણનો નીવાસછ;
 નિવાસ રહે તેત્રીસ કોડ સભાં મળીરે.
 વિશ્વામિત્ર તે ત્યાં ગયા, જ્યાં નારદ હુંબર વાયરે;
 સુખ વાયરે, નારદ ઋષીને જઈ મન્યારે.
 નારદઋષિ ત્યાં ગાન કરતા, અવર મોટા ગ્રેહ;
 સભા સર્વ સન્માન દીધું, મુનિજન પરસ્પરે બેઠ.
 આવીને ઉભા રહ્યા, સુરી નર કરે પ્રણામ;
 શે વિશેષે આવીયા, સ્વામિ કહો મુજને કામ.
 આતીઆ પીલાપીંજર, જહાં પૂજ્યા ઋષીજન;
 હરીશ્ચન્દ્રને ઘેર ગયા હતા, ત્યાં પૂજ્યા રાજન.
 ત્યાં ગુરુ વસિષ્ઠ સભા વિશેષી, જોતીયા રૂપી એહ;
 મૃત્યુ લોકમાં યજ અવતરે, હરિશ્ચન્દ્ર સતિયો તેહ.
 છાસિક ને વળી સલવાદી, એવો નથી ત્રેયોક;
 વસિષ્ઠે વખાણ કીધું, વિશ્વામિત્ર પામ્યો શોક.

વલણ.

અતિ શોક આણી જોતીયો, વિશ્વામિત્રે પણ નાખ
 સાંભળો તમો ગુરુ તેના, હરિશ્ચન્દ્રને હું જઈ છ

હરિશ્ચંદ્રાખ્યાન.

કડવું ૬ ઠું-રાગ. આશાવરી.

કાંઈ બોલો છે વસિષ્ઠરે, તું સાંભળ વિશ્વામિત્રરે;
હાથ મેં મેલ્યો તે હોડનોરે.

હારે વિશ્વામિત્ર કહે, દશ સહસ્રતણું તપ હારે;
વચન માંડે એહ, યજમાન તારાને છળુંરે.
હાળ.

અહ્યા નહીં છળાય યજમાન મારો, એમ બોલ્યા વસિ
શુરએ રાજાને ત્યાં દહાવીયું, તું રખે છાંડે' સલ.
દશ સહસ્ર વર્ષનું તપ હારે, એવી તે પાડી હોડ;
મેં વખાણુ દીધું તમતણું, દેખતાં તેત્રીસ કોડ.
વખાણુ કરતાં ત્રિપ ચયું, એમ બોલીયા ઝૂપી અર્દ;
યજમાન તારો નવ છળું તો, કુળ ગાંધી કેડે રદ.
વલણુ.

ગાંધીરાજા પુત્ર સાથે; વિવાદ લાગ્યો અતિ ઘણો
હવે હું તો જાઉં છું, સલ' મા છાંડીશ આપણો.

કડવું ૭ ઠું-રાગ સારંગ.

બ્રહ્મ સદનથી વિશ્વામિત્ર ગયા, નારદને મંદિર આવીયા;
સાંભળીયે નારદ મુનીજન, સંતોષ્યું તે માંડે મન.

વલણુ

બહુ પાર તેનો નવ લહુ, વાડી સૌ મોડી કરી,
એક જુદા ચોપો રાખીઓ, લા શુધ્ધ જેઠા ધર કરી
કડવુ ૮ મું-રાગ આગાવરી.

દ્રાક્ષ ચારોગી માહે, ખન્દૂર ડેરા ઝાડરે,
ગેરડી મધળી, સુવરે મોડીરે
ખીન્નેરી નગી જમીરી, માહે નારગીના છોડરે,
કોડ જુદા ભાગ્યા લોમોઈનારે

ઢાળી.

પાર નહીં પાડવતણો માહે સદાદ્રા ને સાર,
નાખીરે ફાફલ ફાફલી, જલવામાનો નહીં પાર
ફણુસ ફારસી મીઠલી માહે, દ્રાક્ષ ચઢી સા સોટ,
રાયણી જાણુ અતિ ઉત્તમ, તે બાળ્યા કોડાન કોડ
કરમદી પીતુ આમલી, આગાનો નહિ પાર,
વનરપતિ ભાથ મહી, તેનો ન જાણુ પાર
એક અપ્પ રાખીઓ, લા ભૂડ જેઠા ધર કરી,
રાયને લા જાણુ કરવા, આવીયો માળી મન ધરી

કડવું ૯ મું-ગગ આશાવરી.

આવીયો માળી વાડીને જેવારે, નાખ્યારે ઉપાડી એક એક છોડવારે,
કાષ ખીધો માળી ગયો સુધ કહેવારે, નહીં રહેવા દીકુંઝાડ એક છોડનેરે

ઢાળી.

માગી તે રાવે આવીયો, માગતો રાગ વાત,
વાડી માહે સુવર પેઠો, ખ્યો જુદાને ઉપધાત
એના તે વાયક માભળી, ને કોપીયો હરિશ્ચન્દ્ર રાય,
સુરજવશી આવીયો, તે શીઘ્રે વાડી જામ
બહુ સુખટ વોડા પાખર્યા, પાધરો લીધેર કેડ,
આવીને ઉભા રહ્યા, વાડીએ ધાડ્યો ઘેર
સૌ સાથે રાગ બંધન બોલ્યો, જશે જેના વોડા હેઠ,
તે સુહરને મારે નહીં, તે પડે ખરને પેટ
સમર્થ સુહર નીમર્યા, રાયના રેવત હેઠ,
પાયક મેના સર્વ મૂકી, રાય એકલા ધાયા કેડ

વલણુ.

એકલા ધાયા કેડે રાગ, ત્યા કોઈ ન મળે સાથરે,
જુડ તે પૂઠે પરવર્યા, તા મળીનો* શો સાથરે

કંઠુ ૧૦ સુ-રાગ ધન્યાશ્રી.

સમર્થ સુંદર માયર્થો, રાયજી કડે ધાધરે,
રાગ બાણુ મૂકે બહુ, સુંદર જૂકવીને જાયરે
એમ કરતા આધા ગયા, આજો નદીતણો સુદેશરે,
સુંદર રૂપ ત્યા પાલટયુ લીધો વિપ્ર કેરો વેશરે
રૂપી પ્રતે રાગ બોલીયો, સ્વામી બૂડની કહો ભાગરે,
વળતી તે બ્રાહ્મણુ બોલીયો, રાય જી, લવો આળપખાળરે
સાવળ જી મારતા હોડો, હંધડે ધરો કંઈ યાનરે,
આવુ રૂંડુ તીરથ મળ્યુ, રાગ કરો ત્યા સ્નાનરે
એ વિપ્ર વચનને માનીયુ, ને દોઠો ઉતમ ઠામરે,
સ્નાન કરી ઉભા રહ્યા સ્વામી લીજીએ કંઈ દાનરે
નળતી તે બ્રાહ્મણુ મોલીયો, તુ સલવાદી રાયરે
આ બે બાળક ડે માહરા, તેનો કીજીએ વીહીવાપરે
વળતી તે રાગ મોલીયો, સ્વામિ જે કહો તે સલરે
અમો જે જોધએ તે ખર્ચશુ સ્નામિ ભણોની સ્વસ્તરે
ત્યા ચોવેદની ચોહોરી રચી વરતીયા મગળ ચારરે,
બાળક મેહ પરણાવીયા તેનો કયો શુભ વેહેવારરે

વલણુ.

ધ્યા શુભ વેહેવાર રાગ મનને આનંદ ધણો
પછી દાન આપે છે ત્યા રાગ, વિસ્તાર કંઠુ છુ તે તણો

કંઠુ ૧૧ સુ-રાગ ભૂપાળ.

પહેલું મગળ વરતીયુ, આપીયા તેજી તોખાર
ત્યા ખીજે મગળ આપતા, દસ્તી બના શ્રીકાર

સાં ત્રીજી મંગળ વરતીયુ, કુંચી સદિત બંડાર;
 મોઘે મંગળે આપીયાં, પૃથ્વી સકલ વિસ્તાર.
 સાં પંચ શબ્દ વાણત વાળે, કારમી નારી ગાય;
 સાં વર કન્યા કંસાર ખાચે, રાય હેડે દરખ તુ માય.

વલણુ.

આનંદ રાગને યયો, બાળક બેઠે પરણાવીયાં;
 પછી આલ્યા નામ વિષે, સાં વિપ્ર સાથે આવીયા.

કડવું ૧૨ મું-રાગ ધન્યાશ્રી.

વળતી બ્રાહ્મણ બોલીયો, રે તું છે સલવાદી રાય,
 તારે તોમે કો ન આવે, વાઈ તે કયો વિહિવાય.
 મૂળે માગ્યું તે આપીયુ, આપ્યા હય ગળ રથ બંડાર;
 આપીઆ મેગલ હાથીયા, આપ્યા તે તોખાર.
 તે સર્વ વર કન્યાતણું, તેમાં માઈ નહીં લગાર;
 હુ તો બ્રાહ્મણ રહ્યો અળગો, આચાર્ય અપાર.
 મનમાં વિચારી જુઓ રાગ, એમ કહેતો બેડી હસ્ત;
 ફરી રાગએ ઉઠક લીધું, સ્વામિ બણોની સ્વસ્ત.
 સવાબાર સુવર્ણ આપશું, આવો અમારે ગામ;
 મારે અન્ન ઉઠકની આખડી, આપશું મારા સ્વામ.
 વલતી તે વિપ્ર રાગ બોલીઓ, તુરી પલાણોની રાય;
 પાળા તમે નથી ચાલીયા, દુઃખ સહે તમારા પાય.
 પછી રાગ બોલીયા, એ ન હોય અમારો ધર્મ;
 તુરી તેવારે પલાણુશું, જ્યારે આપીશું સુવર્ણ.

હરિશ્ચન્દ્રાખ્યાન

એવે રામકેમંદિરે આબ્યા, આનંદ જયજયકાર;
 ઘેર ઘેર ગોડી ઉછળે, સાથીઆ તોરણ બાર.
 દૂધે ઉમર પખાળ્યા, ચંદને પછાંટી વાટ;
 મોતીડે, દીયે વધામણ્યાં, નયણે દેખી નાથ.
 રોહીતાસ કુંવર બોલીઓ, દેઈ આર્ણમન તાત;
 આટલા દિવસ ક્યાં હતા, પિતાજી કહોની વાત.
 તારા રાણી જળપાત્ર લાખ્યાં ત્રે, દેવાને આચમન;
 ઉદકે ભોમિ અરોપીઈ, એને વિમાસણ મન.
 તવ પૂત્ર રાણી વિચારે, મનને ધરે સંદેહ;
 કાંઈ બંધન પ્રગટયું રાયને, વાત વિચારી તેહ.
 ગૌહત્યા, બાળહત્યા, કે અહાહત્યા ચડી;
 કે ચડી તમને સ્ત્રીની હલા, સ્વામિકાં રલા સાંસે પડી.

રોહિતાશ્વ કુવર આવીઓ, ઉભો રહ્યો વિપ્ર પ્રારથી,
અમે અશ્વ ચઢાવીઆ, અકુવાણા છીં વીદુરથી.
રોહિતાશ્વ કુવર બોલીયો, ઉભો રહ્યો શીર નામી,
ઉતારી આપી મોજડી, તમે પેહેરો મારા સ્વામી.
કુવર એણીપેરે બોલીયો, પરિવારને લેઈ કરી,
તે રાન વગડે નીસયાં, મુખથી વદે ત્યા શ્રીહરી

કંઠગુ ૧૮ મું-રાગ રામમી.

આસતા અડવણ પાગે, એવે વીપ્ર સ્વર્ગે જાયણ,
જઈ કરી સરજને દહે, સુણો સ્વામી ઉપાયણ.
સુણો કસ્યપના તન, કંદુ એક ઉપાયણ,
કંદુ કરો તમે માહરૂ, નહીં તો શાપ ભોગનગો કાયણ,
ઢાળ.

શાપ દેશુ તમને, જો કંદુ અમારૂં નહીં કરો,
સત્ય જીડે ત્રણે જણુ, તે વાણી મારીને ત્વરો
છળ પડે તે પેર કરવી, સુણો આદિત્ય રાય,
* * * * *

બારે આદિત્ય શીર તપોને, ખાડો વજ્ર મય આગ
છાસીક રાગ સલ ચૂકે, દવ બળે દાઝે પાગ,
દક્ષિણ વામ દોડે ટળનજે, જાણે કો જલ ચોપડે.
વાટે વેયાં છે ગોખરૂ, પગે તે પેરપેર નડે.
ગોખરૂ ભાગે, પગે દાઝે, સરજ વશી જાય,
પાળા નથી તે કહીએ ચાહ્યા, સલવાદી રાય
વલણુ.

સલવાદી રાયને, ભોગ પેરપેરના નડે,
વિશ્વામિત્રે કેડ લીધી, પણ રાગ છળતા નહીં પડે

કંઠગુ ૧૯ મું-રાગ રામમી.

બળી વિમાસે વિશ્વામિત્રણ, કેઈ પેરે છળ પડે હરિશ્ચંદ્ર ચિતણ
ઢાળ.

કોણ પ્રકારે છળ પડે, એમ વિચારે રૂપિ જ્યાહે,
રાન વગડે અતરે તે, પરવશ છે લાહે

યાદા પાણી અને નિર્મન, કપુર કેરો વાસે,
 ધર્મરાયની પર્વ છે, તે તમને પાણી પાશે.
 પાણી અને કેમ પીછએ, વિપ્રના દેવાં રહ્યું,
 નળતી પરખીયો બોલીયો, અહીંઆ દેખે છેડાણ.
 પત્રી રાગ એણીપેર બોલીયા, બાધ ન હોય એ મારો ધર્મ,
 ઉદક સારે પાન કરથું, આપથું સૂવણું.
 એમ કહીને ચાલીયા તે, સૂઝનશી રાય,
 સતિ ને રેહિતાશ્વ કુવર, આનીઆ તે જગાય
 તે પ્રત્યે પરખીયો બોલીયો, બાધ કેમની તે કમ,
 આગળથી જે સાચ્યો, તે સગો લાગ્યો તમ.
 રેહિતાશ્વ કુવર બોલીયો, બાધિતે તો મારો તાત,
 સૂઝનવશી રાય કહીએ ને, આએ મારી માત.
 તરસ્યો દિવમ ધણાનો, તેણે ઘણું પીધું નીર,
 રેહિતાશ્વ કહે જળ નહીં પીએ, તેપે તને સગીર.
 બાધ બાવક તે તરસ્યો હશે, તેને પાણી પાઓ,
 કુવર કહે જળ એ પીઈ તો, જળ પડે હરિશ્ચન્દ્ર રાય
 વલણ.

કુવર એણી પેરે બોલીયો, સાબળ પરખીયા વાત,
 રાગ પાણી નવ પીએ, માનજે સસ સાક્ષાત.

કંડકુ ૨૦ મુ-રાગ આંદોલ ગાડી.

વલી નિશાનિત્ર વિમામે મન માપરે,
 કીયે પ્રકારે રાગ જય પડેરે
 તે વિમાસે મનમા ડપી, એકે કંઠ્ય વૃક્ષ કારમો કીધો,
 સસ મૂકશે થાવા સુખીરે

દામ નથ ત્યા કહે એમ માય, તમારે પામે રાખો રાય,
જૂઓ કુવર જોવાને માય, એપ્પીપેરે જોડ્યા દરિશ્વર રાય.
કુવર તમે પેર પેરે નરો, નિરામ થઈને જોખી પડો,
વિલાપ કરે છે તારાં માય, લઈ ઉઠે નાંખે વાય.
આહાજી જોડ્યો દુ.ખ મદો તમો, જો જાળકને લઈશું અમો,
ચંદી લાવને નિત્ય પાતરી, દરિયાત્ર જમશે પ્રીત ધરી.
પાખાર સુવાર્ણ ને ઈ, આહાજી આડ્યો તે બનેને લઈ,
રાજા બળે માંબળ કપીજન, પોખોભાર છુટયા સુવર્ણ.
એજેપેરે જોડ્યા દરિશ્વર રાય, ધરાક માઈ લેવા જાય;
રાજા વચને જાતો થયો, દુદાવ નામીકને ઘેર ગયો.
દુદાલ નામીક માંબળ વાન, તારે પેર છે ધનની ખ્યાત;
રૂપી પ્રતે અનામીક બળે, પ્રમાદ દરિશ્વર રાજા તજો.
દ્રવ્ય જોઈએ નો છે ધાતુ, તે પુણ્ય સૂરજવશી તણ,
એક અપાતુ તુજને દામ, જળજરને મમાણુ માગશે ગરામ.
રૂપી ને અનામીક જોવા જાય, દીરો રાયને આશ્ચર્ય થાય;
જો કો દીમે મોટો રાજાન, નદી જળવાળે માઈ મસાણુ.
શું વિચારો છો કહું અમો, સુખે વતુ ત્યા દેને તમો;
આહાજીનો છોડાવો પામ, હમે રહેશું તમ ઘેર દામ.
અર્ધ ભાર તે સુવર્ણ દઈ, અનામિક આપ્યો ગમને લઈ,
રાજા બળે સુણો આહાજી, સવાભાર છુટયો સુવર્ણ.

કહવું રર મું-રાગ સામેરી.

હાશીક ને વગી સત્યવાની, સૂરજવશી રાય,
અનામીક પેચો ઝાંપડો, તેને ઘેર વેચાય.
વળતી તે જોડ્યો ઝાંપડો, મુણુ મસાણુ ખબી દાસ,
વેહેલા જાઓ મમાણુ માહે, માગો આપજો ગરાસ.
રીતભાગ જે આપણી, તુ રહે દીવમ ને રાત
અધર્મ તું તા લેગ મા, કોની માં કરશે વાત
એક માણુ લેને સાથનો, ઉપર પૂજી એક અમગાર,
એટલામા વાસ મૂકે ને, મૂકે જો આસ

એટલે પાપી રૂગે તેવે એ આવે ભાગનાન,
તેને ગરાસ આપજે મ પેથી, એ વચન મારે માન
નિશ્ચામિત્ર અતિત થકને, આગ્રે ત્યા સમથાન,
બિદ્યા માગી રહ્યો ઉભો, મન વિમાસે રાગ્મન
તેને મપેથી અન આપીયુ, અર્ધ રાખીયુ રાધ
એમ અર્ધ આપે નિત્યે રાગ્મ, દુર્મળ મરીરે થાય

વલણુ.

કર્મ તો પેર પેર નડે, આહણુ ત્યા પરાક્રમ પ્રે,
નિશ્ચામિત્રે એ હીની નોએ ત્યા છળ નહા પડે

કંકણુ ૨૪ સુ-ગગ સામેરી.

રાધ તેડા-યો જાપડો સુણ મસાણુ ખબીદાસ,
આનીને ઉભો રહ્યો, સ્વામિ દીશ્વએ કષ્ટ આશ
તે દીને દીડો દ્વપતો, તુને સાથુઓ ન આપે રોડ,
એ ગામડી તે આની, કા બૂમે બાગે પેટ
આગે તે લેતો એ માણુ હને લેજે માણુ બેય
પૂગા બે અમગાર તેજે, રખે ભૂખો રહેતો તેય
રોમાથી રૂપી બોલે, એમ બલે વિશ્વામિત્ર
જાપડા તુજને ના નહુ તો, નહીં ગાધી કેરો પુત્ર

વલણુ.

ગાધી પ્રેરે પુત્ર જો, એમ રૂપીશ મેનીયા
નિશ્ચામિત્રે રાગ્મવિમાર્યા પછી જાપડા મુડેઆલીયા

કંકણુ ૨૪ સુ-ગગ સામેરી.

નાદાવાને મેડો જાપડો તે તેન ધાતી શીશ,
દુભ કુભ ખાની કર્યો, ત્યા જળ નહીં મહા રીશ
વેગે નિશ્ચામિત્ર ચાત્યા, ગયા હરિશ્ચન્દ્ર પ્રે પાસ,
નેહાવાને મેડો જાપડો, તુને સીદ રાખે દાસ
વગતી તે આહણુ બોલીશે, તારો સ્વામિ કરે છેરીશ,
પાણી પીયુગે રોગ નથી, ને તેન વાને શીશ

વચન એડુ માબળી, સૂર્યવશી રાગત,
 કુબ લીધો હાથમા, ગય નીર લેના મય.
 મ્હં સુધ કુબ બગીચો, ત્યા ચડાવે તે કોણ,
 વિશ્વામિત્રે ભાર મૂક્યો, રાખવા પોતાનું પોણ

વલણુ.

રાખના પોતાનું પોણુ, રૂપીએ ઉપાય કીધો અતિધણી,
 ભાર મૂક્યો ફડી એકનો, પણ ઉપાય નેતો મત્ય તણો.

કડવુ રૂપ મુ-રાગ ધન્યાશ્રી.

રોહિતાશ્વ એવે આવીયો, ત્યા પૂન નીચુ નેચ,
 રાગને નયણે નીરખીયો, એ સરજવશી હાય
 રોહિતાશ્વ પ્રત્યે રાય બોલીયા, ભાઈ વડુલો ચડાનીયે,
 સ્વામિ હું તો વિપ્ર ઘેર છુ, આભડુ કેમ આવીએ
 રોહિતાશ્વ વળતો બોલીયો, તાતજી ફાજે એમ,
 ડબકી તે દીજે નીરમા, કુબ આવે મસ્તકે તેમ
 મસ્તકે કુબ આવીયો, તે બેઠ કલો રોહિતાશ્વ,
 રાય નીર ભરીને સાચ્યર્થો, હપડે ધણો ઉલ્લાસ.
 પાંડી રોપમા રૂપી બોલીયા, એમ ભણે વિશ્વામિત્ર,
 કુવર વ્રજને નય નકુતો, નહીં ગાધીનો તન.

તેવ તેવડાં આળક આવી, જોવા લાગ્યાં નાડ;
એને સગુ મળધી દે નથી, જે કરે એની વાર.
તે ફૂલ માળી લાવીયો, સાબળ પુત્રની માય,
તારો પુત્ર સર્વે ડસીયો, ને પડ્યો વાડીગાંધ.
વળતી મતિ એમ જોવીયા, હવડાં મા લેજો નામ,
ધરમા તે આજ્ઞાજી નમે છે, વણુમે તે સધળુ કામ.

વલણુ.

વણુમે માફ કામરે, તારા તે એણી પેરે જોવીયાં,
વિપ્રને શુદ્ધ આચમન હવાં, પછી મતી તારા લા ગયા.

કડતુ ૨૭ મું-ગગ વેરાડી.

આજ્ઞાજી સી મંત્રોપીયા, પછી તારા લાથી જન્ય,
નયણે તેઆણુ પડે, રદન કરે વનમાય-કુવર મુખ જોવીયે-ટેક.
રાણી આનીને ઉભી ગદી, સનિ મણે કાઠ સાપ,
પેરપેર દોડે પેખતી, મનમા કરે વિનાય. કુવર૦
હમ ગયો ને વદન હમણુ, આત્મા કહો મને માય,
હું પારણે પોદાગી, મુખ મુખન દેતી જાય. કુવર૦
માડીના માંડણુ કુવર મારા, હું વિદેગે વિશ્રામ;
જોમડા દો રે જાડવા, છુને કરાણુ - પયપાન. કુવર૦
વાણીને તારી નિર્મળી, શ્રવણુ તે પોયણુપાન;
નાસીકા તારી ગોબની, તું કેમ મુતો વન રાન. કુવર૦
પાતળી પોણી પીરમતી, અમૃત આત્મા ઘોણી,
કનકકમોળે ધી મેણુ, તે છ નાખી દે કા ઢોણી. કુવર૦
ઢોવીએ તળાઈએ પોદતો, ને ખૂંચતા પરરામ,
દોહવા મારા નાનડા, તું કેમ પોડયો જોમ. કુવર૦
એક દુ.ખ છે મુજને સ્વામિ કેર, જીર્ણુપુત્ર મયો પતન,

વિશ્વામિત્ર વેગે ચાલીયો, મેઢ વાત માંભળ આપ;
 કહ્યું માઈ નહીં કરે, તો દધશ તુમને શાપ. સતિશખ૦
 ખારે મેઢ તમે જઈને વરસો, વરસો મૂળજધાર;
 પૂર જેમ આવે નદી, સત્ય છાંટે જેમ નાર. સતિશખ૦
 ખારે મેઘ ત્યાં જઈ ચડ્યા, વાયુ વમમા વાય;
 પાવકને ત્યાં ઝોલગ્યો, ત્યાં આવ્યા હરિચંદ્રરાય સતિશખ૦
 આતીને ત્યાં બોલીયા, તું કાણુ કરે એ કામ;
 રીત આપોતી રાવત્રી, જે લાગે મારો દામ સતિશખ૦
 તારા સતિ તા બોલીયાં, મારી માંદે નહીં કંઈ દામ,
 ચીર અત્રે આપ્યું ફાડી, ઝોટલે દારો કરો કામ. સતિશખ૦
 પછી પૂર ત્યાં આવી નદી, શખ તણાઈ જાય;
 અધ બજ્યુ સતિએ ફાંદીયું, નિમા રહી દેરામાંય. સતિશખ૦
 તય વિશ્વામિત્રે છળ કરી, કાધો એક ઉપાય;
 કુવર રામ ચિત્રમેનનો, ત્યાં હયાં વિશ્વામિત્ર રાય. સતિશખ૦
 નમ્ર લોક જોવાને ધસમસ્યા, જઈ રહ્યા દેરામાંય;
 ત્યાં શખ લઈને મતિ બેઠી, દોડી દેરામાંય. સતિશખ૦
 તે સતિ બાંધી પહોવાઈએ, મારતા લાગ્યા કાળ;
 રમ તુ શીકોતરી, તે ખાધો મારો બાળ. સતિશખ૦

કહ્યુ રહ્યું-રાગ આંદોલ ગોડી.

સ્વામિજી સતિને બાંધી બધરે, મારવાને આગળ ઉભી કરીરે;
 રામજી તેડાગ્યો ઝાંપડો, માહારરે, ખડગ લેઈ તે ઉભો રહ્યોરે.

દાળી.

ખડ્ગ લઈ આગળ રહ્યો, ઇસકારી મેલ્યા જ્ઞાન;
 જ્ઞાન તે સુધે નહીં, નહીં લે સતીનું નામ.
 અનામિક ઉભો રહ્યો, નહીં મેલે ઉપર ઘાય;
 પ્રથમે તે માઈ ઝાંપડો, બોલ્યો ચિત્રસેનરાય.
 વિશ્વામિત્ર વેહેયો માંચયો, ગયો ઝાંપડાને પાસ;
 કોકર તારો મારીયા, તે મીઠ રાખ્યો દાસ.
 અનામિક તે ઝાંપડાનો, સ્વામિ કહીએ જોડ;
 તેને દયા આપી નારની, હાય ન આવે તેહ.

હરિશ્ચન્દ્ર વળતા આવીયા, આળીને મનમા દેશ,
 અબળા હું તું ને કહું છું, તુંને આ ધડી મારેશ
 નગની તે મિનના મિનને, મારે બીજે નથી નરેશ,
 ને પાનવ આવીયા, તે સ્મરિયે હરિશ્ચન્દ્ર
 એણી પેર બોલી અગતા, સ્વામિ મામો રમે કરેશ,
 તારે હાથે હું ને મરૂ, તો વૈક્રામ વસેશ
 મોરે કને ને આવીયો એને મારશુ અમે શામ,
 ખડ્ગ નીચું હાથના એ અમારા કામ
 પ્રેમના પેગેર પ્રીતને, નાગ નાથજી અપિધાગ,
 આગેગ્ય હરો આમી માગ, તો તમને ઘણી નાર
 જીતું કળ મા હારગો, આમી લગાડેનું કામ,
 અટ હઠ રીર કાપગો, પામશુ ઉત્તમ કામ
 ખડ્ગ નીચું હાથમા, તવ રીધે નામ્યુ શશિ,
 આનીને ઉમા રહ્યા, સમર્થ થી જુગદીગ
 ગાગ વર હરિશ્ચન્દ્ર ગાન, બોધા રેનુદરાય,
 કુનર તારો તેડને, તુજને દીએ દેખાય
 બોનાવતા રેલીતામ્ય આનો, હઠક તેદરખ અપાર
 અર્જુ સાગ્યે પ્રભુજને, જમ્ય જનન જુગાધાર

સુષુ ૩ મુ ગગ મેઘ મટહાન.

માગ માગ વગદાન રાગ, એન રહે શ્રી અવિનાશ,
હરિશ્ચન્દ તારાતોચની, રીતે ત્યા રોહિતાશ્વ
માગ રાગ ઇચ્છા હાય તે બોરીયા અગ્નિનાગ,
પ્રભુ અગો તારા અણુ પાન્યા પાટોની અગારી આશ
અભિષેક ગુરૂ મન હય પાન્યા, નિરનામિન અતિ આનન્દ
ધન્ય ધન્ય રાગ ધૈર્ય તાડ, ધન્ય ગય હરિશ્ચન્દ
ધન્ય તારાતોચની ને, ધન્ય ને રોહિતાશ્વ
ધન્ય સૂર્યનશી કુળ નિરો, ધન્ય ધન્ય તારો રામ
નિધુ નૂંચા દુધે નૂંચા, પુષ્પની વૃષ્ટી હાય
હરિશ્ચન્દ પુરી જે માબગે વૈકુંઠ પામે મોય
એકે મને જે શ્રવણે ધરે, દહ રાખી મ નિશ્ચામ
પુત્ર વિરોગ ન હોય તો હદારે શ્રી અવિનાશ
દિશાનાગ કુળ અનતર્થો નિરક્ષેત્રમા વાસ
વીરનો સુત નિનવે, નાકર હરીનો દામ
ચોપાન.

રામત્રી દેશાખ ને આશાવરી, ગોડી બૂપાન ને ધન્યાશરી
રામકલી વેરાડી શાખ, મામેરી મોરગીનો જોગ,
મનાર આદોન ગોડી ને મેન, મોરગી એવો વીવેક
રાગ તે સુ રકડવાળીશ, તોક બંધે ઉપર મનીશ
સવત પદર બોતર અભ્યાસ, શુદ્ધાશ્રી બાદરવો માસ
દશને ગયાતા હિમરેહ બણી ત્યા મ્યા માડી નેડશ્રી
અમીને કીડો અભ્યાસ કહે નાકર જઈ હરીનો દામ

પો ઠા.

સુધન્વા આખ્યાન.

કંડુ ૧ હુ-રાજ કેદારે.

પ્રથમે શારંગ વર્ણુને, માન માગુ માત,
 દ્વ વરદ વરદાઈની, શુભ મનિ આપો માત
 શ્રી ગુરુને ચર્ણુ નમુ, ગણપતીને લાગુ પાય,
 સર્વ સિદ્ધિ પામીએ, એ અથ પૂરણ થાય
 વાગ્નાદની સગ્ગતી ગુજને નમુ કરજોડ,
 નિનતી ડે સૌ ડેવેશ્વરની, ાઈ મા દેશે ખોડ
 અશ્વમેધની કથા કહું, સલ રીરામણ જોહ,
 જુધિષ્ઠિ જે જગ્ન ઠીધો વિસ્તારી કહું તેહ
 જૈમુની હા વાણી વહે, જન્મેજય સુણીએ નાત
 પ્રજા ત મને જે નહિમા સર્વ જગતમા ખ્યાન
 શ્રી વ્યામના ઉપદેશથી, લા અશ્વમેધ આરભ
 પાયે વીર છે પ્રાકમી, અર્જુન ભારથ થભ
 અદીવનથી અશ્વ ચાલ્યો, હમ નજને રાજ,
 અપાનતી નથી જાની ગદ કમણ સેતુપાજ
 દિન નિન પ્રતે પ્રાકમધયા તે કૃપા શ્રી કૃષ્ણજ તણી,
 અર્જુનના જે સારથી તે ચોતે શ્રી ત્રિભુવન ધણી
 અશોક મત્રે હુ મ્થા, નિસ્તારતા વાપે ધણી
 કહે પોઠ કંઈ નવ વહુ એ કૃપા શ્રી કેશનતણી
 તે નમ્ર ધર્મ સુ વણુકુ મુખે રગના એક,
 પ્રજા મા સ્વધર્મ પાતે, વણુ અપણુ નિવેક
 એક પલ્લિનન રી ભજે રાગ પ્રગને નહીં વય,
 સલવતી સ્ત્રી રાગીની, પુત્ર પવિન છે પય
 સુધન્વા મુરથ સુશામ, મગલ મુદ્દર્શન ધીર
 પ્રધાન પ્રેરક રાયના, શખ વખીત બે વીર

નર નારાયણ એ સિદ્ધાંત, અમી દીપતણું દ્રષ્ટાંત;
 નર નારાયણ સાથે જોડ, મુજને મળવાના છે કેડ.
 છતી અર્જુનને આવી તેડ, કૃષ્ણ ન મૂકે. તેની દેડ;
 છાયાતર અળમાં નહોં યાય, નરભાદ્ર ભોળી વજ્ર ગાય.
 દુર્લભ દર્શન અભેઃ અછેદ, જોનો પાર ન પામે વેદ;
 સદૃશ આકાશી સુર તેનોશ, ન લહે શેષ, ચીરમી ધ્રુવ.
 જોલે સર્ગ્યા ચીદમ્બુવન, ને દેખાડો દર્શન તન;
 જશ તીક્ષ્ણ અક્ષર આરતી, પુત્ર પામજો કમલાપતી.
 ચણે નમી આશ્વો હરીદાસ, ભગની કુવલયાને અવાસ;
 લલીત વચન જોલી શુણુ બ્રાત, અગ્નુન માથ આખ્યાગ્નુગતાત
 તું તે બુજીને અહીંઆં આણુ, પામુ દર્શન પુરુષ પુમણુ;
 બાંધે દમે ૧. મો રણુ દાણુ, સ્વચ્ચુર પદ્મ કહેશે કુલ લીણુ.
 કહે સુધન્વા સુણુ સહોદરી, રણુ પ્રાજ્ઞય થઇ નાવું દરી;
 છદ્મ કૃષ્ણ મારે નીરધાર, હરીદીપાથી પામુ પાર.
 શોભા પામીશ જશ વિખ્યાત, ગરી શેષ પધાર્યાં બ્રાત;
 ત્રીજી પોજે સ્ત્રી પ્રભાવતી, જાણે મનમથ પામી રતી.
 જોઇ સ્વામીને થઇ રળીયાત, સ્વામી જશ ત્રૈલોક્ય વિખ્યાત;
 દીન વચન જેમ કહલી નમી, આજ કાલ રતી સોળમી.
 હે સ્વામી દીજે રતુદાન, સમ્યક્કલ પામુ સંતાન;
 આગે મુત છે નામ વિવેક, નીજી પ્રત્યક્ષ આપોતી એક.
 કહે સુધન્વા સુણુ કામની, કાળ વિનાશું ઝગ્નુ કામની.
 પહેર્યાં કવચ સાગા ગ્નુગદીશ, રાએ તણી છે વંકટ રીશ.
 તે રણુમાં સાનીધ ગોપાળ, વરશે વાંગતા વરમાળ;
 પતિવ્રતા ધર્મ પાજો પતિ, વચન વિવેક જ્યાં જ્યાં સતી.
 ઓકાદશી, સ્ત્રી શોડગદિન, સારી આદ્ય કરવું બોજન;

તવ સ્ત્રીને દીધુ ઋગ્વેદન, નહે આકુળી માગે માન,
સ્વામિ રણુ જગ કરી આવજો, નર નારાયણને લાવજો.
કરી આગા શુદ્ધ નવરાય, પેહેરી કવચ સુધન્વા ગાય,
નારી શુકન આગળ અભિનામ, હરણ નનન મુખ શાલીગ્રામ
મુક્તાકાશ કરી લા શાળ, કમળ વદન દરી મધ્ય જાલ,
કુચ કચન પટ અમૃત માહે, કપ દૂમ સુરખી શીર છાથે
મુદ્રા રત કરી આરતી, સુગ દર્શન પધરાવ્યા પતી,
વલણુ.

પતીને પધરાયા, તે સેન્વમાં દીડા નહી,
હસધ્વજ કોથે ચડયો, રાખ લીખીત બોલ્યા મહી

કડણુ ઓ ભું-પૂર્વછાયા.

હસધ્વજ રાગ કહે, ગ્રાણુ કોણુ આવ્યા જોધ,
જ્યેષ્ઠ પુત્ર દીસે નહીં, પ્રધાન કહે પ્રતિજોધ
રાખ લીખીત હોયે, ધન નહી પાખડ,
પોતાના અનુણુ ઢાકીયે, પન્ને દીજે દડ.
નમ મર્વ પરદા ચડયું, ત્રિયોક્ષ પામ્યુ ત્રામ,
તમ પુત્ર તારી ગે રહે, તે પાન્ને ભોગવિલાસ

ઓપાઈ.

જાઓ રાગ કહું જોદાતણા, ધમ આયુધ લેજો તે તણા,
ખાધી દેશ અહી કાઢજો, જાય ગ્રાણુ તેમ પછાડજો.
સુધન્વા ગય જેમે જેમ, દુ મ દેવા જન આવ્યા તેમ,
ઉતર્યો રથથી દીવી આણુ, તસ્કર ગત કીધી નીરવાણુ.
દીસે પુત્ર યે કીજો કોપ, પિતાએ વચન કહ્યા અનેપ,
મહાઅપર નમણો કેમ જાય, જખ લીખીતને પૂછ્યો ન્યાય.
પ્રધાન રીમે હડ્યા વહી, પગની જ્યાણા મસ્તક ચઢી,
કહ્યા ડટાત તણા ત્રેલોક, સમે માહે આવ્યો એક શ્લોક.

શ્લોક.

*કલ્પાનિહુસ્ત વન્દ્યાશનુ ભ્રાતો સ્નેહ મહન્મમ ।

છિન્નવાહુજુગ જૈવ, વસતા ગમની કેવલ ॥

આ શ્લોકનો લાવ સમજતો નથી તેમ તેના અસત પદો
પામ્યા છે કે, તેનું મૂળ શોધતું એ જાણુ કહિન કામ છે

ચોપાદ.

હે પુત્ર મલ માંબળો સહી, સત્ય સમુદ્ર ઈળીચુ નહીં;
 દશરથ વચને રાત વનવાસ, હરિશ્ચંદ્રે વેગ્યો રોડીદાસ.
 જમદગ્ની ક્ષણ રીસ્યા યકા, કર્કુગમે આરી રેલુકા;
 દધિમે અસ્થિ આપ્યાં જોડ, સસ રાખવા કારણ તેહ
 તુ અપરાધી કલો નવ જન્ય, કેધ લહીને લાગ્યો પાપ;
 તત્તવન કરે. જોડી એ પાણુ, કર્મ માલીનું શ્રી બ્રાણુ.
 નિર્ણય મલ ક્યોં જો સાર, નાંજો કદામા જો વિચાર;
 મુધન્વાએ આપ્યો સતોપ, જોવાને મક્કીયુ ત્રયોક.
 કરે કદપાત વિશ્વ ની રડે, કહે શી આગ હી ચીમડે,
 રાય પ્રધાનની જાણી રીસ, મુકો મુગટ ઉપાડુ ગીસ.
 કવચ ઉતાર્યું મુકયા વચ્ચ, રનાન કર્યું તે મુકયા ગચ્ચ,
 દેહ સાધન આપ્યાં બાહુ દાન, આસન કરીને કીધું પ્યાન.
 સુખ નિધાન સ્મર્યાં શ્રીગંગ, સુદગ મ્યુદ્ધ જો હરીનાં અંગ;
 વિરાટ વ્યાપક અગાધાંમણું, ઔદ શોક અને આત્મણું.
 ચૈતન્યરૂપે શ્રીભગવાન, આચર જગમ આભામાન,
 સર્વત્ર બ્રહ્મ હરીનો વિવેક, મને આપ્યો શ્લોક તે એક.

શ્લોક.

* પીઠે યસ્યા ધરિત્રીજલધરકલગા લિંગમાકાશરૂપં ।
 નક્ષત્રૈઃ પુષ્પમાલા ગ્રહગણકુસુમૈશ્વન્દ્રસૂર્યૌ ચ નેત્રૌ ॥
 કુક્ષાવત્રિઃ સમુદ્રા મુજગિરિશિલ્પરા. સપ્તપાતાલપાદા ।
 વેદા વાણી યદ્યાયા દશદિશવદના પાતુ વ કૃષ્ણમૂર્તિઃ ॥

મૃતકે બ્રહ્માંડ કહે કવિ નેત્ર કેળા અદ્રવન્દી રવી;
 પદનખ નિરજનીત બન-હવી, તે પદને બનશે અનુભવી

* જેની પીઠ ઉપર પૃથ્વી રહેલી છે, સમુદ્રો જેના પાણીના કળરા
 કાશ જેનું સ્વરૂપ છે, જેના કંઠમાં નક્ષત્રો, અને ગ્રહગણોરૂપી પુષ્પની મા
 સૂર્ય અને ચંદ્ર જેના નેત્રો છે, જેના પેદમાં સાત સમુદ્રો છે, પર્વતોના િ
 ખરે જેની ધુનિઓ છે, સાત પાતાળ જેના ચરણ છે, ચાર વેદો જેની વા
 છે અને દશ દિશા જેના મુખ છે એવી શ્રીકૃષ્ણની મૂર્તિ તમારે રક્ષણ કરો !

એક નિમેષ ક્રેટિ જુગ જય, ઉત્તમ અધમ મધ્યમ મહીમાય,
અદાર બાર વનગ્ધતિ તેહ, રોમાવળી શ્રી હરીની તેહ.
ગીરીન્દ્ર ગગનો દરપદ જોમ, અદ્ધ ઘટ વ્યાપક ગોભા વ્યોમ,
નક્ષત્ર માળ મધ્યે દ્રુવમણી, સુર સુનિદગ દિગ્ધતિ દર્શની

વલણ.

તવ સ્વરૂપને નવ લઠ, મોટા છો શ્રી પરબ્રહ્મ,
સુન્દરના ધ્યાનજ ધરે, મનમા ધરી નિધુમ

કહતું ઠ થુ-રાગ વેરાડીની ચોપાઠ.

સમગ્રમુદ્ર મરિત અજ્ઞાતી, ચર્ચુ કમવ નવ લઠ અટી અતી,
પવન શ્વાસ મેઘ પ્રસ્વેદ, પ્રાણાપાનસુ વાણી વેદ,
ભક્ત હેત સૂક્ષ્મ ભગવાન, મૂર્તિનત તુ નાથ નિધાન,
ઠે કમળ મધ્યે તુ સાર, ભકુટી મધ્ય જોભે શ્રીધાર
આખડ જ્યોત તેજ નહીં પાર, એરો સાહી વિશ્વાધાર,
મકરાકંઠ મણી મુકટ નિશાન, સૂર્ય કાતિ ક્રેટાં શશિભાન
મૃગમદ્ અદન તિલક અમૂલ્ય, કમન નેન નાસા તર દુવ,
વદનસુધા કમન પરિધાન, કંકે કૌસ્તુભ બાહુ અગ્નન.
બ્રહ્મ લાઝન દહ્યા ધનસ્વામ, પાપે પદ્મના અભિરામ,
સારિંગ શખ ચક્ર ને ગદા, સરજે પાળે સદારે સદા.
રિશ્વ હેતુ લીવો અનનાર, દાનન નિમ્મલ ભક્ત ઉપમાર,
ચોવિગ જે ધરીયા અનનાર, તુજ ભક્ત માટે ઉપકાર.
મન્દોદરે વાત્યા ને ચાર, કન્દોપે ચાદ રત્ન ઉધાર,
વારાહ દશનાગ્રે બૂધરી, પ્રહ્લાદ માટે નૃમિલ દેહ કરી
વાગને બગી રાખ્યો પાતાળ, કુર્મરામ ક્ષત્રીનો કાળ,
રામચંદ્ર રાવણુ નિરદળ્યો, લન રાગ્ય વિભિષણુ મળ્યો.
કૃષ્ણાવતાર સ્વયં-ભગવાન, શુદ્ધ કલકી કીપાનીધાન,
અશકલા અનતાર ચોવિશ, ત્યાળ દીનતણો તુ ધરા
દ્રુવ અત્રી રકમાગ રાય, પરિશિત પ્રાણુનણો તુ મહાય,
ગજમોહા સુગમા દાન, દ્રીપદી પામી વસ્ત્ર વિધાન.
અજ્ઞમિન નીજ નામે થપી, વૈકુણ્ઠ પામીઓ નકી,
પ્રીતે પાડવના સારથી, હરી સમાન જેને બીજે નથી

એકવાર ગળો શ્રીનાથ, જ્યાં લગી જુધ દેખાડું દાય;
 એમ પાન ધરું રામન, મનમાં પ્રમત્ત હવા બગવાન.
 હાકોટે ગયના અનુચર જેહ, હવે નાખો કદામા એહ,
 પણ મુધન્વાએ કર્યો મોટો નેન, અન્યે સાધન નરદગી મન.
 ઉચલી કદામા નાખ્યો જેન, આની મહાય કરી દૃષ્ટુદેવ,
 શીતલ તેવ રહું મન્ય મગ, જાણે દીમાયળ નગ તરંગ.
 રમતો રાગ જાપે મનંદ્ર, મરિન શિતલ યથા જેમ ચંદ્ર,
 શૂર્ય કળા જેમ ગગન નરદ્ર, ભરુ કલા જેમ મૃદરૂપનિ કેદ્ર.
 માનગરેવર મધ્ય મરાવ, આઝ્યા પ્રાદિત, દીકું આત્મ;
 શીતળ તેવ રહું એ રાય, નથી બળતી એની કાય.
 હમધન સાં મો'યા રાય, નાખો શ્રીકળ જો ફાટી જાય,
 નાખ્યુ કળ ફાંચુ તનગાય, ગજ વિખીતને વાચુ બાય.
 એક બાધવના બેઠા ગીશ, મચ મમ્મ-ફળ પામ્યા ઇશ,
 મનમાં જાણ્યુ એ મદાપાપ, પડી ઝંપાવ્યુ આપો આપ
 જેમ દીપમાં પડે પતંગ, પડ્યા માહે ચયુ મન ભગ,
 સગત માધુલી ઉગર્ધા, પાનન પદરી પાર ઉતર્ધા.
 વિખ્યુ બકતનો એ મહિમાય, હુદ જન મન પાનન યાય,
 હરી બકતનો એહ વિવેક, આપ્યો ત્રોક અપૂરન એક.

શ્લોક.

*उपकारिषु यं माधु सावुत्वे तम्य को गुण ।

अपकारिषु यं साधु स साधु सद्भिरुच्यते ॥ ૧ ॥

યૌદ્ધિવન જન જયજયકાર અમૃત વૃદ્ધિ કરી સુગનાર,
 દશદિગા દુદુભિ વાગ્યા દેવ, જુદને આત્મા તતખેન
 ગજ રથ હયદળનો નદી પાર, રમી વ્યુદ્ધ પક્ષ આપાર,
 સકલ લેખ મેળાન લુપાળ, અગ આમણુ તુનગી માળ
 ખેડે પુન્ય નન એકાદલી, આ યો ગર સુધન્વા ધસે
 પાડવપતિ સેન્યા અરજીન, સુવેગ અનુશાનન પ્રધુ
 નિનંનન વૃષકેતુ પ્રસીર, યાવનાન્વ સાત્વીકી રણધી.
 મળ કેમ ઝહીએ ગજયા કરી, સાચે તો પોતે શ્રીદરી
 પ્રથમે વૃક્ષકેતુ મગ્રામ, પરસ્પરે પૂનજના નામ
 હૃદવાકુ કુળ પ્રસપ રની, મર્ણુ પુત્ર દીક્ષા પાડવી
 વ્રકેતુ મહે સુવેગ મભાળ, તારાવ । તણો હું માળ
 ત્રિશુલ ગોન હમધ્વજરાય, વિષ્ણુ બકત મોટાઅદિભાય
 મોટે બોલવે મોટા નહીં, કા તો નમને જામે કહીં
 સુધન્વાએ તન માર્યો બાણ, કીધું સેન્ય તણુ બમાણ
 દૃપકેતુ કીધી તવ રીશ, ભાગ્યે રથ મૂકી શર વીશ
 સુધન્વા કીધો બળહીન, પડ્યુ મેન જેમ જળ રીણુ મીન
 છેદા સીમ સતોતી ધરા, પાડ્યા કોટ તણુ કાનરા,
 પછી સુધન્વા મહે છુ એત, અયુત બાણુ બાળ્યા દૃપકેત
 ભેદા રહે મર્ણુ નિમણી, દેહ કીધી દીપોન્નન તણી,
 કનરમો માર્યો શર સાન, સન સુધન્વા કીધી ખ્યાત
 ઉરાડ્યો રથ ચક્ર સમ્પલ, જાણે અકતેણું હોય વન.

મેન્યા કવેણ લીધું લણી, હાક્યો રથ કપીધ્વજ બણી;
અનુન બોલ્યો વંકટ વાણ, કયાં આવે છે અંધ અજાણ.

વલણ.

અંધ અજાણ તું કયાં ધસે, એમ ભણે અરણુનરે;
અંકે તૂલ હવડાં કરે, અભિમાન ધરીયું મનરે.

કડવું ૬ ઠું-રાગ ગોડીની ચોપાધ.

હું નર એક ચરાચર ગતી, જુધધે સંતોષ્યા-ઉમયાપની;
બળે પ્રજાજય ખાંડવ વન, ઇંદે આપ્યું અર્ધ આસન.
અમે દુર્મોધન હત્યો ભૂધણી, બારથ અષ્ટાદશ ક્ષોદ્ધીણી;
ભગદત ભૂરીશ્રવા ને ગાંગેવ, કર્યું દોણ પામ્યા ગતિ દેવ.
તવ કહે સુધન્વા મા કહીશ ઘણું, સાળું પાસું શ્રીહરીતણું;
તે વિષ્ણુ હું થું કરે તે જગ, પ્રભુના પ્રાકમનું સૌભાગ્ય.
કુરુક્ષેત્ર મધે તે ગર્વ, વિક્કશીત વદને દેખાડ્યું સર્વ;
તે હરી મૂઠું અહીં નહીં આવશે, તો અશ્વમેધ મારે કૃણ થરે
હું વેહેનટા મા કર અહંકાર, વિરાટનગ્ર રજો થઈ નાર;
અણુન મનને પ્રગટી જ્વાળ, એ દુષ્ટને હણ્યો તત્કાળ.
અણુને તવ મુકયાં બાણ, છેદે આઘ જેમ પુરુષ પુરાણ;
સુધન્વા તે હવો સાવમાન, પ્રબળ ઉપમા શોભામાન.
પાવકાસ્ત્ર પ્રયોજ્યું અણુન, વરણાસ્ત્ર વૈષ્ણવ પવન;
પર્વતાસ્ત્ર તૃપ અંપાવતી, પવનાસ્ત્ર સુભદ્રાપતી.
પારથ શીર બારથનો ભાર, સુધન્વાએ કીધો નસ્તાર;
છેલ્યાં છત્ર ચગર તનત્રાણ, બાજ્યાં આમુધ ગાંડુવ બાણ.

મૂંડ ટેક હરીને સભાર, નીંડર નિમ્ને ખૂટ્યો કાળ,
 શ્રીપતી રમરીયા માધન કર્યું, નહીં તો યમ દિશા ધરનડ
 ભક્ત વશ વિશ્વભાગ રાય, બલે પખાને વશ વાય
 મ્યું રમણ આપ્યા ગોપાળ, અર્જુન રથ ભેગ તતમાળ
 રાખ ચક્ર તે રોળે પાણુ, ગદા પદ્મ મારિગ પ્રમાણુ
 મુક્ત મુગટ છે રાની જોત, દોળી સૂર્ય પ્રગટયા ઉવોત
 જોધ સુધન્વાએ કર્યો પ્રણામ છટે અવ હરી તારે નામ,
 સેન્યા મર્વ આની મૃતિ કરી, દુર્ગમ દર્શન પામ્યા હરી
 કરે સુધન્વા નડ પ્રણામ, બલે પધાર્યા શ્રી ભગવાન,
 ભક્ત ભાર હરી પોતે વહે, નારાયણ રાખે તે રહે
 વલ્લપુ.

શ્રી નારાયણની સહાય ન્યા, ત્યા સદા છે કૃત્યાણુરે
 ભક્ત હેત પ્રગટયા હરી, તુ સદાં ભક્તિનો બાણુરે

કંડકુ ઉ મુ નાગ માર. (પૂર્વછાયા.)

ત્યા બને વીર મન્મુખ હના ને, ગડગડે નિશાન,
 વિમાન બેસી દેન જોતા શોભતા જોમ બાણુ
 પરસ્પરે ત્યા બાણુ સાધે, મનના ઉપદેશ
 રાશ બ્રહ્મી શ્રી દિગ્ગે, છે ઉભય દામ નરેરા
 ત્યા પતિછા પાર્થ કરી. સાનીધ તે શ્રીમન

ત જાણી જયદ્રથની રીત, એ પાનન પામેન્દ્રિ જન
મન્દ દૂર્ભે વગદ નરમિદ, તે પળ માણુ ક્રમ મૂચુ તની
તે પ્રોન્ન્યુ અર્જુને માણુ, તે મૂચુ નર છેદ્યા નિર્નાપુ,
ખીન્નુ માણુ અર્જુન, જેમ માયર કપેલુનું ધન
વાગન કર્તુરાગ શ્રી ગમ, હળધર બુદ્ધ મ્વક્રી ધામ,
પુણ્ય અવતાર તણા બોવીશ, અર્જુન દિત આપ્યુ જુગદીશ.
તે પણ છેદી ચરણ કર્યુ, પૂણ્ય મુધન્વાને આપગર્યુ,
નિશાનન દેન મ્નવે દીગપાળ, જય જય દાતા દીન દયાળ
કહે મુધન્વા નિશાધાર, હવે ગો અર્જુનને ઉપકાર,
અખિન પુન્થનો કર્યો વિવે, હજી સા બાણુ રણુ છે એ.
ત્રીને બાણુ અગ્રે જુગદીશ, મારે બ્રહ્મા ને અતે દશિ
નણે ભુવન ચીદે નાગયણુ મય, રણુનીધીનાન ચડી જેમ જય
ભૂમિ મ્પતન ઉપર હવી, રાખ્યો રથ રણુ નેના રવી,
મુધન્વાએ રમ્યા કાશીપતી, નિધનાય પુન્થા આરતી
ઉઠે બાગે પાત્ર નેદ, પ્રભુ અર્જુન આત્ર છેદુ એદ,
અર્જુન હે નહીં બાણુ અત, તો હું ભક્ત નહીં ભગવત
એવે બાણુ છુટ્યુ મહા વા, મુધન્વાએ જાણ્યુ નિજ મન
જોમ બાણુ જેમ આણ્યુ વ્યાન, આનતા દેધુ તે તતકાલ
મદ્દળ પ્રતિજ્ઞા ક્રીવી હરી, બન્ને ભક્તને કરણા કરી,
આત્ર ભાગ રીર લાગ્યો ફરી, મુધન્વા પડ્યો સાનીધ હરી
મોઠા.

અયપિ જન્મ ત્યા મર્ણુ, મર્ણુ પુનરાનન અવતર્ણુ
જે જન શર્ણુશર્ણુ, તે વર્ણુવર્ણુ ન જનતી
જાણુ પુરણ પુરણુ અચ્યુત અવિગત રોપ સમાણુ,
નેતી સમય નિર્વાણુ, પ્રાણનામ હરી તન માર્યે
વલણુ.

ભક્તરાજ રણુમા પડ્યો, હરી હરી હરી મુખ વાણુ
તેજગા તેજ બળી ગયુ, જેમ ગગનગા લાણુ

કહ્યુ ૮ મુ-નાગ આદોલ ગોડી. (આપાઈ.)

ધડવી ધામ પ્રગમ્યુ ત્યા નેદ, શ્રી હરીમુખલય પામ્યુ તેદ,
શીશ અધોક્ષ જે પદ અભિરામ, કળધ અનુ ય કર્યો સગામ

સુધન્વા આર્યેય

લાં દરીએ કમળ ચણું બેઠું હાય, રદયાશ આંધું નેર નાય
 સાંધું સાંધું દરી પોતે ભણે, જામ પડ્યું ખેળે રાજ તણે
 કંસનેજરયિ કરે રદન, પુત્ર પુત્ર કેરી રક્તવદન
 મુગ્ધ કુળ તીલક ગયું કહે રાયતવ સુરય જામ લાગ્યો પાય
 મુત્રી ધર્મ ધુરીધર તાત, ભૂધરમાં લય પામ્યો ભાત
 સાં જગી રથ રહેજે, શ્રીકાંત, દરી સાનીધું હું પ્રાપ્ત અંત
 એમ કહી ચાલ્યો રણસંઘામ, શ્રી દરીને કીધાં દંડ પ્રમાણ
 દણ્યું સેન્ય જેમ સંખ્યા પાર, જાણે રત્નલો સંહાર
 ગજનુંતે મૂક્યું ગાંધવપાણ, કેક્ર્યો જેમ ધન મંધો બાણ
 માવી મુંઝાં મણ્યું સમાન, તવ દરી પામ્યો અંતર્ધ્યાન
 જ્યું ચેતન પુરય પુરાણ, ચાર પ્રદાર્યની ચમ હાણ
 મુનરપિ જેતા પાણું દરી, તવ અર્જુને પ્રતિજ્ઞા કરી
 ને નવ માંડે એકે પાણ, તો હું પ્રાણ તજું નિર્વાણ
 દુરથ કહે ભોમીગત કરે, નહીં તો યામ્ય દિશા પરવરે
 મેહુ ભક્તાતણા ભગવત, સાક્ષીભૂત છે કમલાકાંત
 દુરથ બાણે રથ અર્જુનતણો, હંડયો વેગ પવનથી ધણો
 ભોમિ ત્રિશોક ચરાચર ગંતી, જાણે ચટણું સરસ્વતી
 જી ભોમિ પાતાળ પ્રવેશ, શાયળ ગાય કયા દેવેશ
 જાણે કાળ આંખો આવધાન, તવ દરીએ રંગરીયા હનુમાન
 ગોગુલ આંધું વિવિધ પ્રકાર, મૂક્યો ચૌદ ભુવન દરી બાર
 જાણે એક રંહો રથ તદા, અર્જુનને શીરે મારી ગદા
 તદાણું કોપ્યા ત્રિભુવન નાય, તુર્ત છેદ્યા સુર્યના હાથ
 પિશ છેદતાં ધડ એમ ધસ્યું, જાણે શૃંગ મેર તણું ખસ્યું
 અનેક નોધ કયા અચેત, વિધીપૂર્વક કીધું રણ એત
 વ પારથે ભૂમિગત કર્યો, સદ્ગુણ પ્રતિજ્ઞા જશ વિસ્તર્યો
 મેં ધામ પ્રગટ્યું તન ચક્રી, લય પામ્યું મુખ સુત દેવકી
 વસ્તુત પદ પામ્યો જામ ગતી, કુસુમવદિ કીધી સુરપતી
 પાગે જુધ દાનવ ને દેવ, અધના હોગે અહીં અવસ્થેયેવ

નિપ્પુ બક્ત મોટો, મહિમાય, જોણે ગંગા પાવન થાય,
 ગરુડ લઈ આયો આકાશ, જન્યુ રૂંદે રહી કૈલાશ
 વીરભદ્રને કહે દયાળ, લાવો શીશ રીપ કરે રૂઢમાળ,
 હરી બક્ત શીતળ છે મદા, બાગે વીપ તળી આપદા
 ત્યા મન વેગી વિહગમ મળ્યો, પપ્પ પ્રદારથી પાછો વડ્યો,
 અથ નખના વાગ્યા ધાય, કાપે દેહ ને થર થર થાય
 હસ્યા દેની દાક્ષામણી, એ યુ મુક્ત લહે જુદ તળી,
 કાપ્યા રાજુ ચડાવ્યા ચક્ષ, તેડ્યો નદી થાપી પ્રદ
 પવન નેગ પોહોનો તતમાન, દાગળુ જુધ ડગ્યા દોગપાળ,
 લથળથ કરતા બેડે અનસ્યમેવ, ગંગામા મૂક્યા તતખેવ
 સેઈ નદીએ બાધ્યા દદ ગઠ, રૂંદે માળ સોહાની કઠ,
 સાન્નિધ પદ પરમેશ્વર તણુ, યુ અધિક રૂળ જીવે ધણુ
 જોઈ હસનજ આબ્યા હરીખે, હડવત જરી કીવો વીને,
 આનિગન દીધુ અનિનાશ, તારે કુળ માગે વિશ્વામ
 સાધુ માધુ પોતે કહે હરી, પુત્રે ગંગા પાવન કરી,
 કીધો અપાવનીમા પ્રવેશ, પચરાન રજા દેવેશ
 અર્જુન પ્રમુખ ને મેન્યાબૂપ, હસવજનું દીઠું રૂપ,
 તેજ કાતિ હરી મરખા તેહ, કુટુંબ સર્વ હરીમય જોહ
 મત્યવની ને પ્રભાવતી, કહે કુવલયા કા કમલાપતી,
 નહી દુખ સુરથ સુધન્વામર્ણ, દુર્લભનાથ તમારા ચર્ણ.
 એમ વિનય કરીને લાગ્યો પાય, જન્મો જન્મ તમારી સહાય,
 હરીએ મન્ત્રક મૂક્યા હાથ, કૃષ્ણ આગળ મી આન્યો સાથ
 પ્રભુ પ્રશસા પોતે જરી, હસ્તીનાપુર આબ્યા શ્રી હરી,
 ગદગદ કઠ થયા શ્રીકાત, ધર્મ રાગને કહ્યું મતાત.
 જૈમુનિ કહે જનમેજયરાય, એ જરા બક્ત તણો મરીમાય,
 ગાતા રીઝે ગરગરદ, જીવન મુક્ત કહે કવિ પોઠ.

વલણુ.

જીવન મુક્તની એ દશા, ચૈતન્ય માથે નેહ,
 સરિતા માગરમા મળે, આની મને જન તેહ
 કવિ મોટા કે કૈથિયા પોઠો કવિજન દામ,
 હરિ કૃપા હવિ હીયા, ગાયો બક્તનો રાસ

દ્વારકો ભક્ત.

કૃષ્ણ કીર્તન.

પદ ૧ છં.

મજ્જમાં થયો આનંદ, જ્યારે વાત સુણી,
આનંદા ખોલ અપાર, ગોકુળના સુણી
નજમા પૂર્વના પુણ્ય, ગાતા દેવ મુનિ
શ્રદ્ધ લક્ષ્મી નક્ષત્ર ગોધી, વાડવે કરી વેદધુનિ
સુણી ધાધ સાહુ નજનાર, ગોવિંદો શણગાર કર્યો,
તન પહેર્યો નૌતમ ચીર, કાજળ આખ સાચો.
કશી કંચુકી નિવડ લનાઈ, રોમિત દાર હધયે,
કર ક્યન કેરા થાળ, જશોદા ભુવન જમ્યો.
સહુ માહેત્રી સરખા સરખી, નીમળી ભાતે ભવી,
ઝળકી વાદળ વીજ, એવી આતી મળી.
પ્રાત રવિ દેખીને જાણે, ફલી હોય જમૂળમળી,
મહુ ગાયે મગગ ગીત, મળી દશ પાચ અધિ.
ઉડે અચળ સાગુ અપાર, ગોભા મારી જની,
મુખ તાંબુજે અધર કાલ, રોભા ન જાય ભણી.
માયે ધાત્રા ગેય ફલ, કુસુમો મેન પડે,
એવી શોભા થઈ ભરપૂર, વિઘ્નુ ઉતરે ચડે
પેત્રી પેદલી પોદચી જાણુ, અતિ આનંદ ભરી,
તેને ધરમા તેડે દાસ, આદરમાન કરી
જોઈ નદન સુગોભાળ, દે છે આશિષ લા,
ચિરંજીવ જગોદાનંદ, ગોકુળ વસિયે જ્યા
ધન્ય ધન્ય કેહતી નાર, માન પાને મન જાલી,
કેહતી જાયો જિણે આ પૂત, તેહ સારે કળે કળી

સ્થિર થયા બેસી બહુ વાર, ગુણ ગર્ભના ગાયે,
 અમાર લીલા જાણુ, રીઝે મન માંયે.
 ગાયે ગોવાલણી ગીત, બાળક બોલતાં;
 ધાત્રી ગુપ્ત મારા નાથ, અંગે અગ ટાવતા.
 માંડર ડહ ને મૃગ્ય વાયું, નદ ઘેર મર મળ્યા;
 શિર દધિ માંખણનાં માર, ગાયે ગીત બસાં.
 નાચે કંઠે કોલાહલ સાંચ, છાટે દધિ કોઇ,
 વરસે બાદ્રપદ ભરપૂર, ક્ષુત દુગ્ધ સરીત વ્હેઇ
 જેનું જલ્દી તલ્લી ચિત્ત જાય, અટકે મન તલ્લી,
 રસ આનન્દ મમ ગોપાળ, ગોક સા કૈને નદિ.
 કોઈ ધાધ નન્દી પાસે, દર્શન દર્શ સુખિયા બને,
 મળે આનંદનો ને દિન, અવિચળ ગણુ ગણુ
 કોઈ અખર ઉચાં કરી, મન નિશક દરે,
 કોઈ દધિદોચન કે દધ, અન્યોન્ય શિર ધરે.
 દ્યુન નદજીએ મગલ આન, કુશ લાયે ધર્મા,
 દધિ અદન આર મગાવી, મિત્રને લિવક કર્યા.
 નાદીમુખ પિતૃ પગલય, અતર રાંચ હરે,
 ગુરુને આપ્યું વરદાન, તેમને પાય પડે.
 રમ રમવા ગોપી જાય, વિચિત્ર તેહ બની,
 જાય જંગમનાજીને ધાટ, ધણી બનીદણી.
 શણુગારી છે ગાય, સોને, શીંગ મડી,
 મશી વાછરડી ધાવવા કાઠ. વાગવા કે ન અટી

વળી અગ્રુર ખીજ લાગી છાગી સુગંધ ધળી,
તે વધૂને આપ્યા બોલાની, ગણતી નવ ગંધ ગળી
તોઈ મન પ્રસન્ન, દાન દીએ હમતા
અતિ આનંદે હર માય, જઈ ગૃહે વમતા
ઘેર ઘેર બેરી મૃદગ, પટક નિશાન વાજે,
ગાય બદીજન ગુણ, દિવ પ્રજાકેરા સાજ સાજે
તે દિવસથી નજતોડ, સુખ સપત્તિ સજતા,
સુરિનર સુનિવર આનંદ, દારકો હરિ ભજતા

પદ ૨ જી.

જનમ મરણ માને જશોદા માય
નદરાય મન આનંદ અતિ છે, લોક સમૂહ વીંટાય જનમ
ખોગે લઈ જીએ ગિયુ- મનોહર, તાતગા ભાષે રામ
અનિ આનંદ પ્રેમ પુતકિત, તે માહે મન ગુમ્ધ જનમ
નિધુનન નિરખી ફરી ફરી, ગોપજન વારી જય
રામ દારકો પરમાનંદ કાણુ કાણુ, વિપ્ર ગુર પમાય જનમ

પદ ૩ જી.

એ સુખ દેખે જશોદા માઈ,
રમગાહડી ગિરિધરલાલની, અતિ આનંદે આઈ એ સુખ
આનંદધન વરસે ચોરિશે, છરો પ્રેમા ભાઈ, એ સુખ
એની વાત કરે નજસુદરી, આપ આપણે મન ફૂલાઈ એ સુખ
હશી હશી લેતી કાનકુવરને, ખરી જણાવી સગાઈ, એ સુખ
તમારો પુન જોઈ આનંદ પામુ હસિ હમિ જતા હુનાઈ એ સુખ
નંદુનરને જોઈ નજમા, આનં વેન પથરાઈ
શ્રીગોવર્દનધર પ્રજાપદ, દાસ દારકો ગુણ ગાઈ એ સુખ

પદ ૪ જી.

શોભા જોને નંદ ધરે,
પ્રકટયો પુત સમ્પન્ન ગુણ ગાતા, આનંદ ઉત્સવ રે શો
નવ સત સાજે વાજતો ગાજતો, આનંદ પ્રતી ધરે,
છાટે લળદર અને કુકુમ, આનંદે સહુ વિસરે શો

ગોરમનો કીચડ આંગણમાં, ચાતુર નર ત્યાં મરે;
અક ધરે નંદલાલ સહુ, જાણ તરૂણી કે ના કરે. ગો.
દાન આપ્યું બિશ્નુકને અતિરો, કદ નેવાં નદ દરે;
પાસ દ્વારકો કેદ શું લખિયે, સુર પૂજની ટલિ કરે. ગો.

પદ ૫ મું. ૧

જગોદા માન આનંદ મન પામી,
મણિમય પેદગી દાર, બેઠી સુતના સામી. જગોદા
ગોપપુત્ર અનેક છે, પણ મમ પુત્ર છે જગસ્વામી;
માનતાતને સતાપ મટયો એમ, કપરમા કશી નહિ ખામી. જગોદા
ધણા દિવસની આગા લાગી, માના પ્રેમને પામી,
માગણુ માગવા આવ્યા ત્યાડી, મણિમય દાર આપિયો નામી. જગો.
આપે તે તો બમણ થાયે, બેઠો ગરૂડાગામી;
પાસ દ્વારકો શુભુમળુ આમે, વિપ્રશુકને પામી. જગોદા.

પદ ૬ હું.

આજ નંદરાયને ઘેર વધાર્ધ,
પ્રાત મને મોદન મુખ નિગ્જે, સૂર્ય જતો છપાર્ધ. આજ
વ્રજની નાગી મગજ ગાય છે, નદભુવનમાં આવી,
આશીષ દેતી યગોમતિ જાળક, રાખો કોટિ વર્ષ દેવ નભાવી. આજ
નિત્ય આનંદ વધે છે વૃદ્ધવન, ઉપમા ક્યય ન કારી;
પાસ દ્વારકો કેદ ધન્ય ધન્ય યગોદા, વિપ્રશુક એ માન બતાવી. આજ

પદ ૮ સુ.

એમ આનંદમાં નફરાયે, તેવાં આનંદવાળા છે, યજ્ઞોમતિ માયે. એમ
ગોપ ગોપીને છે આનંદ તેવો, ત્યાં સહુકો મગળ માયે;
તાતા થઈ નાન મચ્છો છે, નારીઓ આવે જાયે. એમ
ગામમાં તો સાકર વેદ્યાયે, જાળ ધાણા મરવે ખાયે,
એ ક્ષીણ માતાં ગેવજ દારે, ત્યાં દારકો દાસ શુ ગાયે. એમ

પદ ૯ સુ.

નેન ભરી ભરી જુઓ નંદકુમાર,
જગોમતી કુળે ચંદ્રમા પ્રકટયો, વ્રજકરવા ઉદ્ધાર ટેક.
વનમા ન જાનું કોઇએ, ગોપી ગોપ કર્યો વિચાર.
રંગ ભેરંગ કર્યો વાગા, ધર્યાં વિવિધ શબ્દગાર. નેન
હજાર દૂર્વા અક્ષત કુકુમ, દધિમંડિત કર્યું દાર,
પૂર્યો ચોક વિવિધ મુક્તાક્ષણ, કરે મગળ ઉચ્ચાર. નેન
ચાર વેદ ધૂનિ કરે મદ્દામુનિ, કરતા શુભ વિચાર;
થયો પુણ્યનો પુંજ ધ્યામજો, સકળ મિહિ જનાર નેન
ગોકુળવધૂ નિરખી આનંદિત, નંદકુમાર ઉર દાર,
દામ દારકો આશિષ દેતો, ચિરંજીવ પ્રાણધાર નેન

પદ ૧૦ સુ.

જોડો ગોપાળલાલ, દહો ધોળી ગાયો;
તાજી તાજી દૂધ પીઓ, ખીજલીકે ભાયો. ટેક
ભોર થયુ છે પખીડાં બાધ બોયે,
ધર ધર ગોપ ગોપી બાર ખોલો. જોડો
જુએ ગોપી મહામયનિયાં ધૂવે,
આપ આપણું એ તો દહો વગવે. જોડો
તારા સાથી જો બોલાવવા આવ્યા;
કૃષ્ણનામના મગળ સ્વર સુણાવ્યા. જોડો

પદ ૧૬ મું.

જય જય શ્રીજીરોદાના નદ, કોટિકળા શ્રીજીદાવનચદ,
 નિગમ વિચારતાં ન લહે પાર, તે શ્રીજીપ્થુ નરગધને દાર
 શેષ સહસ્ર મુખ કરતા ઉચ્ચાર, તે નજજન જીવનપ્રાણધાર,
 લીનાએ ગિરિ ધર્મો હાથ, ક્ષિતિપતિ તમે જોકુળનાથ
 અપાર લીના કીધી ગ્વામ, આપ્યા ભક્તને પુગ્લુધામ,
 દુષ્ટ જનના દેડયા તાપ, ભક્તજનના કાપ્યા સતાપ
 પાડવને ઉગાર્યા નાથ, કૌરવકેરો દેડયો સાથ,
 જહુકુળનો હાથ કીધો ધાત ત્નેરાનરની કુન્દલી વાત
 નાસ દારૂ માગે છે ભક્તિ, આપો હરિ તરવાની લક્ષિત,
 નિપ્રશુક મેઘપ્રિયો જોમ, મુક્તિ પદારથ આપો તેમ

પદ ૧૭ મું

જય જય શ્રીજીદુવરનાથ, મમ્મ પદારથ તારે હાથ
 રામનો ભાવ પ્રગટ કર્યો, નામ નિશાસે જગત ઉદ્યો ૮૬
 સર્વ શાસ્ત્ર નિરૂપે વેદ, પ્રેમીભક્ત કો બલ્યો ભેદ,
 કશ્યા કરી વિશાળ જુજલ, તારા આગળ સર્વ નિન્દ ૪૫૦
 મુદરસ્માગ કમગદળ લોચન, કૃપાકટાક્ષ ભક્તબચમોચન,
 પરબ્રહ્મ પુરુષ બ્રહ્મના અશ, ભક્તજન મન કરે પ્રશસ ૪૫૦
 તારા નામ શુભ રૂપ અનત નિર્મળ જશ ગાયે સહ સત,
 કામના પૂરણ પૂરણકામ, નિશ દિન જપુ છુ હરિનું નામ ૪૫૦
 તારી જરાજરી નહિ મોહ, દામ દારકો બજો મોહ જોહ,
 નિપ્ર શુર કેરે પરતાપ, હૂટયો જન્મ મરણ સતાપ ૪૫૦

ભોળોભક્ત.

પદ ૧

બાધ તુ દેલી રે ધરીને કાંક રેની:

કેર તું પુણ્ય કરાવને પ્રગ્ને, તો રસનાએ લાભજ લેની. બાધ૦
કોટડિયે નાણાં કરી મર બેસે, ધર્મ પિના ધન તો રોબે નહિ;
સોબે રાણુગાર સજે મરની સુંદરી, પણ નાક વિના નારી શોબે નહિ. બાધ૦
રાગ દંડે કા ચોર લેછ જાશે, વળતું બાળી દેમે વન્હિ,
કાક ધર્મ ધરતીમા રહેશે, માતમા તાર કાધ છેની. બાધ૦
ક્રોધનના પૂરમા જશ તણાણો, રાક દાવે થઇ રહેની,
ભોળો, ભક્ત કેહ ગુરપ્રતાપે તો, કૃષ્ણ કૃષ્ણ મુખ કેહેની. બાધ૦

પદ ૨ જી.

અગ તો ભજન કરના મન બાધ,

કુટુમ્બ કંબીલો તારે કામ નહિ આવે, એક સાચી રામ સગાઇ. અ૦
મર્મે છગે ધન બેણ કાધ, દાસી ભરિયુ પર સાકી,
પા દમડી તારે સગ નહિ આવે, હાથ ધસતો જાઇ. અ૦
કામ ક્રોધ મદ મોહમા મોલો, ચઢી રે કર્મકેરી કાધ,
મદ ધણા તેરે આ રે મુલકમા, હુમી લેરો રે જુગાઇ. અ૦
આ તન તેરો કાવ ઉડી જાયગો, જેમે વટોળિયો વાઇ.

નામની પ્રતીત જોને દર આવી, તેણે મુક્તિ આરે નવ માગી,
 જનમુક્ત થયા જન આપે, પ્રગટ પ્રેમ મુવાગી. ભાઈ૦
 વિગુણી માયા જેણે લાગી તેને, બીનરથી બે બાગી, ભાઈ૦
 ભોળે ભગ્ન કહે ગુરુપ્રતાપે, તેણે જોડી અવિચાર ધાગી,
 પદ ૪ થું.

સતો દિવા રે અગમપદ રેગ,
 પિરા પિયાના જેણે પ્રેમરંગકેરા, નાથકુ નિરખ્યા નેરા સતો૦
 પ્રીત લગી પરમેશ્વર માથે, વરીને ચૂંચિયા વેરા, મતો૦
 નરને ને સગને નજરે આલ્યા, મટયા રે અમખ્ય અધેરા
 પ્રેમ ગનિમા પ્રજાગે જતાવી, નાભિકમળકેરી ફરિયા, સતો૦
 ધરકુલધને અધર પદ ધરિયા, મળ વિચારીને મગિયા
 અનહદ રૂપ અખડ અપારા, મન રે માન્યા તિહા મેરા, સતો૦
 ભોળે ભગત રહે ગુરુપ્રતાપે, ફરી નહિ ફરીએ દેગ સતો૦
 પદ ૫ મુ.

મતો પામી હું પ્રીતમ પ્યારા,
 દિનમા દરશ્યા દેન નિરજન, હતા જન જગમે ન્યારા સતો૦
 એ સમય મુજ પામે હરિ આલ્યા, અનહદ રૂપ અપારા, મતો૦
 પ્રીતિ હતી કાષ્ટ પૂર્વ જન્મની, નિરખ્યા નદકુમારા
 પ્રેમના પ્રયાને વહન મમેમળ, કયા રે કહ્યું કરતારા, સતો૦
 મારી સેજે મ સુખ લીધુ, તો પામુ નહિ કાપ પારા
 મને ન ચૂકે મધુ આરે ન નરે, નિર્ગુણ રૂપ નિરાકારા, સતો૦
 ભોળે ભગત રહે ગુરુપ્રતાપે, સમરે સરજનહારા.

બોળે ભગત કહે ગુર પ્રતાપે, મુઠ્ઠિ રિજે સંભારી,
જગ્યા મો નર જગમે છલા, એક પ્રેમ પિયુ ગત પ્યારી. સતો૦

પદ ૭ મું.

૨૧ સંતો મૂળ રે આહે તો ફળ પામે;
તરણિ તત્વ પ્રેમ પ્રકાસ્યો, તો તેજમા તેજ મીઝી જામે. (સતો૦)

ઉંચાં ઉંચાં તરવર ગગનમે, ફળ હે પખિયાં વેગળુ રે;
કુંઈ કુંઈ પક્ષી વલુધી ગયાં, ફળ મીઠેરાં દરે. સતો૦

મૂળ અણું તવ ક્યા જાયા, ચઢનકી ગત નાહી;
પરખ્યા પણ સ્પરશ્યા નહીં, હોસ રહી મન માંહી. સંતો૦

મૂળ અણું મોટે મુનિવરે, જે સદ્ગુર ચરણ ચિત્ત લામે;
ભીસંડી ભાવે આપે ચાલી આમે, જે મોટમ માન ગમામે. સતો૦

ઇંદ્રકું ઇંદ્રિસન આપ્યો, બ્રહ્માએ બ્રહ્મ રચાયું;
મંત સમરથે સાગર પીધો, લધ રે ન્યામે વંસાયું. સંતો૦

અમર વરસે ને સરોવર છલિયાં, નરપત નીર ભરી નામે;
બોળે ભગત કહે ગુર પ્રતાપે, અમર પટો લખામે. સતો૦

પદ ૮ મું.

સંતો મુનિવરે મન સમજાયા;
સમજી ચાહ્યા શબ્દ સદ્ગુરકા તો, પરબ્રહ્મકું પાયા. મતો૦

પાંચકું મારી પચીશકું વારી, કામ ક્રોધ હંકારા;
હા બેહદ અનહદ ગતિ આની, કર્મ વિનાની કાયા. સંતો૦

કર્મ ધર્મની બ્રમણા ભાગી, એક લાજનમે લેહે લાયા;
અવળા કુતા તે સવળા કીધા, લખિયા રેર લખાયા. સતો૦

સુરતા સાધિને ચાહ્યા આકારી, અનહદ નાદ બગ્ગયા;
આઘ હતા સો અંતે ઉડી ધાયા, જૂઠું રૂપમા રૂપ સમાયા. (મતો૦)

સક્ષમ વેદમા સુરતા પોહોતી, બાવન બાહર બુઝાયા;
બોળે ભગત કહે ગુર પ્રતાપે, જનમ મરણમાં ના આયા. સતો૦

પદ ૯ મું.

મતો ડોય બૃઝે બાવન બાહરા,
બકે હદે ગુરગમ પ્રગટે, સો જન ખેલે ચોધારા. સતો૦

પાંચ પચીશ પરબ્રહ્મમે ઉપજે, કોઇ ગણ્યા મમજી જાને,
સોય દીસે મોય રમે એકીલા, આપે નાવ ચલાવે. મંતો૦

નમનકમળમેં નિરખ્યા નટવગ, ખોલ્યા કર્મ કપાટા; સતો૦
દયમાં દરરયા દેવ નિરજન, નકરા હુવા નગટા.

આજી કળા દેના દલ્યામા નામે, અનુભવી એને બુઝે,
૩૦ **મોહ** શબ્દને ઓળખે, તો ચોંદે લોક તેને સુઝે મતો૦
ઝળકત જોત્ય ને નર અપાગ, માન જઈ રે મિનાયા,
ભોજો ભગત કહે શુર પ્રતાપે, રૂપમેં રૂપ નિલાયા. સતો૦

૫૬ ૧૦ મું.

સતો અનંદદ જ્ઞાન અપારા,
મમળ્યા મત ચવણુ ન ચૂકે, પિંડ બ્રહ્માડને પારા મ૦
રસાતળ તળાતળ મહાતળ મેહ'યા, સાત પાતાળ જોયા લાગી,
મતની સગતે પ્રિયુજને પાગી, બહુનામી ચર્ણ બુદ્ધિ જાગી. મ૦
મૃત્યુલોકમા મનુષ્યાદેહ ધરીને, દશ દરવાજા જોયા રૂધી,
ખટ ચક્રમા સુરતી ચઢાની, લા દુધર નિરૂપ્યા અઢોધી. સ૦
જુરયાક જૂવરચોક કયા કંવાસા, ઇંદ્રના લોકની નહીં આશા,
તપસીના લોકમા તાપ પ્રિનિધિના, બ્રહ્માના લોકમા ભય બારા. સ૦
કર્મ ધર્મ ને રેહણી ને કરણી પૂરી, પુનર વૈકુન્તા વાસી,
શબ્દાદીતમા જોઈ મબાળી, ત્યા અરધ લોક તે ઉદારી. સ૦
શૂન્ય વજોટીને નણુ ચૈતન્ય આ'યુ, આઘ નારાયણને આરાધી,
તે પર શૂન્ય આર જોયુ સગળી, લા માયા ચોવીસ ધામ મુધી, સ૦
તેજ પગરન જોતિ સ્વરૂપ જોયુ, કેવળીક બ્રહ્મ કીરતારી,
શબ્દિક બ્રહ્મમા જોયુ સમાગી, ત્યા ચૈતન્ય આ'યુ ને હુ હાગી. સ૦
સાત પાતાળ એકવીસ બ્રહ્માડથી, ગયા ગાંલોકમા શુર ચગ્ગે,
લાં શુક સનકાદિક ને દાસ કપીરા, ક્ષર અક્ષર નીજ વાણી વરણે. સ૦
આઠવીગ ધાગથી સાડાસાતસે, નરમે જગનાનું નીર નાણા,
ત્રે ઉપર આ'યા સાડાચાગસે, ત્યા આગે અમર ધામ આયા. સ૦
ભોજો ભગત કહે શુર પ્રતાપે, નિગમ ને અગમ નિગમ ગોતી,
અમર અનિતા ને અકથ અજ્ઞતા, નિજવરૂપની જો જોતી. સ૦

દુનયા પિાનીજેણે લિયા સુખ માની, મમજ્યા નહિ શુદ્ધ વિચારારે
લાગી માયા છરે જન્મ-ગુમાયા, બેદ ન પાયા ને ભવ હાર્યારે
ચરણ ગ્રાહ્યે તે સુખ મહારો, મટી જાગે જમકર માગરે,
ભોળે ભગત કહે શુદ્ધતારે, લલા ઉતરને બનપારારે

પદ ૧૭ મુ.

દુખ દરિયા પણ દુનિયા ત દેખે, મા રે જાળ માયા મેગીરે,
છે રે પિયારીને લેખે પોતા ઠી, આરે લે છે એ તો ઉધારીરે
જોગી જાતિ ને તપગી સંન્યાગી ચોદે લોક દુનિયા સાગરે,
સગત કરતા ડો સુખ નની આ યુ ધગી જાણે એવી વૃત્તારીરે
કથા ૩૪ બન્યો તો લંકાગો તગાઇ સેજ મુંઝગી સારીરે,
રામ દુવાઇ દરગારે દેવાગી તેણી બાધી ન મથો વારીરે
કાળજ કરતા ને બેગા હરિ કરતા એની હતી જોયે ચારીરે,
પાયે પાંડવ ને પ્રહલ્દ હરિગદ એની રે ગયા હનધારીરે
નથી રહ્યાનુ સતો ધરણી આગ્રાશ, કાણુ ગળુ ગયા તેરીરે,
ભોળે ભગત કહે જાગે વનના બજન મ્યા પિાન-બનધારીરે

જમણા ભાગી ને લેદ જેને લાગી, એ નહિ ઇમરબીનારે,
 હુ ખ પિયારકે જઈને દુવાણા, આત્મ ને પરાત્મ એમ ચિનારે.
મદાશી જેને માલિયા પ્રમી, તેણે શુન ને મિત્ર એક કીનારે,
 લોભે ભગત કહે શુરપ્રતાપે, અનિયમ આમન જઈ લીનારે.

પદ ૬૫ મુ.

અનરમાથી જેણે ઝોળખ્યા અવિનાશી, જાણી ગયા અનિયુ જાત્યુરે,
 સુખ રે સસારના મર્થે મઘાણા, ભૂલી ગયા મર્થ જાત્યુરે.
 નામ હરિ લીધુ ને દાણજ દીધુ, લાખ યોગની ચુમ્બુ આણે,
 ધરી જન્મ જાગી જન જોયુ, મર્થ તપ્પીઈ મી ગયુ ધાતુરે
 શુણ ને અવશુણ આને નહિ પાકુ, દીક સમજ્યા ઘઈ ગ્યુ રવાત્યુરે,
ઉત્તમ ને અધમમા ઈક્ષિતું ને જાત્યો, ભાગી મર્થ મનનીઈ જાત્યુરે.
 સેજે સમાણું મન, સુખ ચયુ સજની, વિનામિચારે કગ્તુ વાતુરે,
 લોભે ભગત કહે શુરપ્રતાપે, પાધી બેમાયું જુગમા જાતુરે.

પદ ૬૬ મુ.

રાગ દિવાન ક્યુ હપે છાના, જેને દુવા પાદશાઈ પરવાનારે;
 રાગ રાજ કરે જુગ છતી, ન્યાયની પાતિયે નર નાનારે.
 નર પડતુ ને નોહતી સામર્થી, જે પ્રે તો જામ મિદ્દ ખાનારે,
 મારે ગદા તો ચૌદે ભુવન ભાગે, તો કૌરવ ક્યુ કરે શુમાનારે
 સાગર ન ચગે ને વાસુકી નહતે, જે રે હલે તો કરે ખેમખાનારે,
 જનક આપ્ય એમ માની રહ્યા મજની, આણે નહિ મન અભિમાનારે.
 મર્થ મુક્તિનો સેહજે મમન્યા, ભીતર નથી દિવ બરમાનારે,
 લોભે ભગત કહે શુરપ્રતાપે, દીક દિવ દેરાનારે.

પદ ૬૭ મુ.

મર્થ સમજતા મનવા મોલા, અમર અભેપદ દાન દીધારે,
 વિશ્વાસિયાને ઘરે હુના વધામણા, મોસમરયામામત મ્હી સીધારે
 નવખડ નર તે ચડાન્યા મરને, માત દીપ લગી શૂરા નિ શકારે,
 ખાસન ફૂટયા ને છૂટારે સવેસા, દેવના લોક લગી ડકારે
 પ્રગટયા પાણી લેહેર મમાણી, પ્રીત બધાણી જુગમાં જાણીરે,
 શબ્દ લાગ્યા ને અતર જાગ્યા, આત્મ જાગ્યા આનંદ આણીરે.
 ત્રી ત્રાગી ને ઉતર્યા ધાગી, માગીમા માગી ને વરતી વેળારે,
 લોભે ભગત કહે શુરપ્રતાપે, કાપ્યા કર્મ ને અજ્ઞયુ ભેળ્યારે

પદ ૧૮ મું.

આંદી ધુમી સર્વે છટી, કર્મ ધર્મકા નહિ કરતારે,
સ્વમાના સુખથી આગે અળગા, ધ્યાન હરિ કેરૂં ધરતારે.
એઈ દિશેથી સુરતી ચઢાની, તરવેણીમા જઈ તગતારે,
રામે રામે મેરા પિયુછને સ્પર્શ્યા, પચ મરત્યેથી પરવારતારે
પ્રેમ પ્રીત ને નરહરિ નરખ્યા, તારવિયા તનકા તોતારે,
આણી અગર પર સુરતી ચઢાની, છનન જુગતાશુ જનેતારે
જમ છે તેમ અમછ કરીને, જય અયનસે શુંતારે,
રસતામા એકે રાહ ચલાવ્યો, જઈ ખરા જોનમે ખુતારે.
તખ્ત ચઢીને દેખ્યા તમાશા, અમર હોઈ તો નહિ મરતારે,
અમૃતધાર લ્યા કને ઉપસે, ફૂલગપ થઈ ફરતારે.
ગંગા જમના ને સરસ્વતી નાલા, સુપ્રા વર જઈ સૂતારે;
ભોજલ ભ્રમ ભીતરયો ભાગ્યો, પ્રેમના પદને જઈ પૂરતારે.

હરે હસ્તામળ સ્યામ સુદામળ, નામ નિઝય નિરખ્યા નેમરે;
 પ્રેમસુધારમ પ્રેમશું ખીધા, હુને માત્ર - સોખી તેરારે.
વેળાડી કાયા વેળાડી માયા, મળી વિચારી મન મળિયારે;
 આપે હતાને અતે જે નિવારિયા, અણુ મ' જે જેમ વૂણુ મળિયારે.
 બીજ રહ્યુ જાડમાં, બટ રહ્યો બીજમા, જ્યાંકાં ત્યાં જઈ લાગ્યારે,
 ભોળે ભગત કહે શુદ્ધ પ્રતાપે, અનદ નાદ અતર વાગ્યારે

૫૬ રૂ મું.

૫૬ નિરવાણુ મળ્યા જઈ મનવા, સુગ્ની અડપમા જઈ લાગીરે,
 નામ નિમળા દોહ રવા મજની, અગમ અગોચર દોહ લાગીરે.
 સાત પિયાવા ઝોડીય ઘટાડથી, પરા ને પાઠ એતો જઈ પુગ્યારે,
 નિત્ય પ્રતિ ગુરુ એને નયને વરમે, અનરમા અનુભવ ઉગ્યારે.
 આગ નિગળ એક નહિ ઉગ્યા, હુપદ રવા મેહજો હારીરે,
 હૃદ્યે હૃદ્ય છોડી અનદ્ય જઈ વાગ્યા, દેખાવા માન દેહ ધારીરે.
 ધામ ધણીને અગરપદ ઉગ્યા, અદભ અદભ મર્તિ કાહવરે;
મનન આ જીતવવી ભાગ્યે, આતરાલીન આનદ આપેરે.
 નરતે ન સરતે ખેલ - નિહાળો, અણુવિગી લેખા કેમરે,
 અત્તા મહેશ ને દંડિ ન જાગે, અગમ તમાસા એમા દેખ્યારે.
 અજળ ખેલ અજળ અનોખમ, વરણુન જાગ્યારે વાતું લાગેરે;
 ભોળે ભગત હો શુદ્ધ પ્રતાપે, શુદ્ધ વિચારે અનુભવ આપેરે.

પીતે ને ભાને કષ્ટ નહિ મળે વાને, શુદ્ધ વિચારીને વહી જતારે;
 જ નહિ હોત્યુ ને સગળયું વાંત્યું, ભાગી ગયું બ્રાંત્યું ને રંગ રાતારે.
 સાંઘાંતે વેરે કષ્ટ નહિ હે મેરે, સમસ્યા બેદ સમજી લીધુરે;
 કાપી ઉઘાપી કંઈ કર્મને કાપી, અસ્થિર હતું યન સ્થિર કીધુરે.
 પુરનર સાચા કોય પાળીને વાચા, હૃતરશે અવસર આરેરે,
 મોળે ભગત કહે શુરપ્રતાપે, સમરી સિયો સરજનહારેરે.

૫૬૨૪ સું.

મક્તિ ભક્તિ સદુ કોઈ કહે છે, બેદ ભક્તિનો જન કોઈ ભાળેરે;
 શબ્દ વિચારી કોય સન્મુખ આસે, મદાવચન મનથી પાળેરે.
 ત્રાતિતું બિંદુ જેમ શીપ ઝીલત હે, મહાજુક્તાઈનું મોતી કાવેરે;
 સેવક શબ્દ પાળે સદ્ગુરના તો, અસંખ્ય બુદ્ધ અમર થાવેરે.
 પતિવ્રતા જેમ પ્રિયે પિયુને, અખંડબ્રહ્મ એમાં - ભાળેરે;
 એક મને ને એક વૃત્તિએ, એક દશામાં મન ગાળેરે.
 દિયા દાન જેણે તુલસીપત્રમે, મન ન જાણે મેરી માયારે;
 મોખ્યાં હોય શીશ સદ્ગુરજીને શરણે, કયું સાચવશે ફડી કાચારે.
 મોળે ભગત કહે શુરપ્રતાપે, હરિ ભજતાં કદી નહિ હારેરે;
 તન ધન જોખન જાય સમૂળાં. તોય સેવક ધર્મને - સંભાળેરે.

પદ ૨૬ સુ.

અંગે કૃપા કૃપાગુ જે, માર નન મનમનિ,
રહો હૃદયે અમારે જે, રૂપુ કમળાના પતિ ૪૬.
અનન વનમની આશ અમારે, માહત્ત કીધી હવે મેંદર,
પરદરેન પનોતી કીધી, હડી પધાર્યા અમ ઘેર,
પૂરૂ પ્રીતે રે, છવે ટળી થયા જતિ. ૬૨૦
કંગે કૃપા પરાને પાર પરમલ છે, પોને નેતિ નેતિ વેદ માય,
તે પ્રગળિયા પ્રભુ અમ અમારે, એ તો કૃપા ગુરની કંટેનાય,
બાંઝો મુને બારેરે, ગાઈ ગુણુ ગોકુળપતિ. ૬૨૦
ગરબ છાડીને પ્રભુ પાળા પળિયા, ગોરવ મનની વાહર,
નીમામાથી નાય હગાર્યા, તમે મિનાડી કેમ બાળ,
ભોળે ભક્ત બોલ્યા રે, પ્રીત પેલા બનની હતી ૬૩૦

પદ ૨૭ સુ.

હતી મારે હંડે રે, હરજની હામ ધણી,
ભાગી હવે ભમણુ રે, તૂણા તન તણી
નામગ કાયા કર્મગળ લોચન, અકળ અગ્રતરૂપ,
નેણે નરખ્યા નાથને રે, ચિત-મુ જોનુ સરૂપ,
પામી પરમહતે રે, ધનધન ધામ - ધણી. ૬૪૦
સતુતી મગને મિયુજને પામી, મમજ મદગુરૂ સાન,
મનના મનોરથ માહાગ પૂર્યા, વાહતે દીડુ લક્ષિતનું દાન,
અક્ષય ધન આપ્યુ મર, મોહન મુક્તામણિ. ૬૪૦
લાજ મર્યાદર્માં હું રે વેવાણી, ત મારી છોડાવી શર્મ,
ગુણુ ને અનગુણુ અગથી અજસાન્યા, વાહતે મને સમગની મર્મ,
ચર્ચુ મદગુરૂને જે, રેરેશુ હવે હું પદ હણી ૬૪૦
ભમણુ ભાગીવાદને ભેદ બતાવો, બીજુ વાનથ નહિરે લગાર,
પ્રેમ સુધારમ પ્રેમશુ પીગો, નાદરે હતાયા બવપાર,
મુખડાની ની કહુ જે, મુખચળ વાન ભણી ૬૪૦
પતિતપાનન કહુ છુ રે તમને, અધમનણુ રે ઉદાર,
ભોળે ભક્ત કંટે ગુપ્તતાપે, હવે વહવી કન્ઝે વાહાર,
શમચણુ રાણો જે, હુ હું નિકમ દણી તમતણી ૬૪૦

રૂપરામ.

ગાઓ.

પ્રથમ વરણુ સુર ગોવિંદનેરે, શારદા લાગુ પાયછ,
 ગોવિંદના, ગુણ ગારાદ-છ, માગી આશ પુરવે માય વામળી નાતે છે
 બગી વામે વેણુ વમ્મડી, વાહાલે સરદ સુધા રમ બગીયાછ,
 શામ ઘોર અગનમા ચાલ્યો, ચૌદ બોનન પરવગીયા વાસળીં
 ધ્યાન ધરતા મુનિજા. મોહા, સુર યજ્ઞ ગયા નનને વેશછ,
 નગ મિથાન ડોનના લાગ્યા, ધ્યાન ધરતા મેગ વામળીં
 ગીરી તડવર પનન ને પાણી, જમુના ચલાયુ નીરછ,
 દસ મોર અગર કામિયા, ડાની નન રતી ધીર વામળીં
 મમલ તછ ભમર ઉડાણા, કાંને નાદ ધગતાછ,
 વન માટેથી મૃગ મોહ પામ્યા આગ્યા ફરતા ફરતા વામળીં
 ધ્યાન સુખને મુનીજન ઉડ્યા, ચા'યા કૈવાસ ટેગ રામછ,
 અનુરોનન અમકી ચિત માહે, તપ કરતા મુનીરાય વામળીં
 તણ પ્રણવથી મોહ્યાં નાછકુ, ચેપાન કરતા વત્તમછ,
 મ્યાનર કેગમ સચગઅરમા, મેલુ નન રત્યુ મલ વામળીં
 કાને સુણીને શ્રીજની નારી, સુણી થયા ભેભીનછ,
 વર મુકી વદરાયન આવી, અતર વાધી પ્રીત. વામળીં
 એક મળી મુકીને આવી, ઉગાડા દેહારછ,
 એક મળી ભોજનથી ભરી, નીર ના ખીધું દાર વાસળીં
 એક સખીએ અનલા અગ્નિ, પેહેર્યા છે તે અગત્ત,
 એક સખી મુની યજ્ઞ આવી, ન કરે ગેનો સમ વાસળીં
 એક સખી ઘેરે ગો દોહોની, ડિભાળી તતકાગત્ત,
 એક મળી પયપાન મરાનની રોગુ મે'ધુ બાળ. વાસળીં
 એક સખી ઉનાન માહ કાને નેપુર ધગીયાછ,
 એક મળી અળણુપણુમ મેધે કાળવ ભરીયા. વાસળીં
 એક મળી તો મુધ છુધ બૂલી, પારે પેટેગી જાનછ,
 એક નળી ઉગાટે આવી, ટમકુ ખીધુ ગાન. વાસળીં

એક મળી મરડે નાનલી, ચાલી દગ્ગી કગ્ગીઝ,
 એક મળી મળીમા ધુમ્મની, મેળવીને પરવરની વામળીં
 મોહળાળુ મોળે મારી, વિદ્વાન મોસ મનઝ,
 રાખે આવી નીંમ ડની, ચાલો દસાન સામળીં
 એક મળીનો મળી અરસા, તેણે રાધી નાગીઝ,
 પ્રત્નેડીને પ્રેરે રીનવા, રિનની મળુને મારી વામળીં
 માથ મ એ મારો વગી મળે, અમને નાને રામેઝ,
 શરીર મારક કે તે તાર, ઝડ નથી તમારો વામળીં
 તેનો તાનર ઝડ મયો ને, ધગ્ગા પડીયો દેહઝ,
 મધુથી વગેલી આવી પેની દરીની પામે તેદ વામળીં
 એને નેધ મધુ મિઝમય પામી, પાકએ એને જાનીઝ,
 એ અનીમ મારગે આવી તો, દગ્ગીને મમની વાદની વામળીં
 પામે દેખી નનની નાગી, ગોવા જુમગ્ગનનઝ,
 તમો મધુ ધરગાગ તઝને, ગ આવા છે ન વાસળીં
 કુલગા મરક દોય જે નારીને, નરી રદ્દુ કર્મઝ,
 પરપુગ્ગયુ પ્રીન ન મીજે, પતીવ્રતાનો નોડે ધમ વામળીં
 મારગિની આગા રિના આન્યા, નથી અમારે મમઝ,
 બાગમ્મ મેર વાગ જુએ છે, જાએને તમા ધામ વામળીં
 વચા વાદાના માનળીને, મોયા નનની નાગીઝ
 અમો મેની વાત ન ગ્ગાજુ, અમો દાગી તમાગી વામળીં
 લોક વાન તઝને આન્યા, બેયા તમારા ચર્મઝ
 તમો અમો ધણા છે રદ્દાના, મારગિ મોસ શણૂ નામળીં
 નિહૂય અમને નહે વમાન્યા, માર્યા મોહના જાણુઝ,
 અમો અમળા પાઠ નહીં જાડે, તઝયુ અમારા પ્રાણુ વામળીં
 અમો આદ બાં બાં આવા, પુગ અમાગી આદઝ,
 પ્રીન બેધ નજ વિતા મગી, ગોત્યા દિનેવાય વામળીં
 એક એક જોષી તે રિય વનમારી કમના દીનદ્યાનઝ
 એક મળી દરિ પામે આવી, પેહગને વનમાગ વામળીં
 એક મળી મનમુખ આવી, દગ્ગીને કિરપર લેનીઝ,
 એક મળી રાગ દામ પ્રીને, દગ્ગીયુ તાલી કેતી વામળીં

એક મખી વિનયથી બોલી, બેમાડ્યા જોઝગલ,
 એક મખી મુખડાને મુળન, કરતી આપી ઉવટ જગ વામળીં
 એક સખી હરિ મુખ નીરખે, એક મખી મુખ ગાતીછ,
 એક સખી હરીસુ ભુજ બીડી, જોયનની મન્માની વામળીં
 ગોખી મડલ મધે વિકૂનર, નાચે નટનર નારલ,
 કરે કુદડી વાગે ધુધરી, યધ રલો યધ યદતર વામળીં
 રેણુ કામા રાય દદામી, વાગે તાન મૃગજી
 રેનદુભિ સુગીનર મુનીવર મોહે, નાપો નનતો રગ વાસળીં
 એકમું લાડે એકમું ગાહરે, એકમું બીડે જાયછ,
 મડનુ મન મરણુ મનાવે, રનામી વૈકુન્થા વાસળીં
 પ્રીત રીત જુ આનદ વાપ્યો, વાહાવપણુ વેદેચાયલ,
 અરસપરમ પીએ સુધારન, પીતા તૃપ્ત ન ચાય વામળીં
 મુખમાગરમાહે મડુ ઝનતા, વીગગીયા ધરગારછ,
 અરમા ચાનતા અટમ્યા, રજની યધ ખટગાસ વામળીં
 નમ્વર નેહ ઉપજાવી નાખે, પ્રેમપાસનો દોરલ,
 સુરીનર મુનીનર જોના આબ્યા, જે જે જુગતકીરોર વામળીં
 મોર મુકટ મમ્સકૃતકુડન, ઉર વૈજતી માનછ,
 નારદ ઉમા ગાન કહે છે, ધન્ય ધન્ય દીનધાય વામળીં
 શિવ મનમદિક મુનિ યજ્ઞાદિ, જોધ જોધ મનમે રાયેછ,
 જામને જોનુ દર્શન દુર્લભ, ગોખી મગે પ્રેમે નાચે વામળીં

દુર્ગાદાસ.

અકાવલોનો ગરબો.

ગોલગાળે વગ રાગિરે, સુન્દર મનનારી,
 ટેલીએક કુતનતનીર, તેમાં અધિકારી
 વિદ્યાબા લખીના વચીર, અનિકા આચારી,
 પ્રથમ ગાળી મરીમર, અખબાત ફનારી
 અકાવલી નચન વાગીર, મોદન પ્રત વદાવી,
 એક નિમ અકાવલીર, જન જુમના ચાવી.
 જાનગીએ મમ નળીયુર ન્યાં પાનવરે જાવી,
 માન મહેસુલ સુતમાગીરે, તુનો ઉર્વા નહે માનડી
 પાછું તે બાવીરે જોની, તારે ધુનું તું જોન.
 અખોના શાને રાખે છે, મખડેથી ખોખ

મોટે ઉજ્જવળતા અનિ ધણીરે, બળે અબધખ પાણુ
 અધરગિણ પરનાયડીરે, અમરન રસ ભરીયા
 દત્ત તે સા દાડમ કળીરે, મની મન હગીયા
 ગોશી તે મોમજ મગળીરે, તાહારે શ્રવણે ટોળી
 કલા તે દાદગ સૂનીરે, તારે નાક છે મોતી
 કામણગારી તારી આખડીરે, જોની અચન ફરતી
 તેમાં તે કીકી ગોબતીરે, જાણે નાચ કરતી,
 ઉપર ભમજ જે ગોબતીરે, હુરે અજન કીધું.
 પાપણુને પયગારડે, માહર દીનકુ વિંધુ,
 લખવઝ આડ કેશરતણીરે, વચ્ચે રેખા રાતી
 ઉપર જડીન આદતોરે, જાણે સુર પ્રભાતી,
 સથેલીએ મિંદુર ભયુરે, અડણુ ઉદે તો તાહા તે
 મુકતાની છે જૂથણીરે, તરમેથી ઉર્ડીરમે,
 કેશવટ તારી કટી લગીરે, જે લટકી રત્ના વાળ
 પાગળ ફરતી ટુમનીરે, જાણે ધુધરમાળ,
 છમી (૧) તે આ રમતીરે, તુ કાહા થકી પામી
 રેખી તેને થાય ગાધગોરે, નારી છક પામી,
 પ્રેર ભગત ચોશભરીરે, તુ તો કાનાની ભરવાડી
 એ કમાથી શિખી તું પ્યારી, જોય જોય અદાનળી,
 મહી ટોખાગે મોહનગરે, આની છેડે વનગા.
 જાળેરે કરી દેહે કામતીરે, આહા લલ કીધા અલગા,
 જેમ જેમ વયગે નિફતોરે, કર જોરે કરીને
 તેમ તેમ નાને વેગળીરે, રહે રાશ ધરીને,
 જેમ કરતે પુર આસીયુરે, મમમમ રજની થાય
 કાનગ આવે રેતડોરે, લ્યા જશોમતી ભાય,
 આજ ઉદરમાં માનડીરે, કાઈ પ્રગટયુ દુખ
 જોમડ પ્રે જો અદાનળીરે, તેથી પાણુ મુખ,
 દાની મોમ્મી જગમતીએ, અદાવળીને તેરે,
 પણુ ના આવે અદાનળીરે, રજે કાવો ચેડે,
 એ પોટો પુરે ઉડીયોરે, પળી કાનુડો
 જા દી એજને હાપુરે, જાણે પ્રેમજ વ્રાડયો,
 વેન જીવો ગતણોર, મોરલીર વાહાનો

ધર પુછે ચંદ્રાવલીરે, દસવે દસવે ચાલ્યો;
 દીડી નખીને આવનારે, ચંદ્રાવલી દરખ્યાં.
 વેગ મથળો રાઈ તખોરે, લાંછન નવ નરખ્યાં;
 માંડ્યાં તે આસન એસવારે, પ્રેમે ચંદ્રાવળી પુછે;
 મળે દાદડે મખી આવીયાં, કદોને કારણ શું છે.
 રાઈ કદે એકાદગીરે, દિન ઉત્તમ આજે;
 મારે તે કરવું જગરણુરે, આવી ને કાજે.
 એમ કરતાંરે દિન નિર્ગમોરે, સમ રજની ધાય;
 બ્રહ્મી દીવો ચંદ્રાવળીરે, સુખમોહોદયમાં જાય
 મેજ ખીછાઈ મુદરીરે, નારી મન ગમવા;
 માંડ્યાં બાજકે મંગટારે, પછે માંડ્યું રમવા.
 પોહોર નીચા તંદી વડી ગછરે, અનિ ખેલ ખેલતાં;
 આળા તે માંડ્યા ચચવેરે, મન મુખ હસતાં.
 રાઈનો વેશ રલી ગયોરે, નરવરનો પેખે;
 ચંદ્રાવલી લાગી ધુજવારે, તાંહાં એ શૂંચ દેખે.
 બેડુ કરે બેડુ કરમદીરે, એકે કાપડું કાડ્યું;
 જોરાવરી જોરો કાઢીરે, એકે ચીરજ કાડ્યું.
 મદન વશ ચઈ કામનીરે, નયણે નીરજ છટ્યું;
 ભુજ નાંખ્યો હમ્યા બાણીરે, મોતીસર તૂટ્યું.
 પનિવ્રતા છું કામનીરે, મનથી નહીં ચૂકું;
 જરે કાના વેગજો, નહીં તો ચાશે કંઈ હુંકું.
 સનમુખ થઈ જ્યારે મુંદરીરે, શામા મદમાની;
 રૂપ સુવે જોખન તણુંરે, ઉદ્ધારો રાની.
 દીપમાલ ચોદલ રચીરે, સુખ મંડપ માંડું;
 મોહણી નાંખી મોહને, પિપળપે કંપારે.
 પુષ્પમાલ રચના ધણીરે, ધણી નાગરવેલ;
 એલગી લવગ સુખ બચારે, કરે રગની રેલ.
 જેહેકે ચંદન બાવનાંરે, શીતલ વા વાય;
 સોમ મગન અટકી રહોરે, ડગલું ન આવો જાય.
 ધન લીલા એ કૃષ્ણનીરે, ધન્ય એ વ્રજનારી;
 ગાય દુરગાદાસ રમે ભયોરે, જોકુળ ગીરધારી.

નાથસ્વામી.

આ ભક્ત સાધુ ડાહોરનો રહીશ હતો. એના ઘુટક પદો ઘણા છે.

મે મ આ તુ રી.

નગ ગળખાનો.

કાહના આવો તો શીખતુ ચાતુરીરે, નથી જાણતો તુ પ્રીતતણા વાતડીરે,
પ્રીત કરતા ઉતાવળા થઇએ નહીરે, ધીરજ રાખીએ તો કામ આથે મરીરે
કીકા આખનીમા પ્રેમદાને પરખીયેરે, અચન થઇને તે પથમા નીરખીયેરે,
પ્રણીપત કરી મન લીજે હાથમારે, ન જણાવીએ તે હેત સખા સાથમારે
નારીરૂપી આ દુખ ઘણુ દોહડુરે, હુજર પ્રેમનો જાણો તો લેવો મોહડુરે,
પ્રીત અધુરીએ આકર નન મોનીએરે, ક્ય પાનના નિના કાચુ નન લોડીએરે
જીભ મરખુ વમીકરણુ એ નહીરે, કામણુ મનના તે જીભ મીઠીમા સહીરે,
જીરકી નાખની તુ શિખ આરભમારે, મેદ ઉડાનો તે પક્ષીની પખમારે
ચિત્ત જડીએ જેવુ જાખડે નહીરે, જામુ રેણુ જે હોય પ્રેમનુ તાહા સહીરે,
કરપક્ષવિમા વાયદા કીજીએરે, આખ મચમરામા વાત કરી લીજીએરે
હમવુ કરીએ નહીં દુરીજન દેખતારે, પાનના આપીએ વોહાના વેરી પેખતારે,
નરમ જોશીયે તો નારી રીઝે મનમારે, છેડો જાનીએ નહી તે વગી વનમારે
પ્રીત અધુરીએ હઠ નન કીજીએરે, હાથ વિસ્તાર્યા વિના તાળી નન દીજીએરે,
એમ પરખીએ તે પ્રટ તીખ ભાનનેરે, તરત રાચ્છીએ ન નારીના ખનાનનેરે
વચમા તીજુ કોઇએ જો જાણે નહીં, જનમ સધી તે પ્રીત ચાને સહીરે,
તુછમરો પ્રે તો હસી ટાળીએરે, નચા જોનીએ ને સરન પ્રતિપાળીએરે
પ્રીત વેહલી ન જામે નીજે સીંચીયેરે કોમ મિનનો ને કુપ કરી સીંચીયેરે,
પ્રટ રાખીએ તે લોક જોતા લાજનીરે, પ્રુ કેટનીએ, વાત કામકાજનીરે
વિદ્યા ચીદેમા તો એ લખી નથીરે, જોખન સગન સિખે જાખ્યા આ અગનીરે,
કહી ચાતુરી કાહના મૌના મનના ભાગનીરે, રીન માની આવા માન વાગનીરે,

મીન ગીખ્યાની તું પ્રીત રૂપ તા પીરે, ચરણે લાગે તો મિથા બાગુ ધખીરે,
 તુ તો હશે દેહ ઇન્દ્રિયેરૂનો ન રીર, તુ તો દું નગો મ બાગુ મરૂનો નથીરે.
 મૂળે શિક્ષાનું નામોત્તુ આમજીર, ન વાન અનસન્ન કાનુકાનુ ગજીરે,
 કાકન નરનેડી રાધા પ્રતે નરે, વગન ગીય નીય તમાન મુજને મદેરે.
 સ્વામી છુ રાધાનુ આખી સુનોગ, પણ નાટી ન્હા છુ એનુ નુ દટનોરે
 તમારૂં દધી પીનારૂં દું નામી થયોરે, તમને જોના માટે વનમા રહ્યોરે
 આગ અગમા મુને ન દીડ્યોરે, રાવાનુ તુમરો લાગ્યો તમારો મીડ્યો,
 હુ તો ચોરડો કદેવાગો નવનીનોરે હુ તો તરુરો છુ તમારી પ્રીતનોરે
 હુ તો પરમેશ્વર ટમી જોનામીરો થયોરે, મુને બચાવો તમારો છુ નિદ્રાળીરોરે
 મુને લપટ પ્રા તમારા ભગથીરે જોઈ પ્રેમ માઈ તમારા અગથીરે
 દગરૂપમા અનતાર આપ્યો મરૂરે, આમ નાપા જોડન તમને મરૂરે,
 તમને દેખી જાહાણુ માં રહ્યુ નથીરે, પરપનથી ન અનગારે શ ન્હુ થીરે
 મુને બચાવીને પડિન તમો પ્રેરે, ચરણે લાગુ હુ શિષ્ય થયો ખરેરે,

તુંને જમાડે તો આજ આખું અન્નમારે, ઝીતળ થાય તુ હીડે આખા તંતમારે,
 તુ તો પ્રાણીગોમારે ને મારો છત્રગરે, મારો સુરજ તુ ચન્દ્ર માંદારો દીનકારે.
 પ્રેમ વાધો જે આવ્યા મરીગ માદરેરે, તાપી મુકુબુ પીયાહુ માટે તાહરેરે,
 મેજ મમારીને વાટ જોઈ ખરીરે, જેન જાણી થાય બ્યા મુખી દીના તણીરે.
 વાણી રાધાની સાગળી કૃષ્ણજી હમ્યારે, ગુણુ સારા અમા । કામે નમ્યારે,
 આવો રામ રગાડી તમને રીઝવુરે, હેત મહુ ધરીને પેરાડાને ખીજવુરે
 મખી માથ ને રાધા રામમા રમેરે, એની ગોમાને જોના દેવતા બમેરે,
 વૃથી પુષ્પની કરે ને સહુ દેવતારે, મરન જોના આવ્યા તે મખી મતારે
 રાન મરદની તે રામની સોખા ધણીરે, વાયે વામળી તે વન્યે વિશ્વનો ધણીરે,
 સખી મધળીમા રાધાને ગગાડીવારે, ધણુ થા ના છે પ્રીતે જોતે એમાડીવારે
 મુખ રાધાજીનુ લોહુ રમારે કરીરે, રાધા આગળ કરજોડી જમા હરીરે,
 પ્રેમ બધાજો છુ સાથે કાચે તાતજોરે, જેમ પેગીયો થયો મળીને બારણોરે
 ઝીતળ કીધા રાધા સખી સાથશુરે, પાન ચન્દ્રાચ્છા રાધાને હરી હાથશુરે,
 રામ ત્રીયા દીગી તે મુક્તિ પામીયાર, જન્મ મર્જ્યુતણા બય તે સર્વ પામીયારે.
 સ્નેહ વગણુનો તે રોમ મીમાશામનોરે, જે જન ન બલો તે પુત્રય જે ગામનોરે
 રાધા હિંદ દેવતા તે કવિ નાથનેરે, જન્મ જન્મની તુ આવ્ય મારી માથનેરે
 નાથ હરજોડીને કહે છે રાધા રામનેરે, હુ તો વળગીને રહ્યો છુ તાગ નામનેરે,
 મહા રોમ રોમ બહુ બ્યાપી રહ્યોરે વચન પેદનામે પુરાણે રહોરે.
 એ ગરબો નાઈ બાવે બણાવે બળેરે, તેને ફરી જનુની ના જળોરે,
 રાધાકૃષ્ણ પામીયે શુ પ્રનાદ થનીરે, મહી નાખીયે જો અગ દોષ ક્યાધથીરે
 પાન રાખીને નાથ વાણી નદેરે, નસી રહ્યા રાધા કૃષ્ણ માહાજે રહેરે.

વાદાસા અખખાનું અચ્ચંચ ખોલનું. નંદકુંવર છે નાનાઇ; વાદા
 મનર યા દહરે મું કાંઇ, માઓ છે દમથી ઢાનાઇ. વાદા
 પાસા વરખાગી મેં જોઇ નારી, આવા તમારા દંગઇ; વાદા
 માન વિના જે માખુસ કદીએ, તેને અછાગે ન અંગઇ. વાદા
 વાદાવા તમારા જોડ્યાની દખર, તમતમના ધા વાગેઇ; વાદા
 નાથના નાથઇ દરીને નરખો, પ્રભુને પાવશે કાગેઇ. વાદા

દાણુ વિજય.

આદાર નાતરાં.

દાણ પેટેલી.

બાધયો તમે જી જોરે સંસાર નાતરાંરે, એક બપે લુવાંરે આદાર; બાધ
 એતું જાણીને ફર નિવારજોરે, જેમાં પામો મૂખ અપાર. બાધ
 નગર એક મોટુંરે, મથુરાં જાણીએરે, ત્યાં વમે ને સુખીકા એક; બાધ
 કુળેરસોતારે નામ છે તેહનુંરે, તે લોગવે મૂખ અગેક. બાધ
 એક દિન રમતાં રે પરસ્પર પ્રેમમાં રે, કદરે રત્નું આધાન; બાધ
 પૂરણ મામે પ્રસન્નું જોડું રે, એક ખેટા જેડી રૂપ નિધાન. બાધ
 વેરયા વિગામે આપખુને ધરે રે, કાળુ જાળવમે એ જાળ; બાધ
 દાણુ દાણુ જોતું મોતું ને ધવરાવનુંરે, કાળુ કરશે સાર સંભાળ. બાધ
 એ વિચારીને રે, પેડી એક લઇ રે, ઘાટ્યાં તે જાળક દોય; બાધ
 માંડી તે મેટેલી રે નામની સુદીકા રે, નદીમાં ચલાવી સોય. બાધ
 નરુનામાં વેલુંગીર, આવી કોણીનપરેરે, વાહાણું વાયું ને વાર; બાધ
 તેમે ત્યાં આચારે, દોય વેહેવારીયારે, નદી કડે દરખ અપાર. બાધ
 દર મધી દીકરે, પેડીને આવનીરે, દેડામાં વિભાસેરે દોય; બાધ
 એમાં જે દગેરે, નેદ ગ્યાપણુ બેઠનુંરે, વેલુંગી લઇશું સોય. બાધ

પાલ બંધ કાપોરે, બેઠ વેહેવારીએ, કાલી પેટી ને પકી જહાર;
 પેટી-ઊપાડીરે, છાની મોઝમારે, લાઇ આગ્યા ને નગર મોઝાર. બાઇ૦
 પેટી ઊપાડીરે, નગર નીહાળતારે, દીઠાં જાળક તેમાં દોય;
 મનમાં વિચારેરે, બેઠ વેહેવારીયારે, શું જાણે તે લોડો કોપ. બાઇ૦
 જેને મુન નહોતોરે, તેણે તો બેટો લીયોરે, ખીજં બેટી તો લીધ;
 મુઢિયા મેસે રે, કુબેરદત્ત દીયો રે, કુબેરદત્ત વળી દીધ. બાઇ૦
 અનુક્રમે વાપ્યાં રે, દોય બાપ્યાં ગપ્યાં રે, પામ્યાં જોગન સાર;
 માન લાને જોધોરે, એને પરજાવીયારે, બોગવે મુખ અપાર. બાઇ૦
 હાલ જીજી.

એક દીન બેમાં માળીયેરે લાલ, નરનારી રમે રમરે. રંગીલા કંથ આવોને૦
 પિંડી આપણુ બેલીયે દો લાલ, કર છું ઘણી મનુહારરે, રંગીલા૦
 લાસ્ય વિનોદ કરે ઘણારે લાલ, માને નીજ ધન અવદાન્તરે. રંગીલા૦
 સારે પાશે રમે મોગમાં રે લાલ, આણી મનમાં ઊમંગરે. રંગીલા૦
 રમન રમતાં ખુશી ઘણારે લાલ; દાવ નાંખે બરધારરે. રંગીલા૦
 દીપી લાં નામની મુઢિકારે લાલ, ઘેડે ચિમામે નારરે. રંગીલા૦
 બેઠ રૂપે છે મરીખારે લાલ; સરખાં વીટીમાં નામરે. રંગીલા૦
 નારી વિચારે ચિત્તમારે લાલ, મેં કીધું તે આ શુ કામરે. રંગીલા૦
 રમત મેથી પિયરીએ ગધરે લાલ, પૂછે માતાને વાતરે. રંગીલા૦
 માતા કહે હું જાણું નહીં રે લાલ, જાણે છે તારો તાતરે. રંગીલા૦
 તાત કહે સુણુજો સુતારે લાલ, સંક્ષેપે સઘળી વાતરે. રંગીલા૦
 પેટીમાંથી વેદંતીયારે લાલ, જાળક બેઠ વિખ્યાતરે. રંગીલા૦
 કુબેરદત્તારે મન ચિતવેરે લાલ, મેં કીધો અપરાધરે. રંગીલા૦
 બાઇ વચ્ચોને બાઇ બોગબોરે લાલ, એ સર્વે કર્મની વાતરે. રંગીલા૦
 એમ ચિંતવીને સંયમ લીયો રે લાલ, પાળે પચા મારરે. રંગીલા૦
 કુબેરદત્ત મન ચિતવેરે લાલ, એ નગરમા નવ રહેવાયરે. રંગીલા૦
 બેહેન વગને બેહેન બોગવીરે લાલ, ઘેર ઘેર-એ કહેવાયરે. રંગીલા૦
 કુબેરદત્ત લાંથી ચાલીયોરે લાલ, આગ્યો મથુરાં માંયરે. રંગીલા૦
 વેશ્યા મદિર આવીઓરે લાલ, કરે વેશ્યામુ અન્યાયરે. રંગીલા૦
 કુબેરદત્ત નીજ માતશુરે લાલ, મુખ બોગવે દિન રાતરે. રંગીલા૦
 એમ કરતાં સુત જન્મીયોરે લાલ, એ મર્વ કર્મની વાતરે. રંગીલા૦

જપ તપ સંયમ સાધની માધનારે લાલ, પાળતી દિગા મારે. રંગીલાં
અવધી ગાનમાં નીદાણીયુરે લાલ, દીર્ઘ નાથ મથુરા માંયે. રંગીલાં
નિજ જનનીથી મુખ ભોગવેરે લાલ, ધિક ધિક તુજ અવનાગે. રંગીલાં
ધરણીને પ્રેમી કરી પરવરીરે લાલ, આવી મંથુરાં ગામરે. રંગીલાં
વેમ્યા મંદિર જઈ ઉતરીરે લાલ, કરવા ધર્મનું કામરે રંગીલાં

તાળ ત્રીજી.

એણે અવગર નાનો પાણુડોરે, કાંઈ પાગળે પોટયોં જોડરે. ગાઉં હાલકું
હાથો હાથો કહી હુંલરાવતીરે, કાંઈ સાધવી અતુર મુજનરે ગાઉં હાં
સગપણુ છે તાહરે માહરેરે, કાંઈ માબજ સાચી વાતરે. મુણુ બાલકડાં
તાગ પિતા ને માતાનીરે, મુણુ વિનક રૂડી ખાતરે. મુણુ બાં
આ જગમાં જનમીનેરે, ને ધડયો અવધો ધારે. મુણુ બાં
તું કાકો ભત્રીજો ને પોતરેરે, કાંઈ દીકરો દેવર વીરરે. મુણુ બાં
સગપણુ છે તાહરે માહરેરે, કાંઈ ખટ ખીજ કહું તેહરે. મુણુ નાનકડાં
બધવ પીતા વડવો કહુંરે, કાંઈ મમરો મુન બગ્યાગરે. મુણુ નાં
સગપણુ છે તાહરે માહરેરે, કાંઈ ખટ ત્રીજાં કહું તેહરે. મુણુ માડીનયા
માતા વડીયાઈ સાસુ કહુંરે, કાંઈ વડુ બોગભઈ ને ગાકરે. મુણુ માં
વળી સગપણુ ખીજ બહરે, કાંઈ તુજ મુજ મગપણુ એહરે. મુણુ માં
એહ સંબંધ સરને માંબળીરે, કાંઈ ધરમાંથી આપ્યાં બેહરે. મુણુ સાંધુડીં
આજતાં આગ ન દીછએરે, કાંઈ તુજ મારગ નહીં એહરે. મુણુ સાં
સરવણી કહેરે તમે માંબજો, કાંઈ ખોટો નહીં લગારે. મુણુ માવડીં
પેટીમાંહે ધાણીને અમનેરે, કાંઈ જમુનામાં વેહેતી ગેલીરે. મુણુ માં
એહ સંબંધ મવે માંબળીરે, કાંઈ હૈડે વિમામે બેહરે. મુણુ માધુડીં
સયમ લઈ તપસ્યા કરીરે, કાંઈ દેવયોગ પોહ્યાલાં બેહરે. મુણુ પ્રાણીયાં
મંજિત દાણુવિજયતરે, કાંઈ હેતવિજય મુણુ ગાવરે. મુણુ શાં

રવિદાસ.

કૃષ્ણ પ્રેમનાં પદ.

ગરબી ૧ લો.

મને મળિયા છે મોરારીરે, પનઘટ જતા,
 મારી આંખણી તો ગરીરે, પનઘટ જતા.
 વાપાજી મારા, ઓચિંતાનીરે આની ગોરી,
 જમુનાને તીરે હોડીરે, પનઘટ જતા.
 વાપાજી માન, આની કિબા છે મારી જોડે,
 બેહેડકીયુ માઈ ફોડે, પનઘટ જતા.
 વાપાજી મારા, હાજ હજગીતો તોડયો,
 મારો પહોંચો સાદીને મોડયોરે, પનઘટ જતા
 વાપાજી મારી, સામુડી ધરે મનાપે,
 મારી નણદી જલ રમડેરે, પનઘટ જતા
 વાપાજી મારા, સ્વામી રવિદામના હો રમી,
 મારા જનમે જનમના મગીરે, પનઘટ જતા.

વાલાછ મારા, આંખ દીસે છે કામજુમારી;
તેને મોહી છે મગની નારીરે, છેલ્લછીલા.
વાલાછ મારા, સ્વામી રવિદાસના સોહામી;
મને પ્રીત તમારી લાગીરે, છેલ્લ છીલા.

ગરબી ૩ છ.

પાતળીઆ પાલવ મેંધારે, પાએ પડું છું;
તમારી પ્રીતડી નેધનેરે, અર્ધા અડું છું.
વાલાછ મારા, શ્રદાવન વામુને જતાં,
ગીદ મને દોડોછારે, પાએ પડું છું.
વાલાછ મારા, મઢી હજકારે મારે;
નદિ ગાંધે નાને સાંરે, પાએ પડું છું.
વાલાછ મારા, કમનું રાજ છે કુંડું;
કાંઈ જાળને કહેશે જૂડુરે, પાપ પડું છું.
વાલાછ મારા, કામ ધણું છે ઘેર મારે;
શું રોકે જાણના આરેરે, પાએ પડું છું.
વાલાછ મારા, લોક જાણે એનું લહારું;
અમે સારુની વડુઆરે, પાએ પડું છું.
વાલાછ મારા, કંથને કપરે જાણે;
કાંઈ સગ્ન દે પરમાણેરે, પાએ પડું છું.
વાલાછ મારા, સ્વામી રવિદાસના સોહામી;
મને માયા તારી લાગી રે, પાએ પડું છું.

પદ-રાગ સામેરી.

સતગુરુ જોડ્યારે મંસ્તક કરે ધરીરે, સેવક સામી તમારારે શ
પ્રગટ રહુંછુંરે તાહારારે એકમારે, દીલડાંની દુખારે કહાડી ન
આનંદ આજીરે અનુભવી જોયારેરે, પ્રેમીજનની સાથે પાળી ૩
માન ને વરાગેરે, ભક્તિ રસ બાળીએરે, અંતર નિર્ભજ રાખોને એ રીત. સત૦
ગાળ ને સંતોષારે ક્ષમા જાણે રાખીએરે, સાચ દયા દીનતા ને જાણે હેત;
જાણકને સ્વભાવેરે રહેતું રહેણીએરે, વશ રાખો જીવ્હા-દંદ્રિસમેન. સત૦
ગલીતપણુંરે જંબીરાધએ ધણીરે, જેવા કાંઈ. ગંબીર છે દરિયાવ;
લેહેરને ઉકેરે માંદે સમાવીએરે, મન ગાળી ટાળીએ દેહના સ્વભાવ. સત૦

કહાર કંગાળપણુંરે હૃદ-હરકત ધણીરે, મુખનારે મીઠારે, ચિત્ કલ્પેત;
કરિજન હશેરે તેનાથી અચારા રહેરે, અંતરે અવશ્યું ન ધરે સંત, સત;
તત્વદર્શારે આગે બહુ થયારે, તેણે કાંઈ નવ-ધર્મો કોઈનો દેપ;
મન કેમ વચનેરે કેને નવ હુબવેરે, તે નર જીવન પામ્યા મોક્ષ, સતં
ગીર્ધાને અણુદીકારે, કરે કોઈ અનુભવીરે, સાંભળીને સમાવ કરે કોઈ સાધ;
ખત ત્રિવેણીરે બધ આસન કરેરે, અનહદ સાંભળે અખંડિત નાદ, સતં
કસરૂપે થયારે હંસને નિહાળતારે, પુરણ થયો ભક્તિનો પ્રકાશ;
સંશય સરવે બાંધ્યોરે, સાધુની સંગતેરે, બાણ ચરણ કહે છે રવિદાસ, સતં

માધવદાસ.

શ્રી કૃષ્ણ સ્વરૂપ.

રાગ, દેશી.

શ્રી નંદ આસકુલ ઘેર પ્રગટીયા, શ્રી ગોકુલનારે નાથ;
એવા પ્રભુને ન ઓળખ્યા, વળતા ધસ્યા બે હાથ.
પ્રાણી નો પ્રાક્રમ શું કરું, પાંચો ઉત્તમ દેહ
જુગમાં જીવણ શ્રીનાથજી, નયણે નરખ્યા તેદ.
પ્રાતઃકાલે ન ઉઠીયો, ન ગાંધ્યા શુણ્ઘ ગોવિંદ;
મંગલ આંરતી ઉતારતાં, ન જોયો શ્રી મુખચંદ.
શ્રી મુખ શોભા શી કરું, મારે મુખ રસના છે એક;
દેખી મનમથં લાજ્યો, પાંતાલે પેઠો છે રોવ.
કાને કુંડળ શોભતાં, શીર પરકુળની પાથ;
તાપર ચંદ્રિકા મેરની, વેણી વાસુકી નાગ.
તાડે સોહીએ તક વેસરી, ક્ષીણરૂ તિલક ત્રિશણ;
તાપર શોહીએ અલકાવલી, લટકણ લટકે છે લાલ.
અધરની ઉપમા હું શી કરું, ચાણક ઝવકે બે કાન;

બાંમે બાબુઅંધ બેરખા, ટુમતાં લટકે છે ચાર;
 હરીના કરમાં હેમનાં કંકણ, પોહોંતી જડાવ સાર.
 કોમલ કર પડી જમશે, તાપર જડીતના ચોક;
 તાપર - અનોપમ મુદ્રિકા, ત્રિમોહા ત્રેલોક.
 શ્રીમુખ શોભા હું શું કહું, હરી નખ હીરાની હાર;
 રવિ શશિ કોટીક વારજો, છળિપર જઈ બલિદાર.
 વામ જુગ શું રે વીક્ષો, લટકે ધરીયો ગીરીરાજ;
 ઈંદુતણાં માણજ ચોડીયાં, સરીયાં ગેરીનાં કાજ.
 કેડે સોહીએ કંદોરો, ઉપર ધુધરી પ્રદાદ;
 કંચન વેણીએ રત્ન છે, ઈંદુ પ્રકટયો આકાશ.
 જુગલ ચરણ વર જે હરીના, મોઝડીયે મોતીની હાર;
 રમજમ વાગે ધુધરી, અણુવટ વીંજુવા સાર.
 એવા પભુનં ન જોળખ્યા, ન કર્યું હરીશું હેત;
 બૂંડા શું સમજીનેરે અવતર્યો, કરાવ્યો માતાને ખેદ.
 મજની રજમાં લોટયા નહોં, ન કર્યાં જમુનાં જલપાન;
 મોહન વગાડેરે મોરલી, સનમુખ ધરીયા નહોં કાન.
 કાલંદીને કાંકડેરે, સુંદર યમુનાનું તીર;
 ગિરધર બીવા ચરાવતાં, સાથે જોયા લગધર ચીર.
 સંકેત વનની શોભા શી કહું, તહાં પ્રભુ ખેલે રાસ;
 એ સુખ આપો અલબેલડા, બહીનઈ માધવદાસ.

પુરુષોત્તમ.

જ્ઞાનનાં પદો.

પદ ૧ હુ-રાગ કાફી.

વેદપુરાણ પુકારેરે; હરિ નિજ નામનું માહાત્મ,
 બ્રહ્મભાવ સનકાદિક નારદ, ધ્યાન ધરે ને વિચારેરે. હરિનિગ્ગ
 શેષ શુકલ વ્યાસ અમરીક, ઝપી અહ્યાસી ઉચ્ચારેરે;
 દેવ દાનવ નામ માનવી, શ્વાસ ઉશ્વાસ સંભારેરે. હરિનિગ્ગ

અજ્ઞમિત્ય તો મહા અપરાધી ન રહ્યા ધર્મ વેદ્યારેરે,
ગનકાગમની સુરાપાની, એના અધમ ઉદ્ધારેરે હરિનિજં
જાનતો બીન માનકી ગનીમ, મૃત્યો ગત્ય ઉગારેરે,
પુરુષોત્તમ પ્રભુ નામ ભજનકર, નિશ્ચે નકનિનારેરે હરિનિજં

પદ ૨ જી-ગરબી.

મુરતી જઈને ચડિ આકાશ કે, હેડી હરે નહીં બમેરે લોલ,
રમના ધ્વજ મડલમા રામ કે, બીજી કંઈ નહીં ગમેરે લોલ
ત્રિગુણ આદિ લઈ સર્વ દેવ કે, સુખડા કેણુ મળેરે લોલ
ધન્ય ધન્ય પુરુષોત્તમનુ ધામ કે, વર્ણવ નન બનેરે લોલ
જે મને આટલ અખડ ધુનિકાર કે, વાગ્ય વાગે ધણારે લોલ,
ગાના લા વેપારસના ગે ગીત , સૌ તેન તેવડારે લોલ
મામા લા સોળ પ્રકારના જીવ કે, દીગે એક એકમારે લોલ,
પુરુષોત્તમ પૂરણ બકિત પ્રતાપ કે, જન તે વિવેકમારે લોલ

પદ ૩ જી-રાગ ધીરાનાં પદનો.

એટલા માટે મેરે લોક ઉપનાદ સહી,
અમનુષ્ય હરી જશરે, બીજીં મુને ગોચુ નહીં ૨૬
સસાર અનણુ મારી આખેથી ઉજયો, તે હેરીને હુ પાછો હકંપો,
ઠોર ઠોર વેણુ જન વાળે, આર દિનમનો લગે ઝંડો
જુથાનું વતોણુરે, તેમા નહીં માખણુ મહી ૩૦
એટલે માણુસ હોડિ અનુજાતા, ખાનપાન અવમર ખોઈ,
સોના રૂપા સાથે રહ છે ઝાઝી પેખી લીરે ચીતહુ પરોઈ,
પણુ નન જાણેરે, માથે ફરે મરણુ સરી ૩૦
હરી તમેા મારે હકડે વસી કરો, ન્યાય અન્યાયનો તપાસ,
મોહ મદ ઇદિ પ્રપચમા પડીને, નામ ચક્રને નિરાસ,
જ્ઞાને શુ જાણેરે, જનમની સુધી ગાઇ ૩૦
હરિ મારો આદિ અનાદિનો પૂજી, હરી મારો પ્રાણુ આધાર,
હરીગુણુ જ્ઞાન અતરથી આવે, અમૃતના ઝોડકાર,
પુરુષોત્તમ ભક્ત હરી ચર્ણુરે, જ્યારે રહ્યા મૃદી ૩૦

પદ ૪ ધું-આમતી.

આત્માગમની આગતી, કંઠ માતનો દીપરે;
 પ્રકાશ થયોરે ત્રણ લોકમાં, નવખંડ સમ દીપરે. આત્મા,
 નાભીકમળનું મેડીઉરે, પુરું ગ્રેમનું ધૃતરે;
 પથપ્રાપ્તની જાતી કરે, કપુર કલ્પના મમતરે. આત્મા
 જળદળ જ્યોત જળકી રહી, મધું અગ્નિ અંધારરે,
 રત્નળ સુક્ષ્મ કારણ મહામયા, મહાકારણ ફિરતારરે. આત્મા
 આરતિ કરીને લઉં આવારણાં, નિરખું નંપનમાં નયનરે;
 સચરાચર દ્રષ્ટે પડ્યો, નર્દા બોલવાને વેલુરે. આત્મા
 નીરતર અતર નર્દા, નીરતર નિગકારરે;
 પુરોગામ પુરી રહ્યા, આત્મારામ આધારરે. આત્મા

રઘુરામ.

નરસીં મેતાની હુડી

— ૦ —

પદ ૧ હુ-રાગ લાવણી.

નરસીં મેહેતો ભક્ત બ્રાહ્મણ, જુનાગઢના રહેવાસી,
હુડી કરાવના આન્યા ગામમા, ચાર જણા તિરથવાસી ટેક.
આરી ગામમા પુછવા લાગા, મોગ મોટા ગેઠ સાલુકારી,
માતમે એક રૂપિયાની હુડી, દારકાની મુને આલો કરી
મવેં રોક મળી મનસુમો મરીને, ગોક' ન મહેતા નરસીં કને,
જાઓ તમારી હુડી શીકારમે લાગના મશકગી કરવાને નરસીં
મેહેતાને ઘેર આન્યા આની, બેમાડ્યા એને આમન આલી,
મેહેતાજી વાત પુછે છે પેની, ક્યાથી આન્યા ક્યા જાઓ વગી
અમે તે નિસર્વા તિરથ કરના, દારકા જાતુ કાશી,
આલી હુડી કરાવના આન્યા ગામમા, ચાર જણા તિરથવાસી નરસીં
પેના પરદેશી પુછવા લાગા મેહેતાજી મારી માબજો,
અમે તમારે ઘેર રૂપિયા બરીએ, તેની હુડી અમને કરી આલો
સાતસો એક સુરતિ શિખના લઘ પેની લઘ ધરમા મિયો,
કાગનનો કટકો દઉં છું તેમા, હુડી મુને લખી આવો નરસીં
મેહેતાજી તો પત્ર લખે છે, સામનશાનું મરું બૂરે છે,
અના સુરજની માખ બરે છે, આપજો તો મારી લગ્ન કહે છે
હાથ જોડીને અરજ કરે છું, હુડી શીકારમે અરિનાશી,
હુડી કરાવવાને આ ના ગામમા, ચાર જણા તિરથવાસી નરસીં
પેના પરદેશીને પથ વેરાના મેહેતાજી સૌને પુછે,
આ ધન આપણે શુ કરવું છે, અનરાવો સાધુ સતને
ધી ગોળ જ્યારે લોટ મગાયા, લાગ્યા રંગેયું કરવાને,
બાનતણા એણે બોજન કીધા, માળ ધરાન્યા દાકરને નરસીં

સર્વે સંત મળી બેઠા એકઠા, સૌનાં દીધાં પિરમી એઠાં;
 નાહી ઘોષ મંદિરમાં બેઠા, મેહેતા હતા તે વાંસે બેઠા.
 હાથ બેડીને અરજ કરે અખ, હુંડી શિકારને અવિનાશી;
 હુંડી કરાવવા આબ્યા ગામમાં, ચાર જણા તિરથવાસી. નરમીં
 પેલા પરદેશી પંથે આશ્યા, આવી ઉતર્યા દારકાં;
 આવી ગામમાં પુછવા લાગ્યા, સામલસાની દુકાન ક્યાં.
 આરે ગામમાં નથી સામલસા, પેલા થયા કે અકલ મધ;
 તેમ તેમ ફાળ પડે પેટમાંદી કે, રૂપિયા મલરો કેમ કરી. નરમીં
 આરે નથમા બોલ્યબોલા, સામલસા તો નથી નગરમાં;
 ઠગ મળ્યા આપણને જુનાગઢમાં, જુડી ચીડી લખીઆલી હાથમાં,
 કર્મ કર્યાંલે હાથ ધરીને, કુદાગી થયા પેલા પરદેશી;
 હુંડી કરાવવા આબ્યા ગામમાં, ચાર જણા તિરથવાસી. નરમીં
 નરસી મેહેતાનુ વચન રાખવા, સામલસા રૂપિયા લાગ્યા,
 સામા સામા બેઠુ થયા એકઠા, કહો પરદેશી ક્યાંથી આબ્યા.
 અમે તે નિસર્ચા તિરથ કરવા, જુનાગઢ રૂપિયા ભરી આબ્યા;
 જુડી ચીડી લખી આલી હાથમાં, તે સામલસાને ખતલાવ્યા. નરમીં
 અમે મેતા નરસીં મેહેનાના, તમારા રૂપિયા ખરી મેહેનતના;
 રાખી મેલ્યા કોરા ખડખડતા, તમે સૌ રખે અડળતા.
 સાતસો એક રૂપિયા ગણીઆશ્યા, ખુશી થયા પેલા પરદેશી;
 હુંડી કરાવવા આબ્યા ગામમાં, ચાર જણા તિરથવાસી. નરમીં
 સામલસા જોગોપાલ બલે છે, તમારા રૂપિયા સાચવજો;
 લખી પડી પુરા કરી આશ્યા, જમ મેહેતા નરમીને કેળે.
 રખે પેટમાં અડળડતા કાંઈ, કામકાજ હોયે તે કહેવરાવજો;
 સતચુર મારા એમ કરી બોલ્યા, સાચા ધણીનો તમે સંગ કરજો. નરમીં
 ભક્ત આધિન છે બગવાન, જેવા મળ્યા નરસીં મહેતા;
 એ ભક્તિને સાચી કરી, નરસીંએ સમર્ચા સત્ય હરી.
 રઘુરામએ એમ કરી બોલ્યા, જે નર રહેગે કાયા કરી;
 હુંડી કરાવવા આબ્યા ગામમાં, ચાર જણા તિરથવાસી. નરમીં

કૃષ્ણ લીલા.

પદ ૨ જી.

મોરે ઘેર આવોની લાવ વરણાગીયારે,
 હરી અમને તે નાહાવા લાગીયા મારે૦
 વાહાયો મારો, માખણીયાનો ચોર છેરે,
 મારા કાળજની કોર છે. મારે૦
 ઘરેરેર હારે હુ તો વાટડી જોઈનેરે,
 તારા મુખડા ઉપર મોહીનેરે મારે૦
 હરી તારા મીઠા તે મીઠા વેણુ છેરે,
 હારે તાહારી આખનડીમા પ્રેમ છેરે મારે૦
 રઘુરામ તે જોયા રગમારે,
 હરે અમો છીયે સાધુના મગમારે મારે૦

પદ ૩ જી

મારગ મૂકેને મીઠા માહાનજરે,
 અમો કોહોના આગળ મ્હીએ રાનરીરે
 દાણી થઈને તે મારગમા રલાજ,
 એના થઈ ધુતારા કેમ થયાજ
 હુ જી જાણુ જોવાગીયા દોણુ ઠેરે,
 મારે મન તે આટામા લુણુ છે રે.
 તારણી છુ બડબડ ના જોન બરીરે,
 ધરી ધુવટડો તારો જોન બરીરે
 હેના મલીની મહુકી મારી કુરોરે,
 આપણી નરી પ્રીત તે દૂરગેરે
 તારે કહેતુ હોય તે કહેનીરે,
 તારા નદ જાગી જીરીની નથીરે
 રાગા રગમા ને રગમા રીમાનીયારે,
 રઘુરામ સાધને દીન બાવીયારે

ભોવન ભકત.

કૃષ્ણલીલા.

—:૦:—

પદ ૧ હું-રાગ વસંત કુમાર.

કેમ ભરીએરે કેમ ભરીએ, જળ જીમનાકો નીર;

નદકુંવર કેડે પડ્યો, કેમ ભરીએ.

ટેક૦

વહાણે તાપી મારે પીયઝરીઓ, આવી વાગે;

આવી વાગેરે આવી વાગે, તનડમાં તીર.

નદકુંવર

વહાણે અખીલ ગુલાણે ઘેલાં ઠર્યાં, વણસાડ્યાં;

વણસાડ્યારે, વણસાડ્યાં, ચોળી ને ચીર.

નદકુંવર

વહાણા હળવા દીવસ હોળી તણા, હળવા એ;

હળવા એરે, હળવા એ, હળધરંડકો ચીર.

નદકુંવર

વહાણે જાત વગાડે એના મંત્રમાં, કોઈ ન જાણે;

કોઈ ન જાણેરે, કોઈ ન જાણે, એના ગુણ મંભીર.

નદકુંવર

વહાણા ભકત ભોવન પ્રભુ તમ વીના, કેને ભાવે;

કેને ભાવેરે, કેને ભાવે, જીમનાજીકો નીર.

નદકુંવર

રખડું બીજી કોઈ નહીં ખમ, અધિકાર;
 અધિકારે, અધિકાર, અધિકારે ઉમ, અતિ ધણું
 તે હોળી રમવાની હું છે, વેગજો રહે;
 વેગજો રહેરે, વેગજો રહે; ન આવીશ મારી પાસ, અતિ ધણું
 હાંખી મૂક્યો તો ક્યાં ચકી, મારા કરમે;
 મારા કરમે, મારા કરમે, આવા મનમાં વાસ, અતિ ધણું
 આવી વાળજી ના ચક્રે વીઠલા, કહ્યું માનો;
 કહ્યું માનોરે, કહ્યું માનો, અગળાની વાત, અતિ ધણું
 મક્ત બોવન પ્રભુ - શામળા, વાત વહે;
 વાત વહેરે, વાત વહે, વહે વિશાલ, અતિ ધણું
 પદ ૩ બું,

વેગજો રહેને વીઠલ વાર, અંગે નો વલુવારે, ટેક
 ચીર પક્ષાબ્યાં ને ચોળી તણાશે, મદિડું દોળાશે માફરે;
 પાસે આવી પીયકારી મારે છે, અડયા તોલ ઘટે છે તારે, વેગ
 અખીલ ગુલાલ મારી આંખમાં નાંજે, મારે સોકડીયાંનું લાફરે;
 બક્ત બોવન પ્રભુ હોળી રમે છે, જેમાં કોણ છત્યું ને કોણ હાપું, વેગ

લક્ષ્મીદાસ.

— ૦. —

ઉપદેશ.

રાગ પ્રભાત.

પ્રાણી રામ ભણુ રામ ભણુ રામભણુરે, રામ ભણુ શ્રી મોરારી,
જેમ જળ છુ છે, તેમ તન તાહરે, જન્મ ફેકટ જાણસ હારી રામ૦
પ્રાણી કુડ કપટ મરે, દરબર એમ ભરે, પારકા ધન હરે, નહીં વિચારી,
પરનાર પેખરો, આનંદ પામરો, ને પ્રાણી, તાહરે કહ કારી રામ૦
પ્રાણી કૂલીગોમન શુદ્ધ, સુત દેખી બાધવ, હર્ષાચો વન નીહાણી,
ત્રિવિધ પેર પડયો, અધ ચમ્પભોગરે, અતે હેલ પણુ, નતી હોય તારી રામ૦
કાળના કિંકર જમ, ડક શીર વાગશે, જાણુરો કર્મ કીધા અપારી,
પેર પેર પ્રભવતા, ટીણો બ્યાયયો, ગણી નહીં સરે, મર્ત પૂન દારી રામ૦
કૃષ્ણ કૃપાળ, દયાળ ગુણુસાગર, તારણુ બ્વાગી રિશ્વ કેરો,
દાસ લક્ષ્મીદામ, કરજોડી કહે, તાહારા દાસનો સમાર ટાળ કેરો રામ૦

મીરાંબાઈ.

મકીર્ણ પદો.

— ૦ —

પદ ૧ છુ-રાગ રામકલી.

એ પિનતી ચીત ધરીયે શ્રી જન્મનાં, એ પિનતી ચીત ધરીએ,
ગીરધરવાન મુખાંખિદ રતી, જન્મ જન્મ મોહે કરીએ. શ્રી૦
એ અમાર ગિપમ સાગર અતી, જન બિમ્બાતે સગ ટરીએ,
મમ કોધ અગ્નિ ને તિમીર, ઉર અતર તે હરીએ શ્રી૦
તીહારે નિકટ બજે નીજ જન, મળનકો કીપા કરીએ,
મીરા કેહ પ્રભુ એ થર આગત, તીહારો અરણુ અનુસરીએ. શ્રી૦

પદ ૨ જી-રાગ ભૈરવ.

હાનો માનો આરે પ્રહાન, પાઠનીજ રાનેરે,
વેણુ માહે ભૈરવ ગાયો, આનીને પ્રભાતેરે
સમ આધને સૂતી હતી, નહીં બોલુ હરી સાથેરે,
હાર ઉવાડી પાને લાગુ, મોરથી પ્રેર નાદેરે
એણુ સુખ મ કદી ન ન દીકું નજીને રાજેરે
નાસ મીરાનોસ્વામી મળીઓ, આવીરડાની જાનેરે

પદ ૩ જી.

હારે મેરી સલામ કહીએ બીદાવન, ડેલડમીના દાકોરકુ,
સમ જોડુપમે જોવાનન મડગ, ગધા મીશરી સાકેરકુ હાં
જીવતે રહીઓ ને ચોખા કરીયો, નીખાર કરીયો આખરકુ,
તુમખારેકો મોહોખત સુનકર, ઇલડ લગો મેરે ચાકરકુ હાં
પ્રુમ બનાથેરે મ પ્રુબ બનોહે, કરા કર ગુણુ સાગરકુ,
મીરા કહે પ્રભુ ગીરધરનાગર, નીહાળ લીયો મુજ નાગરકુ. હાં

પદ ૪ થી.

કરના ફકીરી, કયા દોષગીરી, સદા મગનમે રહેનારે,
પ્રેમ દીન વાડી ને કોઇ દીન બગના, પ્રેમ દીન જગન રહેનારે કર
પ્રેમ દીન હાથી કોઇ દીન ઘોડા, પ્રેમ દીન પાઉમ ચનનારે,
પ્રેમ દીન ગાદી કોઇ દીન તકીયા, પ્રેમ દીન બોંચલ પડનારે. કર
કોઇ દીન ખાના ને કોઇ દીન પીના, પ્રેમ દીન બૂએ મોનારે,
કોઇ દીન પેહેરના કોઇ દીન ચોળના, પ્રેમ દી. ચીથરાન ચોળનારે. કર
કોઇ દીન મોજા ને કોઇ દીન જોડા, પ્રેમ દીન ફાં મ ફાંરે,
મીરા કહે પ્રભુ ગીરધર નાગર, એમા કુ મત કરણારે. કર

પદ ૫ મુ-રાગ પ્રભાત.

આજે મારાનેણાતૃપ્ત થયા જોયાનાથનેનીરખી,
સુદર બદન નીહાવીને, મારા હૈડામા હરખી આજ મારાં
જેણુ મારે મન હવું, તેહેણુ નાથજી કીધું,
તે પ્રભુ પ્રેમે પધારીયા આર્તીગન દીધું આજ મારાં

મારે વાદાસોઈ ગીદાપીયા, જનવાને કેમ દીજો;

હરીને આજમા નવ મેલીએ, અંનરગન સીજો.

આજ મારાં

શિવરે ગીરગી મદામુની, મને ધ્યાને ન આપે;

પરમ બાગ્ય શ્રીમ નાગનું, વાદાપો લાડ લખવે.

આજ મારાં

ધન્યધન્યરે જમુના પ્રદે, ધન્ય શ્રીજનો રેદેવાય;

ધન્ય ધન્યરે આ જમીને, વાદાસો રમીયા રામ.

આજ મારાં

અમર લોક અત્રીદાથી, નેવાનેરે આપે;

પૂજ્ય મિટિ ત્યાં થતી, મીરાં પ્રેમે વધાવે.

આજ મારાં

રામકૃષ્ણ.

—:૦:—

કૃષ્ણલીલાનાં પદો.

પદ ૧ છું-રાગ રામઝી.

જેજનીયાને જોરેરે, કાંદાંબ નેનો નવીરે, દીપ્તિ હરમેશના કાદાન;

નાર ત્યાં સદુરે, અમે ટોળે મળીરે, તારૂં, ઉતારશું અખીગાન, જેજન

ગોરા ગોરા માલરે, અતી મધ્યાવા થયારે; માદાર માખણ લાગ્યું અંગ;

ગીરીધર તોલોરે, ટંચેલી આંગળીરે; તેમાં તારૂં બળ દેખાય અત્યંત. જેજ

નારને પીઆરીરે, નથી મોપી પડીરે, માંદકું દેવા સાધુરે થાય;

રામ કૃષ્ણ પ્રભુરે, રસરૂપી સુન્દરે, વાવાનો મારે રનેદ પીના ન રહેવાય. જેજ

પદ ૨ છું-રાગ રામઝી.

ત્રજ જમુનાનુંરે, અતિ રળીઆમણુરે; જેને ત્રટે ખેવે ગોપી ને ગોવાળ;

છવણ અમારેરે, વચ્ચમાં ચિત્કોરે; વાદાસે મોરે વખાડી પેણુ રમાલ. ત્ર

વાદાસા તમેતરવરે, અગો દુમની લનારે; હરી મારા દેડા દરેહાર;

લેહેરો તો રગ ખેલેરે, સાથે ચાલ મલકડીરે; ઉપર બમર કરે ગુંગર. ત્ર

વળી મરામચતારે, મોહન મોખરેરે; અગો મેહણીઆની વેલ;

ચુણવંત આથેરે, માહારે ગોડડીરે, હરી રઢીઆળા ને રગની રેલ. ત્ર

મેઘશે ચમકેરે, વનિતા ચીજળારે, વળી મેઘ ગાજે છે ધન ધોર;
મહા દળ છાયુંરે, કોઈને કાંન નવ ગળેરે, સુણ સખીએમાં શામળીઆનો શોર. ૩૦
મુખડું જોઈએધરે, ધીજળન માહાવતારે, હરજે હાડતાં મોહોડા મેડ;
રામકૃષ્ણનેરે, પ્રભુને સેવતારે, પંથી હરીએ પુર્યા અમારા કોડ.

૬૩ છું-રાગ રામઝી.

કેમ કેરી જાઉંરે, મહીડું વેચતારે, વાહાલો મારો માગે મહીડું દાણ;
મૂકોને મોહનજીરે, મારી ગાંધારીરે, તમને છે કંસ રાગની આણ.
અમે તો આહીરડારે, હૈએ લજ્યાળયારે, જોત્ર નવ સાંધુ એક લગાર;
આલો જાઈ કહીએરે, માંત જશોદાજીરે, જુવો જુવો હરીએ તોડ્યો આંધાર.
રોમીને રથો છે રે, વાટ ધણા ધાટનીરે, મોહનજી આપોને મારું છું માન;
રામકૃષ્ણ પ્રભુરે, જાવા નહીં કેમ ધોરે, બક્તવંતસળ શ્રી ભગવાન.

૫૬ ૪ છું-રાગ રામઝી.

આંખસડીનો આજોરે, ચત્રુબ્રજ લેછ ગયોરે, હવે કેમ જીવુંરે મેરી માય;
મરતક સોહેરે, મૂગટ મોર પાંછોરે, કુંડળ ચેહેર્યા મીનાકાર. અ
ખા જોની ઉભીરે, મંદીર આપણેરે, આણી આણી વારે જાતા હતા કાંહાંન;
નેસનો મેળાવોરે, અમને ત્યાં યતોરે, વાહાલો મુને કાંધી નેજો નીસાન. અ
વૈજુરે વગાડીરે, વનમાં તેડીયારે, હારે અમે મેઘ્યાં ધરનાં કાંમ;
વૌંજાજીને મારેરે, આંખ વીચામણીરે, હારે હરી યયા ત્યાં અંતર્ધાન. અ
હું ને સાહેલી એ જોવા નીસરીરે, જોયા જોયાં વૃંદાવન મોગર;
રામકૃષ્ણનો સ્વામીરે, અમને તીહાં મજબોરે, ધન્ય ધન્ય આહીરનો અવંતાર. અ

તુને દરીયે વાહાયો એમ, વલ્લ ને વાગોયે,
 આ લાખ ટકાના દિન, લેએ નહિ લાગ્યેરે.
 એમવડી આશ્રયો સંમાર, ચાવીસની જડલાગીરે,
 તોય સાધન કરવા મદ, મની નર્દા જાગીરે.
 પચ્ચાગે પળીયુ તન, માકે 'જુદી નાગીરે;
 મીત્તેરે સુષ્ટે નહી કાન, કરે ઘડી લાગીરે.
 ખજી ગળે નૈણાને નાલીકા, દેદ મહુ મુજેરે,
 પ્રાણી રાત દીરમ તનેનીકા, દરીકયાથી સુજેરે.
 તારા પ્રાકમ પ્રોદા કામ, આપ વખાણેરે,
 ગમી મયુ મહુ તાર તન, તોય તૃપ્ત્યા આણેરે.
 હરે તાય ધમે શુ થાય, અવમર સુકમોરે,
 તે જાને ન બાધી પાળ, આગા મુકારે.
 આશા કુટુંબ પગિવાર, નર્દા કોઇ તારેરે;
 કોઇ આજ ને કોઇ મવ, વડી જગે મારેરે.
 પ્રાણી જ્યાજ્યાં કરગે પ્રીત, લહા લતા બળતુરે,
 નહી નાવ તણો મળેમ, કદી નતી મજબુરે,
 એ દળ વાઘળ એમ, જોમ જુએ હાથીરે,
 જ્યારે ગ્રી ગયો એક હમ, ત્યારે કોણ માથીરે
 તમે પરનારી પરધન, થકી ઓમરનેરે;
 પેટવરા - મહા પુન્ય, કાષ્ટકિ કરનેરે.
 પરજનને દેતા દુખ, હમેગાં જીરીનેરે,
 જુદા શબ્દ ન બોલગો એક, સત્ય મહુ કરનેરે.
 આ ચિત્ર નિચિત્ર મંમાર, મારો લાગેરે,
 પણ જાઝવા કેર નીર, તૃપ્તા નવ બાગેરે.
 પ્રાણી બોયો જય જય રામ, જપો જપ માળીરે,
 જુડતા જાવગે જાલ, શ્રી વનમાળીરે.
 પ્રાણી પાડે જુમ અનેક, બધન કાપોરે,
 . શ્રી રામકૃષ્ણ ગરૂપ, મુકતી આપોરે

મુકુંદ.

રાધાવિનોદ.

ગરબો,

સખિ ગધુ પુર ગધ તી આજરે, મોહન મળીયારે,
મારા સીન્ધ્યા તે સધગા કાજરે, હો સ્વામળીયારે

પાહાવો ઉભા નેયમુનાને તીરરે, મોં, સગે ગોષ્ઠે છે હજાધર વીરરે, હોં.
મારે માથે તે મહીનો માટરે, મોં દાણ માગે છે દાણુવ ધાટરે, હોં.
અમે હતી સાહેલી માયરે, મોં, અન્ધો અન્ય કહે શ્રી નાયરે, હોં.
ગોપી છોડાને મહિના દાણુરે, મોં, તમે દીસોછો સગળ સગળુરે, હોં.
દાણુ નહીં આપુ દીનાનાથરે, મોં, મારોગલવડે સહિયરનો સાથરે, હોં.
સારે હરસી ખોલ્યા મહારાજરે, મોં, અખિ વણુસે તમારા મજરે, હોં.
મહી મટુકી ફેડીશ આજરે, મોં, સારે જાગે તમારી લાજરે, હોં.
એવુ સુણી ખોની વજ નારરે, મોં, તમે નાના દતા નહ કુમારરે, હોં.
પેહેલી પેહેરતા ધાળગી ધુસરે, મોં, નોતી મોટે તમારે મૂઠરે, હોં.
હરે જોયત્રા શીખ્યા જળદેવરે, મોં, મુકે વાટ રેખ્યાની ટેવરે, હોં.
કહે કૃષ્ણજી ફેડીશ હેસરે, મોં, સારે ધારો તે રંગની રેસરે, હોં.
આજ આરી છો પ્રજ કેરી નારરે, મોં, તું તો નારી જાની ધણીવારરે, હોં.
કર જોડીને કહે પ્રજ નારરે મોં, ધન્ય ધન્ય હે જગત ઉદારરે, હોં.
તમે ગાયો તણા જોવાળરે, મોં, દૈસ દાનવ કસ ઠેરા કાળરે, હોં.
અમે સુંદર નજની નારરે, મોં, તમે પીતાનર પેહેનનારરે, હોં.
દાણુ લીંગેને દીનાનાથરે, મોં, આજ ઉર નસો અવિનાશરે, હોં.
પ્રજુ વનમા તે ખેતો સાથરે, મોં, હમી તાની લીધે નજનાથરે, હોં.
મજનારીની પૂર્ગ આસરે, મોં, મહે મુકુંદ તમારો દાસરે, હોં.

નરભેરામ.

• જોડાણની મૂઢનાં પદ.

પદ ૧ હું-સગેં દાકી.

અવિત ધન્ય તમારૂં, જોડાણ કાંઈ બાકી નથી;
કર્ણ તમે આજવાણુ રે, વાગ્યા ઘેર લક્ષ્મીપતિ. ૨૬.
મહાપ્રયત્ન જ્યારે મનુષ્ય કરે ત્યારે, તારે પોતાની જાત,
ધન્ય અવિત ધન્ય જાનની તારી, તારી મક્કળ મુજરાત;
મુજ અન્દાએ રે, કમળાં કમે એક રતિ. અવિત
તીરથ અડગટ ચરણુ છે, અને નેત્રેથી કમે અમી,
તે અમી જુએ જાન અન્દાએ, દવે પછી રતી શાની કમી;
જો અવ જાણે રે, તેને છે એને નામે ગતિ. અવિત
છકાતેર કાટિ કુળ તમારાં. તાર્યાં પવિત્ર કર્યો મર્યે દેશ,
મુજ હમી તે એક જોડાણાતુજને, બાકી સર્વને કાલા દેશ;
વખાણી શકુ નહિ રે, કાણુ મરતું આજમનિ. અવિત
કહે નરમો છોટાલાલ પ્રતાપે, ખાધી શું જાન તુજ માત,
મદં જોડાણુ એક તુંજ છે; કાળો ચાંદ લોકનો નાથ;
• વેગજે જવાત નહિ રે, મુજ અપરાધીવતી. અવિત

પદ ૨ જુ.

મં તો બાળી વિશ્વમારે, જોડાણુ મુજ તારે મુખે;
બાકી વિશ્વ સર્વ નીચુ રે, વધારે વાળ વેલું મુખે. ૨૭.
મુજ વધારે છે મુખની ઉપર, નહિ સ્મરણુ નહિ ધ્યાન,
ગીરા ને જાર તે વિષયમાં કાટે, પણ લેશ ધરે નહિ ધ્યાન;
તેનું અવિત તો રે, જાણુને ઉચ્ચે દુઃખે. મં તો
ધન્ય ધન્ય જોડાણુ એક તુજને, જે વશ કર્યાં જદુરાઇ,
સ્વર્ગ મૃત્યુ પાતાળ વિલોકે, તે અતની. જોડી યમન;
શિવ શેખ સરખારે, જેનું તો નવ ધ્યાન ચૂકે. મં તો

કેદ નરજો છોટાવાવ પ્રતાપે, રટે કૃષ્ણ તેને તો મૂઝ,
નહિ સ્મરણુ તીર્યં નહિ કીધુ, તેને જ્ઞાન પથુના પુચ્છ,
ઉગે છે એનારે, પાપાણુ પડ્યો જનની દૂખે મેં તો.

પદ ૩ શુ.

કેશવ મને કોહને રે, પૂછનાને મન માઝ,
શા સુદૃલથી રે, નીરખે મુખ તમાઈ. ટેક.
અજ ઈશિ ને સુરપતિ સરખા, સખે સ્પર્શ ન થાય,
તે મુખ નીરખે પશુ પખી ને પ્રાણી, વૃલ કરે વળી ગાય,
ધન્ય ધન્ય સહુનેરે, જાગ્ય જોડાણુ બહુ સાર કૈશવ.
ચરણામૃત પ્રસાદીને માટે, બ્રહ્મા મીન ચયાતા જ્ઞેય,
એવુ અમૂલ્ય દુર્લભ દેવતાને, જે સેહજે નિરખે સર્વ કોય, કૈશવ.
માટે મનુષ્ય દેહરે, ફરી ફરી વિચાર કૈશવ.
જોહ મુખ આપ્યુ છે જોડાણે, સર્વ માટે વાવી સુખવેલ,
કેદ નરજો ગુરુચરણ પ્રતાપે, નીરખી રમની રેલ, કૈશવ.
છખીલા તારે ઊગે રે, તન મન ધન વાર કૈશવ.

પદ ૪ શુ.

જોડાણુ મુખ તારે રે, ઉગી મૂઝ મેં જાણી,
ગુજરાત સર્વને રે, કરાવી કોટિ દીવાળી ટેક
મચ્છ કચ્છ વરાહ રૂપ ધર્મું તું, તે છે એ જહુવીર,
વિશ્વંભર મધ્યો સાગર કધ્યો, થાપી ધરા કરીને સ્થિર,
છે બ્રહ્માદિકના રે, લાખ્યા વેદ વાળી જોડાણુ.
નૃસિંહ વામન પરશુરામજી, જોણે કર ફરથી ઝહી,
તે જ્યોત્ ગંગેર મદિરે દીડી, કયમ કરીને ચક્રું કહી,
સુ ગાઉં એ જીએ રે, રહું રૂપને ન્યાળી જોડાણુ.
દશરથનદન તન વસુદેવના, જનકસુતાના પતિ,
વૃષભાનકુમારી નિહારી, વખાણુ શી મારી મતિ, જોડાણુ.
પુત્ર કૌશલ્યાના રે, ચરોદાના વનમાળી જોડાણુ.
પ્રુષ કૌકિ દશ મૌદની આજે, તેનો મર્મ ન જાણે પ્રય,
રણુછોડજીના જૂણુ અધિદેવ, જૂઠાજે ઉતારે સોય,
છોટા નાન પ્રતાપે રે, નરજો પ્રીતે ચરણુ ઝાલી. જોડાણુ.
૯૭

પદ ૫ મુ.

ધન્ય ધન્ય ગોડાણા રે, ઉગી મુખ મૂક તને,
 દેવ શ્રદ્ધાની આધે રે, મમથ એથી બાળ્યો મને. ૨૬
 બૂતલગા બ્યારે બાર થયો હતો, મળ દનમની વાત,
 ગાયને ઉપે ધગએ ધાધને આને, નરહ દરીને કરી દુરિયાદ,
 દેસ દુખ દેહે રે, ધણુ ધણુ રજની દિને. ધન્ય૦
 ચકર નિરચિન દેવ તેનિગદોડ તે, મરં કો બેળા થયા,
 ગાય ઉપે ધરા આગળ કરીને, ક્ષીરમાગરમા ગયા,
 લા તો મી પછી મુતિ રે, મરં નેડી બુજને ધન્ય૦
 ધણુ દિન મુતિ મી ન્યારે, સારે દરિ બોધ્યા એવાર,
 યમુનાતટ દેખા ધર આવુ, હગ્વા બૂતળનો બાર,
 એટલી તો વાળી રે, કલીતી મુસદ્દને ધન્ય૦
 તેડના ગયાતા દેવો મરં, તેનીમ કોડ નિધિ ઉદ ચગણુ,
 એન્થે બોડાણો દરિને લાગ્યો, માટે વખાણી મુજ અદારે વગણુ,
 રહ નરભા શુભ મિથા રે, પછે બનનાગી બને ધન્ય૦

પદ ૬ હું.

પોડયાતા ક્ષીરમાગરે રે, વળી પ્રભુ પ્રાગવડે,
 ને દીપા હાગરમા રે, હવે શીદુ દેહ અડે ૨૬.
 એણી રીતે દરી મુખમા ચતા, ને વિશ્વમા વધિયો બાર,
 ધર્મ કર્મ દેતે ઉચ્છેદ કીધા, દેવો ગયા મરતા પોકાર,
 ધરા ગી રૂપે રે પ્રભુને ચરણે પડે પો.
 તેનીમ કોડ દેવો સ્તુતિ મરે છે, કરી કરી વાગવાર.

હરિ અંધારામાંથી વિદ્ય જૂઝું છે, જે હરિ હોય કેનોહોય
શરયરણ પ્રતાપથી નરનો કહે જે, હોય હોય ને હોય
જેણે નવ જાણ્યા રે, તેડના જાવ બેસા બાડે. ૧૧

પદ ૬ મું.

રાગ બલિ ને હરિશંકર રે, પરાક્રમ ૧૧૧ ૧૧૧ ૧૧૧
માટે મહનો કમ્પીકા રે, તારે તો મારે હૃદયે ધરું.
પ્રાપ્ત સુરજ વણી દંડ ત્રીગ, બલિ હરિશંકર પાંચમા સાર,
તે સર્વેથી સવાપોં બોણણોં, આસણીવા અનિક નિરમાર;
અરથ જોડે જોને રે, આપે દરી જોને દરૂ.
એણી વાને માદુ ધાંચમાં પડિયું, અરથ જોડે તીકસે,
ડાઘા વિચારણુ વિચારી જોજો, વધપટનોં નીચેડો ધસે;
મૂરખને તો શું છે રે, વિચારણુને વળગ્યું વેર;
રાગ અનુર નર તે તો બોજો, વિચારે ગતી કૃપી સમેત,
રાગની દૃષ્ટિએ જોજો તો જાડો, જે પર તરિનું હેન;
અરથ જોડે તેનેરે, મૂરખ બોલે અરપર.
મૂછ બોણાણાનીને એક કમ્પીકા, તે રાખું હૃદય સાથ,
ધન્યજીવિત ને ધન્યતારી જાનની, ધન્યધન્ય દરી કાળા સાથ;
છાણાણા પ્રતાપે રે, નરનો હરિ સાગો સારૂ.

૧૧૧ ૧૧ ૧૧

તણુ ડગલાં ફેરી આંદીમાં આન્યા, પૂરૂં ન થાય હદે ધરો,
આંદી વિના બોડાણાશ્યે, દેહ આપે કુરબાન કર્યો;
તે માટે એ સવાયો રે, જુઓ તોલ વળન કરી. બલિ૦
ખરી વાતે કાંધ ખાર ન કરવો, વેદ વદે ગ્રહી નેક,
જનનરભોશુરચરણપ્રતાપે, કરે પુત્ર પિતાનોન્યાય એક;
એણી રીતે ચાલું રે, શુભે બવ જાહે તરી. બલિ૦

પદ ૯ મું.

રાગ હરિશ્ચન્દ્ર કરતાં રે, બોડાણો ક્યમ મોટો કર્યો;
કોઇ કેહજો ઇમમુખથી રે, નાનો મોટો શાને કર્યો?
હરિશ્ચન્દ્ર કરતાં બોડાણા સવાયા, ચામણીના અધિક વિગેય,
આસણી અધિક ને ઓછે જોબાખુ, તોલાજો શુરનો ટેક;
માટે તોય વળને રે, નિવેડો કાઢી કરવો ખરો. રાગ૦
હરિશ્ચન્દ્રરાગએ પુરી એક પોતાની, તારી કીટ પતંગ નિર્ધાર,
બોડાણો શુજરાત તારવા બેઠો, ગામ ગણતાં નાવે પાર;
માટે એ સવાયો રે, સુકિતભંડાર નયો. રાગ૦
હરિશ્ચન્દ્ર રાગએ ના નવ બાખી, જો કર્યો કોટિ ઉપાય,
સવાબારનુંદાન તો આપ્યું, બોડાણાને પ્રગટ શ્રીરણછોડરાય;
જેને માય ઝાંખી રે, તેને તો નવ મૂકે પરા. રાગ૦
દ્રવ્યના દાતાર ધણા જૂતળમાં, કેહતાં પાર ન પામુ અનેક,
કૃષ્ણ પદ રજકેરો જો દાતા, તે એવો દેખાડો કોઇ એક;
તેને મરદ બાખું રે, મારા મુખમાંથી ખરો. રાગ૦
બોડાણે જીવ અનેક તાર્યા, શું વર્ણવું નથી નેક,
જય રણછોડ જય રણછોડ કહી, ઝંખી ઉઠે છે અનેક;
શુરને પ્રતાપે રે, નરબાનું દુઃખ નાય હરો. રાગ૦

પદ ૧૦ મું.

મૂછ બોડાણાના સરખી રે, જૂતળમાં ખીમ્મને નથી;
ખીમ્મ બોડાણાના સરખા રે, જાણું રંનાદે પતિ. ટેક.
રંનાદેના સ્વામી સરજ જાણો, જેને નમે સર્વ લોક,
તેની બરાબર બોડાણો કહો છો, જેને જાણો વિરલા કોક;
ક્યમ કરી કહો છો રે, જેમા ફેર એવો અતિ. મૂછ૦

સૂરજવડે ભૂતળ અજવાળુ, નિશ્ચય રેણી જૂદી મણાય,
ધ્યાન રમરણ સૂરજને પ્રતાપે, સંધ્યા તર્પણ નિલ યાય,
પ્રતાપ જોનો એવો રે, સરખા કમળ કહો છો કથી મૂંછ૦
સૂરજ દેવનું પરાક્રમ કેવું, અજવાળુ કરે છે બધે,
રણછોડજીનો દાસ બોડાણો કહિયે, યાસણીવા તો અધિક વધે,
નિશ્ચય કરી જાણ્યો રે, જૂઠું તો ક્યાય ભાખ્યું નથી મૂંછ૦
સાતમા પદમા તો સદેહ છે એનો, શોધજો કરી વિવેક,
કહે નરબો શુરચરણ પ્રતાપે, મારે બોડાણનો ટેક,
નમ્ર એક એને રે, મારી તો છે એવી રતિ મૂંછ૦

પદ ૧૧ મું.

મૂંછ ઉગી બોડાણા રે, ભૂતળમા તુજને બાળુ,
એક તારી મમોવડ રે, સૂરજને ન્યાળુ ટેક.
કશ્યપ ઋષિના પુત્ર સૂરજે રે, દિવસે અજવાળુ કહ્યું,
ધન્ય બોડાણા દિવસ ને રેણી, અગ્નિ તિમિરને દહ્યું,
તે કરતા રહ્યું જોને રે, તે જોને દેદે તાળુ મૂંછ૦
વસત ઋતુન્યારે ખીચી રહે રે, વૃક્ષ સર્વ પ્રકટારો આપ,
કેરડા એકને ખત્ર ન આવે, સારે તે વૃક્ષના પૂરણ પાપ,
વાક નહિ વસતનો રે, એનું કરમ કાળુ મૂંછ૦
શૂન્ય છીપ તે ઉપર ન આવે, તે માટે વજ્રા ગણાય,
આતો ડાકોર આતો ડાકોર કહી, ભક્ત પ્રકારી ગાય,
તોય જ દા નાવે રે, તેને સાનું અજવાળુ. મૂંછ૦
સૂરજ ભૂતળ કરે અજવાળુ, અધ ઘૂવડનું તિમિર ન જાય,
એમ બોડાણે તો કર્યું અજવાળુ, પણ સંને અનગણુ યાય,
કહે છે નરબો રે, પ્રીતે દરિયરણ ઝાંલુ મૂંછ૦

પદ ૧૨ મું.

ડાહાપણુ વિધિવાનુ રે, જાત જાત ઘાટ ઘડે,
મૂંછ બોડાણાજી કેરી રે, બ્રહ્માને પાર ન જડે ટેક
કપહા વિધિને કપહા બોડાણો, કહો શો દેર છે અપરપાર,
વિધિ કરતા બોડાણાજી છે ડાહા, તે શુ કહે વારનાર,
વિધિથી ડાહા તો રે, એ વાતનો નવ મદેહ અડે ડાહા૦

ચાર મુખે વિધિ વેદ રટે છે, તે કરતા અદરનિશ માન,
 તેનીશ મોડ દેવ ક્રન્ની આદે, તે ગર્વતણુ છે માન;
 દેવ મરિખા રે, અહ્માશ્ચને પાયે પડે. ડાહાં
 પદ ચાંદ મેં મદેદ ગાયો, ડાહાં વિચક્ષણુ કંઠે જો વિચાર,
 શોધીને જો જો હું તો ગણુને શ્રુધુ, ત્યાં ચક્રી જડને સાર;
 અધિધાના છવનરે, તે નર તો નિશ્ચય નડે ડાહાં
 મનુષ્યાદેહ પામી હરિજશ નવ ગાયા, નહિ કીર્તન નહિ ધ્યાન,
 કહે નરભો છોડાવાલ પ્રતાપે, હરિ કથા મુખી નહિ કાન;
 તેવી મનુષ્યાદેહ રે, જાણુજો બેડી બડે. ડાહાં

પદ ૧૩ મું.

વિધિથી ડાહા રે, બોડાણા જાડુ બારી,
 મુગવખાણુવા સમરથ રે, નથી કાંઈ મતિ મારી ટેકાં
 વિધિમા વિધિપણુ જો હોય જંગી, એ વત્તગોપ હરે કુણુકાજ,
 એક હરિના જાડુધા રૂપ બનિયાં, તે પોતે શ્રીવજરાજ;
 વત્સગોપ સર્વે રે, થયા પોતે ગિરિધારી. વિધિં
 દશ દિવસ મુધી એમ ચલાવ્યુ, પ્રીતે પ્રેમને રજો જડી,
 માતાબાળક વત્સ કોઈ ન જાણે, એની કળા કેને નવ પડી,
 પછી આવ્યા વિધિ રે, મોખ્યા મર્વ હારિ. વિધિં
 શુનેગાર થયા નિષ્કુ કેરા, ઓસિયાળા માનભગ,
 મુક્તાના મણિ અહ્માશ્ચ ખડિયા, આરી ગિવ સમારે અગ,
 એવુ ધાય શાને રે, તે જો જાણે મુસારિ. વિધિં
 ચરણામૃત પ્રસાદીને માટે, અહ્મા મીન થયા દીન રક,
 નાણુ ચરણામૃત નાવી પ્રસાદી, હરિ હૃદયે દાઝયાને ડખ;
 પછે કહે અહ્મા રે, હવે મેં જામ્ય મારી. વિધિં
 જે ચરણામૃત જે પ્રસાદી, નાવી અહ્માને ખેડે,
 તે ચરણામૃત તે પ્રસાદી, ગુજરાતને સેદવ કંડે;
 પછે હાય નાણુ રે, મૂછપર ખુજારી. વિધિં
 વિધિએ જાણુ કા મુને વેશાપે ઓસિયાળા અતિથે થયા,
 કહે નરભો ગુરચરણ પ્રતાપે, કાચે તાતણે બાધ્યા ગયા,
 તે માટે બોડાણો રે, જે જે હાયે બલિધારી. વિધિં

પદ ૧૪ મું.

મૂંછ બોડાણા કેરી રે, કાચ ન શકે કળી;
વર્ણન નવ થાય રે, એવી તો વાંકડી વળી. ૨૬.
ઉધે મરનક બદરાગ્રિમાં, પ્રાણી મરવેને સંકટ થાય,
ધણીક સ્તુતિ તો કરે શ્રીકૃષ્ણજીની, છોડો છોડો જદુગાય;
તે પણ દાણનો રે, ઝડા ખરી તારી પળી મૂંછ.
બોડાણો ડાલો ડાલો ઈંદ્ર કરતાં, હનુમાન મરખો એ ખગે,
માખણ થકી બોડાણાનું સુવાળા, એવો અર્થ નિવેડો કરો;
બોડાણાજીની ઉપર રે, મન મુજ રચું છે હળી. મૂંછ૦
જે ત્રણ પદ બ્યારે પૂરાં થયો, સારે અર્થ મંબવશે વાત,
શુદ્ધચરણ પ્રતાપે કરીને, નમે નરખો ભેડી ભેડી હાય;
મનુષ્યા દેહ બોડાણાની રે, બવી બકી મદન રૂળી. મૂંછ૦

પદ ૧૫ મું.

બોડાણો ડાલો ડાલો રે, ઈંદરાય કરતા ડાલો;
તેને માટે મૂંછમાંથી રે, કણીકાનો જથ ગાયો. ૨૬.
પ્રથમ વિષ્ણુએ સાગર મથિયો, કદમાં રત્ન એ અને ખાર,
જેને ઘટે તેને, તેવાંજ આખ્યાં, ઈંદને આખ્યાં ચાર;
સમર્થ એવા રે, જે નિગ્ગન રાયો. બોડાણા૦
નરકાસુરે ઈંદરાગ્નનું લીધું, જન અમર કુંડળ માથ,
સારે ઈંદ્રે ત્રાણ ત્રાણ કરતાં, હરિને કળી ફરિયાદ;
પૂછે હરિ:મારો રે, જે ભૂમિ તજો જાયો. બોડાણા૦
મલખામા પટરાણી વિસાવ્યાં, લાવો પારિજાતક મુજ ધામ,
મદદ પાસે રૂક્ષ ઉપડાવ્યો, સારે શાને ક્યો સમામ;
નાખું રાજ થઈને રે, પાછળથી બો પસ્તાયો. બોડાણ
બોડાણાને વિષ્ણુએ એમ બાપ્યું જે, વહેવ મારે કાળે લાવ,
રથગાદાને દાથી ઘોડા છે, સારે તેમા બેસી મુજ ધર આવ;
નવ કલ્પે એવું રે, તે સર્વથી સવાયો. બોડાણ
બોડાણે રીઝાવ્યા તેમ રીઝયા, વરણું હરિનું મન,
દહે નરખો શુદ્ધચરણ પ્રતાપે, રાખ્યા રાખ્યા હરિ બુવન;
જીવ મુજરાતનો રે, અખય પદવી પાયો. બોડાણ

પદ ૧૬ સું.

પૂરી મૂઝ બોડાણા રે, નથી રહી લેશ મણા,
 નમ્રતા મેમગતા રે, માખણથી સુવાળા ધણા ટેક
 માખણધડી બ્યારે સુનાળા ઝાઝા, એની વાનનો મદદ ખરો,
 એણી વાતે ગાડુ ધાવમા પડિયુ, પદ છટું મમામ કરો,
 પછી મર્ત ઇહને રે, વિચાર ફગી તેહ તણા પૂરી૦
 મૂરખ નરને માહું લાગરો, નહિ કરે પ્રમાણ,
 આપ આપની ઇર્ષ્યાએ ને બળમે, આવવે તેને બીજે કોણુ ?
 અર્થ જડે તેને રે જે હોય શાણા ધણા પૂરી૦
 રખે જાણો જે બોડાણો મનુષ્ય છે, શુ કહું વારવાર,
 જહા સરિખા વળી ઈંદ્રની આદે, સર્વતણો મરદાર,
 વશ ક્યો વાદલો રે જેને નમે રાખ રાણા પૂરી૦
 જન નરભેરામ ગાય છે પ્રીતે, જોડીને પરજડ,
 મનુષ્ય બોડાણાને જીવ્યાને બોલે, તો કણુમા કડે સતખડ,
 રાખ્યો રાખ્યો જીવન રે, જેને રટે સહસ્રકણુ પૂરી૦

પદ ૧૭ સું.

માખણથી સુવાળા રે, તે બોડાણા મેં બાળ્યા,
 માટે મૂઝને વખાણીરે, મદદ સર્વે ટાળ્યા. ટેક
 માખણ સરખા બોડાણા કહું તો, ક્યમ કહેવાયે જરી,
 માખણ સમોવડ મુખેથી કેહતા, જીવ્યા ખચાયે ખરી,
 ગુર્જરજીવ સહુને રે, નરખ જતા ખાળ્યા માખણ૦
 ક્યહા કઠિનતા માખણ કેરી, ક્યા બોડાણાની નરમાશ,
 માખણ મોડાણા વચ્ચે ફેર કહેતો, તે ક્યા જમીન ક્યા આકાશ,
 સત્રુ મિત્ર સહુને રે, પ્રીત કરી પાળ્યા માખણ૦
 પારસમણિગુણુ બોડાણા કેરો, બ્યમ ધાતુ સર્વ હેમ થાય,
 ચાર વર્ણ હંચ નીચ સહુને, તે બેટે જહુરાય,
 અવગુણ મેના રે, તે નજરે નવ ન્યાળ્યા માખણ૦
 માખણ હોય તો ઝોગબે બ્યારે, અડકે આપ ને તાપ,
 પારકે તાપે બોડાણા જીવ્યાને, ને જાખ્યા અહરનિશ જાપ,
 પ્રાણી સવને રે, સુખ વાટે સુ વાળ્યા માખણ૦

પારકુ મકટ હરવાને માટે, કરી મજલ નિમ ને રાત,
 મહે નરભો ગુરુચરણ પ્રતાપે, ગાંધી પ્રીત પ્રભુની સાથ
 - પરમાત્મ મારૂં રે, તમે મર્મ મ ગાળ્યા માળણુ૦

પદ ૧૮ મુ.

ધન્ય ધન્ય ગોડાણા રે, અજનીતન સરખા તમો,
 વણુંન મુઠ કરતા રે પાઠ તો ન પામુ અગો ટેક
 કુળરતનયાતણુ દુધ જોડુ ઐક્ય તારી ગાનુ દુધ,
 શત જોજન તે તો સાગર તનખ્યા, લાન્યા મીતાની ગુધ,
 તમો લાન્યા પ્રેરજ રે, જે નર ન ઢાને નમો ધન્ય૦
 અજની પુત્રે તો ગળ્યા મુગ્ધનો, તે દેવ નમ્યા મર્મ પાન,
 અનુભુ ગુર્જરના ગોડાણો મગિયો, ને માટે જન લખાન
 ગુન્ગત સાગર રે, હું સમ સન ખમો ધન્ય૦
 અજની પુત્રે તો લખ પગળી, ઘર ઘર અગ્નિપ્રેશ,
 પાપ ગુર્જરના ગોડાણો પ્રગળ્યા, તે ગોવી ગોધીને એક લેશ
 પાપ સર્જને રે, છ દમી દમી દમો ધન્ય૦
 હનમાનધરો તો રાવણ રોજો, રીસ ધરીને વિરો,
 ગોડાણાધરો તો કમ પડાવ્યો અગી જુલ્યા રશ
 ગુરુના પ્રતાપે રે, નરભો દરિયરપુ નમો ધન્ય૦

પારખુ દોષતે તો નાણુને પરખે, જ્ઞાની પરખે પરદેશ,
જ્ઞાનની દૃષ્ટિવાળો માંય જોશે, બાહર નેત્રવાળો દેખે દેશ;
શુદ્ધી જન નરભો રે, જોડાણુને માટે લક્ષો.

અહાં

પદ ૨૦ મું.

મજા જોડાણુકેરી રે, રીઝું પાછો વખાણીને;
ઉત્તર મને આપો રે, હરિ હેત આણીને. ટેક.
અંતઃકરણુમાથી આવે ઉમળકો, પૂછવાને હરજી વાન,
તમારી કળા બીજે ન જાણે, તેને માટે પૂછું છું નાથ;
માનીતો તો કરવારે, તમો કાંઈ મોહ રાણીને. મજા
રાય રણુછોડ નથી કંદતા કોઈને, જે આવો ને જાઓ શેરા,
મામે મામે માણુકદારી છાધી, ક્યમ કરો છો મર્વ વેશ;
તે તો કહો મુજનેરે, શું કરજો દેશ તાણીને. મજા
કોઈ પ્રદક્ષિણા માંલવી કરતા, કો બહાર ફરે છે આણી હેત,
કોઈ જોડીમથે કોઈ દડવતે, તે મર્વ કહો સકેત;
મુજને તો બાસું રે, ધન્ય એ કમાણીને. મજા
પદ પાંચમામા સદેહ છે એનો, તે સુણતાં પ્રગટે પ્રેમ,
કહે નરભો શુદ્ધચરણુ પ્રતાપે, બોધ્યો ધ્યાન સ્મરણુ ને નેમ;
હરે રમ રાખો રે, હરિ યાદ જાણીને. મજા

પદ ૨૧ મું.

રાય રણુછોડ કહે છે રે, પરણુ પ્રેમ કરી,
ભુલ તો બેઠ જોડીરે, સુજો દામ ચિત્તે ધરી. ટેક.
દાસ જોડાણુને વશ થયો છું, હું તે જાણુજો સદા કાળ,
મજા જોડાણુના મુખપર ઉગી, બીજને ઉઘા કાસા વાળ;
વાયા જોડાણુની રે, હું તો નવ લોખું જરી. રાય
અમે તો કોને વશ યાજી નહિ ક્યારે, રિદ્ધિ સિદ્ધિનો પડદો રલો,
તુલસીનો આધીન તુલસી વશ, એને તે માટે હું વશ થયો;
જોડાણુ કહે તે કરવું રે, બીજ વાત મૂકી પરી. રાય
જોડાણુ મુજસાત તારવા બેઠો, તે દેશ બેગો કરે,
જોડાણુ કરે વાત તે મારે કરવી, તે તો બ્રહ્માથી ફરી ન ફરે,
જોડાણુનો જે વેરીરે, તે તો મારો પેદલો અરિ. રાય

સાક્ષી સાક્ષિ સાકાર સરખા, માયુજ્ય કૌસ્તુભમા વાસ,
ચાર પદારથ સો તું બોડાણો, પૂરે છે સર્વની આશ,
કૌસ્તુભમા વામે રે, તે મેં ના ન થાય જરી. રાખ૦
ધ્વજ ધર્મની બાધી બોડાણો, ચોપાઇ તે પુરકાય,
કહે નરભો છોટાનાય પ્રનાયે, તેણે દેસ આવે ને જાય,
તેડે છે ધ્વજ સહુને રે, ચોપાઇ આવો આવો કરી. રાખ૦

પદ ૨૨ મુ.

ભૂતળ નવખડ રે, જો કાગળ કરીને લખે,
કરણીકો એક મૂછનો રે, તે વરણી ન ગેર શકે
સાત આકાશ ને સાતે પાતાળો, તે ચોદતુ એક ગણાય,
જમણા પાસાની અડધી મૂછમા, એવા કોટિ વહી જાય,
એવી મૂછ તારીરે, ક્યમ કહું એક મુખે ભૂતળ૦
બોડાણે જલધુ મુજ પ્રજા આળસુ તે, ક્યમ જવારો જરી,
મુક્તિસદ્ધાનત આગણે મુકુ, તો મૂછ ભારી ખરી,
તે એવું જાણીને રે, તુલસીને કરમા ગમે ભૂતળ૦
મહેનત કરી છે બોડાણાજીએ કેની, પેમાતુ તોયુ દબ્યુ.
એણી રીતે દ્રવ્ય કોટિ તે, ગુજરાતને મફત મલ્યુ,
વાવરે પુન થઇને રે, બ્યારે તાત રળિયા દુખે ભૂતળ૦
ધન્ય બોડાણા ધન્યશુદ્ધિ તમારી, જમે ચોપાઇ જામિભરી,
લાકડ પાનડને ખાણી ન્યા ગોધુ, લા પધરાંરિયા હરિ,
તે ધ્વજ ધર્મની રે, ફરકે છે ગગન પરે. ભૂતળ૦
મુખારવિંદ જોવા આવે પૂતળિયા, મુક્તિ ચાપ ચાપ ને ચાપ,
ડગયે ડગયે અશ્વમેધ છે, તે મેં વરણ્યો કરમ જાય,
શરધી કહે છે રે, નરભો પોતાને મુખે ભૂતળ૦

પદ ૨૩ મુ.*

મૂછ બોડાણા રે, મુખ તારે ખરી,
ગુજરાત તારવા રે, તુલગી તે કરમા ધરી રેકર

* પ્રાચીન કાવ્યમાળામાં જણાયું છે કે અત્યંત ના પદ બોડા છે, પણ ને પ્રત અમોને ડોકરમાળી મલી છે તેમા પદ બોડા પ્રમાણે ૩૪ પદ છે

મૂંઝડગી તે તારી પ્રમાણુ થઈ છે, જેણે બરી કૃષ્ણશુંદાળ,
બાકી મર્વે જીવ વિશ્વ સર્વના, ને વ્યાધારે વાળ;
અયો મહે છે અગયો રે, જે ગયો અવમર દારી. પ્રમાણુ
અખંડ બજૂતને અગ લગાવે, એવે ધૂણી પાણી વન,
ધ્યાન રમરણ ને માધન કરતાં, પણ નાવે તેને સ્વપન;
તે તારે મદિરીએ રે, રણા હરિ હિતકારી. પ્રમાણુ

શુકબ્યામ જીલાળા પુરાણુ અદારે, જેમા અમૃત બહુ પેર,
એમ બોડાણા એક મરદ થયો તે, ગીલોક વમાવ્યુ ઘેર;
મુખ નિરખના રે, તરે ભવ સસારી. પ્રમાણુ
જ્યમ બગીરથ સ્વર્ગ જીવનથી, લાગ્યો મગા પહોચાડી દામ.
કહે નરભેરામ શુગ્રપ્રતાપે, લાળ્યા બોડાણા શુજરાને રામ;
એ સર્વે મરખા રે, વિધ્યુના ઉપકારી. પ્રમાણુ

પદ ૨૬ મું.

ઉગ્યા સૂરજ મુવર્ણનારે, બોડાણા પ્રતાપ તારો;
માટે મજને વખાણી રે, જે આગ્યો છે આરો. ટેક.
તમો હરિજન હરિ મરખા, તમો દાતારના દાતાર,
તમો જોગી ને તમો મુનિ મેં જાણ્યા, હરિરમના પાનાર,
શુજરાત સહુને રે, પાછા અમૃતની ધારો. ઉગ્યા

એ રસ રહે જે મારા હૃદયમા, કરેથી જાણુ વારવાર,
મળે વૈભવ મુખ ઈંદ્ર સરિણુ, એ રમ નિશ્ચય માર,
જીગ જાય કોટિ રે, જે અપરપારો. ઉગ્યા

ગરતક મુકુટ ને કુડળ કાને, વળી મુકતાકળ ઉર હાર,
પીતાબર પટકા ને જામા, તે રહેજે હૃદ સદાકાળ,
વાસ કરો વહાલા રે, હૃદયમા મામ જારો. ઉગ્યા

ધન્ય બોડાણા ધન્ય મૂંઝતારી, ને ધન્ય જીવિત ધન્ય અગ,
દેવને દુર્લભ તે મુજને કયાથી, આજણુને ઘેર ગગ;
શુગ્રને પ્રતાપે રે, નગમા વૃંદિ વૃંદિ ઉગ્યારો. ઉગ્યા

પદ ૨૭ મું.

બોડાણા મજ તારી રે, હાપર યુગમા થઈ,
પ્રકાશ રવિ ચંદ્રનો રે, જ્યાં જગી જ્યોત ગઈ. ટેક

ત્યાં લગી જગ તારો વ્યાપ્યો, વિશ્વ જાગે છે સહુ,
જડ ચૈતન્ય મહિત નથી અગ્નિપ્રયુ, ક્યમ કરી શકે કહું;
મતિ છે મુજ ધોડી રે, તે ક્યમ કરી શકુ કરી. બોડાણા૦
સ્થાવર જંગમ શુભ જૂતળના, મુક્તિ મુક્તિ કેદતા મરે,
ધર્મ લાભ કામ મુક્તિ આદે, કેશવ તુજ ચરણ ધરે;
ન્યૂન કશી તારે રે, અદ્ભુત મિદ આપે રી. બોડાણા૦
એ છે હરિને એ છે શકર બોળો, એ છે દશરથમુતકીરતાર,
ધનશ્યામ ધર્મ શિષ્ટ કરે છે, એજે દેહ ધરી દશ વાર;
હરિજન સાદ રે, કામ સુધાર્યો જઈ. બોડાણા૦
તે હરિને મેં તો નયજે નીરખ્યા, મેહલો બોડાણા ભેગ,
કહે નરભૈરામ શુભ્રતાપે, ઉઠ્યા આનંદ કેરા જોધ,
હૃદય કૃષ્ણ પ્રકુલ રે, દીવાળી તો લાખો વડી. બોડાણા૦

પદ ૨૮ મું.

તપ તીરથ વ્રત સર્વે રે, બોડાણા કાંઈ બાકી નથી,
માટે મુજ તારી રે, વખાણુ શુ મારી મતિ. ૨૬.
તમે તમારો રોર પ્રમાણુ પમાડો, માટે કહું તમને ધન્ય,
બાકી મરખ નર વિશ્વ મર્વના, મિથ્યા વણુસાડે છે અંન;
જન્મ્યા છે શાના રે, જન્મ્યા નહિ જે સીતાપતિ. તપ૦
જે મુખથી રામકૃષ્ણ કહે નહિ, તે મુખપર પડો ધૂળ,
નામ ન દીજે પરહાસો ન લીજે, રહી નિગતર ધૂળની ધૂળ;
સંગ કર્યાથી રે, વણુશી જાય જ્ઞાનમતિ. તપ૦
દુર્જન શીદ દેહ ધરે છે, કરવા જૂતળને ભાર,
અજ જમે ને હથે હાથ કરીને, તે નરને મારો પેતર;
લેશે લેખું કેશવ રે, ભરિને એક રતિ રતિ. તપ૦
એવા નરને માથે માળ છે માટે, બોડાણા રતિરમ આપ,
મુખથી કહે નરભો ઝાઝું શુ કહું, ભવ ભવનાં બધન કાપ;
જસ કહે નરભો રે, શરના પ્રતાપવતી. તપ૦

પદ ૨૯ મું.

ભર્યા સાગરમાંથી રે, પખી ચાંચબરી જશે,
એમ તમને નહિ અડકે રે, મુજ રકનું કામ ધરો. ૨૭૦

શા શા વખાણુ કરૂં તારી મૂંછના, મુજ મુખ રસના એક,
 રટે છે વિધિ રૂઢ શારદા જોને, રટે છે વળી શેષ,
 ૧ તેને રાખ્યો જીનને રે, મન-ગાર મળવા ધસે બર્ધાં
 એક દીવે દીના લાખો કરે, પલુ તેજ તલખડુ ન થાય,
 મદિર મદિર પહોચે અજનાગુ, ધમ તમાર તેજ ન જાય,
 કર્તા મરેના રે, તે રહે છે તારે વિશે. બર્ધાં
 એક રવિ પ્રગટે છે ગગનમા, પ્રતિમિત જગદળ હોય,
 તેને તેજે રવિ જાખો પડે નહિ, એમ હાણુ તમારી નહિ હોય,
 થોડે ધણુ માનો રે, શુ થાયે જામું ભરે બર્ધાં
 એ રસ ટાળી વસ્તુ બીજી જો માગુ તો, ફટ કહી દેજો ગાળ,
 શુ કંડુ વૈભવ સર્વે હેજૂંડો, એણે વેપારે ભરવી છે ફાળ,
 તમો શુર એકજ રે, જાણો છો જુમ દરી દિશે બર્ધાં
 વર્ણન મુખથી કરી શકુ નહિ, શુર જોવિદ છો એક,
 આક વાળી ગઈ વિધાતા એવો, લખ્યો લલાટે ભુડો લેખ,
 શુરચરણથી રે, નરનો નન રીઝે કરો ? બર્ધાં

પદ ૩૦ સુ.

મૂંછ હમી બોડાણા રે, મુખ તમારે સહી,
 વર્ણન મૂંછના કરતા રે, પાર શેષ પામે નહિ. ટેક.
 શેષ સરિખાએ વર્ણન ન થારે, એ વાત સામળતા હાસ,
 એણી વાતનો સદેહ ભાગશે, જ્યારે પદ આઠમુ મરસો સમાસ,
 વિચારીને જો જો રે, નહિ તો એમા જાણો વહી મૂંછ
 હલ્યમા તો વાસ કરીને, જો વસે રજુજોડશાય,
 અક્ષતનયા શુદ્ધાચેથી ન ખસે, તે જશ અહરનિશ ગાય,
 સારે કણીકો રે, મધ નિ પૂરો મધ મૂંછ
 અહા કમળતામ જોવા ગયાહતા, સા જુગ નીલા એકીસ હજાર,
 વિધિ વિચારીને પાછા વળ્યા તો, ન લાખો કમળનો પાર,
 સોમો ભાગ એવો રે, જગખ્યાત મદતી રહી મૂંછ
 એણી રીતે વિધિ પાઠ વળ્યા હતા, ચામ્યા ચામ્યા અતિરો હેક,
 સો ભાગમાથી પાછો વળ્યો છુ ચાકી ચાકીને મૂંછો ટેક,
 એવી મૂંછ તારી રે, કમ કરી શકુ કહી મૂંછ

મારાં તો દયિયાર મુજને વાગે, એ માનું રણછોડ,
પૂરા કુળીકાનાં વર્ણન કરનાં, ઘન નરમાના પરા કોડ;
માખણુ તો કાલ્યુ રે, મંથન કરીને મની. મં

પદ ૩૨ મું.

વખાણવાને લાયક રે, મજ તો પાંચ ખરી,
ખીછ મજ હળવી રે, કોઈ વળી કો જરી. ૨૬૦
મેહેતો બોડાછ ને પુરિકે ત્રીજે, ચાથો શુક ઘટી,
પાંચમી મજ તો કેની વખાણું, લાગ્યો ગંગા બાગીરથી !
વિશ્વ સર્વને રે, મજો ઉપકાર કરી. વખાણું
શુણ્યમે તેને તો મહેલ આવશે, જે ખીછ મજ એ તુલ્ય,
કોઈ હીરો પચીસ પચામે, નહસમાં દીરો કોઈ અમલ્ય;
ફેર એટલો રે, જે જે હરેમા ધરી. વખાણું
મેહેતેછએ કહી કહીને રાખ્યો, જે લક્ષ્મીના નાથ,
બોડાણો પ્રલક્ષ પ્રભુ ઘેર લાગ્યો, તેજે તારી સકળ ગુજરાત;
પ્રત્યક્ષ પ્રભુને રે, નીરખે મહુ નયણાં બરી. વખાણું
શ્રીમદ્ભાગવત શુકલએ મધ્યું, કેવળ અમૃત પાન,
પુરિકે લક્ષ્મીવર ઘેર રાખ્યા, ને ધરે દર્શિણ સદુ ધ્યાન;
ધન્ય મજ તેની રે, જેણે ભૂવને રાખ્યા હરિ. વખાણું
સ્વર્ગભુવન ઘટી ગંગાને લાગ્યા, ભૂતજે બાગીરથી,
એ પાંચ મજનાં વખાણુ કરવા, બોલેએ નહિ ભાગી મનિ;
સ્પર્શેને ગંગા રે, તે બન જાયે તરી વખાણું
વિશ્વ સર્વમાં પ્રાણી મર્વ કો, જેને હરિ મળવાના કોડ,
નિશ્ચય કરી તમે સદુ કોઈ નીરખો, તે ઝાઝરમાં રણછોડ;
શ્રવ્યરણ્યી રે, નરમો રણો નિશ્ચય કરી. વખાણું

પદ ૩૨ મું.

ઉગી મજ બોડાણુ રે, ભૂતજ એક તું છે ખગે,
ખીજ તો મજ ઉપર રે, નાખે ભુજ ભૂદો હતો. ૨૬૦
પંચાશ કોડની માંહ છે ઝાઝર. હરિ મદિર છે લ્યાંય,
ન માને તો ચોવાઈ બરી, આવો હરિ મદિર છે લ્યાંય;
જે તેને મયો ચરણે રે, તેતો નર જમને બજ્યો. ઉગી

કેન્દ્રીય આગે રવિવારને દિવસ, મધ્યાન્દ પહેલી ધડી ચાર,
માતને પિતાશ્રદ્ધચયંજ છે જોનાં, તેને દરિ કરે છે ઉરમાળ;
આબાસ તો યાજે રે, નહિ તો પૂજી નિશ્ચય કરે. ઉગી૦
સાધુ પુરુષને તો સત્ય એ બારથું, દુર્જનને નહિ બાવ,
કહે નરભેરામ ગુરુ ચરણ પ્રતાપે, નાડો દેહમાંથી તાવ;
સાકર કહે કડવી રે, જેની દેહમાં તાવ બયો. ઉગી૦

પદ ૩૩ મું.

સાચર યમ લાયે રે, વહે તે ચકલી ચાંચવતી;
મૂંછ વખાણુવા સમરથ રે, નથી કાંઈ મારી મતિ. ટેક.
મો વરમ સુધી, ચકલી ચાંચો તે, ભરે સાચરની માંચ,
રાત દિવસ એક લેશ ન જપે, પણ કાનો ન મૂકે ક્યાંય;
એવી મૂંછ તારી રે, તે વર્ણુવી એક રતિ. સાચર૦
મેઘનાં મિદુ કંઈ માધ્યામાં નાવે, એવી મૂંછની ખ્યાત,
પંખી ઉડે તો આકાશ ચકી હારે, પછે ચિરામ પાખ્યાની વાત;
ઉડે એક એક રે, જેની હોમ જેવી મતિ. સાચર૦
સાકય સાકય છપ્પા ને દોડરા, એ રીને જશ લખ્યો,
એક કણીકાના મોખા ભાગનાં, વખાણુ હું તો કરી ન શક્યો;
પાર યમ પામુ રે, જેને વશ લક્ષ્મીપતિ. સાચર૦
મજલ કરનાર આખર હારે, નાવે બૂમિતો પાર,
મૂંછઝોડાણાનીનાં વખાણુ કરતાં, હામોં હામોં નરભો વાર હગ્ગર;
ગુઠને પ્રતાપે રે, જેવી મારી પ્રુદ્ધિ હતી. સાચર૦

પદ ૩૪ મું.

મૂંછ ઝોડાણાકેરી રે, વિશ્વ બાધું ભાળો;
રખે મળો કલુ નરભે રે, બોલ્યો છે એ છોમાળો. ટેક.
અંજનીપુત્ર સરિખો ઝોડાણો, સંસય ધરો નહિ કાંય,
નવ ને તેર પદ લાગ કરીને, ત્રેવીશમા પદ માંચ;
ચતુર ને બોલ્યો રે, સટેહ તો નથી ટાળ્યો. મૂંછ૦
પાંગળો ને પર્વત ઝોળગે, જેને પ્રસન્ન જદુરાય,
તરણાનો મેર મેરનું તરણુ, જિંદુમા સિધુ મમાય;
સમરથ એવો રે, એક કોરે ડોકારવાળો. મૂંછ૦

પૂન વૂનથી પૂતના તરી, હતી અક્ષય પાપી,
 મ્માદિકને ઉદારીયા, કર્મ નાખ્યા મ્મી - સુણોરે૦
 અને પતીત પાનન મ્મી, દેહ પેરે વખાણુ
 અક્ષય છન દુ મ્મ મ્મી, દર્મી શુભ મ્મ નાણુ સુણોરે૦
 વેર માને જોઓ વર્મા, મ્મનાણુ મ્મના
 હીખ્યામ્મિપુ દીરખાક્ષને, પ્રભુ રાખ્યા મ્મી સુણોરે૦
 દતવક્ષન તીશુપામનો, કીધો વધ હાથે,
 મુર્તીવર મુતીવર દેખતા કીધો ઉદાર નાથે સુણોરે૦
 માણુસની મળુના મ્મી, જો પદ્મને તારે,
 મળને આદથી મકાનના, ધાયા તે દર્મી વદારે સુણોરે૦
 મદા બદ્ધધારી પ્રભુ, નીનમધુ કહીજો,
 શર્ણુમન પોતે હરી, ભક્તવત્સલ વરીએ સુણોરે૦
 પ્રુવને અમિચળખ આપતા લખુનાર ન લાગી,
 મળીનધન હારે રક્ષા, એવા નામ સોભાળી સુણોરે૦
 મદ્દહામને ઉગારવા, વીખ વીખીયા કીધી
 બક્ત મિનીપણુ ચીત ધરી, લકા નગરી દીધી સુણોરે૦
 સુધનનાને ઉગારીયો પ્રમદ્યા પ્રભુ આપે,
 તેન મ્મદાને શીનગ કરી, એના નામ પ્રતાપે સુણોરે૦
 દાસપણુ પોતે કર્યું, નીરોચનને હારે,
 અગ્નુનનો રથ ખેડીયો, એ જુગદધારે સુણોરે૦
 ભક્તરાજ અમરીખને, રાખ્યા જુગદીશ,
 દુર્વાસાના આપને હરી ધરીયા શીશ સુણોરે૦
 દ્રુપદને ચીર પુરીયા, પાડન પ્રતિપાળ,
 કુખમ એમે કર અડી, એવા દીનદયાળ સુણોરે૦
 સુદામો દુર્ભવ ધણા રતુ દાગ્દિ વ્યાપી,
 મગ તણામ્મુકર અડી, પંછી નનનિધ આપી સુણોરે૦
 નરસિંહ મેહેતાને કૃપા કરી દુડી પુરી મોઆદુ
 વિન ચીરાતુ અમ્રત કર્યું, ભક્તનું લાડ પાતુ સુણોરે૦
 બાજુનુ બોજન વિદરનું પચામૃત બાણી,
 ધર હાથ નામદેનું એના, માંગપાળી સુણોરે૦

ગીરી ગોવરધન કર ધર્યો, શ્રીજયુરને કાળે;
 ઉચ્છિદ્યોર શયની તણાં, ખાધાં પ્રેમથી માદારાજે. મુળોરે૦
 રથમ માંહે દરી પ્રગટીયા, પ્રદક્ષાને કાળે;
 લક્ષે લક્ષ્મીવર મેવો મન, સમરથ માદારાજે. મુળોરે૦
 રૂઝાંગદ દરીચંદ્ર ને, વળી કરળ વખાળું;
 અનેક ભક્ત માદાગજના, દેહેતાં પાર ન જાણું. મુળોરે૦
 શુદ્ધ મનકાદિક મદાજાતી, નારદાદિક જોદ;
 અનેક ભક્ત લક્ષ્મીયા, જોગે દરીયા રનેદ. મુળોરે૦
 મદગુર મગ સમાગમે, દરીને ઉદયામાં રાખે;

મખી ઇમ મરી રાખુ ધીર, તીરહ પેધાણીરે,
 મખી જોને બળબદ વીર, પીર ન અણીરે
 સખી નીર ભરાય છે નેણુ, યણુ હ વારરે,
 સખી બ્રહ્માનંદનો સેણુ, મગે તો ધણુ સારરે
 સખી આનણુ મામે મામ, ગયા મુને મેરીરે
 સખી જોને પ્રણે જામ તીનખી વેલીરે
 મખી પ્રીનમ મળના કાજ, કે નદીયા ચાતીરે,
 જોને આનરતમા નજરાજ, ન આન્યા આતીરે
 મખી મધુરે વરમે મેહ કે દાદુર બોલેરે,
 મખી તેમ તેમ નામે મેહ, કે અતર ડોનેરે
 ન તી નહિ રેડ દાય ની પેઠ ધાનેરે
 મખી બ્રહ્માનંદ ॥ ૧૧૪ મ યા દ ય નામે
 મખી બાવન ગરજ વગ પેણુગીરે
 મખી તીલ તીલ મદન નુ રના લેણુમીરે
 મખી પાંડવ વિવિધ નળાન મેડો મગ્ગેરે
 મખી નાન્યા નાનર નાન, તીરહ કુણુ વરજોરે,
 સખી પામે પેડ પ્રમન યયા મન હાળીરે
 મખી તાપે દાડે તન નાન્યા વનનાળીરે
 મખી અતીશે પીડે પ્રમ, કે દીન મતાનીરે
 પાદલા બ્રહ્માનંદના સામ, મગોને આતીરે
 મખી આંગો આમો મામ, પ્રમોદની કુલીરે
 મખી નનપલ્લવ મુ પામ, લતા રકી મુલીરે
 મખી પથી ચાન્યા પય, પૃથ્વી સુકાણીરે
 મખી હજી ન આળ્યા કથ, રણા શુ બલણીરે
 મખી આતી રર કમગ, મ્યા રિત્યુ વીનિરે,
 મખી નાવતીરો નવરગ બળર નવ લીધીરે
 મખી મેવ ગયા નીજ ધામ સીતમે ના મયારે,
 મખી બ્રહ્માનંદ તો શામ નો કેમ ના મારે
 મખી તાતડ ગહિને આત હની મગસનીરે,
 મખી બાવન કમગના પામ સુધ ન રમસનીરે

મખી કરવા પીયા સગ મોપ, ધણું હું ધાખીરે,
 સખી જેસી અગરી મોખ, ગોઝ મેં આખીરે,
 મખી લેના પાછો માવ, ફરે વેપારીરે,
 મખી મુને તો નદલાવ, મેલી વીમાડીરે
 સખી ધરધર આનંદ ખેગ, આની દીવાળીરે,
 મખી કહે અક્ષાનંદ, નાન્યા વનમાગીરે
 સખી માગસર આઝો માવ, રત્ના કેમ જેસીરે,
 સખી આ રને નારી નાન, નાહે જળ પેમીરે
 સખી ચમકી જોને ટાક, ઉતર વા વાપારે,
 મખી મુજ પર રાખી દાઝ, રહો રિનગાધારે.
 સખી જેમ જેમ વાજે શીત, કે તેમ તેમ દાઝુરે,
 મખી પીયા નીના આતુરે, કંદુ શુ આઝુરે
 મખી મારી ગયા મેહ બાણુ, તેણે તન ટળગેરે,
 સખી અક્ષાનંદનો પ્રાણુ, જીવન કે દી મળગેરે
 * સખી પોપ મહિને પીધુ, ન આબ્યા બેનીરે,
 મખી જપ ન ધાય આ જીવ, કે રત્ના બેનીરે
 મખી વીતી રિત્યું દેમત, સીસીર ચડી આનીરે,
 સખી મામણુગારે કય, મુને વીસારીરે
 મખી આ રત બાણુ માવ, મન જય મેલીરે,
 સખી તે રત્યે છાડી સગ, મયા માહેનીરે
 સખી જેમ જેમ વાજે શીત, વીરહ તેમ તાણેરે,
 સખી અક્ષાનંદનો બીત, ન આબ્યા એ રાણેરે
 સખી માહા મહિને મનમાય, કે ધખના લાગીરે,
 સખી નાન્યા જાવરાય, કે મેજ મોહાગીરે
 સખી ચડી ચડી મેડી માળ, કે જેસુ બારીરે,
 સખી પથ નીહાળ નીહાળ, કે તુ તો દારીરે
 મખી પાચમે વારી પ્રીત, રહો ગગ છાધરે
 મખી ધરધર મગળ ગીત વસત વધાધરે,
 મખી કરી મ્હી કવવાત, કે મુકી કાપારે,
 મખી અક્ષાનંદ કે મ્હ ન તારી માપારે,

સખી બેઠી મારમ જોઈ, વીરહ તન હાથેરે,
મખી અહ્વાનંદ કહે કાઈ, સદેગો નાખેરે.
સખી અધીક મહિને આગ, કે પુઝી વાગેરે,
સખી તનની મરવે તામ, ગળી નદવાલેરે.
સખી આખો અતી આનંદ, કે વાન વધાર્યોરે,
સખી ગુણવને જોખિંદ, કે જન્મ સુધાર્યોરે.
મખી પુરી સરવે હામ, કે જુજ બળ બીડીરે;
મખી કીધી પુરણ કામ, કે દીધી બીડીરે.
સખી છેવ છબીવા સાથ, કે ખાતે ખેડુરે;
હવે અહ્વાનંદનો નાથ, પસક નહી મેડુરે.

— ૦ —

કૃષ્ણ કીર્તન.

પદ ૧ છું-ગરબી.

તારા મુખજની મોરાર, માયા લાગીરે,
મેં તો લોકકીયાની લાજ, સરવે ત્યાગીરે.
હવે છેડા નાખ્યો શીશ, યમ દીવાનીરે,
તારી છગી અબોકીક છેલ, મનડે માનીરે.
મેં તો તમથી બાધી પ્રીત્ય, બીજેથી તોડીરે,
હવે સામળીઆ તમ સાથ, બની છે જોડીરે.
વાલા માવો છો સુદરશીત, અબોકીક લટકેરે,
તારા હોગલીયામે છેવ, માફ મન અટકેરે.
છબી જોઈને સુદરશામ, હરે છે નેણારે,
રેડા લાગે છે રગરેલ, વાવા તારાં વેણારે.
અવમેવા પ્રાણુ આપાર, પધારેને પ્રીત્યેરે,
વાલા અહ્વાનંદના નાથ, રમો રમ રીતેરે.

પદ ૨ જુ.

માફ મનડુ પમાડ્યુ મોહ, વચીને તાનેરે
મુને મરક કરી શુભતાન, કોડીયે કાનેરે

મુને સરને સૈયરગે સાગ, સુહાગણુ કીધીરે,
વાવે લસી દેખાડી હેત, બાહી અલી લીધીરે
મરને પુરી પ્રાણુ આધાર, ટૈજની દામુરે,
આજ મેહેર ડરી માહારાજ, જોયુ મુજ સામુરે
વાને હેતે આ મે હાથ, લીલી લરીને તાળીરે,
મારે જગપતી માયે જોડ, બણી રૂપાગીરે
અતી દરખ બચ્ચો ન મમાય, આનંદ અગેરે,
મારે રમતા જમ્યો રમ, સામગીયા સગેરે
હું તો મગન થઈ મસ્તાન, ખાત્યે બેહુરે,
બાંધુ બ્રહ્માનંદ ॥ નાથ, સગાયે બેહુરે

૫૬ ઉણુ.

વાના તમાગી જોધને રહી છુ વાગરે, હો સામગીયા
મદીરીરે મારે ના થા શા માગ, પ્રીતમ પાતળીયા
સજ રહી સણુગાર તમારે કાજરે, હો સાં
લોકતણી મે મેની સરવે લાજ, પ્રીતમં
લાજ તણ હુ ચરણ તમારે લાગીરે, હો માં
વાની મારા મનની મરને બાગી, પ્રીતમં
મગના કાજે આતુર થકુ છે મનરે હો માં
તમ વિના તે હાજે ગાફ તન, પ્રીતમં
અતગમ મોગી તમારી આશરે. હો માં

તમ વીના તે મંદીર ખાવા ધાયરે; હો મન
રંગનીમે એકલડા કેમ રેવાય. રસીયા
આર્તગન લીધા વીના દાઝે અંગરે; હો મન
રસીયાછ આવા તો વાધે રંગ. રસીયા
આવો તો આર્તગન આપડે લીજેરે; 'હો' મન
કાન દુવર મારા મનનું મમનું દાજે. રસીયા
એકાંતે દલડાની વાતુ કૈયેરે; હો મન
રસ ગમ થઇને બેળાં આપડે રૂપે. રસીયા
બેળા રલાવિના ભુખડલી નવ બાગેરે; હો મન
તમ વિના તે ગોકુળ સુતુ લાગે. રસીયા
ગોકુળીયાની નાર તણા આધારે; હો મન
વાલમછ આવેને આણી વાર. રસીયા
કશણ સિંધુ કરે કીપા હવે કહાનરે; હો મન
અદ્વાનંદને હીને દરશન દાન રસીયા

પદ ૫ મું.

વાસો વગડે વન રણીયાળી વેણુરે હો, સાહેલી
તેને માર મન થયું છે મેણુ, સાંભળવા સાહેલી
મેણુ થયુ મન માર મોહન મળતારે; હો સાહેલી
બવની વ્યાધી ભાગી તનકું ભળતા. સાંભળવા
લટકાજાના નેણુમે લોભાણીરે; હો સાહેલી
જગજીવન પોતાની મુજને જાણી. સાંભળવા
નટવરની આંધ્ર અનોપમ નીરખીરે; હો સાહેલી
સુધ શુધ બુલી થી હું ઘેલી સરખી. સાંભળવા
મેં ગરગદા લોક તણી મરવે મેલીરે, હો સાહેલી
અલભેવાને સંગ મધ અલભેલીરે સાંભળવા
અલભેલાછ મારે મંદીર આવેરે. હો સાહેલી
વાવપ દૈને મુને નીલ જોલાવે. સાંભળવા
બાવપણીની શી કહું શુભને વાતરે; હો સાહેલી
રસીગોછ મારે મંદીર રહે દિન રાત. સાંભળવા
મુખકુ જાણે સરદ પુનમનો ચંદરે, હો સાહેલી
તે મુખ ઉપર વારી અદ્વાનંદ સાંભળવા

કૃષ્ણકીર્તન.

પદ ૬૬.

અંબેયોશ ગારે મરીર આન્યારે, હો સુણુ આલી.
પાતળીયોશ ગ્રેમે સું ધ્યાયા, મોહન વનમાળી.

લાજ તત્ત આલીંગન મેં તો લીધુરે, હો સુણુ
કરી કૃપા મારા મનનું ગમતું કીધુ, મોહન
ન્યાય થઇ હોમાળને હું નીરખીરે, હો સુણુ
દેલ જીવીયે કીધી પોતા મરખી, મોહન
મન ગમતું કીધુ ગરજદા મેલીરે, હો સુણુ
ભાવ કરી છુધરમ્મ હું તો ભેટી, મોહન
નીશક થઇ હું ગમે જાહડલી નાખીરે, હો સુણુ
અતમેવાને બોધ દરી ગારી. આળી, મોહન
આજ સખીમુને રમીયે માહ સુખ આપ્યું, હો સુણુ
અઠવિત દુખ મારા મનનું સર્વે કાપ્યું, મોહન
વંધાણી હું વાયાછને વેણુરે, હો સુણુ
નેહ લગાડ્યો મુજને કામળા નેણું. મોહન
પાતળીયાની ચાલ અનોપમ પારીરે, હો સુણુ
હરખ સહીત જાય અદ્વાનદ જસદારી મોહન

પદ ૬૭.

ઝોરા આવો નટવર નાનડીયા, તમે મારા છન સાથે જડીયા. ટેક
શોભો છો સોનેરી પટકે, જીમી રંગ ચોળ તણે ચટ્ટે,
લીધું મન હાથ તણે લટકે, ઝોગ
કરી મેં તમ આરથે ખયા, લાગી છે મુખડાની ખાયા,
જીવો ધણુ જમોદાના જાયા, ઝોરા
સુદર વર લાગો છો સારા, ન મેલું એક ઘડી ન્યારા,
છોશ મારા પ્રાણુ થકી પ્યાગ, ઝોરા
વાહુ થકી હું ખડા વીમરીયે, બોધ બોધ અતરમા દરીરે,
કાહના આવો ગોહલડી કરીયે. ઝોગ
કડી પર પીતામર કમીયા, હેતે નીલ જોશો છો હસીયા,
અદ્વાનદના વાના રમીયા, ઝોગ

પદ ૮ મું.

જ્ઞાત્યો હરી વામનડી વાળા, વાડીવા નદનબા લાવા. ૨૬૦
 મોચુ મન જરૂનીના ગ્વરમે, બગી છુ ગ્વાનન્ના બરમે,
 નથી હવે રેવાતું ધગમે, વાન્થો૦
 ખુંઝી મરન અતરની વળચુ, વગીમે ચિત્ત માડ વળચુ,
 અધક્ષાગુ ન ચાચે અળગુ, વાન્થો૦
 વેધાણી વરીને નાદે, સુણુડુ સુદર મવાદે;
 ગાયો હરી ઉચેરે માદે, વાન્થો૦
 આવીછુ સાબળવા જોજો, વગી અની મરમાળી જોયે,
 શુ દીધ વગીપર જુડોયે, વાન્થો૦
 વસી મુને લાગે છે પ્યાગી, જેગી જેરી વાન્થો ગીરધારી,
 પ્રહ્લાનંદ જાયે બલહારી. વાન્થો૦

પદ ૯ મું.

આવો આવો મુદર વર જોરા, જેઉ માયે કુવડાના તોરા. ૨૬૦
 માઈ સરવે આવ્યુ છે મજરે, દેખો છો અમતની નન્દરે,
 જોયુ મન કુલાને ગજરે, આવો૦
 જોમે મુખ ડિપર તીન તાણુ, કપોજો દીબકડી કાણુ,
 બહુ રડા લાગે છે બાણુ, આવો૦
 મનોહર મુરતી મનમાની, હુખાડી કેમ કરી રે છાની;
 દેખી હુ અછ છુ દીનાની, આવો૦
 કેમરની આગ્ય કની બાચે, વળી વળો જોયો છો વાહચે,
 ચાયો છો હસ તણી ચાચે, આવો૦
 સુરગી સુથલુવી અગી, અનોપમ પેરી છે અગી,
 પ્રહ્લાનંદના વાદવા રગી, આવો૦

પદ ૧૦ મું.

છોડ તમે નન્નથા નના, ચતુરનર જોડુળના અના. ૨૬૦
 કોડીના કુવર કાનુડા, નટવગ સુદર નાનુડા,
 રાજેસર દીમો છો રડા, છોડ૦
 આપ્યુ તમારી અતીગે અણીયાણી, મનોહર સુદર મરમાળી,
 રગીણી મુર્તિ રૂપાગી, છોડ૦

આરો ઘરે આવા ને આવા, ખાને મહી માખણીયુ ખાવા,
મીઠું મીઠું મોચે ને માવા, છોછો
પેઠી તન જરફમીયા જનમા, આલી આવો વાવમજ સામા,
વાઓ રૂડી વગી વિસામા, છોછો
કોષવિધી જાઓ નહિ કળીયા, હેતે તમે કુણુ તણે ટળીયા;
વારી અહ્માનદના વાવા હળીયા, છોછો

પદ ૧૨ મું.

વાવા તમ ઉપર જાઈ વારી, લાગી મુને લાવચડી તારી. ટેકો
છળીયા મુંજો છોગાળા, મનોહર દીમે મરમાળા;
ચોરે ચીત નેણુતણા ચાળા, વાલા
જોષ જોઈ જપ્ત નથી પામી, રડુ છુ ગુણુ નીમદિન ગાતી,
મળે તો ખુગ હરે છાતી, વાલા
કેવાની વાત નથી કોષને, રહી છુ ચીત તનમાં પ્રોષને,
ધરના સરવે રાખે કોષને, વાલા
લોભાણી હુ પાર તણે છેડે, તાકુ છુ મળવા વણુ તેડે,
દીવાની થઈ ડોલુ ડેડે વાલા
પેહરો કરી પાગ નવ વળીયે, મુજપર અદંબક દળીયે;
વાહલા અહ્માનદના આરો મળીયે વાલા

પદ ૧૨ મું.

પધારોને સેજલડી પ્યારા, મનોહર જીવન છો મારા ટેકો
જાહે તમે જાઓ છો વનમે, તારે અતી તાપ થાય તનમે;
મન્યાની ઉમગ ઘણી મનમ, પધા
પ્રવારી છુ ગાવડલી દોષને, નેણામે કાજળીયું ટોષને,
જોગી છુ વાટવડી જોષને, પધા
સજા છે મેજલડી મારી, મુગધી પુલે સમારી,
આવીને જીભી છુ, બારી, પધા
રોબીતા સણુગાર મનિયા, તમે માગ અતરમે રનિયા,
કાના આના મેનોને કંટયા; પધા
પાંનાજી હુ ખડુ લીમમીયે, જમાડુ ભાવ કરી જમીયે,
અહ્માનદ દેડ આપણુ રમીયે. પધા

૫૬ ૧૩ મું.

વાંદલા આવો પુથું-વાતલડી, રેહને ગાંડી રંગભર સતલડી.
 કમુંગી ફેટા ફેસરીયા, તોરા શીર ઝૂલ તણુ પરીયા;
 ફેનાં આજ દારજ કંડીયાં, વા
 નગા પેહરી-સુંદર જળદળના, રેહ છે ગોલી સલીયંરમે મળતા;
 અમથી કેમ ચાલો છો ટળતા, વા
 અમ સાથે રાખો છો છેટા, રપાળો પેહરીને રેટા;
 બાવે દરી ખીજને બેટા, વા
 પીજે ધરે બારણીયા બાંધો, બેરે દરે ખીત તણો સાંધો;
 વારી જાડો અમથી શો વાંધો, વા
 ગોલી તો પુરણુ વર પામી, ખડે કોને અમમે શી ખાંમી;
 બોલો પ્રહ્લાનંદ તણુ સ્વામી, વા

૫૬ ૧૪ મું.

ચારી આવો ગાયલ્લી મારી, ટકો દહ રીત તણો લારી. રે
 મલાળે રાખુંછું કેહતી, અમારે હાથ નથી રેહતી;
 તમ વિના દોહવા નથી દેતી, ચાર
 સારું બોલું ખાધને સમને, આવે છે મારવા અમને;
 ટાંઠી થાય દેખીને તમને, ચાર
 હેતે તમે પેલી દેખાવી, છાની નથી વાત કેહું છું ચાવી;
 હવે નહિ પુરે બરકાવી, ચાર
 જે અલીશ વાંદલા ચારો, બારે જાઘ દોઘ કોઘને પારો;
 તો ગીરધરજ ગાણુ ખાશો, ચાર
 જાણું ખડ નીકે લાં જાળને, ચારી લાવો પાણીકું પાળને;
 વાંદલા-પ્રહ્લાનંદના સીધા ચાળને, ચારી

કે મોહુ વેલુ સૌ જાવાનુ, કે તે દેખીને શુ ચાવાનુ,
 કે મેલુ મારે અવિચળ માનાનુ, રે લાં
 કે કોઇ કંઈ સુજને શુ કરશે, કે ગજ ચડી સકા કુણુ ધરશે,
 કે સવાન ભમી ભમીને મરશે, રે લાં
 કે સુમળને મેં તો પગ ભરીયા, કે મરવે મિલય રમ વિસરીયા,
 કે બલ્લાનદનો વાનો વરીયા, રે લાં

પદ ૧૬ મું.

લાગી મારે નટવરથી લગની, કે ગરમદા મેલી જગની, રે લાગીં
 કે એક ટેક અતર ધારી, કે સગા કુડુન સહ વિસારી,
 કે મન કમ વરીયા મોરારી, રે લાગીં
 કે કચુ મં તોતન મન કુરયાણી, કે હરી નિના ન વડુ અન્ય વાણી,
 કે કાન કુવરથી અટકાણી, રે લાગીં
 કે સુખ મં તો મસારી છોડ્યુ, કે સહ સાથે સગપણુ તોડ્યુ,
 કે જગના જીવન સાથે જોડ્યુ, રે લાગીં
 કે મેણા જગ દેરા સળીને, કે ધીર મન મતખાની થઇને,
 કે આવી હુતો તીર કરમે લઇને, રે લાગીં
 કે બેરીત તો ભય જગનો ખોઇને, કે મન નીસદિન રત્નુ છે મોઇને,
 કે બલ્લાનદના વાવાને જોઇને, રે લાગીં

પદ ૬૮ સું.

કે વસ્યા મેં તો રગબર વાવાને, કે વગના નાન્યાતાને રે. વસ્યા
 કે કાધુ મેં તો નીશ્રે નિચારી, કે દરીગન ચાન્ધા મુનં વારી,
 કે ધાર્યા એક વર નીરવારી, કે વગ્યા
 કે જે મરણ સરાની લગની, કે હો જેમ જાણુ જાણુ અગની,
 કે પેતી ન ધરે પાત્રી પગની, રે વગ્યા
 કે સતી જેમ પાત્રી નન જાણે, કે તન કેમ શુખને ગમે,
 કે અગનીમે અગ પરજામે, રે વગ્યા
 કે સૂરો કાપર ચાપ હરી, કે મની ઘર આવે પાત્રી કરી,
 કે માત પીતામે તેને જોટ ખરી, રે વસ્યા
 કે જ્ઞાનને એમ જોધુ પેલુ, કે દેખાને નન ચાતુ પેલુ,
 કે કામ કહણ છે નથી સેધુરે વસ્યા

ગિરધર.

રાધિકા વિરહના દ્વાદશ માસ.

ગરબો-રાગ આધવજના મહેસાનો.

ઉદવજ અલમેયો ક્યારે આવરો, ટોમે મજી પૂટે છે નનનારને,
 શા માટે મોહનજ મધુરા રહ્યા, થયા નમેગ જીવન પ્રાણુધારને ઉદ
 કાર્તક માસે આકૂર રથલેષ આવિયા, રામ કૃષ્ણને બેમાડ્યા રથ માલને,
 કપટ કરીને કામજુગારે છેતર્યા, તે દિવસથી કરી ન આવ્યા આલને ઉદ
 સુ જાણુ જે જીવન જૂઠું બોવરો, વિચારીને વાલ્યા વિદૂષ વીર જે,
 દગો કરીને દામોદરે દુ ખિયા કર્યો, કહો હને ક્યમ કરી રાખુ ધીરને ઉદ
 માર્ગશીર મહિને મોહન મન સાબરે, નિસર્ગિન સુર મદિરિયા મોઝારને,
 ધવો ધારી ધરતો કાષ સુઝે નખિ, ઘેદવી દીડુ ઘેર ઘેર થઇ પ્રોઝારને ઉદ
 લાજ તજને લોકડિયાને પૂછીએ, મનુરામાથી આવે જે કાષ જનને,
 કેહા બાધ મારો પ્રાણુજીવન લા સુકરે, માયુ કહોને સુખીઆજગજીવનને ઉદ

ભાદરવો આગેને જાય ઉપજે ઘણો, મેઘ ધંત્રામાં નિજળીનો ચમકાર જો;
 તેણી વેળાએ રવાગિનું ચુખ સાંભરે, દેહ વિશે મન પ્રકટવો અંગાર જો. ઉ
 બહુ રસનો બોળીરે મધુકર જાણીએ, નિલ સંતો નવસાં ચુખ મુગંધ જો;
 આપણ અગળાને બળ બહુ નાથને; દેહ રવો છે પ્રીતસહીને બંધ જો. ઉ
 આસો મદિનો આનંદકારી આવિયો, ઉદવજ્જ શું દલીએ વારંવાર જો;
 દેખો તેનું કહેજો વંદને નાથને, પ્રાણ રવો છે નામ તણે આધાર જો. ઉ
 અવગુણની આંદી તે ઉર નવ રાખજો, મનુષ્ય ચાલે કૃપા કરી મારાજ જો;
 ઉદવજ્જ જોનું મુચ્ચતાં અચરજ પામિયા, કહકરે છે કેશવ દર્શન કાજ જો: ઉ
 બક્તિ તો સાંચીરે મળતી
 જિ

માસિની વૃત્ત.-પ્રકટી મહન વ્યાધિ, મોહ્યો બાણુ સાધી,
હરિ હરિ કહે ગધા, પ્રેમને પાશ બાધી,
વિરહ નિમ્બ રેલી, ચીરશુ નીર દોહાંતી,
અરણુ નયન દીસે, આશ જોતા અરીમે
પૈર નિરે કહે પ્રેમના, પતિશુ જો રેય,
મલિનપણુ મુખ બાપણુ, દર્પણુનો રો દો.
ઉત્તર દિશ આપો રતિ, નર નારી નિનામ,
વાસ પૂર્વો મયુરા વિરે, ન આપ્યા અનિતાસ,
દિવસ યથો અતિ દુઃખો, માહર દુખ દેખી,
ચોક્કસ સમાણી બાળીની, થઇ પ્રાણી જેખી
અરખ્ય થઇ મારી ઝોરડી, દોરડી થઇ દેહ,
તે મગ છો ગોરડી, પતિ આપે છેદ

પી૩૦

માસિની વૃત્ત.-પરદરિજ પટોળી, પામરી પાન ચોળી,
વિરહ અગન વ્યાપી, પીડતો કામ પાપી,
અખિન પ્રેહની ચીરી, નીચરે લા તવાળી,
થઇ ગઇ નિશ મેળી, પ્રાણુ જાણે અગીરી
માર નિરે મહારે મુખે, દુરે પડ્યા દાન,
રગ અધરનો આનંદ પ્રકીર્ણે રે વ્યાધ.
પાન નયન પનમમા, સબોગનો સાજ,
આજ મારે લા મમનું, ન આપ્યા નજ રાજ
ચોદન દુનર મજ થઇ, નુજ દુખ આરોગ,
માધન નિના કોણુ માગશે, મન્મથની કોજ
દમ કપોળે બેલીરે, નહિ પોણુદાર,
નાશ થતે બન્ને તણો, છવાડો આવાર

પી૬૦

માસિની વૃત્ત.-સુરત સુખુવિશાળા, માનવો કીન બાળા,
મુકતિ કુસુમ મળ્યા, જો નિશાસ બવાળા,
નિરખી નયન મીચે, આસુએ અગ સીચે,
દુખ લખી મળી આવે, બાવ માલીબોલાવે.
દાગણે ફૂલી એનની, લગી લૂમે પ્રાપ્ત
પાખાંચે પતી રગે, ન ગમે હરિ પાખ.
કેશુ કુનુમની પાખડી, તે તો વાકડી ચેર,
જાણે મન્મથ આપડી વિરહી થ ઝર

ભાદરવો આગ્રેને ભય ઉપજે ધણો, મેઘ ઘટામાં વિવળીનો ચમકાર જો; ..
 તેણી વેળાએ સવામિનું સુખ સાંગરે, દેહ વિગે ત્રહે પ્રકટયો અંગાર જો. ઉદ્ધ૦
 બહુ રસનો ભોગીરે મંદુકર જાણીએ, નિલ વેનો નવલાં પુખ્ત મુગંધ જો;
 આપણ અગળાને જળ જલ નાયને, દેહ ગ્લો છે પ્રીતવડીને બધ જો. ઉદ્ધ૦
 આસો મહિનો આનંદકારી આવિયો, ઉદ્ધવજી શું કટીએ વારંવાર જો;
 દેખો તેનું કહેજો જાળને નાયને, પ્રાણ રથો છે નામ તણે આધાર જો. ઉદ્ધ૦
 અવશુણી આંદી તે ઉરનવ રાખજો, મનુષ્ય થાજે કૃપા કરી મારાજ જો;
 ઉદ્ધવજી એવું સુણતાં અચરજ પામિયા, કટકરે છે કેમવ દર્શન કાજ જો ઉદ્ધ૦
 ભક્તિ તો સાચીરે મળતી નારતી, મિથ્યા મરવે જોગી દેસ જોગ જો;
 ગિરીધારીશુણ પ્રેમી જન જાણે નહિ, ત્યાં સુધી મન કામ વિપવના ભોગજો. ઉદ્ધ૦

રત્નેશ્વરકૃત.

રાધા વિરહના મહિના.

—:૦:—

ગરબો-રાગ રતનાના મહિનાનો,

સંકર નમ્નને નમુ, શુદ્ધ બુદ્ધનો નિવામ,

કૃષ્ણકૃપાએ વર્ણવું, રત્ન દાદ્ય મામ.

પીડા લાગી રાધા મિરે, અગે અંગ અકળાય;

ત્રેહ પીડાથી દુખણી, દુઃખ નહિ કહેવાય—

શુણ સખી ત્રેહ

માર્ગસીરે મધુગં બાળી, ગયા ગોકુળનાથ;

સાયથડી સૂક્યા અગો, અમ્બો સાદવ સાય.

નાનાં મોટાં નીમરે, નર દોડાનકોટ;

જોડ વિખડી માદરી, દેહ દેવને જોડ.

સુણ ચંદ્રમાગા ચંદ્રાવળી, મળી કરો વિચાર;

માર પ્રકર ગ્લની તણો, કેમ પાણીએ પાર.

ચોપટ ખેવ ગમે નહિ, ન ગમે જાન ગોપ;

પર ન મુકે પારનિ, મારે બારે જીર ચોટ.

માલિની વૃત્ત.—પ્રકટી મદન વ્યાધિ, મોહરૂપો જાણુ સાધી,
 દરિ દરિ કહે રાધા, ગ્રેમને પાશ જાધી,
 નિરહ વિકળ રોની, ચીરથુ નીઝ 'હો'તી,
 અરણ્ય નયન દીમે, આગ નેતા અરીમે.
 પૌષ નિરે કહે ગ્રેમદા, પતિથુ જો રે.૫,
 મયિનપણુ મુખ આપણુ, દર્પણનો શો દોષ,
 ઉત્તર દિશ આબો રવિ, નર નારી વિવામ,
 વાસ પૂર્વો મયુરા ધિમે, ન આ-યા અગ્નિનાથ,
 દિવસ યથો અતિ દુઃખગો, માહર દુખ દેખી,
 શોકય સમાણી જામીની, યદ્ય પ્રેમી પેખી.
 અરણ્ય યદ્ય મારી ઓરડી, દોરડી યદ્ય દેર,
 તે મમ છને ગોરડી, પતિ આવે છેલ્લ પીડ૦

માલિની વૃત્ત.—પરદરિન પગેળા, પામગી પાન ચોગી,
 નિરહ અગન વ્યાપી, પીડતો કામ પાપી,
 લખિત મેહની ચીં, નીસરે સ્નાતવાળી,
 યદ્ય ગદ્ય નિગ મગી, પ્રાણુ જાણુ અગીગી.
 માર નિરે મારે મુખે, દુખે પડિયા દાન,
 રમ અધરનો આર્યા, પ્રકટીઓ રે વ્યાધ,
 પાન વનમ પનમમા, મલોગનો સાજ,
 આજ મારે શા કામનું, ન આજ્યા નજ રાજ.
 ધોવન કુન્દર મજ યદ્ય, શુભ કુલ આરોગ,
 માધવ નિના કોણુ મારશે, મન્મથની દોજ.
 હસ કપોળે બેલીરે, નહિ પોપણુદાર,
 નાથ યશે જન્મે તણો, છાડો આવાર પીડ૦

માલિની વૃત્ત.—સુરત સુખવિશાળા, માનગો ક્રીડા જાણા,
 સુરતિ કુલુમ જાણા, શો નિશાસ જાણા,
 નિરણી નયન માંચે, આસુએ અગ સોંચે,
 દુખ લખી મળી આવે, જાણ સાદીઓવાવે.
 કાગણે કૃત્તી એન્વી, લવ્વી લૂમે શાફ,
 પાખડિએ પક્ષી રમે, ન ગમે દરિ પાખ
 કેશુ કુસુમની પાખડી, તે તો વાખડી પેગ,
 જાત્રે મન્મથ આન્ડી નિરંગી શુ કર

મધુકર ગુન્ને 'કોઢિયા, બાર્યા આંખ અંદાર;
 સોહર કરે ગુક ગારિયા, નહિ નંદિગોર.
 અખીલ સુલાલ હોં વાણુ, વાળે ગંગ મુદંગ;
 વિફલ પાળે વસત ગો, દાઝે ઉવડું અંગ.

માલિની વૃત્ત-કૃત તનુ મન બાળે, દારનો બાર લાગે;
 ચિરહ ચિરળ વીવી, ને હરિપાદ શીલી;
 ન નિપટ મન ન હીસે, આંશુડે અગ મીસે,
 રાગિયટી હળી આહે, નેટ આરસી માંહે.
 ઐત્ર વિશે-ચદમા નાણુ, ઘણું ટાહાકુ તેજ,
 ઉગી અગાશી ફલડે, વાસી મારી સેજ.
 યાંવન ફલવાડી ફલી, લચી લેહેરે જાય;
 બેટ કદ ભગવાનને, થાય કૃપની છાંય,
 અંગ અનગ વશી રહ્યો, ઋતુનો દિન આજ,
 અવમર ચૂખો મેવયો, વરપાતું શુ કાજ.
 આંખે વળગી મખિવેલી, સાહેલડી જોય,
 બેલડીએ નહિ નાયછ, દુ.ખ સાથે સોય.

માલિની વૃત્ત-કૃતિન દિન ને ખૂટે, સ્વેદના બિદુ છૂટે;
 પવન વ્યજન વીજે, નેનથી તતં બીંજે;
 સખી જન સુદાયે, મોપિતા જામ આવે;
 કમળકુસુમ લાંચે, રાધિકાને ન બાવે.
 વૈરાળે વનિતા કહે, આલ્યો મીપમ કાળ;
 અગ્નિ તપ્તુ બડકા બગે, તડકાનીરે જાળ.
 મારે આંગળે નિર્ખાં લો, અસિ કારજ કોડ;
 અનર અગ્નિ રામે નહિ, વિના શ્રી રણછોડ.
 આઠાં અગર ઝોલો, મુખવાસ કપૂર,
 કેગર-બીણી કચુકી, મુરખોત્તમ પડ્યા દૂર.
 પાશ્વી તગિયા પગથિયાં, દિમે છે રે પાટ;
 મારા તલ્લુ મારી પામળી, વાસળીધર પાખ.
 વૃત્ત-કૃતક સુકુટ માવે, મોરનુ પિન્છ સાવે,
 ગુગી મુરલી વાલો, આવતો રગ સતો,
 નિપટ વિગળ વાગો, અંગેએ અંગ લાગ્યો;
 પરિ દર મખિ વેરેલી; તું મને મક છેવી

રામા પવરહના માહના.

જેઠ માસે કહે જોષિડાં, સકયાં નદી ન
 દિને કેદિને કડવા દોહલો, કયમ રાખુંરે પ્રાણ.
 શીદ ધસે મલિયાંગરે, મરે માધવ પાખ;
 ચંદન ઘોળ્યું, ગુલાબશું, સહુ દોળી નાખ.
 મોઝારાં મારે માળિયાં, આપે શીતળ વાય;
 વાળાતણા વિજણા ધણા, તેથી તોપ ન જાય.
 ઝાંઝર વાદળ ઉલટયાં, પ્રકટયો ધનધોર;
 રોહણમાં ગાજે હથ, મારો નાય હોર.

માલિની શ્રુત-અહરનિશ અંદેશો, શે ન કાવે સંદેશો;

નીરખી નગર નારી, તે સુખે હું વિસારી;

કેવળું ધન કરીજો, દેવને દોપ દીજો;

વણજ કરી ન ફાવી, મળગી ખોટ આવી.

આપાદે ધન ઉલટયો, ગમેં પ્રીયમ કાળ;

આમ રાયણ જોગજો, કૃષી મંથુની કાળ.

ધોર ઘટા ધન માગતો, મધુરે સ્વર મોર;

દાદુર જોલે કોકિલા, લાગે કહ્યું દેહોર.

માંડી વરસે મેવસો, નાવસો પરદેશ;

વેશ વગોળ્યો વિકૃતે, લટ લાંબા કેશ.

પીતાંજર પમ ખાવડી, આવડિયો રે સાથ;

આ દહાડે હરિ આવના, લટુકી લધ હાથ.

માલિની શ્રુત-મદન-શર મરોડી, રાધિકા યાય થોડી;

સકળ જુગત જોડી, વિનવે વસ્ત્ર ઝોડી;

સંખી વચન સુદાવે, કૃપણને દોણ લાવે;

મુજ મન મુખ ધાંવા, નાયજીને મનાવા.

પુરુષોત્તમ દિન પુરુષનો, ન મળ્યા અવિનાસ;

આગ જગત્તું જોષિદને, જોને વજ્રજસ;

લાડ કપો નરહરિ કને, રંદાવન વિલાસ;

મેઘની પેરે મુકુંદજી, મુને અંગરે આસ.

મોટમ આવી રે આવડી, નાના તો નંદલાલ;

ગોવર્દન લક્ષ્મીવરે, કર તોળ્યો કાલ.

સાંગળ સખિ આવ્યું હતું, મારે કર રતન;

ઝોંઝાર પેહરી આવી ચેદે, કરી રાખું જતન.

પ્રેમાનંદ સ્વામી.

કૃષ્ણ પ્રેમનાં પદો.

—:૦:—

પદ ૧ હું—રાગ-ઓધવજના સંદેશાત્રો.

આસમેલાથ આવો આજ મારે આગળે, પુરો મારા હૃદય કેરી હામળે;
હળવાંને બરળેરે પમણાં દેતમાં, આવો મારો વાણા પુરણ-કામળે. ૨
શેરીને વળાવી મેં નો મજ કરી, પ્રેમમાં તે વેચાં છે ઉબી વાટળે;
કેસર ને કુંભકુંભનાં છાંટયા છાંટણાં, મારો વાણાથ પધાર્યા તે માટળે. ૩
અગર ને ચંદનથી લોખા-ઓરડા, મોનીડાના પુસચ્યા કાંઈ ચોકળે;
મોઘાને મળીઆગરલીધ્યાલાડમાં, મારા વાણાથને પધસચ્યા તે ગોખળે. ૪
પ્રલહેને સમારીરે વાણાથની સેજડી, મેવા ને મીઠાઈનો નડી પારળે;
પ્રેમાનંદના સ્વામીની જોડ વાટડી, આવો મારા હૃદય કેરી હારળે. ૫

પદ ૨ હું.

લટકાળાથ આવો મારે મેરે લટકતાં, લટકામાં લોખાણું મારું મંતળે;
ધરમાંને ફાડીરે ઝૂલી હું રહું, ધન્ય ધન્ય મારે આશુનો તે દનળે.
વાહતાંને આવોરે મીઠી વાંસળી, ગાતાંને કાંઈ આવો સુંદર તાનળે;
પાડોસણ જોવાંને ઉબી બારીમે, કરતા આવો નેણા કેરી સાનળે.
મારગડામાં મોહન મલવા કારળે, આવીને ઉબી છે વગની નારળે;
મુખકું જોઈને જાગે વાણ વારળે, વાણ તમને પેરાવ્યાં છે હારળે.
કંથના વેળાટે હરી ઘેર આવળે, આવીને કોઈ ઉબા રેળે બારળે;
પ્રેમાનંદના સ્વામી સુંદર સામળે; મોલીડે વધારું વારંવારળે.

પદ ૪ સુ.

ગેરડીએ આંખોરે સુદર શામળો, જોતા આવે નગરની બગીચાને;
ઉંચી ને અટાગી આવી આગળે, જોવે વહાલો તેને વારવારને ગેર૦
નાગરીયુ આવીને ઉભી જોખમા, જોધને મોટી છે શોભા ધામજો,
માન કરી સગળવે સુંદર શામને, મળવાને વાખો છે અતિ કામંત. ગેર૦
કામકળામા સુદરવર પ્રવીણ છે, વહાલોજી છે અતિ શુણ્ણવાનજો,
પ્રુવ દોઢા ઉછાળીને આકાશમા, સમજારી છે નેણા દુર્ગી સાનજો. ગેર૦
કોઈને હાકલી કોઈને ના કહે હેતમા, હસતા હસતા આવ્યા મારે ઘેરજો,
પ્રેમાનંદનારવામી આજ અડળક ઢળ્યા, કીધી કીધી મુજ ઉપર ધણી મહેરજો, ગેર૦

પદ ૫ સુ.

તો વારીરે ગીરધરજાજ, મેળાડે તારેરે,
આની અટક્યા છે અવજોવ, ચીતડે મારેરે.
તમે રાજી થઈ માહારાજ, મારે ઘેર આવેરે,
હું તો તલજી તમારે કાજ, હસીને જોવાનોરે.
મારૂં મદીરીયુ મહારાજ, પાનનું કરનારે,
આવો અવજોવા આધાર, ચીત મારૂં હરવારે.
તમે આવતા અવજોવ, બહીક મ આણેરે,
મારે મદીરીયે માહારાજ, ગમતું માણેરે.
તારૂં મુખડું જોવા નાથ, થઈ હું તો ઘેરીરે,
આવો પ્રેમાનંદના પ્રાણ, હોગયા મેરીરે.

પદ ૬ સુ.

આવો રમીયા રાજીવ નેણ, નફના લાનારે,
મારા પ્રાણતણા આધાર, મુજને વહાલારે.
મારે સુખસપત સુખ ધામ, નામ તમારેરે,
તારા નામ ઉપરથી પ્રજારાજ, સરવસ વારેરે
મારે જોગ સંમધી ધ્યાન, પ્રશન્ત તોરેરે,
તારા મુખપર સામ શરીર, તનમન વારેરે.
તારા લટકા ઉપરથી લાવ, જાડું હું તો ઘેરીરે,
મુને લટકા જોના આવ 'લીધી જોળીરે
વહાલા આવા ને આવા સ્વામ, રોહ દ્રગ આજેરે,
નીજ સેવક પ્રેમાનંદ, એ વર મારેરે.

પદ ૭ મું.

મારી પ્રાની પ્રાણુ આધાર, તમ સગ લાગીરે,
 ન તો અસત જગતની નાથ, આસા લાગીરે.
 એક તમે તમારા જન, તે મુને પ્યારારે,
 મારા છવડવાથી નાથ, ન રહે ન્યાગારે.
 વહાવા તમથી વિમુખ નરનાર, પશુવત દીમેરે,
 તમ વિના ખીજે તો ક્યાઈ, મન નવ દીમેરે.
 વહાવા કલ્પતરે તમે સ્વામ, ગુરુ છેવારે,
 ચિંતામણી ચતુર મુગ્ધણ, છે અવબેવારે.
 ખીજુ સરે તમ વિના સ્વામ, મીઠું ખારોરે,
 મારે પ્રેમાનંદના નાથ, બરોગો તારોરે.

પદ ૮ મું.

નદિ મેલુરે મુદરસામ, કુળવિહારીરે,
 હું તો દામ નિનાની નાથ, દાસી તમારીરે
 તમે ગુણુનત મુખના ધામ, મારમ પાળીરે,
 હું તો હાથ તમારે નાથ, ૭ વેઆણીરે.
 જેમ રાખો તેમ રહું નાથ, એક પગે ઉભીરે,
 નહીં વરણ કોઈ દિન નાથ, તમને દુભીરે.
 તારા ચરણતણી રજ સ્વામ, યહ તે આગુરે,
 કો તત રાખુ પ્રજરાજ, તમને જે વહાલુરે.
 જે કેડુ ઘટે તે કહાન, મુજને કેદેનેરે,
 વહાવા પ્રેમાનંદપર નાથ, રાજી રેહનેરે.

પદ ૯ મું.

આવોને અવમેનારે, અવમેના, મદિરીયે મારે છેવારે આરો૦
 શરડીયું મુદર વાગુ, જોશરીયે ઢોળીયા દાગુરે. આરો૦
 કેસર ચદન રસ રીતે, ચતુરરર ચરચુ પ્રીતેરે. આરો૦
 હળવી રહી હાર મેરાણુ, કહો તો વાનમ આગે ગાગુરે. આરો૦
 વહાવા પ્રેમાનંદ જો માગે, રેડને આખને આગેરે આરો૦

પદ ૧૦ મું.

છેત વર છોગાળારે, છોગાળા, મરમાળા નેણાના આળારે. છેલ૦
 આખડલી કામણુમારી, જાઈ મોહન મુખપર વારીરે. છેલ૦

મુખડાની મીરી વાણી, હું તો લાવણ્યમાં લોભાણીરે. છેવળ
મેં તો રૂપ તમારું જોયું, જોઈને મન માંડું મોહુરે. છેવળ
પ્રેમાનંદ કહે તન મન વારૂ, જીવનજી ઉરમાં ધારૂરે. છેવળ

પદ ૧૧ મું.

મોહી છું મરકલડેરે, મરકલડે, ગીરધરજી મમીયા દલડેરે. મોહી છું
મુખનો મરકલડો ગીડો, તેતો જલજી જલજી દોડેરે. મો
મોહનજી મોહની છાની, ધૂઈ ધાણુ છેવળ ગુમાનીરે. મો
નટધરજી નેડો લાગ્યો, સસારનો તોડ્યો ધાગોરે. મો
પ્રેમાનંદ કહે પ્રીતમ પ્યારા, છે આખવડીના તારારે. મો

પદ ૧૨ મું.

માડી મને જોવા દેરે, જોવા દે, મોહનમા મનકુ પ્રેવા દે. માડી
સુદરવર શોભે કેવા, મારા મનમા રાખ્યા જોવારે. માડી
આ જોને સામો આવે, મને હેત કરી જોવાવેરે. માડી
મારા આમણીયામા ઉભો, કરે મળવાનો મનસુમોરે. માડી
જોઈમોહી છે મળની નારી, જાણ પ્રેમાનંદ બલિહારીરે. માડી

પદ ૧૩ મું.

સખી આજ મોહન દીધરે, મેરીયે આવતારે,
ગોરશીમા ગીત મધુરાંરે, આસ્યા આરે આવતારે.
આને વહાયો હસતાને રમતારે, ગોવાળાના સાથમારે;
ઉછળતા આરે મોહનરે, ફુલ દડો હાથમારે.
રંગડાનો રાતો ને માતોરે, આપ્યો આરે શોષમારે,
રસીયો જોવાને કાજેરે, ઉભી છું ગોખમારે.
મોહનજીનું મુખકુ જોયુરે, ધુધટની ચોટમારે,
જોઈને ધાયવ વૈધુરે, નેણા કેરી ચોટમારે.
દેયાપર હારજ લેહકેરે, રહ્યું મન મોહીનેરે.
જોઈની પ્રેમ સખીના નાથનેરે, રહી છું જોઈનેરે.

પદ ૧૪ મું.

મખી આજ માંજને ટાણેરે, આવે વાલો મુક્તારે,
સખીને મને બાંહડવીરે, નાખી આરે ડોળ.
મખી અવમેલો આડીરે, ઉભા મને કદાને,
વાનાને વધાના મોતીડેરે ર ક રસીને તાને

માયુની ભીડ ધોતરીરે, યેરી આવી સાંકડીરે;
 મેં તો માહી મરમ લખીનેરે, નાંખી કુલ પાંખડીરે.
 ચતુરાઈ અદ્ભુત દીકીરે, મુંદરવર કહાનમાંરે;
 કુલ દહો ઉચો ઉછાળીરે, સમગ્રવી સાનમાંરે.
 નેણામાં નેહ ધણેરોરે, મધુરી હાસ કરીનેરે;
 ચાર્યા પ્રેમ સખીનો વહાલોરે, મન ચીત પ્રાણુદરીનેરે.

પદ ૫ મું.

મખી અલખેસે વહાલોરે, કામણુ મને કીધલાંરે;
 મોરલીમાં મન ભણીનેરે, મન મારાં લીધલાંરે.
 મોહનશ્રી મોહની નાખીરે, મીઠાં મીઠાં વેણીનેરે;
 કાળજી* દારીને પેડીરે, અપણતાં નેણીનેરે.
 મખી જલ જરવા ગઈતીરે, જમુનાના ઘાટમાંરે;
 અચાનક આવીને મળીયારે, ભુજ ભરી વાટમાંરે.
 તે દહાડાથી ઘેસડી કીધીરે, નદને ગોવાળીયેરે;
 મોહની મુને વશ કરી લીધીરે, મોહન વનમાળીયેરે.
 મન મારું અંખીને રચુંરે, ક્યારે દેખું નંદનો લાસોરે;
 હવે મોહની પ્રેમ સખીનેરે, ક્યારે બોધાવશે વહાલોરે.

મુક્તાનંદ.

૦.

પ્રેમલીલા.

પદ ૧ હું-રાગ ધોળ,

મારે પ્રીત બધાણીરે, કે, શામળીયા સગે,
માઝ મન રંગાણુરે, કે રમીયાને રગે
જાનું ડપ જોધનેરે, કે મન માઝ મોટી રહ્યું,
મારે હરીવીને ખીજુરે, કે મુખ વીખતુવ થયું
ગીતી મુખડાની વોળીરે, કે સુણીતું તોયો બાળી,
તજ્યુ હરીનીના ખીજુરે, કે દુખદાયક જાળી.
નજી સોઝ લગ્યાનેરે, કે હરી વરને ગમના,
મારે હોમ ઘણી છેરે, કે રસીયા મંચ રમવા
હરે નીમખ ન મેલુરે, કે નટવરને ન્યારા,
વદાયો મુક્તાનંદનેરે, કે પ્રભુ મુને આતી વાવા.

પદ ૨ જ્યું.

મેં તો મગપણ કીધુરે, કે સુદરવર સાથે,
પ્રણા કરી પુરણુરે, કે હરીવર ગ્રહી હાથે
મેં તો જપતપ તીરથકે, કે સાધન નવ્ય કીધું,
માઝ મન મોહનથકિરે, કે સર્વ કારજ સીધું
જેતું ધ્યાન ધરેઢેરે, કે અજ શકર જેવા,
તેના ચરણ કમળનીરે કે મવી મુજને સેવા
મુને કીધી પોતાનીરે, કે હરી અતરંગમી,
થયા રમીયોજી રાજીરે, કે બળત બહુ નામી
માગે સામ સુદરશુરે, કે દૃઢ લગની લાગી,
વહાલે મુક્તાનંદનેરે, કે કીધી મુને બડ બાગી

મુક્તાનંદ.

મારે જીવ જડાણેરે, કે સામળીયા સંગે;
હું તો રસીક પ્રીતમનેરે, કે અતી રાત્રી રંગે.
મેં તો વાત વીસારીરે, કે જુદા જગ દેરી;
મારે મન વસીયા છેરે, કે લટકાગા લેરી.
હું તો થઇ બડભાગીરે, કે દરી સંગ હેત કરી;
વહાલો મુક્તાનંદનેરે, કે વરી મજરાજ દરી.

પદ ૪ થું.

નયણું નીસાનેરે, કે મન માઈ લીધું દરી;
શામળીયાને સંગેરે, કે હવે હું તો બેઠી દરી.
મેહનવરવોણુંરે, કે પલ નવ મનય રહું;
ઐનું સુખડું અભોષીકરે, કે મુખ્ય નવ મનય કરું.
મેં તો દરીવર સંગેરે, કે જાણી રસ રીતલડી;
ટલી પીડ બ્રહ્માંડથીરે, કે હવે મારે પ્રીતલડી.
માઈ મન દરીવોણુંરે, કે અજગું નવ ડોલે;
ગુંગરતન ગણું નહીરે, કે હવે હું તો અંક તોલે;
થઇ વીમળ વીવેકીરે, કે દરીવરને પામી;
વહાલો મુક્તાનંદરે, કે છાંયો કર જલુ નામી.

તમ કારણુ મેં તો શામળારે, સર્વે તબ્યો સસાર,
તમસગ બાધી પ્રીતડી, મારી અલબેલા એક તાર છો.
મદીર મારે માવજીરે, રહો રસીયા સુખ દેણુ,
મનકુ મારે જોધને, મારા તૃપત ન થાયે નેણુ. છો.
આશ ઘણી છે અતરેરે, શુ કહી દાખુ સુખણુ,
તમસગ રમવા કારણે, મેં તો કીધુ તન કુરબાન. છો.
અણુદીકે અલબેલાડારે, પલક કવચ સમ થાય,
મુક્તાનદના નાયજી, હવે તમ વીના કેમ રે'વાય છો.

પદ ૭ મું.

મે તો તમ સગ જોડી પ્રીત, મામ સુહાગીરે,
તારૂ રૂપ જોધ નજરાજ, લગની લાગીરે. ટેક.
સુદર નેણુ સોહામણારે, કુળ જગકે કાન,
હસતું વદન વિનોકતા, હુ તો મગન થઈ મસ્તાન સામ.
જાલ નિશાવ વિરાજતુરે, શીશ સુરગી પાધ,
કુલડાના તોરા જોધને, મારે અધિક વધ્યો અનુરાગ સામ.
હીડવતા સુખ હારમારે, ભમર કરે ગુણગાન,
છખી ખુની અનરેરે, મન માન્યુ છે બીનેવાન સામ.
નેણુની સાને નાયજીરે, શામ કરી ચકચૂર,
મુક્તાનદના નાયજી, હરે નીમેષ ન મેકુ ફર. સામ.

પદ ૮ મું.

શાને નાવો મદીર મારે શામ, કારણુ કાનેરે,
તમે મેલી મનની તાણ્ય, રસબસ રેનેરે. ટેક.
એક તમારો આશરેરે, એક તમારી આશ;
અવગુણુ ઉરથી વિચારજે, અમને જાણી પોનાના દાસ કારણુ.
સોડવડીયુ આપિયુરે, શુ અમે જોણુ સામ,
અમ સગ અતર શુ કરો, તમને અરપ્યાહે તન ધન ધામ કારણુ.
કપટ ન રાખુ કાનજીરે, તમ સગ એક લગાર,
જીવન દોરી છો મદવા, મારા પ્રાણુ તણા આધાર. કારણુ.
મારે તો મોહન એકે છોરે, અમ જોવા તમને અનેક,
મુક્તાનદના નાયજી, તમથી કેમ કરી રાખુ ટેક. કારણુ.

પદ ૧૫ મું.

અનુભવીને અતરે, રહે રાગ વાગેરે,
 તે જોશે તે સાંભળે, દષ્ટિ પ્રકાગેરે. અનુ૦
 જ્યાં જુવે ત્યાં સમજી, બીજી ન ભાગેરે;
 બાલ દેખી જુલે નહી, અનુભવ ઉગ્મગેરે. અનુ૦
 કેશરી ફેરા ગધથી, કરી કોટ ત્રાગેરે;
 આતમાના ઉદ્યોતથી, અજ્ઞાન નારેરે. અનુ૦
 હું ટક્યે હજી હુકડા, તેટલાય દાગેરે,
 મુક્તાનંદ મહા મતને, પ્રભુ પ્રગટ પાગેરે. અનુ૦

પદ ૧૬ મું.

અનુભવી આનંદમા, જોવિદ ગાયેરે,
 પ્રીત કરી પરિશ્રદ્ધા ભવમા ન આવેરે. અનુ૦
 મરજીયાને મારજે, જન કોષક જાયેરે;
 પેહલું પરકે મોત તે, મુક્તાક્ષણ લાહેરે. અનુ૦
 વેગે વહેતા વારીમા, પ્રતીર્થા ન ભાગેરે,
 તેમડગમગે દીલ જટાલગી, નવ્યશ્રદ્ધા પ્રકાગેરે. અનુ૦
 શ્રદ્ધારૂપ ચર્ધ શ્રદ્ધાને, જોવે તે જલોરે,
 એવા જીવન મુક્તજનના, ગુણ દેવવખાણેરે. અનુ૦
 કાયા માયા કુડ છે, જેમ વ્યોમ ધાયારે;
 મુક્તાનંદ ગુરુ મુખીમા, પદ સમાચારે. અનુ૦

નિષ્કુળાનંદ.

હરિ ભજવા વિધે.

પદ ૧ છું.

માનો મગી છે મોટો વાત, હાય આવા તે ન દારવેરે;
 કરી જતન દીવસ રાત, સુતા જોગ મભાજેરે.
 સાચો મલ્યો છે સતસગ, અગે અચળ કરી સખજેરે,
 રખે ચડે બીજનો જગ, એડુ ડહાપણ ફર નાખજેરે.

લઘ ખેમ છો મોટો લાભ, બેટીયું રણુ યજ્ઞનેરે;
 નહિ તો દુખનો હુગત ડાહ્ય, ગાની લેજો એ મર્મનેરે.
 આજ પામ્યા છો આનંદ, વામ્યા દારુણુ દુખનેરે;
 એમ કહી નિષ્કુળાનંદ, રજે મુક્તા એવા સુખનેરે.

૫૬૨ જી.

ધણું મોઢા જે ધનશામ, નાવે નગરે તમને ક્રોધનેરે;
 અક્ષરવાસી આહુ જામ, જેને રજા છે અખડ જોધનેરે.
 અતિથેને દાન આધીન, નિલ નમાવે ક્રીડનેરે,
 લગ્ની લગાડી લેહલીન, જોઈ રજા છે જગદીશને
 એવા મુક્તાને મળવા કામ, મોટા છટે મનમાં
 શિવ બ્રહ્મા ને સુરરાજ, તે તો તલખે છે તનમાં
 એવા દેવતાનાં દરસને, ચાતાં નથી થોડી વાતમાં
 નિષ્કુળાનંદ વિચારે મન, આવોરે દસી બેગીએ એકાંતમાં

૫૬૩ જી.

ક્યાં જીવ ક્યા જગદીશ, જાણો જુજની એ જાત છે
 મર આપીએ સોમો શિમ, તોય વજ્ર મસ્થાની વાત છે
 ક્યાં છોડી કરી મેળાપ, બેયો થાવા બારે બેદ છે
 ક્યાં પુરણુ પુરોહિતમ આપ, ક્યા જીવ જેને બહુ કેદ છે
 અતી અણુ, મલ્યાનું એહ, મળતું મણીક અમાણીકનેરે
 તે તો ક્યા કરી ધરી દેહ, આવે આધારવા અનેકનેરે.
 લા ચાપ એનો મેવાપ, જાહે નરતન ધરે નાથજીરે;
 કહે નિષ્કુળાનંદ આપ, તારે મળાય એને મામજીરે.

૫૬૪ જી.

એવા મ'યા છે મહારાજ, જે કોયે મર્વેના શામજીરે;
 વળી રાજ એ અધીરાજ, એને આધારે સૌ ધામજીરે.
 ધામ ધામના જે રેહનાર, હાજર રેહછે જોડી દાધનેરે;
 કરી આરત્યે શુ ઉચાર, સિંચ નમાવેછે નાથનેરે.
 શિવ બ્રહ્મા ને સુરેશ, દેવ અદેવ રેહ છે હરતારે;
 જેની આવામા દેવેશ, ગથી સુરજ રેહ છે હરતારે.
 ઈંચે કાજ માયા મનમાય, અતીયણું અતરમારે;
 કહે નિષ્કુળાનંદ કાવ. વ ૫૫૫ હરને તેના હગમારે.

પદ ૫ સું.

ઝોની આગદમ જો, આપણુ દોષુ ગણતીમાં આવીયેરે;
 શીદ ડોળીને ડાદાપણુ, મમચુ શ્યામી દસાવીએરે.
 જોણે રચ્યું આ-જગત, જોને જુગતી જાણતુંરે;
 જોતાં મુંઝારી જાણ મલે, જોતું કચું બાલ બાલતુંરે.
 જોણે કચું જોતું જોક, ચાંપ નદી જરેર જાણીયેરે;
 વાણુ કરેરે જો વીચેક, શીદ અભિમાન આપીયેરે.
 મેલી ડાદાપણુ બોળાપણુ, રંદીયે દાસના દામ ચઢીયેરે;
 કહે નિષ્કુળાનંદ આપણુ, તો વર્તીયે લાખ લઈયેરે.

પદ ૬ સું.

જે જે દરીયે કરીયુ હેન, જોતું કરે દોષુ આપણેરે;
 માન નાન મગાં મમેન, માન્યા મનેદી બોળાપણેરે.
 જોને ગર્ભવાસની ત્રામ, રજો કેમ ટાળી દોષનીરે.
 તે પણુ ટાળીને અવિનાશ, રાજે ખખર અન્ન પચનીરે.
 વણી સમે સમે સંભાળ, જાણો કરે દરીજનનેરે;
 પીજું જોતું દોષુ દયાળ, કુવારે મનાય નદી મનનેરે.
 જોમ સમન્યા વીના જન, આયે ઉત્તમતાઈ અંગમાંરે;
 કહે નિષ્કુળાનંદ વચન, પછે મન માને કુમંગમાંરે.

પદ ૭ સું.

બ્યારે મધ્યોષોનામાં મુણુ, જાણું હું પણ હીંદોય કામનોરે;
 તારે કોને વાધ્યો કુંણુ, લેતા આશરો મુંદર શામનોરે.
 બ્યારે કરી દીનતા લાગ, અંગે લીધો અહંકારનેરે,
 તારે મધ્યાં ગાવાને લાગ, ખરો કરવા ખુવારનેરે.
 પછે પ્રજુ પામવા કાજ, જેજે કચું હું આ જગમાંરે;
 તે તો સર્વે ખોયો માજ, પડ્યો દાકડો જગ કંદમાંરે.
 જોવા મુરખ નીમી રાત, જોને અર્થે નથી આવનીરે;
 કહે નિષ્કુળાનંદ વાત, દરિબકનને મન બાવનીરે.

પદ ૮ સું.

આવી અરથની જે વાત, -દોષે ન રહે તારે અગમાંરે;
 તારે સુખી થાગે સાક્ષાત, પછે સમજી સતસગમાંરે.
 યદ્ય ગરીબ ને અન્નવાન, શિષ્ય યદ્ય રહે સર્વનોરે;
 મેલી મમતા ને માન, લાગ કરે તન ગર્વનોરે.

કૃષ્ણ કૃપા.

જોશી જોડયા ન રાખે કાઈ, બધી ભક્તિ ભગવવારે;
 એક રહે અંતર ગાંધી, તાન પ્રભુને રીઝાવવારે.
 એવા ઉપર ને શ્રી ધનશામ, સદા સર્વદા રાજ રેયછેરે
 મરે નિષ્કળાનંદન મારું એમ અરવ સંત રેયછેરે

રતીરૂપ તણો ગર્વ મુકીને ખસી જો;
 રસીકરાયની રહે મદા તું વધી જો. રાધે
 મદનમોહનનું મન હર્ષ મદનમોહની જો;
 નથી રચી તુલી રચી છપી મોહની જો. ગધે
 મકળ જૂપમાં તું જોનાં લાખે શ્રીહરી જો;
 હમા રમા ને સારીત્રી રચી પુરી જો. ગધે
 તહારી ઉપમા સરીખુ ખીજું દો નથી જો;
 થયા ઉત્તમ કવિ વેદ સ્મૃતિ નેમથી જો. રાધે
 રસીક રૂપ જુગમ વમો રહેમા હરી જો;
 સેવક દાસ દયાને સુખ દાતા તુંહી જો. રાધે

પદ ૩ જુ.

મારમડે આવોરે અલભેલારે મારે આંગણે;
 નવ દીડે મુને થાય ધણો સતાપજો.
 મોહનજી મેહોલાં નીચે આવજો;
 હૈડા મધ્યે જુવો વિચારી આવજો. મારગ
 રામ રમતાં બોલ્યા તે તો પાણીએ;
 સીદ જુહું આપ્યું મુજને વચનજો.
 વચન વહેલું વેચી આવા કપમ થયા;
 પ્રથમજાણતતો મોપત નહિ તનમનધનજો. મારગ
 પ્રીતલડી કીધી તો હાવે પાણીએ;
 વચન બોલ્યા તે બિધ્યા કાંઈ નવ જાણજો.
 મમજની શિખામણુ દહી શામળા,
 વામદા દેધને સીદ અમને તું વાચજો. મારગ
 કમજુગારા કલાં અમારાં માનીયે,
 કલા વિના તો અમથી નવ રહેવાયજો.
 મનમાં અકળાવુ પણ જાતે છુ માનુની,
 શ્રીવીરલ વર કરજો મારી માણજો. મારગ
 એકાંતે આપણુ મળીએ એક સ્થળે;
 રસ્તે દુરીજન દેખી કરગે વાતજો.
 દયા પ્રીતમના સ્વામી ગરજો રાખજો,
 તરછોડીને શીખે જાઓ ધાટજો. મારગ

પદ ૪ શુ.

તે તો કાંઈ કીધુરે કહાનુડા, ચિત્ત ચોરી લીધુરે છેલડા;
કાલજ માં વીંધ્યુંરે અલભેલડા. તે તો કાંઈ
મજ લાડીયો વહાલો બહુ લાગે, મુખડું બેતાંમાં મનોજ મુને જાગે,
વાહાલા હુંતો ઠગાઈ મંદહસણીને દાગે, મારી કુંડી લીધી લાજ;
રાજ કાંઈ કીધુરે, મહારા રાજ. તે તો કાંઈ
માંને નવ મનડું મહીયરીઆમાં, સાસરડે ન સોહાય,
જ્યાં જાડાં ત્યાં જાંપ વળે નહિ, તાલાવેલી તનમાં થાય;
હું કટકારી કૂંરે, મહારા રાજ. તે તો કાંઈ
બાલપણેથી મુને એ લખ લાગી, કેમ જાશે જનમારો,
પરાધીન હું અજાણે, યમ નીઆવ હાવાં મારો;
મુઝે નહી હવે યમ કૂંરે, મહારા રાજ. તે તો કાંઈ
બોજન ન બાવે મને નીદ્રા ન આવે, આઠ પહોર ઉઠાસી,
મીમે મીસેરે મુને સગાં સંતાપે, લોક કરે છે મારી હાંપી;
દરદમાં હુખી મધરે, મહારા રાજ. તે તો કાંઈ
ધટમાં વસો એમ ધરમાં વસો કે, ઘેલી કહોની મુજને,
તારા કરમાં સરવસ સોંપ્યું, પામ પડું છું હું બે વ્રજને;
દયાના પ્રભુ દીન થઈરે, મહારા રાજ. તે તો કાંઈ

પદ ૫ શુ.

હોમા રહોની અલભેલા મહારા વહાલા, એમ છેક છમ્પા શું હોડતાછ;
મનમાં મહેર ધરોની મહારા વહાલા, અમ આતુર જણી શું પીડતાછ.
પીડા તુંને શી દીધી અમો અજલા, એમ શું અજભેલો બોલેછ;
તહારા ગદાપણમાં ખાપણુ લાગે છે, તું તો ક્રૂર થઈ શું ડોલેછ.
દાવ તમારો આજ્યો છે દામોદર, જે કહેશે તે સાચુંછ;
આગળ પહેલાં જે મં તમને નચાવ્યા, તે તો હું તમ આગળ નાચુંછ.
હેતું બોલતું નવ ધટે હો નારી, નાચ્યાતું ન લેશે નામછ;
નિર્જન થઈને નાકજ ધસવાં, વહાલી અમ સરખાતું કામછ.
વિરહ વેદના વેડે તે જાણે વહાલા, પ્રીત પીડ્યા નથી સહેલીછ;
સામાને શીખામણુ દેતી, તે આજ થઈ છું ઘેલીછ.
ઘેલી તુંને કાણુ કહે છે, તારા ગદાપણુનો નહિ પારછ;
તે દહારો યમ વિસરી હો વામા, ઘેલો કહેતી નંદુમારછ.

કહ્યું, કહ્યું તે માન્યું નહિ કાંઈ, મોહજ પામ્યું છે માર્ગ મનઃ;
અપ્પણા કરો અપરાધ અમારો, મેં તો માંખ્યું છે તન મન ધનઃ.
મહ્યાને કોણ મારે હો માતુની, હું મનમાં કરને વિચારઃ;
દયાનો પ્રીતમ આત્મીગન દેવા હવે, હું મદારા દેડાનો દારઃ.

પદ ૬૬.

આ જોની અવખેલો, મુજને આણ કરે આચારે જોની;
જોયા જોના ડગ, કંઈ આ ક્યમ કાંકુ હાવારે જોની.
જોને તો એ ટેવ પડી, ફરીજન ક્યમ માનેરે જોની,
સક સામરીયાને મોપે છે, વાડ તે કહોની જોની.
મુજને જોલાવવા માટે, એ જય નખડે કરતોરે જોની;
કહુ કહ્યું વેણુ કહું, તે મનમાં નથી ધરતોરે જોની.
એક અવસ્તા, કપે, સરખાં, હું ને હરી જંનેરે જોની,
વાંક નથી લોકડીઆંગો, મહને આવે સંદેહ જોની.
જ્યાં જની દેખે મુજને, ત્યાં એ પુરે આવેરે જોની;
હું તો નીચું જોઈ ચાલુ, એ વારેવારે જોવાવેરે જોની.
વાંકી ઘટેમુજ મુખ મામુ, નીલ રહે છે નીરખીરે જોની;
એ તો વાઈ નહિ માને, મેં આંખડાડી પરખીરે જોની.
ના જોણું તો સમ દે અપરા, પાવવડો જાયેરે જોની;
સારે અણુગમતું, જોખ્યાવણુ ક્યમ ચાલેરે જોની.
કાંઈ કાંઈ વાન અટક્યાલી, છાની મુજને કહેછેરે જોની,
પ્રીતમ દયાનો મુજપર, નેણુ નચાવી દમી દે છેરે જોની.

પદ ૬૭.

મેયર કેદ હું સહુ મમજું, મીઠ ખીક ધરી જોવેરે હેલી;
એ નરવરને નીરખી, કહે કહોતુ મન ના કેવેરે હેલી.
નેણુ જાણુ એ નફરવરનાં, કહોને ન વાગેરે હેલી,
રસીગો રૂપ તણું તે હેરું, માંને વદાયો લાગેરે હેલી.
પાગે લાગીને પણુ જોયુ, પ્રીત કરી જોઈએરે હેલી;
તે સામા શામલીઓ ધ્રુવે, ક્યમ મનમાં મોહીએરે હેલી.
મદ હસીને મંદુર જોવે, લાવણને લટકેરે હેલી;
તે સુખ માટે મહુ દુઃખ મહીએ, ને પણુ નવ ખટકેરે હેલી.

એક દીવસ વાકી દષ્ટે, મુજને ન્યાલી વહાલેરે હેલી,
તે કટાક્ષ મુને નથી વીસરતુ, કાલજગમાં માલેરે હેલી.
ગોકુલની ગોરી સૌ એને, ધ્રુવે એ હું આણુરે હેલી;
ગુમાન એ આગલ નથી નખતું, સૌનુ મન લોખાણુરે હેલી
તે કોઈ સામુએ નથી જોતો, અથડામે કાલીરે હેલી;
હું તાર તો બાગ્ય વખાણું, એને તું છે વહાલીરે હેલી.
એવા વચન મખીના સુણતાં, સંયર મુખ મલક્યુરે હેલી;
દયા પ્રીતમસુ હેત હંયાનુ, લોચનમા ઝલક્યુરે દેલી

૫૬ ૮ મું.

તે ચિતકુ મહારં ચોર્યુરે, છેલ્લ છખીલા, તં ચિં
કાલજકુ મહારં કોર્યુરે, રાજ રગીલા.
રીતે તો સ્ત્રીનો મોહ, પ્રરૂપ સહુને તે પીડે,
છલતો હોડિરે, છેલ્લ છખીલા. તં ચિં
વહાખાછ નજરની મોહની ન્યારી, તે વાત સાચી;
તુજ આમલ વિધાકાચીરે, છેલ્લ છખીલા. તં ચિં
વહાલા હોય અખલા આતુર, તો રણ આતુરતા નવ દાખે,
તુ ઘેલી કરી નાખેરે, છેલ્લ છખીલા. તં ચિં
દયાના પ્રીતમ મુજ મદીર આવો, તો બાગ્ય મોહુ,
મેનલડીએ ખાચ પનોહુરે, છેલ્લ છખીલા. તં ચિં

કૃષ્ણ સ્તુતિ.

દેવાનંદ.

—:૦—

કૃષ્ણ ભજન.

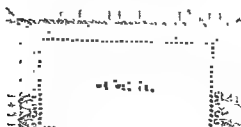
—♦♦—

પદ ૧ છુ-રાગ પરલાતી,

જગોને મારાજગના છવન પ્રાણ, વાલ્મ વહેલા જગોને. ટેક
માત જમોદા કહાન જગાડે, ભાવે કુગી ભગવાન, વાલ્મ
ઉઠોને અલખેલા કુવર, ભુદર ભીનેવાન. વાલ્મ
મજનારી તણ દોણુ વસોણુ, ધમ્મે દરશન દાન, વાલ્મ
સકરે ડમરે ડાક વગડે, ધેરે સ્વરે કરી ગાન. વાલ્મ
જુવે તમારે મુખ મનોહર, કામણુગારે કાન, વાલ્મ
દેવાનંદના નાથ અલોકીક, ડાલરીયા દીલ દાન વાલ્મ

પદ ૨ છુ.

ઉઠોને મારાઆતમનાઆધાર, કામળદાનણુકીણથે. ટેક.
જમુનાનું જલ ઝારી ભરીને, સુંદર શામ ધરેલ, કામળ
કંચનકેરે પાતું લાવી, રસીયાણ રગરેલ. કામળ
આવીને મારે આંગણે બેમો, અલખેલા અલખેલ;
દાડમ કલીલું દાંત સુધારો, ભુદર રંગ ભરેલ. કામળ
મુખ મજન કરો મતમોહન, શામળીયા મુખ દેણુ,
દેવાનંદ કેદ ભાવા પધારો, રસીયા રાણવનેણુ. કામળ

ક ઠણ શ બદ નૌ કૌ શ.

આ ઠાર અગે પેદે જાનો હાર મળિ
 નયવાણુ તલ
 અતગ્ગ-મનની અર કરવાના ચાર
 માધન અવજ, મનન, નિદિ
 ધ્યાસન અને તત્પદ તથા ત
 પદનુ ચોધન
 અપાર-સમુદ્ર
 અક્ષર-અવિનાશી, કટસ્થ, અદ્વિત
 નાશનાત-પરબ્રહ્મ
 અખિય-આખુ પૂર્ણ
 અમાધ-અપાર
 અયો-પીડા, બીરહી, ખીચડા
 અમતઅરિ } યુધિષ્ઠિર
 અનનસનુ
 અનન-સાખા
 અનિત-ન જિતાય એવું [સાક્ષા
 અનનુકા-નાટકમાં નાચનારી, નાટક
 અસાંનાટ-અજ્ઞાનથી વીગાયડું
 અસ સરન, પ્રતિજ્ઞા
 અણરણુ-વગાર પલ
 અનનુ-કામ
 અદાપ-બળતરા, બળાપો [વિપ્ર
 અદ્વર (અર્થ-યુ) ચક્ષુમાં વરેલો મુખ્ય
 મદ્દત પદાર્થ-એક અણરૂપ પદાર્થ
 મધક્ષણુ-અર્ધોક્ષણુ (મોક્ષ માપનાર)
 અધોક્ષ-અધર
 અ યાત્ર-આત્માની જ્ઞાન શક્તિ આ
 યવા તેનું સાધન, અજ્ઞાન
 અનભે-અમ રહિત

અનામિ સિદ્ધ-મોઘ કાળે ઉત્પા. ય
 યેનો ન હોઇને અદા સદ્રૂપ
 અનામીક-દેહ [સનાતન
 અનાદુત-આ બાર પાખડીનુ ચક્ર હ
 દયમા છે, તેમા તેજોમય
 અગુષ્ઠ પ્રમાણુ એક મૂર્તિ છે,
 તેનુ ધ્યાન કરવાથી ઇચ્છિત
 ફળ મળે છે
 અનિર્વચનીય-જેને સત્ અસત-ખરી
 કે બ્રાહ્મી-નિત્ય કે અનિત્ય
 ન કહેવાય એવી
 અનુચામી-પાઠગ જનાર,
 અનુબધ અનુદય-અનુબધરૂપી બાધુ
 અધિકારી, વિદ્ય, સખધ અને
 પ્રયોજન, એ ચાર અનુબધ
 અનુદય
 અનુસ્મૃત-પરોનાયલો
 અનોપ-ઉપમા અપાલ નહિ એનો
 ધાત્રો સખત
 અત્રપ્રસારન-અત્ર ખવાડવાનો સરકાર
 અન્યત-બીજુ (બધુ)
 અપવર્ણ-આડે આવ્યું, કપ્યું
 અપ્રમિત (અપ્રમિત)-વિમાળ માપ
 નહિ તેનુ, જેની બરાબરી
 કરી શકે નહિ તે
 અપવર્ગ-ચોક્કસ, સ્વર્ન લોક
 અબધિ (અબધિ)-સમુદ્ર
 મળાખ-એક ભાતના ચોક્કસ
 અખાધ્ય-વરામા રહે નહિ એવી

ગાત્રાન્તર-એને બોધ થયેલ નથી એણે,
જ્ઞાન રહિત

અભ્યુ-મૂર્ખ, અજ્ઞાન

અધિષ્ઠા (અધિષ્ઠા)-વશી

અભ્યુ-અભ્યુ

અભિરામ-સાર, સુદર

અભિવ્યક્તિ-પ્રકટપણું

અભેદતા એક, બીજા નહિ હોવાપણું

અયમાત્મા મદ્-આ આત્મા બ્રહ્મ છે

અયુત-દશ હજાર

અયોની-સ્વય જન્મેન

અરિધ્યા-ધર્મ

અર્ધપાદ-હાથમા અર્ધ આપી પગને બો

છ ચહન સહિત પૂજ કરવી તે

અર્ધ-જળાદિકથી ભરેલું પાત્ર

અવાપ-ગાત્રી વખતે તાન લેતું તે

અપધી-ચોગ સુધ્ધિવાળો મૂર્ખો

અગવ-અટક્યાલું

અવગત-જાણેલું

અવચય-સમુદાય

અવાતર-ગીલું

અવિપાર-ધ્યાનમા લેતું

અભિધાર-નિશ્ચય

અસમ-સગ રહિત

અસન-(તીર વગરે કાંઈ પણ જાતનું

હુચિયાર) ફેંકણું

અસુ-પ્રાણ

અસુવા-પરાયા શુભેને વિષે દોષ

દેખાડી આપવારૂપ દુર્ગુણ

અહં-નદારિમ-હું બ્રહ્મ છું

અહમેવ-અભિમાન, અર્વ

આંચ-ઉપાધિ

નાથ-મા

આકરખાતક-કાન સૂધી

આકર (આકર્યો)-ખેંચાયો

આખેટ-સિકાર

માગમ-સાચ

આગળી-ઉપરાત

આવારી-રાતનો પુરોહિત

આજ્ઞા ચક્ર-આ બે પાખીનું ચક્ર છે

એને અગ્નિ ચક્ર પણ કહે છે

એ ચક્ર મે ભ્રમર વચ્ચે છે,

તેને વિષે આત્મી જ વાળા

સરખા તેજવાળા ક્રોધ આ

તીક્ષ્ણ મૂર્તિ છે તેનું ધ્યાન

કરવાથી પુરુષ અનરામર

થાય છે

આનંદઆનાર-દાન

આત્મેવાગે-જ્યા ત્યા

આતા-હવે

આત્માનંદ-હર્ષ મોહ રહિત અવસ્થામા

હરપના રહિત મનને જ્ઞાન

માત્રથી જ આનંદનો અનુભવ

થાય છે તે

આદ-આદ્ય

આધરાજિ-દેવી, અબા વગેરે

આપ-સરીર

આપસ્તબ-એ નામના ઋષિએ કહેલા

આપોપુ-પોતાની મેળે [મેળે

આપોપણુ-જમતા પહેલા દેવોને બલિ

આપણીની વિધિ

આકૃષ્ટીએ-મે-પોતાની મેળે, સહજ

આભો-ચક્રિત, ચિત્ત ભ્રમ

આમટા-પોતાનું કાચ ન થવાથી ત્રિલ

નાયાસે-વગર અમે [ગીર થવું

નાયાસ-મહેનત

આરત-મરજુ. (આર્ત) પ્રાર્થના

આરતનાદ-કબાતનો અવાજ
 આરઠ-ઐઠેલો
 ગાવપપાવ-ઓવા માણસને ઓઠ
 ઓઠ સમજવડુ તે, જૂત જમ,
 મિથ્યા ભાસ
 આવણ (આવગણ)-અજ્ઞાનરૂપી પડને
 આશગત-આશાવાળો [પાત્ર
 આસકી-પ્રીતિ, આસકી આપવાનું
 ઇન્દ્રિય-વસ્ત્રી
 ઇન્દ્રપદિ-ઇન્દ્રનું વસ્ત્ર
 ઇન્દ્રકારી-ઇન્દ્રેરી
 ઉચ્છિદ-છાડેલું જુઠું ખાધા પછી
 ઉભડ-તુકસાન [વધેલું
 ઉભેલ-ઉચ્ચ
 ઉત્તમ-ઉત્તમ
 ઉધરી-ઉધરવડુ, મુઝિ થવી
 ઉમરી-ધાસનું બરાબ આપવું
 ઉપકલ-કીનારો
 ઉપદેશ-ઉપદેશ કરનાર
 ઉપપાદન-સાબીત
 ઉપરામ-વિરતિ વિપયમાથી વિરામ
 પામીને સકળ સાધન તજવાતે
 ઉપરકર-સાધન, સરસામાન
 ઉપોપલ્લ-અપવાસ
 ઉકરાટો-દુરમન
 ઉલ્લખલ-ખાડણીયું
 ઉલેખ-નિદા કરે ઉલેખે લેખે
 ઉપ્પ-ઉપ
 ઉર્ધ્વ-ઉપ
 ઓઠના ઓઠપલ્લ

ઐકાર-પ્રભુ અ (પાલન કરનારી
 શક્તિ) ઉ (સહાર કરનારી),
 અ (ઉત્પત્ત કરનારી) મળી થ
 યેલો વેદનો જ્ઞાનદર્શક શબ્દ
 ઐ સ્વસ્તિ-કલ્યાણ યાઓ
 ઐધે બરો-વશ પરપરાને અનુસરશે
 ઐડી-હાથ ધરી
 ઐદન-ભાત
 ઐભલો-આમલો
 ઐસર-ઐસરવડુ, પાણી હલવડુ ડરવડુ
 કુન્દરા-ગુફા
 કિ ચિત્-જરા, હલકો, વિસાત વગરનો
 કુન્દર-હાથી
 કુઠિત-ગુફો, રોકેલો
 કુન્દરયાન-જન્મ કુડળીની વચલી શો
 કળી-ચાર ખાના
 કલનકપલ્લ-નિદા કરવા યોગ્ય
 કનિષ્ઠ અધિકારી-આત્મા ચિત્તન્યને વિષે
 લેને કાયરૂપ કર્મનો અધ્યાસ
 કપોલ-ગાત [હોય તે
 કમાયા અવિરા, દુહાં માયા
 કરાળી-વિકાળ
 કર્મ-કાદવ
 કર્મમાસ-માસનો કાદવ
 કર્મભિલા-સમગ્ર નીવડી ખીલું નામ
 (કાદવવાળી)
 કર્મકાલી-ચક્રાદિક કર્મકાંડને આચરનાર
 કર્મભૂ-કામ, ક્રિયા
 કર્મધર્મી-પૂર્વ કૃત કર્મ પ્રમાણે અને
 પૂર્વ કૃત ધર્મ (પુણ્ય) પ્રમાણે
 કવિમલ-કવિયુગમા થયેલો પાપરૂપી
 મેવ [લેવી એકા
 કવિવન એકા-એકા ઉત્પત્ત કરનારાના

કાકિની-કાકી
 કાચો-આધજો
 કારન-પૂમરો
 ખીરીટ-મુગટ
 ખીરો-પાનરક
 કુકાર-કો વારો
 કુતેળ-નકારે ખડક
 કુપાન-અધોમ્ય સ્થાન
 કુરક-અતિશય રાક
 કુશઅચ-ફર્નની આણી
 કુસાનક-ફર્ન, રામના પુત્રનું નામ
 સાહિકા કર્મ-એક પ્રકારના હોમનું
 દરથ-સાક્ષી ચૈતન્ય [કર્મ
 કાણુ-ઘાટો
 વલ્યપદ-મુકિતનું ઉલ્લસ સ્થાન
 હા ને માર્ધ-હોવામા ઉચ્ચારેના લો
 કાચે ભોળા કાઢેલા અર્ધ
 ક પક્ષીવત્-અકવાક પક્ષી જેવા
 ફંગનય-મુખની બાંખ
 વિદ-વિદ્વાન
 ફોસા-કોઠ ઉપર નાનાં નાનાં જે
 શિખર તે કામર
 ગીચીન-તમેગી
 ત્યા રાક્ષસી
 દસ-પાતણી સુકાયતુ
 મર-સર્વે નારાયણ જૂત
 જાત (પ્રયાત) લોકમા જલ્પાયતુ
 જોતજો-છવ
 ખનન-ત્રીવાળી ઘોડો
 ખંખીદાસ-મસાણુમા રહેનારો હરિ
 શ્વેદ્ર મસાણુમા મુઠ્ઠા બા
 જવા પર રહ્યો હતો તે જખતલ
 ખટપટ-સમરો. [તેનું નામ

ખચોત-આકાશને અજવાળનાર, સૂચ
 ઘાઘ કુવ ખવોત
 ખસમલ-મોજ મગા
 ખેલુ-મૂળ પૂર્વે
 અજની-વડનાર, નામ કરનાર
 ગુબ-ચલોહી
 અચિ-ગાઠ
 ગછી-જઈને
 ગજઅધધારી-શિવ
 ગજવદન-વલ્લુપતિ
 ગતિગદ-ગૂઠ અતિવાળો
 ગનકાગમની-મુશ્લિકા સામે સુબધ રા
 ખનાર, બ્યક્તિયાગી
 ગંદગીવા-હાથીના માથાના કારણી
 જેતુ નમેલું ડાડું તે
 ગર્ત-ખારો
 ગવ્યસ્થળ (ગંદસ્થળ)-ગરબન
 મબ્દર (મિરિવર)-મુઠ્ઠા
 માટ-ટાટ, ડુબાડય
 માટ-પામ્પી પીતાં પશુ હંપુરો એવો
 શિકાર
 ગામી-જનાર (સમ કરવાનાં અર્ધમા)
 ગિરીશંભ-પર્વતરાજ શિવાયપની પુ
 ત્રી-પાર્વતી
 ગુલિયા-મીન પાવણ દોરા
 ગોધૂમ-ધર્મ
 ગ્રા-પૃથ્વી
 ગૌકરણ-ગાયબો જેવા કહુંવાળો
 ગામ-સમઠ સાતરપરના નણ વિભાગ
 સ્વર સાસમા પાડયા છે તે
 પ્રત્યેક વિભાગને ગામ કહે છે
 ગાસ-ગાજિયો, ખાણ
 ગ્રીવા-મરદન

ધટમાળા-ધડાની માળા
 રડાકારા-ખાવી વડામા ભેટલો આડા
 રાનો (ગોળો) લાન ચેરાયછે તે
 ધાવ-ઉડી વરેડ
 ધોસડા (ધોસઠ)-ધોપ કરવો

ધંધા-સ્વચ્છ, નિર્મળ [ઝોરાક
 યદી-પશુની માફક ઘોડાનો ચણાદિ
 ચક્રપેટા-ચક્ર જેવું (ગોળાકાર) જેવું
 ચમુ જવા-સાપ [પેટ છે એરો
 ચતુર ખગ-જીવ અને કુટરચ, તથા
 હાથર અને પ્રહા એ ચાર
 ચતુર્ધી-ખીસકોલી
 ચૂરચી-કુટો મુકયો
 ચર્ચિત-ચન્દન વિગેરે કાઢીરે લનાડેલું
 ચટલુકો-ચકલા [હોમ તેવું
 ચાસણી-પરીક્ષાને માટે સોળામાખીને
 કટકી રાખવામા આવે છે તે
 ચિહાળાસ-શુદ્ધિરૂપી દર્પણમા ચિત્તનો
 આલાસ પ્રતિબિંબપડેછે તે
 ચિત્રુક-હડપખીની વચ્ચાનો હાઠર
 ચીન્ચાતણી-ચીનખ્યાતણી [ખાટો
 ચેમર મૂર્ખ
 ચૌલ કર્મ-ચોટલી રાખવાનો સરકાર

છત-સપત્તિ
 હનધયા-ચૂંકો
 છાત-શિષ્ય
 હાનવૃત્તિ-શિષ્ય વૃત્તિ
 હાર-રાખ
 હીલરા (હીલર)-ત્રુલુ તળાવ

જગોટો-ગંગોટો
 જામુક (જામુક)-લિયાળ

જડત ઉપાવળી-ચાર્વળી
 જવળીસુર-આણલુ
 જવધા-છાકરા
 જગવાન-જગત્તા વ્યવહારમા નિમ્મલુ
 જન્યા-જાલુનારી
 જમલી-જેમ ■ જેમ
 જરક યા જલ્લ સરખા
 જળાકારા-વડામા ભરેલા પાણિમા
 ઉપરના આકારાનું નક્ષત્રાન્ત્રિ
 સહિત ને પ્રતિબિંબ પડે
 છે તેને તથા ધડા મુઠ્ઠા ધ
 ડાતા પાણિમા રહેવા આ
 કારાને જળાકારા કહે છે

જડચ-જડતા મૂર્ખતા
 જલકરમ-જન્યા પછીનો સરકાર
 જામની-રાત
 જન્યા-ચી
 જવળી-કોધનો નાશ કરતી
 જમૂત-મધ્યમ ગ્રામ
 જરાળો-નાનો ડુબર
 જવનુક્તિ-જવતા મુક્ત દસાવાળા
 યજુ તે
 જુવતી-રૂપ, રત્ન, વેદ, ધણાદિ
 જૂતા-જોડાયા
 જેડચ-વિનય વાર
 જ્ઞાનજનક-જ્ઞાનનો ઉત્પન્ન કરનાર

ઝંપડો-મસાણુમા રહેનારા, ઉત્તરતી
 ઝુરણ-વિલાપ કરણ [પક્ષિનો

ટાટો-પોહ,
 દુદ-માકળ
 ટાલી-રાખ સાત [વતાર
 ટોટલે ટોટરમલ-તોરણે ખરણવા આ-

નીમા-તુલાનો નીમા
 નીમાવળે-ખાવાન બાપળે
 તુલિ-સ્તુલિ
 નેગ-રેને, સળધ
 નેન-ભાના
 નેનો-નેહ, પ્રેમ
 નેતિ-આકળ, અનત
 નેતિ નેતિ-એ નહિ એ નહિ પ્રભને
 નલવાની ઇચ્છાવાળા તને
 શોધ્યા પછી એ જાણ્ય છે
 ને મ્હે છે તે પછા તે નથી
 તે પછુ તે નથી, એતુ વેદમા
 કહ્યું છે.
 નૃપાન-કવિ વગેરે રાજ્યના મગ

પગે (પગ્ગ)-નર્સ
 પચ મહાભૂત-પૃથ્વી, જળ, તે, વાયુ,
 પચાનન-સિંહ [આકાર
 પચીકરણાકાર-પચી-લુ રૂપે પરિણા
 મ પામેલુ પચીકરણુ એટલે
 પ્રત્યેક પાચ મહાભૂતને પાચ
 ભવ યુક્ત કરેલું
 પચઝલુ-પ્રજ્ઞ ઝલ, દેવઝલુ, પિતૃ
 ઝલુ, મનુષ્ય ઝલુ અને જન
 ઝલ
 પક્ષ-જે વસ્તુને પાકથીને સાધ્ય-અથ
 મિહ કરેલો છે તે વસ્તુ
 પખાણરી-ધાવ રી નાખવી
 પખીર-ખોરેગી
 પટશાળા-કૂચા પલ્લવાની સાળા
 પલપે-પલુ ઉપ થી
 પત પતિજ-આખર, સાખ
 પદપિ ન પગની પિ ગચ્છો
 પત્રમ-સર્પ

પચત્-પદ્ય
 પગમ-ઘેરુદ
 પચો-અમરકા
 પરા-નડા-પરજ ૩૫ ગ્રામી
 પરિચર્યા-સેરા
 પરિવેશન-પીરસકુ
 પગિ-ન-સેવક
 પગી-ફર
 પરા-ફર
 પળાવીદે-નનાગ મૂંઠ (આહ પ્રાપ્તિ)
 પશુચર્યા-પશુ જેલુ નિર્વર / વતન
 પશ્યની-કારણપ વાલી
 પહોતાર-મહાવત
 પાખા-પ્રોતુ
 પાચ પીરોબ-(પાચ) પના
 પાન-પૂલ
 પાલુ (પાલિ)-હાથ
 પાદ-અરુ
 પાવ પચ ધોવાતુ પાલી
 પાર-પોતા ઘણા
 પાવસ-અગ્નિ
 પાશ-અધન
 પાશલા-દાહ
 પિપીવિકા-કીંગ
 પિશુન-ચાગેયો-તેનુ ૪૫
 પીકુ-અનર, સ્થાન
 પીળા પિંજર-ચરીરે મુકા જવાથી
 પીળા વર્ષ અથવા
 પુ કીક-સેન કમળ
 પુશ્પી-અભિકા
 પુમ્નિ (પુખ્ત)-પાકા વિચારની
 પુત્યરદોક-પવિત્રકીર્તન જેલુ એવા
 પુર્ય પુરુષ [થત
 પેરા (ગાતા નાનક)-પસડ, દાખ

મેધાકામ-અક્ષાંટમાં અંતરિયાળ રહેલા
મેધમાં, તેની ઉપરના આ-
કાસનું, સૂર્ય, ચંદ્ર નક્ષત્રાદિ
સહિત જે પ્રતિબિંબ પડે છે
તેને તથા તે મેધમાં રહેલા
આકાશને મેધાકામ કહે છે

મેલ-મીલ જેવું

મેણી-મીણી ચટેલી; મૃદ્ધિન ધમ્મણી.

મેદ-અરણી.

મેરાણ (મેરામણ)-દરીયા.

મેઝરો-માયાના સેંયાની વચમાંની
જગ્યા, ને ત્યાં મુકવાનું ધરોત્તુ.

મેધ-દગલા.

મેચન-છાટવનાર, છાટવવું તે.

-સમન-સાલ, મરમ.

સમનહોમ-સાક્ષીહોમ.

સદી નય-પગે લાગે, નરમ પડવું.

સાખું (લદય)-ધ્યાન. ચાકું. લાલ ધાખું.

લીન-એકાગ્રચિત્ત થયેલું; લહે લાગેલી.

લેચે-વાકા વળવાના અભિનયો.

લોમગ-એ નામના મહર્ષિ

લોહિકો-લોક સમુદાય.

ખંકટ-ધમ્મી વાંકી

પકારવું-ઉશ્કેરવું

વકી-પ્રસંગ.

વકચણ-અણવક (આક ઠંકાણેથી
વાંકો ઝુનિ).

વળુંધો-વળુંધો. વિધાસે રહ્યાં.
 વહુરો-નખેથી ચામડીને ઉઝેરેવી.
 વાગ્વાદની-વાણીની દેવી.
 વાચરપતિ રૂત-શ્રુતરપતિનું આચરણ.
 વાઝ-વચન; વાણી.
 વાટવ-આઘાત.
 વાચિયા-વાંચવું. મટાટવું, ફર કરવું.
 વારણી-મધ.
 વાણી-છેતરી.
 વાણા-બાળબા, છેતર્યા.
 વિકર્મ-ખાટું કામ.
 વિસ્તાર-તોફાન કરવું.
 વિમુક્તા-છાડી હેતા.

વિરાદ-નિર્મ.
 વિશુદ્ધિ-આ ચક્ર સોળ પાંખડીનું છે.
 તે કમળમાં કાઠિ ચંદ્ર નેવા
 તેજવાળો એક પુરુષ છે.
 તેનું ધ્યાન કરવાથી અસાધ્ય
 રોગ નાશ પામે છે.
 વિસારણું-મટાડનાર. બુઝી જવું.
 વીતક-આચરણ.
 ભાવવી-અદેખાઈ ઉપજવી.
 રૂ-જહી. [પક પગવાળો.
 તપાદ-નેતરના નેવાં રિયતિ રથા-
 દાંગ-શિક્ષા, કલ્પ, વ્યાકરણ, નિઝકત,
 હંદ અને જ્યોતિષ્ય. એ ૭

મેધાધામ-ઘટ્ટાટમાં-ગળચિયાળ રહેલા
 મેધમાં, તેની ઉપરના આ-
 કાસનું, સૂર્ય, ચંદ્ર નક્ષત્રાદિ
 મહિત જે પ્રતિબિંબ પડે છે
 તેને તથા તે મેધમાં રહેલા
 આધામને મેધાધામ કહે છે

મેજા-મીજા જેવું

મેળી-મીલો વટેલી, મૂઠિંગ ચમ્પેલી
 મેઢ-ચરણી.

મેરાજી (મેરામણ)-દંગીયો

મેગરટે-માયાના સેંધાની વચમાની
 વચા, ને ત્યાં મુકવાનું ધરેલું

લતળ-વાળ, ગરન.

લગ્નલદોમ-સાક્ષીલોમ.

લટી જાય-પગે લાગે, નરમ પડવું.

લાખું (લક્ષ્ય)-ધ્યાન. ચાહું લાલ ધાણું.

લીન-એનામ ગિત થયેલું, લહે લાગેલી.

લેચે-વાળ વળવાળા અભિનયો.

લોમમ-એ નામના મહર્ષિ

લોકિકો-લોક સમુદાય

લંકટ-ધાળી વાંકી

લકારવું-ઉશ્કેરવું

લજી-પ્રસન્ન